Rbl. 2.20

MAAILM OLEV REMSUST JA TEMA ROMAANIST «KURBMÄNG PAABELIS»:

«Hiilgav sürrealistlik barokksaaga. 1995. aasta bestseller number 1» («New York Times», 1. november 1995)

«Sotsialistliku realismi ehtne šedööver» («Pravda», 23. aprill 1998)

«Selle teose lugejal läheb elus kõik hästi» («Le Monde», 5. detsember 1992)

«Suurromaan tõelisele kõrgintellektuaalile ja 6-klassilise haridusega õllesõbrale» («Looming» 2/1990)

Kurbmäng Paabelis

Olev Remsu

Kurbmäng Paabelis

Olev Remsu

Sürrealistlik barokkromaan

Olev Remsu

Kurbmäng Paabelis

Sürrealistlik barokkromaan

Tallinn «Eesti Raamat» 1989

E
R 39

Kujundanud JÜRI PALM

R 4702770201—203
901(15)—89 204—89

ISBN 5—450—00617—9

© Kirjastus «Eesti Raamat», 1989

**Emale, Marile ja Kadriliisile,
kes aitasid kirjutada**

Varsti, varsti enam keegi
õrna roosipuud ei hari.
Üle lossi, üle seegi
langeb surma tuhkjas vari.
Vares, umbseid üle haistes,
korstnal kurja kraaksub tõbe.
Koolnutel on kõhud paistes,
aga näod kui selge hõbe.

Võlur vabiseval palgel
vannutamas taevatähti.
Tondinõmmel tuhavalgel
peata hobust jooksmas nähti.
Helin, hanguv kellamalmis,
enam Loojani ei lenda.
Tühja leiva pärast valmis
vend on müüma lihast venda.

«Loojak», Heiti Talvik

1.

ARTHUR BANNISTER OLI TEEL TÖÖLE. MEHE mõtted jõnksasid omi radu. Poevitriinid vilksasid ta silme ees, võibolla sündisid mõtted neist. Külgnägemine registreeris muudatusi — sinna oli tekkinud hõbeinkrustatsiooniga jahipüss, sinna oli põiki üle akna tõmmatud helesinine kangas, seal põles ööseks läidetud ja hommikul surnuks puhumata unustatud reklaamküünal.

Siin ja seal kaitsesid poode äride palgatud erakordnikud. Pagunid, akselbandid, pandlad. Omanikud on valvurid kütkestamise huvides sõjaväelise edevuse atribuutidega varustanud, üksteist üle trumbata püüdnud.

Üks mannekeen paistis eriti oivaline.

Plastnaise jäsemed olid torso külge kruvitud häbematu varjamatusega, lehvikripsmed tehtud niiskest, lillakast krepppaberist, vasaku käe väike sõrm pooleks murtud, katkekohast nirises juba neljandat päeva lubjapuru. Igal hommikul üllatas Bannisteri naise sisemine suurus, pea, õlavöö ja käsivarre ammendamatu lubjamahutavus. Ja kuhu kadus lubi vitriinipõrandalt?

Mees seisatus. Mida säärase mannekeeniga ostma kutsuti? Oli poeomanik lohakas või taotles raffinementidelembeste tähelepanu köita?

Tusk hinges kasvas igal sammul töökohale lähemale jõudes.

Bannisteri peeti äbarikuks ja veidrikuks, ning küllap oli taolisel suhtumisel alust. Igatahes oli mees alati valmis uskuma, et kõik ümberringi eksivad, tema ei eales.

Viimastel kuudel oli ta mitmed korrad tööuksest mööda kõndinud, siis paarikümne meetri järel otsustavalt ringi pööranud, tahtejõudu pingutades vedanud end tolle põikikäsipuuga ukseni, mille kaudu mindi instituuti, puudutanud sõrmedega käsipuudki, et kiiruga eemalduda nagu inimene, kes on eksinud ja kogemata võõra asutuse trepile jõudnud.

Kas oli tänagi tarvis etendada endale seda ühemeheteatrit? Miks nad teda terroriseerivad, miks sunnivad olema teiste sarnane? Ei, tema nende reeglitega ei mängi, tema petma ja varastama ei hakka!

Oli talvine keskhommikuhämarus, tänavkoridori laelambid hõõgusid tuhmjalt. See hall pimedus, veebruarikuu jõuetus rusus Bannisteri meeli. Miks peavad nad jandama aastaaegadega? Kas ei võiks olla igavene suvi nagu Californias? Kas nad ei saaks oma laternaid heledamaks lülitada?

Täna oli Bannister endale ausõna andnud, et astub töölt läbi, joob nende intrigantidega kohvi ja lobiseb tulekahjudest korruse kaguservas. Ta tõotab, ta tõotab, ta tõotab, kordas ta endale, ta töökohaukseni jäi mõnikümmend sammu. Aga ta ei tahtnud end õigustada — nende silmis, seal. See oli kuidagi madal ja sisaldas endas kahtlemise. Ja ekshibitsionistliku kahtlemise — teiste jaoks kahtlemise.

Mees oli hommikul juba VI Ülikooli teoloogidele pidanud loengu ajaloo uuest ja õigemast kronoloogiast, ta oli nakatanud kuulajaid. Ta teadis, et paljude õppeasutuste tudengite hulgas on tal meisterlektori maine. Ja ta teadis, miks: ta polnud ei korrusetruu ega lõiganud profiiti mitmemõttelisustega. Ta polnud tatine, ta oli aus.

Ja tal polnud töökohal viibimise kohustust. Ent viisakas oleks siiski paar korda nädalas läbi astuda, et mitte jätta muljet, nagu jookseks palk päris kingitusena pangaarvele.

Arthur Bannister töötas Kaunite ja Teiste Kunstide Akadeemiale alluvas Tõelise Ajaloo Loomise Instituudis. Nende majas valitses ruumikitsikus, tal oli pidev raamatukogu külastamise ja kodustöötamise luba. Tema võimeis ei kaheldud, ülemused olid veendunud, et ta vabal ajal ei pummelda. Poogen kvartalis oli talle normeeritud produktsioon, selle täitis ta ära, asetas oma 22 masinakirjalehekülge kvartali viimasel nädalal instituudi direktori lauale — toda meest muu ei huvitanud.

Bannister armastas oma tööd, ja õnneks polnud tal selle pärast sekeldusi. Tal lubati oma tööd armastada, muiduvehklejad vaid kihistasid: leidus loll, kes püüab tööga läbi lüüa. Ent Bannister ei sallinud oma sektori naisi ja asutuse direktorit. Neid pidas ta ametnikeks, ametnikustunud ametnikeks, kel vaim tühi ja kes hoidsid sooja kohta. Juhmid aparatšikud!

Arthur Bannister oli mees, kes arvas, et ta täpselt fikseerib oma meeleolusid, nende suundumusi ja järkjärgulist arengut selle poole, mida ta kutsus katastroofimaiuseks. Ta oli endale pähe võtnud, et puhastub läbi katastroofi. Läbi individuaalse, mitte läbi üldise; teistele ta paha ei soovinud. Ta pidas end püsimatuks psühhopaadiks, ta vajas vaheldust, reise, naisi, uusi töökohti, muljete kirevust, ja kui ta neid vajadusi hakkas olemasolevatega võrdlema, tekkis tal — nagu ta oletas — afektieelne seisund. Oli ta hädavares? Kohanematu tüüp, kes oma

edutuse teiste kaela veeretab, oma edutuse pealt veel teenida igatseb? Oli tema aususemanifestatsioon laiskuseõigustus? Kui mõnus on moraaliprintsiipide toel käed rüppes istuda! Aga ta ei istu ju!

Arthur Bannister oli kolmekümneviiene, aga tal oli *magister artium* veel tegemata.

Ühe töö oli mees peaaegu valmis kirjutanud, kuid see pandi kõrvale, ei lastud kaitsmisele. Siis oli ta uue, nüüdse teema valinud.

Ta esimene üritus oli käsitlenud masdaistlikku filosoofiat. Ta oli uurinud valgusjumala Ahura Mazda võitlust põrguriigi valitseja Ahrimani vastu, teda oli kütkestanud verise tapluse lõpmatus, igavestikestvus. Sõjas Ahura Mazda ja Ahrimani vahel valitses totaalne viigiseis, mõlemad olid sellest teadlikud, kuid ei loobunud pealetungidest. Miks? Selgus, et võitlus ei toimunud «väljas», vaid «sees», pabeliitide endi sisekujutelmad olid projitseeritud Ahura Mazdasse ja Ahrimani, s. o. taevasse ja põrgusse, s. o. korruste vahelagedesse ja vahepõrandaisse. Ja alumise lagi on ülemise põrandaks, s. t. põrgu taevaks. Ja Paabel on pabeliitide endi nägu, mikrokosmos identne makrokosmosega.

Töös nähti poliitilisi vihjeid. Instituudi direktor Li oli käsikirja kõrvale lükates pealetükkiva omamehelikkusega lubanud, et ta sellest kellelegi ei hinga. Kas härra Bannister ei teadvat, et alatusevastase liikumise ja Miitinguerakonna võimuletulekust alates on hea ja kurja võitlus lõppenud? Ka pabeliitide hinges, nagu kõikjal mujal, oli lausunud Li, irooniline muie huulil.

Kumma kasuks, oleks soovinud Bannister täpsustada, kuid tabas, et see ületab piirid. Igal mängul on reeglid ja seda Li tahtest sõltumata.

Kindlasti teatas Li, kuhu vaja, ning keskkompuuter alandas tema, Arthur Bannisteri lojaalsuse- ja truudusepalle. Võibolla ahnusepatu, võibolla südamelaiskuse eest, polegi oluline, mis üks raal inimesele inkrimineerib. Teisiti direktor ei olda — kui öördamata jätmine fikseeritakse, kahanevad truudus- ja lojaalsusindeksid, lennatakse kohalt. Keskraal võib direktoreidki südamelaiskusepatus süüdistada.

Arthur Bannister suunati teise sektorisse.

Ja nüüd oli tal käsil uus katse — ajaloo ümberdateerimine. Õigemini vana — ümberdateerimisega oli ta mässanud juba tudengipõlves. Kas sellest saab *magister artium*'i dissertatsioon, mida ta kirjutas juba seitsmendat aastat?

Vitriini sisenes dekoraator, hakkas paljast mannekeeni riietama. Kruvis keha küljest lahti jalad, torkas siis mustad sukahoidjad torso alaossa, kruvis koivad tagasi. Rindade varjajaga

oli hõlpsam, see oli kummist ja venis, läks lupsti üle pea õigele kohale. Sõrmemurdu sai katma must siidikinnas, mannekeeni üldist nuditeeti kirsiõitega kimono.

Mäherdune eklektika! Eklektika ja plagieerimine, mis viimastel aastakümnetel oli moes Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel ja vihastas Bannisteri koledasti. Aina varastatakse ja varastatakse, ise ei suudeta ühtki uut ideed välja haududa.

Bannisterile tundus kujundaja tegevus tähendusrikas ja ta pöördus minekule, töökoha uksest kaugemale. Ka neil plagieeriti ja kirjutati üksteise pealt maha.

Ära siit, siin haiseb! Mehel peab olema jaksu tõotust murda. Ja pidagu intrigandid instituudis teda pealegi veidrikuks, kui see talle vabadusi loob. Ja lisaks võis vaateaknal askeldav dekoraator märgata ta tülpimust, kibestumist ja raevu — totalitaarsest režiimist siginevat permanentset raevu. Dekoraator võis kuidagi tuvastada ta isiku ja lasta kaebusteurni signaali.

Siinkandis olid käänulised tänavkoridorid, mis tõusid ülesmäge, läbisid vahekorruste põrandlagesid, ulatusid teistesse linnamademetesse, et allamäge laskudes ringiga või kringlisarnase kaheksana naasta uuesti siia, vanalinnamademele, kus asus Tõelise Ajaloo Loomise Instituut. Lifte oli siin vähe, neid kasutati harva. Rahvasuu kutsus käike katakombideks või mutiurgudeks, ometi oli siin elamine piisavalt prestiižikas.

Arthur Bannister jalutas, tootis energiat. Kogu Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel olid tänavpõrandad tihedasti täis vooderdatud iminappade moodi plaadikesi, nende allavajutamisel tekkis elekter.

Oli rõske, laepihustid olid seatud lörtsile. Rasvakiht — Bannister oli kuuskümmend kaks ja pool naela raskem kui saledustabel tema pikkusele lubas — kaitses küll külma eest, aga pani ihu vastikult lõdisema. Mees keeras mustal sallil teisegi tiiru ümber kaela, toppis salliotsad põue, rapsis märga habet.

Bannister kandis musta kaabut, musta mäkintošši, musti, triibulisi pükse ja musti kingi. Ta tihe ja läikiv must labidhabe ulatus peaaegu ümara õllekõhuni. Ta oli poeet ja kirjanduskriitik, ta pidi olema mähitud musta. Möödujad võisid teda arvata õigeusu papiks, kes käed kõhul jalutades uueks liturgiaks jõudu kogub.

Kes ta veel oli oma sajandilõpu rollirohkuses?

Omaette elav abielumees, kel oli siin, vanalinnas, ateljee ja tagalinnas — paarteistkümmend madet kõrgemal — korter, kus elas ta naine ja kuhu puhkepäeviti käisid tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniast ta kaksikud pojad. Viimastele oli mees hea, kuid end harvanäitav isa. Ta oli eemal kodurahu huvides, ta ei tahtnud, et lastest sirguksid temataolised neurootikud.

Kodused pinged võttis ta enda kaela, süüdistas nende põhjustajana Korrusekorraldaja diktatuuri minimaalselt. Arthur Bannisteri sihiks polnud mandumine perekonnaidüllis. Mehel oli vaja teha, oli vaja muuta, oli vaja luua. Ta oli ajaloolane, ta oli poeet. Tema looming realiseerus trükipoognas, mille ta kord kvartalis direktor Li lauale asetas.

Tänavkoridor muutus madalamaks, instituut jäi seljataha. Siit, raamas ja nõgistelt linnamüürirusudelt paistsid kõik hiljuti rajatud seitsekümmend seitse lumivalget püramiidi. Bannister puudutas käega tänava lage.

Ilm oli sant. Pagu ulus umbkäikudes, ajas lörtsi silmadesse, habemesse ja krae vahele. Nad on veel tuultedüüsid käima pannud, raevutses Bannister. Ikka töötas täie vurinaga Korrusekorraldaja piinamissüsteem, ei hoitud kokku energiatki. Kui lihtne ja odav oleks lasta püsida ühesugusel, kõigile vastuvõetaval kliimal. Ja imelik: ilma tegijad polnud ühenduses ilma ennustajatega — raadio oli lubanud mõnusat, päikesepaistelist talvepäeva. Või peteti meelega? Tuleb lumememmede ehitamise päev, oli diktor hommikul kroonuoptimistlikult kuulutanud.

Arthur Bannister läks vinge kunstilma eest telefoniputkasse varju. Kellele helistada, et anda mõeldava jälitaja jaoks sisenemisele põhjus?

Ei, ta jahib kontakte, tema, erak ja varjutõmbuja, muuga kui kontaktideotsimisega ei tegele. Painav suhtlemisnälg kihutab teda takka.

Mees kukutas pilusse neli ja pool santiimi, valis pika numbri- ja tähekombinatsiooni. Kuulatas. Kuues, seitsmes, kaheksas signaal.

Anda Koqq'u polnud kodus või ei vajutanud plika nupule. Passis ekraanilt tema, Bannisteri kissis ja lotendavatesse laugudesse mattunud mustjaid silmi, arvustas tema papihabet, aga nupule ei vajutanud.

Bannister riputas rõskuskirmes leemendava toru hargile, automaat tagastas kaks ja pool santiimi. Mees vaatas näpujälgi kuuldetorul. Sooneniidistik kallerdus plastmassil. Bannister õhkas jälgedele kuuma hingeauru.

Andagi valmistas meelehärmi. Plika kapriisitses, tikkus nende suhetes domineerima. Esitas täitmatuid pretensioone. Liialdused seksuaalelus olid ta ära rikkunud.

Põlvkondade konflikt, diagnoosiks sotsioloog.

Bannister teadis, et ta ei saa neiust lihtsalt lahti. Millegagi oli Anda ta ära nõidunud, ta oli tüdrukusse kiindunud. Nende suhted olid ammu ületanud tavalise armukese-vahekorra. Vähemalt tema, Bannisteri-poolsest küljest. Armas Anda, ma armastan sind, pomises mees. Aga kas ma olen valmis oma huvide

eest võitlema, nagu sa loodad? Ja kaklemisega tundeid tõestama? Ei! Ja puhubki katastroofilõhnaline tuul.

Bannister fikseeris, kuidas ta igatseb närvideplahvatuse järele. Ta otsis põhjust, ta provotseeris tüli. Miks? Miks ta ei võiks olla nagu teised, kes nagu muuseas suhteid lõid ja katkestasid? Aga õigus: ta ei tahagi olla teiste sarnane, ta ei võta kellestki eeskuju. Ja oma afektidki loob ta endale ise.

Taas laskis mees neli ja pool santiimi pilusse. Mälu oli tal hea, pikk kood meeles, märkmiku abi ei pidanud ta nüüdki tarvitama.

Tasakaalustatud suhete huvides, milliseid Bannister oli harrastanud kogu Andaga tutvuse aja, helistas mees koju. Kolm signaali, keegi ei vastanud. Saarah küürib palvemaja põrandat, poisid on tarviliku meelsuse kasvatamise koloonias.

Ta oli seda ette teadnud, enesepettust oli tal vaja olnud endale tõestamaks, et ta pole reetnud perekonda.

Võtaks ühenduse poistega? Ei, ta on sel nädalal juba viis korda neile helistanud, lubatud limiit on täis. Ja reede õhtul kohtuvad nad niikuinii.

Bannister pani toru konksu otsa, aparaat tagastas neli santiimi. Ta näpud olid olnud enam-vähem täpselt eelmistes jälgedes.

Mees väljus kabiinist, kiirustas edasi. Pööras vasakule ja paremale, sõitis paar jaamavahet liftiga. Talle meeldis ekselda kodulinnas, sattuda paikadesse, kus ta varem polnud käinud. See korvas pikemate reiside puudumist, leevendas muljetenälga. Ta oli pärit alevist, ta põdes suurlinnaiha. Ja suurlinna suurus avaldus tema jaoks längus äärerajoonides.

Arthur Bannister oli jõudnud agulimademele. Paesest laest pea kohal immitses põhjavett. Majad olid ühekorruselised, päratute õuedega. Aknad õhtuti kinniluugitavad. Koerad piilusid kuutidest, koonud õieli. Haugatada nad ei viitsinud. Õuepostide vahel jooksid pulkadega nöörid. Harva tuli Bannisterile vastu kühmus inimene, toidupamp käe otsas, uurides hoolikalt tema nägu, nagu soovinuks teretada. Võibolla tunnevad siinkandis kõik üksteist? Julianas, tema lapsepõlvealevikus, teretasid kõik kõiki.

City, hiigellinn! Kogu Paabeli kultuurimetropol! Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse võimas, laelõhkujatega superurbaniseerunud tsivilisatsioonikiirgaja! Korrusekorraldaja enda kureeritud ajaloo võimsaim rekonstrueerimiskampaania! Vana lammutamine ja uue püstitamine! Küla, ei muud kui mökitavate kitsede ja mustalaiguliste põrsaste elupaik. Alati asetsevad tsivilisatsioonid kõrvuti. Kõrgem tsivilisatsioon ongi sellepärast kõrgem, et sisaldab endas palju madalamaid — hävitaks ta need, langeks ta ise madalamale.

Aga ehk on ta ka juba pealinna administratiivpiiridest ülalpool?

Mees pumpas tänavakaevu. Pumbavars kääksus haleda kaebleja häälel, oli jäätunud, külm kõrvetas Bannisteri pihku läbi nahkkindagi.

Janu tal polnud, ta mässas igavusest, tujust ringutada ja kontrollida, kas kaev on ehtne või imitatsioon.

Ei, hoopis motoorne rahutus sundis teda pumpama, nagu kandis siiagi. Kuhu oli ta teel?

Lõpuks ometi purskus torust lahvakas-kollast vett, mis voolas mööda jäässe raiutud renni lampkasti. Bannister viskas vette tiku, lapsepõlves oli mees laevukesi ujutanud.

Ei-tea-kust ilmus välja munk, hoiatas:

«Härra, lubage juhtida tähelepanu asjaolule, et vesi on joodav ainult keedetult.»

Bannister tänas meest, ootas, mil see käänaku varju kaob. Munk kõndis lehvivas sutaanis aeglaselt, hoidis laiaäärelisest kübarast kahe käega kinni, et iilid seda peast ei rebiks.

Äkki on hoopis sanitaarteenistuse valverobot?

Tänavkoridori kurvis vaatas munk üle õla, noomis Arthur Bannisteri rangel ilmel nimetissõrme viibutades.

Ei, siiski vist ehtne pabeliit, nagu tema, nagu Anda, nagu Saarah ja nagu tema pojad. Alles nüüd haistis Bannister mürri palsamilõhna, mille viiv tagasi oli tuulehoog ta ninna kandnud abti sutaanihõlmadest. Vahest on seegi pettus, puru silmaajamine?

Olgu kuidas on, olgu inimene või robot, aga miks ta oma head nii hoolega teeb, praegugi koogutab nurga peal näpuga? Korjab plusspunkte Jumala arveraamatusse? Ahura Mazda juures ei läheks säherdused nipid läbi, Ahura oli kogenud silmakirjalikkust paljastama. Ahura teadis, et variserlikkus on Ahrimani kaudu kõigi pabeliitide hinges, seega omal moel inimlik ja andestatav. Siiski: variserlikkus on Ahrimani viies kolonn tõelises headuses.

Kui prooviks veel? Bannister kääksutas pumbakaevu vart teist korda, jalamaid oli abt tänavkoridori nurgalt kadunud ja ilmus platsi endisel kohal, sõnades:

«Härra, lubage uuesti juhtida tähelepanu asjaolule, et vesi on joodav ainult keedetult!»

Kohe selge, mis tüübiga on tegemist, tüütus niisugune! Arthur Bannister otsustas mõtete heietamiseks valida vähemkäidavama paiga. Kuidas suhtub katoliku kiriku vaimulikkond sellesse, et sanitaarteenistus oma robotid sutaanidesse topib? Näeb ta selles misjonielemente või kostüümivargust?

LIFTIS KEERAS NOOREMTEADUR KAASSÕITJATELE selja, uuris ennast seinapeeglist. Vaist ütles Bannisterile, et

Anda Koqq oli kodus, meest huvitas, missugusena neiu teda nägi.

Bannister hõõrus salliotsaga prilliklaasid puhtamaks. Ta rohekasmustad lühinägelikud silmad vaatasid peeglist vastu süütu uudishimuga, arupärivalt. Väljendasid need Andale ta plastilist vaimsust, mõttepaindlikkust, mida ta ei kavatsenudki müüa Korrusekorraldaja võimu tugevdamiseks?

Ei, lurjus ta tõesti pole, ennemini südamlik, tegi Bannister kokkuvõtte. Ta tõstis prillid silme ette, märkas violetset kurdu ninajuurel. Karvapulst küündis sõõrmest välja, puudutas musti, puhmas vuntsegi.

Harjumatus enese eest hoolitseda? Protest valitseva korra vastu? Aga juuksed ei halline, tema kell käib jõudsalt edasi, dissertatsiooni kirjutab ta valmis. Puberteetlik vistrikki veel kõrvalesta all, ta on päris nooruke.

Bannister piilus vargsi üle õla.

Tema vagunikorrusel lugesid kaks vanurit püstijalu ühte ajalehte, tüdrukutirts paitas kassipoega korvis. Kellelgi polnud temaga asja. Pöidla ja nimetissõrmega näpistas Bannister vistriku katki. Mees uskus, et kuulis tuhmi triksugi. Psühhopaadi audiaalne hallutsinatsioon? Eales ei mallanud ta vistrikepigistamisega oodata, et otsida viisakamat kohta ja aega. Gümnaasiumis, noore pusšpallitalendina, oli ta palli tagaajamisegi katki jätnud, et libistada näpud üle põskede, lauba ja lõua.

Mis see oli, mis kihutas teda kärsitult vistrike kallale? Mälestused ejakulatsioonidest? Igatses ta, rahuldamatu eputis, endale oma mehelikkust tõestada?

Bannister pühkis sõrmeotsad lümfivedelikust sallinarmastesse kuivaks.

Ta tuttav, psühhiaater Marc III Ülikooli närvikliinikust, oli tal diagnoosinud kortikaalse sisemise pidurdusprotsessi puudulikkuse ja eluprotsesside tunduva ülekaalu. Tal võib olla püsimatu, pidurdamatu, hüpertüümne, hüsteeriline või paranoiline psühhopaatia, oli nokitsev-muheldes öelnud talle Marc. Tal on need kõik korraga, vastanud ta naljaga pooleks.

Marc oli tõmbunud tõsiseks, muhelus oli olnud lõks lihtsameelsele. Seegi vastus tõestab, et peaks sind kontrollima, vaata et sa *itsemurha*'ga oma maist teekonda ei lõpeta, oli psühhiaater otsad kokku tõmmanud. Millegipärast eelistas Marc Ystadt alati soomekeelset terminoloogiat. Igal arstil oma vigurid, igal pabeliidil isiklikud eufemismid.

Tahad ma ravin su enam-vähem normaalseks, oli pakkunud Marc. Tahan, aga pole mahti, ma pean ajalugu looma, dissertatsiooni valmis vehkima, oli Bannister põigelnud. Võtan sind igal ajal vastu, isegi kui voodikohti pole, panen sind kas või koridori, oli lubanud Marc.

Ega Marc töökohta pole vahetanud? Aga mida tähendas olla terve, ilma pidurdusprotsesside puudulikkuseta? Siin ja praegu, korrastatud hiidlinnas, Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel, kolmveerand aastat enne kolmandat aastatuhandet? Ajal, mil totalitaarne ühiskond isiklikku elu lammutas? Mil teadust vaid võimu säilitamiseks kasutati? Mil toimusid massilised justiitsmõrvad? Mil põlati isiksuse individuaalsust?

Bannister, papi välimusega poeet ja ajaloolane, oli veendunud, et fašism on kehtestatav kõikjal — tarvitseb ainult võim anda tuima ja mühaka keskpärasuse kätte. Fašism on keskpärasuse enesekaitserelv.

Lift peatus Bannisterile vajalikul mademel, mees astus perroonile.

Tänavkoridori lörtsine põrand oli soolatatud, mustade kingade ninadele tekkisid hallikasvalged sõõrid. Presentpõlledes kojanaised lõhkusid raudkangidega teelt lahti jääkamakaid. Kuidas mõjuvad kangimatsud energiavarumissüsteemile? Kas purustavad tallasurvele reageerivaid plaate või vastupidi: annavad tõhusa panuse elektritoodanguks, kuna löögi energia on kahtlemata suurem inimraskuse suutlikkusest?

Postkontori operatsioonisaalis vabastas Arthur Bannister end mustadest sõrmikuist, nööpis lahti mäkintošihõlmad, täitis blanketid. Ta saatis naisele koju viiskümmend ja poegadele tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniasse kakskümmend luidoori. Ostku poisid endale jäätist ja närimiskummi! Kassaaparaadi tabloo vilkus, süttisid rohelised kvartsnumbrid.

Üle tänava asus Peneranda hertsoginna nimeline bordell, Bannister helistas selle fuajeest Andale. Reklaam telefoniautomaadi kohal kutsus: tere tulemast! All, paremas nurgas hoiatati peenema šriftiga: ärge unustage preservatiivi! Kas valutati siin südant personali või klientuuri hügieeni pärast? Ei, sissetulekute pärast, ainult sissetulekute pärast. Üks veneroloogiline tõbi kisuks alla selle lõbusa koha renomee, mööda kõndivail meestel ei erekteeruks. Sugukihule rajatud äri! Kas inimlik või võigas? Või võikalt inimlik?

Teises otsas ei vajutatud nupule, Bannister laskis videotelefonil tiriseda. Tabloo mõõtis kuluvat raha: pool, üks, poolteist, kaks ja pool santiimi. Aeg maksab.

Mees pööras pilgu sisemiste klaasuste tagusele pikale rehitalupingile. Praegu, keskpäeval olesklesid seal ainult kaks piigat, kes hoolega teineteisele midagi jutustasid. Teie siis teenitegi ülalpidamist reite pärani löömisega. Kas te muud, isikupärasemat ei oska? Tuleb ju seda teha peaaegu kõigil pabeliiditaridel, ehk harvemini kui teil, aga ikka. Bannisteri-poolsem, roheka heinakuhjasoenguga, oli jala istmiku alla vedanud, žestikuleeris kummaliste, kandiliste viibetega.

Bordelli fuajee interjöör oli lahendatud esiisade stiilis, rõhutamaks siinse töö auväärset iga. Nurgas seisis valge umbahi, lae all parred rukkivihkude kuivatamiseks.

Kus see Anda siis on, ometi kord võiks ta olla kodus?

Aparaat münte ei tagastanud, nõudis kolmesantiimist juurdemaksu. Elektripinge hoidis kätt toru küljes, Bannister oli ülearu kaua telefoni pruukinud. Mees lisas raha, voolusurin katkes, käsi vabanes.

Heinakuhjapea pidas Arthur Bannisteri vist algajaks abielurikkujaks, kes kassina ümber palava pudru hiilib, ja julgustas oma kandilise viipega sisse astuma. Bannisterist sööstis läbi ahvatlus, erektsioon oli silmapilkne.

Neiu näpud olid kuhjatud täis kividega sõrmuseid. Kas säärane sätendav koorem ei takista eeskujulikku teenindamist? Ja kas makstakse neile tõesti nii priskelt? Kas toob lihtsaim, eriharidust vajamata amet kõige rohkem sisse? Pea peale pööratud ühiskond! Kui vähe teenivad õpetlased! Või kuuluvad kalliskivid ametimundri juurde ja need antakse allkirja vastu kanda üksnes tööajaks? Ja kas alastivõtmisel eemaldatakse ka sõrmused?

Bannister noogutas lahke kutsuja suunas viisakuse pärast poolkahetsevalt, kuid selgelt äraütlevalt. Mees vajas õrnusi ja intiimsusi, pealegi ei tulnud nende eest maksta, polnud ka nakatumise ohtu.

Väljudes kuulis ta läbi klaasuste üleolevat turtsatust, mida saatis hinnang:

«Rasvane impotent!»

Ega kahupea ometi robot ole, mõtles Bannister bordellitrepil end salli mähkides.

TUUL JA LÖRTS OLID KINNIKEERATUD, INIMESED tunglesid tänavkoridorides. Pilveribade vahelt näidati hägusat talvepäikest.

Miks nad ei keela seda kalkkülma veebruari ära, hädaldas Bannister sihitult lonkides.

Kust pärineb aastaaegade dogma? Miks kellelgi pole tulnud mõttesse seda muuta, teha kogu Paabelist või vähemalt Tuhande Neljakümne Teisest Suurkorrusest õitsev suvi?

Nooremteadur jälgis kõndides tähelepanelikult, kuidas kuivasid krobeline, paekivist tänavalagi ja ta vihmakuue silesirge varrukas. Märjad, siksakiliste äärejoontega plekid impregneeritud käisel tõmbusid koomale, neist jäid alles ainult niisked piisakohad, varsti ei sedagi. Niimoodi siis toimubki see kuivamisprotsess, tõdes vaatleja. Sedagi saaks kiirendada, kui tuultedüüsidest puhuda sooje lõunamaa briise.

Mees sammus mööda munakivisillutist edasi. Vasakule ja paremale koridoriseina olid uuristatud poed, neis pakuti müüa

tühja-tähja, mis äratas üksnes gastarbeiterite uudishimu. Kingapoe ees käratses inimsumm, saamahimu sundis pabeliiditare rusikatega vehklema.

Relvapoevitriinis lebasid rohekail sametpadjandeil inkrusteeritud kinžallid ja arkebuusid. Nende järele tungi ei olnud. On's kõikide tapahimu rahuldatud?

Vastutulijate nägudelt õhkus närvilisust ja vaenulikkust. Ahriman! Korrusekorraldaja diktatuur!

Kas kõik pabeliidid kannatavad?

Viimasel ajal kiusas Bannisteri mõte, et ta on paljundatud, ja see neetud Paabel turgutas säärast kujutlust tagant. Mõnda inimest vaevab jälitusluul, teist depersonalisatsioon, teda oletus enda mitmekordsusest. Mida arvaks sellest soomekeelsele terminoloogiale aldis sõber Marc Ystadt III Ülikooli närvikliinikust?

Momendilgi, pudupoodide vahel tormates, tajus mees, et ülal ja all sagisid arthur bannisterid, äpardunud ja paksud, musta rõivastunud poeetidest nooremteadurid, kes püüdsid hüsteeriliselt andadele helistada, saatsid perekonnakodudesse ja kolooniatesse raha, mida võis ka alimentideks ja pojaarmastuse ostmiseks nimetada, lasksid robot-libudel end impotentideks sõimata, pumpasid äärelinna kaeve, pitsitasid liftides vistrikke, passisid pealt, kuidas dekoraator vitriinikujundust vahetab.

Kui õnnestuks hiigeltrelliga läbi miljonite korruste nii üles kui alla puurida mulk, kas siis näeks, kuidas parajasti puurivad nemad, kuidas parajasti mulguäärel kõõluvad nemad — tema musttuhanded teisikud üla- ja allkorrustel, kellest ta lahti ei saa?

Aga puurida ei tohtinud, Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel oli keelatud süvistada põrandaisse ja lagedesse üle kolmesajasüllaseid auke, madalamaidki üksnes Korrusekorrapidaja Kantselei kirjalikul loal, ametliku kontrollija juuresolekul.

Kujutlus enda multiplitseeritusest tekitas Bannisteris taoti kõhedust, taoti pakkus pelka lohutust ja osadustunnet. Isegi intiimakti ei soorita sa intiimselt! Isegi valetad ja lipitsed kooris! Aga teiselt poolt: sa pole järelikult ihuüksi, oled identne teatud rühmaga, on pabeliite, kes rabelevad sinu moel, sama edutult, kuid ka samasuguse aususe missiooniga, olgugi et sinu teisikud, kuid ikkagi sinuga solidaarsed.

Mees oli reisinud kiirliftide magamisvaguneis suurkorruselt suurkorrusele, pidanud loenguid Tuhande Kolmekümne Esimese ja Viiesaja Kaheksakümne Seitsmenda Suurkorruse tudengeile, ta polnud kuskil märganud tema kodukorrusega sarnaseid hooneid, tänavkoridoride planeeringuid, ülikooliauditooriume ja õllesaale (välja arvatud need, mis tema kodukorrus teiste pealt oli maha ehitanud). Aga inimeste paljundatus eeldaks ümbruse paljundatust, rahustas ennast Bannister. Kuidas muidu saaks üks mustahabemeline tünja kõhuga arthur teda matkida?

Bännisteril õnnestus vaimupilt enese multiplitseeritusest hajutada, mees hoomas, et jalad on ta märkamatult kandnud rohupoe ette. Bannister sisenes. Esikus rippus metallvarrastest kardin, Bannister astus läbi selle. Klõbin teatas kliendi ilmumisest.

Tagaruumist venis välja kiilaspäine omanik, keerdus püksitraksid ruudulisel velvetsärgil. Laes kõlkusid lühtrid, seinapinnad olid kaetud vaipade ja kehvade maalidega. Igal pool kitš ja eklektika, aina eklektika ja kitš! Bannister vaatas vitriini — seal seisid pudelid ja purgid meeveemarkidega Paabeli kõigilt korrustelt.

«Teie soov, mu härra?» küsis droogla peremees käsi ja huuli pühkides.

«Kahepindine, Viiesaja Kuuekümne Kuuendalt. 1885. aasta pärnaõitest,» valis Bannister lemmiksordi, pistis isikliku arveplaadi klemmide vahele.

Kuvariekraanile tekkisid numbrid, mis näitasid, et Arthur Bannisteri pangaarve on veidi miinustes. Tühine summa, kuid kaupmehele kinkis see põhjuse teda alandada.

«Ei saa teid millegagi rõõmustada. Ei saa, mu härra. Võlgnikele on keelatud müüa,» laiutas mees teisel pool letti käsi.

«Olen vana kunde,» paotas Bannister, viha hinges — nüüd on ta nii madalale laskunud, et mangub mingit püksikohendavat kaubajuuti.

«Tunnen teid, tunnen.» Müüja pidas pausi, kratsis lausa klassikaliselt juusteta kukalt. Ametiargoo juurdub viipekeeleski, täheldas Bannister. «Ma võin teie pärast litsentsi kaotada. Mind võidakse liigjoomisepatule õhutamise pärast piitsaga nuhelda,» esitas müüja vastuargumente.

«Ega te mind öördajaks pea?» teeskles Bannister solvatut.

«Kust mina teie sisse näen, härra. Lähete ja lasete lähimasse kaebusteurni signaali, teenite loojalsusplusse,» tingis mees edasi.

Arthur Bannister märkas rohupoodniku pruunides silmades ahnet vilksatust. «Ma maksan topelt,» pakkus ta. «Ja teilegi jääb võimalus kaevata — minu peale.»

Droogla omanik viivitas, mõõtis ostja kavatsusi.

Kuidas küll põlgas Bannister taolisi professionaalseid pinnimispause — ära looda, enam ma hinda ei tõsta, tahtnuks ta mehele leti taga röökida. Kas sa tõesti ei taipa, et ma näen su kohmakad nipid läbi? Või on sul ükskõik, mis sinust arvatakse, peaasi et raha sisse tuleb?

Velvetsärgis liiakasuvõtja silus keerdus trakse, mõistis Bannisteri sõnatultki. Venitades ja laisalt kirjutas ta elektripliiatsiga kuvarile kahekordse arve. Bannister viskas ekraanile allkirja, tema miinusseis pangas kasvas.

Peremees ulatas talle viletsa kohaliku sordi, mille mesi pärines mullustest pärnaõitest. Bannister pistis plekkpurgi põue, väljus tänamata ja metallkardina kõlisedes.

Isegi margi pealt nööris! Ikka sai kolmekordse tasu! On kehtestatud teenindajate terror, nende huvid ei tohi kunagi riivatud olla! Vaesed pidagu rikkaid ülal — nagu igal pool, nagu läbi terve ajaloo!

Bannister koputas sõrmenukkidega vastu rinda. Lapik meeveepurk mäkintoši põuetaskus tiivustas. Arenev alkoholism? Ei, suhtlemisvaegus! Mees lendas mööda kitsast tänavkoridori edasi.

Turu väravas seisis piuksuv, mulksuv ja ladvaosas ringlevgi avangardne objekt, mille üle kohalik leheke lugejate lõbuks aeg-ajalt nalja heitis. Bannister ei leidnud skulptuuris midagi aasimisväärset. Küllap oligi taies peibutis pööblile, mille vastu taheti suunata ja mille kaudu maandada trotslike pabeliitide protestikihu.

Ümberringi kaubitseti ja peteti, näpati ja rõhutati oma ausust suurejooneliste žestidega. Kaupade valik ehmatas rikkalikkusega. Lõhnad ja haisud, lehad ja aroomid. Letid olid koormatud puuviljadest, lihast, kalliskividest ja rõivastest. Tagapool müüdi koduloomi ja pabeliitegi. Või olid need robotid? Ükstaskõik, kuidas momendil ja siin, igatahes oli inimäri aastasadu kestnud varjusurma järel Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel taastunud. Põhjuseks teaduse ja tehnika areng, inimestega identsete robotite loomine. Kulud nende valmistamisele määrasid kindlaks inimestegi hinna, ja hinnatav allub automaatselt ostu-müügi aktile.

Silmanurgast nägi Bannister, kuidas eakas, jalutuskepi ja kaameliga isand tutvub hoolikalt kaubaga, õpib käperdades tundma noore, tõmmu pabeliiditari voorusi. Puutumatuse eest lunis müüja hinnalisa.

Laadaplatsi lagi langes üha madalamale, turg lõppes umbkoridoris, kus ei liikunud keegi.

Bannister kangutas õlaga ammu mahajäetud liftijaama turnikeeust tänava otsaseinas, see paotus vaksajagu avamale. Kõhukas mees puges sisse. Siin oli ta vähemalt kliimamõrtsukate eest varjul.

Kunagisest uhkest vaksalikoopast oli saanud heidikute avar urgas. See oli parajasti tühi, hõivajad linna peal luusimas. Bannisteril ei tulnud rüübet põues kellegagi jagada.

Magamiseks kasutati siin kanderaamidest ja kastidest kokkuklopsitud mitmekorruselisi narisid. Kahe roostetanud raudvoodi reformpõhjad olid muldpõrandani lohku vajunud. Linade ja tekkide asemel kõlbasid ajalehed, puhvaikakuued ja kartulikotid. Karniisidel hangusid laiaksvalgunud ja lõpunipõletatud küünlad, tahid rasva uppunud. Maas vedelesid banaanikoored, kiredavärvilised plastmasspakendid, pahupidi pööratud, läbisoritud nessessäärid ja kaukad. Nurkadesse olid hiirte jaoks pandud juustutükid. Kunagi bareljeefidega kaunistatud seintele olid kraabitud loosungid: «Maha Korrusekorraldaja!», «Maha alatu alatusevastane liikumine!». Kiri murenes, oli kuhtumas. Võibolla elutsesid koopas enne pätte põrandaalused?

Oli hämar, haises. Pika ja kõvera lõõriga raudahjul hakkas kõlisema videotelefon. Bannister ei läinud ekraani vaatama, vaevalt et helistajaks oli tema tuttav. Ka ei tahtnud mees nupulevajutamisega oma siinolekut reeta. Aga plärisevad kutsungid muutusid tüütuteks, käisid närvidele. Lasta aparaadil nii kaua unnata — see maksab terve hunniku santiime, pealegi pole taoline teguviis etiketipärane! Ja oma telefoni hääle võiksid asukad lasta mahedamaks reguleerida.

Bannister kiskus juhtme seinakontaktist välja, alles nüüd saabus vaikus.

Mees lohistas kasepaku buržuikale lähemale, istus ahjuukse ette puhkama. Meeletu ja sihitu jooksmine mööda linna oli teda väsitanud. Ta kooris käest mustad nahkkindad, asetas peod veel leigetele pliidiraudadele.

Söakamad hiired juba krabistasid. Bannister koukis põuetaskust meeveeplasku, keeras korgi pealt. Plaskule oli graveeritud kiri: KORRUSEKORRALDAJA TERVISEKS! Võim poeb sinuga urgastessegi kaasa. Mees pühkis varrukaga laupa, rüüpas pika sõõmu. Anda, sinu terviseks! Ja ma armastan sind. Mees tundis, kuidas toniseeriv vedelik ta sees ihu põletab. Reduktsioonid, reaktsioonid, keemia, füsioloogia. Mis, pagan, toimub meie soolikates? Viimaks oli ta omaette, võis olukordi vaagida. Siia peidikusse pole nad kindlasti seadnud mõtetelugemismasina andureid!

Paar päeva tagasi oli Bannisterile vanalinnaateljeesse helistanud maskis tundmatu, teinud libedal häälel ettepaneku vahetada dissertatsiooni teemat, asuda tööle ülisalajasse 40. sektorisse, mis uuris Korrusekorraldaja elulugu ja genealoogiat. Bannister oli palunud aega otsustamiseks, kuigi ta ei kavatsenudki valetamise teed minna. Au ta ei müü. Aga juba põiklemise teesklemine on valetamine ja kokkuleplus, oli ta samas ennast süüdistanud.

Mask jätkas: mis see on, miks pean ma teid keelitama? Teile pole ometi uudiseks soodustused, mis kaasnevad riiklikult tähtsa teemaga? Te olete esimene, kellele ma pean auku pähe

rääkima. *Magister artium*'i kaitseksite poole aastaga. Ja nii palju oleme informeeritud, et teie sissetulekud teid ei rõõmusta. Kuigi üürite kahte pinda, korterit ja ateljeed, võiksid teie elamistingimused olla märksa paremad, oi, kuidas paremad! Ja komandeeringud väliskorrustele — kõik ootab teid. Kui teie toetaja, teie loengute ja artiklite austaja, ei soovita ma teil kõhelda, oli teda katsutud veenda.

Provokatsioon? Meelsuse peilimine? Miks ei edutata avalikult? Kõneles seal traadi teises otsas moondatud häälel äkki instituudi direktor Li?

Bannister oli küsinud telefoninumbrit, et mõne päeva pärast oma valik teatada.

Jälle see neetud laveerimine, nii nad saavutavadki eesmärgi, vormivad temagi endisarnaseks, oli mees kohe ennast siunanud.

Talle öeldi imelühike kood, millist ta varem polnud kohanud. Ja keda kutsuda, oli ta täpsustanud. Arthur Bannisteri, vastati.

See oli õel ja salvav nali, tõenäoliselt sisaldas ähvardusegi.

Ahi jahtus. Bannister tõmbas kätte kindad, nööpis need kinni. Teine sõõm meevett lisas kindlust. Saarah, sinu terviseks!

Ta ei tahagi olla kõikide moodi, tema ei harju diktatuuriga! Teda ei ahvatle positsioon ja jõukus! Pidagu nad teda veidrikuks ja edutuks hädavareseks, see kingib talle suurema vabaduseastme. Tema prostituudiks ei hakka! On aegu, mil põhjajoomine ja mandumine on õilsam pinnalpüsimisest! Olgu tema realiseerimata jääv andekus süüdistus diktatuuri vastu!

Aga mida arvaks vastupuiklemisest ta sõber Marc Ystadt III Ülikooli närvikliinikust, kes oli tal diagnoosinud kortikaalse pidurdusprotsessi puudulikkuse?

Bannister korkis plasku kinni, pani selle põrandale jalgade vahele. Mees mõtles pingetele instituudis.

Ehk olid needki teadlikult sepitsetud, õhutamaks teda valima uut, kolmandat dissertatsiooniteemat? Ei, intriigide põhjus näis seisnevat muus.

Tema sektori juhatajal, proua Deboora Kassandral lähenes pensioniiga. Daam oli kakskümmend aastat suunanud tööd, millest tal üksnes hägune ettekujutus oli. Totalitarism oli sigitanud ülemustekihi, kes kokku mängides ning küünte ja hammastega oma positsioone hoidis. Varem polnud asi nii hull, varem oli proua Deboora Kassandra jätnud uurimused «oma geeniuste» (nagu ta väljendada armastas) hooleks. Ta oli professionaalne üldjuht, tema pisiasjade ja konkreetse tööga ei õiendanud. Varem oli proua Deboora Kassandra oma, lahutatud naise mürgiastelt öörete näol tühjendanud vaid ettenähtud arv kordi, ja harilikult sektorist väljapoole. Kolleege mustates riivanuks ta ennastki. Nüüd aga olevat tal tekkinud kahtlus, et

tal lastakse takistamatult erru minna. Peetakse kõle austamispidu, riputatakse rinda plastmassist veteranirist ja hiljem öeldakse mokaotsast tõrjuv tere.

Ole ettevaatlik, käi vähemalt koosolekuil, hoiatati Bannisteri, sina oled ainus kandidaat sektori juhatajaks. Ta peab sinust vabanema, alles seejärel saab ta pensioniavalduse esitada, olles ette kindel, et see tagasi lükatakse — nii tõestab ta teistele ja endale, et pole paarkümmend aastat tühja tuult tallanud. Milline pettumus: sigatsed ja sigatsed, aga pärast annavad need, kellele kastaneid tulest välja tassisid, tänutäheks jalaga tagumikku! Ja veel daamile, ei mingit eetikat!

Proua Deboora Kassandra oli Miitinguerakonna naisteorganisatsiooni liige, aegajalt ilmus ta tööle mundris. Pruun frentš ja portupee sobisid daami rinnaka figuuriga, sametmustad kaharad lokid langesid õlakuile. Proua Deboora Kassandra valdas perfektselt olulisemat positsiooni kindlustamisel — valetamist. Nooruses oli ta kurameerinud nelja kiiva poisiga üheaegselt, sealt pärines treenitus. Bannisteri vastu oli naine mobiliseerinud teisedki omasugused sektoris, kes palga eest kohvitamas käisid. Ikka kudrutas salalik daamidejõuk kuskil nišis, ikka katkes jutt, kui Bannister juhtus mööda minema. Teadlased! Kartsid teised, et Bannister sektorijuhatajaks saades neilt tööd hakkab nõudma?

Ja mis rolli mängis Li?

Lühikest kasvu, koreaverd tegelinski oli ümbritsenud end ainult naistega, kel perekonnaelu nurjas — nendega ta klappis, need kuuletusid talle. Vaevalt et ta kõigi kuuega magas, nagu instituudis sosistati. Arvatavasti hoidis Li meestenäljas naisi endast võrdses kauguses, et kütta üles nende illusioone. Ühe pisemgi ekstrasoosimine puhunuks pilli lõhki, laostanuks toeka ühisrinde. Tõenäoliselt on direktori võimutung sugukihust arenenum.

Naised olid liiga tihedas pundis, et käia ühe mehe voodis; neil polnud lahkhelisid. Neid võis liita soov jõuda sinna voodisse, nad võisid karta, et keegi neist on seal esimene, ja vastastikku üksteise järel luuramine takistaski nende kohviringi lagunemist, oletas Bannister.

Daame vajas Li truude etturitena, kellega manipuleerides võis rõhuda «kollektiivi arvamusele». Daamid jälle lõikasid hüvesid, said näidata end positsiooniga mehe seltskonnas, nende tiirasust rahuldas kõrvalseisjate oletuski, et äkki direktori ja nende vahel on midagi intiimset.

Kas oli Li maskis helistaja? Mängis mees tema, Bannisteri lojaalsuspallide kahandamisele, et kõrvaldada ta kui proua Deboora Kassandra konkurent?

Märkmikulehe lühikese telefoninumbriga oli Bannister põle-

tanud, aga number ise püsis meeles — 614. Mässas omakasupüüdlik mälu eetika vastu? Mis motiividel mälu seda tegi? Ihkas laostada Bannisteri või vastupidi — pjedestaalile tõsta?

Keskpärasus, muganduv ja hale keskpärasus! Terve instituudi töö — legaliseeritud diletantlus! Vaid võimu- ja saamahimu koondab enda ümber kuulekaid intrigante, idee ja ürituse nimel tegutseja eelistaks mõtlemis- ja teovõimelisi, sajatas Arthur Bannister Lile ja tema naistejõugule mõeldes, tõusis kasepakult ja kõndis endise vaksalikoopa nurka, tilgutas hiirte juustu peale paar piiska meevett. Olgu närilistel täna pidu! Instituudis ja siin! Kuhugi ta ei helista!

Ja see keskpärasus hoiab saavutatust kümne küünega kinni, selles asjas on ta südi, enesealalhoiuinstinkt tümikatel ei atrofeeru.

2.

PAABEL OLI MASINAVÄRK ELAMISEKS, VERTIkaalne labürint, kanoniseeritud ortodoksse õpetuse järgi koonusekujuline hiigelmonstrum, mille nõelterav ots toetus kilpkonnale planeedil N. Andromeeda udukogus. Paabeli skeleti moodustasid vertikaalne Ilmapuu ja selle külge rõhtsalt kinnituvad, alt üles üha laienevad ümmargused platood, mis olid suurkorruste põrandaiks ja lagedeks. Madalaima suurkorruse diameeter oli tühiselt väike — sealkandis elutsevat tillud ehk pisid, pajatas Paabeli urbaniseerunud ja pöörase fantaasiaga folkloor. Kõrgeima platoo diameeter oli aga inimmeeltele ettekujuteldamatult suur, antipositivistlikud filosoofid olid selle, nagu ka vertikaalse Ilmapuu kõrguse kirjeldamiseks käibele lasknud lõpmatuse tunnetamatu mõiste. Ja küllap oli võimatus tajuda ülaplatoode avarust põhjuseks, miks tasakaalustavad kuulujutud teatasid neil korrustel elunevatest gigantidest ehk vägadest.

Õnneks meie romaan kohatute väljamõeldistega ei tegele. Meie romaani sündmustik areneb Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel; sellel, nagu ka sadadel alumistel ja pealmistel naabritel, elavad normaalmõõtmetega pabeliidid — meesteks ja naisteks jagunevad (tühiste eranditega androgüünide näol), kahejalgsed (erandid maha arvatud), keskmiselt 167 sentimeetrit pikad, närvisüsteemi ja mõtlemisvõimega isendid, kelle olemasolu mõte ja eesmärk teaduse pingutustest hoolimata pole senini selgunud.

Meie pabeliitide kaemus on inimlikult tõnts, piirdub nende eneseteadvuse tunnetamisega; avaramatesse ja abstraktsematesse horisontidesse suhtuvad meie belletristliku uuringu objektid tõrjuvalt (taas eranditega). Oleks võimalik, loobuksid nad kõikidest mõistetest, mis lähevad kaugemale puhta kogemuse raamidest.

Koonusekujulise Paabeli suurkorruste ehk platoode vahel paiknevad pool-, all-, üksik-, vahe-, kõrval- ja paralleelkorrused, harvad nn. rippuvad pääsupesad ja lendaiad, millest mõnele oli antud koguni all-, pool- või (juhtus sedagi) suurkorruse staatus. Korruselt korrusele kerkivad vertikaalsed linnad ja linnaosad, milliseid ühendavad liftid. Korruseid pidi kulgevad käigud, mida kutsutakse nii tänavaiks kui koridorideks, ametlikult tänavkoridorideks, slängis mutiurgudeks, kuigi näiteks kesklinnakäigud olid laiad avenüüd kaubamajade, neoonreklaami ja kõrghoonetega — moodsa elu põhinäitajatega.

Korruseküsimusis, nagu paljus muuski, valitses Paabelis segadus, lausa peataolek — vohas reeglistamata kõnekeelsus, võim polnud end veel lõplikult maksma pannud.

Igatahes Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel tehti proovi.

Paar ametlikku keeleinstantsi oli väljastanud sõjakaid brošüüre, oli kategooriliselt nõudnud, et hakataks eristama suur-, väike- ja vahekorruseid, et esimesi nimetataks edaspidi peakorrusteks ehk floorideks, teisi poolkorrusteks ehk storeydeks, kolmandaid vahekorrusteks ehk mademeiks, ülejäänuid etaaže juba ükskõik kuidas, neid ei püütudki normeerida, nende puhul jäeti kõnelejaskonnale vaba voli. Ent keelekasutajate inerts oli vastutulekust hoolimata tõrges; ei leidnud loogiliselt õige ettepanek pruukimist.

Keelerisustajate mõju kahandamiseks olid sisseseadmisel trahvid.

Platoode, suurkorruste ja flooride täpne üldarv Paabelis oli salastatud, kuna see oli määramatu.

Liikusid jutud, et Paabel on paisuv, et koonusekujulise ruumi välisseinad ja Ilmapuu otspunktid kaugenevad tsentrumist valguse kiirusel, aga loomulikult ei võetud sääraseid kentsakaid luulusid tõsiselt — olnuks nõnda, pidanuksid pabeliidid ja nende asutusedki valguse kiirusel paisuma, kuid seda ei täheldanud hoolikamadki fikseerijad.

Ametlik filosoofia õpetas: kõigel Paabelis on lagi peal, Paabeli ruum on alati suletud; sellest ka pabeliitide olemuslikult tõrjuv hoiak piirituisse abstraheeringuisse.

Kummati oli siginenud vastutustundetuid hulkurfilosoofe, kes rahva tahte kohaselt ja üksmeelselt kanoniseeritud gnoseoloogia- ja ontoloogiaseisukohti naeruvääristasid.

Ju spekuleerisid need hõredahabemelised nn. mõttetargad inimeste sisemiste lootustega, miks muidu kuulutasid nad turutagustes õllebaarides kostituse eest, et kõige kõrgema platoo

kõige kõrgema mademe kohal pole lage, et seal tervitab pea kuklasse löönut oma vahetus säras elektersinine Kosmos, tulvil tühjust, jumalaid ja galaktikatevahelist tolmu. Vaiksel öötunnil ilmutavat seal, võrdsel kaugusel taevasfääri kõikidest punktidest, tõde, elu tuline hingus.

Taolistele õllehimulistele spekulatsioonidele oli Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ametlikku filosoofiat produtseeriv Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei teinud lühikese lõpu — need lihtsalt keelanud, samuti nagu sosinad tilludest ja vägadest.

Rahva meeli polnud tarvis põnevusega üles kruttida.

Sama kantselei oli salastanud Paabeli suurkorruste täpse arvu, nende mõõtmed, kilpkonna ja planeedi N. nime ning asukoha.

Seda tehti pabeliitide endi huvides, kaitse otstarbel, välisvaenlase ninapidi vedamiseks.

Avaliku hukkamise ähvardusel suudeti panna ka piir messianistlikule laimule, nagu hõljuks kuskil kauge tähepäikese galaktikas referents-ellipsoidi kujuline planeet nimega Maa, millel Paabeliga palju sarnasusi ning kus elu rikkam, õnnelikum ja vabam; nurisejad — neid oli olnud kasinalt, aga ometi — olid oodanud just sealt kuskilt Maalt Paabelilegi nn. vabadust, millest vähemalt Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel polnud sugugi puudust.

Palun —

Läbi tänavkoridoride ja saalväljakute puhusid meie vaadeldaval platool üpris looduslikud tuuled, mis olid pärit pabeliitide endi osavate kätega meisterdatud düüsidest. Lagede all lendlesid toredad kunstlinnud. Hommikul veeretati lakke päike, õhtul kuu (igale vahekorrusele oma). Elanikkonna lõbustamiseks korraldati teisigi atraktsioone.

Õhk oli tasuta, elamisõiguse eest kasseeriti üksnes tühist maksu, millist arvestati maha palgast ja mis oli lisatud kaupade hindadele.

Inimesed õppisid, abiellusid, töötasid. Sirgus uus ja tubli põlvkond pabeliite.

Tuhande Neljakümne Teist Suurkorrust valitses rahva tahtel Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskond ehk Miitinguerakond, kuid opositsioonile oli valimiste tulemustest sõltumata garanteeritud kakskümmend protsenti parlamendikohtadest. Klauslit t u l e m u s t e s t s õ l t u m a t a polnudki vaja, kuna opositsiooni poolt hääletas alati kakskümmend protsenti valijaist — distsipliiniga paistis meie platool olevat asi enam-vähem korras.

Nutikalt oli lahendatud energiaprobleem, ehkki Paabel ei tundnud maavaradest ja hüdroressurssidest puudust.

Kõikide korruste põrandad olid vooderdatud plaatidega, kõnnil või jooksul vajutasid inimesed ise seda hoomamata plaate küünemusta jagu madalamale. Tekkinud surve muudeti raalide käsul lasergeneraatoreis elektriks, elekter valgustas kodusid ja ühiskondlikke hooneid, andis sooja ja käivitas hoorattad vabrikuis. Nõnda olid kõik pabeliidid nagu muuseas elektritootjad, vaidlustamata millegagi Carnot', Joule'i, Mayeri ja Helmholtzi terastel tähelepanekuil põhinevat energia jäävuse seadust.

Siit tulenes täiesti mõistetav põhjus, miks Paabelis oli horisontaalliikumiseks keelatud kasutada muid mooduseid kui jalgsikäimine; see range, kuid õigustatud ettekirjutis ei kehtinud kõrgete ülemuste, timukate, invaliidide ja põdurate kohta, nemad transporteerusid magnetpatjadel hõljuvates kaarides. See oli privileeg, mis tekitas kuulekust, enese ülestöötamis- ja hierarhiakummardamissoovi, varem oli tekitanud kadedust, trotsi ja mässukatseid. Ja loomulikult sõidutasid emad hällilapsi vankrites.

Elanikkond oli eluga rahul.

Elumajade akende all õõtsusid düüsituultes okas- ja lehtpuud, osa plastmassist, suurem jagu ehtsaid. Loomulike puude võrades siutsusid varblased ja rabelesid hakid, kunstpuil lõõritasid lõokesed, kui puusse peidetud makk vastavalt korraldusele käima lülitati. Armunud eelistasid kunstpuid, eakamad inimesed loomulikke.

Oli teisigi üldise populaarsuse võitnud vigureid. Just Arthur Bannisteri vanalinnaateljee lähedal oli kaunis eboniitkastanisalu, mis aasta läbi õitses, lõhnas kevadiselt ja pakkus loodusesõbrast huvilisele pimedal ja kõledal veebruarikuulgi õrna elamust. Kastanite koore sees oli peidus nupp. Kes vajutas, nägi, kuidas õitsvalt puult sadasid hobukastanimunad, kukkusid plaksuga ja põrgates tänavapõrandale. Ju oli tegemist lohakusega, tublid ja hoolikad heakorramehed olid unustanud sünkroniseerida puu siseprotsesside imitatsioonid Kalendrivalitsuse poolt parajasti väljakuulutatud aastaajaga.

Paabelit lõhastas riigiegoism.

Ühelgi suurkorrusel polnud rikkust, sõjalist võimsust, otsustavust ja poliitilist jõudu selleks, et liita oma egiidi all ja enda kasuks tervikuks rahumeelsete ja mitterahumeelsete muutuste dünaamilist süsteemi, olgugi et mõnigi floor sellele osale ahnelt pretendeeris.

Pikkadel liftireisidel nõuti alatasa viisat, pidi täitma tollideklaratsioone, hoolitsema, et paunas poleks kraami, mis piiri taga salakaubakirjas. Süütuid turiste kahtlustati spioneerimises.

Paabeli vabrikud tootsid tooteid, põldudel kasvas toit. Loomafarmidest tulid liha ja piim, lindlatest munad ja suled. Viima-

seid kasutati patjade ja madratsite valmistamisel, et pabeliidid öiti ihuliikmeid kangeks ei magaks.

Paabelis kees vilgas elu. Kontorid ja kantseleid, käitised ja inimesed täitsid neile kinnitatud funktsioone, korralistel referendumitel teatas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse pabeliitkond, et ta armastab palavalt Tema Majesteet Korrusekorraldajat.

KUIDAS OLI TEKKINUD PAABEL?

Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel tegeles filosoofiliste ja politoloogiliste probleemidega Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleile alluv kosmogoonikainstituut, millele oli kinnitatud funktsioon valmistada ette õigeid vastuseid säärastele küsimustele, nagu: mis on Paabeli all, peal ja kõrval?, milline näeb Paabeli torn välja eemalt?, miks ei tohi teada Paabeli asukohta?, millal tekkis või miks ehitati Paabel?, miks Paabel ei kuku ümber?

Kuid taolisest hoolitsemisest ei piisanud. Ikka esines omavolilist nokitsemist ammu lahendatud probleemide kallal, ikka murdsid inimesed päid.

Isemõtlejatele vastutuleku korras ja eesmärgil võõrutada pabeliidid täielikult analüüsimast neile üle jõu käivaid metafüüsikakonkse, korraldas kosmogoonikainstituudi müüdiloomissektor igal aastal vastavateemalise konkursi, auhindadeks kopsakad summad.

Ja ehkki Arthur Bannisterile ei meeldiks tema puberteedipõlve katsetuste meenutamine, tehkem seda siiski, tegelaselt luba küsimata, vahest ei peeta seda eraellu sekkumiseks.

1984. aastal võitis konkursi tollal 20-aastane Arthur Bannister. Noor ninatark oli tudeerinud just Berkeley't, vaimustunud *esse est percipi*'st ning saatnud kaunis lühikese loo:

Paabel on nii vana, kuipalju Olev Remsu on jõudnud kirjutada või kuipalju teie lugeda. Paabeli aluseks on idee, mille olemasolu tunnetamine ei eelda aistingulisi kogemusi, tõene üksnes sedavõrd, kuivõrd ühtib subjekti immanentse teadvusega. Ent see idee on otsustanud vabaneda iseendast. Muidugi nõuab vabanemisel kuhjunud faktiline materjal filosoofilist analüüsi, igaüks seni loetud episoodidest on vaid pildiks Paabeli absoluutsest ideest, ja sedagi esialgu piiratud kujul. Paabel teoses «Kurbmäng Paabelis» on idee teisitiolemine. Liikumine terviku suunas, s. t. edasilugemine, ongi nähtus, mida nimetatakse Paabeli tekkimiseks.

1993. aastal tuli esikohale Anda Koqq. Tema neljateistkümneaastaselt kirjutatud tekst:

Kui Kristust mateti, sis, olevat see leinaja hulgakene pohette kallu ja praadit kikka lihha söönu, pääle matmise õdangut. Neide sean ollevat mõne tõõsitama naanu, et ta olli Kristus, mõne jälle, et ta es ole. Sis ütelnu üts mees: «Ta olli Kristus, elava Jumala Poig, uske seda! Kui ta Kristus olli, sis mingu see kala, kellest ma poole ära ole söönu, elama, ja ka see kikas, kes panni pääl praaditu, karaku ülles ja mingu Paabli turniks!» Niipea, kui mees seda olli ütelnu, karanu kala näpu vahel ello, kikas nousnu panni päält ülles. Kala lasti vette, kost tast ellav üte poolega kalasugu sai, kammeljas või lestakala nimeks, aga kikas muudkut nousnu edasi, sai kõrgeks turniks, Paabli nimeks.

Vastavalt kehtivale korrale eemaldas Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei kooliraamatuist vananenud seisukohad ning asendas need uute ja ajakohasematega — konkursi võitnutega. Nii et 1985. ja 1994. aastal õppisid gümnasistid kosmogooniat meie romaani peategelaste loodud tekkemuistendite järgi.

Ehk poleks ülearune meenutada ka tänavu, 1999. aastal kehtivat versiooni, mis oli mullu konkursile saadetud anonüümselt:

Kalevite poega mõistis, / Pilgelisti pajateli: / «Läki Paablit tegemaie, / Vallisida valamaie, / Kosjakambrit ehitama, / Siidisängi seademaie! / Teeme linna lillekestest, / Teeme tornid toomingasta, / Vallid ümber vahterasta, / Teeme toad tammetõrust, / Kanamunasta kamberid, / Et kui käivad kauge'elta, / Võõrad jääksid vahtimaie, / Mõistelikud mõtlemaie, / Targad lugu tunnistama: / Kellel' Kalev teinud Paabli, / Kellele valanud vallid? // Jumalate juhatusel / Ilmakuulus linnalooja, / Kindla koha kasvataja, / Tugeva torni tegija / Olevipoeg hoonetarka / Laastuleiu juhatusel / Hakkas linna alustama, / Kindlat kohta rajatama, / Palke alla panemaie, / Kivisida kohendama, / Nurkasida nöörimaie, / Tugesida toimetama, / Sambaid püsti seademaie. // Kirves raius kõrge metsa, / Tapper tabas tammemetsa, / Müras maha männimetsa, / Kaoteli kuusemetsa; / Saagi saagis vooge sõudel, / Lõhkus palgid laudadeksi, / Kiskus pakud kildudeksi; / Tornid tehakse teraksest; / Kantsid tehakse kividest. // Mõistke, mõistke, mehed noored, / Arvake, poisid avarad, / Mis seal müüri tehtanekse, / Seinasida säetakse / Viru kuuskede vilulla, / Lääne leppade vahella! / Sinna loodi lustilinna, / Kasvatati kindlad kohad, / Kaevati kivikeldrid / Varjupaigaks vanadelle, / Tehti kenad elutoad, / Kallid kaubakamberid. // Kalev kandis koormakaupa / Paabli tarbeks laudasida. / Pikal teel Peipsi tagant, / Kandis kokku tarbepuida, /

Tüvikuida tuhandeida, / Kandis kive kaugemalta, / Merekaldalt kaljusida, / Murdis paasi maapõhjast.

Olev teinud lustilinna, / Kasvatanud kosjakambri, / Valand kullast voodikese, / Sidund siidist sängikese. / Ääred ajand hõbedasta, / Servad tehtud sametista, / Kolme kulla keerdudesta, / Pealt on löödud pähkelista, / Alt on õunapuul ilustud, / Vahelt välgub visnapuuda, / Keskelt kena kivisida. // Varjupaiga valmisteli, / Ühke linna ehiteli, / Kust sai koda kuningalle, / Peavarju vanemalle, / Kustap Juhti kange käega / Valda suurta valitsema, / Kasupõlve kasvatama!

3.

ARTHUR BANNISTERILE KULGES MÖÖDUNUD nädal töökalt, märkmepäeviku lõpetas mees hilisööl-varahommikul sõnadega: tegin seda, milleks olen sündinud, pisiasjuski ei reetnud ennast, ainsatki sõna ei pidanud valetama.

Bannister jooksis oma tavalist oravarattaringi: loengud ülikoolides ja vabakolledžites, raamatukogud, Tõelise Ajaloo Loomise Instituut ja tähtsaim — töö kodus, õigemini ateljees. Kõik need kohad asusid üksteisest parajas kauguses, sõidud ja ümberistumised kulutasid päeva.

Transpordi alalgi töötas üleüldine piinamissüsteem täie auruga.

Tipptundidel ei käinud liftid graafiku järgi, liftipiloodid, mõeldes jaamaperroonidel kibelevale rahvahulgale, tagusid algpunktides irvitades kaarte, jätsid reise vahele. Või kihutasid jaamadest pidurdamist teeseldes mööda, mõnulesid oletustest, kuidas hädaldavad püstvagunites need, kes tahtsid selles peatuses maha minna.

Pilootide kiusunippide arsenal oli rikkalik — eriti agarad rahvast mõnitama olid robotpiloodid —, nende relvastusse kuulusid salvavad õpetussõnad reisijaile tõstukiraadio kaudu, valede peatuste teatamine ning ebatäpsed kohalesõidud, nõnda et perrooni- ja vagunipõranda vahele jäi poolesüllane aste, pabeliidid pidid peale või maha minema üksteise kukil turnides.

Bannister uskus, et agressiivse atmosfääri üleskütmise eest maksti liftijuhtidele kvartalipreemiat.

BANNISTER PÄRINES JULIANAST, SIITSAMAST PEAlinna külje alt, nüüd oli City koletu paisumine mademelt mademele, etaažilt etaažile ja isegi naaberflooridele neelanud sellegi vaikse paiga — puhkehulkumistel mööda aguleid otsis Bannister kodu. Nüüd oli linnakese asemel eksportmasinate

püsinäitus, lage väli snobistlike klaaspaviljonidega, kus alati paistis päike ja kuhu väliskorruste ärimehi veeti.

Ent mehe lapsepõlves oli Juliana korralik väikekodanlik alev kiriku ja kirikuplatsiga keskel. Aktsioonkonnabürokraatia poolt küll uimaseks litsutud, kuid mittepoliitilised eluvaldkonnad polnud keelatud. Bannister mäletas, et leiba ostes vesteldi pikalt pagariga, kuniks too küünarnukkideni ulatuvate kinnastega mees vabandas, selja pööras ning kuumad ja krõbedad pätsid ahjust jahusele letile tõstis. Kapsalehed kooriti ümbert, leivad pandi pajuvitstest korvidesse, kaeti valgete, tikitud linadega. Bannister mäletas, et oli kord pagarilt küsinud: onu, miks jahu ei kõlba süüa? Tema polnud uskunud kvalitatiivsete muutuste võimalikkusesse mehaaniliste ja keemiliste protsesside toimel.

Bannisteri ema oli kodune, isa metodistijutlustaja. Ema oli leebe ja töökas, isa range ja töökas. Ning kui vanemate elu mõõta laste saatuse järgi, siis elasid Bannisteri ema ja isa täie eest — Bannisteri kaksikutest õed olid teenekad kirjandusõpetajad, noorem vend kiire karjääriga ohvitser Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroos. Ainult Bannister kaldus olema must lammas, sedagi üksnes enesereetmise — nagu ta lõdvakslaskmisi isiklikes märkmetes nimetas — perioodidel. Nende langushoogude tulek sõltus kurat-teab-millest. Biorütmidest? Vanast kuust? Kurjuse- ja headusejõudude vaenutsevast tasakaalust? Ei tea, ei tea. Teadus on eelistanud minna aatomit näppima ja inimest aheldama, teadus on hinge unustanud. Tänapäeva müstiline religioon (-teadus) on kõik, mida lahkama pole küps, oma teelt pühkinud.

Isa keeras õhtuti poistetoas äratuskella üles, see tirises pool seitse. Koos isaga suundusid nad kolmekesi hommikusõrgile, jooksid kirikuni ja tagasi. Isa, rist rinnal, moodne spordidress seljas ja tossud jalas, ees, nemad järel. Isast ei tohtinud mööda spurtida. Naasnud ja pumbakaevu all õues end karastanud, leidsid nad õed ja ema kohvilauast.

Gümnaasiumisse vantsisid nad pool teed neljakesi. Korrusekorraldaja marssaladmirali mundris ja ordenitega kuju juurest käänasid õed meesõpetajatest kudrutades paremale, tütarlastekooli poole. Arthur ja Freddy läksid otse.

Nüüd polnud Bannister enam aastaid noorema vennaga lävinud ning ta tuju rikkus sageli isa, kes talle Freddy materiaalset kindlustatust ning hoolikat töössesuhtumist nina peale hõõrus. Perekondlikel tähtpäevadel lõi ta vennaga muidugi pitse kokku, nad naeratasid ja vestlesid teineteisele sigareid pakkudes spordist. Freddy oli alati omade poolt, Bannister eelistas võõraste võitu, selle kvalifitseeris ta Korrusekorraldaja kaotuseks. Ajad valesse, tiimikaaslaste väravasse, kommenteeris siis ooberstleit-

nant Freddy Bannister. Arthur vaatas vahel enda sisse — kas ta loodab venna salatoetusele, nii palju-vähe, kui tollest olenes. Bannisterile näis, et — kuigi ta on selle endale keelanud — loodab siiski, ja selle lootuse arvel suurendab oma vabaduse astet, ning ta süüdistas ennast kokkulepluses.

Juliana-ajal olid nad olnud lahutamatud. Eriti meeldis neil minna läbi alevi poistegümnaasiumi poole pimedatel ja kuupaistelistel talvehommikutel. Karastatutena ei peljanud nad pakast, neil olid võimsad taskulambid, mille kiirtejuga ulatus lakke, mattis oma helendusse tähed ja kuu.

Koolis olid nad priimused, karm isa õhutas nende auahnust takka. Aga ta tegi seda nutikate metodistinippidega. Ikka hüüatas isa siiravõitu üllatusega — oi, mis gümnakad te olete! —, kui tabas, et poisid pole seda või teist raamatut lugenud, seda või teist õppeprogrammi videokassetilt näinud. Ja poisid ei talunud isa imestavaid käelaiutusi, harisid end pöörase andumusega. Nad tõid Julianale kuulsust olümpiaadidel, esindasid alevit televiktoriinidel. Fakte täistopitud ninatargad, põlastasid neid kaasõpilased.

Aga nad ei loobunud spordistki. Koos tagusid nad poristel platsidel puššpalli, tulid gümnaasiumi võistkonnas floori juunioride tšempionidekski. Ja sealt nende esimene põhjalikum riid.

Kui nad kodus koonusekujulisi meistrimedaleid kaelas imetlesid, süda pekslemas: tee suurde sporti on lahti!, küsis talt Freddy: Ath, kas panid tähele, kui mehkalt triblas meie paremsisemine? Proff, «All Stars'i» kandidaat!

Üle venna näo libises pühendatu muie, see muutis Arthuri ettevaatlikuks. Temagi oli nautinud paremsisemise mängu, sellele kohale oli treener pannud nende gümnaasiumi uue poisi — lihaselise, väleda reaktsiooni ja taibuka platsivõtuga —, kes kandis valgeid tuttidega põlvikuid, milliseid ihkas endale Arthurgi. Alevis sääraseid polnud, megalopolise peal hulkudes, City raamatukogusid külastades oli ta vaadanud galanteriikaubamajadesse, kuid neistki tühjade kätega väljunud. Ja kui kähku harjus uus nende maneeriga, sulas juba esimeses trennis meeskonda! Ja ta ei soolotanud nagu teised, andis korralikult sööte, ei pidanud vajalikuks garderoobiski, juba poriplekkides põlvikuid jalast koorides, mainida isiklikku panust. Sportlane mis sportlane, leidis Bannister, kes oli duši all «Adidas»-matšalkaga nühkinud poisi selga ja puhunud temaga juttu. Ta mõistis, et uus on üpris intelligentne sell, IQ-ga umbes 120. Niisuguses küsimuses oli Bannister noorukina noriv, enne vargsi testimist ei lasknud ta kedagi oma seltskonda. Nüripead suhelgu isekeskis, siis jäävad neil kompleksid tekkimata, armastas ta korrata.

See oli robot, poetas Freddy. Kes? plahvatas Arthur. «Chen Y» firma robot. Mitmekülgsuse superime. Mängib korvi, vutti, bänaabat, piljardit, kõiki mänge, seletas vend, uhke, et informeeritud. Ja sa teadsid seda enne? küsis Arthur. Loomulikult, kõik teadsid. Ainult sulle ei juletud öelda. Kardeti, et sa kohe kisama pistad. Kas sa siis tõesti ei märganud, et poolajal ta ainult teeskles mineraalvee joomist? Ja ta higi lehkas alul pisut masuudi järele. Hiljem lõhnatas treener kange mehikese inimhigi-deodorandiga ära, jutustas Freddy.

Ja sa teadsid? ei jätnud Arthur katki. Loomulikult, mitu korda peab sulle sama asja ütlema, kuu pealt kukkunud süütuke. Kohtunikudki teadsid, meie aktsioonkonna pealik toppis rahadega kohtunike suumulgu kinni. Ka vastastele plekiti. Valuraha, ja et nad liiga valju lärmi ei lööks, rääkis Freddy.

Arthur tiris medali kaelast ja viskas selle nooremale vennale näkku. Ta pidas ennast demokraadiks, ta polnud aasta noorema vastu iialgi rakendanud vanema venna diktaati, ka polnud ta kunagi Freddyle üleolevalt õlale patsutanud, kostes: tubli junge, teed edusamme! — mõnitav ja mõnitajat alandav stiil, mida harrastasid mõned noorematele vendadele nende õiget kohta kätte näidates. Ta oli venda võtnud seltsimehena. Aga nüüd haistis ta mässu. Ja põhjuseta mässu! Varem olid nad taolised sõlmed koos lahti harutanud, mõnikord jäänudki eri seisukohtadele, kuid siis oli Arthur toonitanud oma pluralistlikke printsiipe: tõde pole ühene, ainult vale on ühene. Ja Freddy oli öelnud: m e i e aktsioonkonna. Tema, Arthur, pruukis väljendust: n e n d e aktsioonkond.

Medal tabas Freddy laupa, sinna tursus hommikuks muhk. Freddy kaebas isale ära. Isa nõudis, et Arthur vabandaks venna ees ebaviisaka käitumise pärast, ja lubas probleemi enda olemuse peale mõtelda.

Bannister ei kavatsenudki vabandada.

Gümnaasiumi direktor oli teda hoiatanud, et ilmselt osutub võimatuks anda talle lõpetamisel kiituskiri ja stipendium edasiõppimiseks, kuna ta ei täida kaebamiskohustust. Tehke seda formaalselt, tehke ainus kord, öörake enda peale, kui te muidu ei saa, ja see mõjub eriti hästi, oli direktor talle peale käinud, ta oli seiranud närimistubakapuru mehe kitsehabemes. Me tahame, et te meie kooli ajalukku jääksite, härra gümnasist Arthur Bannister. Millised väljapaistvad vaimsed võimed!

Kas lasta ööreteurni signaal spordieetika jämeda rikkumise kohta ja õõnestada sel moel nii gümnaasiumi kui direktorit, kes mahitab massilist pealekaebamist? Hiljem tänada meest (kui ta koha säilitab) kiituskirja ja aktsioonkonna stipendiumi eest? Aga seegi oleks kaasaminek, oma puhtuse rüvetamine.

Ja seda nad taotlevadki — kes korra käed on määrinud, see kambast ei irdu.

Noorem kaksikutest oli tema, vanem Freddy poolt, ema andis neile kummalegi õiguse, isa mõistis mõlemad süüdi — Freddy teadliku sohi eest, Arthuri omakasupüüdliku tähelepanematuse ja muhu eest. Ent isa määratud karistus oli tavatult leebe. Nad pidid paluma Jumalalt andeks oma patud.

Bannister pani medali kaela ja palvetas: päästa, Jehoova, sest vagad on lõppenud ja ustavad otsa saanud pabeliitide seast! Nad talitavad riivatumalt ja jõledasti, ei ole kedagi, kes head teeb! Jehoova, kas ma võin tulla külaliseks su telki? Seejärel vabandas ta Freddy ees: ära pane pahaks, vennas, ägestusin, olen üle töötanud. Ja Freddy vastas: ma tahtsin sulle kohe öelda, et too põlvikutega on robot, aga teised keelasid.

Kodurahu oli jalule seatud.

Aastaid hiljem psühhiaatrist sõbra Marc Ystadtiga situatsiooni lahates, tabas Bannister, et selles väljendusid ilmekalt tema hinge erikalduvused. Esiteks: talle oli tähtis isiklik, mitte üldine puhtus. Teiseks: intelligendihakatisena pages ta juba tollal poolt ja vastu positsiooni eest, otsis põiklevat lahendust, pääsu Jehoova telki, kuhu oli põgenenud isa. Kolmandaks: ah, kuidas talle meeldis olla süütu kannataja, tšempion sohi teel, ah, kuidas oli teda vallanud kristlik masohhism!

Lähenes gümnaasiumi lõpetamine. Tütarlastekooli plikad uitasid mööda Juliana kirikuplatsi, valged kleidid seljas, valged lehvid peas, valged kingad ja sukad jalas. Kunstsirelid olid õide monteeritud, tüdrukud otsisid kobaraist õnne.

Eksamitel demonstreeris noormees kõigis distsipliinides oma üleolekut õpetajatest.

Gradueerumisaktusel ulatas puhastatud kitsehabemega direktor Arthur Bannisterile esimese järgu kiituskirja, Miitinguerakonna kohaliku aktsioonkonna pealik pidas ülespuhutult ülistava kõne, milles teatas korraldusest määrata talle kõrgeim stipendium, tasuda seitsme aasta peale ette õppemaks ja suunata ta Korrusekorraldaja Kantselei nimelisse Ülikooli, see on prestiižikaimasse eliitõppeasutusse, kuhu pääsesid ainult patriitside ja alatusevastase liikumise veteranide lapsed ja lapselapsed.

Isegi ainete valik jäeti ta enda otsustada! Ja ta polnud erakonna noorteorganisatsiooni liigegi, tõsi, ka mitte opositsiooniparteide noorteorganisatsiooni liige. Ikka oli ta leidnud põhjuse edasilükkamiseks, kui mõni pisifüürer jutu sinnakanti tüüris, et millal muidu tubli noorsand oma metsiklikkusele lõpu teeb.

Mürises aplaus, talle pandi pähe pärg, kõik aktusesaalis olijad tõusid püsti, laulsid hümni. Arthur Bannisteri nimi kirjutati gümnaasiumi auraamatusse, vend ja õed esitasid oodi, mille olid pühendanud talle, priimusele.

Kust taoline ootamatu edu? Ega mõni kiivas süda teda nuhiks hakka pidama? Ta oli valmistunud iseõppija vaevaliseks, aga õnnistavaks teeks, parimal juhul lootnud endale tudengikohta mõnes kolmanda järgu kroonuülikoolis.

Aastate pärast, kui Julianast, tema kirikust ja sireleist, gümnaasiumist ja pumbakaevust, mille all nad hommikuti end karastasid, polnud enam jälgegi, kui aleviku asemel toretsesid hingetud klaaspaviljonid, täis kalkkülma tehnikat, mida püüti väliskorruste ärimeestele kaela määrida, jutustas talle ema — Freddy lasknud mõni nädal enne gradueerimist ööreteurni signaali: «Tean üht ränka ahnusepattu, minu süü seisneb selles, et ma pole informeerinud, et ma praegugi ei täpsusta, raporteerin vaid oma süüst. Ma pole veel astunud noorteorganisatsiooni liikmeks, aga peatselt kavatsen seda teha, ja enne astumist paljastan ka nimetatud patu. Arthur Bannister, Korrusekorraldajale truu gümnasist.»

Direktor Li oli parajasti ta dissertatsiooni masdaistliku filosoofia kohta kõrvale lükanud, ta oli esitanud Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemiasse kassatsiooni nõudmaks Li otsuse tühistamist, tema kassatsioongi oli kõrvale lükatud, ja nüüd hoop ka kodunt, mida ta pisilopsudest hoolimata oma tagalaks, headuse kantsiks pidas.

Kas seda pole pisut palju? Kas tõesti on aususe oaas võimatu, kas tõesti imbub keskkonna alatusemürk kõikjale?

Ja polnud õige kodugi see terasest ja klaasist steriilne tahukas, kuhu ema ja isa Juliana lammutamise järel olid kolinud. Julianas värisesid murtudsüdamed ümber maja, heitsid maakivilahmakaile vundamendis nõtkeid varje. Siin lubati vaid infektsioonitõrjes registreeritult ja aastamaksu eest kasvatada pottides kolme liiki aaloesid. Julianas kräunusid märtsiõil kõutsid, siin lubati mängida vaid loomahäälteplaate, sedagi kella kümneni õhtul, kuna õhkõhukesed seinad ei summutanud helisid. Ja loomulikult olid tema tõsimeelsed vanemad ehk ainukesed, kes eeskirju ei eiranud. Elu asemel serveeriti konservi.

Temas pulbitses viha (aga ta kõrvalpilk fikseeris, et veidi meeldib talle olla ülekohtuselt karistatud). Tähendab — kõik püsis valel. Ta oli arvanud end Jumalast äravalitute sekka, kes ei allu üldkehtestatud reegleile, kel on vaimu ja jõudu liikuda oma rada. Ehk ei lastud teda *magister artium*'igi kaitsmisele põhjusel, et ta pole täitnud oma lubadusi astuda ja paljastada?

Ja kas taotles Freddy niisuguse sammuga head või halba? Soovis vennas talle tuult tiibadesse või annetas tema nimel kolm tilka verd?

Ta vaatas ema nukraid ja häbenevaid silmi — mis olid võõrkehadeks moodsa standardmööbliga sisustatud korteris —, ta

tabas, et ta ei tohi ema üle kuulata, ja ometi küsis: kaua sa seda tead? Ema mõtles, rehkendas näppudel, sobitas sündmusi ja Freddy harvu väisanguid, ütles siis aastaarvu, mil Freddy, kadetikooli hiilgavalt läbinud, teenis juba unterohvitserina Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroos, oli kriipsu peale tõmmanud kogu oma tsiviilminevikule, esines kümnete varjunimede all, oli lasknud teha endale plastilise näooperatsiooni, mis muutis tundmatuseni ta ilmet, ning kandis omastega lävides inimnahast maski, mis andis talle operatsioonieelse lapsepõlve-väljanägemise. Ei hooli nemadki oma vaikimisvannetest, ikka lobisevad, et paremaina paista, järeldas Arthur Bannister.

Ema käenahk oli närbunud ja kortsus, sõrmed konksus ja kondised kui linnuküüned lasteraamatupildil, ja kui vähe oli Bannister midagi ema heaks teinud! Olnuks vist kaunis jõhker emalt andmeid edasi pinnida, oletas mees. Aga isa, kas isa aimab, mis moel ma suunamise ülikooli ja stipendiumi sain? päris Bannister. Ei, vastas ema vaikselt, ilmes soov südant puistata. Aga õed? Ka mitte, vastas ema, Freddy oli keelanud teistele rääkida, võtnud ausõnagi, mida ma praegu söön, ütles ema ja puhkes nutma. Mu lapsed, mis on teist saanud, halas ema, pisaraid häbenemata.

Salatsemismaania on siis otsaga nende perekonda jõudnud, õõnestab vammina seestpoolt, tähendas Bannister, ema teiste sõnadega lohutades. Nagu pühiti Juliana, nii pühitakse kodu pühadus. Moodne elu tingib valetamist, suurlinn soosib šikerdamist. On seaduspärane, et pisikutoojaks oli sedastusbüroolane Freddy, ent kummaline, et esimeseks nakatujaks neist parim — ema. Ja ometi asjade säärane seis, et isa ja õed õndsas teadmatuses elavad, talle meeldib, — pidi Bannister endale tunnistama, samas kirus end selle pärast, et see nii on.

4.

MIDA KUJUTAS ENDAST ALATUSEVASTANE liikumine? Kuidas rühkis võimule Miitinguerakond?

Eri allikad pakuvad üksteist kummutavaid versioone, vanemad ja iganenumad raamatud valgustavad võimuhaaramist oma-, värskemad ja õigemad teistmoodi.

Püüdkem andmete virvarris, tahtlikus ja tahtmatus desinformatsioonitulvas säilitada objektiivsus ja rekonstrueerigem sündmuste tõenäoline kulg.

Enne Miitinguerakonna esiletrügimist reklaamis meie vaadeldav Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus end absoluutse parlamentarismi maana, mis olevat kogu Paabelile kolme võimu lahusoleku printsiibi eeskujuks; ametlik press ja kooliõpikud kuulutasid, et rahvad ülal- ja allpool kadestavad nende floori või tunnevad selle üle uhkust. Parlament teostavat kõrgemat kontrolli täidesaatva võimu üle, ministritekabinet — presidentide kolleegium — ja üksikministrid — presidendid — vastutavat parlamendi kaudu rahva ees. Valitsus ja presidendid saavat ametis püsida vaid seni, kuniks neid toetab rahvaesindus.

Kõik need kaunid laused olid korrusekonstitutsioonis kirjas tänaseni (1999), kohustusliku valetamise korras tuupisid gümnasistid kodanikuõpetuse tundides neid tiraade pähe — eksameil nõuti sõnasõnalisi papagoivastuseid, ümberjutustamine oli patt, mida nõrgaga hinnati. Korrusekorraldaja nimi ja staatuut puudusid konstitutsioonist hoopiski.

Aga ju talitas parlament tollal, mitukümmend aastat tagasi, liiga uljalt ja omapäi, ei mõelnud oma tulevikule, vabastas ressooridest isikuid, kellele see sugugi ei meeldinud, kes soovinuksid oma kuruulseis ameteis edasi varastada. Parlament on anarhistlik! — raevutsesid vallandatud presidendid.

Mõnes mõttes nad ei eksinud.

Rahvaesinduses kakeldi, saadikuid kisti jalgupidi kõnepuldist alla. Muhkudeta kojupääsenud deputaat nagu polnukski sel päeval tööl käinud, oma ringkonna valijate huvide eest seisnud.

Ent sootuks tarmukam poliitiline elu kees väljaspool parlamenti, turuplatsidel, tänavkoridorinurkadel, meeveemajades ja õllelokaalides. Klopsiti kokku parteisid ja voolukesi. Neid oli palju, ainult viiekümne ühel neist oli parlamendis saadik(ud).

Käis kõikide sõda kõikide vastu.

Linnupüüdjad kukutasid agnostikuid, agnostikud treidjunioniste, treidjunionistid muusikavastaseid, muusikavastased 30. jaanuari liikumist, nood rahvasõpru, rahvasõbrad monarhiste, monarhistid rojaliste, rojalistid kolmesajakuuekümneseitsmelasi, kolmesajakuuekümneseitsmelased põllumehi, põllumehed ausaid, ausad üllaid, üllad tsölibatiste, tsölibatistid puritaane, puritaanid kõlbelise elu edendajaid, need matemaatikavastaseid, matemaatikavastased uue Jumala otsijaid, uue Jumala otsijad tehnokraate, tehnokraadid isolatsioniste-šoviniste, isolatsionistid-šovinistid patrioote, patrioodid tõelisi patrioote, tõelised patrioodid päris tõelisi patrioote, päris tõelised patrioodid mittemidagitegijaid, mittemidagitegijad nimetuid, nimetud lesbikuid, lesbikud feministe, feministid sufražette-fallokraate, sufražetid-fallokraadid natsionaaldemokraate, natsionaaldemokraadid natsionaalsotsialiste, natsionaalsotsialistid sotsialiste, sotsialistid trotskiste, trotskistid kommuniste, kommunistid Edelaparteid, Edelapartei konservatiive, konservatiivid liberaalkonservatiive, liberaalkonservatiivid . . . kõiki ei jõua üles lugeda, ja pole ka tarvis.

Oli putše, oli streike, oli boikotte ja liftišahtide blokeerimisi. Koosolekud voogasid. Võimatu oli lausuda nõudmist, mis poleks olnud kirjas mõne liikumise teesides.

Keegi polnud rahul.

Presidendid ja presidentide kolleegiumi esimees kartsid iga hetk ressoore kaotada, teised jahtisid neid. Päev presidendina tõi ministeeriumist olenevalt palgale lisaks sisse 6000 kuni 16 000 eküüd, mõnel juhul välisvaluutas. Presidentide kolleegiumi esimees sai kõrvalt 25 000 eküüd, sellest umbes 15 000 dollarites.

Kordnikuamet maksis 10 000, tollivalvuri oma 20 000 eküüd. Hoopis pöörast hinda küsiti liftikonduktori, AVVV-ametniku (AVVV = Altkäemaksu Vastu Võitlemise Valitsus), baarmeni ja presidendi koha eest.

Korruptsioonipaljastajate suud topiti luidooridega kinni. Leidus lihtsameelseid jonnakaid, kes jätkasid õigluse eest võitlemist. Need kadusid jäljetult. Harilikult inkrimineeriti neile altkäemaksutehing, ajalehed laimasid neid tagantjärelegi.

Töötuid oli 5 972 601, vabu töökohti 8 289 423. Rahvuslik koguprodukt kahanes aastas 5,5 protsenti. Raha oli õhtuks hommikuga võrreldes tublisti odavnenud.

Edendati ööelu, suurmoeks kujunes laste prostitutsioon.

Terroristid loopisid pomme, anarhistid tulistasid nagaanidest.

Kirjanduses sündis dadaism, maalikunstis ekspressionistlik abstraktsionism, muusikas dodekafoonia. Püstitati maju, mis sarnanesid kolme peaga draakoneile. Foto- ja filmikunstis õitses pornograafia. Balletis viidi läbi revolutsioon — baleriinid kõndisid kandadel. Draamateatreis etendati publiku nonstopsõimamisi: te jälgid ja närused ametnikuhinged, teie, kes te olete kogunenud siia saali end näitama, te kannate varastatud riideid ja ehteid, te kodanlik sõnnik, te väiklased koonerdajad, te pealekaebajad ja silmakirjatsejad, te emakupeldajad ja tütardevägistajad, teie olete süüdi rahva õnnetuses, teie tõukasite rahva hädaorgu, et teenida selle pealt juudaseekleid; lõhki kiskuda ja elusalt põletada oleks teid vähe, te tiirased variserid, te inimesteks maskeerunud rästikud, omakasupüüdlikud lurjused, teile soovitan ma ainult üht — hüpake ... Pealtvaatajad lummusid, teatrid olid pilgeni rahvast täis, aplausid kaikusid kaua, joovastuses kanti näitlejat kätel.

Ometi ei jäänud kogu selles tohuvabohus tähelepanelikule sotsioloogisilmale märkamata järjest tugevnenud totalitariseerumistendentsid, ja seda juba enne x-maagi avastamist 1. novembril 1928. aastal ning enne tulevase Korrusekorraldaja ootamatut ilmumist.

Anarhia sünnitas totalitarismi, paarkümmend parteid ja voolukest hakkas nagu ühest suust jutlustama antiparlamentarismi.

Totalitariseerusid juurviljapoed, teenindamise ja petmise asemel meeldis müüjaile ostjaid mõnitada.

Totalitariseerus jurisdiktsioon, selle aparaadi hõivasid justiitsmõrvade harrastajad, enamasti olid need kättemaksujanused, hüvedest ilma jäetud vallandatud presidendid või nende sugulased.

Arhitektuur pöördus ära monstrumite loomiselt, hakkas sigaduste varjamiseks kultiveerima pidulikku ülespuhutust ja sümmeetriat. Esmalt avaldus uus stiil kohtuhooneil, nende fassaadide põhielemendiks kujunes sammastega portikus. Fassaadid olid alul toretsevad ja korrektsed, muutusid üha korrektsemaiks ja kuivemaiks, vahetult enne Miitinguerakonna võimuhaaramist jõuti ehitada kasarmlik kohtupalee.

Revolutsioon balletis süvenes — baleriinid hakkasid laval täistaldadel, sõdurimundreis ja mürtsuval ühissammul marsima. Sõnateatreisse murdsid tee tugevate karakteritega võltspatriootlikud näidendid, mille konklusioonis üks õige kõva käega mees asjad paika paneb.

Nagu seeni vihma järel sigines ülaltpoolse korralduseta rivi- ja massilaulu viljelejate klubisid. Estraadis lõi vohama läägus, lugejaskond nõudis sentimentaalseid romaane. Naeru ja rõõmu hakati pidama halvaks tooniks, tsirkusele vaadati ülalt alla. Klounaadi põlati. Kleitide dekolteed pöördusid, paljastasid saledaid selgu. Hiljem tulid moodi kurguninööbitus, maksiseelikud. Nudistide plaažidel korraldati pogromme, alastikultuuri entusiastid diagnoositi patoloogilisteks ekshibitsionistideks.

Kasvas spordi populaarsus, invaliidide abirahad kaotati.

Koduperenaised algatasid mängupõrgute vastase kampaania. Hariduspresident kirjutas määruse eraldi poiste- ja tütarlastegümnaasiumi loomise kohta. Gümnasistid ja üliõpilased sunniti kandma ühtset univormi — need olid lõkmete ja pagunitega, gümnasistidel peas sõdurimüts, tudengeil ohvitserisirmik.

Totalitariseerusid inimsüdamed. Üha suurem hulk pabeliite ei võtnud enam endast kraadi võrra madalamate tere vastu, tõlgendasid teretamist lipitsemisena.

Mõnevõrra vähenesid tööpuudus ja vabade töökohtade arv. Rahvusliku koguprodukti absoluutse languse tempo aeglustus. Inflatsioon aga jätkas galoppi.

Altpoolt tuleva initsiatiivi korras koostati mitmel pool enesealgatuslikult ja üheaegselt *index librorum prohibitorum*. Keelukatsed kutsusid esile ülekorruselise naerulagina, sellesuunalisi üritusi peeti tobedaks naljaks. Kes haistiski tõsikavatsuslikkust, lõi käega — ennegi oli leidunud raevukaid fanaatikuid, kirglikke monomaane. Oldi veendunud sügavalt demokraatli-

kes kultuuri- ja poliitikatraditsioonides. Ent jäeti märkamata, et koostajate seas oli tunnustatud literaate, juhtivaid haritlasi, nemad olid nimekirja torganud oma vaenumeeste raamatuid. Kõigis keeluloendeis olid esikohal George Orwelli teosed.

Nõnda: kahekümnendate aastate lõpus eristus Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ühiskondlikus elus kaks tendentsi — esimene ja kandvam oli lõbuhimuline, teine, peidetu, ent arenev kritiseeris kombelõtvust ja parlamentarismi, propageeris asketismi ja tugevat kätt, oli kättemaksujanune ja totalitarismilembeline.

Just säärasele ettevalmistatud pinnale maandus äkki ei-teakust pärit tulevane Korrusekorraldaja. Mees oli äsja avastanud x-maardla, selle soontel pööraselt rikastunud.

Mees lausus sõnad, mille peale hoolimata poliitilise spektri kirevusest varem polnud tuldud: kõiges on süüdi poliitika, see on oma olemuselt alatu. Me ei lase end poliitikuil valitseda! — hüüdis mees. Olgu kord, kadugu parlament ja korruptsioon! Me pole liberaalid! Formaalne demokratism on meile null, partei reaalsed huvid aga kõik! Üks maa, üks rahvas, üks partei! — laskis mees käiku laenud Hitlerilt ja Stalinilt. Poliitikud võlla! — arendas mees oma peaga eeskujude suundumusi edasi.

Seejärel sooritas tulevane Korrusekorraldaja poliitilise imeteo ja ühendas kolm konkureerivat liikumist — muusika- ja matemaatikavastased ning mittemidagitegijad. Enne teda polnud kellelgi kellegagi koaleeruda õnnestunud, kuna seisukohad lihtsalt ei langenud kokku.

Muusikavastased pidasid heliloomingut eetikavabaks ja tulutuks ilulemiseks, heliloojaid petisteks, kes mitte millegi eest alatult ja külmavereliselt kõva raha tasku pistavad.

Matemaatikavastased tembeldasid matemaatika abrakadabraks, kokkuleppeliseks ja mõttetuks kabalistlikuks mänguks, mille najal jõukkond vandenõulastest juute-šarlatane ühiskonna juhthoobasid alatult vallutada püüab.

Mittemidagitegijad pidasid igasugust tegevust alatuks.

Alatusevastasel platvormil ühinetigi: vanemad, aegunud allikad vihjavad veel miljonile pistoolile. Värskemad uurimused ei maini rahatehingut, küll aga põhjendavad mõned väliskorrustel kirjutatud tööd toimunut psühholoogiliselt — tulevasel Korrusekorraldajal olnud koolis valjud ja nirud matemaatika- ja muusikaõpetajad, peksnud joonlauaga vastu näppe.

Nii või teisiti: formeerus Muusika, Matemaatika, Poliitika, Parlamentarismi ja Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskond, see registreeriti sisepresidendi juures kui uus poliitiline ühendus.

Kujundati rahvaliikumine. Kõik, kellel oli kellegagi arveid õiendada, asetasid oma lootused uuele erakonnale. Pandi käiku demagoogia. Propaganda ümbritses tulevase Korrusekorraldaja askeetluse ja õilsuse auraga. Kirjatükkide sisu oli banaalne: mees taotleb head, ainult head; mees on Paabeli parim mees, ilkab Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse õnnelikuks muuta.

Mingil moel sai tulevane Korrusekorraldaja parlamendi liikmeks.

Mis moel?

Arthur Bannister oli käes hoidnud ajalehe «Ringvaade» kolme erinevat numbrit 11. aprillist 1930. aastast, s.o. oletatavatele valimistele järgnevast päevast. Pisisõnumis «Õnnestunud boikott» eelviimasel leheküljel teatati, et keegi René Zuckeri nimeline kodakondsuseta isik, keda pealinn tunneb kui meeveelokaalides skandaalitsejat ja veidrate kõnede pidajat, kes paar aastat tagasi avastas kullasoone, on nüüd otsustanud poliitikuks hakata ja Alanderi floori Xiu mademeringkonnas balloteerinud kahtlastel asjaoludel surnud deputaadi asemel parlamenti. Ent hoolimata vastaskandidaatide puudumisest olevat mees valimata jäänud, kuna tema poolt antud hääli kogunes viiekümnest protsendist vähem, nimelt neli ja pool protsenti. Kõik boikottijad (kaasa arvatud end protestiks registreerimata jätnud vastasparteide kandidaadid) nõudnud ootamatult lahkunud deputaadi surmapõhjuste kontrollimist uue ja usaldusväärse lahkamiskomisjoni poolt.

Teine eksemplar sama kuupäeva «Ringvaadet», sama koltunud, samasuguse reklaami ja samasuguste artiklitega rääkis tagasihoidlikus nupus eelviimasel leheküljel Alanderi floori Xiu ringkonnas toimunud vahevalimiste kohta muud: x-metalli avastamisega suurkorrusele õitsengu toonud René Zucker löönud kümneid vastaskandidaate raudse häälteenamusega ning valiti hääletajate juubelduste saatel parlamenti.

Kolmas eksemplar, taas koltunud, taas samasuguste artiklite ja reklaamiga, ei lausunud sõnagi valimistest pärakolkas Xiu mademel, vastava koha peal eelviimasel leheküljel oli lühisõnum tulekahjuga lõppenud tantsupeost skandaalitsemise poolest kuulsas Xiu rahvamajas. Esilehekülje vasakusse ülanurka oli aga rahvaloendusandmete asemele tekkinud rasvases kirjas trükitud artikkel «Järjekordne võit», milles valgustati sündmusi Citys: võimas rahvarongkäik oli oma õlgadel kandnud tulevase Korrusekorraldaja parlamenti, spiikeri kohale istuma seadnud, endise spiikeri minema kihutanud. Rahvas olevat skandeerinud: milleks meile valimiste komejant, kui maailmas on nii palju alatust!

Kolmas number oli saadaval avalike raamatukogude lugemissaalides nüüdki populaarse ajalehe «Ringvaade» 1930. aasta kokkuköidetud kaustas, analoogiliselt valgustasid juhtunut üksmeelselt kõik uuemad käsitlused.

Niimoodi, kontseptsioonide võitluses, sünnib ajalugu; nentis Arthur Bannister; igatahes sai tulevasest Korrusekorraldajast varsti parlamendiliige, tema erakonna nimi lühenes taktikalistel kaalutlustel Muusika, Matemaatika, Poliitika ja Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonnaks.

Avalik arvamus oli veendel, et vastne spiiker klopsib oma rahadega kokku mingi parteidekoalitsiooni ja pretendeerib presidentide kolleegiumi esimehe kohale. Kuid ei. Mees ei lasknud end ajutise võimuga peibutada, loovutas esipresidendi ameti ohtlikemale konkurendile parlamendis, sai vastutasuks tolle toetuse oma ettevõtmisis.

Mees demonstreeris kõrgemat administreerimiskunsti, asutas konstitutsioonilist aparaati dubleeriva kantselei, see kontrollis oma inimeste kaudu kõiki kolme võimu — täidesaatvat, seadusandlikku ja kohtuvõimu. Kantseleid juhtis ainuisikuliselt kantsler, s. t. Korrusekorraldaja.

Mõnda aega valitses Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel kaksikvõim, presidentide kolleegium ja Korrusekorraldaja kantselei olid enam-vähem võrdse tugevusega. Heitlust võimu eest ei tulnud, «kes keda»-küsimus lahendati peente juriidiliste mängudega.

Kantseleil oli mõju Seadusandlikus Kogus ja Konstitutsioonivalvekohtus, kolleegiumil mitte.

Seadusandlik Kogu andis seadusi, mille sisuks oli ressooride järkjärguline üleminek Korrusekorraldaja kantselei kompetentsi, Konstitutsioonivalvekohus kuulutas presidentide tähtsamad otsused konstitutsioonivastasteks või lihtsalt blokeeris presidentide tegevuse alustatud vaidlustavate protsesside venitamisega.

Korrusekorraldajat järjest enam jumaldav rahvahulk saalväljakuil ja tänavkoridorides nõudis endiselt poliitika ja alatuse lõplikku väljajuurimist.

Voogasid massimiitingud, Korrusekorraldaja erakonnale kinnistus Miitinguerakonna hüüdnimi.

Võimu teostavas aparaadis ei kehtinud peatselt ainuski Korrusekorraldaja allkirjata dokument, presidentide kolleegiumist kujunes marionettide kolleegium, kelle funktsiooniks oli esindamine ja järelekiitmine. Sellega oli poliitika ühiskondlikust elust ka välja tõrjutud, erakonna ametlik, sisepresidendi juures registreeritud nimi lühenes taas ühe sõna võrra — jäi esialgu Muusika, Matemaatika ja Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonnaks. Pabeliidid pühitsesid Korrusekorraldaja järjekordset võitu karnevaliga.

Võimu usurpeerinud, seadis Korrusekorraldaja sisse avalikud hukkamised kohustuslike mõnituste saatel. Esmalt likvideeriti muusikavastased. Nende kõrvad lõigati peade küljest, kõrvututena nad seisidki timukate arkebuuside ees. Augulisteks kõmmutatud kehad heideti parastava pööbli võiduka juubelduse kaikudes mahajäetud liftišahtidesse, kus need olid määratud igavesti langema.

Erakonna nimi lühenes Matemaatika ja Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonnaks.

Järgmise sammuna eksekuteeriti metsikult matemaatikavastased — revolutsioon õgib oma poegi. Anumeraalid poodi jalgupidi numbrikujuliste tulpade otsa, sellepuhusel tänukarnevalil kaasitati viisistatud logaritme.

Erakonna nimi stabiliseerus Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonnaks, selles tõusid domineerima mittemidagitegijad, just neile usaldati presidenditoole.

Jääb ajaloopsühholoogide selgitada, miks pabeliitidele hakkas järsku meeldima tapmine, nagu oleks seda möödunud sõdades vähe tehtud.

Kaua tegutses Miitinguerakond ilma juhtmõtteta. Siis torkas kellelegi Korrusekorraldaja lähikonnast pähe vajadus instrumendi järele, mis looks võimaluse piinata pabeliite, nende teadvusega manipuleerida.

Peeti otstarbekaks, et juhtmõte ei vastanduks erakonna väljakujunenud nimele. Kellelegi kolmandale turgatas meelde seltsme surmapatu olemasolu. Rajati instituutide võrk, mis asus asja uurima.

Alatuseks hakati lugema kõrkust, ahnust, iharust, liigsöömist ja -joomist, viha ning südamelaiskust, aga samuti tunnistajate tõestatud kavatsust ülbitseda, ahnitseda, ameleda, kadetseda, end kurguni täis õgida või maani purju juua, viha kanda või eetikale käega lüüa. Alatus oli ka loetletule ahvatlemine ja ahvatlemise kavatsemine.

Kohtud pandi tööle, paralleelselt kulgesid fundamentaaluuringud.

Praktilisel karistamisel ei olnud see tähtis, kuid soliidsetel instituutidel ei sobinud mööda hiilida küsimuste küsimustest, mis kaasnevad patuprobleemiga:

a) kas inimene on oma otsustustes vaba?;

b) või on inimese iga samm kõrgema tahte poolt ette määratud?;

ning lisavariandina: c) või kiusavad eksinut kõrgema tahte alt priiks lastud (priiks rabelnud) kurjad vaimud, eesotsas Saatanaga?

Paljud seitsmes surmapatus süüdistatud kaebasid kohtutes: ma ei tee seda, mida tahan, vaid teen seda, mida vihkan.

Kust ja miks niisugune kahetsusväärne kahestumine?

Tekkisid a-d, b-d ja c-d propageerivad koolkonnad, sigis skolastikat. Viidati Muhamedile ja Kristusele, Alile ja Paulusele, spekuleeriti kismeti ja luterlusega. Kas vedas Aadam meid kõiki kaasa ühispattu? Kas evib inimene valikuvabadust? Ja kui ei (jõuti koguni nõnda kaugele), kas pole siis patu sooritamine kui niisugune inimesele juba ise rängaks karistuseks, kuna ta oli sunnitud tegema seda, mida vihkab?

Muidugi haistis Korrusekorraldaja kogu selles sõnasõjas intellektuaalide hermanentset ja esoteerilist mängu, mille eesmärgiks enese kui suletud kasti domineerima upitamise püüd. Ülekorruselises dispuudis võis hoomata koguni liberaalseid tendentse veeretada süüd Jumala kaela. Instituudid suleti, probleem lahenes iseenesest kohtupretsedentide alusel ülaltpoolt tulnud juhtnööride järgi: lihtpabeliit on oma otsustes vaba ka patustades, Miitinguerakonna liiget, kui see eksis (mida juhtus haruharva), kiusasid kurjad vaimud.

Karistused olid vastavad.

Lihtpabeliidile kõrkuse eest paljale ülakehale kolmkümmend piitsahoopi; Miitinguerakonna liikmele andestati kaks esimest kõrkust, kolmandal puhul kümme piitsahoopi, tal võis seljas olla pintsak või kleit, kuid mitte talverõivastus või Miitinguerakonna frentš.

Ahnuse eest raiuti lihtpabeliidil esimesel korral vasaku käe pöial, teisel korral vasak labakäsi, kolmandal parem labakäsi; erakonna liikmel eemaldati samad kehaosad sümboolselt.

Iharus tõi lihtpabeliidile kaasa alul häbipostis seismise, kolmandal pretsedendil kastreerimise; erakondlasele ausa ülestunnistuse puhul andestuse (arvati, et patu tegemisega on ta end ise karistanud), kordumise korral saja kuni tuhande pistooli suuruse trahvi.

Kadeduse eest mõisteti lihtpabeliit surma mahalaskmise teel ja laiba liftišahti heitmisega, kusjuures ta pidi ise maksma ette kõik hukkamisega seotud kulud, kaasa arvatud timukate palk, honorar mõnitustekstide autoreile ja arkebuusikuuli hind; privilegeeritu pääses ainult mõnitustega, honorar tekstide eest, mida lõid Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse juhtivamad poeedid, kaeti summadega hoolekandekassast.

Tavalise alama liigsöömist või -joomist nuheldi neljakümnepäevase näljutamise või sundkarskusega; kamraad pidi aga kohtunikke kostitama kolmekordse portsjoni või alkoholihulgaga.

Vihapatt vajas konkreetsemat diferentseerimist: vihkas lihtpabeliit lihtpabeliiti, teenis ta truuduspalle ning tema ees avanes perspektiiv astuda Miitinguerakonna liikmeks, vihkas lihtpabeliit Miitinguerakonna liiget, loobiti ta kividega surnuks; vihkas Miitinguerakonna liige lihtpabeliiti, tekkisid tal õigused pretendeerida tolle varale, vihkas Miitinguerakonna liige endast madalamat või endaga võrdset Miitinguerakonna liiget, usaldati talle edaspidi eriülesandeid, vihkas Miitinguerakonna liige endast kõrgemat kamraadi, eemaldati ta erakonnast ning allutati lihtpabeliitidele ettenähtud karistusele.

Südamelaiskuse eest määrati süüdlastele ühesugune karistus — Korrusekorraldaja teoste paljundamine, kuid lihtpabeliidid pidid kirjutama kõnesid ümber käsitsi hanesulega, omameestel oli lubatud paljundada kompuuter-, laser- ja videotehnikaga.

Elluviimata pattude tuvastatud kavatsuste eest mõisteti lihtpabeliidile veerand ja erakonnakaaslasele kümnendik kehtestatud määrast.

Otsustavat rolli mängis teo avalikkus või varjatus. Viimase puhul kahandati lihtpabeliitide karistust kolme neljandiku võrra, miitingumeestel astus jõusse edasilükkumine kuni uue teoni. Oli nende järgminegi patt varjatud, säilis nuhtluse edasilükkumine, säilis ikka ja jälle kuni esimese avaliku teoni.

Muidugi, aja ja moe vaheldudes karistused muutusid, harilikult pehmenemise suunas, osa isegi unustati (nagu varem oli unustatud korruptsiooni vastu võitlemine). Repressiooniaparaat rahuldas oma verehimu üha enam vaimse piinamise ja psühholoogilise terroriga (kuid mitte eranditult), sümboolseid meetmeid, mis seisnesid hukkamise, amputeerimise või mõnitamise elutruus lavastamises ja süüdlase silmakirjalikus avalikus patukahetsemises, hakati aja jooksul, valjuse tüdinedes, rakendama lihtpabeliitidegi karistamisel. Ja loomulikult oli üheks põhjuseks asjaolu, et viimaste hulk kuivas kokku, Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonna liikmete arv kasvas pidurdamatult.

Tõotatud peaeesmärki — korda — alatusevastane liikumine ei saavutanud, küll aga võimu ja korra pettevaaba, unifitseerumise.

Kõik Korrusekorraldaja kantseleis kinnitatu oli hookaupa kohustuslikult ühte nägu: majad ja mõtted, ametnikud, kes karjääri tegid, ja üritused, mis üles puhuti. Siiski, aruandlustes olid asjad kenasti korras ja tegelikultki peatati elatustaseme langus ning ehitati võimsalt, väga võimsalt. Ent korruptsioon süvenes, maskeerus truuduseks Korrusekorraldajale ja muutus ametlikuks.

Nõnda, resümeerigem: alatusevastane liikumine kujutas endast kättemaksuihal, rituaalidel, omakasupüüul ja vihkamisel

põhinevat tavalist, tüübilt fašistlikku rahvaliikumist, mille massiüritused — käraohtrad miitingud, valvastõsised koosolekud, harraskaunid tõrvikrongkäigud, avalikud hukkamised ja neuroosidest vabastavate labasustega karnevalid (hoolitseti igaühe maitse eest) — olid mõeldud lihtsameelsete petmiseks, võltsosadustunde tekitamiseks, hirmu üleskütmiseks ja pööbli motoorsete instinktide rahuldamiseks. Liikumine oli koosseisult heterogeenne, kuid esimestel aastakümnetel arengult dünaamiline. Nüüdseks (1999) oli varasem tarmukus ammu bürokraatiasse aheldatud ja lämmatatud, ent endiselt aeti rahvusliku terviklikkuse poliitikat. Oli sisse seatud külgetõmbaval juhisüsteemil töötav autoritaarne režiim, kuid hoiduti isolatsionismist ja ksenofoobiast, seda ideede ekspordi huvides.

Miitinguerakond, kuhu kuulus üle poole täiskasvanud elanikkonnast, jagunes flooriti, mademeti ja etaažiti aktsioonkondadeks, aga ei neil ega nende pealikuil olnud otsustavat sõnaõigust. Erakonda juhtis siseerakond, staap, mille liikmeksolek oli salastatud, ja millel olid teada liikumise tõelised sihid. Staabi eesotsas oli Korrusekorraldaja Kantselei, sealt Korrusekorraldaja nimel saadetud käske ei arutatud, nende üle mõtlemine oli keelatud. Erakonna nimi ja juhtmõtted olid juhuslikud, kuid neid ei hüljatud, traditsioonil arvati olevat sisendavat jõudu. Erakonnapüramiid oli võimusäilitamise rafineeritud mehhanismiks, erakonna tähtsaimaks siseloosungiks oli SS-i deviis: mu truudus on mu au, tarkus ja südametunnistus. Suurimaks alatuseks peeti lojaalsuse puudumist, selle vastu võideldigi.

KES OLI KORRUSEKORRALDAJA?

Sellele küsimusele vastata on eelmisest raskem, võibolla võimatu.

Propaganda oli loonud mehest kahese pildi.

Varem kujutati teda kui barrikaadivõitlejat, kui sugestiivset rahvajuhti ja kõnemeest, varem peeti vajalikuks anda Korrusekorraldajale elementaarseimgi inimeseimago.

Nüüd tõsteti Korrusekorraldajat esile rohkem kõrgema vaimse printsiibina, abstraktse, kuid erinevalt jumalusest portreteeritava olevusena, mis kätkeb endas muutumatu kõikelooja, kõikvõimsa ja kõikemõistva igavese substantsi. Suurkorrusel harrastatavas filosoofias oli Korrusekorraldaja mõiste keskne, seda käsitleti moraalse ideena, mille loendamatud tahud pole mõistetavad ja tajutavad lihtsurelikele, kaasa arvatud filosoofidele.

Me ei saa olla kindlad Korrusekorraldaja maises olemasolus, olematuseski mitte. Arthur Bannisteri arvamus kellegi René Zuckeri ja Korrusekorraldaja samasusest pole teaduslikult tõestatav. Oma kantseleiga suhtles Korrusekorraldaja (kui ta ikka

oli olemas) teisikute vahendusel, teleekraanidelgi esinesid teisikud.

Lihtne arvutus näitas, et praegu pidanuks mees olema vähemalt üheksakümneaastane, sedagi eeldusel, kui ta alatusevastase liikumise lõi noore intriigidegeeniusena kahekümneselt. Ent tollal kehtis parlamendiliikme vanusetsensus — 40 aastat —, seega tuleks Korrusekorraldaja eale liita veel kakskümmend aastat. Aga muidugi on taolisel rehkendusel primitiivsuse maik küljes — kõik dokumendid on hõlpsasti võltsitavad.

Tõsi, vahel tituleeriti nüüdset valitsejat ametlikes teadetes Korrusekorraldaja Kolmandaks; ainult kord, aastaid tagasi oli numereerimistava põhjendatud: Korrusekorraldaja Esimene ja Korrusekorraldaja Teine olid reetnud ürituse, muutunud alatuiks ja teeninud pabeliitide nõudmisel reeturite palga.

Millal reetnud, millal teeninud? Milles reetmine seisnes, kes konkreetselt ja mida nõudis ning milline oli teenitud palk, seda ei suvatsetud täpsustada.

Arthur Bannister oli hiljem raamatukogudes käinud informatsiooni üle kontrollimas. Teate ilmumispäeva ajalehed olid kenasti kaustades, kuid ilma teateta. Vastavale kohale olid tekkinud Korrusekorraldaja esindusportreed, neid oli miskipärast leheküljele sattunud kaks tükki kõrvuti, need olid identsed, ühe allkirjaks Korrusekorraldaja, teisel Korrusekorraldaja III. Sellega olid ka Korrusekorraldaja I ja Korrusekorraldaja II igaveseks olematusesse haihtunud, nende tähetund polnud kestnud ainukestki päeva. Enam neid ei meenutatud, üksnes aegajalt vilksatav K o l m a s vihjas mingile süsteemitusele, kuid seegi ei pruukinud olla tahtmatu ja juhuslik. Vahest signaliseeris keegi kellelegi midagi, ehk oli see parool.

Võis muidugi oletada paleepöördeid, teisikute või teisikute käskijate intriige, aga sama lihtsalt võis tegemist olla propagandaaparaadi prohmaka või mõne närukaela teadliku kahjurlusega, mille Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei ajalehtedest kõrvaldas.

Nõnda: objektiivsete andmete puudumisel jääb vastamata küsimusele, kes või mis on Korrusekorraldaja.

Olgu väljanaermiseks siiski veel lisatud vähese levikuga vaenulik spekulatsioon: Korrusekorraldaja on tõepoolest vaimne, abstraktne printsiip, kehatu, mittemaine olevus, milles on kvintesseerunud Suur Kurjus ise, millel on maagiline võime koondada endasse Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse pabeliitide isiklikke, väikesi kurjusi, mis ongi ideekehastusena väikeste kurjuste summa.

Suust suhu liikus vargsi koguni säärane vaevaltusutav tondijutt, et Korrusekorraldaja olevat mingi enese loodud programmil töötav tige keskkompuuter, mis korjavat ja sorteerivat ini-

meste väikesi kurjusi, saadud informatsiooni alusel juhtivatki kogu alatut mängu.

Aga millisena paistis Korrusekorraldaja pabeliitidele endile?

Tsiteerigem Miitinguerakonna häälekandja «Vahipostil» eilset juhtkirja:

«33. floori 6. mademe Musta Hobuse storey allaktsioonkonna pealikul Carlis Estevadal on alati palju tööd. Tihti jääb ta ööseks oma kabinetti pabereid korda sättima.

Laes sirasid tähed, kumas rõõmsaks reguleeritud kuu.

Tema Majesteet Korrusekorraldaja jõudis järjekordsel öisel kontrollreidil Musta Hobuse storeyle. Marssaladmiral märkas Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonna kohaliku hoone esiküljel üksikut valget akent. Kas lohakus, elektri kahjurlik raiskamine? Nõuavad ju energiakompaniid elektri eest hingehinda.

Ei, Suurkorruse Isa teadis, et Carlis Estevada on tubli ja väärikas kamraad, tema juhtida usaldatud piirkonnas ei esine eksimusi. Paabeli Päike tunneb kõiki pabeliite, hoolitseb isiklikult meie õnne eest.

Suur Juht lausus valvsatele tunnimeestele parooli, sisenes aktsioonkonna hoonesse.

Pealiku kabinetis nägi Kõikevõitva Õpetuse Looja, et tema truu alluv on hetkeks laua taga tukkuma jäänud. Marssaladmiral teadis, et Carlis Estevada on puhkuseminutid igati ära teeninud, Surematu Abistaja, keda iseloomustab südameheadus ja kõigemõistmine, ei pidanud vajalikuks äratada väikest meest, kes on oma elu pühendanud Meie Isa teenimisele.

Tema Majesteet Korrusekorraldaja kontrollis piirkonna dokumentatsiooni. Paberid kaustades olid — nagu Suur Juht eelnevalt teadis — eeskujulikult korras. Ometi märkas Meie Lunastaja puudusigi: kabineti lagi oli madal, aken ja uks kitsad. Ainsa käeviipega muutis Kõigelooja lae kõrgemaks, akna ja ukse avaramaks, et inimestel oleks lihtsam pääseda pealiku kõnetundidesse.

Lahkudes asetas Surematu Abistaja Carlis Estevada rinda ordeni, õlgadele kasuka. Korrusekorraldaja kiirustas, sel ööl külastas Ta veel kaheksat aktsioonkonda.

Mida mõtles üritusele andunud pealik, kui ta mõne minuti pärast virgus, et tööd jätkata, ja märkas, et remont, mis pidi algama varahommikul, on tehtud, et tema rinda ehib tammepärgadega Suure Karu Rist ning õlgu soojendab kallihinnaline ehisnahast kasukas?

Carlis Estevada teadis, et oli saabunud tema elu õnnelikem hetk. Suurkorruse Isa ise on ta märgituks valinud. See teadmine innustab Musta Hobuse storey aktsioonkonna pealikut kuni surmani tema edasises võitluses alatuse vastu.»

Täheldame, et sarnaselt kõikidele diktaatoritele ei puudu Korrusekorraldajalgi — on ta siis, kes või mis ta on — pretensioonid Jumala positsioonile. Aga võibolla õhutab müüti Korrusekorraldajast hoopis jõuk mängureid, et masside meelte ülespiitsutamise abil võimu enda peos hoida?

MÖÖDUSID PÄEVAD, KULUSID NÄDALAD. PAABELI KORruste vahel vingusid sürrealistlikud iilid, kääksutasid lahtiunustatud õhuaknaid, kergitasid prahti põrandailt, lennutasid seda mööda tänavkoridoride soppe. Daamid ja härrad jooksid peast kistud kübarate ja kaabude järele, lapsed hõljutasid tuulelohesid.

Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse keskkatlamaja lülitati kevaderežiimile.

Välistermomeetrite osutid kästi plussidesse lükata, elavhõbedasambad kõrgemaks raputada.

Hoolsad heakorramehed keerasid jääpurikate tilkumisavad paokile, seadsid plastmasspuud punguma. Möödujad lasksid piiskadel pihkudele kukkuda, pritsivad veetilgad ja floora ärkamine talveunest rõõmustasid nende meeli.

Päikest võõbati kuumuskindlate värvidega aina heledamaks, kergitati selle trajektoori, reguleeriti varasemaks igahommikust stardiaega. Sulasid lumememmed lasteaedade õuedes, oodati rändlinde.

Kalendrivalitsuse otsusel oli tulemas teise aastatuhande viimane kevad, nagu ikka kavandati pööripäevaks traditsioonilise karneval.

Pabeliitide südamed põksusid ärevusest: millega üllatab neid peatne, erakordselt tähtis kevadekummardamisepüha?

Pabeliidid armastasid oma maad, oma linna, eriti kevadel. Aga samuti suvel, sügisel ja talvel, kuna Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei oli ametlikult keelanud eelistada üht aastaaega teisele.

Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse Citygi, kus elavad meie väänulise ja katkendliku loo kangelased Arthur Bannister ja Anda Koqq, ootas kärsitult ilmade soojenemist, janunes stressidest vabastava karnevali järele.

Nagu kõikide väärika ajalooga suurlinnade cityd, jaguneb meiegi oma kaheks — vanaks ja uueks. Nii lihtsalt neid kutsutigi — Vana ja Uus Paabel või siis vanalinn ja uuslinn, kuidas kellelgi kombeks; püüetest ning vastavast korraldusest hoolimata polnud keeleteadlased ja seisukohtade kantselei suutnud paralleelvorme olematuiks normeerida.

Vanas Paabelis valitses õdus nostalgia, armastuse ja aja peatumise atmosfäär. See sündis ristatud laudadega kinninaelutatud ärklitoaaknast või munakiviparketiga sillutatud umbkäigust, mis lõppes kuueteistkümnenda sajandi puukiriku trepil.

Või ka mahajäetud liftitee šahtist, mille kunagise sissepääsu paokile kistud turnikeeuksest sai sügavikku hõigata, kuulatada meloodilist kaja.

Säärased arhitektuuri melanhoolsed pisidetailid pöörasid meeled iseendasse ja minevikku.

Vana Paabel tekitas metafüüsilist rahu, suunas eneseandumusele, kõikidele ühist alatusevastast tõde otsima.

Vana Paabeli ruum oli nagu suur palvetus, enesesulatamine üldisesse armastusse. Horisont oli ilma kõikvõimalike moodsa laser- ja videotehnika viguriteta alati selgeltnähtavalt piiratud laega — ja mitte lõpmatusse küündivat taevast imiteeriv, nagu kohati Uues Paabelis. Madalus suigutas siin peavarju leidnud pabeliitide auahneid eneseteostusplaane teiste arvel. Vaid üksikud üritasid vanalinnas Jumalaks või prohvetiks hakata, pigem püüeldi saatusega vaikselt leppinult kõikisiduva miitinguerakondluse poole, erakonnaski ei katsutud hõivata tähtsaid positsioone. Vähe leidus siin mängureid poliitilise edu nimel, ei intrigeeritud, avalikud kaebusteurnid täitusid signaalidest ettenähtust aeglasemalt.

Ent Vana Paabelit lammutati hoogsalt, Uus Paabel nõudis eluruumi.

Varasem, tsentraliseerimata moel sündinud juhuplaneering oli Vanas ja Keskmises, agulitüüpi Paabelis sigitanud mõttetuid tänavkäike, mis iseenda tarkuses puurdusid loogeldes siiasinna, neid polnud suunanud inimene. Ka oli neis linnamademeis plaadikeste kaudu energia varumise süsteem rikkis, plaadid roostes, piuksusid hiirte kombel, kui neile peale astuti. Kohe, kui Miitinguerakond võimule tuli, püüti maotu korralagedus asendada korraga, juhuplaneering geomeetriaga, ringide ja diameetrite mõõdetud iluga. Roheliste ja muinsuskaitsjate hädakisa peale vilistati. Korrusekorraldaja: «Loodus- ja muinsuskaitse on üks eilses elamise ilminguid, otsustamise jätmine mitte inimese, vaid juhuse ja paratamatuse hoolde.»

Heidkemgi nüüd pilk ehituskunstile ja peatugem sellel pikemalt, kuna meie arvates peegeldab arhitektuur teistest kunstiliikidest ehedamalt ja avalikumalt ühiskondlikke olusid.

EHITUSKAMPAANIA ALGAS TUHANDE NELJAKÜMNE

Teise Suurkorruse platoo keskpunkti määramisega, senini oli seda hoitud saladuses põhjusel, et tsentrumi asukohta ei teatud. Nüüd selgus, et selle selgitamiseks tuleks liiga palju muuta kehtivaid ontoloogia- ja gnoseoloogiakontseptsioone, oma volitused pani maksma Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei ja asi jäi katki. Kuid häda ületati igale mademele, floorile, etaažile ja storeyle antud loaga määrata keskpunkt oma piirkonnas parema äranägemise järgi.

Paljusid aktsioonkondi kohutas säärane liberaalsus, erandis haisteti intriigi kaadri uue ümberpaigutuse eel.

Iseenesest mõistetav, et määrang pidi rangelt kooskõlastatama alt üles kuni Korrusekorraldaja Kantseleini, sealt väljastati ka lõplik luba kasutada punkti vahekorruse tsentrumina.

Esines juhtumeid, et floor ei nõustunud mademe pakutud, made etaaži pakutud, etaaž storey pakutud tsentrumiga. Häirivate segaduste vältimiseks saadeti siis Korrusekorraldaja Kantseleist kohale spetsialist, too klõbistas kauni nikkelsangaga portfellikujulisel kompuutril logaritme, luges seejärel esialgsest, altpoolsest initsiatiivist sündinud määrangust mõniteistkümmend kukesammu kirdesse või kakku, osutas ilmeksimatul moel põrandale.

Oma arvutuste alusandmeid ja nihutamise põhjusi nood moodsates bostonkingades triangulatsioonispetsialistid ei avalikustanud.

Strateegia, strateegia, vaat, mida tähendab pealinn, õhkasid hiljem võlutult kolkaaktsioonkondade pealikud kantseleides, püüdsid endalegi hankida nikkelsangadega kohverkompuutreid. Väikelinnade popimad kujud said informatsiooni moetuulte kapriisidest Citys, muretsesid bostonkingad, vaevast ja kuludest heitumata.

Nii või teisiti kuulutati nimetatud punktid kõikides provintsides üheaegselt tsentrumeiks, kanti projekteerimisfirmades kalkapabereile.

Esmalt püstitati keskpunktidesse mademe, storey, floori ja etaaži jõukusest ning truualamlikkusest sõltuvalt Korrusekorraldaja elusuurust mitu kuni mituteistkümmend korda ületavad skulptuurid.

Leidus nutikaid provintse, mille aktsioonkonnad rajasid hiigelmonumente, mis olid inimese normaalmõõtmetest mitusada korda vägevamad. Räägiti, et neis lipitsetavat üksnes silmakirjaks, et tagada sel läbiproovitud moel endale tegutsemisvabadus ja ajada laeni kõrguva postamendi varjus omi asju, mis võivad risti vastu käia Korrusekorraldaja joonele.

Igatahes olid kõik skulptuurid suurkorrust progressiga õnnistanud x-metallist, riietatavad ja ordenitega, loomulikult olid viimasedki originaalidest proportsionaalselt suuremad.

Kõikidel korrustel avati monumendid üheaegselt, Kaunite ja Teiste Kunstide Akadeemias kinnitatud näidisprogrammiga, mis oli koostatud Korrusekorraldaja võitlusteed kujutavaist episoodidest, leitmotiiviks erakonna esialgse nime Muusika, Matemaatika, Poliitika, Parlamentarismi ja Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonna järkjärguline lühenemine.

Instseneeriti dramaatilisi stseene, kus rahvas tulevase Kor-

rusekorraldaja õlgadel parlamenti kannab, kus rahvas skandeerib: «Milleks meile valimised, kui Paabelis on nii palju alatust!» Ei puudunud masspüramiidid, mis näitlikustasid reetureiks osutunud muusika- ja matemaatikavastaste hukkamist.

Monumendid said püsti, aktsioonkonnad hoolitsesid nende eest agaralt.

Pabeliitide üha kiiremini kasvava lugupidamise turgutamiseks oli Korrusekorraldaja või tema müüdiga manipuleerijail kombeks tihti asutada uusi ordeneid ja annetada neid esmalt Suurkorruse Isale endale. Samuti vahetas marssaladmiral sagedasti mundreid, nõnda et õnnetuil aktsioonkondadel oli ajaga sammupidamisel tõsist rabelemist.

Aga Korrusekorraldaja kõikenägev silm, kõikemõistev taip, kõigi ja kõige eest muretsev inimlikkus ei unustanud neid vaeseidki, tööst koormatuid.

Laservärvifototelegraaf kandis kiudjuhtmeid pidi valguse kiirusel kõige madalamatesse ja kõige kõrgematesse provintsidessegi uue mundri või uue aumärgi eskiisid, erifinantseerimisel ja erivarustamisega rätsepaateljeed ja ordenisepad töötasid ennastsalgamatult, tellimused täideti kibekähku. Jäi üle ainult redelit pidi platvormile ronida, kuju ümber rõivastada ja aumärgid rinda riputada.

Seda tehti öösel, pimeduse katte all, kuigi Miitinguerakonnas oli käratsev, end üldisele joonele vastandav fraktsioon, mis nõudis nende toimingute sooritamist avalikult, pidulike protsessioonidega.

Korrusekorraldaja või tema asendajate lemmikajaviiteks oli visiteerida provintse. Suure Juhi esimene käik suundus alati mademe tsentrumiks kuulutatud punkti. Paraadsammul marssides saluteeris Kõikevõitva Õpetuse Looja või tema teisik Vana-Rooma tervitusžestiga tähtsast maavarast ja nõelasilmast tulnud univormiga hiigelmonumendile. Kuju sisse oli monteeritud mehhanism, mis kergitas paremat kätt, nõnda et monumentki saluteeris oma tibatillukesele originaalile.

Nutikamad mademeaktsioonkonnad, ennetades ametlike kultusnormide oodatavat tõstmist, olid varustanud skulptuurid huultemuigutajatega, suukoopaisse seadnud megafonid, mis uhkelt hüüdsid: *Caesaris voluntas suprema lex esto!*

Nõnda: oli rajatud innustav vundament, alustati töid. Loodi Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontor, selle šefi koha müüs ehituspresident 450 tuhande kuldpistooli eest kellelegi Filip Ram Majadevale.

Šeff paigutas võtmepositsioonidele karastunud kaadri, teenis päevas kõrvalt seitse tuhat pistooli, millest pidi ehituspresidendile loovutama nelikümmend protsenti, too andis saadust edasi ülespoole samuti nelikümmend protsenti. Niisugune oli

Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse sundtaks, *gentlemen's agreement*. Ent ehituspresidendile allusid paljud kontorid ja kompaniid, tema ei teeninud ainult Filip Ram Majadeva pealt.

Äri aeti kõigega — kruntide, tornkraanade, ehitusmaterjalide ja palkadega.

Kruntide hinnad ja allkontoritelt tellitud töö maksumused lasti komisjonitasu eest alla, tornkraanad müüdi utiiliks, mördi-, betooni-, alumiiniumi-, terase- ja klaasihimuliste hulk oli suur. Realiseerimisturg leiti türpidele, presentkinnastelegi. Reede pealelõunati ulatati ehitajaile palgaümbrik summaga, millest neljakümneprotsendiline mahaarveldus oli juba tehtud, töölisel jäi üksnes allkirja andmise vaev.

Muidugi rahuldas säärane süsteem peamiselt gastarbeitereid, nende töö kvaliteet oli küll kehv, kuid selle eest olid nad kuulekamad ja lojaalsemad.

Nii: mademete ja storeyde keskpunktid olid monumentidekampaaniast tingitult projekteerimisfirmades kalkapabereile kantud. Tublid arhitektid torkasid sirklinõela nimetatud punkti ja vedasid üha laienevaid ringjooni. Joonlaua abil tõmmati diameetreid. Diameetrite ja ringjoonte lõikumiskohad olid keskpunktideks uutele ringjoontele.

Ringjoonte ja diameetrite lõikekohad, samuti diameetrite lõikekohad diameetritega ja ringjoonte lõikekohad ringjoontega kujundati klassitsistlikult toretsevateks saalväljakuiks, ringjooned kunstpalmidega ümarbulvareiks, diameetrid nooljaiks tänavkoridorideks.

Töö ja varastamine käisid käsikäes. Lammutati meditsioonides tukkuvat Vana ja ehitati inimmõistusele hümni laulvat Uut Paabelit. Eemaldati ülearu madalaid vahemademelagesid, ekskavaatorid lõhkusid põrandaid. Süvistati uusi liftišahte. Kevadeti püstitati kolmekümne kolme, sügiseti viiekümne ühe, suviti ja talviti pooleteisekorruselisi hooneid. Ehituspresidendi Filip Ram Majadeva ja tema mafioosode sissetulekud kasvasid.

Esines ka avangardismimaigulist liialdamist: näiteks oli City mõnedes kvartalites hoonetepaigutusega kirjutatud planeeringute põhiskeemi ülbelt eirates TEMA MAJESTEET KORRUSEKORRALDAJA.

Kes seda luges? Ei keegi, kuna need sügisesed majamürakad küündisid laeni.

Siiski karistati modernitsejaid vaid seitsmenda surmapatu — südamelaiskuse — paragrahvi järgi, nad mõisteti kopeerima Korrusekorraldaja kõnesid. Olid nad Miitinguerakonna liikmed, tohtisid nad paljundada kserotehnikaga, olid nad lihtpabeliidid, pidid nad ümber kirjutama käsitsi, hanesulega. Kohus oli arvestanud pehmendava asjaoluna, et soovinud olid need veidrikud head, ainult head.

Saalväljakud ristiti nimedega (nagu neid kandsid Vana ja Keskmise Paabeli koridoridki), ringjoontest sündinud ümarbulvarid märgistati ladina tähega keskpunktist kaugenevalt alfabeedi järjekorras. Diameetertänavad numereeriti kellaosuti liikumissuunas.

Arthur Bannisteri ateljeeaadressiks vanalinnas oli veel lihtne John Lennoni 14-3, 0-Made, City, 00005; perekonnakoduaadressiks uuslinnas aga juba kabalistliku abrakadabra taoline 2229 — 13 — 174, F, Peneranda hertsoginna, +21-Made, +4-Storey, City, 00182. (Peneranda hertsoginna nime oli endale võtnud Korrusekorraldaja auväärt abikaasa; tema järgi siis keskpunktsaalväljak, F oli alates keskpunktist kuues ümarbulvar, 2229 maja, 13 korpuse ja 174 korteri number; 00182 tähendus, nagu vanalinnaateljee puhul 00005 tähenduski, oli salastatud, kuidagi oli seotud politseiga.)

Anda Koqq elas 29 — 10412, Optimistide, —9-Made, +12-Storey, City, 00893, see tähendab Optimistide saalväljakust põhjasuunast lugedes 47. diameetertänavkoridor, maja number 29, kümnes majakorrus, 412 korter.

Meie jutustaja ja kommenteerija aadressiks on number null nurga peal, korter kaks kasti sees.

Hiiglaslikke rekonstrueerimistöid kureeris ehituspresidendi kaudu Korrusekorraldaja isiklikult. Temal, sarnaselt kõikidele diktaatoritele, oli kange himu ehitamisega nimi ajalukku jäädvustada. Kui peaarhitektid projekte kinnitama tulid, suunas Paabeli Päike või tema teisik näpu mademeplaanile ja teatas: siia triumfikaar alatusevastase liikumise veteranidele, siia börs, siia obelisk tahtejõule, siia ooper, siia kohtupaleed, siia Korrusekorraldaja ideede tundmaõppimise ja levitamise tsentrum, siia näituseväljak edusammude demonstreerimiseks, siia rongkäikude harjutamise plats, siia vangla, siia ülikool, siia monumentaalkunstnike ühiskodu, siia liftijaamad, siia iluaiad ja pargiansambel purskkaevude kaskaadiga, siia arkebuusivabrik, siia ministeeriumid, siia vabadustulp, siia hõljukkaaride tehas, siia opositsionääride ühiselamu, siia aktsioonkondade hooned, siia ausammas teadusele!

Juhtivamad arhitektid noogutasid kuulekalt, olid lummatud tellimuste suurejoonelisusest, täitsid käske, ülevusheldimus ja eneseteostuslik rahuldus südames. Ja mitte põhjuseta — honorarid olid tohutud, Korrusekorraldaja armastas oma arhitekte.

Korrusekorraldaja kantselei püsivaks nõudmiseks oli gigantsus, mis meeldis ka ehituspresidendile ning Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontorile. Muus maitse muutus.

Esimestel aastakümnetel viljeldi ampiiri. Hooned olid pompoossed, kuid kasarkarmide fassaadidega, mis dekoreeritud

vaid üksikute, sümmeetriliselt paigutatud, võimuregaale kujutavate bareljeefidega ning temaatiliste skulptuurgruppidega Korrusekorraldaja võidukast elust. Oli greife sosistamas riigijuhtimistarkust Korrusekorraldaja kõrva, oli sfinkse, lugemas hoolikalt Korrusekorraldaja kõnesid, oli rahvast valimistel, andmas täpselt 80 protsenti häältest Miitinguerakonna ja 20 protsenti opositsiooni poolt. Oli ratsaväelahinguidki, kus, haljas saabel püsti, tormas hobufaalanksi eesotsas vaenlase poole Suur Juht ise. Viimasel ajal kujutati Korrusekorraldajat ainult mõtlejana.

Hiljem tüdineti ampiirist, sisse murdis nullstiil.

Ajaks, mida valgustab meie jutustus, oli nullstiilgi unustatud; praegu tundis Korrusekorraldaja või tema nimel valitseja end nii üleolevana ja sõltumatuna, et hakkas provotseerimisnaudingust ja esteetikaleksikonide ettekirjutusi ignoreerides soosima eklektikat — teda normeeringud ei puudutanud, kellegi kunagi kehtestatud maitsereeglid ei tohtinud ometi tema tegutsemisvabadust piirata. Vastupidi: tema ise on normide looja.

Juhtivamad arhitektid haistsid moemuutust pool aastat ette, hülgasid nullstiili viljelemise, nagu varem olid hüljanud ampiiri viljelemise, peilisid hoolega Korrusekorraldaja uut maitset. Kes tahab olla pumba juures, sel peab olema hea nina. Peilida aga polnudki midagi — läks kõik, peaasi et vägev.

Loomulikult ilmusid kähku ajale vastavad esteetikaraamatudki. Vananenud tassiti Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei korraldatud talgutel paberiveskeisse, kus need kvaliteetseks paberiks ümber jahvatati, et oleks, millele nõudeid silmaspidavaid trükkida. Kogukamaid kandameid toonud pabeliite autasustati nimeliste arkebuusidega, neile väljastati vastsed esteetikaleksikonid eelissabas. Leidus sohitsejaid, kes himust evida nimelist arkebuusi, hakkasid vastseidki paberiveskisse tassima, kuid inetusele saadi ruttu jaole, süüdlasi karistati teise surmapatu, ahnuseparagrahvi kogu valjusega.

Nõnda lõi Uue Paabeli arhitektuuris jahmatava väledusega õitsele pseudo ja matkimine.

Lammutati isegi poolelijäänud kuubikujulisi nullstiilis kanajalgseid kolosse.

Need olid meeliülendavad hävitamisetendused, mis karnevalidega vaata et võrdset naudingut pööblile pakkusid.

Tornkraananokast rippus trossi otsas alla umbes meetrise läbimõõduga raudmuna, see hoovati pendeldama. Esimese löögi suunas kraanajuht šassiijalale, millel hoone püsis. Muna praksas jala pooleks, ehitamisjärgus, ent täiskõrguses ilmetu fassaadiga hoonemürakas jäi seisma nagu kurg ühel koival. Muna kiikus tagasi algasendisse, kulus aega, enne kui kraanajuhil

õnnestus raudmuna sättida asendisse, kust võis sihtida kandvat jalga. Hoone seisis, tõestades kõigi tugevusõpetuse ja tasakaaluseaduste kehtetust, raudmuna pendeldas trossi otsas. Publik ennustas, kas järgmine löök tabab. Harilikult ei, aga kui lõpuks tabas, varises koloss maavärinamürinaga põrmuks.

Vere- ja katastroofimaialt vaatasid pabeliidid purustamishappeninge, nende jälgimise eest hakkas Vana Paabeli rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontor, mille šefiameti oli vahepeal Filip Ram Majadeva pärandanud oma vanemale pojale Oscar Ram Majadevale, kasseerima piletiraha. Ehitamine ei meelitanud kedagi ligi, lammutamine küll. Kuid ehitati sellegipoolest, võibolla ka selle kiuste, ja just vabastatud põrandapinnale.

Mida kõike ei pakkunud õpetatud ja terasele silmale värsked puhangud võimsas kampaanias!

Oli pseudodooria ja pseudogooti, pseudoromaani ja pseudobütsantsi, pseudoklassitsismi ja pseudorokokoo, pseudojuugendi (oma mitmete harudega) ja pseudofunktsionalismi, pseudorenessansi ja pseudohiina, pseudokonstruktivismi ning uskumatu — aga ka pseudoampiiri ja pseudonullstiilis rajatisi.

Tööde teostus oli efektne, selle kandi pealt ei tohtinuks nuriseda professionaalsed kritikaanidki sõnakuulmatute opositsionääride rindest. Kvaliteet, tõsi, oli gastarbeiterite saamatuse tõttu madal, ehitiste püsivus üürike, ent vaatame momendil sellele läbi sõrmede.

Iga protsess areneb oma saatuslikku rada, ka eklektiline valikuarhitektuur.

Veelkordselt muutunud ehituspoliitika ei laenanud enam ideid, stiile ja voole, vaid seadustas imiteerimise, varastamise ja plagieerimise.

Ja muidugi ei maganud juhtivamad arhitektid viimastki kursimuutust maha, hoopis ennetasid.

Imeruttu siirdati Uue Paabeli pinda Parthenoni imitatsioon Ateena akropolisest, Parma Toomkiriku baptisteerium, Caracalla ja Traianuse termid ning Colosseum Roomast. Esimest pruugiti saunana, teist bordellina ja kolmandat pušspallistaadionina.

Lausa endastmõistetavalt ilutsesid siin Jumalaemakirik, Kreml, püramiidid, Lembitu linnus Lõhaverest, Empire State Building ja palju, palju muud Paabeli teistelt suurkorrustelt.

Sisepropaganda ohvreina armastasid pabeliidid neid ja teisi sarnaseid rajatisi, jalutasid nende ümber puhkepäevade vaikseil õhtutundidel, meelisklesid ja mediteerisid nagu Vana Paabeli elanikud oma õuedes ja majatreppidel.

Hoogne varastamine oli kaasa toonud Tuhande Neljasaja Kahekümne Kolmanda Suurkorruse aedade õdususe, Kaheksa Tuhande Kuuesaja Kaheteistkümnenda Suurkorruse Kloostrite

vaikust, Tuhande Kolmekümne Esimese Suurkorruse Veneetsiamotiive. Viimased realiseerusid siinses tehnokratismis hiigelpikkade akvaariumkanalite ja elektrooniliste nukkgondoljeeridena. Pabeliidid lasksid end ajalooliste sildade alt läbi sõidutada, sülitasid vette, õngitsesid kalu, tühise raha eest riputas alati teenistusvalmis robottuuker konksu otsa ehtsalt elusa kogre.

Tõetruud mulaažid pakkusid harukordselt sügavat, ambivalentset elamust. Uue Paabeli asukad tundsid südameis uhkust — oli ju lisaks kestadele näpatud ehitiste prestiižgi, pealegi olid välisvormid mõõtmeilt paljukordseiks paisutatud. Seda suutis terves Paabelis teha ainult Korrusekorraldaja.

Uued esteetikaleksikonid kuulutasid, et ükski suurkorrus ei evi õigust omastada maailmakultuuri saavutusi — saavutuste asukohakorrus kaasa arvatud —, need on inimkonna ühisomandiks, kuuluvad tervele Paabelile. Mida maksab originaali originaalsus, kui see on korrast ära, vana ja varemeis ning kui asemele on pakkuda uus, viimistletum, säravam ja gigantsem teostus, kui taastatakse algsete loojate kavatsused, koguni rikastatakse neid, arvestades tollaste materiaalsete tingimuste kasinust? Pole mõtet puuslikke kummardada, õpetasid vastsed esteetikateooriad.

Ja pabeliitide vaikiv enamus võttis taolised ideed heal meelel omaks. Inimesed vajavad valmishinnanguid, ei muud. Need lihtsustavad niigi keerulist elamist. Ning hoiakukujundajail Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleist oli pabeliitide säärane nõrkus hästi teada, sellega opereeritigi.

Ent humaanse keskkonna oaase säilis vanalinna läheduses teinekord lausa ootamatuil põhjusil.

Sunnitud paindlikkus välispoliitikas kohustas rekonstrueerivad buldooserid ja pendeldavate raudmunadega tornkraanad eemal hoidma ajaloolistest hiina-, hispaania-, vene-, kreeka-, ivriidi-, eesti- jne. -keelsetest kvartalitest, mis asusid linnasüdamiku lähimademeil, mõned ainult paari minuti tõusu või languse kaugusel Jaan Oksa saalväljakust, mis oli praegu Vana ja Uue Paabeli piiriks.

Neiski, paiguti umbvõõrkeelsetes linnajagudes leidus hingetõmbeks mõnusaid loomulike puudega skvääre ja võsastunud nurgataguseid, eksootiliste hõrgutistega restorane ja toniseerivate jookidega meeveemaju, rahvuslikke muuseume ja ühemehetsirkusi, sõnelevaid turge ja vaikseid kalmistuid.

Ja siiski polnud need kaks — välismaise kopeerimine ning võõrkeelsete kvartalite poliitikamängudest pealesurutud säilitamine — hoopiski olulised inimliku keskkonna loojad alumiiniumist, klaasist, terasest ja plastmassist läikivas Uues Paabelis.

Kord ja korratus näisid koos sündivat nagu äravahetatavad kaksikvennad Ahura Mazda ja Ahriman; tundus, et mingi kõrgem tahe õrritas, hoidis neid igaveses sujuvas tasakaalus.

Korrusekorraldaja isiklikult pühendas oma kallist ja riigile muukski vajalikku tööaega, juhendas, suunas, õpetas ja kinnitas, juhtivamad arhitektid murdsid päid, projekteerimisfirmades tõmmati absoluutse lojaalsusega ringjooni ning diameetreid, lammutus- ja ehituskompaniid ei hoolinud vaevast, ent kummati see kõik ei aidanud — tohutu rekonstrueerimisega kaasnes täiesti müstilisel kombel agooniagi.

Favelaid tekkis nagu seeni vihma järel, ja need laienesid juhtnööre mitte millekski pidamata City külje alla! Kogu talle usaldatud resoluutses võimutäiuses likvideerida omakeelne vanalinn koos iganenud puukirikute ja ärklikorrustega osutus Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontor võimetuks pühkima põrandailt gastarbeiterite plekist ja taarakastidest hurtsikuid.

Kõikide eeskirjade vastaselt kaevas Citys endas mingi kahtlane, kuid kummalisel moel kinnitatud lubadega organisatsioon lahti mõned trepptunnelid, mis olid kasutusel olnud iidsetel aegadel, enne liftiajastut. Ja rahvas hakkas neid tõstukeile eelistama! Ajakirjandus, raadio ja televisioon häbistasid regressiteenreid, selgitasid vanade käikude varisemisohtlikkust, ent võimas propagandakanonaad trepptunnelite vastu ja liftide poolt pöördus trepptunnelite reklaamiks: öelda, et «Ma pole nädalaid liftiga sõitnud», muutus Citys sama šikiks kui ammu moes lause «Kohalikke ajalehti ma ei loe».

Loomapidamine pealinnas oli keelustatud, ometi jalutasid päris Jaan Oksa saalväljaku läheduses kitsed, kellad kaelas, aegajalt mökitamisega toidunappuse vastu protesteerides. Aga siia olid koondatud välissaatkonnad!

Trepptunneleis tunglejate lojaalsus- ja truuduspunkte alandati, neil oli pahandusi töökohtadel ja välisviisade hankimisel, favelate ja kitsede vastu saadeti terassahkadega buldooserid. Kuid sellest polnud tolku!

Kitsed pagesid kelli tilistades, hõlpsalt transporteeruvad favelahurtsikud sigisid mujal, ja neid oli veel rohkem. Lisaks kõigele nähti juba ei-tea-kust-ilmunud muula, hobusemära ja eeslitäku ristandeid!

Uus katse, sedapuhku toetasid buldoosereid arkebuusimehed. Sama tulemus, tabada õnnestus vaid kaht lombakat looma, täpseist arkebuusilaskudest surnuina ei andnud nad üles oma peremeest (peremehi?).

Uued ja uued üritused, võiduviljad jäid kasinaiks.

Probleem oli tõsine. Kitsi ei kaitsnud positsiooniimmuniteet, nad ei olnud Miitinguerakonna liikmed, neid võinuks karistada

koodeksi kogu valjusega. Kitsed kuulutatigi alatuiks, kuid kaugemale ei mindud, kohut nende üle pidama ei hakatud, kuna loomi oli tuhandeid ja jurisdiktsioonil niigi tööd küllaga. Pealegi pagesid kitsed arreteerijate eest.

Prooviti tehnikaga. Tänavkoridoride lagedesse monteeriti valjuhääldid, magnetofonilindilt mängiti hundi ulgu. Seegi üritus jäeti katki, sest väliskorruste ajalehtedes hakkasid ilmuma teated, nagu oleks Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse City fauna kasvanud: loogilis-dialektilise arengu tulemusel olevat pealinna kitsejahile ilmunud ja siin täielikult urbaniseerunud soed, kitsede looduslikud vaenlased.

Tume liiklejaskond eelistas ennastohverdavalt katakombe liftidele. Trepptunneleist ei joostud läbi, pea seljas. Seisatutigi, aeti juttu. Kohe olid platsis kuulutusekleepijad ja uulitsamüüjad. Üks südi ärimees laskis tunnelikurvi uuristada kohviku. Koopakohvik läks moodi, võimud nägid selles poliitilist provokatsiooni, söakamad pabeliidid väljendasid kohvikukülastamisega vaikivat protesti.

Otse Korrusekorraldaja kantselei naabruses leidis asupaiga mustlaslaager. Kirevais kaltsudes heidikud laulsid ja tantsisid ümber lõkke, emad imetasid häbitult lapsi. Nendega oldi sunnitud käituma delikaatsemalt, polnud tarvis, et opositsiooni kisakõride suu läbi ulatuksid jutud repressioonidest välispressi. Kavalatele mustlastele anti saladuskatte all kortereid, kuid üldolukorda see ei leevendanud.

Sõjas sõraliste, kabjaliste, gastarbeiterite favelate ja trepptunnelite vastu jäid buldooserid, arkebuusimehed ja massiteabevahendid kaotajaiks, paremast tehnilisest varustatusest ja võimude toetusest hoolimata.

Muidugi haistis Korrusekorraldaja organiseeritud sabotaaži, võibolla suurkorruse õitsengut kadetsevate väliskorruste ässitusel.

Alul kaadri ümberpaigutused, siis protsessid. Kitsede üle kohut pidada ei saanud, inimeste üle küll.

Aastakümnete jooksul tohutu suureks paisunud Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontori eesotsas oli taas Filip Ram Majadeva, asutuse esimese šefi pojapoeg.

Ram Majadevad olid ammu multimiljonärid, kuulusid Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse viiesaja lugupeetuma ja rikkama perekonna hulka.

Filip jun. oli ostnud endale ülikõrged lojaalsus- ja truudusnäitajad; juba soov kallist raha säärase asja peale kulutada, tõestas mehe lojaalsust ja truudust. Filip jun. oli Miitinguerakonna siseerakonna liige, alatusevastase liikumise häälekandja «Vahipostil» iga-aastasel ringküsitlusel *man of year* selgitamiseks oli ta tulnud 1975. aastal 252., 1985. aastal 194. ja oma vii-

masel, 1995. aastal 47. kohale. Ja ehituspresident oli samadel aastatel vastavalt 202., 197. ja 206. kohal! Siit johtuvad karid ei jäänud Filip Ram Majadevale märkamata. Mees aimas, et küsitlustulemused, mis ta ehituspresidendist rahva seas populaarsemaks seadsid, on kellegi poolt tellitud avaliku arvamuse uurijate intriig. Kuid aristokraatne päritolu, põhjatu rikkus ja omas ressooris piiramatu võim olid Filip juuniori muutnud hooletuks. Mees vilistas ohumärkidele.

Rekonstrueerimise ja püstitamise kontori šeff oli kõva pähkel, teda lihtsate võtetega ei kangutanud. Ehituspresident talitas targu, harutas niidiotsi, kuulas maad. Selgus, et Ram Majadevade lai elu — x-metallist jahid ja x-metallist aetud kunstveega tehisjärved — on paljusid tüüdanud. Filip oli soetanud endale tubli hulga vaenlasi, ka positsioonikate pabeliitide seas.

Vaenlasi oli võimalik vastuteenete eest koondada. Ehituspresident moodustas Filipi-vastase salarinde, pöördus seejärel Korrusekorraldaja kantselei poole kaebusega, et Filip Ram Majadeva rikub *gentlemen's agreement*'i, saadab kõrvalsissetulekuist ülespoole sundtaksist, neljakümnest protsendist, vähem.

Kantselei vajas parajasti patuoinast kitsede küsimuses, seda oligi ehituspresident kaebuse ajastamisel silmas pidanud.

Filip Ram Majadeva apelleeris faktidele, vaadatagu, kui palju ja kui hästi on ta ehitanud. Filip laskis arveid kontrollida. Ent puiklemised meest ei aidanud, salarinne osutus monoliitseks.

Filip Ram Majadevale ja tema maffiale inkrimineeriti esimene ja teine surmapatt — kõrkus ja ahnus. Et aga kuriteod olid olnud varjatud ja kohtualused Miitinguerakonna liikmed, kohaldati teiste süüdlaste puhul nuhtlust edasilükkavat sätet, Filip Ram Majadeva puhul mitte, kuna tema oli eelnevalt erakonnast eemaldatud. Mehele anti nagu lihtpabeliidile Võllamäel paljale ülakehale kolmkümmend piitsahoopi (kõrkuse eest), seejärel raius timukas maha ta vasaku käe pöidla (ahnuse eest).

Avalikul eksekutsioonil ettekantud mõnitusteksti autoriks oli Filipi abikaasa Margareth Ram Majadeva, suurkorruse tunnustatumaid poetesse, tekstis kordusid refräänina sõnad: kitsekasvataja!, kitsearmastaja!, kitsearetaja! Näilise reeturlikkusega päästis vapper naine konfiskeerimisest perekonna varanduse, laste tulevik ei jäänud õhku rippuma.

Häbistatud ja pöidlata Filip hüppas liftišahti. Küllap on õudne langedes jannu ja nälga surra.

Juhtum vallandas üldise nördimuse, mas[illegible]histlik enesetapp arvati mehe süütust tõestavat. Korrusekorraldaja oli alamate närususest vapustatud, laskis vihkamisparagrahvi alusel hukata

kohtunikud ja karistuse täideviijad, Filipi lesk *exclusive*, ehituspresident *inclusive*. (Intriig oli alanud etapi võrra varem ja sihitud ehituspresidendi vastu, sestap ka salarinde kõigutamatus.)

Ent seegi Korrusekorraldaja drastiline samm ei mõjunud koduloomi korralekutsuvalt, hurtsikurajoonidki piirasid üha ähvardavamalt Cityt.

Äkki on süüdi otsustajate teovõimetus? Äkki pole rekonstrueerimise ja püstitamise kontoris võtmepositsioonidele tõusnud mitte andekamad linnateadlased, vaid peenemad ja jõulisemad sulid, kes ei häbene omakasu nimel silmakirjaks aadetele truudust vanduda, kaaluti Korrusekorraldaja Kantseleis. Anti käsk lühendada teatud kategooriate võrra nende nimekirju, kelle alatusevastases hoiakus oli kõheldud; rekonstrueerimiskampaaniasse lülitati varem pisut ebalojaalseks peetud elementi.

Töö paranes tõesti. Kas enesereklaamiks rahva ees või liiklusteaduslikel kaalutlustel laskis kontori värske koosseis esimese teona vooderdada ja toestada City-mademeid ajalooliselt ühendavad käigud, sillutas trepptunnelite astmed energiaplaadikestega. Tunnelisse sisenemise eest hakati nõudma kolmekordset liftipiletiraha, see ja asja legaliseerimine kujundas mõistlikud proportsioonid tunnelite ja liftide kasutajate vahel.

Ehitamine sai hoogu. Ooperid ja obeliskid, ülikoolid ja ausambad, börsid ja vanglad valmisid kiiremini, tulid uhkemad ning ei varisenud enam nii kähku kokku kui enne. Kahest otsast puuritavad liftišahtid ei eksinud enam olematusesse, jõudsid kenasti kokku.

Kruvid olid arhitektuuriski — viimasena kunstiliikidest — lõdvemaks lastud, moodi läks päris ekstravagantsus. Hakati püstitama hooneid, mis meenutasid gigantseid, abstraktsevõitu skulptuure. Pabeliitidele olid need ringjoontest ja diameetritest sündinud ühetaolisuses headeks orienteerumismärkideks. Ikka räägiti: neljas maja edasi tollest monstrumist, mis tahab vist olla emakaru kolme pojaga; otse üle koridori sellest ehmatusest, mis kujutab endast tõenäoliselt Rodini «Mõtlejat» ja mille vasaku jala keskmises varbas on lilleäri.

Lubati rajada koguni omamoodi protesthooneid, mis olid nagu ümbrusele selja pööranud, tõmbunud nagu iseendasse ja millel kõrvalhoonetega polnud mingit pistmist. Ükskõikselt hallide müüride sees varjusid aga näiteks tuletorn vahiputkaga, mošee minaretiga või vee ja gaasita agulimaja, ühiskäimlaga õuel.

Niipalju uued, Ram Majadevade dünastiat ja tolle jõuku asendavad inimesed suutsid. Ent alles jäid ka favelad, need haarasid endi alla järjest suuremaid maalahmakaid. Kitsedki,

kellad nahkrihmadega kaelas, mökitasid saatkonnavillade läheduses näljaselt edasi. Kummati hoovas sellest, nagu gastarbeiterite plekist ja taarakastidest hurtsikuistki, mingit inimliku keskkonna elementi, väga vajalikku ümbruse terasest ja klaasist banaalsuste kõrvale.

PÜÜDKEM ANALÜÜSIDA.

Meie vaadeldavaks ajaks oli Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel kunagise anarhiamaigulise parlamentarismi asemel välja kujunenud ühiskondlike suhete süsteem, mida võiks iseloomustada vertikaalse feodalismina. Ja seda mitte korruselisuse mõttes.

Siin osteti, renditi, kingiti teenete eest või pärandati rangelt hierarhiseeritud ressoore, valvsaks tingimuseks nõue, et ressoor ei satuks lihtpabeliidi kätte.

Oma võimkonnas evisid ressooride mitmenimelised juhid — presidendid, šefid, kuraatorid, direktorid jne. — feodaalsele läänihärrale omase alamate maksustamise õiguse. Lisaks palgale kuulusid valitsejaile, kes ka ise olid kõrgema valitseja poolt maksustatavad, muudki ressoorist-läänist saadavad tulud. Kõigi vasallide ülemvalitsejaks, kõrgeimaks maksukorjajaks oli Korrusekorraldaja.

Vooluloolisel võime Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ehituskunsti jagada kolme perioodi: a) klassitsism ja ampiir; b) nullstiil; c) eklektika, plagieerimine ja ekstravagantsused.

Aga esmalt vastakem kõiki perioode siduvale küsimusele: miks pidi püstitatav olema gigantne?

Uue Paabeli uus arhitektuur oli maailmalinna instseneering, lavastus. Kuid mitte trotsliku boheemkonna või koguni terroristide verine uulitsahappening, vaid ametlik, impeeriumikultuuri teater loožidega isandaile, kel privileeg personaalseks kaariks. Pühast lihtsameelsusest isehakanud või kinnimakstud klaköörideg (esimesi oli muidugi rohkem) riiklikult tähtsate esietendustega paleekultuuri teater, kus režissööorideks üksnes Korrusekorraldaja lähikondsed ja kus lavale ei pääsenud elusa autori looming. Teater, mis oma klassitsistliku steriilsusega oli seatud varjama tõeliselt suuri veretöid.

Ehitamine, nagu muide elaminegi, aga sellest hiljem, oli kaotanud algse sisu, ehitamine oli agitatsioon. Kultiveeriti saavutuste-propagandat. Rekordid — Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel pidid asuma Paabeli suurimad võidukaared, pangad, saunad, raamatukogud jne. — väljendasid x-maagi rahadel sündinud tõusikkultuuri alaväärsuskomp[illegible]ksi prestiižiahnust, püüdu maailmakuulsusele. Gigantomaania polnud kokkuvõttes muud kui lunimine: peetagu, palun, meidki endavääriliseks.

Raudbetoon ja teraspaneelid, hiljem alumiinium ja klaas, veelgi hiljem spetsiaalsetes vabrikutes vanastatud puit ja keskaegsed telliskivid särasid päevaprožektorite valgel. Lokkas palee- ja tehnokraatliku kultuuri kultus, mis rahva vaoshoidmiseks olid peenelt tembitud karnevalikultuuri elementidega. Hoogude kaupa vaheldusid võimuregaalidest vohav atribuutika (ampiir), ilmetu, aga kohati respektaabel anonüümsus väliskujunduses (nullstiil) ning osav plagieerimine — kõik kolm olid bürokraatia totaalseiks sümboleiks, mis naeruvääristasid tundeid ja ülistasid künismi.

Põhiplaneeringu külm selgus ja sünnikohast eemale kistud ehitised röövisid koha hinge, elimineerisid individuatsiooni, painutasid pabeliite võimule alluma. Piiritu taeva imiteerimine uuslinna tund-tunnilt teisaldatavates laefreskodes kuulutas võimu jumalikkust.

Arhitektuur soovitas mõelda lojaalselt. Inimese iseolek oli välistatud, see põhjustas vanalinna elanikel klaustrofoobia asemel jälitusluulusid, ei lasknud unustada võimu olemasolu viivukski. Hoolimata hõlpsast orienteerumisskeemist (ümarbulvarid ja diameeter-tänavkoridorid) polnud organiseeritud perspektiive, see vihjas valitsusaparaadi tumedatele tegudele, mustadele nimekirjadele Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroos, mis omakorda halvasid protestimõtte juba eos.

Dimensioonide avarus lämmatas hinge, lõi aga hierarhialembeliste rinda ülevustunde, pani nad joobuma allumise võlust.

Ja kõigi nende eesmärkide parimaks väljendajaks, parimaks varjajaks olidki klassitsism ning ampiir.

Korrusekorraldajale oli võim kuritegude jätkamine legaalsel teel ja suurema kambaga (Miitinguerakonna siseerakonnaga), sammasportikuste ja suurkorruse embleemiga ehitatud fassaadide taga hauti jälke ja omakasupüüdlikke plaane.

Diktatuur on alati eelistanud klassitsismi ja ampiiri. Diktatuur arvab, et pisimgi asi esindab teda, muretseb selle «õigeoleku» eest.

Klassitsismisugemed valitsesid Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel tänaseni kõikjal.

Raadiost loeti kantileenide taustal värsistatud päevauudiseid, seegi oli klassitsistlik tseremoonia, riimide ülesanne oli varjata valet ja uudiste korduvust.

Kui tänavkoridoris kohtusid juhuslikult kaks tuttavat pabeliiti, mängisid nad maha kindla tervitustseremoonia rangelt ettenähtud sõnastuses ja žestikulatsioonide saatel, läksid seejärel lahku, vahetamata ainsatki informatiivset lauset. Seegi oli klassitsistlik fassaad, lojaalsusedemonstratsioon võimudele.

Õhtuti voodisse heites mõtlesid pabeliidid, kuidas nad homme töökohal vastava ametniku juures registreerivad oma

seksuaalakti, kuidas nad seda kirjeldavad — ja mõte eelseisvale kirjeldusele pani neid akti sooritama Korrusekorraldajale võimalikult truult.

Aga nullstiil?

Võibolla oli see interreegnumi ja paleepöörete aeg, võibolla juhtusid tollal segadused, mis korraks avalikkuse ette vilksatasid Korrusekorraldaja Teise nimetamisega. Igatahes algas siis teiste, vähemtsenseeritavate kunstiliikide tõus (mis on jätkunud tänaseni — Korrusekorraldaja hoolitseb endale ülepaabeliku metseeni aupaiste loomise eest). Pole paradoksi nähtuses, et Korrusekorraldaja lemmikkunstiliik — arhitektuur — kiratses sellal kõige hullemini, saavutusi oli üksnes eramu- ja suvilaehituses.

Peata või mitme peaga kantselei lihtsalt ei julgenud käiku anda muud kui mõõdukat mittemidagiütlevat. Oldi harjutud täitma ja ette arvama isandate soove, kuid polnud vist isandaid ega soove. Sile anonüümsus fassaadidel, primitiivne geomeetriline korrapärasus ruumilahenduses, kunstnike fantaasialennu pidurdamine ei andnud põhjust kedagi kinnitajaist süüdistada, lubas vaikselt sissetulekuterikast kohta säilitada, uusi ettekirjutusi oodata. Niisugune on ametnike elu.

Arhitektuur, mis on tsensuuri poolt seatud petma, lobiseb just oma karmi tsenseerituse tõttu kõik välja, heidab valguskiire saladusteimpeeriumi pimedamatessegi nurgatagustesse. Kuid teeb seda vihjamisi, peab oskama dešifreerida.

Ja eklektika, plagieerimine, ekstravagantsused?

Eduks ja võidukuseks maskeerunud ühiskondliku atmosfääri tegelik konservatiivsus samastus naiivselt eeskujude otsimisega, tõeliselt uues haisteti ohtu niigi savijalgadel püsivale stabiilsusele. Paraaditsemise vaimses õhustikus hakati hindama jäljendamise täpsust, matkitava mõõtmete paisutamist.

Must totalitarism pole võimeline looma oma. Kunagi pettustega ülespiitsutatud, kättemaksuihal, rituaalidel, vihkamisel ja ahnusel põhinenud puna-pruuni rahvaliikumise hoog oli ammu lämmatatud bürokraatiahaarmeis, ideid ammutada polnud sealtki. Ametniklikkus ei loo, ametniklikkus ainult keelab ja varastab. Katsed liikumist ekstravagantsuste, tõrvikrongkäikude ja vägevate karnevalidega velmata kandsid vähest vilja.

Valitses umbsus. Tundus, et totalitaristlikus vertikaalses feodalismis ei sünni ühtki originaalset mõtet, isegi mitte originaalset totalitarismivastast mõtet. Ja seda taotletigi. Umbsus ja pimedus lubavad lurjustel võimul püsida.

5.

JULIANA POISTEGÜMNAASIUMI HIILGAVALT lõpetanud Arthur Bannister lükkas aktsioonkonnast kingitud stipendiumi väljamaksmise mõneks aastaks edasi ja siirdus noore mehena rändama, keeli õppima. Et reputatsioon jääks kahjustamata, seikles ta inkognito, Johannes Maroni varjunime all.

Ühes eeslinnapeatuses hiilis ta suitsetavate vagunisaatjate ja jaamaülema selja tagant kaugesõidulifti, peitis end istme alla.

Konduktor avastas ta paari päeva pärast, tal polnud jänesesõidu kogemusi, need omandas ta alles hiljem. Ta sobrati läbi, ta räbalaist leiti kellegi Arthur Bannisteri Juliana gümnaasiumi diplom, see võeti priiküüdi hüvituseks. Järgmises peatuses visati ta süüriakeelse sõimu saatel rongist välja. Aga ta polnud kavatsenudki esialgu kaugemale rännata, ja peale selle oli vagunis umbne, ta oli arvanud, et lämbub seal pingi all.

Ta oli sattunud välismaale, ta oli sattunud kõrbekorrusele. Ta nägi esimest korda hobulifti. Ta vaatas, silmad pärani, temas väreles rahutusevirve, võibolla oli see kauguste, võibolla uue, parema elu kutse.

Šahtijaama igal perroonikorrusel oli puust hiigelratas, lapiti vastu perroonipõrandat. Ratta külge olid rakendatud muulad, hobused ja eeslid. Kolm higist läbiimbunud, säbrulistes karakullvestides ümarate musklitega meest piitsutasid veriseks narmastunud nahkadega loomi, need tiirutasid ratast kaasa vedades oma igavest tiirutamist. Paks, rahvariietes ning luua ja kühvliga neegrieit rookis loomade ringteed kapjadest tallatud pabulaist puhtamaks, heitis kühvlitäisi üle perroonirinnatise. Puumehhanismi kiledalt kääksuvad hammasrattad muutsid pöörlemise tõstejõuks, ülekandenöörid kadusid šahtisügavikku.

Hobused, eeslid ja muulad olid pimedaks torgatud, seda tehti nende endi huvides, et nad tiirutamisest ei hulluks. Kuid nad hullusid ikka, harilikult kustutas siis täpne täägipiste looma elu. Mõni aga rabeles rakmeist lahti, tormas tuulte lõhna järgi vabadusse. Liftijaama ümbruse kõrbetes ja mäeseljakutel hulkusid pimedate, üksteisega kokkuhoidvate loomade karjad. Rahvas pidas neid pühadeks, ei sekkunud nende ellu.

Reisimine oli sealkandis ohtlik, elanikkond ei allunud ühelegi valitsusele, röövlid röövisid ja võtsid lunaraha väljapressimiseks pantvange. Liikusid ka jutud šahtide umbevarisemisest, kinnitusnööride katkemisest. Ometi ilmusid jaama liftikonka haledad püstvagunid. Läbi klaasideta akende võis näha paabulinnusulgedega kübarais kõrgerinnalisi daame, kes lehvikutega tuult tegid ja vaeste loomade ekskrementideleha tõttu nina kirtsutasid.

Nende juurde! Taas pingi all, taas rappumine, kuniks kõrgerinnalised daamid teda märkasid, skandaali korraldasid. Taas löödi ta vagunist välja, sedapuhku jäeti ta ilma närustest üleriietest.

Võõral pooletaažil asus ta uuesti vaatama loomade ringiajamist, siin olid vedukratta külge rakendatud härjadki, mida ta polnud varem juhtunud nägema.

Piitsutajad nõõtasid hobuseid, eesleid ja härgi talle tundmatus keeles, järgmise liftikonkani jäi aega tervelt kaks nädalat. Tal polnud moonakotti, tal polnud magamisaset, ta oli pušš-pallipükste ja -särgi väel.

Päike oli seatud keskpäevaselt lõõskama, janu piinas teda. Mõte ööle kõrbehallas, kus ta olnuks šaakalite rünnatud pimedate härgade tallata, ajas nahale hirmujudinad.

Tal, Johannes Maronil, olid taolised plaanid: palgata end loomade tiiruteelt väljaheideterookijaks, ta uskus end sellega hakkama saavat, kuigi pisut pelgas härgi. See, sugugi mitte respektaabel algusamet oleks hüppelauaks piitsutajakohale ning edaspidi, kui kohalik keel suus, võinuks kuulata maad, kas mõnes poes pole tarvis letipoissi.

Ja siis tal vedas. Võibolla on see tema, Bannister-Maroni elu suurim vedamine eliitülikooli pääsemise kõrval.

Ta koonutas üle rinnatise, jälgis, kuidas lendavad vastu perroonikorruste lattsõrestikku hüpeldes liivapõranda poole härjapabulad, kui äkki laotati ta õlale käsi. Ta pöördus, ta ees seisis kiilaspäine, kõhukas presentpõlles lühikest kasvu mees. Vasakut kätt hoidis jumal-teab-kust ilmunu põlle all, sinna toppis paremagi, see suurendas kõhukumerust. Mees ütles talle midagi viies-kuues keeles, ta ei mõistnud neist ühtegi. Aga ta kummardas alandlikult mitu korda, torkas nimetissõrme suhu, väljendamaks soovi süüa, asetas kaks pihkupidi sirgelt kokkulapatud kätt vasakule põsele, kallutas pead, väljendamaks soovi peavarjule, langetas seejärel ustavaks manatud pilgu mehe jalgadele. Ta oli nõus orjusegagi, eks tulevik näita, kuhu ta veel pageb. Siis laskus ta põlvili ja osutas põletavast päikesest helekollase taevaslae poole.

Paks ja lühike mees seisis harkisjalu, laskis tal pool teeseldud, pool tõelises ahastuses vigurdada, kutsus viipega kaasa. Selgus, et perroonistiku ülakorrusel peeti avarat meeveemaja, habemik oli selle peremees. Talle anti süüa ja juua, ta hakkas seal piaalideloputajaks. Magas tagaruumis pilliroonaril, ja teisiti polnud see mõeldavgi, kuna teenistus kestis terve ööpäeva.

Eelmisest olijast oli talle päranduseks jäänud vuhvaikakuub ja esperantokeelne piibel. Aga süüriakeelsed Ülemlaul ja Nutulaulud olid tal peas, Moosese raamatute ja evangeeliumide sisu tundis ta nii süüria kui saksa keeles. Ta pani vuhvaika padjaks

pea alla, selitas pilliroonaril, põletas öiti küünlatahti, tuupis esperantot.

Peremehe transistorraadio levitas mitmekeelseid päevauudiseid. Päevauudiste tekst oli ühesugune, see andis talle esperantokeelse piibli järel teise orienteerumistoe keeltevirvarris. Varsti võis ta peremehega suhelda esperantos, seda mõistis osa personalist ja haritum kiht klientuuristki.

Meeveemajja unustati ajalehti ja raamatuid, öiti, mil vähem külalisi ja sagimist, laenas ta neid endale asjaga tutvumiseks. Trükitud kirjapiltide sigrimigri võttis silmad kirjuks, ent erialfabeetilistes ja erikeelsetes ajalehtedeski aeti enam-vähem ühetaolist juttu, ja see juhatas orienteerumiseks kätte algusniidiotsa. Pealegi kordasid ajalehed raadiost kuuldut.

Võibolla on tema, Maron-Bannister, geenius, võibolla šifreeris ta enda jaoks lahti paljud tähestikud. Luures oleks temast abi. Aga ehk on kõik tähestikudki meie sees valmiskujul ootamas, mil nendeni jõutakse.

Nobedalt tõusis ta kelneriks. Peremees riietas ta viisakamaisse rõivastesse. Ta kandis hallist karvabaikast kitooni, pikemad sammud takerdusid maani kangasse. Ent ta tippis usinalt ja ettevaatlikult laudade vahel, kandik meeveepiaalidega õlal. Varsti oli ta kuulus kui noormees, kes võib iga kundega mõne lause tolle emakeeles vahetada. Siis kogus ta julgust ja päris: vabandage, kuidas seda keelt nimetatakse, mida me praegu räägime? Mõned pidasid ta küsimust naljaks, mis siin kõrvalises paigas ehk eeskujuliku teenindamise juurde kuulub, ja vastasid samaga, nimetasid valesid või olematuid keeli. Ebatäpne informatsioon valmistas muidugi segadust, kuid ta juurdlev vaim raius sellestki tihnikust läbi, õige ruttu oli tal selge, mis keeli ta valdab.

Kord juhtus säärane lugu.

Pikk, kõhn, frentšis mees, kes oma ümberistumistel liftilt liftile nende joogimajas aega parajaks tehes kummalist, roosade nuppudega üheinimeselauamängu harrastas, kes oli talle ammu silma jäänud ning keda tema oli pidanud akadikeelseks kurdiks, tellis kaks piaali meevett ja palus temalgi lauda istuda. See oli koha ülesütlemise ähvardusel keelatud, kuid peremees oli parajasti eemal, nemad, kelnerid, hoidsid omavahel kokku, ei käinud üksteise peale tihti kaebamas, ja ta otsustas riskida.

Frentšis kostitaja lausus midagi võõras keeles, siis jätkas akadis: kõiki keeli sa, Johannes Maron, oskad, kuid tähtsamatest tähtsamat mitte. Eesti keelt õpitakse kogu Paabelis, eesti keel on rahvusvaheline keel, sellega aetakse diplomaatilisi ja kaubanduslikke asju. Kuidas sa eestit ei valda?

Loomulikult ei hakanud ta vastama, et tal on selle keele olemasolust üsna hägune ettekujutus, et gümnaasiumis kuulis ta

eesti keelest vist ainult üks kord ja ühenduses Jaan Oksaga, kuid ta polnud fakti meelespidamisväärseks pidanud. Ta rüüpas meevett, mida ta varem oli proovinud vaid laudadelt koristatud piaalide põhjadest.

Tuleb sulgi eesti keel selgeks õppida, muidu ei saa su teadmisi tõsiselt võtta, lõpetas mees jutu, kraamis sakvuajaažist lauale kummalise üheinimesemängu, süvenes temast enam välja tegemata roosade nuppude korrapärasesse liigutamisesse. Ta lahkus vaikselt ja pettunult lauast, jättis joogigi lõpuni joomata. Peremehe pilk võis ta tabada, edasine risk polnud õigustatud, kohavahetuse aeg veel küpsemata.

Kahe nädala pärast pöördus tema poole samasuguses frentšis mees, kes mängis samasugust mängu ja tutvustas ennast eestlasena, eelmise eestlase vennapojana. Mees koguni surus tema kätt ja ulatas talle paki.

«Mu nimi on Olev Remsu. Ma olen kirjanik. Ma olen valinud teid oma romaani prototüübiks,» ütles too end eestlasena tutvustanu äkki, urgitses mundri rinnataskust pastapliiatsi ja märkmiku ning hakkas talle esitama küsimusi.

Tal oli ammu välja mõeldud oma valeelulugu, mida ta huvilisele jutustaski —

Ta on pärit lastekodust, mida ta — iseenesest mõista — ei häbene. Seda asutust pidasid ülal erak Maroni kummardajad, tal on sealt meeles hool ja armastus, pannkoogid ja palvused. Köögipoolel liikusid parandžaades naised, ja tema käis neid ukse vahelt piilumas. Ja ärgu hakatagu teda sentimentaalseks pidama, kui ta ütleb: ta tänab neid samaarialase jüngreid, kes ta heitlapsena liftikambrist leidsid, ta kasvatada võtsid.

Ta olnud pilliroost punutud korvis, tema mähkmeil hausakeelne kiri: halastage, head inimesed, selle väeti peale, needke mind igavesti!

Lastekodu paiknes seedriterohkes orus, Viiesaja Kuuekümne Kuuendal Suurkorrusel, Kuneitra ja Gerasa igivana hobulifti šahti ääres, mitte kaugel Galileia merest ehk Tiberiase järvest. Talle pandi nimeks Johannes Maron, ta esimesteks sõnadeks polevat olnud e m a või i s a, vaid t a h a n ja t ä d i. Tädi, tahan mäge vaadata! lausunud ta puhtas süüria keeles. Ta oli kolmandat aastat koolis, luges peast Ülem- ja Nutulaule, tundis viit Moosese raamatut ja nelja evangeeliumi, kui üks Viiesaja Kuuekümne Seitsmenda Suurkorruse Viiesaja Kuuekümne Kaheksanda Suurkorruse poolt okupeeritud osas elunev puruvaene saksa kaupmees võttis ta liiva- ja tolmutormis lämbunud poja asemel oma perekonda.

Miks just tema? Intelligentsusetest tõestanud, et ta on lastest arukaim, tema sõnavara küündinud üheksa-aastasena nelja ja poole tuhandeni!

Sakslane vajas äripidamisel poissi, kel nutti, teda oli oodanud koloniaalpoodniku karjäär ilmatus kolkas, mis tsiviliseeritud Paabeli jaoks oli röövlikoobas, kus päisel päevalgi eluohtlik liikuda.

Alul karjatas ta poristel mäeveertel kondiseid kitsi, õhtul läpsis ja tõi piimatilga nahklähkris koju, hommikuks allesjäänud kruusitäis kuulus talle — päevasöögiks. Ta hingas sisse puhast õhku ja tajus ülevust. Vägev, ühe silmaga kuri kotkas tiirutas kõrgel lauskjate mägede kohal, peaaegu helesinist, päikeselist lage riivates. Kotkas luuras vist saaki, tema, ristija Johannese järgi Johannes, paariteistkümnene räbalais mehehakatis, lehvitas uhkele, üksildasele linnule, pani siis käed torru ja hõikas: auuu, auuuuu!, teritas kõrvu ja kuulatas kaja. Otsis ta kontakte? Ema, isa? Tuikas tas teadmine enese äravalitusest? Vahetevahel võttis ta ette terve päeva kestvaid matku, laskis kitsedel omapead harvu, pruunikspõlenud rohutuuste näsida.

Teda on alati iseloomustanud uurijavaim, alati.

Remsu — oli see literaadi varjunimi? — kuulas ja kirjutas, kuulas ja kirjutas, turtsatas aegajalt muiata, nagu ei usuks ta kõneleja juttu.

«Ma soovin, et teie uurijavaim ei kuhtuks. Ja ärge, palun, manduge eetiliselt, muidu ei saa teist head romaani. Ma tahan teid kujutada diktatuuri ohvrina,» lõpetas kirjanik.

Ta ei mõistnud. Oli sel mehel hais ninas, et tegelikult on ta keegi muu? Igatahes ta tänas, vabal viivul murdis lahti kingitud paki lakitempli ja ristipaela.

Saadetis sisaldas raamatuid.

Tagaruumi pilliroonaril selitades, küünlatahil tossata lastes sirvis ta ausal moel soetatud raamatuid.

Pakis oli kõik eesti keele kohta, alates aabitsaist analfabeetide ja umbkeelsete tarvis kuni akadeemiliste grammatika-, foneetika- ja leksikoloogiakäsitlusteni. Oli mitmekeelseid sõnaraamatuid, vestmikke, lugemikke, murreteatlas, luulekogumikke. Oli tagurpidisõnastik poeetidele, oli sünonüümide ja antonüümide sõnastik prosaistidele. Oli sagedussõnastik stilistile, kes ihaldab teksti toppida vähemesinevaid sõnu. Olid Jaan Oksa teosed ja «Kalevipoeg». Oli kassettidekogu häälduse õppimiseks.

Kõik raamatud olid hoolikalt läbi töötatud, ridade vahel ja lehekülgede äärtes oli palju selgeltloetavat, peent pliiatsikirja. Aga see oli veel võõramas keeles.

Ja mida oli see frentšis mees mõelnud, öeldes, et soovib romaani kirjutada? Pisut kõditas see tema, Maron-Bannisteri enesearmastust, aga vihje mandumisele muutis ettevaatlikuks. Olgu pealegi helde annetaja, aga ärgu mängigu kohtunikku.

Aga loomulikult võttis ta käsile eesti keele. See ei sarnanenud ühegagi, mida ta varem tundis.

Ent päristöögi läks ülesmäge. Ta edutati ooberiks, ta pääses rahade ligi. Kahekümne ühe ja poole aastasena!

Ja kohe olid mafioosod šnitil.

Igivana kombe järgi pidi ta jootrahasumma jaotama kohalike kõrgemate ametikandjate vahel, täpselt kindlaksmääratud osad läksid liftijaamaülemale, politseipealikule ja sisekaitsekordnikule, piirkonnavanemale ja hiltonhotellipidajale ning veel mõnele ja teisele. Ka nukrasilmsele gangsterile, kes ööd ja päevad meeveemaja tagahoovis vahtis, perroonirinnatisel istudes pasteldes jalgu kõlgutas ja sügavale alla liivapõrandale ilusa kaarega sülitas. Nemad jälle andsid ettenähtud jao saadust ülespoole, oma käskijaile, need jälle jao edasi, ja jälle ja jälle piki hierarhiaredelit kõrguste poole kuni floorijuhtideni välja.

Millised miljardid kogunesid sinna sotsiaalse püramiidi tippu, sest kui palju oli üksnes nende pooletaažil meeveemaju! Ja mitte ainult meeveemajad ei maksnud seadusliku eksisteerimisõiguse tegeliku realiseerimise eest, vaid kõik, mis funktsioneerida ihkas — liftijaamad ja rahavahetajad, elevandidresseerijad ja seemendusjaamad, oopiumiurkad ja gümnaasiumid, õllepruulijad ja orkestrid, illusionistid ja kaevupuurijad, sibivedajad ja preestrid, eesliaretajad ja kirjatuvideomanikud, tsensorid ja parandžaanõelujad, kõrbeteejuhid ja ümberlõikajad, elektroonikainsenerid ja raadiosorkijad, ämmaemandad ja bordellid, bioonikaspetsid ja geenide opereerijad, tähetargad ja robotiremontijad, flooriülemused ja ilmaseadjad, tribunalid ja vandenõulased, lihtkadetsejad ja superintrigaanid, aukandjad ja petturid, mängurid ja mungad, aatemehed ja enesemüüjad, nuhid ja anekdootidelevitajad, lurjused ja lihtsameelsed, minnesingerid ja kaamelilaenutuspunktid, liiakasuvõtjad ja ennustajad, kõik asutused ja inimesed, kõik, milleks ja millega tema kodumaaks kujunenud pooletaaž elas.

Aga jootrahasummast jäi temalegi, ja koguda ta oskas.

Meeveemaja kiilaspäisest peremehe usaldus tema vastu kasvas, ta oli ärimängu salahoovad liigse selgituseta tabanud.

Puberteedivaevadegagi sai ta maha peremehe nelja naise heldel hoolel, kes kordamööda ja koos käisid tema juures oma abielutehnikaga uhkeldamas. Meeveel oli toonust tõstev toime, seepärast rüüpasidki jooki vanemad mehed nii arstide soovitusel kui soovituseta.

Peremees andis talle uhkema kitooni, sedapuhku mitte karvabaikast ja puust õlapannaldega, vaid atlasest ja vaskpannaldega. Uus kehakate oli avaram, sai võtta pikemaid samme. Atlase pehmest, siidjast jahedusest tundis ta mõnu, see tõstis

eneseväärikust. Ta hõõrus pandla läikima, vase kuldne helk kiiskas.

Peremeest vaevas podagra, põletikuhood aheldasid mehe voodisse. Joogimaja vajas värsket mett ja õiget vett. Tema saadeti nende järele.

Ta laskus üheinimeseliftiga liftijaama kassakorrusele. Kui ta kolm aastat tagasi siia sattus, olid nad peremehega jalgsi üles kõmpinud, tema eest oli saladuses hoitud, et positsioonikamate tarvis ühendab liftijaama perroonistiku korruseid tagasihoidlik ja puhas eritõstuk. Nüüd oli ta avanud selle kambri ukse peremehe isikliku võtmega ja sõitnud alla, kassadeni.

Liftijaama ülem — seegi mees oli üks neist, kellele ta igal täiskuuhommikul rahapaki ulatas — käskis talle väljaspool järjekorda anda ekstraklassi pileti. Sabastrügijad tõmbusid aupaklikult koomale, tegid neile ruumi. Ei, ta komandeerimistingimused nõuavad sõitu kolmandas klassis, ütles ta. Ka kolmanda klassi hinna eest võib osta ekstraklassi pileti, vend Johannes, vastas jaamaülem silma pilgutades, kontrollis igaks juhuks talle trellitatud luugist ulatatud pruunikat, nelinurkset, mulguga keskel esperantokeelset papitükki. Klaar! Jaamaülem pakkus talle eliitreisijate separeed, jahedaks konditsioneeritud ooteruumi, millest pööbel eemal hoiti. Tema eelistas ringi uidata, kolme aasta jooksul polnud ta meeveemajast välja saanudki, ta tahtis mällu talletada kanti, kus oli elanud.

Jaamaülem surus ta kätt, puudutas sõrmedega oma punase vormimütsi äärist, soovis talle õnnelikku reisi ja peatset naasmist. Kahe nädala pärast võivad nad pühitseda tema tagasitulekut, ütles ta hüvastijätuks. Jaamaülem vaatas vilksti ta reisipampu.

Ta astus viinapuuväätides varikatuse alt välja. Ilm oli mõnusalt vilu, tuuledüüsid pehmeks režiimiks paotatud, taevasse seatud hõbedased rünkpilved. Termomeetri elavhõbe oli langetatud kaheksateistkümnele kraadile Réaumuri järgi. Kõrbest hoovas uimastavat lõhna. Naaberoaasis kasvatati tüümiani, oopiumimagunaid ja kastaneid, millest valmistati lastele tärklisepirukaid. Ta märkas, et on kogemata ühes võtnud kõik oma raamatud; mida pidi tähendama jaamaülema vilksti-pilk tema reisipambule?

Hinges tuikas ohtu ennetav signaal.

Piaale loputades, peremehe küünalt salaja kulutades, kelnerina, kandik õlal, lühikeste sammudega laudade vahel tippides, piaalides tellitust vähem meevett, peremehe kaunitaridest abikaasadega üha keerukamaid ja ainult akrobaatidele kohaseid poose võttes ning ooberina mafioosode eest jootrahade tõelist summat varjates, oli värelnud temas tume ohutunne, manitsenud

teda liialdusist ja ahnusest loobuma. Ja sellest oli alati kasu olnud, ta polnud millegagi vahele jäänud.

Ta kartis, et meeveemaja peremees veab end üles podagravoodist, tuleb teda saatma, et lugeda viimaseid õpetussõnu, hoomab raamatupakki, mis tal üksnes reisileevenduseks kaasas, arvab, et tema, Johannes Maron kavatseb koos rahadega põgeneda ja laseb tal parema käe laba otsast raiuda.

Ärevus sundis ta liikuma, ta ruttas loomade tiiruteele, seda igatses ta veel enne lahkumist näha.

Hobused, härjad ja muulad tirisid lapikratast, kolm musklites meest piitsutasid halastamatult vaeseid pimedaid lojuseid. Sõnnikurookija pühkis pabulaid kühvlile, heitis kühvlitäie perroonirinnatisest alla.

See oli kasimatu tegu, visatu võis jaamatulijaile kaela sadada.

Mees tervitas teda sitast luuda viibutades kohatu familiaarsusega, kelneripõlves oli ta sellele paariale piaalipõhjadest lonkse andnud.

Stopp! karjus äkki piitsutajate vanem. Vedukratas seiskus, üks pime hobune oli vahetpidamatust keerutamisest hullunud, ajas end tagajalgadele püsti, suust purskus rohekat vahtu. Täpne täägipiste kustutas ta elu. Laip rakendati lahti, tallist talutati uus silmitu ruun. Tapetu veeretati perroonilt alla, teised loomad seisid nõutult. Jõudis kuidagi nende pimedasse maailma sõnum surmast?

Bannister-Maron uskus, et kuulis matsu, mille põhjustas korjuse kukkumine liivapõrandale.

Ja nii barbaarsesse ametisse oli ta kavatsenud end möllida!

Loomatiirutajad itsitasid ja rõvetsesid esperanto kohalikus koknis, jutt käis hobuselihapilafist. Ta pööras põlglikult selja. Ka läbi sõrmede vaatamisel on lõppude lõpuks piirid.

Šahttunneli sügavikust huikas kumedalt kähisev vedurivile, kiirust kahandades kerkis liftirong jaama. Vitriolsiniste vagunite seinu ehtisid floorivapid — toonekurg, kael õieli, visklev rästik noka vahel. Ta esitas pileti, sisenes püstvagunisse. Tema koht oli parim, vaguni kõrgeimal, viiendal korrusel, sinna tõstis ta minieskalaator. See töötas käsitsiväntamisega, kruttijaks vagunisaatja, eskalaatorisõit pileti hinna sees. Ta asetas reisipauna istme alla pagasikasti. Tema sõit läks taas üles, ikka üles.

Ta reisis üheinimesekupees, keeras žalusiiribad poikvele. Veel viimasel hetkel võis peremees perroonile tormata, kuigi vaevalt, et ta oskas oma ooberit lukskupeest otsida. Aga peremees võis vaguninumbrit jaamaülemalt kuulda. Tal polnud selle tolstovkas paksukese vastu mitte midagi. Mees oli ta jalule aidanud, tema abikaasad talle kaunimaid kehakunste

õpetanud, tema peab peremeest ainult heaga meeles. Hakkaks vaid rong kiiremini liikuma.

Ta katsus atlasskitooni kaenlaalusetaskut. Rahapung oli alles. Seal oli tema raha ja peremehe raha, viimane mee ja vee hankimiseks. Mesi pidi olema viiesaja-aastaste pärnade õitelt, Taabori küngaste lõunakülgedelt, vesi Megiddo allikaist, toonust tõstvaid mineraale sisaldav.

Ta toetas pea vastu kuklapatja, mis oli kaetud valge linaga. Kupee teises seinas paiknes magamisase, seegi linadega, padjal püür, püürile tikitud kaheksajalg. Mida see loomaembleemika tähendab? Seal toonekurg rästikuga, siin jõllitavate silmadega kaheksajalg? Padjanurkadesse olid torgatud lohud. Ta nautis ette pestud voodiriiete mõnu. Ta kergitas end pisut, tõmbas lahti lükandukse endapoolses seinas, nägi dušši ja bideed. Rikkal elul on teine kvaliteet, rikas elu rikastab inimest ennastki.

Kupeelaual lebasid piibel, koraan ja talmud, kõik elastse, kuid lõikuskindla traadiga aknaraami küljes kinni. Kas ka pühi raamatuid varastatakse? Ta puudutas sõrmeotstega õrnalt piibli ja koraani nahkkaasi — et kõik hästi läheks, et soovid täituksid.

Lift nõksataski, ta piilus žalusiiliistude vahelt välja. Tavaline lahkumisõhin, palved ja head soovid. Naised parandžaadega või ilma pakkusid reisijaile korvitäisi aprikoose, mehed embasid ja suudlesid teineteist huultele, mõned hüppasid viimasel hetkel saatjate käte vahelt vagunisse. Kedagi armastati ülearu kangesti, tema pidi lahtipääsemiseks kõvasti rabelema. Keegi jäi rongilt maha, jooksis lõõtsutades jaamasügavusest viinapuuväätides varikatuse alt, viiulivutlar ühes ja kohver teises käes, tema vaguni ukse poole. Peremees see jooksja polnud, peremees usaldas teda.

Lift kogus kiirust, ta tundis, kuidas ta keha muutub raskemaks, magu vajus nagu alla. Vilksatasid perroonikorruste sõrestikutalad, kõrgeimal korrusel vupsas mööda meeveemaja pompoosne, sammasportikusega fassaadki. Teda see ülespuhutud värk enam ei huvita, ta nägi seda lollide ligimeelitamiseks mõeldud uhkust viimast korda.

Jumalaga, pooletaaž, mille oli saatus talle määranud järelpuberteediea veetmiseks! Elu siin oli olnud sisukas, ta oli õppinud palju keeli, teeninud raha.

Lift sukeldus kinnisesse ümaršahti, vaguniaknast paistsid vaid šahtiseintele kinnitatud trossid. Algul oli nendegi siuglemine huvitav, kuid pikapeale tüütas ära.

Ta keeras žalusiiribad kinni. Uus elu alaku pesemisega!

Dušikambris tegi ta endale kähku selgeks pesemisvahendite otstarbe. Šampoonid ja matšalkad, seebid Pariisist ja deodoran-

did Bagdadist. Kummalised mehaanilised klopperid ja hõõrujad kehaosade mudimiseks, ainevahetuse ja vereringe värskendamiseks. Lõhnade segu joovastas. Vesi dušist voolas tasase meloodia saatel, peeglid kambri kahes külgseinas paljundasid teda lõpmata arv kordi.

Ta pesi ala- ja ülakeha, puhastas riistagi. Õnn, et tal see alles oli. Peremees oleks kindlasti lasknud ta kastreerida, seejärel koos oma nelja naisega hukata. Ta oli ümberlõigatu, kuid ikkagi kogunes kusitiava ümbrusesse märga mustust, mis ajas ta vihale. Ta häbemekarvad olid ruugemad juustest, tumedama rooste tooni, ülemised karvad millegipärast kaheharulised. Riist oli peegelpildina suurem ja võimsam kui otse vaadatuna. Kumb oli õigem, tegelikum? Kas pettis vahendatud või vahendamata pilk? Külgpeeglite paljunduses oli tal lõpmatu arv suuremaid.

Julianas, gümnaasiumis, Arthur Bannisterina, oli ta olnud mustapäine, nüüd olid ta juuksed punakad. Kas pigment sõltub nimest. Aga võibolla sõltub ka eetika nimest? Äkki värvib hoopis varastajaeetika pea ruskavalt ruugeks? Olgu kuidas on, aga praegu on parem.

Maron leotas end lõhnavees ning laskis klopperitel ja hõõrujatel ihunahka masseerida. Duširuumist väljununa oli ta teine inimene, enesereeturlikkus ei meenunud enam. Padja all ootas teda siidpidžaama, selle mahe paitus julgustas: südametunnistus on ainult haljal oksal olijate jaoks. Enne magamaheitmist serveeris vagunisaatja talle meevett, soovis kauneid unenägusid. Tema mõtles videoaparatuurile, aga sellest ei tulnud juttu.

Tõus kestis kaua, oli paljude peatustega, kuid kulges siiski ainult Viiesaja Kuuekümne Seitsmenda Suurkorruse sees. Vaid üksikuil mademe- ja storeypiiridel kirjutasid piirivalvurid ta nime üles. Neljandal või viiendal päeval ostis ta ühest perroonipoest endale uued riided — musta, ingliskalevist dirigendifraki ja triibulised viigipüksid, endise peremehe kingitud atlasskitooni viskas prügikasti.

Vahetevahel kihutas lift klaasseintega šahtis. Siis terendusid maastikud, üks suurejoonelisem teisest. Ta nägi neid linnulennuperspektiivis.

Ta veetis aega kümblemise ja lugemisega. Veeris koraani ja talmudit, kordas põnevamaid peatükke isiklikest raamatuist. Ta puhkas, esimest korda pärast lapsepõlvemänge polnud tal kohustusi turjal. Eriti vaimustas teda koraani ülesehitus — suurad olid järjestatud kahanevalt pikkuse, aga mitte sisu või faabula järgi. Lõpuks ometi on leiutatud objektiivne kompositsiooniprintsiip, ei lahmita nagu Jumal juhatab.

Peatustes seisti kaua. Ta käskis vagunisaatjal minieskalaatorit vändata, laskus vaguni groundi ehk tamburisse, väljus ja käis perroonidel jalutamas. Ta ringutas ihuliikmeid, püüdis inimestega vestelda. Harva kohtas ta keelt, mida ta poleks kas vähem või rohkem mõistnud. Ent ta otsis eesti keele valdajat, see keel oli tal passiivne, puudus kõnepraktika.

Jalutuskäikudel mööda perroonistikke uudistas ta ka alumisi ja ülemisi vaguneid. Selgus, et ta sõitis kauba-reisi segaliftis, allpool veeti konteinereid, mis olid kirevavärvilised nagu pühademunad. Rongi sappa oli lisaks kõigele haagitud poevagunid, kus kaubeldi vee ja leivaga. Pikemates peatustes, suuremates asulates varuti vett ja leiba, teivasjaamades, kolkaauulides müüdi need kallima hinna eest maha. Elu on äri. Poevagunite ümber sagis vaesem rahvas, riieldi ja sõimeldi, haises higi ja mustuse järele, põserõngastega mustanahaline prostituut üritas end odava raha eest kaela määrida. Edaspidi hoidus ta lifti sabast eemale.

Ühel tuulisel poolmademel ründasid lifti turbanites sissid, röövlid või terroristid, tont neist aru sai. Neile loovutati kaks tibukollast kaubakonteinerit ja pantvangideks mõned jõukamad reisijad; kui nad juurde hakkasid nõudma, peletas lifti kaitsemeeskonna täpne arkebuusituli ahmitsejad kõrbesse.

Viimaks oli ta päral. Reisi lõpp tegi ta meele nukraks, aga tema pilet enam ei kehtinud. Ta andis tublile vagunisaatjale paraja jootraha, vaatas perroonil, kuidas rong vailatult vilet huigates kõrgustesse sööstis.

Küll ta kunagi edasi sõidab, tema, Maron, liigub ainult üles.

Vedukratast keerutas seitse silmitut elevanti, majad olid rajatud lausa kõrvuti, ju tehti seda kokkuhoiust, nii tuli vähem seinu laduda. Mõned hooned olid nõnda kõrged, et küündisid vahelakke. Laelõhkujaiks neid kutsutigi.

Asum kujutas endast veidravõitu poliitilise staatusega floori, nn. rippuvat aeda, hõljus kahe suurkorruse vahel, oli ametlikult vasallsõltuvuses Viiesaja Kuuekümne Seitsmendast Suurkorrusest, maksis isandatele sümboolset andamit, kolmveerand topeltpistooli aastas, ja sõdade puhul pidi suurkorruse vägedesse saatma kaks amburit nooltetagavaraga kuueks päevaks. Kuid siinne rahvas pidas end vabaks ja iseseisvaks, ei tahtnud Viiesaja Kuuekümne Seitsmendast Suurkorrusest midagi kuulda; meeveemajades sosistati, et tasakaalustatud diplomaatia korras maksvat see riukaline üksikfloor samasugust andamit ülemistelegi naabritele.

Siin siis ongi lauskjad künka-aasad viiesaja-aastaste pärnadega ja allikad toonust tõstvate mineraalidega.

Maron võttis toa intercontinentalhotelli, see jäi luksuse poolest kahjuks lifti ekstrakupeele alla. Ta uitas mööda turge ja kaubamaju, muretses endale vajalikku. Kõrvad olid tal lahti, ta kuulas, mis keelemurdes see nutikas rahvas omavahel suhtleb. Paljudest sõnadest sai ta aru, kuid neid käänati ja pöörati

imelikult, õigemini, peaaegu ei käänatud ega pööratudki, kasutati nominatiivseid ja infinitiivseid vorme. Ta leidis uusheebreat kõneleva sihvkakaupmehe, päris sellelt keele kohta.

Nimi on tal adli, see on kompuutri loodud tehiskeel, koosneb ainult teistes keeltes olevatest sõnadest, ühtki sõna polevat välja mõeldud, nagu muidu ikka tehakse. Süüria keelest on laenatud 44 protsenti sõnavarast, ugariti keelest 28 protsenti, hausast ja inglisest kummastki 7 protsenti, siin valitsevate demokraatlike põhimõtete kohaselt pole unustatud ühtki Paabeli keelt ja dialekti, pisimatestki on võetud vähemalt üks sõna.

Ja-jaa, vastas tema ning palkas samas erudeeritud sihvkamüüja endale õpetajaks. Kirjutada ja lugeda mees ei osanud, kuid adlit valdas, oma teadmisigi andis ilusti edasi.

Mis sõna on teil eesti keelest võetud? uuris ta. Kurat, vastas lingvistikakalduvustega turuline, analfabeet. Ja mida see tähendab? Ülemust, ei hoidnud kaubitseja küünalt vaka all.

Mõne päevaga oli tal adli soravalt suus.

Ta märkas, et on mõnda aega jalutanud ümber neljakorruselise maja, mille fassaadil Platoni, Aquino Thomase, Marxi ja Freudi bareljeefportreed. Ikka tõmbas teda ta hulkumistel mööda adlit jahvatavaid saalväljakuid ja tänavkoridore selle uhke hoone ette.

Lütseum, luges ta musta-kuldselt sildilt ukse kõrval, jälgis, kuidas noorukid, portfellid kaenla all, turnimissussid kilekottides, rühmiti ja üksi sisse ja välja käisid. Oli rõõmu ja hõiskeid, oli kullimängu ja pallitogimist. Mõni, eriti kallites rõivastes poiss, istus ukse ees rikšasse ja kuli sõidutas tolle koju või teab kuhu. Memmekas! osatasid teised.

Talle meenus Juliana gümnaasium, kus ta oli lõpetanud klassid septimum, sextum ja quintum. Ta oli seal olnud intelligentsusetestide tšempion, temalt oli varastatud tema haridusdokument.

Näen teid siin palmi all juba mitmendat päeva, pöördus tema poole vanem härrasmees. Võibolla soovite haridust omandada?

Enam-vähem, kostis ta läbi kokkupigistatud hammaste.

Seda minagi. Õppurid on ikka otsustusvõimetud, ütles küsija ja nad tõusid eskalaatoril lütseumi rektori kabinetti.

Mees pakkus talle lahke pedagooginaeratusega istet enda vastas. Ta laskis pilgul ringi käia, ühtki inimest peale nende ruumis ei viibinud, seinad olid tõenäoliselt helikindlad ja mikrofonivabad, neid jälgisid vaid suurmeeste loendamatud kujud riiuleil. Nendegi silmad olid kipsipurused.

Igaks juhuks otsustas ta siiski väheste sõnadega läbi ajada. Ta võttis frakitaskust rahapunga, luges välja seitsesada eküüd,

libistas uhiuute kupüüride paki mööda kirjutuslauaklaasi rektori ette.

Teie nimi? uuris rektor.

Johannes Maron, vastas ta.

Rektor avas küünepikkuse võtmega inkrusteeritud laeka, võttis sealt diplomiblanketi ja kirjutas musta tušiga ettenähtud kohtadele, et tema, Johannes Maron, on Gaius Julius Caesar Germanicus-Galigula Nimelises Riiklikus Lütseumis õppinud kaksteist täisaastat, valdab keelte- ja ratsutamiskunsti, sooritanud lõpueksamid *cum laude* ja evib õigust astuda humanitaar- ja spordiülikoolidesse Paabeli mis tahes suurkorrusel.

Rektor ulatas diplomi üle laua talle.

Ta tänas tumma kummardusega, viivitas. Rektor pühkis rahapaberid lauasahtlisse. Ta ladus lauale veel tuhat kakssada eküüd, lausus nimeks Arthur Bannister. Rektor kordas kogu protseduuri, ulatas talle teisegi diplomi, jäi küsivalt ootama.

Aitab, lausus ta sosinal.

Rektor tõusis laua tagant, surus pidulikult tema kätt, saatis ta eskalaatoriotsani, teel jutustas, millised suurused on selle kooli lõpetanud. Oli kirjanikke ja heliloojaid, poliitikuid ja sportlasi.

Nüüd olete teiegi meie vilistlane, isegi topeltvilistlane, ma loodan, et te oma koolile häbi ei tee. Ja ma palun teid, ärge edaspidi enam meie palmi all seiske, see mõjub õpilastele tähelepanu hajutavalt, sõnas rektor hüvastijätuks.

Ta uitas veel mõne päeva selles toredas linnas, alles siis naasis kodumaale, Tuhande Neljakümne Teisele Suurkorrusele.

6.

HOMMIKUD OLID CITYS ENERGILISED.

Tervisesportlased sörkisid mööda koridore või trepptunneleid, väikeloomapidajad pissitasid väikeloomi. Sahisesid vuntside ja presentpõlledega kojameeste luuakaared.

Esimesed liftivagunitäitjad olid turgudele tõttavad koduperenaised ja majateenijannad.

Poole kaheksa paiku sõitis liftides või sammus tunnelites mõtlik töölisklass, rakkus käed püksitaskuis. Seejärel laskusid või tõusid koolilaste ja üliõpilaste kirevad salgad, kilked või pidurdamatu seletamishimu huultel.

Kolmveerand üheksa väljus liftijaamade turnikeeustest kontoritesse formulare täitma triibulistes pükstes ja mustades sabakuubedes tubli ametnikkond.

Suured saksad hõljusid kaaridel. Nemad olid elama paigutatud oma asutuste lähedusse, nemad ei pidanud liftides trügima,

närve ja muukski vajalikku töötuju raiskama. Teineteisest möödudes tervitasid nad kinnitatud rituaalide kohaselt, mõõtsid silmanurgast, ega teisele pole väljastatud juba moodsamat jõuvankrit.

Siis saabus vaikus.

Seinad seisnuksid nagu iseenda tarvis. Tänavkoridorid ühendasid ainult ruume ning moodustasid sopilise, kolmemõõtmelise tühjuse arhipelaagi. Vitriinid reklaamisid oma kaupa vastasvitriinidele, kuskil haugahtas ühe silmaga peni, liftid vedasid õhku.

Ent tehased tootsid, õpilased õppisid, ametnikud nõudsid üksteiselt pabereid, tembeldasid ja allkirjastasid dokumente. Turgudelt naasnud koduperenaised koristasid tube ja piilusid televiisoreist õhtusi kordussaateid. Siin ja seal peeti seintelabürindi sees igavesi koosolekuid, otsustati ja keelati.

Uulitsakaupmehed ladusid lettidele kaupu.

Tasapisi hakkas saalväljakuil liikuma määratum rahvas. Välisturistid, kohalikud päevavargad, muidumehed. Kirjakandjad kandsid laiali posti, emad kärude ja väikelastega olid teel piimaköökidesse. Sagis näo ja teota inimesi, ei tea miks sündinud ja kuidas hinges püsivaid.

Ilmusid aknapesijad, asutuste vahel lõõtsusid virgatsid.

Kanalisatsiooni torujürid, mütsinokad uljalt kuklaisse keeratud, kadusid lampkastidesse. Kerjused okupeerisid range sisekorra järgi käidavamad nurgad.

Välissaatkondade eest kitsede ja muulade peletajad vibutasid piitsasid vastu loomade kondiseid keresid; loomakaitseseltsi samariitlased, varrukal sinise ristiga lint, hurjutasid ja juhendasid peletajaid — lüüa lubasid nad ainult tagumikupiirkonda.

Ja äkki voogas Jaan Oksa väljakul rahvas Paabeli kõigilt korrustelt. Kust need inimesed võeti? Mida ometi nad tahtsid?

Kaubamajade paraadnate ette tekkisid järjekorrad. Tehti lahti esimeste poodide uksed, mõnus joodik sammus vilet lastes parfümeeriasse.

Süttis reklaamist ja kaupade puudusest ülespiitsutatud ostuhimu. Lettide ees riieldi kõigis kohalikes keeltes. Õnnelikud saajad silitasid hardalt pudi-padi.

Suurlinnaelu lõi keema. Meelitasid kinod ja teatrite päevased etendused, avati baarid ja meeveemajad. Ikka uued liftirongitäied valgusid tsentrisse. Inimkära summutas õrnad piuksud — neid ei tekitanud keldrirottide pojad, vaid rikkiläinud energiaplaadikesed väljakute ja tänavate põrandail. Siin ja seal puhkes müksamistest sõimlemisi, keskplatsil, päris Jaan Oksa kuju all, pandi rusikadki käiku. Kordnik vahistas mõlemad, nii alustanu kui süüdlase. Lastehalvatusest küürakas oligofreenik parastas selle peale käheda kurgupõhjahäälega.

Rippuval vahelael asetsevale Jaan Oksa väljaku teisele korrusele veeretati supipada. Katoliiklik heategevusühing «The Missionaries of Charity» jagas favelate asukaile, töötuile, loodreile, lõngustele, hipidele, punkareile ja hädavaresest kunstnikele lõunaooteks plekktaldrikuisse tasuta hädaabi-kulbitäisi.

Koolidest naasid nooremad õpilased. Kodudes pöördusid nad kanna pealt ringi, paiskusid taas tänavkoridoridesse, portfellide asemel käes galloniline, sangaga aam. Nad ennetasid töölt tulevaid isasid, tõid neile lõunasöögi kõrvale meevett, õlut või muud joogipoolist.

Väljakul voogas rahvamiljon.

Keda kõike siin polnud!

Kamp noorukeid paigatud liftijuhitürpides, silmis jultunud pilk, mis kuulutas, et see osa platsist on nende oma, ja kes rikub eksterritoriaalsust, astub kujutletava kriidiringi sisse jõugu ümber, see peab omaks võtma nende käitumisreeglid ja võibolla igaveseks nendega liituma. Ilane koni käis suult suule ringiratast, väljendas solidaarsust ja nakkusepõlgust.

Kaks lambanahkses kasukas provintsidžentelmeni uudistas vitriine, nende kõhnad ja väärikad naised paiskusid välja kaubamajauksest, iga sõrme küljes rippumas pamp. Küllap lasti end haneks tõmmata, kahmati kolmanda järgu kraami, mille kohta külakohvijoomistel saab moka otsast vihjata: ah, see pudi, see on pärit Jaan Oksa väljakult, olin selle juba unustanud.

Ühte jalga marssis pilusilmne ekskursioon, koosseisus ainult fotohullud mehed. Klõpsutati tühja, otsiti sarnasusi Paabeli teiste suurlinnadega, tõeliste arhitektuuriväärtuste poole objektiive ei sihitud. Ennasttäis giidist papagoi, kaubaahne tips, vuristas kinnitatud teksti.

Allmademete trepikodadeärikad nõjatusid vastu baasiakent. Möödus seltskond, nägudel narkootiku eemalolev ja õnnis ilme.

Mustad, kollased, gringod, juudid, aborigeenid, hindud, odavad pealelõunaprostituudid, budistid, tantraid pomisemas!

Kaks lillaks värvitud juustega esteeditsevat homoseksualisti hoidsid käe alt kinni, vaatasid teineteisele truult ja kelmikalt otsa, viskasid ühise põlastava kõrvalpilgu koolipõlledes gümnaasiumiplikade salgale, kes ammuli sui vahtis maailmaväljaku möllu.

Õppeatendaadil jalast haavatud tulistamisjanus terrorist, smithandwesson peidus kaenla all, lonkas sirgelt üle platsi, muigas kordnikku silmates — paks ja kodus naise tuhvli all olev kuuelapseisa oli terroristi auahnete plaanide jaoks liiga madal putukas.

Ärkas boheemkond.

Üleöö kuulsaks saanud dadaistlik poeet, diktofon amuletina

kaelas, seisatus otse Jaan Oksa kuju all. Mees võttis kaelast vajaliku tööriista, hakkas kohe mikrofoni lugema lahke Jumala läkitatud silpkodeeringuid, et need olematusesse ei haihtuks.

Roosades kaarides (säärane värv oli kinnitatud juhtiva kunstirahva jaoks), pleksiklaasist gondlid mõnusa päikesepaistelise kevadpäeva puhul alla lükatud, hõljusid kõrvuti Floori-ooperi ülemlavastaja Wolfgang Amadeus Paganini ja Kirjanike-Patriootide Föderatsiooni kolmas president Mika Waltari.

Mõlemad olid laenanud väliskorrustelt endale kombekohase prestiižimaigulise varjunime — nagu juba öeldud, isolatsionismi ja ksenofoobiaga Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel ei liialdatud. Mõlemad võisid hirmu tundmata avalikus kohas vabalt vestelda, kuna nende staatus oli kõrge.

Paganini kohta kirjutati ametlikus häälekandjas «Vahipostil» kuus kaks kiiduartiklit positiivsusega alfa sada üheksakümmend neli ning seitse lühisõnumit positiivsusega alfa sada kaksteist. Waltari vastavad näitajad olid: alfa sada kaheksakümmend kolm ja alfa sada kakskümmend üks. Mõlema mehe väärt maine eest hoolitses sosistamispropagandateenistuski, levitades nende kohta kahemõttelisi kuulujutte positiivsusega nelisada kolmkümmend kummalgi.

Mehed pärinesid alatusevastase liikumise veteranidest.

Praegune Paganini pidas pisut viisi, ja nõnda rentiski isa talle kahekümneks aastaks lavastajaameti. Waltarite käes oli kolmanda presidendi positsioon juba neljandat põlve, selle oli neile teenete eest igaveseks kinkinud Korrusekorraldaja isiklikult.

Mehed arutasid murelikul moel, kuidas paremini tähistada Peneranda hertsoginna, Korrusekorraldaja auväärt abikaasa lähenevat nimepäeva. Plaanid olid ammu peetud, Waltari oli oma osa lubadusest ka täitnud: ostnud ühelt kerjuskirjanikult libreto, mille autoriks ta kavatses hakata. Paganinil aga oli juhtunud viperus. Mees oli libreto järgi tellinud ühelt tunnustamata ja madalate truuduspallidega heliloojalt muusika, et noodikaustiku kaanele oma nimi kirjutada ja tükk lavale viia. Ent too asjatult usaldatu oli hakanud tõrkuma, trügis jultunult kaasautoriks.

«Kas näidata matsile ta koht kätte?» küsis Waltari.

«Seda kindlasti. Aga enne pean ma noodid kätte saama,» vastas Paganini.

Mehed närveerisid veidi, nimepäev polnud enam mägede taga, kordnik, kumminui randmel kõlkumas, puhastas neile kärsitute viibetega teed läbi rahvarämpsu.

Üle väljaku astus vilunult valetama õppinud skulptuuribürokraat. Poplaulja peesitas märtsiilmade salakavalusest hoolimata karvast rinda, nautis äratundmist, talle heitis kõõrdpilgu end

alatusevastasele võitlusele pühendanud rahamaias filmirežissöör. Režissöör oli rahul, poplaulja tervitas teda esimesena, filmiroll polnud tollele tühiasi.

Liipas muhe kloun naabertsirkusest valgetriibulistes kuldtuttidega kirsavoides number viiskümmend neli. Defileerisid kõhnad ja suurerinnalised kankaani- ja striptiisigörlid. Oli palgalisi, nobedasulelisi professionaalseid manifestikirjutajaid iga vasttekkinud -ismi või rühmituse tarvis. Oli kuuenda kaliibri näitlejaid ja esimese järgu klaverihäälestajaid, kasimatuid undergroundmaalijaid ja hambutuid noorpoeete, ennasttäis operaatoriassistente, oli kadedaid andetuid ja ustavaid jüngreid, veidrikke monomaane ja laokil kõrvaletõrjutuid, hiirtetaltsutajaid ja siluetilõikajaid, pühamehi ja šarlatane, lavatöölisi ja kiibitsejaid, mõõganeelajaid ja esseiste, ilueedisid ja kaltsukustasid, toimetajaid ja tsensoreid, plagiaatoreid ja kunstiröövleid. Kõike, keda suurkorruse kunstiga flirtiv citytsivilisatsiooni edevuselaat endas küpsetas.

Terasem vaatleja märkaks Olev Remsutki, kes, tagumik vastu ausambaalust, vasak jalg kurekrõnksus, vasakul põlvel bloknoot, kõike, mis väljakul juhtus, hoolikalt pastapliiatsiga üles tähendas.

Kunst on suurlinna hingus ja mõneti oli Jaan Oksa saalväljak Paabeli maitsetsentrum. Korrusekorraldaja (Kolmas?) soovis end ehtida metseeninimbusega, ja kuidagi oligi tal pärast nullstiili vaikust õnnestunud asja turgutada. Korrusekorraldaja kantselei eelistas küll lipitsejaid, kes marssaladmirali kõnede põhjal isegi pantomiime kokku treisid, kuid mõnda, saamameestest ülejäänut, pudenes selt rikkalikult dotatsioonilaualt tõeliselegi kultuurile.

Jaan Oksa väljaku teatritest puhusid kas avangardismi- või realismituuled kõikide flooride ja mademete lavadele, siia saadeti stažeerima ooperilauljaid ja balletitantsijaid. Siinse platsi filmistuudio, mis mahutas ennast kaheksateist korda originaalist kõrgemaks ehitatud Jumalaema kirikus, määras igaks hooajaks sündsuse- ja pornograafiapiirid, lõi staarid, kelle kaisus Paabeli mehed ja naised kujutluses magama heitsid.

Siinne lilleturg otsustas, kas talviti sobib haudadele amarüllis või jorjen. Siin asus kirjastus, mille väljaantud romaan või luulekogu autori silmapilk kooliõpikuisse ja entsüklopeediaisse viis, klassikuks tegi. Siin ilmus kuus kultuurilehekest, viiekorruselised toimetuseruumid täis hallust, ahnust, sõnakuulelikkust ja rumalust, aga siin publitseeriti ka kaht ajakirja, milles avaldamine kuulsuse, au ja rahad tõi, ning teist neist trükiti Korrusekorraldaja isiklikul loal eeltsensuurita!

Programmjuhtimisel ja ööpäevaalgoritmil töötav automaatrelee hakkas aeglaselt päevaprožektoreid kustutama, Kellaaja-

valitsuse ammu kehtiva otsuse kohaselt oli saabumas õhtu. Päike veeretati kunsthorisondi taha. Kontrollautomaatrelee läitis sünkroonselt hämardamisega reklaame.

Just videvikus oli maailmaväljak kaunis ja suurejooneline!

Jaan Oksa kuju marmorsambal puudutas väljaku vahelage, kandes nõnda sümboolselt Paabeli kõiki ülemisi suurkorruseid. Parajaks reguleeritud ehavalguse kuma andis pronksist kirjanikule söaka, vastu tuult sammuva ja oma sõltumatust kalliks pidava mehe väärika ilme.

Üle City keskplatsi kulges uus- ja rekonstrueerimiskampaaniast veel puutumata vanalinna piir. Siia suubusid neli kitsast ja neli moodsalt avarat tänavkoridori, siin paiknesid kolme liftitee peajaamad. Väljak kutsus enese sisse, kiskus endaga kaasa, siin möllasid kired ja inimesed. Lahkuda võis ainult kange tahtejõu tõukel.

Ida poolt ääristasid ümmargust väljakut viie- kuni kaheksakorruselised ehtbarokk- ja ehtrokokoopaleed, Paabelile millegipärast nii iseloomuliku talitsemata fantaasia loodud lausa ulakate rõdude ja väänlevate sammasportikustega, alumistel korrustel teatrid, muuseumid, maaligaleriid, kohvikud ja restoranid. Neist õhkus vallatut kultuuri, vilkuv neoontulevärk fassaadidel kattis seinakaunistusi, varjas ostuhimu üleskütvate kaubamajadereklaami ja multiplitseeritud meeveejoojate all hertsogivappe, viinapuuväätide siuglemisi, bareljeefe, mis kujutasid higiseid ja tantsivaid pühakuid.

Väljaku läänepoolses osas sätendas tuhmilt korrustatud teras ja klaas oma respektaablis anonüümsuses. Uhkes poolkaares seisid sileda fassaadiga laelõhkujad — pangad, hiltonhotellid, ministeeriumid, bürood, kompaniide keskmajad ja kindlustusseltsid.

Need olid tühjad, ametnike ja elaniketa, ehitatud vajaduseta, tulevikuperspektiive silmas pidades. Kordnikespaleer valvas nende uksi gastarbeiterite rünnakute eest.

Õiseks ajaks, kui kehtis pimendamine ja liikluskeeld, läitis kompuuter algoritmi järgi osa lampe nende hoonete ruumides, nõnda et valgete akendega moodustus hüüdlause: TEMA MAJESTEET KORRUSEKORRALDAJA ON TEINUD MEID ÕNNELIKUKS.

AGA MIS PAUGUD NEED MÜRTSUVAD, MIS TÕRVIKrongkäik see väljakule sammub?

Õige, täna on selle sajandi viimane esimene kevadpäev, täna peetakse siin pööripäevakarnevali. Täna on pidu, mis on Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei korralduse kohaselt pühendatud käo rehabiliteerimisele — tänasest õhtust alates ei süüdistata enam kägu parasiitluses.

Pabeliidid, ülevas ja katkematus voos, korralikes ja mõõdetud kolonnides, pöördusid hiltonhotelli taga ümber nurga ja marssisid maailmaväljakule.

Astusid ehitajad Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontorist, kaasas mördised kellud. Astusid toimetajad Korrespondentsi Vabatahtliku Kontrollimise Büroost.

Ühise embleemi, roosaka, täispuhutava Pegasuse all tuli Kaunite ja Teiste Kunstide Akadeemia oma loendamatute instituutide, muuseumide, skulptuuriateljeedega.

Kalendri- ja Kellaajavalitsuse rahval olid lippudena pea kohal kunstkuu ja kunstpäikese tillukesed imitatsioonid.

Floorioooperi kõrgerinnalised primadonnad lehvitasid noodivihikutega, Kirjanike-Patriootide Föderatsiooni liikmed tassisid lõõtsutades palgipikkust pastapliiatsit.

Tähtsuse järjekorras, eespool tunnustatud meistrid, keskel reserv ja sabas õpipoisid, kõndisid mõtlikult arvutute kunsti- ja kirjandusrühmituste pintsli- ja sulerüütlid, kandsid vaid kohustuslikke tõrvikuid. Need tossasid musta suitsu ja eritasid vingu. Platsiäärеd hõivanud pealtvaatajate kirev mass kirtsutas nina.

Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo teadurite nägusid katsid lubivalged ja punaste küülikusilmadega maskid. Vasakus käes hoidsid mehed nagisevate sangadega musti kohverportfelle.

Väljakule saabusid univormides gümnaasiumide noorsandid ja naistemundreis lütseumipreilid, tudengid City neljateistkümnest *alma mater*'ist, korporatsioonide teklid peas.

Presidendid ja timukad hõljusid ülemuste magnetpadikaaridel. Presidendid olid soliidselt rõivastunud triigitud ametismokingeisse, timukad tarisid õlgadel tääkidega arkebuuse.

Sosistamispropagandatalituse agendid muigutasid vargsi huuli, pihud suude ees, et konfidentsiaalne jutt võõraste kõrvadeni ei kanduks.

Teaduslike Välissidemete Kantselei oli kaasa toonud nende suurkorruste vapid, millega oli sidemeid.

Kliima ja Ilmavalitsuse tormijakkides insenerid demonstreerisid võimsaid meteoroinstrumente. Pöörlesid rootorid tuultedüüsides, ragisesid rahepuisturid, kärgatas elektronkõu.

Meeveemajade personal viibutas tühje piaale, õllelokaalide omanikkond rüüpas kannudest õlut.

Opositsionäärid kandsid provokatsiooniliselt suukorve, vaikides sammusid kahtlased organisatsioonid.

Prostituudid püüdsid kondoome fallosekujuliseks puhuda, kerjused loopisid rahva sekka raha.

Pärale jõudsid ja rivistusid juhtnööride järgi kõik Tuhande

Neljakümne Teise Suurkorruse asutused, ressoorid, käitised ja offisid oma parema kaadriga.

Rongkäigu keskele olid paigutatud teemakohased kolonnid. Tulid matuseteenrid, sutaanid üll, kuldsed kolmnurgad (= tasapinnal koonus) kaelas, ilmeis kombekohane kurbus.

Kaksteist pjerretti ja kaksteist pjerrood kandsid mustade roosidega elupuu- ja kuusepärgi. Narride nägudelt ei õhkunud rollikohast vastuseta armastust, pigem väljendasid nende muigel palged viivul veel allasurutud, aga kohe lõkkavat rõõmu, iha hullata ja keksida.

Valget, kaaneta ja tühja kirstu tassisid luik, pääsuke, emu, lenddinosaurus, kana ja kiil.

Sarga katet lohistasid kaheksa kägu, pugud turris ja sabasuled õieli — uhked ja ennasttäis, arvasid end olevat karnevali peremehed.

Kaane järel liikusid varvastega lahtisi munakive tonksates kaks saledat ja pikka kasvu robotit, olid peaantennide kohale tõstnud lillelise siidsilmusega võlla.

Robotite ja kaagi taga tõttasid assistendid, bambuskeppide otsas kägude papiväljalõiked ja topised, kukulindude nailonniitidest punutud pesad pruunikate, tähniliste munakurnadega.

Rongkäigu sappa oli haakunud kutsumata element. Siin käratseti ja tuiguti, kostis kilkeid ja käohäälte abituid matkimisi, esikolonnide püüdlikust ühtejalga marssimisest ja palgeisse manatud tõsidusest ei tahetud lõpuotsas midagi teada.

Uljas noortejõuk Antonio Sewarki utsitamisel rõkkas: «Pabeliit ei karda kägu, kägu, / paneb talle vastu nägu, nägu, / aga tillut kartma peab, / seda igaüks meist teab.»

Arthur Bannister jälgis puhkevat möllu emissioonipanga trepilt, märkas, kuidas nahkjopes mees võttis rinnataskust minifotoaparaadi, laskus ühele põlvele ja plõksutas. Oli ju sõna p i s i suurkorrusel keelatud.

Kolonnid rivistusid ringjalt ümber Jaan Oksa ausamba.

Marssi saatnud flöödid vaikisid, algas trummide tasane sabin.

Läikivpunastes põlvsäärikutes, valgetes, hõbemüntidega palistatud seelikutes ja oranžides, üheõlapaguniga frentšides piigad silitasid luudadega trumminahku.

Šamanistlik rahu hõljus väljaku lae all.

Trummarid torkasid luuad säärikute taskuisse, võtsid sealt pulgad.

Põrin valjenes närvekriipivaks.

Kaks avanumbrit olid traditsioonilised.

Paljasjalgne pühak Nalanga Siddharta astus väljaku keskele, istus lootospoosis, keskendus. Seejärel tõmbas mees põlved lõua alla krõnksu, hoidis kätega nagu tünnivitstega kägaras

keha koos. Minuti-paari pärast kerkis Nalanga tagumik väljakupõrandalt üles, mees juhtis end ringlennule. Nõnda, vaevalt vaksa kõrgusel maast, tiirutas ta mõned korrad ümber Jaan Oksa kuju.

Publikuaplausi pühak ei teeninud, tema trikiga oldi harjutud. Keegi ei teadnud, mis jõud Nalangat õhus hoiavad, mees ei reetnud ka ise saladusi, ei küsinud isiksust määrivat honorarigi, muudkui tegi karnevalide sissejuhatuseks oma budistlikku kihutustööd.

Järgnevgi oli kulunud alguste vallast: kuus timukat tantsisid «Väikeste timukate polkat» — lõbusapoolne, ent distsiplineeriv surmameenutus, hirm sooviti garneerida muheda naljaviskamisega.

Saksofonioktett hõiskas «Päikesepaistelise oru serenaadi». Selgus, et trummipiigadel on laiem kvalifikatsioon. Nõtkeid jalgu pildudes tantsisid neiud tšarlstonit, pugesid kehade väänеldes hõbekollaste trummipaelte alt välja, loopisid tantsusammul põlvsaapad publiku sekka. Pööbel kiunus ahnest heameelest. Ilmnes, et tüdrukud ei kanna sokke. Nüüd keerlesid nad paljajalu, heitsid seljast õlakutega frentšid, seelikud vajusid pikkamisi põrandale. Neil polnud ka aluspesu!

Tantsijannad olid justkui ühe vormi järgi valatud. Neidude pikad luigekaelad, piimatud pisirinnad, ülbelt esileküündivad puusanukid olid kõik täpselt samas mõõdus, varbaküünedki kõigil mustad, häbemekarvade kolmnurk raseeritud pindalalt võrdseks ja tumeroheliseks võõbatud.

Publiku tunnustus avaldus ulgumises. Väljaku teisaldatav põrand nihkus, liikuva katte all paiknes helesinise veega bassein.

Ikka ülekeevat tšarlstonit tantsides sulpsasid piigad kaunite hüpetega vette. Konstaableil oli vaeva, et takistada rahvamurdu platsi keskele valgumast, paaris kohas lasti üle piirdeköie roninute kukalde pihta käiku kumminuiad.

Neiud ujusid piiskasid pritsimata kokku ja lahku, grupeerusid vesiroosideks ja vetehaldjateks, kašelottideks ja kaheksajalgadeks.

Videvik kustutati. Kottpimedus sumises haavunult, lastelt olid kistud lelud.

Üksteise järel süüdati põlema loomulikus funktsioonis prožektorid, s. t. need, mille ülesanne polnud luua õhtuvalgust. Publiku himur mõmin valjenes, kostsid millegi ürgse lootusega hõiked. Helgiheitjate mitmevärvilised kiired koondati basseini. Veepinnal oli piigadest moodustunud ürituse võimas apoteoos — Korrusekorraldaja marssaladmiralimundris esindusportree, rinnal ordenid.

Oli mängitud koloreeritud valguse petlikkusega, oli mängi-

tud inimkehade plastilisusega. Neidude mustad varbaküüned olid vuntsideks, kõhnad rinnad mõtlikeks murekortsudeks Suurkorruse Isa laubal, häbemekingud kulmukaarteks, paokil häbememokad karmideks ja õiglasteks silmadeks.

Jahmatuspausi pidamine ei kuulunud režiisse. «Tähelepanu,» kostis reproduktoritest raadiodiktori imeselge ja tuntud hääl, mida tavaliselt kasutati katastroofide teatamise ja väliskorrustele vaenuavaldamiste puhul. «Tähelepanu! Sõnavõtuks on soovi avaldanud Jaan Oksa Sõprade Assotsiatsiooni president, nooremteadur Konrad Dasserman.»

Assotsiatsiooni president ja nooremteadur tõusis hööveldamata laudadest klopsitud poodiumile Jaan Oksa samba all.

Konrad Dasserman vaatas korraks alla, oma kuulajaid. Mehe rinnas pakatas mäetipu alistanu uhkus. Tema vastutas momendil isamaa eest, tema esindas võimu. Tema jõudis TV vahendusel miljonitesse kodudesse, võibolla ka väliskorrustele.

Mees vedas pilgu görlidest portreele basseinis. Kuidas nad käsi ja jalgu liigutamata põhja ei vaju? mõtles Konrad Dasserman, võttis palitu põuetaskust paberilehe Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei Avalike Esinemiste Instituudis kinnitatud tekstiga ja alustas:

«Aatekaaslased, seltsimehed! Õed ja vennad alatusevastases võitluses! Palugem ja palvetagem koos Suurkorruse Isa eest! Jätkugu tal edaspidigi jõudu meie eest hoolitseda, meid õnnelikeks muuta!

Jaan Oksa tunneme me kõik, armastame kõik. Kirjanik on õpetanud meid õigesti elama. Jaan Oksa tohutu tähtsus kogu Paabeli kultuuris ei vaja kordamist, see on selge meist igaühele, kes me oleme täna siia kogunenud tähistama käo rehabiliteerimispäeva ja kevadekarnevali. Kalendrivalitsuse otsuse kohaselt saabub uus kevad, täis uusi tegusid. Meie pühendame oma teod Paabeli Päikesele. Jaan Oks käis üksinda ees ja kuulutas tema tulekut,» lausus kõnemees, peatus edasi laia levikuga üldentsüklopeediast nopitud elulooandmetel. Ent peosõnavõtud olgu lühikesed.

«Ja nagu Jaan Oks oli enne Korrusekorraldajat, nii saagu praegune Jaan Oksa saalväljakki Korrusekorraldaja nimeliseks. Selles väljendub meie lugupidamine Jaan Oksale ja Korrusekorraldajale, nende tööle ja võitlusele. Selles väljendub aegade side, ideede kontinuiteet. Võtan kokku kogu oma julguse ning pöördun Jaan Oksa Sõprade Assotsiatsiooni nimel ja presidendina Suurkorruse Isa poole isiklikult.» Hardal ilmel viipas Konrad Dasserman taevalae poole. «Palavalt armastatud Paabeli Päike! Lubage, palun, teile esitada rahva palve ristida Jaan Oksa saalväljak ümber Korrusekorraldaja nimeliseks. Säärane on meie kõigi ühine südametahe!»

«Lurjus! Sitane kaabakas!» sisistas Arthur Bannister.

Konrad Dasserman kummardas, reproduktoritest lasti kõlada mürisevat aplausi. Aga plaksutati, hõisati ja loobiti rõõmsalt mütse õhku platsilgi. Paljud tegid seda tõlplaslikust rutiinist, ka motoorsete tungide väljaelamiseks. Ent pabeliitide haritum ja edasijõudnum kiht arvas, et pealtvaatajaid filmitakse varjatud kaameratega ning mitteplaksutajail alandab keskkompuuter lojaalsus- ja truudusindekseid. Inimesed pidasid end kavalaiks masinapetjaiks, nad ei taibanud, et neilt just silmakirjalikkust nõutaksegi — võimu säilitamiseks piisab teesklevast toetusest.

«Järgnevalt on sõna palunud Konstitutsioonivalve Peakohtu ülem Roy de Tachan,» teatasid valjuhääldid.

Konrad Dasserman laskus poodiumilt alla. Pinnuohtu vältides ei libistanud mees pihku käsipuul. Teel kohtus ta Roy de Tachaniga. Mehed etendasid tervitusrituaali number seitseteist, surusid seejärel kätt. Nende käesurve oli agiteeriva iseloomuga, nägijaile platsil ja televaatajaile kodudes tõestas see täielikku vastastikust solidaarsust.

Roy de Tachan vaatas poodiumilt alla. Kohtunikutalaaris mehe pilk oli jäine ja põlastav. Tema jaoks kihas platsil armetu rämps, kelle hingetellimuseks olid soravad valed ja keda nende soovidele lahkelt vastu tulles hoitigi nähtamatuis, aga tunnetatavais ahelais valetamisega. Tõde ja vabadus hukutaksid pööbli, vaid meie humaansus kingib talle elu, teoretiseeris de Tachan tihti. Kuid viivuks pakkus kohtunikulegi nuputamist probleem, mis moel alasti libud nii kaua liikumatult veepinnal püsivad. Küllap lebavad läbipaistvate tokkide otsas, oletas kõrk isand.

Roy de Tachan esindas asutust, mis kontrollis suurkorruse konstitutsiooni sätetest täpset kinnipidamist, seetõttu alustas mees tavakohaste sissejuhatavate pöördumiste järel riigiõiguslike motiividega.

«Mis on võim?» küsis retoorik. «Võim on vahend pabeliitide heaolu saavutamiseks, teie vaimsete ja materiaalsete vajaduste rahuldamiseks. Inimese elulised huvid nõuavad kurjusekandjate tõrjumist, nende asendamist heade jumalate mõjudega. Selles permanentses protsessis toetabki teid võim. Alatus ja kurjus sünnivad teis igal momendil ikka ja jälle ning igal momendil ikka ja jälle astub võim võitlusesse alatuse ja kurjuse vastu. Niisiis: võim on alatusevastase võitluse teostamine.»

Peakohtu ülem pidas seedimispausi.

«Missugune peab olema võim?

Võim peab olema kõrgemal kõigist maistest sekeldustest, kõrgemal egoistlikest poliitilistest, religioossetest, rahvuslikest,

majanduslikest ja teistest huvidest. Võim peab olema nende kohal, nende ülene. Võim, mis on pärit Jumalast, olgu jumalik.

Missugune võim on kõrgemal egoistlikest kaalutlustest, missugune võim on jumalik? Ainult monarhia.

Monarhia on vanimaid korrusejuhtimise süsteeme, tuhandete aastate vältel läbiproovitud ja demonstreerinud oma suurepäraseid külgi. Ainult monarhi isikus saab kätkeda eesrindliku riigi idee, ainult monarh oma puutumatuses tõstab võimu kõrgusesse, kus see on kättesaamatu alatuile egoistlikele poliitilistele, majanduslikele, rahvuslikele ja religioossetele intriigidele. Monarhia kasuks kõneleb veel tema lihtsus. Monarhistlik valitsemisvorm on mõistetav neilegi, kes ei orienteeru koodeksite ja seaduste nüanssides — monarh, see on suurkorrus.

Ajalugu tunneb paljusid monarhide nimetusi — kuningas, tsaar, suurvürst, mikaado, neegus, kui lugeda üles vähesed. Sisepoliitilisest vaatevinklist on täiesti ükskõik, missugune neist valida, ent välispoliitilisest mitte. Meie monarh peab olema autoriteetne rahvusvaheliselt, juba tema tiitel evigu kaalu.

Palavalt armastatud suurkorrusesekretär! Võtan kokku kogu oma julguse ja pöördun Konstitutsioonivalve Peakohtu ülemana teie poole palvega lisada Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse põhiseadusesse keisristatuut. Usun, et asjakohase vormistamisega jõuan ma valmis suviseks pööripäevaks, usun, et rahvas volitab mind järgmisel karnevalil ette lugema konstitutsiooni uued paragrahvid.»

Roy de Tachan tatistas süljeamforasse ja laskus poodiumilt alla.

Valjuhäälditest mürises heakskiit, väljakul pilluti elaguhüüete saatel õhku mütse.

Hetkeks oli Roy de Tachani varjamatu ülbus kiskunud kaasa Arthur Bannisterigi. Ekstreemsus võlub, igasugune, ka poliitiliselt vastuvõtmatu ekstreemsus paneb viivuks meeled tarretama. Lömitamisest polnud siin juttugi. Võibolla õhutas peakohtunik lambapäist massi mässule? Võibolla provotseeris mees ülestõusu? vaagis Bannister. Seda enam, et sõnavõtt oli karjuvas vastuolus eelnevaga. Milleks Korrusekorraldaja nimeline väljak, kui pukki pannakse keiser?

Ei, kindlasti pole see Roy revolutsionäär, tavaline omakasupüüdlik küünik, kellesuguseid siin on jalaga segada, kes mõtteis irvitavad režiimi üle, kuid ei kavatse eales oma privileegidest loobuda, otsustas Arthur Bannister viimaks.

Konrad Dassermanilegi ei jäänud märkamata erinevus tema ja de Tachani kõne vahel. On mees informeeritum? Mis mängu ta mängib? Oli säärane sõnavõtt ikka kooskõlastatud? Oli see kooskõlastajate lapsus? Või tahtlik viga neist ühe lõksumeelitamiseks? küsis endalt Konrad. Olgu mis on, ei teda õnge püüa,

tema rabeleb sandimastki seisust välja, lõi Konrad Dassermann käega ja õnnitles panga operatsioonisaali sisenevat peakohtunikku hiilgava esinemise puhul nagu teisedki asjamehed ta ümber.

Karnevalirežiis toimus taas ootamatu, baroklik süžeekäänak. Kliimaluukidest väljaku laes paiskus lumena lendlehti, ühel küljel mingi tekst, pöördel Korrusekorraldaja portree, peas marssaladmirali kokardi asemel keisrikroon.

Sajandilõpu kompuutertehnika oma individuaalse programmjuhtimisega võimaldas teostada pööblit hullutava ime — miljonid lendlehed langesid põrandale eranditult portreekülg ülal. Ka ei kukkunud ükski hõljuv paberileht basseini, küll aga grupeerusid kokardi moodustanud neiud veepinnal ümber koonusekujuliseks, paljukorruseliseks krooniks.

«Nüüd korjame põrandalt tõotustekstid ja loeme kooris minuga koos,» kajas üle väljaku diktori hääl. «Nii, käes. Alustame:

Meie, Korrusekorraldaja nimelisele saalväljakule kogunenud Paabeli Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse täievoliline avalikkus, tõotame pühalikult, et eales ei süüdista me enam kägu võõrastesse pesadesse munemises, peremeeslinnu munade kõrvaldamises. Meie, Korrusekorraldaja nimelisel saalväljakul viibijad, tõotame oma hingeõnnistuse juures, et enam iialgi ei mõtle me käo kui parasiitlinnu peale, peame kägu alates sellest hetkest korralikuks pesaehitajaks, poegade kasvatajaks ja igati vääriliseks suleliseks. Nii on sündinud ja see ei muutu, tabagu meid kõigi seitsme surmapatu karistused, kui me oma tõotust murrame.

Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse Citys, Korrusekorraldaja nimelisel keskväljakul 22. märtsil 1999. aastal pärast Kristust.»

Kaheksa kägu, kiil, pääsuke, lenddinosaurus, luik, kana ja teised tänase peo väljakuulutatud peremehed olid elevil — viimaks ometi leiti mahti nendegi jaoks. Kaua olid nad valge kirstu kaanel seistes hämmeldunult omavahel kokutanud: mida see peaks tähendama, nemad tassisid kohale sarga, aga neist ei tehta väljagi, mis jant siin ümberringi toimub?

Lendajad jäidki himukalt oma esinemisjärge ootama, käima pandi jõukusedemonstratsioon, mis pidi kuulekusele manitsema vaenlasi, tihedamini siduma omi.

Suurkorruse kassa oli ammu lõhki, büdžeti aktivat polnud millegi peale raisata. Seifiruumide ökonoomsema kasutamise eemärgil oli finantspresident otsustanud korraldada suurejoonelise rahahävitamise.

Emissioonipanga kolmanda korruse aknast heideti välja paraja jämedusega elastse klaastoru ots, töömehed tirisid selle

basseinini. Publikul lubati hüpata üle piirdeköite, võtta kohad sisse platsi keskel.

Vaakumsurve tõukel paiskusid kupüürid pangaseifidest basseini, ahneil silmil jälgis pööbel eküüde, pistoolide ja luidooride katkematut voolu läbipaistvas torus.

Ujuvportree kattus üleni raha ja obligatsioonidega, basseini kohale kerkis väärtpabereist munajas mägi.

Kordnikespaleer ümbritses basseini, kumminuiasähvaka teenis iga krabav käsi.

Vihmasõelte kaudu tibutati rahaküngast bensiiniga. Finantspresident läitis välgumihkli.

Kustutati ehavalgus ja dekoratiivprožektorid. Pilkases pimeduses võbises ainus tuluke. Reproduktoreist kostsid hümni pidulikud, paatoslikud helid.

Kindla, vääramatu käega süütas rahandusressoori kõrgeauline šeff suurkorruse talvekvartali ülejäägid.

Raha ja obligatsioonid, bensiiniga vihmutamisest hoolimata, ei tahtnud põleda. Madal leek nilpsas arglikult kupüüridenurki, ronis venides ülespoole.

Avati tuultedüüsid. Lasti õõtsuda mõõdukal briisil.

Leek kasvas jõudsasti, mõne hetke pärast möllas basseini kohal tulemeri. Väljakul oli valge nagu päisel päeval, hümnihelid summutasid hävingupragina.

«Sead! Pederastid!» sajatas keegi Oksa-fanaatik märgates, et pimeduses on ausambalt kadunud Jaan Oksa kuju.

Aga seda hoomas tema üksinda, ühelgi teisel polnud asja selle võõramaise kirjanikuga, keda niikuinii ei loetud.

Võttis tükk aega enne, kui rahahunnik päris ära hävis, tuul tuha ja hõõguva puru väljakunurkadesse puhus. Emissioonipanga seifides tekkis vaba ruumi uute kupüüriliademete tarvis.

Taastati valgus. Hümn, mis oli mõeldud rahva paigalhoidmiseks, lõppes. Basseinipinnal avanes põlengu alt Korrusekorraldaja rikkumatu keisrikrooniga elavportree.

Kujundujujad sukeldusid põhja, pinnale kerkides olid nad moodustanud kaheksajala, seejärel kašeloti, vetehaldja ja vesiroosi.

Kõlas «Päikesepaistelise oru serenaad». Väledalt ronisid piigad redeleid pidi basseinist välja, valisid tantsupartnereiks mehi rahva hulgast.

Mõne hetkega oli hiigelväljak muudetud põrgulikuks diskosaaliks, sajad tuhanded inimesed lõhkusid suurkorruse rahvustantsu tšarlstonit.

Basseinipiiga kummardas Arthur Bannisteri ees. Paks mees ohkas sügavalt, kuid korvi siiski ei andnud. Tantsides nägi Bannister, et kõlblusnormid kehtivad endiselt — vähemalt tema partner polnud paljas, elus keha märgub ja kuivab hoopis teist-

moodi. Neiu oli rõivastatud inimnahavärvi, kõigi vajalike aksessuaaridega naisekostüümi. Küllap nõnda teisedki portretistid, arvas Bannister. Võibolla on riie uppumatu ja tulekindel?

Üle väljaku kandus ärev sumin. Osutati ja vaadati Jaan Oksa kuju poole, sinna olid suunatud helgiheitjate kiired. Kirjaniku asemel kõrgus samba otsas Paabeli Päikese skulptuur, taustaks tõusev päike.

Tantsumöll kestis hilisööni. Pabeliitide higised kehad raputasid endast välja salaihasid. Pimendamisekohustuse ja liikluskeelu algus lükati kaks tundi hilisemaks.

Igal karnevalil on lüüasaajaid, kaotajaid.

Meie peo lõpus mossitasid haavunult kana, pääsuke, lenddinosaurus, kiil ja luik. Nende etteaste oli suures mängus unustatud, kui see üldse kavas oli olnud. Kas pidid nad nüüd oma valge kirstu koos kaanega tagasi lohistama Kaunite ja Teiste Kunstide Akadeemia Karnevalide Instituudi rekvisiitidelattu? Pikka kasvu robotid olid asjatult kohale tarinud võlla. Milleks? Kas lohakus? Või planeeritud küünilisus, teiste vaevale käega löömine?

Kaheksa kägu ei suutnud otsusele jõuda. Õhtu, oma laialivalgumisele vaatamata, oli siiski pühendatud ju neile, nende sugu oli igaveseks rehabiliteeritud, keegi ei tohtinud enam mõelda, et nemad parasiteerivad. Kuid ikkagi lugesid kukulinnud neile antud rolli liiga pisikeseks. Linnud soovinuksid aktiivsemalt osaleda, mitte dekoratsioonidena pealt vaadata.

7.

PAABELI ASEMEL OLI TA ÕPPINUD TUNDMA ennast. Tema, Arthur Bannister, kes lahedates oludes oli pühendanud ennast aususe jutlustamisele ja teenimisele, võis kitsikuses laveerida ja šlikerdada, valetada ja varastada nagu türanniaga kohanenud ehtne pabeliit, muutus mõtteis enesekiitjaks ja eneseimetlejaks. Ta nimetas oma iseloomu säärase tahu johannesmaronlikkuseks, oli valvel, et malts uuesti pead ei tõstaks. Jah, tema, patustanu, pidi aususelippu kõrgel hoidma, et minevikuhäbi endalt maha pesta. Aga teiselt poolt: kui ta juhtub päris pigisse jääma, kui võim teda koos naha ja karvadega õgima hakkab, on tal salatagavararelv, mille nimeks johannesmaronlikkus.

Bannister laskis akadeemilise stipendiumi jooksma panna.

Vastu kõiki ootusi harrastati Korrusekorraldaja Kantselei nimelises Ülikoolis liberalismi, professorkond toonitas igal sammul oma vaimset sõltumatust.

Alevike umbsed truudusekampaaniad, devotism ja võidupugemised olid õppejõudude pilkeobjektiks. Aga üliõpilaste enamus talitses ennast, haistis ehk provokatsioonegi, igatahes ei läinud professorite vabameelsusega kaasa ja eelistas tuimade konservatiividena lojaalsuspalle jahtida. Mõeldi tulevikule, nooliti kõrgeid kohti võimalikult madala hinna eest. Ja küllap oli nõnda ka ette nähtud, vahest oli salakaval käsi õppejõud liimipaberiks seadnud. Diktatuuridega on tihti nii, et suurim liberaal on diktaator, teadis Bannister ajaloost. Tema loeb keelatud raamatuid, vaatab keelatud filme, laulab õllebakhanaalidel vaenulikke laule. *Quod licet Jovi, non licet bovi.*

Julianas oli Bannister gümnasistidest moodustanud aristokraatseid ja esoteerilisi ringikesi, tõrjunud teisi endast eemale, ülikoolis võõrastati esimestel semestritel teda, põhjuseks nii nuhihirm kui patriitsiuhkus. Tema õppe- ja eksamitemaks oli pikaks ajaks ette tasutud, ta sai alampersonali palgakassast iga kuu toekat stipendiumi, see tundus üleüldises tuimas kartuseõhkkonnas kahtlane. Leidus muidugi tüüpe, kes teda öördajaks pidades külje alla ujusid, kuid need peletas Bannister ise eemale.

Muidugi mõjus aususejanulisele ja labiilse närvikavaga noorukile taoline suhtumine halvavalt.

Patriitsid ei lasknud oma suletud seltskondadele kedagi ligi. Nemad hõljusid isade mitmevärvilistes kaarides peahoone ette, ketitasid üksteist häälekalt ja demonstratiivse südamlikkusega tervitades sõiduki lasipuu külge, riputasid obadusse elektrontabaluku, mis avanes õige mehe puudutusest.

Lasipuu oli ajaloolise hõnguga, meenutas ülikooli sajanditevanuseid traditsioone, mäletas rüütleid ja ratsatudengeid, rüütlite kannupoisse, kes isandate elu hõlbustamiseks olid enda kanda võtnud ränkraske harimisekoorma.

Bannisteril sõlmus sõprus hoopis peahoone komandandiga, lonkava, triibulises kitlis vanuriga, kes, treppredel kaenla all ja seanahkne portfell teises käes, päevad läbi mööda hoonemonstrumi miilipikkusi koridore luusis, läbipõlenud pirnide asemel soklitesse uusi pööras. Komandandi keldrikamorkas käis ta juttu puhumas — sellelegi vastasid kokkuhoidvad buršid põlglikult.

Varakeskaegne peahoone ise oli kui uuele epohhile kõlbmatu lammutatud, kuid täpne, mõõdus 1:1 plastmasskoopia paiknes ülikooli muuseumi nelja seina vahel, tähtsamad loengud, samuti doktoripromotsioonid peeti selle kuulsais auditooriumes ja aulas.

Kõlbmatu asemele oli rajatud kaheksakümnekorruseline, akendeta, väljast öökulli ja madu hoidva Minerva kujuline, seest labürintne monstrum, see asus vaid mõnekümne sammu

kaugusel Jaan Oksa saalväljakust, mis nüüd kandis uut nime. Kauni ja targa daami Minerva varvaste ette oligi jäetud ehtne palklasipuu, selle küljes kirendas argipäeviti patriitsivõsude hõljukiterivi.

Bannisteril oli alul muret öömajaga. Juliana polnud küll kaugel, kolmveerand tundi liftisõitu ja pisut jalgsikäiku, kuid kodus elamist peeti snoobitsevates ringkondades halvaks tooniks, iseseisvuse puudumiseks. Ju oli ta keskkonna seatud norme üle võtmas, et kodust ning õhtustest ja hommikustest sõitudest loobus.

Esimesed kuud veetis ta lõbuhimulises ja kärarikkas hotellis, kus hajevil noorukil oli võimatu keskenduda. Lootuses mõistlikumat katusealust leida hulkus ta mööda ülikoolilähedasi mademeid, luges ustelt ja akendelt silte: kostilisi ei võeta.

Isa sidemete kaudu sai ta korterisse kohaliku metodistijutlustaja juurde, kelle ainus tütar Saarah õppis meditsiinikolledžis arstiks. Õilsale piiblinimele vaatamata oli neiu kahvatu välimuse ja keskpärase olemisega, kannatas kodu terrori all. Bannister mäletas, et oli esimesel kohtumisel endale tõotanud: kohe kindlasti ei sea ma temaga sisse lähemaid suhteid. Kuid pakutud peavari oli mõnus ja turvaline — hommikusink ja õhtutee pererahva poolt, omaette sissekäik hoovist. Pisut häiris teda silmakirjalik vagatsemine, mida nende kodus ei harrastatud. Bannister hilines alati ülitäpsetele einetele mõne minuti, nii säästis ta ennast «Meie isast». Lauas kõõritati teda alul kui inimest, kes enne sööki käsi ei pese, tema pomises midagi Jumala nime ohtrast pruukimisest. Sellest piisas, karmide pilkude abil tehtav misjonitöö lõpetati, tema tava aktsepteeriti.

Bannister koostas endale õppeplaani, valis distsipliinid põhiliselt ajaloo, psühholoogia ja religiooni valdkonnast. Filosoofiateaduskonna dekanaat, mis oli pugenud öökulli nokka, kinnitas plaani, lisas siiski ühe ülemastme eksamiga aine — Korrusekorraldaja eluloo.

Bannister unustas lisatu kohe, seitsmendal aastal, kui ta bakalaurusepunkte kokku arvutas, selgus, et see on tal õiendamata. Dekaani marmornäos ei liikunud ainuski lihas, mees kirjutas matriklisse selle riiklikult olulise aine nime, hinnetelahtrisse *eximiis dotibus.* Bannister tõstis pilgu. Dekaani kõrvalahmakad hoidusid peilingaatoritena peast eemale. Bannister tänas, bakalaurusepunktid olid korjatud. Pole tänu väärt, vastas dekaan, näomiimikaga äärmiselt kitsi. Ta olevat harjunud pigem diplomandidega, kes lõpukraadi taotlevad üksnes selle teadusega, milles nüüd härra Bannisteril terveks eluks lohutamatu lünk jääb, sõnas dekaan naeratamata. Bannister ei saanud silmi lahti mehe kapsalehti meenutavatelt kõrvadelt.

Pedandi hoolikusega valis Arthur Bannister loenguid. Temas, taas mustapäises, turskes noormehes, oli ootamatult peidus skurpuloossus, ja metodistlikust kodust oli ta kaasa toonud ideaalikultuse. Ta käis siin ja seal, kuulas prooviks mõned korrad. Paljud õppejõud lugesid kodudes, hoidsid sõitude arvelt oma aega kokku, lasksid endi asemel tudengil liftivaguneis loksuda.

Kui vähe oli närvilise ja edu järele kiimleva hiigelmasinavärgi peale lektoreid, kelle tase teda rahuldas! Edvistati informeeritusega, sügavust, teadmisi koondavat kristallselget põhja polnud kuskilt näha. Ehk oli liberaalsuski pealiskaudsuse ja udutamise kompensatsioon? Ehk pidi löövate faktidega žongleerimine varjama tõika, et nende meeste koht polnud auväärseis kateedreis?

Bannister hakkas eelistama raamatuid, õppis raamatukogudes. Prostituutide sulest sündinud välja arvatud, polnud raamatuil asja madala rähklemisega, nende jaoks ei eksisteerinud ei Korrusekorraldajat ega alatusevastast liikumist, nemad polnud sunnitud ei vingerdama ega maha vaikima.

Ja peamine: juba üliõpilasena oli Bannister võimeline hindama oma teadmisi ja nende kasvu kõrvalpilguga, tal oli aimu sellestki, mida ta veel ei teadnud, aga oleks pidanud teadma. Ta ei lahminud nagu mõned noored geeniused, ta töötas lõppsihti unustamata, sammus võiduka maadeavastajana *terra incognita*'le, alistas üha uusi valdu.

Ent City oli kultuurimegalopolis, siitsamast, ülikooli ajal veel Jaan Oksa platsilt kiirgasid moed, voolud ja vastsed -ismid Paabeli kõikidele korrustele, muutusid endast lugupidavates teatrites, stuudiotes, kunsti- ja kirjanduserühmitustes kohustuslikeks. Ja kui minimaalselt, kui neetult minimaalselt teadis Bannister kunstist, paarikümne miili kõrgusel oli neid otsekui meelega pimeduses hoitud, veetud kroonupühadel kolonnides marssaladmirali samba ette, ülistatud maitsetu büsti teostust ja ilu.

Ööpäevas doos kunsti! kirjutas noor Bannister oma üüritoa tapeedile kirjutuslaua kohale, ja see oli üks neist enda ette seatud kohustusist, mida ta liiaga täitis.

Ta oli veendunud, et kunstil on puhastav ja hingearendav mõju. Isegi teostest mõhkugi taipamata, võimlast või basseinist tulles ja rampväsinuna tammudes muuseumis taiese ees (ja vahest just siis, kui arutsensuuri pidurdused on loiud või hoopis tõrjutud!), küünib sind paremaks muutev sõnum sinu hingeni, teeb vajaliku töö. Ja tulemus väljendub teisal (mitte faktomaanlikus kunstiajaloo tundmises), vaid näiteks sinu suhtumises emasse, sinu kombes riietuda, vestelda, peenelt naeratada. Üks Rembrandti pilt, kui ta sulle südamesse on läinud, võib käekirjagi intelligentsemaks muuta, kõnelemata vaimust,

oli Bannister veendunud. Ja kogu eneseharimise hiigeltöö on ettevalmistus tunnustuseks, mis tuleb äkki — väitekirja nikerdamist juba stuudiumi ajal ja ükshaaval prestiižiühikute noppimist ta vihkas.

Bannister kolas näitusesaalides, istus kinodes ja teatrites, õppis öösiti rohelise lambi valgel pähe avangardset luulet. Saalivalvurid, piletöörid ja raamatutelaenutajad teretasid teda kui omainimest; varsti kõndis ta igale poole sisse pääsmeta. Megalopolis polnudki nii anonüümne ja kontaktevältiv, kui esmalt tundus.

Algaja neurootikuna oli Bannisteri maitseks šokk — Dalí, Moore, Buñuel, Baycurt, Majakovski, need mehed olid suguluses habemenoaga filmist «Andaluusia peni», vaheda Solingeni teraga, mis inimsilma tsälkab; suguluses õudsete ja efektsete mulkudega Moore'i skulptuurides; suguluses Baycurt'i etendusega «Publiku sõimamine», mille sõnavara koosnes ainult füsioloogia rahvakeelseist nimetustest ja mille paatos seisnes publiku, täisõginud kodanluse nendesse nimetustesse saatmises; suguluses egofuturistide manifestiga «Kõrvakiil avalikule arvamusele»; suguluses kunstnikuga, kes autoportree asemel näitusesaalis ennast demonstreeris, kaelas plakat, kust võis lugeda, mida ta elust arvab, millise sõnumi rahva sekka läkitab.

Süües kasvab isu, nautides himu; Bannisteri rusikalööke ahmiva meelsuse jaoks jäi jõhkrusi juba kasinaks, tema šokimaius nõudis lisa.

Aga šokke võis endale organiseerida.

Bannister otsustas, et tuubib pähe Michelangelo «Taaveti» kujulise Floorigalerii, kuhu oli kokku ostetud ja kokku varastatud kallist kunsti tervest Paabelist, ning need, milliste originaale kuidagi ei saadud omastada, meistrikäega järele tehtud, seintele riputatud või põrandaile pandud.

Bannister alustas muuseumi läbitöötamist kahest otsast korraga. Laskis esimesel visiidil endasse kiirguda vanimal (nagu ta enne morozovismiloogikasse süüvimist arvas), sumeri kunstil; kepsas seejärel mööda treppi paarkümmend korrust kõrgemale ja laskis endasse voogata uusimal moekarjel, igisulavatel, lumest bodyartidel. Efekt oli totaalne. Kõrvutades sumeri püramiidjaid tsikuraate, nurgeliste viibetega preestervürste alabastervaasidelt erootiliste bodyartidega sulaveeloikudes, tekkis Bannisteril kuskil tajutaguses maailmas sähvatav lühis — just elamus, mille järele ta janunes. Teisel visiidil tunnetas ta mõnuledes, kuidas temasse imbuvad paralleelselt egiptuse kunst ja hüperrealism, kuidas need, ühildamatud ja absoluutselt kontrastsed kujundisüsteemid, hõõrduvate veskikivikahmakatena kaemusorganeis ta teadvust millekski hoopis uueks jahvatavad. Kolmandal muuseumikäigul nautis Bannister assüüria taieseid

ja mecarti, neljandal hiina luunikerdusi ja abstraktset ekspressionismi, viiendal Hellase karget selgust ja sürrealistide spontaanset eneselaotamist, ning nõnda edasi ja edasi, kuni ta kunstiajaloo mõlemast otsast tulles endaga kohtus galerii keskkorrusel Tuhande Kahekümne Üheksanda Suurkorruse renessansisaalides. Klapitustoime mõjus solaarilöögina, pikapeale — aegade teineteisele lähenedes — šokiannused muidugi kahanesid, ent hakkasid kord-korralt kasvama seejärel, kui Bannister keskkorruse renessansisaalides endast lahkus, kõndis taas kunstitegemise kumbagi lõppu üheaegselt. Viimasel nädalal — aga sinna jõudmiseks kulus poolteist aastat — ootasid teda juba tuttavad paarid: sürrealism ja Hellas, kuuekümnendate aastate New York ja igivana Hiina, mecarti kalkjahedad objektid ja assüüria tiivulised sõnnid, fotorealismi moonutatud perspektiiv ja egiptuse mumifitseeritud kassid ning finišiks kaks stardiplatsi — ikka veel sulavad bodyartid ja masajad tsikuraadid.

Igatahes tegi Bannister nende kuudega endale selgeks säilinud materiaalse kultuuri, ning see on eeltingimus ajalukku, psühholoogiasse ja religioonidesse kaevumiseks.

Ja õppimine? Ja tudengipõli?

Ümberringi lullitati, lasti päevadel kaduda igavikuhämarusse, kultiveeriti hedonismi, tema, Bannister, oli tõe ja headuse nimel kohustatud end harima. Just ülikooli ajal oli ta hakanud kirjutama katkendlikke päevamärkmeid, just siis oli ta välja mõelnud oma kaunid kiidusõnad: täna tegin seda, milleks olen sündinud. Päevikus oli ta end ka manitsenud: ära tule oma alevikuumbse mentaliteediga, ära tule oma johannesmaronliku kelnerlikkusega siia mütsiga lööma. Asjata: *alma mater*'iski oli maad võtnud pinnapealsusetõbi, pigem mängiti ja etendati kui tehti ülikooli, esindati kinnitatud funktsiooni, ei oldud. Diktatuur vajas fassaadi, nihutas ette auahned ja keskpärased pabeliidid, kes talle seda pakkusid. Teadus ja teadusejüngrid alandusid klassitsistlikuks teatriks parukate ja osavalt fabuleeritud promotsioonidega. Kroonupühad olid tähtsamad argipäevast, paraadüritused tööst.

Spikerdati poolavalikult, eksaminaatorid sulgesid silmad. Sooritusmärkmeid laoti matrikleisse eküüde eest, ühe *eximiis dotibus*'e hind langes kõrgkooliturul aasta-aastalt.

Korruptsioon maskeerus korrusetruuduseks, kõige suurem varas hõiskas alati libekeelselt esimese meeveetoosti Korrusekorraldaja terviseks.

Bannister ei spikerdanud, ei maksnud. Kui mõni professor talle pöidla ja nimetamissõrme hõõrutamisega lõivule vihjas, tõusis ta otsustavalt püsti ja kõndis eksamiruumist välja — harilikult hõigati ta tagasi, õppejõud oli ta printsipiaalsusest

solvunud, kuid kirjutas matriklisse hinde, juhtunut naljaks või kindluseprooviks pöörata üritades. Ja kui ei hõigatud, ja kui tal eksamiruumist lahkuda tuli, leidus teine mees, kelle juures aine õiendada, ja kui ei leidunud, võis õiendamata jätta, bakalaurusepunktid teiste eksamitega koguda. Distsipliin oli ju tal selge, ja võõrandatud, sekundaarseid eesmärke — kaunist ning otsast lõpuni täiskirjutatud hinnetelehte — ta endale ei seadnud, säärase edu taotlejaid nimetas Bannister fetišistideks.

Loomulikult oli ka ausaid professoreid, ja mis ime — nende teadmisedki tundusid sügavamad, nemad ei eputanud informeeritusega.

Ja kindlasti kuulus viimaste hulka Valentin Cherny, tollal veel assistentprofessor, kelle juurde Bannister jõudiski teisel katsel — professor Menderez teda tagasi kutsuda ei suvatsenud.

«Mis teil professor Menderezi juures juhtus?» päris Cherny, kui Bannister oli eksamiks kokku leppimas.

Ta oli täies kooskõlas akadeemiliste vabadustega peatanud professor Cherny peahoonekoridoris, nende ümber sagisid tudengiteparved.

Mida vastata? Kumb on halvem, kas kaebamine või tõe varjamine? «Ah, ei midagi!» pomises Bannister, ja see oli koguni valetamine.

Ja sel momendil hingepõhja uurides tabas noormees oma iseloomu ühe halva külje — ta uskus, et professor Cherny teab või saab kunagi aimama tõtt ning hakkab teda üllaks pidama. Talle ei piisa naudingust, mida pakub enesepiinamine, ta kaupleb enesepiinamisega, loodab lisaks naudingule sellest hüvesidki lõigata, fikseeris Bannister. Omakasu eelkõige!

«Põrusite läbi?» muigas Cherny, endal rutt.

Bannister vaatas näkku mehele, kellel ta edasises elus oli otsustav roll.

Trehvates Chernyt tänavkoridoris, ei saanud teda kuidagi õppejõuks pidada, Bannisterile meenuski kellegi korporandi hooletu repliik: kuidas niisugused siia pääsevad? Jäme lõug, lihavad põsed, lohmakas labidnägu, mis kaugel harituse peenest helgist. Harkis jalad kui tammepakud, lühike, trullakas ja väledate liigutustega, kähisev tõrrepõhjahääl. Allveelaevas oleks ta pootsmanina tragi, madrused hüüaksid teda jupiks. Küllap on tal karvane rind ja karukarvased käsivarred.

Professoriparukas ei sobinud Chernyle sugugi, tundus sonina, mille nokk ulaka hooletusega on kuklasse käänatud. Lõkmetega ametitalaargi mehe õlgadel näis võõrana ja teda kammitsev, Cherny raputaski paar korda oma keha, soovinuks nagu rüü seljast heita, et aheldajast vabana tekile vahisolijaid

kamandama joosta. Aga silmad! Vinul naeratus vesihallides silmades oli enesekindel, teatas mingist sisemisest salatarkusest, millega margapuuna saab mõõta kõike ümbritsevat ja kõiki ümbritsejaid. See naeratus oli jõuline ja elegantne, kuid mitte kõrgilmalikult tõrjuv ja distantsiloov, pigem lahke, usaldustäratav, isegi pihtima keelitav.

Säärast pilgunaeratust ei treeni endale usinaimgi patriitsiks trügija.

«Kui professor Menderez teilt raha pinnis ja teil maksta polnud, võite kaevata,» viipas Cherny keraja urni suunas marmorpostamendil. «Neid tühjendatakse kell kaheksa õhtul ja alatasa heidetakse Õpetatud Nõukogule ette, et need täituvad normidest aeglasemalt. Tõstaksite Korrusekorraldaja Kantselei nimelise Ülikooli väärtust Korrusekorraldaja Kantseleis. Võibolla suurendatakse siis tänu teile ülikooli dotatsiooni.»

See polnud ainult iroonia. Ja muidugi ei kahtlusta professor teda tööjanus, ei tea midagi tema töödest raamatutega ja kirjutuslaua taga, madal, rohelise kupliga lamp vaikuses valgust heitmas. Üldise õhkkonna järgi peab Cherny teda ennemini lõbusaks logardiks kui askeetlikuks vaevameheks. Suuri suhtlejaid — aga kõik õppejõud on tahes või tahtmata suured suhtlejad — iseloomustab deduktiivne mõtlemine, missugune on nende pääsetee probleemikoormast.

Kuid võibolla tekkis nende vahel silmapilguks ea- ja positsioonierinevusist hoolimata paksude meeste sümpaatia? Ei, Cherny on loomulikult ja proportsionaalselt turske, temal paisub ümar kõht, Cherny klassifitseerib tema paksude koledamasse liiki.

Bannistergi osutas roosast fajansist urni poole, millel oli laiaks litsutud amfora kuju. «Pole selle ala mees. Mulle kohustus ei laiene. Ma võiksin seda teha üksnes vabatahtlikult, isiklikku initsiatiivi üles näidates.»

Professori helehallides silmades välgatas kaalutlus, ehk oli Bannister oma metsiklikkust toonitades liialt avameelitsenud. Aga teda oli provotseeritud, vabandas ta ennast.

«Hea küll, kui te rääkida ei taha... Ja lõppude lõpuks on see mulle täiesti ükskõik. Mitu korda te eksamil käite, mind ei huvita. Hinnet ma sellest sõltuvusse ei sea. Mul on oma kriteeriumid, ja arvatavasti need ei meeldi teile,» lausus Cherny, seejärel leppisid nad kokku ajas ja kohas.

Bannister vaatas, kuidas professor kiirustas talaari ja takukarvase paruka lehvides mööda peahoonelabürindi tunnelit ooteplatvormini, tellis lifti, seisatus. Jah, tal on taaruv meremehekõnnak, mõtles noormees. Ja teadlaste eneseväljendustung puhkab operetlikus kostüümis. Univorm kui tsensuuriatribuut!

SAKSA RAHVA PÜHA ROOMA KEISRIRIIGI JA BÜTsantsi suhete eksam toimus professor Cherny koduses töökabinetis, kestis terve päeva, osa ööstki.

Ruum oli kõrge, poolvõlvlaega. Kirjutuslaud aarisuurune, laua taga kaheksa tooli ja laual kaheksa matjalt läikivat kirjutusmasinat, pikemates külgedes kolm, lühemates üks. Põrandal seisis elektriküünlajalg, mille lühtrite klaasripatsid sammumisel klirisesid. Bannister tundis end poisikesena, kes on loata täiskasvanute koosolekutemaailma trüginud. Ei! Puudub Korrusekorraldaja portree või büst, fikseeris Bannister ja ta võõrastus kahanes.

Cherny oli parukata, kandis kodust, punarohelist ennelõunakuube. Ta harjastihedad juuksed olid siilisoengus, mis nagu rõhutas mehe kuulumist väljapoole klantsitud teadusemaailma.

«Mis aastal on sündinud Jeesus?» kõlas eksamineerija esimene küsimus.

Bannisteril hakkas piinlik. «Kas ma pean vastama, härra professor?»

«Mis aastal on asutatud Rooma linn?»

Bannister mossitas põlglikult huuli.

«Mitmendatel sajanditel oli Ateena õitseaeg?»

«See on kindlasti oluline, kuid ma söandaksin meenutada ülikoolivalitsuse eksamiparagrahvi number 7, mis lubab eksaminandil mitte vastata teemavälistele küsimustele, härra professor.»

Cherny tõstis pilgu, mõõtis teda kaugelt teiselt poolt lauda. Taas püsis mehe pilgus esoteeriline salatarkus, mille abil võib kontrollida kõige tõelevastavust ja mis oli üllatav selle rohmaka mehe puhul. «Te olete siis veendunud, et küsimused on teemavälised?»

«Jah. Ja lisaks sellele on mul Jeesuse elu ning neli antiigieksamit sooritatud,» püüdis Bannister teravust mahendada.

Cherny lehitses tema matriklit. «Tõesti, sooritatud! Olete olnud tubli! Aga millal dateeriti Jeesuse sünd? Millal n.-ö. avastati antiikkultuurid?»

Cherny n i i - ö e l d a muutis Bannisteri ettevaatlikuks. «Renessansiajal, kui ma ei eksi,» poetas tudeng.

«Ei, te ei eksi, härra studioosus. Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigis ja Bütsantsis toimus see nn. avastamine. Nõnda: kas siis on või ei ole mu küsimused teemavälised?»

«Peale ülikoolivalitsuse kehtestatud eksamiparagrahvide on veel kirjutamata eksamiseadused, ning nende esimene punkt kuulutab: nõustu alati professoriga!» püüdis Bannister naljaga pingeid leevendada.

«Ja teie nõustute? Nõustute alati, ja see alati nõustumine on teid toonudki ülikooli, ja see alati nõustumine võimaldab teil

muidugi lõpetada ülikool ja hiljem loomulikult teaduslikule tööle asuda?»

Bannister oli kimpus.

Cherny punaroheline, kahe nööbireaga kehasse töödeldud ennelõunakuub oli võõras element mehe jässaka kere ümber. Kui ta pead pööras, kribis kuue püstkrae habemeorast kaelal.

«Kust te teate neid aastaarve, milliseid te öelda ei soovinud? Hüva, ärge vastake, kui teil see nii raske on. Teate õpikuist, entsüklopeediaist. Võibolla monograafiaist, artiklitest . . .»

«Ja teistelt õppejõududelt,» torkas Bannister, tema pidi oma sõltumatuse iga hinna eest säilitama.

. Cherny ei vaevunud irooniat märkamagi. «Aga nende autorid? Kust nemad teavad neid arve, mida te nende raamatuist loete ja mulle ei ütle? Jällegi õpikuist, monograafiaist, erialaartiklitest ja kust veel. Ja nende autorid? Taas samadest allikatest. Aga võibolla on see kõik vale? Kujutage ette, et võibolla pole nn. antiikaegu kunagi olnud? See tähendab, et need eksisteerivad ainult pabereil, ei kuskil mujal? Tähendab, vale käib ringiratast, vale kinnitab valet. Kas te teate, miks teaduskirjanduses on välja töötatud ülirange viiteaparatuur ja miks selle täpne järgimine on kohustuslik?»

Bannister vaikis. Kuhu oli eksam pöördumas? Ega siin meelelolusid peilitud?

Ja taoliseks jutuks polnud ta ette valmistatud, see muutis morniks. Ta oleks soovinud demonstreerida oma hiilgavaid teadmisi, loetleda kummagi riigi keisreid, sõdu ja vallutusi, rahusõlmimisi, ja eriti kodus oli ta kirikuasjanduses. Ta oleks võinud iseloomustada esimese ja teise Nikaia oikumeenilise kogu koosseise, vaagida probleeme. Ta oli oletanud, et Cherny tunneb huvi arianismi ja pildikummardamise, mitmete usuvoolude ideoloogiate juuspeente vahede järele, et just selles väljenduvad professori «oma kriteeriumid», ja ta oli seda kaugelt üle eksamimahu uurinud. Vähe sellest! Bannister oleks osanud lisada öeldule näite kujutava kunsti vallast — ikooni, mööblitüki, tiitellehe illustratsiooni, keisrikrooni, inkrusteeritud relva. Ja Bannisteril oli iga asja kohta oma arvamus, vahel teooriagi, mida noormees ise üsna väärtuslikuks pidas. Kõige selle valgustamiseks ei kavatsetudki vist talle mahti anda! Teised õppejõud olid ikka tähelepanelikult kuulanud ta mõttekäike, jaganud neile tunnustustki.

«Aga sellepärast,» jätkas Cherny, «et ajada vale teise kaela! Säärane on range viiteaparatuuri kehtestamise alateadlik põhjus, mis üksnes looritatud väljavabandustega autoriõigustest, ausast tsiteerimisest ja refereerimisest. Aimamisi tunnetavad paljud, et tegelikult toimub massiline pimesiuskumine, et minnakse kergema vastupanu teed ja ei kahelda trükitud faktis.

Eriti, kui tsiteeritavale väljaandele on suudetud lisada teaduslikku prestiiži teadusväliste nippidega — kas kujunduse, köitmise, illustratsioonide või värvatud autorkonna staatuse kaudu. Aga mis peale nn. teadusliku kirjanduse ja sajanditepikkuse veendumuse veel tõestab antiikaegade olemasolu?»

«On ju säilinud materiaalne kultuur, on olemas käsikirjad. Helde jumal, kas te tahate mulle, härra professor, tõestada, et antiikaegu pole olnud olemas?»

«On olemas materiaalne kultuur, on olemas mingisugused käsikirjad,» kinnitas Cherny, aga mehe toonis oli alltekst, mis sõnas, et needki on vahest silmapete, ei enamat. «Aga öelge, palun, kas on olemas kindel meetod, mille järgi määrata arheoloogilise leiu või manuskripti vanust?»

«Radioaktiivse süsiniku meetod, dendrokronoloogiline meetod, numismaatika, stiilianalüüs, vanade tekstide dešifreerimine, dokumentide sisu, keel, kirjaviis, paberisort jne., jne. Muide, ka allikakriitika eksam on mul õiendatud,» ütles Bannister pahuralt, talle jäi selgusetuks, kuhu professor sihtis; tundus, et siin sooviti teda sisendav-seltsimehelikul toonil tolaks teha.

«Viimaste kasutamisel on tarvis eelnev skaala, mille järgi vanust hinnata. Ainult süsiniku- ja dendrokronoloogiline meetod kuulutatakse absoluutseiks, öeldakse andvat puhta, eelnevaist dateeringuist sõltumatu vanuse. Tegelikult on see bluff, tegelikult alluvad mõlemad varasemate määratlustega võrdlemisele ja klapitamisele. Süsinikumeetodil on lai, suva järgi venitatav veadiapasoon, meetod tagab parimal juhul täpsuse ±1200 aastat. See on aga terve igavik! Kas te olete kuulnud, et mõnikord on süsinikumeetodi abil pealmine kultuurikiht alumisest vanemaks dateeritud?»

«Jah. Olen. Aga viga parandati kohe.»

«Viga parandati kohe,» osatas Cherny. «Mille järgi? Eelneva informatsiooni järgi! Ja kust pärineb eelnev informatsioon, mille järgi aeg on v i g u p a r a n d a n u d? Renessansist, sel ajal eelnevat informatsiooni polnud, järelikult oldi parandamisvõimalustest ära lõigatud. Renessansiajal klappis kõik, kogu hilisem t e a d u s on seatud kinnitama tollal väljamõeldut. Ja taolistest parandamistest ajaloo kronologiseerimine koosnebki. Aga kus nii juhtus? Võibolla tahate mulle ainult mett moka peale määrida?»

«Kaevamistel sumerite oletatava suurkorruse alal.»

«Ja igal pool mujal! Süsinikumeetod on üks enesepettuse vorme, mille näiline veenvus seisneb nn. teaduslikus atribuutikas ja rituaalides. Valged kitlid mungasärkideks, laboratooriumid pühakodadeks, kallis aparatuur altariks. Füüsika, saiantokraatia puujumal! Igal ajastul oma ebausk, mis loob võltsi

kindluse. Kas te olete kunagi mõelnud, et meie maailmamudel oma aatomite ja molekulidega, oma evolutsioonihüpoteesi ja arengukummardamisega on tõeväärtuselt identne kõigi teiste maailmamudelitega, mida praegune eitab? Aga hüva, meie räägime ajaloost. Täpselt sama kehtib dendrokronoloogilise meetodi kohta, mille skaala ei ulatu tahapoole VIII—IX sajandist p. Kr. Ka see meetod on kutsutud kinnitama teatut. Nn. antiikajad on vist varasemad?»

«Härra professor, kuigi eksamil pole see kombeks, aga kas ma võiksin teilegi küsimuse esitada?»

«Unustasin juba, et olete eksamil. Hüva, mis ma teist ikka piinan.» Professor kirjutas matriklisse mingi hinde, klõpsatas kaaned otsustavalt kokku, jättis raamatukese laua enda poolele. Bannister seda võtma ei küündinud. Tore mittepiinamine küll! «Ja missuguse küsimuse te mulle esitate?»

«Kuhu te soovite välja jõuda? Ma ei pea ennast kehvaks ajaloolaseks, aga ma ei saa teist aru. Mitte millestki ei saa aru, ja seda võinuksin ma tunnistada ka enne hinde kirjutamist.»

«Teie distsipliini juurde tahan jõuda — Bütsantsi ja Saksa-Rooma suhete juurde.» Professoris kasvas kummaline õhin, mehe laial näol õhkus aval, mitteprofessorlik naeratus.

Kabinetiuksele koputati. Proua Cherny, kleenuke juuditar, serveeris kakaod. Naise pehmet astumist saatis põrandalühtrite klaasripatsite meloodiline kilin. Professori abikaasa sukakannas märkas Bannister auku. Kannanaha kortsud jumetasid lillakalt, sammudel kortsud liikusid.

Sunnitud vaheaeg muutis professori kärsituks. Mees tõusis järsult laua tagant, kakao loksus tassist kirjutusmasinale, mees hõõrus nimetissõrmega beežikad piisad täheklahvidel laiali. Seejärel kõndis professor aknani. Tema ennelõunakuue püstkrae näis tagantvaates kuklasse toetuva selgroolahasena, nii kangelt nööris riietus meest.

«Tulge siia, kuniks kakao jahtub!»

Professor paotas aknakardinat. Häälekõma ja viibete järgi tajus Bannister, et algab see, milleks teda on kutsutud, et kõik eelnev oli nagu luureandmete kogumine, kas tasub noorukit asjasse pühendada või mitte.

Paari kuuga oli City sellele mademele püsitatud Giza-täis püramiide, mõnede kiiskavad, lumivalged küljed ja teravad tipud paistsid professor Cherny aknast.

«Tahan jõuda sinnamaani, et kõik dateerimised ajaloos alluvad varem kehtestatud kronoloogiale, mida ükski avastus ei ajaloo ega füüsika — pean silmas moodsaid dateerimismeetodeid — alal ei muuda, ja kui, siis ainult vanandamise suunas. Kõik, mis ei sobi selle, renessansi ajal kehtestatud kronoloogiaga, tunnistatakse ekslikuks. Keegi ei taha tulla selle peale,

et see kronoloogia on täielik fantaasia vili. Müstifikatsioon! Kõik soovivad säilitada mõnusa *status quo*, mis võimaldab laheda ja viperusteta äraelamise, õdusalt dissertatsioone kaitsta.

Aga olgu. Kuidas te prognoosiksite, kas kunagi hakatakse neid püramiide pidama viie tuhande aasta vanuseks?» küsis professor, näol liisutõmbaja ilme, kes kõhkleb — äkki talitab ta pöördumatult valesti, kui noormehele ränka tõtt kõneleb.

«Kunagi — kui neid varem ei lammutata — saavad need viie tuhande aasta vanuseks. Siis vahest hakataksegi. Niisugune on minu prognoos.» Soostuda ette teadmatusega Bannister ei kavatsenud. Kuhugi värvata laseb ta end ainult omal soovil.

«Olete nutikas. Aga need ei saa kunagi viie tuhande aasta vanuseks. Mitte miski ei ole viie tuhande aasta vanune, ka varemed mitte. Kõik laguneb kiiremini. Ometi hakatakse neid püramiide paarisaja aasta pärast pidama viie tuhande aasta vanuseks, et rahuldada pabeliitide iidsusenälga. Ajalugu on teadus meie iidsusenälja rahuldamiseks, arheoloogid altruistid, kes raske koorma enese õlule on võtnud. Aga muidugi peavad arheoloogid silmas omakasugi. Nende vahel käib tõeline võidujooks üha «vanemate» ja «vanemate» kultuuride avastamise nimel. Ja mitte tulemusteta — kes otsib, see leiab. Alates renessansist on nn. vanu kultuure avastatud geomeetrilises funktsioonis, viimasel ajal on nõudmine nimetatud kauba järele kasvanud, pakkujad oma mobiilsuses ja paindlikkuses on turukonjunktuuri arvestanud, avastamine on hakanud toimuma eksponentfunktsiooni kõvera järgi. Ja seda kutsutakse teaduse progressiks! Teadus on muudetud lõbutööstuse haruks!» Professor jäi mõtlikuks, viipas tooli suunas. «Senini. Siiani. Vahest õnnestub tuua pööre . . .»

Bannister istus endisele kohale. Pikk sõõm tühjendas õblukese kakaotassi. Portselan oli nii õhuke, et valgus kumas temast läbi. Jook oli meeldivalt mõrkja maitsega, mitte imal nagu mujal. Cherny seisis keset avarat ja kõrge laega töökabinetti. Mehe jalad olid pisut harkis, otsekui kartnuks ta, et põrand võib hakata kõikuma. Jah, see karune mees meenutas Bannisterile seilajat ajaloomerel.

«Keda te peate nn. antiik-Rooma tähtsaimaks autoriks?»

«Tacitust, härra professor.»

«Kes oli Tacitus?»

«Mul on vaid üldtuntud andmed. Need, mis õpikuist õpikuisse, entsüklopeediast entsüklopeediasse rändavad.»

«Ja need meeldivad teile?»

«Enam-vähem. Nad on sobinud maailmapilti, mis mul on antiikajaloost.»

«See on hea vastus. Paistab, et taipate, kuhu ma tüürin?»

«Ei.»

«Kas olete ka lugenud seda, mida Tacituse pähe avaldatakse?»

«Päris hoolega.»

«Mis aasta väljaannet?»

«Isegi kõige värskemat. Seda, mis kevadel müügile tuli.»

«Ja see on muidugi kõige usaldusväärsem?»

«Igatahes on seal originaalide faksiimiletrükid sees. Kas ka need on võltsitud?»

«Kas olete ka nn. originaale näinud?»

«Ei.»

«Tähendab — usute faksiimiletrükke. Tõsi, need jätavad efektse mulje. Olid paberid ka tublisti koltunud?»

«Härra professor! Mulle ei meeldi, kui mind proovitakse lõksu püüda.»

«Võtke paber ja pliiats, konspekteerige!» lausa kamandas Cherny äkki.

«Harilikult kasutan ma diktofoni. Mul on kõrvamälu.»

«Olgu, lindistage!»

Bannister vajutas märgile kuuerevääril. Märgil süttis punane lambike.

Professor nööpis lahti kuue, pistis parema käe neli sõrme vasakusse vestitaskusse. Mees võttis hoogu pikemaks loenguks. Korraks heitis ta veel oma ainukesele kuulajale kõhkleva pilgu — kas noormees on väärt seda, et ta tõe juurde juhatada? —, käis edasi-tagasi piki kirjutuslaua külge.

«Mina olen auakadeemik Nikolai Morozovi õpilane. See lugupeetud teadlane on nüüd juba nelikümmend aastat surnud. Ta oli astronoom ja egüptoloog, füüsik ja hellenist, piibli eksegeetik ja indoloog, luuletaja ja sinoloog, majandusteadlane ja latinist, matemaatik ja teoloog. Ta oli kõik. Ta oli esimene inimene Paabelis, kes uuris ajalugu kompleksselt ja ei nikerdanud mingi kitsa lõigu kallal, muust teadmata. Kogu tema-eelne ajalugu oli tsitadomaania ja skolastika. Morozov oli geenius. Mina ja mu kolleegid, professor Phomenco ja professor Mičenqo oleme neomorozovistid, nagu meid mõnikord nimetatakse. Paljude suus küll sõimusõna, teeb meile see au. Kas olete kuulnud varem Nikolai Morozovist?»

«Ei.»

«Sellele mehele kuulub avastus — ja nüüd tõeline, nüüd avastus ilma jutumärkideta —, et renessansis sai alguse ajaloo vanandamise protsess, et juba siis paisati paljud sündmused nende õigest toimumisajast paarsada kuni tuhatkond aastat tagasi. Ajaloo kirjutamine algas valetamisega! Vanandamine tõi kaasa vajaduse välja mõelda nn. antiikriigid — Hellase,

Rooma, Egiptuse, mitmesugused riiklikud moodustised Väike-Aasias ja Mesopotaamias, hiljem väljakujunenud malli järgi Hiinas, Indias, Kolumbuse-eelses Ameerikas. Antiiki pole kunagi olnud!»

«Aga kuidas see siis meie teadvusesse on jõudnud? Ja kas pole fakt, et antiikriikide olemasolu püsib meie teadvuses nende olemasolu tõestuseks?»

«Vastust väärib ainult esimene küsimus. Teine on immanentsusfilosoofia sonimine, solipsistlik jamps. Meie, neomorozovistid, oleme materialistid, tõelised materialistid, nagu oli ka Nikolai Morozov. Meie jaoks eksisteerib objektiivne maailm oma seaduspäraga, teadvuse autonoomsusest ei soovi me midagi teada. Et teie diktofoni patareid mitte ülemäära kulutada, teen ilma edasise sissejuhatuseta. Jutt tuleb pikk, olge kannatlik.»

Bannister niheles. Ta oli Johannes Maron meeveemaja peremehe ees. Ta tahtis alandlikult kummardada, langetada ustavaksmanatud pilgu rääkija jalgadele. Ta tahtis laskuda põlvili, nõustuda orjusega. Ta tundis ette, et järgneva võtab ta omaks, ja mida vastukäivam tuleb see üldaktsepteeritud tõdedele, seda kindlamini ja kiiremini. Temalgi on müstikajanu ja protestivaim, mis pingul rahuldamistarbest. Tema eelnevad kahtlustavad märkused olid üksnes kiivusest sündinud, tema tahtnuks olla esimene või ainus salateaduse teadja.

«Nõnda. Kuidas on meile jõudnud nn. antiikriikide olemasolu? Te ilmselt ei kujuta ette, kui lihtne on kokku kombineerida hüpoteesi uuest nn. vanast kultuurist ja kui kähku muutub see hüpotees surmkindlaks tõeks. Nii sotsiaalne kui psühholoogiline tellimus õhkavad selle järele. Taolises atmosfääris piisab pisimast algtõukest ja kogu nn. teadus jookseb kaasa, hakkab ideed uuest vanast kultuurist hasartselt toetama. Kaalul on paljude teadlaste eneseteostus. Praegu on uue vana kultuuri loomine hõlpsam kui renessansis, millest ma hakkan teile rääkima. Renessansiajal oli asi harjumatu, tekitas koguni tõrkeid ja vastuseisu, ometi läksid juba siis taolised müstifikatsioonid sujuvalt.

Muide, kaheksa aastat tagasi imesin siinsamas laua taga välja giriaki kultuuri. Provokatsiooniks, et paljastada varasemaid müstifikatsioone ja müstifikatsioonide loomise mehhanismi. Kirjutasin giriaki kultuurist kolm artiklit, paigutasin selle kuuendasse sajandisse enne Kristust ja Magribi poolsaarele. Ei võtnud kaua aega, kui sinna suunati ekspeditsioonid, ja loomulikult ei naasnud need tühjade kätega. Oli juba korjatud mahukas arheoloogiline aines, välja kaevatud linnad ja staadionid, koostatud valitsejate nimestik ja nende valitsusperioodide tabelid, kui ma kõik üles tunnistasin — kirjutasin, et see

on bluff, kõige ehtsam bluff! Samasugune bluff, mis toimub alates renessansist, samasuguse skeemi järgi — alul müstifikatsioonid, seejärel neid kinnitavad leiud. Ja mind ei usuta, mind peetakse hulluks! Minu müstifikatsiooni võetakse tõe pähe, selle ülestunnistust peetakse müstifikatsiooniks, kurjaks naljaks. Siin ja seal Paabeli teadustsentrumeis on giriaki kultuuri kohta kaitstud dissertatsioone, andmed poetuvad entsüklopeediaisse ja õpikuisse. Olen veendunud, et tudengid maadlevad giriaki kultuuriga eksameil. Meile, neomorozovistidele, on juhtum Morozovi teooria kinnituseks, kõigile teistele kultuuride normaalse juurdeavastamisprotsessi ilminguks.

Aga mingem nüüd ajaloo võimsaima müstifikatsiooni juurde. Te ütlesite, et teil on mõningaid andmeid Tacitusest. Tõenäoliselt siis ka teda ümbritsenud ajast ja kultuurist, riigist, kus ta elas, ja linnadest, kus ta käis. Võibolla on teil kõigest sellest koguni visuaalne ettekujutus, näete meest ja tema aega vaimusilmas.

Tacitust pole kunagi olnud!» Nüüd pääses voog paisu tagant, nüüd põles professori silmis kirg. Ei, ta polnud meremees, vaid prohvet, kes kõrbes tõde kuulutab! «Tacituse teosed kirjutas Podio Vraććolini 1425. aastast kuni 1455. aastani. Tacituse mõtles välja see kuulus seikleja ja müstifikaator. Podio asutas koos Niccolo Niććoliniga (1363—1447) stuudio, kus hakati looma antiiki. Tõsi, nemad polnud esimesed võltsijad, aga nemad tegid just Tacituse, täpsemini Tacituse nn. hilisteosed. Oma produktsiooni müüsid hakkajad mehed Medicidele, Sforadele, d'Estedele, aga ka Burgundia ja Üheksasaja Seitsmenda Suurkorruse ülikoolidele ja aristokraatidele. Võltsijad teenisid miljoneid, Firenzes maksti neile villadega. Isegi mered kaevati villade juurde, et oleks nagu päris. Miks pabeliitidele hakkas tollal meeldima hüsteeriline valetamine, jäägu psühholoogide selgitada.

Ei Tacitusest ega teistest nn. antiikautoritest ei teatud enne renessanssi midagi.

Niisiis, novembris 1425 teatab Podio Medicile Firenzesse, et keegi munk (nimetu!) pakub talle müüa partiid antiikkäsikirju, nende hulgas kedagi Tacitust, seni tundmatut autorit.

Medici on nõus manuskripte omandama, kuid tehingu sõlmimine vältab aastaid ja kaup jõuab kohale ükshaaval! Aga Tacitus on ümbritsetud juba vaimustusega! Kirjades 28. detsembrist 1427 ja 5. juunist 1428 pakub Niccolini müüa juba kaht eksemplari Tacitust, teine, ümberkirjutatud olevat tal käes. Teine jõuabki ostjani, esimest nn. lombardia eksemplari pole keegi kunagi näinud! Esimese eksemplari ümber on palju legende, mis kõik on kontrollimisel valeks osutunud. Alles hiljem müüb keegi saksa kaupmees paavst Leo X-le viis «Annaalide» algpeatükki, need on ta saanud Podiolt ja need osutuvadki teise eksemplari mustandeiks. Ent paavst on Vatikani kassast maksnud 6000 franki ja kuulutab ostetu originaaliks. Nõnda — tõelist esimest eksemplari pole keegi näinud, kuid kuni tänaseni leitakse neid küll Stockholmi, küll Kopenhaageni raamatukogudest, küll Tuhande Kuuekümne Viienda, küll Tuhande Kahekümne Üheksanda Suurkorruse raamatukogudest. Peaasi et Firenzest ja Roomast kaugel!

Leo X tahtis saada Medicidest rohkem originaale, ja tema pakkus honorarideks lisaks villadele ja rahale seda, mis polnud Medicide võimuses — pattude lunastust. Aga Podio hingel oli juba palju võltsimispatte! Et neid lunastada, pidi hingepuhastusehimuline muudkui kirjutama ja kirjutama. Ladina keel oli talle emakeeleks, ja nii vorpis see renessansiaferist Seneca, Petroniuse, Titus Liviuse! Mis aga turul läks! Kiirustamisel lipsas sisse vigu, mida esimese sajandi roomlane ei saanud teha.

Podio kirjeldab Saksa Rahva Püha Rooma Keisririiki, oma kodumaad, kirjeldab kaasaega mineviku pähe! Ja see meeldis ostjaile — väärtustas ju sarnasus kaugete aegadega kaasaegagi. Ja kiirustamisel tekkinud veadki leidsid loogilise põhjenduse — kuna originaale peeti kadunuks, siis oletati, et vead on hilisema ümberkirjutamise tulemus, ja see oletus omakorda — kui veider! — kinnitas originaalide olemasolu.

Firma Podio-Niccolo fabritseeris järgmised autorid: Tacituse, Titus Liviuse, Seneca, kõik Quintillianuse teosed, mõned Cicero tsitaadid, Lucretiuse, Plautuse, Tertullianuse ja rida väiksemaid autoreid, juurde mõnel juhul nende elulood. Riikide valitsemisvormide kirjeldused tekkisid moodiläinud nn. antiigiuurimise käigus ise, eeskujuks Saksa-Rooma.

«Tacituse avastamine» lõi laineid, turg ujutati käsikirjadest üle.

Kummati polnud Podio esimene müstifikaator. Enne teda oli käsikirjade leidmisega tegelnud Petrarca. Ärge imestage, just seesama Francesco Petrarca, kelle elukäiku ja teoseid te üldjoontes vist teate ja keda me tunneme kui psühhopaati, kes 1333. aastal sooritas oma kuulsa reisi mööda kloostreid, kust hankis nn. antiikoriginaale. Roomas 1337 hakkas Petrarca rahvasuust koguma nn. antiiklegende, mis tolle ajani olid säilinud! Petrarca kirjutas üles, et Apollonius — ortodokssе ajaloo järgi Aleksandria raamatukogu juhataja ja «Argonautika» autor — oli astroloog, saatan ja saratseenide jumal, Platon arst, Cicero rüütel ja trubaduur, Vergilius maag, kes laskus Vesuuvi kraatrisse.

Petrarca organiseeris stuudio, mis hakkas kaasaegsusest puhastama nn. iidseid legende — legendid ei olnud iidsed,

legendid olid kaasaegsed, Petrarca tegeles nende kohitsemisega. Selle eest krooniti ta Kapitooliumil 1341 *poeta laureatus*'eks.

Petrarca kirjutas ka teose «De viris illustribus» («Kuulsatest meestest»), milles kinkis ajaloole Sokratese, Simonidese, terve Olümpose oma segase hierarhia ja vastukäivustega, milles peegeldub Petrarca enda psüühiline olemus.

Nõnda — antiik-Rooma sai pikapeale loodud, segaduse ja süsteemituse tõttu korjus neid koguni kaks tükki, esimene ja teine Rooma impeerium, hiljem haakus kolmandana nn. Rooma vabariik. Juba tõik, et nn. antiik-Rooma oli keisririik, pidanuks manitsema ettevaatusele, eksisteeris ju keisririigina ka Saksa-Rooma. Aga vähe sellest! Esimese ja teise Rooma impeeriumi ajalugu on peegelpildina identne omavahel ja Saksa-Rooma ajaloo esimese perioodiga. Klapib valitsevate (küll erinimeliste) keisrite järjekord, kõigi keisrite valitsemisaegade kestus on kolmel juhul sama, kolmel juhul korduvad riigiasutamised, vallutusretked, vaenlaste tagasilöömised, maavärinad, üleujutused, kodusõjad, filosoofilised koolkonnad, kõik sobituvad nagu riiulitapid tsälkudesse. Hiljem loodi neljanda juhuna muinas-Egiptus oma vaaraodega, seda tehti suurejoonelisemalt, on tunda Bütsantsi kätt, üksikkeisrite asemel on tulnud vaaraodedünastiad, aga nemadki paigutuvad ilusti Saksa-Roomalt mahakirjutatud perioodilisusemalli.

Tõenäosusteooriat olete õppinud?»

«Pisut. Gümnaasiumis.» Bannister oli võlutud, ahmis kuulda tõde. Noormehe temperamenditüübile istus morozovism.

«Tõenäosusteooria järgi on sündmuste taoline perioodiline ühtelangevuse võimalus kolmel-neljal juhul, nagu seda kirjeldab ortodoksne antiikkultuure käsitlev ajalugu, tublisti alla triljondiku.»

«Miks k o l m e l - n e l j a l? Miks mitte täpselt kolmel või neljal?» Ometi ei tahtnud Bannister olla passiivne vastuvõtja, tema pidi alati leidma vea.

«Neljas juhtum — Egiptus — pole nii ideaalne kui kolm Roomat. Aga sellest kunagi hiljem, kui teid asi tõesti huvitab.»

Olnuks silmakirjalik seda mitte tunnistada. «Vaatame, mis edasi tuleb,» surus Bannister oma vaimustuse mõõdukusse ja skeptitsismi.

«Nõnda, Saksa-Rooma rikastas meid mitme antiik-Roomaga. Ja loomulikult kinnitab arheoloogiline aines müstifikatsioone, kinnitab tänase päevani, kohati küll kronoloogiat siin ja seal vanemaks venitades. Säärane on juba publiku soov. Kõikide dateerimismeetodite pädevust kontrollitakse renessansis kehtestatud luulude järgi, ja süsteem töötab õlitatult.

Konkureeriv Bütsants — mida, muide, samuti kutsuti Rooma

impeeriumiks! — ei tohtinud olla viletsam. Seal alustati nn. Hellase loomist, mis kandus üle ka Roomasse, võltsimise meistrite juurde.

XV sajandil hakkavad üksteise järel Rooma saabuma kuulsad Bütsantsi humanistid (protsessi on hiljem kirjeldatud kui nn. antiik-Kreeka mõjusid nn. antiik-Roomale), kaasas muistse Kreeka käsikirjad. See pidanukski olema meie eksami teema — Bütsantsi ja Saksa-Rooma suhted!

Alul ei esine neis käsikirjades kuskil Ateena nime, see tuleb hiljem ning esmalt Neitsi Maarja kloostri asukohana. Kõik hiljem loodu põhineb suurematele kogemustele ja on seetõttu vägevam. Aja möödudes muidugi kristlikud detailid kõrvaldatakse, nende esinemine kuulutatakse võltsijate lisandusteks. Tegelikult oli taoline kõrvaldamine võltsimine. Ateena on rajatud aastal 1204 p. Kr. frangi ristirüütlite hertsogiriigina, Parthenon on Neitsi Maarja klooster, Athena Neitsi Maarja kohalik hellitusnimi (mõningais piirkonnis Pallas), nagu Minerva oli Neitsi Maarja üks paljudest hellitusnimedest Saksa-Roomas.

Mõnede nn. antiik-Kreeka poliste kirjelduste eeskujuks on ristirüütlite kolooniad, mõnede viikingite pisiriigid. Trooja sõjad pole muud kui ristisõjad Püha Haua vabastamise nimel.

Aga miks Ateena oli alul tagaplaanil järjest selgepildilisemaks formeeruvas nn. Hellase ajaloos?

Bütsantsi riigis oli Ateena kolkaprovints, seepärast ongi kõik nn. antiikkäsikirjad, et neil oleks hinda, pärit väärikamatest Athosest, Korfust, Kreetalt, Salonikist ja mujalt.

Ja bütsantslased olid idamaiselt suurejoonelisemad, nemad üksikmanuskriptidega enam ei tegelnud, seepärast peetaksegi Hellase kultuuri antiik-Rooma kultuurist kõrgemaks. Muide, Bütsants, mille järgi on loodud Hellase ajalugu, oligi tsiviliseeritum Saksa-Roomast, mille järgi on loodud antiik-Rooma.

Ja suurejoonelised olid bütsantsi humanistid tõesti! Näiteks leiab keegi Auris ühekorraga 238 käsikirja. Dmitri Halkokondilas trükib (!) Milaanos terve Homerose, Manuilus Krisolorius varustab meid «Platoni sõnasõnalise tõlkega».

Platoni käsikirjad olid tundmatud kuni XIV sajandini, kui Marcello Ficcino pakkus kirjastajale Laurentius Venetiusele ladinakeelset (!) dialoogide originaali, kuulutades selle oma tõlkeks kreeka keelest. 1517 ilmuvadki trükist Platoni «Kogutud tööd», kreekakeelne variant on hiljem selle järgi tõlgitud.

Muide, Platon kõlbab suurepäraselt kogu väljakujunenud peegelsüsteemi näiteks — Platoni paljunemise skeemi alusel on paljunenud teised autorid, riigidki.

Traditsiooniliselt peetakse nn. platonismi rajajaks «iidset Platonit», tema kadumise järel sureb välja tema õpetuski, et mitusada aastat hiljem taaselustuda nn. neoplatonismi kujul,

mille olevat loonud keegi Pleton (kanooniliselt 205—207 p. Kr.). Neoplatonismgi haihtub olematusesse, et velmuda uuesti neoplatonismina XV sajandil Firenzes, eesotsas uus Platon, kes asutab nn. Platoni Akadeemia, täpse koopia kahest varasemast Platoni Akadeemiast, kus teeb «iidse Platoni» eeskujul katse taastada paganlus ja jutlustab «ideaalsest riigist».

Selge, et olemas on olnud vaid viimane Platon, kõik varasem on fantaasiavaese elust mahakirjutamise vili. Täpselt sama kordub Aristotelesega. Keskaja nominalistide ja realistide vaidlus on olnud aluseks «iidse Platoni» ja «iidse Aristotelese» loomisel, idealismi ja empirismi kujutamisel.

Igale suuremale nn. antiikmehele on renessansis analoog, tihti samanimeline või lähedase nimega end jüngriks kuulutanud, kauge aja õpetuse nn. taaselustaja. Sama on lugu filosoofiliste vooludega, kunsti ja kirjandusega. Sel moel tuli tunnustus kiiremini. Aga mõnikord ei nimetanud end eelkäijate õpetuse jätkajaiks renessansi filosoofid, kirjanikud jne. ise, pidurdamatu protsess sünnitas «genealoogia» automaatselt.

Hea näide on Leon Battista Alberti (1404—1472), kakskeelne (itaalia ja ladina) poeet, maalikunstnik ja arhitekt, kelle loodud on tolleaegse Itaalia suurimad paleed ja kirikud. Mõni aeg pärast Alberti surma ujub pinnale keegi poolteist tuhat aastat enne Albertit elanud Vitrevius, kes olnud antiik-Rooma tähtsaim arhitekt, ka poeet ja arhitektuuriteoreetik. Kummaline, et Vitrevius tundis ülima täpsusega poolteist tuhat aastat pärast teda ilmunud Alberti teost «Kümme raamatut arhitektuurist», ka Vitreviuse raamat kannab sama pealkirja. Traditsiooniline ajalookäsitlus sipleb sellest — nagu sajast analoogilisest — tõigast välja seisukohaga, et Saksa-Rooma matkis antiik-Roomat, konkreetsel juhul, et Alberti jäljendas Vitreviust, et Alberti, olles 1447. aastast Rooma «taastamise» juhendaja, kopeeris Vitreviust, ehitas oma paleed ja kirikud antiikpaleede eeskujul ja nende varemeile.

XIV—XV sajandi arhitektid ei «taastanud» Roomat, vaid ehitasid selle. Saksa-Rooma, mis aktsepteeritud ajaloo järgi kerkinud antiik-Rooma varemeile ja imiteerinud antiiki, on ainuke reaalne Rooma, teised variandid eksisteerivad üksnes immanentselt meie teadvuses, neil pole tegelikkuses katet. Näete, mis on võltsimise tasu — võltsijad surutakse ajaloost välja (kui tühine on kanooniliste hinnangute järgi Saksa-Rooma antiik-Rooma kõrval!) või hakatakse neid pidama oma müstifikatsioonide matkijaiks. Looming on loojast suurem, loodud ajastud loomise ajastust vägevamad.

XV sajandil kraabitakse ka seni nimetute büstide alla nimed, büstidel kujutatud kuulutatakse antiigi riigimeesteks, filosoofideks, kirjanikeks. Kellade levimise ajal luuakse «kõikide sünd-

muste kronoloogia», keisrid saavad sünni-, surma- ja valitsemisaastad. See nõuab tükk arvutamistööd, ja sajandeid on asi segane, kuniks formeerub oma raudkindlas vastuvaidlematuses.

Nimed büstidel kanduvad sarnastele portreedele (veel ringlevatel!) müntidel, tekib numismaatika, saab dateerimismeetodiks, ja on seda tänini! Ja võrdlevalt nn. antiik-Rooma ajalooga on kronologiseeritud teiste suurkorruste ajalood! Omakasupüüdlikud fabritseeringud on klassikalise ajaloo aluseks!

Veel kaua pärast renessanssi samastati nn. antiiktegelasi ja (eel)renessansiinimesi, paganlikke ja kristlikke persoone, alles XVII sajandil tehti suur puhastus — juba kehtima pandud kronoloogiaprintsiipide järgi. Ühed (renessansiinimesed) paarsada aastat vanemaks, teised (nn. antiik-Rooma) tuhat aastat vanemaks, kolmandad (nn. antiik-Kreeka) tuhat viissada aastat vanemaks, kui seni oli peetud. On sündinud nn. ajalootaju, mis kohustuslik siiani. Lahku löödi ka jumalad. Tuleriidal huku tõi Athena, Minerva ja Neitsi Maarja, Zeusi, Jupiteri ja Jehoova ning Basileus Suure ja Jeesus Kristuse samastamine. Nii — võltskronoloogia sunniti peale vägivaldselt, surmahirmus unustati tõde.

Ometi näeme keskaegsete katedraalide bareljeefidel ja freskodel Vana Testamendi kuningaid (need on Saksa-Rooma ja Bütsantsi keisrid) ning tarku (need on tegelikult renessansi nn. humanistid) rahumeeli juttu puhumas evangelistidega (need on keskaja filosoofid ja kirikutegelased) ja antiikheerostega (need on keskaja folkloorikangelased). Tõsi, haamer, peitel, pealemaalingud ja kujutatud isikute hilisem ümberristimine on taolisi stseene tublisti vähendanud. Nüüd öeldakse väljavabandavalt, et moes oli nn. antiik. Kummati suhtlesid renessansitegelased vabalt nn. antiikmeestega, trubaduurid laulsid Trooja vallutamisest, see juhtunud nende arvates põlvkond-kaks tagasi. Frankid pidasidki endid Trooja vallutajaiks, neil polnud aimugi nn. antiik-Troojast.

Nüüd räägib «teadus», et frankid omistanud endile pettuse teel antiikheeroste kuulsuse, et frankidel puudus ajalootaju! Omistada pettuse teel seda, mida ei teata! Makedoonia Aleksandri matust kirjeldatakse esmaallikaist kui säärast, mida toimetanud mungad. Nüüd seletavad traditsioonilise kronologiseerimisprintsiibi pooldajad, et «pimedal keskajal» kadunud ettekujutus ajaloolistest kontinuiteetidest, seetõttu peetigi Aleksander Suurt ristirüütliks. Aga ta oligi seda, ja tõepoolest matsid teda mungad, nagu auväärsele Jeesuse haua vabastajale ka kohane. Ja frankid olidki keskaja folkloori ja ballaadide heeroste prototüüpideks, muidugi on müüdid loodud paraja fantaasiaga, nagu tänapäevanegi belletristika. Homerose eeposed käsitlevad ristisõdu! Aga vaadakem, missugune on

see nn. ajalootaju ja ettekujutus aegade kontinuiteetidest, mis seda eitab. See on keskajal sündinud nn. eukleidese geomeetria produkt. Kõigepealt — kontinuiteet on diskreetne, ajastud on ketti asetatud parajate vahedega nagu helmed palvekeel, ka uuem ajastute juurdeavastamine toimub samal printsiibil. Ikka kaugemale, ikka kaugemale, et rahuldada meie iidsusenälga! Ent ajastute sisemine kontinuiteet on samuti diskreetne! Võtkem näiteks looming, kui kõige tuntum nn. antiigi produkt.

Traditsioonilise ajaloo järgi kestab kirjanduslik tegevus Hellases *ca* 600 aastat. Aga tragöödiat viljeldakse ainult 100 aastat, ülejäänud 500 aasta jooksul pole ühtki autorit, kes kirjutaks ainsagi tragöödia. Komöödiat harrastatakse 150 aastat, enne harrastamist ja pärast seda täielik vaikus! Satiirialane tegevus vilksatab korraks enne 500. aastat p. K. Sellest aastast hiljem lõpetavad kreeklased ka lüürika loomise ja lülituvad ümber tõsistele mõtisklustele (umbes 200 aastat). Ja kui filosoofiagi tüütab, hakkavad nad kasvatama noort põlvkonda, mis kestab samuti umbes 200 aastat. Täpselt samale skeemile allub kirjanduslik tegevus nn. antiik-Roomas. Esimese 250 aasta jooksul pole Roomas kedagi peale dramaturgide, kes äkki ammutavad kogu oma anderohkuse, ja nende asemele ilmuvad luuletajate põlvkonnad terveks 200 aastaks. Luuletajate järel filosoofid, seejärel mürgised satiirikud, kes saja aasta pärast vaikivad.

Ja säärane ebaloogilisus mahub ilusti ajalootajju!»

«Härra professor, lint on otsas! Näete, lamp kustunud. Ja mu vastuvõtuvõime ka läbi,» sõnas Bannister.

«Hea küll. Tacituse-problemaatika me ka ammendasime. Tulge uuesti siia!» Cherny sammus akna juurde, nihutas põrandani ulatuvat rippkardinat. Väljas oli pime. «Kas te nüüd usute, et neid püramiide võidakse paarisaja aasta pärast hakata pidama viie tuhande aasta vanuseks? Kuigi me hiigelvõltsinguteni Egiptuse ajaloos täna ei jõudnudki.»

«Ma pean järele mõtlema,» pomises Bannister. Ta ei soovinud end reeta, näidata lihtsameelse soostujana, mehena, kellele saab kiirelt auku pähe rääkida.

«Tehke seda. Ja kui teid asi huvitama hakkab, küsige minult raamatuid. Siin on visiitkaart ja telefoninumber. Loodan, et saite endale mingisuguse ettekujutuse Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigi ja Bütsantsi suhetest,» lausus Cherny korteri esikukorrusel matriklit ulatades.

VÄLJAS OLI ÖÖ. TÄNAVKORIDORIDE SEINTEL LIIKUSID kunstkuud varjavate hõredate kunstpilvede varjud.

Liftid ei käinud, trepptunneleis varitsesid kordnikud, kes šantažeerimishimus jahtisid keelutunni rikkujaid. Bannisteril

polnud mingit tahtmist loovutada mõnele neist kümneluidoorilne.

Mademelt mademele laskus noormees läbi salamulkude köite ja nöörredelite abil. Puššpalluri füüsiline ettevalmistus ja kelneri tragidus aitas. Tüsenemisest hoolimata suutis ta oma keharaskust alla libistades hoida, aga kanepikiud kribisid peod marraskile. Ühe kinda oli ta juba sügisel kuhugi auditooriumisse unustanud, teist hoidis kodus. Kanda kinnast ühes käes oli võlts. Terve talve oli Bannister tänavkoridorides liikunud, selg kühmus, raamatumapist vaba käsi sügaval palitutaskus. Kindaid osta polnud lihtsalt mahti — lugemissaalid, muuseumid, loengud, bassein. Ja visiit poodi tundus ka enesereetmisena, johannesmaronlik, karjaelu rituaalina. Talle meeldis olla oma elustiili ohver. Bannisteri masohhism oli sünnipärane.

Viimane allalask, jalad puudutasid põrandat. Tema made oli pilvitu. Külm poolkuu kumas. Jääpurikad räästais helkisid. Need küll polnud sisemise valgustusega. Bannisteri sõrmed olid pulkkanged, pakane näpistas narmastunud peopesi. Vahest olnuks hõlpsam kasutada trepptunneleid? Aga kordnikke võis olla mitu, tal võinuks kuluda mitukümmend luidoori.

Hoovis märkas noormees, et üüritoa aken on valge.

Bannister sisenes, tal oli omaette käik, mida ta pidas elupaiga suurimaks väärtuseks. On vähemalt õigus kontrollijate peale mõtteis pahandada.

Toas ootas teda majaperemehe tütar Saarah.

«Tere õhtust, Arthur! Kuidas sul läks? Hästi?»

Saarah istus tema taburetil kirjutuslaua taga, mängis oma patsidega.

«Lase kate ette. Pimendamine! Tere!» Bannister sikutas ise nööri, ruloo vajus klõbisedes aknalauani.

«Ma kartsin, et kui ka kardina alla lasen, siis sa ei tulegi,» ütles Saarah.

Bannister riputas mantli nagisse uksel, vaatas neiut.

Tilluke keha, tilluke peaaegu huulteta suu, mis armastas ümiseda kurbi viise. Hea süda, silmad olid tal tihti märjad. Kui ta piiblit luges või televiisorist muinasjuttude ekraniseeringuid vaatas, muutus ta meel härdaks. Kuidas ta pärast kolledži lõpetamist arstina toime tuleb? Pabeliite lahkab? Kindlasti pole tal ühtki saladust, kindlasti ei tea ta, mis on armupõnevus, see, mida temaealised piigad uudishimus kirglikult noolisid. Metodistlik kasvatus oma pedantses ranguses ruineerib loomuliku arengu, nimetab halvamist korralikkuseks, isaarmastuseks. Tegelikult on see vägistamine, olude tõttu vaimne vägistamine, kuna füüsiliste kohta on kirjas: kui mees võtab oma tütre ja vaatab tema häbet, siis nad mõlemad on teinud jäledust, neid karistatagu surmaga, nende peal on veresüü. Hea, et tema, Ban-

nisteri isa polnud variser, sportis, rist kaelas, ei hoolinud söögipalvetest.

Saarahi patsid ulatusid taljenõoni, mustad kummirõngad otstes pidasid palminguid. Titatsemine? Kodeeritud signaal, et siin otsitakse kaitsjat, isa asendajat? Madalad, lapikud rinnad kodus kootud jämelõngast kampsuni all. Võibolla punastab ta ise, kui neid vannitoapeeglis näeb? Aga kuidagi õhkus neist võõrastest, sõrmedest mudjumata rindadest turvalisust — Neitsi Maarja austusest johtuv polnud säästnud teda, Bannisterigi. Huvitav, kas enne oli meeste terror, s. t. süütusekultus ning see lõi enese tarbeks ja püüust domineerida legendi Pühast Vaimust käima peale saamisest? Või juhtus tõesti nõnda? Või on legend litside väljamõeldis, millest mõni lollilt armunud mees õhinalt kinni haaras, et oma illusioonides naabrite silmis sarvedeta olla?

Ja muidugi tuksatab Saarahiski naise- ja emainstinkt, lapsikule olemusele vaatamata on ta puusad ümarad. Füsioloogia ja soodiferentseerituse ettemääratuse eest pole pääsu. Ent see instinkt ei aja teda kohvikuisse naeru mökitama, kui pikka kasvu ilueedi mööda õõtsub. Tee, mis nii või teisiti lõpeb mõõduka või päris hullu promiskuiteediga, vähemalt enne abielu. Aga ka abielu ajal ning abielude vaheaegadel. Ja kohvikuis polekski Saarahil lööki, haleda hinge, patside ja rebestamata hüümeniga ära sihukestesse seltskondadesse tiku, teed end narriks. Emainstinkt valib meelekohase realiseerimisplatsi ning Saarahi jaoks on ta valinud oma isa maja. Äkki ei eksi prohvet Muhamed — naise koht on kodus või surnuaial? Ja tema, Bannister, ei oskagi öelda, kummad on vastikumad, kas libud või kodukanad. Ehkki mõlemad kütkestavad. Küllap on libud vastikumad, otsustas Bannister, libistas näpuga üle rulooribade.

«Arthur, sa ei öelnud ikkagi, kuidas sul läks,» ütles Saarah, hääles vaikne piinlikkus, et peab küsimust kordama.

Professor Cherny sütitav loeng oli Bannisterile mõjunud kõikeunustavalt, ta oli matrikli esikukorrusel põuetasku pistnud pilku sisse heitmata. Nüüd kõndis ta väga lähedalt Saarahist mööda tuulekojaukseni — mõtles, kas Saarah soovib või on hirmul, et ta teda puudutab —, kohmitses varnas mantli kallal, võttis pappkaantega raamatukese, leidis õige leheküljе, vaatas.

Hinne oli loodetust madalam, professori allkiri selle järel ülivõimukas. Küllap tunnistab ta ainult sõnakuulelikke jüngreid, järeldas Bannister. Ka Saarah oli pettunud.

Noore, naiseks puhkemata neiu pettumuses oli teesklematut muret ja solidaarsust. «Isa rääkis, et see Cherny on veidrik ja ateist,» lausus Saarah. «Kord oli isa kutsunud Cherny meie pühapäevakooli esinema. Seal oli see professor rääkinud, et

Vana Testament on noorem kui Uus Testament ja et Jeesus Kristuse asemel tegutsenud hoopis keegi Basileus Suur, kellest kristlik entsüklopeedia annab ainult mõne rea.» Nimesid hääldas Saarah ettevaatlikult, nagu inimene, kes kardab eksida.

Sa tead seda! Sa teadsid morozovismist enne mind!

«Ja seda Basileus Suurt,» jätkas Saarah Bannisteri ilmest söakust säades, «ei löödud risti, mees seisnud hoopis postil, pärast tulnud alla — see olevat elluärkamine — ja valitsenud Bütsantsi keisrina edasi. Isa ütles, et see on tüüpiline Jumalast hüljatud pabeliidi lollus. Kas ta sinu käest ka midagi sarnast teada tahtis?»

«Enam-vähem.» Bannister taipas: Saarah on oma isaga just-just siin istunud, isa on entsüklopeedia võtnud, nad on sisse vaadanud, tüdruku lühimälu on jutu meeles pidanud. Homme on tal Basileus Suure nimi unustatud. Aga kummaline, et nad on siin vestelnud samal teemal, mis tema kaks madet kõrgemal.

«Isa ütles, et tema poleks soovitanud sul selle Cherny juurde eksamile minna. Kuidas nende korter välja nägi? Oli kallis mööbel? Kas tal lapsi on?»

Saarah tõi köögist praeahjus soojas olnud herkulopudru. Kui ta lauda kattis, olid ta liigutused väärikad.

Bannister alustas moosisilmast pudru keskel, sõi siis ainult vasakult poolelt. Saarah jälgis teda. Bannister kraapis supilusikaga kausipõhja, Saarah küsis:

«Tahad veel?»

«Ma sooviksin üksinda olla,» vastas Bannister.

«Mul on homseks, see on juba tänaseks ladina keel,» teatas Saarah, varjamata haavumist.

Ta ei oskagi midagi varjata, tema jaoks ei eksisteeri identiteedist möödaelamise võimalust. Õnnelik, probleemideta inimene!

Nende isade vahel sõlmitud kostikokkuleppe juurde kuulus punkt, mis kohustas Bannisteri Saarahit õpitöös aitama. Ega isad, naaberkoguduste jutlustajad, enamat plaaninud?

«Ma olen väsinud. Pea huugab. See Cherny!» kirus Bannister.

Saarah noogutas vaikselt, koristas laua, lahkus, pahuralt susse lohistades. Tema sukakannas polnud auku. Kas ta üldse kõlbaks professori abikaasaks? Kultuur ei salli loomulikku loomulikkust, loomulikkuse viisidest aktsepteerib kultuur erandi korras küünilise ja teatraalse loomulikkuse. Ainult loom on identne iseendaga, aga ei enam nemadki! Vääniku pabeliidi eeskujul on mõned isendid endale kultuursed vigurid külge harjutanud — loomaaiaahvid onaneerivad, rahvusparkide elevandid harrastavad vabasurma.

Ja professoriks pidi tema, Bannister, ilmtingimata saama! Ent millise õndsusega Saarah praegu kraani all kaussi nühib, proua Cherny on sel alal kahtlemata vilumatu. Aga kausinühkimine on ka omamoodi fetišism, kuigi viisakam vastassoo pesu kandmisest. Hoolitsev, kuid seda ei märka, et Bannister külma ilmaga paljakäsi käib. Hoolitsev ja lohakas, nagu paljud naised, tema tähelepanu kodust kaugemale ei ulatu. Majauksest algab vaenulik maailm.

Ja kuidas Bannister oleks süüvinud ladina keelde, mida pruukisid võltsijad ja müstifikaatorid ning mis pole kaugeltki nõnda vana, nagu seda reklaamitakse? Üks itaalia keele dialekte, keskaegne teadusekeel, kirikukeel, ei muud, ei uhkemat.

Bannister viskas end kuues, viigipükstes ja talvekingades voodiks pikendatud tugitoolile, kruttis reväärilt lahti diktofoni.

Salvestus oli vilets. Diktofon oli suundmikrofoniga, professor Cherny oli loengut pidades kõndinud kabinetis nurgast nurka, aegajalt kadunud püüdeväljast. Noormees kuulas. Tema vaimustus kasvas. Paiguti tilisesid ainult kandelaabri lühtrite klaasripatsid, mütsusid enesekindlad sammud, neis kohtades pani ta tööle fantaasia.

ARTHUR BANNISTERI ELU SAI UUE SISU. CHERNYGA sõlmus sõprus, niipalju kui see on võimalik akadeemilises, hierarhiseeritud maailmas õppejõu ja tudengi vahel. Professor laenutas talle raamatuid. Neid neelas Bannister fanaatilise kirega, laskis ülikooli paljundustöökojas kopeerida. Varsti oli ta toas morozovismialast kirjandust pikk riiulimeeter. Saarah torises sõnatult, kui pühkis sealt tolmu, mida neil raamatuil polnud. Vaist sosistas neiule, et säärased teosed veavad lugeja eemale normaalsest rutiinelust. Ent Saarahi isa toetas teda. Saatana jultunud teooriaid peab tundma, et tõhusalt nende vastu võidelda, kommenteeris majaperemees.

Bannister kõrvutas Saarahit ja professor Cherny abikaasat, viimane tundus etem. Proua Cherny oli naine, kes mängis naist. Vahest tõesti loovad naised oma mehi, vahest tõesti on naised meeste edu sepitsejad?

Kord küsis talt Cherny:

«Härra Bannister, kuidas te kavatsete teoloogiat ja ajalugu õppida, kui te astronoomiast peaaegu mitte midagi ei taipa? Oma õppekavva pole te valinud ainukestki astronoomilist distsipliini. Imelik, et dekanaat kinnitas säärase nõmeduse. Kas tõesti on vaba ülikoolgi hakanud haritlaste asemel produtseerima spetsialiste, professionaalseid kretiine?»

«Mis see mulle korda läheb, kuidas nad oma sodiaagiringe väntavad, härra professor!» oli vastanud Bannister.

«Näete, kui pealiskaudne te olete! Teadmisi hangite teisestest allikatest, Uue Testamendi eksam on teil tehtud, kuid seda

pole kuulnudki, et Johannese Ilmutus on tähistaeva kirjeldus. Ja väga tähtsa päeva taevakirjeldus — sel päeval pandi Basileus Suur tulbale. Ortodoksne ajalugu oma masse köitvas poeetilisuses tõlgendab sündmust Lunastaja ristilöömisena.»

Professoriga hüvasti jätmata tormas tragi jünger planetaariumisse. Kunst kunsttaevalaotuse järgi õppis ta selgeks kunsttaeva, piibel avanes seejärel keskaegsete astroloogide ja kroonikakirjutajate salamärkmikuna.

Bannisteri psüühiline tüüp — ta andis endale sellest aru — sobis kõige šokeerivaga, temast kujunes traditsioonilise kronoloogia lõhkumise ideede agar kaitsja. Peatselt luges ta ise vastavaid loenguid. Auditooriumikateedris, kuulajate ees, meeldis talle kõnelda. Ta avastas, et temas on peidus olnud korralik lektor. Publik oli tegur, mis aitas koondada muidu laokil mõtteid, ka eelteadmine publikust — siis, kui ta loengukonspekte ette valmistas. Edevusehunnik, ekshibitsionist! kirus ta ennast.

«Ajalugu on religioon, pühakirjaks tunnistatav dateerimine. Selles mõttes on kõik pabeliidid usklikud, ateistideks võib pidada üksnes neid, kel ainsatki aastaarvu peas pole. Ajaloo koostajate motiivid on koostatust paista, klassikaline lugu on liiga kitsas, selle kirjutajad kõik enam-vähem ühesuguse temperamendiga pabeliidid, elasid nad siis aastasadu tagasi või lähiminevikus või elavad praegu. Kronologiseerimine tuleb demokraatlikumaks muuta, sõnaõiguse peavad saama teisedki karakterid. Ajalugu, religioon ja psühholoogia on üks ja seesama,» kuulutas Bannister oma tudengipõlve sõnavõttudes, valmistas innukuse ja liialduslike edasiarendustega piinlikke silmapilke professor Chernyle ja teistele neomorozovistidele.

Siiski ei keelatud tal käia seltskonnas, ta pääses neomorozovistide salongidesse. See oli talle, alevipäritolu üliõpilasele, kaalukaim argument ajaloo ümberdateerimise poolt. Ta oli löönud kaks kärbest korraga — rahuldanud valvsa õiglusmeele protestikihu ja iha aristokraatliku *high life*'i järele, võitnud koha nii põranda all kui presiidiumis.

Ja soliidsed olid need salongid tõesti, päris pakatasid väärikusest ja mõõdukusest. Võbisesid ehtsad küünlaleegid, vaibad summutasid samme. Pikakasvulised, parukais ja livreedes teenrid kahel pool uksi. Seintel rippusid tasakaalukalt stiilsed, prerafaeliitide koloriidis maastikumaalid. Nahktugitoolid ümbritsesid madalaid klubilaudasid. Daamid kandsid valgust neelavaid sametkleite, härrad tumedaid saterkuubi ja kitsa ninaga lootsikkingi. Talitsetud žestid, hääletu naer. Põlati kallist, tõusiklikku ülepakkumist. X-metallist keed pidi tingimata katma kleidikaelus, selle sära võis vilksatada ainult kummardades, ja kummardada ei tohtinud tihti. Teemantotsikuga sulepea lubati välja võtta vaid häda sunnil, vekslile allakirjutamiseks,

kuid jutud rahast ja äritehinguist kuulusid halva tooni juurde. Veidi üllatavgi, et neid, positsioonikaid inimesi, sidus (Bannisteri meelest) mässumeelne kutsumus. Üksnes professor Cherny karusus oli erandiks väljapeetud maailmas.

Bannister laenas Saarahi isalt jälle raha, laskis rätsepal õmmelda sobiva ülikonna.

Tema vastu ei tuntud suuremat huvi, etiketikohase tutvustamise järel pöörati pilk mujale. Alul pelgas noormees vaibaäärele komistada ja põrandale prantsatada, pikapeale harjus pigistavate kingade ja seltskonna jaheda suhtumisega. Ta ei võinudki endale tähelepanu nõuda, ta oli tudeng, ta oli eikeegi, niigi kõrgele lennanud, ja seda kohe kindlasti paljude arvates katteta avansina. Ta konutas nurkades, selg sirge, lihased trammis, naeratus huulil. Kastireegleid ei ignoreerita. Aga teda toetas veendumus: viimased saavad esimesteks. Ta ei aimanud, et kõrgendatud enesehinnanguga indiviidide seas kannavad esimeseks pürgimise soovi kõik, ja õnnestub see ainult ühel. Ja et esikohta ei määra ei andekus, ei teadmised, ei töövõime, isegi mitte kompuutri rehkendatud lojaalsusindeks — mis on küll olulised, kuid mitte otsustavad —, et võidujooksu tunnustuse nimel võidab hoopis pabeliit, kelle kõik omadused vastavad ajahetke müstilistele ettekirjutustele. Ja neid ettekirjutisi loetleda, veel vähem hierarhiseerida, ei mõista keegi, ent see ei tähenda, et inimeste omaduste ja aja vahel poleks üksühest vastavust — on aeg kehv, on inimesed kehvad, on aeg parem, on inimesed paremad.

Noor Bannister oli idealist, ta hing oli ligimeste kadedusest rääsimata, tema arvas, et headus ja andekus võidavad alati, kuna headuse võit on kõigi võit, ka nende oma, kes on halvemad ja jäävad tahapoole.

Salongid olid täiskarsked, rüübati mahlu, maitsti eksootilisi salateid. Tantsiti aeglaseid paaristantse. Alkoholi asemel joobuti lõputuist dispuutidest, räägiti kõigest, tabudeks vaid sõnad K o r r u s e k o r r a l d a j a ja a l a t u s e v a s t a n e l i i k u m i n e. Nende tähendustes oli käibel eufemism m e i e o l u d.

Mahedal toonil dateeriti ümber ajalugu. Selgus, et neomorozovistid ise jagunevad mitmesse koolkonda ja et professor Cherny esindab kõige radikaalsemat voolu. Põhiprobleemiks oli Jeesuse sünniaasta — see paigutati esimesse, kolmandasse, kuuendasse ja koguni üheteistkümnendasse sajandisse pärast Kristust. Enamus ei pooldanud Basileus Suure ja Jeesuse samastamist. Ja pluralism paelus Bannisteri. Vale on monoliitne, tõde ikkagi heterogeenne, ositi üksteist kummutav, veenis ennast noor vaimustanu. Ja peamine — jäi loomingulist tööd tallegi, morozovistlik kronoloogia polnud ortodoksselt kinnistunud.

Tema, Bannistergi, võis pakkuda oma versiooni Jeesuse sünniaastaks.

Kord olid klubilaudadel siiski šampusepudelid, meeveepurgid ja kristallpokaalid. Uksi ja treppe palistavaid teenreidki oli selleks õhtuks teenindusfirma «Johnson & Johnson» üüripunktist laenutatud kaks korda rohkem. Ka tundusid need olevat kõrgemat järku, epolettide ja mehisema pilguga.

Korrusekorraldaja kantseleis oli kinnitatud Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi asutamine, direktoriks (poole kohaga) määratud professor Valentin Cherny.

See oli edu, see oli tunnustus! Proua Cherny hiilgas kõrgdaamina, võttis vastu õnnesoove, aukudeta sukad jalas. Konkureerivate koolkondade esindajad lõid täies üksmeeles pokaale kokku.

«Mis sest, et paar viletsat tuba, see on alles algus,» öeldi professor Chernyle. «Ja kui sobiv asukoht!»

Tehti ekskursioon, mindi hetkeks vaatama.

Vastloodud instituudile eraldatud ruumid paiknesid hiljuti püstitatud püramiididerea vastas. Need olid astmeita, nelinurksed, ehitatud Seitsmesaja Kuueteistkümnenda Suurkorruse eeskujude järgi.

Professor Cherny viipas õhtukumas valendavate püramiidide poole. «Mulle ongi teadmata, mis on nende sees.»

«Vaaraod, vaaraod. Kes siis tühje kesti üles laob,» heitis keegi nalja.

«Teie instituut peab siin kaevama, muistiseid leidma,» haakus kolmas.

Professor Cherny avas võtmega instituudi ukse. Ruumid olid räpased. Näis, et siin olid kaua laagris olnud gastarbeiterid. Esikus haises laudadest kokkuklopsitud seasulg. Daamid kirtsutasid nina. Aga tellingud olid juba püsti, remondiga poldud viivitatud.

«Eile oli hullem. Päris koristamata,» ütles proua Cherny. «Ja homme on parem.»

Esimeseks alluvaks, poole kohaga laborandiks, vormistas Valentin Cherny Bannisteri. Teha polnud muud, kui käia reedeti Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemias palga järel.

«Sinu asi on õppida,» sinatas professor teda esimest korda.

Ja Bannister ei vedanud alt — süüvis astronoomiasse, piibli algteksti, apokrüüfidesse. Tema usk, et Vana Testament jutustab šifreeritud moel Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigi ajalugu, muutus vankumatuks. Cherny kiitis teda. Kuid eksamite õiendamine teiste professorite juures läks keeruliseks, nõudis laveerimist, vastustele sääraste saatelausete lisamist, nagu v ä l j a k u j u n e n u d a r v a m u s e j ä r g i, o m a k s v õ e-

tud dateeringute kohaselt, ortodoksse kronoloogia printsiipidest lähtudes. Eksaminaatorid lõid käega, sektante olid nad varemgi kohanud.

Alles kaheksandal või üheksandal semestril märkas noor andunu, et ümberringi keeb seltsielu. Bannister astus «Pabeliitia» nimelisse korporatsiooni, kuna professor Cherny oli selle vilistlaskogu liige.

Korp! oli kuulus laulukoori ja arheoloogiliste kaevamiste poolest. Viisi Bannister ei pidanud, kuid omandatud kaevamisvilumus ekspeditsioonidel tuli kasuks hilisemal teaduslikul tööl Tõelise Ajaloo Loomise Instituudis. Võttis aega, enne kui Bannister omandas õlle- ja krambambulirituaalid. Rapiire ta ei täristanudki, küll aga oli mõnikord mensuuridel paukija sekundandiks. Tema duelleeris võltsingutega, võitles renessansist korjunud saastaga.

Ülikooli lõpus Arthur Bannister abiellus.

Saarah viibis üha kauem tema toas, pesi juba tema pesugi — esimene kord salaja, hiljem vastu Bannisteri tahtmist. «Riided või toidunõud, mis seal vahet on?» vabandas neiu leebelt, ja nii rippusid Bannisteri sokid ja särgid pööningul pererahva omaga ühisel nööril. Ise noormees pesta ei osanud — taoline oskus tundus talle samasuguse enesereetmisena nagu poodides kolamine või meeveepiaalide laudadele tassimine. Ja pesumaja teenuseid peeti metodistlikus majas rängemaks patuks kui söögipalvetest kõrvalehiilimist. Võõras, olgugi operaator, olgugi robot, ei tohtinud puudutada ja näha asju ihu ligidalt.

Ka oli Bannister end majaperemehe juures mässinud kaelani võlgadesse, tal kulus palju raha raamatute ostmiseks ja kopeerimiseks.

Bannister õpetas Saarahile ladina keelt, mille ülilihtsaid deklinatsioone ja konjugatsioone meditsiinitudengi pea ei jaganud.

«Pectora, pectorum, pectoribus, pectora, pectoribus,» ütles Bannister juba mitmendat korda ette, kuid neiu ei paotanud suud, ei lausunud järele. «Mis lahti on? Häbened või? Helde aeg, Saarah, sa õpid arstiks! Me peame sinuga läbi võtma terve anatoomia!»

«Mujal ei pelga,» lausus Saarah patse näppides.

«Ja oma kodus pelgad?»

«See siin on sinu kodu. Mina olen selles toas külaline ja . . . ja . . . koristaja,» kogeles Saarah. «Ja sina vaatad. Kolledžis, ladina keele tunnis ei vaadata.»

«Sul ei olegi midagi vaadata!» Bannister oli halvas tujus, meeleolupendel oli kõikunud agressiivsuse poolele. Ta pidi tegema midagi sarnast, mida teha ta ei tahtnud. Ta tõusis, astus ümber laua tüdruku juurde, tõstis patsid selja taha, avas rahulikult ükshaaval Saarahi kampsuni villased nööbid. Neiu hingas kopsud vahvalt õhku täis, Bannister märkas, et tal ei erekteeru. Seejärel plõksatas ta lahti Saarahi kleiditrukid, tüdruk sulges silmad, rinnad ette surutud.

«Korda: pectora, pectorum, pectoribus, pectora, pectoribus. See on muide kesksoost sõna,» ütles Bannister.

Bannister vaatas. Läbi kombineesiidi roosatas lehviga rinnahoidja, mille kumerust vormisid kaks vahtmassist proteesi.

Miks ta on endale nii väikesed muretsenud?

«Olen sind petnud, Arthur,» tunnistas Saarah ja puhkes nutma.

«Kuidas sa mind oled petnud? Saarah, mina pean töötama ja töötama. Praegu on mul käsil kiilkiri. Kunagi pean ma ise dekodeerima vanu tekste savitahvlitelt. Järgmisena endale selgeks tegema kompuutriga suhtlemise, et ise andmed masinasse sööta ja sealt tagasi saada. Ma pean endas välja arendama loovuse, mis on mul olemas, aga peitestaadiumis, embrüonaalses olekus! Ma pean . . . Ja üldse oleks parem, kui ma siit ära koliksin . . .»

Saarah kiljatas. Uksele, mis viis pererahva poolele, ilmusid enne kiljatuse lõppu neiu isa ja ema, ühesugused sussid jalas. Ka Saarahil ning temal, Bannisterilgi, olid sama tegumoega sussid.

Jahmunud ema võttis tütrel käest kinni, talutas ta ära. Saarahi sammud olid kanged, jalad otsekui paralüseerunud.

Kas niisugune on armumise füüsiline väljendus, mõtles Bannister.

Saarahi isagi lahkus, saates talle põlgliku pilgu, ent naasis viivu pärast — nagu ühe süüdlase ülekuulamise järel — ning lausus ukselt:

«Kui laps sünnib enne üheksat kuud, lastakse mind töölt lahti.»

See polnud ähvardus, pigem leebe palve ja märguandmine, mida aumehel tuleks kohe teha.

Lapsed — kaksikud pojad — sündisid alles aastate pärast, kuid laulatus oli peatselt.

Ent mõni nädal enne pidulikku tseremooniat oli Bannisteril sekeldamist Korrusekorraldaja Kantselei nimelise Ülikooli intiimsusi fikseerivas instantsis, kuhu noormees oli läinud küsima tõendit oma vallalisuse kohta.

«Tahate abielluda? Olen kuulnud. Aga miks te pole registreerinud seksuaalvahekorda selle neiuga? Elate seitsmendat aastat ühes majas!» päris naisametnik toimikut lapates.

Mida oli Bannisteril enese vabanduseks kosta?

Osav daam leidis ise väljapääsu:

«Vormistame tagantjärele. Teeme nii, et olete vahekorras olnud juba 17./18. juunist 1986, s. o. kolm ja pool aastat. Sobib?

Ja paberi pistame kaustikus kolm ja pool aastat ettepoole,» andis heatahtlik naine hüva nõu, võttis lauasahtlist kolm eksemplari vastavat blanketti, asetas kopeerid vahele, keeras paberid kirjutusmasinasse ja asus lahtreid täitma. «Nimi? Sünniaasta? Kodakondsus? Teaduskond?»

Huvitav, palju see tehing maksab? Seejärel meenusid Bannisterile ühise tegumoega sussid.

«Ei. Pruudi isal võib pahandusi tulla. Ta on metodist,» pomises noormees.

«Aga mis me siis teeme? Kuidas ma võiksin teid aidata?» laiutas ametnik lahkelt käsi. «Teate, mis! Teeme nii, et ei olegi midagi olnud. Ja tulete uuesti, kui on midagi olnud. Saabki kaunim,» pilgutas daam Bannisterile kavalalt silma, tasule teene eest vihjamata.

Laulatusel oli koos kaks metodistlikku perekonda, võõramatest ainult professor Cherny abikaasaga.

Talituse viis läbi Saarahi isa.

«Jah»-sõna öeldes ja abielusakramendi tõotust andes mõtles Bannister kummalisele enesehävitustungile, mis temas võitleb ahne edujanuga.

Kas üks sügav pilk enda sisse on väärt abielu?

Laud oli kaetud majja, kus Bannister oli seitse aastat elanud. Akende taga rammis buldooser prožektori valgel juba naabereramut, kogu kvartal kuulus ümberhoonestamisele.

«Mindki tabati kord *in flagranti*,» sosistas Bannisterile pärast «kibe! kibe!»-pitsi noorem vend Freddy, kelle kadetivormil säras esimene autasu — «Sõnakuulelikkuse eest». «Aga mina siplesin välja.»

Kust säärane informeeritus?

Bannisteri õed kinkisid pruutpaarile jalaga õmblusmasina.

«Nüüd alles hakkab töötegemine sul minema,» lausus professor Cherny Bannisterile.

«Alles nüüd! Valentin kaitses poolteist aastat pärast pulmi *magister artium*'i,» kinnitas abikaasa sõnu proua Cherny. «Ja mis teie, proua Arthur Bannister, sellest arvate?»

Proua Chernyl oli kombeks kutsuda end proua Valentin Chernyks, Saarah ei mõistnud pabinas, et kõnetati teda, ta ei teadnud, et naised võivad abielludes loobuda eesnimestki. Olnuks tal sellest aimu, haaranuks ta kahtlemata kaunist pruugist kinni.

Inimesed pole ühesugused, mõtles Bannister.

Külalised jäid veel lauda, kui nemad Saarahiga lahkusid tuppa, mis kostikokkuleppe järgi kuulus talle, Bannisterile.

Tema voodiks pikendatav tugitool oli kadunud, kirjutuslaud tuulekojaukse poole nihutatud, ruumi oli tehtud põrandasahtliga pooleteiseinimesekušetile. See oli kutsuvalt korda seatud, puhvpatjade püüridel lebasid ristis mürdioksad. Kušeti ja raamaturiiuli vahele oli püsti pandud klappsirm riietumiseks.

«Mees, palun, lõika mu patsid ära,» ütles proua Bannister.

Mööbli lisamisega oli segadust tekitatud, käärid, millega Bannister seminaritööde mustandeid lõikas, laualt kadunud. Noormees otsis kaua, kuniks tüdis ja viskas kušetile saterkuue, mis oli õmmeldud salongiskäimiseks ja ajas ära laulatuseasjagi.

Kikilipsukumm pigistas kõri. Naabrite käest laenama minna ka ei kõlba, mõtles Bannister kääride kohta, hoomas, et kasutas sõna n a a b r i t e.

Saarah seisis keset tuba mittemidagiütleva näoga, valge kleit seljas. Ähkiv mootorimüra väljast kord valjenes, kord sumbus. Ju sõitis buldooser edasi-tagasi.

Majapoolsele uksele koputati. «Kas võib?» küsis Saarahi ema imalal häälel.

«Võib,» lubas Bannister, tõmbas kuue selga.

Uks avanes hilju. «Teil veel tuba valge,» imestas Saarahi ema. «Üks t e i e varandus oli m e i e poole sattunud,» ütles Saarahi ema, käes käärid.

Bannister võttis ulatatu, tänas.

«Ega ma midagi halba ei teinud, väimeespoeg?» küsis Saarahi ema.

«Ei, ei. Kääre just oligi vaja,» vastas Bannister.

«Külalised on veel majas. Kõik vaidlevad sinu professoriga. Tal on pöörased seisukohad. Aga põnevad. Ja proua Cherny on võluv. Head ööd, lapsed! Homme on pühapäev, pole vara tõusmist.» Saarahi ema sulges ukse.

Kuulda oli riivi ettelükkamise krigin.

Bannister lõikas maha esimese patsi. Saarahi kukal värises, salk juukseid langes valgele kleidipihale. Oleks tema asemel proua Cherny, saaksin minagi teadust teha, mõtles Bannister. Aga Saarahki oli ühe patsiga huvitav.

«Jätame nii,» pani Bannister ette.

Saarah raputas sõnatult pead. Saatusele peab alistuma, tahtnuks ta nagu öelda.

Bannister lõikas maha teise patsi. Kääride käepideme kokkuklõps meenutas naisametnikku intiiminstantsis. Toda võiks küll armukesena pidada. Esmaspäeval ta ootab Bannisteri, ehk pinnib üksikasjugi, ehk on kingituseks lõikelilledki.

Noormees asetas palmikud sirmiäärele rippu, mõtles välja täpse tegevuskava — et intiimala-ametnikule varsti sündivat ülehomme kirjeldades mitte valetada, et tema ees mitte häbisse jääda. Tema, Bannister, ei suurustle sõnadega, tema suurustleb tegudega, et sõnades aus olla. Abieluteater on alanud, publikki ootevalmis!

Bannister lähenes, kergitas kõrgemale Saarahi sätendava

laubaehte, suudles abikaasat otsaette. Laup oli mõru ja pumatine. Saarah vappus värinaist, oli nagu needitud keset toapõrandat.

«Juhtugu mis juhtub, mina olen sulle, Arthur, surmani truu. Mina abiellun üks kord ja kogu eluks,» kogeles proua Arthur Bannister. Neiu käed siiski liikusid, ta keeras kummirõngad lõigatud patside jämedamatesse otstesse, et need öösel ise avali ei sõlmuks. Saarah teadis, et lõigatud juusteski on tallel käänamise jõud.

Öeldu kõlas nagu: juhtugu mis juhtub, lahutust ma ei anna. Ka võis seda tõlgendada käitumisvabaduse loana, muidugi piiratud ja varjatud ulatuses. Mida pidi vastama tema, Bannister? Palvemajas oli Saarahi isa pidulikult kuulutanud, et abielud sõlmitakse taevas, ja sinna polnud midagi lisada. Bannister oli veendunud, et oma sõnad oli Saarah õppinud emalt, et nõndasamuti kogeles Saarahi ema pulmaöö hakul Saarahi isale. Pabeliiditaride põlvkondade vaimne kett tundus tuim, hingeahistavalt tuim.

8.

KEVADKARNEVALIST — KÄO REHABILITEERImispäevast — möödunud nädalad olid Arthur Bannisteril viljakad. Mees kirjutas valmis neli artiklit, kolmes paljastas ikka veel kehtivat võltskronoloogiat, üks käsitles tema vana armastust — masdaistlikku filosoofiat, valgus- ja pimedusriigi katkematut sõda. Sõda, mille rindejoon läheb läbi inimese südame.

Bannister suhtles toimetustega posti teel, ise kirjutis kohale viia, olgugi naabermademele, tundus alandav, toimetamise ja redigeerimise prioriteedi aktsepteerimisena loomise ees. Nemad seal täissuitsetatud ruumides, kus üksteist tulistati sotsioloogia ja teoloogia moodsate terminitega, olid tehnilised töötajad, abipersonal, kes olid oma ninad liiga püsti upitanud! Kui vähe esines vana head, nüüd kaduvat toimetajauhkust — näete, mina avaldasin selle, mida keegi teine ei julgenud! Sääraste, mustade barettidega mõnusate redaktorite sugu oli hääbumas, asendumas nürimeelsete hierarhianuusutajate ja šlikerdavate karjeristidega. Neile, loomejõuetuile kiibitsejaile kultuuri ümber ja kultuuri sees, pidi nende õige koht kätte näidatama. Aga korrektselt, viisakalt, masinal tipitud kaaskirjas. Neile ei tohtinud jätta illusioone, nagu oleksid nad heategijad, kes oludele vaatamata sind publitseerivad.

Kõigi nelja kohta oli Bannister saanud posti teel linti loetud vastusedki — kiideti möönvalt, lubati pärast väikest kohendamist avaldada. Aga hoiatati, et järjekorrad on pikad ja Bannisteri «materjal ei põle».

Mis «põles»? Hale žurnalistika, prostituutlik panegüürika Miitinguerakonnale! Bannisteri käed olid enesemüümisest puhtad.

Siiski — kui ta ausalt endale tunnistas — valmistas sääranegi avaldamislubadus talle rõõmu.

Esseedes harrastas Bannister jõulist stiili. Sõnad pidid olema intensiivsed, laused üksteisest kauged, kuid jooksma kokku. Kaht lauset pidi lahutama mõtteline ülehüpe, nii sai aktiviseerida lugejat, panna ta ajusid pingutama. Ent toimetustes soditi tekste, tõmmati maha ja kirjutati juurde, halvati assotsiatiivse ahela intrigeeriv loogika.

Edevusest näha oma nime trükituna leppis Bannister toimetajate terroriga. Kogus viha, aga leppis, süüdistas end printsiibituses ja lohutas tõigaga, et midagi ta ikkagi sai ära öelda.

Oli juhtunud poliitilisi sündmusigi. Keegi soome-ugri filoloog Antonio Sewark oli end karnevalile järgneval päeval Jaan Oksa saalväljakul bensiiniga üle kastnud ja põlema pistnud. Inimküünal vindunud kaua ja pragisedes — protestiks väljaku ümberristimise ja Jaan Oksa kuju asendamise vastu.

Bannister ei teadnud, kas enesesüütamine lõppes vapra noormehe surmaga või mitte. Opositsioonilehed ei pidanud vajalikuks niisugust pisiasja märkida, ka Miitinguerakonna häälekandjad vaikisid toimunu maha, kirjeldasid hoopis ühe ülikooli soome-ugri filoloogide truudusaktust.

Endise hooga luges Arthur Bannister vabalektorina loenguid mitmetes kolledžites ja eneseharimisseltsides. Ta valgustas pabeliite, ta oli rahva teener.

Instituudistki astus nooremteadur Bannister läbi, käis reedeti palga järel.

Proua Deboora Kassandra oli hakanud teda kättpidi tervitama, kord päris, kas on tõepõhja kuuldusel, et Bannister jätab neid maha ja siirdub 40. sektorisse. Ei, vastas Bannister otse, kuigi mängureeglid nõudnuksid koketeerimist, üllatumist, *à la* minu kõrvu pole midagi taolist kostnud! Aga see oleks ju edutamine, teeks noorendamise sektorile au, lausus proua Kassandra. Libekeelne insinuant! Ma ei taha dissertatsiooni kolmandat korda otsast peale alustada, kuskil on piir, oli Bannistergi küüniliselt avameelne, märgates proua Deboora Kassandra silmis nördimust selle puhul, et ta astus tavadialoogist kõrvale.

Ma reedan teile saladuse — seal kaitseksite ruttu, andis sõbralikke soovitusi proua Deboora Kassandra, kes ise polnud üritanud ainsatki magistritööd kirjutada. Seda oli Bannister kuulnud juba maskis mehelt videotelefoniekraanilt.

Marc Ystadtilt tuli kiri, mees teatas, et on lahutanud ja kohta vahetanud, et ta ei tööta enam III Ülikooli närvikliinikus.

Ta suunatud ülemarstiks Condorcet' psühhiaatriasanatooriumisse 229. etaažil, kuhu ta reisinud koos oma toreda uue naisega. Ta ei oskavatki hinnata, kas oli üleviimine tõus või langus — positsioon ja palk on küll kõrgemad, kuid Condorcet kõle kolgas. Ära vigurda, sõber Marc, ülemarstiks oled sa ikka tikkunud, pead suunamist tiibmanöövriks, mille abil vallutada ülemarsti koht Citys, oli mõelnud retseptipaberi tagaküljele sirgeldatud kirja lugedes Bannister. Ja miks nii kitsilt «toredast uuest»?

Kahel *weekend*'il olid nad Saarahiga külastanud poisse tarviliku meelsuse kasvatamise koloonias. Bannister oli Jeusele kinkinud akvalangistivarustuse koos allveepüssiga — suvi oli saabumas —, Joonatanile mängutrükikoja, las publitseerib minitiraažis mänguraamatuid ja jagab neid oma jõmmidele.

«Ja mis sa mulle kingid?» oli tagasiteel liftis küsinud Saarah.

Laste peale oled kade või? oli mõelnud Bannister, needes ennast ülikooliaegse abiellumise pärast. Pole ta õige enesepiinaja, ei naudi kesist naist! «Sulle? Oma elu!» vastas Bannister.

Aga Saarahi isa ristitud piiblinimedest hoolimata ei tohtinud lapsed temast võõrduda, ja raha kulutamine on kindel tee endas isahoolitsust turgutada. Tühja taskusse kätt pistes heldid — ah nemad, veri sinu verest ja liha sinu lihast, vahest sirguvad psüühiliselt stabiilsemaks veidrikust sigitajast.

Kohe kevadkarnevali järel oli Anda Koqq ta hüljanud; Bannister uskus, et seekord lõplikult.

Anda oli järsku tema kõrvalt voodist — siinsamas, Bannisteri vanalinnaateljees — otsustavalt üles hüpanud, paljajalu põrandal laperdades oli välkunud tüdruku hele tagumik.

Anda oli laskunud vannitoakorrusele. Alul nagises trepp, seejärel klõpsatas uksehaak, siis pahises vesi. Anda kreemitas all vaginat, nagu ta seda ikka tegi.

Bannister pikutas, tasapisi kustus kolme orgasmi leek. Lahe mõnusus valdas keha. Et oma süüd kahenaisepidamise patus suurendada, hakkas Bannister kujutluses võrdlema Saarahit ja Andat.

Saarah istus alati seltskonnas nurka, jalad kokku surutud, seelik üle kõhnade põlvede, pilk kontrollimas, ega seelikuäär kõrgemale tõuse. Kas see on siis põhiprobleem, kui seltskonnas moodustatakse noorkunstnike edetabelit? Huuletul suul püsis nutuvõru, nägu härdailmeline. Koju sõites kaebas Saarah: ma ei sobi su tarkadega, miks sa mind nende sekka vead? Pidi Bannister vastama, et kõlakate kummutamiseks, nagu oleks ta Andaga abielus?

Anda prantsatas — kui võimalik — keset tuba põrandale, parem jalg istmiku all, silmustega kummitallad varvaste otsas,

ja küsis alati, kui keegi jutu lõpetas: aga mida te tegelikult mõtlete?

Saarahi ema oli öelnud: ma andsin sulle, Arthur, oma tütre, et sa talle toeks oleksid. Bannister vajas ise tuge, millele elus nõjatuda, ta oli uskunud, et Saarah saab arstiks, ta oli ette aimanud, et kunagi vajab ta ravi ja hooldust. Abiellumisega jäi katki Saarahi kolledžistuudium. Abielunaisel ei kõlba seal lühikeste juustega ulada, oli otsustanud Saarahi isa. Kas neiud käivad kolledžis tõesti ainult partiid küttimas? oli tahtnud Bannister protesteerida.

Anda töötas vabrikus, stantsis konveieril Korrusekorraldaja minibüste, teenis korralikult, oli iseenda ülalpidamisel; Bannister oli talle alatasa pisikesi summasid võlgu. Anda kasuisa oli kuulus opositsiooniliider, araabia-juudi segavereline Haled Smith, kõigile teleekraanidelt tuttava avala naeratusega rahvamees, kellele Bannister tahtis viia oma desarmeerimisettepaneku, et too selle parlamendis ette loeks.

Saarah ei lävinud kellegagi peale perekonnaliikmete, nendegagi sidus teda peamiselt palvemaja ja pühapäevakool, mille pinke, põrandat ja klassitahvlit käis Saarah märja lapiga niisutamas.

Anda tutvusringkond oli tohutu. Sinna kuulusid sinisukkadest sõbrannad, tätoveeritud mulatid, ühes kõrvas katkine rõngas, edukad ja edutud poeedid, matsaka astumise ja kandiliste õlgadega pilusilmsed lesbikud, skandaalihimulist rahvast teatri- ja filmimaailmast. Andat usaldati instinktiivselt, Saarahit ei pandud tähelegi, kui naine vargsi mööda poode hiilides rahva sekka sattus. Saarahis oli vaikset variserlikkust, tema silmad täitusid tihti ähmaste pisaratega. Mille peale ta üldse lootis tema, Bannisteri külge klammerdudes? Ka tegid Saarahi vanemad valearvestuse Bannisteri isa ameti mõju pojale üle tähtsustades. Kas nad ei märganud, et Bannister õppis teoloogia kõrval ajalugu, filosoofiat ja psühholoogiat ning et ta vältis praktilis-religioosseid distsipliine, nagu liturgia alused, lauluraamatud ja orelisõtkumine? Et Bannisteril polnud kavaski siduda oma elu kirikuga, kasvatada kõhtu kümnise lahedal toel?

Anda oli nende paari aasta jooksul kord nuuksatanud — see kostis otsekui hobuse korsatus —, siis, kui oli öelnud: ma tean, sa lähed praegu oma naise juurde.

Kraanijoa pladin all vannitoas asendus dušisõela mahedama sahinaga. Vagina tupsutatud, suitsetab Anda sigaretti ja asub oma patuse keha kallale. Mida mõtleb naine, kui ta koituse järel end puhastab? Hindab rahuldatuse astet, enda ja partneri liigutuste kvaliteeti, rütmi kokkukõla? Näeb juhtunus eneseteostust või suhtub asjasse kui teene osutamisesse?

Saarahi imetillukesed plikarinnad ei paisunud imetamise järelgi, küll aga kiskus parempoolne tiidakile. Jeus ei lasknud kunagi lahti, venitas välja, vabandas Saarah, kui Bannister rindu loomulikku asendisse püüdis kallutada. Saarahi kiindumus kaksikute poegade vastu oli loid, tehislik, sündinud välisest kohusetundest. Kui kõigil palvemajaeitedel on lapsed, ärgu puudugu need temalgi. Saarah oli juba pulmaööl viril, kannatajailme ei raaminud ainult ta nägu, vaid teravaid roideid, puusi, saledaid reisi. Kogu ta keha põlgas vaikselt meest, kes hüümenit soovis näha, et tarbe korral seda intiiminstantsis kirjeldada. Saarahi pilk oli esimese ühte ajal tühi.

Paarteistkümmend aastat noorem Anda müras voodis läbematult, oli suguandekas, õhutas teda, Bannisterigi, eksperimentidele, näppis ja uuris mõnuga fallost. Kuidas on, kõrvutades teistega? päris vahel Bannister. Imelikud on nad kõik, vastas Anda, laskis nipsu ja naeris.

Anda mõttelaad ei olnud triviaalne nagu Saarahil. Anda andus silmakirjatsemata ja omakasupüüuta, lustist ja sisemisest seksuaalsusest ning ka mingist kampalöömisesoovist, puberteedi solidaarsusest. Armutöös oli Anda innukam kui keegi teine, ometi ta ei võtnud, vaid jagas heldelt ja suurejooneliselt. Saarahit pidi manguma, Saarah laskis kerjata. Tema veretuist häbememokkadest moodustunud ovaalne sõõr oli koduselt oma. Oli midagi kutsuvalt vastuolulist tõdemuses, et Saarahki on naine.

Saarahi koduse üsa asemel ümbritsesid Anda vaginat punsunud kliitorist algavad lihavad ja ahned kortsud. Kui ta oma volüümikat keret Bannisteril hüpitas, tantsisid ta kottis rinnad. Tüdruk kiljus, erutuse kõrgpunktil rõvetses. Ja tema suust ei kõlanud see labaselt. Öelnuks nii Saarah, ei osanuks Bannister piinlikkuse pärast silmi peita.

Kahekümnene Anda lobises kolmekümneviiesele Bannisterile välja, et naised pruugivad meestega samasuguseid roppe sõnu. Seni oli Bannister lihtsameelselt (või vastupidi: ülekonstrueeritult?) arvanud, et naistekeeles on teisiti — mingid omad, kokkuleppelised šifreeringud.

Anda rinnad plaksusid kokku, tupp niutsus. Kust niisugused tulevad, kes neid teeb? Kindlasti pole tal pähe torganudki, et see mõnu on antud lastemuretsemiseks.

Ühe poseerimise aktipildiks oli Anda talle pika pinnimise peale üles tunnistanud, Bannister armukadetses. Kuulud kõigile, vaatamisekski seinale kleebitud! Objektiiv ei ole mees, ma ei näe selles midagi halba, fotograafil oli lina pea peal, oli Anda öelnud. Aga enne pildistamist, aga pärast seda? nõudis Bannister üksikasju, jäi Andat kahtlustama enamas.

Ausõna, usu, kallis, ma ei ole pornomodell, kinnitas Anda. Bannister oli kahevahel.

Kostis müstiline huug kaugetest torudest, mis alati kaasnes vee sulgemisega vannitoas. Trepil patsusid märjad sammud. Uksel seisis Anda kõigi oma saladuste, keha ja iseloomuga. Ja sellest pidi Bannister loobuma!

«Ma palun vabandust, Ath, aga ma unustasin riided kogemata siia.»

Anda pilk oli jahe. Ta litsus ligunenud koni tuhatoosi. Ta veenusekingul mühas karvastik nabani, Saarahil oli see hõre, punakas ja korralikult kolmnurkne. Saarah ei suitsetanud. Anda ihust õhkus puhtust, deodorante ja lummavat erootikat.

Anda oli reeturi ja litsi tüüpi naine, Saarah tema vastand.

Bannister lebas voodis alasti, must habe rinnal, katteks Saarahi pestud lina. Naudingutunne lihastes oli kuhtumas. «Tule siia,» kutsus mees.

«Ei.»

«Tule!»

«Ei. See oli viimane kord. Ma ei mõista, miks peab selliseid asju selgitama.»

Anda rõivastus selga pööramata, Saarah nii ei söandanud. Bannister seiras seda noort naist, et kõike mällu talletada.

Kurku tõusis kibe klonks. Lihtsalt saadud — lihtsalt läinud! Igale patule järgneb karistus. Ja Bannister tajus, et tema katastroofimaius januneb ränga karistuse järele. Ainult läbi afektide ja neurooside saab ta puhtaks, võib olla truu oma Saarahile, äiale ja ämmale. Vahest ongi ta hooranud kodusadamasse tüürimiseks, noorukipõlves jäid ju sarved maha jooksmata, sai kõvasti teadust pandud, ironiseeris Bannister enese kallal.

Anda astus mütsaki lihtsatesse valgetesse püksikutesse, libistas need modelli ükskõiksusega mööda sääri üles. Mõnes mõttes on Anda süütu, süütum kui Saarah kunagi on olnud — kui vabadust ja talitsematust puhtuseks, kultuuri ja religiooni aga ahelaiks pidada.

«Tule, Anda!»

«Ja ma ei ole seda, mis meie vahel v a r e m oli, kuskil registreerinud. Ja ei kavatse registreerida, mulle on see tülgastav ja tundub ülekohtune. Nende kirjades olen ma süütu neitsi. Ja ei mina ega mu sõbrad teata sellest su naisele. Aga kui sa väga tahad tema käest andeks paluda, võid minu nime Saarahile öelda. Mina ei tee oma suguelust erilist numbrit. Aga üht ma paluksin teie mõlema käest — ärge sellesse asutusse teatage! Või oled seda juba teinud? Oled kogu aeg mulle valetanud?» Anda läitis välgumihkliga sigareti. Kuidas leek ta kulme ei kõrveta? Valge filter nõrgus huultest niiskeks. Anda kogu huvi oli filtrile koondunud.

Kõik see ängistas Bannisteri. Ja niisugune on kaasaegne naine! Ülakeha paljas, keelel mahajätmise ja tagalakindlustamise jutt. Tema, Bannister, ihkas metodismi rüppe, tema tahtis olla tabude vang!

«Ma pole alates gümnaasiumi kolmeteistkümnendast klassist, kui ma andsin endale aususetõotuse, sõnagi valetanud,» valetas Bannister aga kogemata, valetamist ise tajumata — omakasupüüdlik mälu oskas Johannes Maroni põlve alati vajalikul hetkel unustada.

«Laulatusepilt ripub sul seinal. Mis sa seal tõotasid? Abieluvannet olen minagi lugenud, kuigi olen vallaline.» Anda tõmbas mõnuleva mahvi. «Sa oled osav. Sa oled nii osav, et tuled s õ n a d e s valetamata toime. Ma ei süüdista sind milleski. Ise tulin abielumehe juurde. Ma usaldan sind, ja ka Saarahit, kui sa juhtud talle rääkima.» Anda asetas hõõguva sigareti ettevaatlikult raamaturiiuli äärele. Sigareti otsas püsis murdumatult pikk tuhatüü.

Kuidas Saarah asjasse suhtuks, ei osanud Bannister oletada. Aga kindlasti kuuleks Saarahilt tema abielurikkumisest tema ema, emalt isa. Seejärel ähvardaks neid Andaga iharuseparagrahv, karistuseks võibolla nüpeldamine, võibolla rahatrahv.

Rinnahoidja käis üle pea, tüdruk ei viitsinud seda eales lahti nööpida. Kombineesse tuli jälle sisse astuda. Läbi kahe valge siidigi kumas Anda võimas häbemekarvastik. Kas füsioloogilised iseärasused tekivad meelelaadist või arendab meelelaad välja füsioloogilised iseärasused? Kas libu ollakse keha või vaimu poolest? Kas korralik ollakse keha või vaimu poolest? Hakatakse selleks enne või pärast sündi?

«Ma armastan sind, Anda. Keegi pole sind elus nõnda armastanud ega saa armastama!» ütles Bannister.

See polnud veel päris tõsi, see oli tõeks saamas.

«Ja ma palun, Ath, ära otsi mind üles, ära kirjuta, ära helista. Ära riku muljet. Mul oli sinuga hea, väga hea. Kõige parem. Minagi olen sind armastanud, võibolla armastan praegugi, aga siiski on lõpp.»

Rullkraega sviiter, seelik, mille traksid jooksid risti üle rindade, mõjusid himuralt. Anda rõivastus asjatundlikult, tseremoonitsemata. Nõnda katavad end püsimodellid poseerimisseansi järel! Valu ja solvatus kisendasid Bannisteris:

«Reetur! Kõige suurem reetur!»

Ta on teinud kõik valesti — otsinud Saarahis Andat ja Andas Saarahit, ikka peab ta maailma pea peale pöörama, enne ei ole ta rahul! Miks pabeliidid üldse on jagatud meesteks ja naisteks? Säärane jaotus on olemuslikult alatu, Jumala põlgav nöök!

«Erinevalt sinust ei ole ma kuulunud kahele üheaegselt. Sa

ei ole mult kordagi küsinud, mida ma tundsin neil öil, mis sa Saarahi kõrval veetsid! Aga ma ei ole siin selleks, et sulle etteheiteid teha. Ma mõistan, et käitun halvasti. Ja ma tahaksin, et sul poleks valus.»

Kontsata spordikingad, indiaanimustriga pontšo. Tuhatulp oli pikenenud filtrini, sigaret kustus. Anda sõrmedes oli žonglööriosavus, tüdruk pani selle veidra koni raamaturiiulile püsti seisma. Korrusekorraldaja minibüstide stantsimisest treenitud näpud!

«On sul keegi teine?»

«Jah.»

«Nii et sinagi magad paljudega.»

«Ei. Ma tahtsin öelda, et mul saab olema keegi teine.»

«On silmapiiril? Piirad? Võrgutad? Või teed äkkrünnakuga, nagu minu puhul?»

«Ma ei kahetse seda. Meil oli hea. Ja ma sooviksin, et sinagi ei kahetseks.»

«Kes see on?»

«Ma ei tahaks sulle seda öelda. Võibolla ei tule midagi välja.»

«Sa pead seda mulle ütlema, muidu kahtlustan ma iga vastutulijat, et just talle jagad heldelt oma seksikunsti.»

«Ta nimi on Johannes.»

Üks Johannes Bannisterile meenus. See oli ta ise neil kaugetel aegadel, mil ta kõrbekorrusel meeveemajas kandikuga laudade vahel ringi jooksis. Siis oli ta olnud eetiliselt murdunud pabeliit, ta oli valetanud ja varastanud. Hiljem oli ta tabanud: kitsikus võib temagi tõugata omakasuihaldamise ja laveerimise teele, türanniat orjama. «Mida teeb see mõne aja pärast õnnetult loppis Johannes?»

«Teadlane.» Anda toonis helises kammitsetud uhkus, tegelikult tunnustuseavaldus Bannisterile.

«Teadlane?» muutus Bannister valvsaks, tüdruku vastusest oli tema meelest kostnud õelat võidurõõmu.

«Nooremteadur nagu sinagi. Ma usun, et ma ei tee sulle sellega haiget. Ta pole sinu ringidest.» Anda sättis plastmasspääsusilmi kübaralindil, ta silmades välkus vallatu huvi.

Spordikingad, punamust pontšo ja õrn daamikübar! Tüdrukul oli halb, vohavast eklektilisusest rikutud maitse. Maitselagedus kui korrusetruudus! Ja kui palju oli Bannister teda vedanud mööda näitusi ja teatreid! Uulitsaplika jääb uulitsaplikaks, kool matsi ei riku. «Perenimi? Johanneseid on palju, ka nooremteadurite hulgas.»

«Seda ei ole ma kohustatud sulle ütlema, Ath!»

«Ma ei jookse tema juurde rääkima, millised on su lemmikasendid.»

«Ta saab seda niigi teada, ja ilma sinu nimeta.»

«Nagu ma olen mõistnud, on sinu ampluaa vanemad mehed. Omakeskis plikadega kiitlete, kes on ätima rauga kinni püüdnud . . .»

«Ah sa mõtled minust niimoodi!» Üle Anda näo libises solvatus. «Johannes on sinust kolm aastat noorem.»

«Eriala?»

«Kirjandus ja terrorism.»

«Terrorism?»

«Terrorism.»

«Sellepärast siis?»

«Natuke ka sellepärast, aga ta meeldib mulle kui inimene.»

«Kuidas need kaks — kirjandus ja terrorism — kokku sobivad?»

«Nagu sinu Ahura Mazda ja Morozov või kes nad olid.»

«Instituut?»

«Kuulad üle? Ma räägin sulle heast tahtest, et sa iga vastutulijat . . . Tegelikult ei tohiks ma sulle mitte midagi öelda.»

«Palun, ütle mulle, mis instituudis ta töötab!»

«Viiekümne kuuendas.»

«See on kroonuasutus! See allub Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroole! Ah nii madalale oled sa langenud! Ja seal ei tegelda kirjandusega. Kirjanike, üldse inimeste lahterdamisega, see on riikliku terrorismiga küll. Libu, prostituut! Käi välja! Ma ütlesin, et sa oled reetur! Ja sinu Keskus allub sisepresidendile, ma olen selles veendunud . . .»

«Keskusest oleme me rääkinud. Pea meeles, kui sa ainus kord selle sõna veel suhu võtad, läheb sul haprasti.»

«On see ähvardus?»

«Enam-vähem. Mul pole sinna midagi parata. Ise oled mult kõik välja pinninud. Ja ma olen tõesti reetur, et sulle välja lobisesin. See võib lõppeda meie mõlema surmaga. See ei ole voodi. Ja ma olen olnud teist korda reetur, et ma ei ole üles tunnistanud, et ma sulle rääkisin . . .»

«Tss! Ma pole kindel, et mu ateljee on mikrofonivaba.»

«Näed sa siis, millega me riskime.»

«Sinu kaotus on mulle koledam surmast.» Suured sõnad meeldivad plikadele, paatos pole jõudnud neid tüüdata.

«Aga ikkagi kardad mikrofone.» Anda pilgus vilkus sangarlik helk — tema ei karda.

Võibolla jamabki ta nende terroristidega — kui jamab — huvist tapmise ja kiindumusest surma vastu? Ehk on tapmine ja seks üks ja seesama asi? Äkki on Jumal mängu nii peenelt korraldanud, et lapsi tehakse teineteist mõrvates? «Sinu pärast, et sind timukad Võllamäele ei tiriks.»

«Tänan. Sa käskisid mul minna. Usu, ma olen väga kurb.

Kurvem, kui sa oskad arvata. Aga ära sellepärast lootusi hellita. Mis lõppenud, see lõppenud. Ja mul jääb sinust hea mälestus. Ma pean sinust lugu, ma austan sind. Sa oled tark, ja voodis ei ole mul kellegagi nii hea olnud kui sinuga. Ja küllap ei saagi olema. Aga voodi pole see kõige olulisem. Kui sa tahad, saadan ma sinu juurde ühe tüdruku. Tahad, Ath?»

«Ma tahan sind!»

«Teeme siis nii, et sa ei otsi mind üles. Ma armastan sind.» Anda nuuksatas, tema naisatleedi rinnakorvist kostis see hobusekorsatusena. «Ma lähen.» Anda oli kärsitu. Nagu ta võis eelmänguta voodisse karata, nii pidi ta kiirelt kaduma.

Samasugune psühhopaat nagu tema, Bannistergi! Mida ta teeb üksinduses? Mida inimesed üldse üksinduses teevad? Bannister tõusis istukile, toetas küünarnukid padjale. Lina libises mööda karvast rinda puusadeni. «Ma panen selle pommi sinna prügikasti!» See oli vale. Bannister poleks seda teinud. Alatuse vastu alatute meetoditega ei võidelda, oli ta korduvalt Andale kuulutanud. Alatuse vastu alatute meetoditega võidelda tähendab rindejoont ületada, ise alatuse poole joosta, oli ta Andat õpetanud. Muidugi polnud tüdruk teda mõistnud. Anda ei lähtunud eetilistest printsiipidest, vaid kokkukuuluvustundest. Keegi oli ta kunagi kuhugi punti tõmmanud, sealt ilmselt minema ei lastud, ja Anda ei tahtnudki minna.

«Hilja. Pommi paneb Johannes. Ja enam mitte ühtki sõna sellest! Muide, ta perekonnanimi on Maron.» Anda jooksis müdinal trepist alla, tal olid mehe sammud. Alumine aste kriuksatas.

Maron, Johannes Maron, see on ju tema! Aga tema ei tööta numbriinstituudis 56. Või läheb ta kunagi sinna tööle? Saab ta kunagi Anda tagasi? Paneb ta kunagi pommi?

Kasuisa, desarmeerimisettepanek! Haled Smith, kellega Anda lubas teda kokku viia! Mitte tüdrukut, vaid opositsiooni liidrit on talle vaja, sööstis läbi Bannisteri.

Mida pidi ta tegema? Olnuks üsna tema moodi joosta Andale paljalt mööda tänavkoridori järele, kordnikud sabas. Ei, see on liiga lihtne lahendus! Selles pole tõelist piina. Tegelikult dirigeerib mängu ju tema, Bannister! Tema suunab kõike enesehukatuse poole. Ja Anda on seda vaistlikult mõistnud, sestap hülgaski. Anda oli temaga paljuski solidaarne, kuid koos hävida, see on kahekümnese plika elujanu jaoks liiast. Anda valib peo, raskemeelsus on tüdrukule vastuvõtmatu.

Nii juhtus mõni nädal tagasi, siinsamas ateljees.

Mees saatis siis paari tunni pärast Marc Ystadtile Condorcet'sse depeši: «Õnnitlen edutamise ning uue ja toreda puhul. Kas su hullumajas minu jaoks kohta leidub?» Veel samal ööl oli Marc vastu telegrafeerinud: «Sinu jaoks on mu psühhiaat-

riasanatooriumis alati vaba koht. Mu naine tahab sinu ja su perekonnaga tuttavaks saada.»

Bannister oli uurinud atlast ja sõiduplaane. Kiirlift laskus sinna kolkasse neli ja pool päeva! Selle aja jooksul võis end vagunipeldikusse mitu korda üles puua. Aga ta jättis endale varuvõimaluse. «Saabun ootamatult. Enne *itsemurha*'t. Muuda mind Maroniks. Loppis Bannister.» Paari tunni pärast tagus telegrammikandja all jälle uksekoputit. «Jäta naljad. Otsi endale noor tots. Saad vaevadest lahti. Ülemarst Marc.»

Sellega telegrammide vahetamine lakkas.

Ja Bannister töötas, töötas, rusuv masendus hinges. Valmisid neli artiklit. Tulnuks röökida, pummeldada, lõbumajast libu kohale helistada, tutvuda tolle parameetritega — labasused puhastavad neuroosidest. Tulnuks märatseda, vältimaks plahvatust. Kuid Bannister ihkas end piinutada, ta kokkuvarisemine olgu täielik. Mees hoidis end targu, püüdis uues essees tõestada, et lähtudes teleoloogilisest determinismist peaks austama Ahrimanigi — tolle saatanlikkusel on headusekindlust kontrolliv funktsioon. Ta jandas hoolega, töötahet võis ammutada saatuslikest löökidestki. Kõik šokeeriv virgutas Bannisteri, tema oli barokne tüüp. Ta teadis, miks ta end ohjeldab — veel polnud korjunud kriitilist massi enesehävinguks. Väike või keskminegi eelplahvatus ainult kainestaks, vabastaks frustratsioonist, mis tund tunnilt ängistavamalt mõjus. Selle toime oli füüsiliselt tunnetatav, välikaemusele jälgitav.

Kõhus keerati nüri nuga, ehk ummistusid mingid soolikad.

Äkki on harakirit sooritav samurai ainult mängukann füsioloogia käes, talitab siseprotsesside kirjutatud stsenaariumi kohaselt?

Kramp nööris hingetoru.

Äkki suunab enesekägistajat kõri pigistama tollesama krambi tekitaja, mis veel pole kogunud jõudu inimest lämmatada ja vajab seetõttu välisabi?

Vahel kadus teadvus, need õndsad hetked olid puhkuseks.

Äkki pole tajukatkestajal seni jaksu teda viimasele unele uinutada ja meelitab vaevapause pakkudes Bannisteri — oma juhuslikku materiaalset kesta — end aitama? Aga ta ongi surma juba igati aidanud, ta lausa elab selle nimel!

Keskkond, kogu Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse City, näis Anda lahkumise järel eriti tapahimuline.

Äkki pole miski juhus, kõik pahandused instituudis, kodus ja armukesega on süsteemne kokkumäng, Korrusekorraldaja juhitud tige sootsium lihtsalt haarab oma verejanu kustutamiseks uut ohvrit, ongi teda juba kord-korralt julgustanud astuma mööda paariaks kujunemise teed? Ja esimesed sammud on Bannister vaprasti marssinud osutatud suunas?

ARTHUR BANNISTER VAATAS OMA VANALINNAATEljees ringi. Kui palju kirgi, kui palju pettust ja enesepettust olid näinud need seinad!

Kas tänada professor Chernyt, et too talle eraldi tööruumi muretses? Või ajada tema kraesse need traagilised ja tragikoomilised stseenid, mis siin üle elatud?

Kõik siin oli ajutine, laenutusfirma üüripunktist pärit. Anda kannikad olid toetunud firma toolile, võõras tooliäär pressis tüdruku nahale triibu.

Aegajalt — suuremate honorariде järel — laskis Bannister ekspediitoritel mööbli pilbasteks lahti võtta, pilpad seljakottides laenupunkti tagasi viia. Las rändavad tunnistajatena ringi!

Tund-kaks oli ateljee lage, raamatud kõikuvates riitades, rõivad hunnikus kile all. Kontaktist väljatõmmatud telefon seisis aknalaual käsikirjade kõrval, tapeetide! valendasid neliṇurksed maaliasemed, mulda mattunud vaibaga katmata põrandapragudest uhkas ktoonilisi elamusi.

Bannister jalutas mööda tühja ruumi, kujutles, et tal pole kodu, et ta kolib, et ta on vaba, pole maise külge aheldatud. Veerevale kivile sammalt ei kasva, põhjendas mees endale oma käitumist. Ja mobiilsuses on jõud, liikumine sünnitab liikujalegi jõudu. Ta labiilne närvisüsteem vajas kirevaid ja uusi muljeid, reise ja isiku ümberhäälestamist — ka seda võis nimetada juurte, hinge põhja otsimiseks.

Ekspediitorid naasid, seljakotid pungil mööblitükke, kardinapuud püsti kotisuudest väljas, kaenla all vaiba- ja maalirullid. Bannister nautis nende käteosavust. Veerand tunniga võluti rohmakalt põrandale valatud detaililasu kappideks, kirjutuslauaks, voodiks. Osadest sai tervik, kaosest kord. Küllap lasevad sama käbedalt kätel käia lavatöölisedki, kui päevase etenduse kujundust õhtuseks ümber seavad.

Vaheldusid aknast paistvad linnamaastikudki: kord haljendas skvääril hobukastanisalu oma sitsiräbalaist küünlaõitega, kord väljendasid seal kurba kurbust plastmassist leinakased, pungad irvakil. Siis plats asfalteeriti, äärtesse upitati korvilauad, videvikus kostsid sealt jõnglaste kisa ja palli tuhmid mütsatused. Kadus seegi, mänguväljakust sai ülemuste hõljukite parkimiskoht.

Kõrgete otstega taluvoodi oli Anda ajal juba kolmas, nagises isepäraselt. Andaski ilmusid voodivahetuse järel teised omadused, väleda müraja kilked ja roppused mahenesid. Kirjutuslaud näis määravat artiklite laadi ja suundumused, köögisisustus toidumaitse.

Kas jätta nüüd kauaks kõik samaks, et end Anda kohalolekuga piinutada? Selle tooli korjule on tüdruk heitnud oma pontšo, siin padjal võis leida tema juuksekarva. Pika pilguga

rüütel sellel pildil on hinnanud tema kehavorme. Rüütlist oli seltsi, mees nagu jagas Bannisteri vaevu, ootas plikat tagasi. Võibolla oli maailm kahe tillist tõmmatud mehe võrra rikkam?

Taoti välisukse koputit. Nagu püssist sööstis Bannister trepist alla. Mitte ninali prantsatada! Ei, see pole Anda, hoopis telegrammitooja, Marc Ystadtil on midagi tähtsat lisada. Bannister ei tahtnud mõttes väljendatud lootustega reaalsust ära sõnuda. Hingehäda teeb ebauskliku materialistlikumastki deterministist.

Trepil seisis Saarah Bannister, naeratas virilalt, lükkas käega kahla laubalt.

Jaburana ulatas Bannister talle terekäe. Juuksesalk vajus Saarahi otsaesisele tagasi.

«Tere! Ootasid kedagi teist? Anna andeks, et ma ette ei helistanud. Polnud peenikest raha,» vabandas Saarah.

Bannister kogus end kähku. «Tere. Marc pommitab telegrammidega. Kaua pole näinud. Töötan.» Bannister oli korrektne, astus ukse eest kõrvale, ei tähendanud, et raha saab ajalehe-putkades vahetada.

Saarah lükkas mäkintošikapuutsi kuklasse, tuli üle läve. Bannister riputas abikaasa mantli varna. Saarah riietus tema eeskujul musta — mustad daamikindad, must siidsall, must mäkintoš, must kleit. Ent see ei andnud talle poeedijumet, pigem reetis vaevatud kirikuteenri.

Saarah tiris märjad saapad jalast, Bannister toetas naist õlast. Nad olid nii harjunud, Saarah ei osanud ühel jalal seista. Koordinatsioonihäired, mis soodustasid naise siirdumist kiriku rüppe.

Saarah otsis kingakapist oma sussid. Neid ei kasutanud keegi peale tema. Anda ukerdas välijalanõudes või paljataldu.

«Sa oled nii kahvatu, Arthur! Mis sinuga on juhtunud? Su põsed on nagu surnul,» imestas Saarah vaikselt, kui nad kabinetikorrusele tõusid.

Kahvatu? Bannisteri kurku valgusid kibedad pisarad. Ta oli mitu päeva arutult kooserdanud mööda ateljeed, ta oletas, et ta habemes nägu punetab, sarnaneb ründava jõhkardi lõustaga.

Surnute alal on Saarah kodus, laipu kirstus keset palvelat näeb ta tihti. Tema kohus on pärast viimast õnnistust elupuuoksad põrandalt kokku pühkida. Bannister vaatas naist. Õblukesed, patšokkideta õlad musta kleidikrae all. Lühikesed, soengusse seadmata juuksed. Juba kurdudes näonahk, loomulik, minkidest saastamata lubikaame, kuivetu, pinevil ilme. Ise oled sa kahvatu!

Kas me tõesti välismaailmas ainult ennast fikseerime, kas me pilk ei võiks olla sutike sõltumatum?

Saarahi silmad elavnesid ja soojenesid, kui ta kabinetis hoomas, et Bannister on üksinda. Talle ei meeldinud mehe tuttavad, suhetes Bannisteriga seisnes tema ülesanne enda vähemalt formaalse abielulisuse kaitsmises. Sellisena oli tal metodistidest palveõdede juures hinda.

«Sul on jälle uus mööbel. Mis see vahetamine maksab? Raha peab laste peale kulutama,» ütles Saarah.

Kolmas lause juba virisev, kuidas saakski sinuga avameelne olla? «See on üüritud santiimide eest. Poistele viisime akvalangi ja trükikoja, esialgu peaks neile piisama.» Kas sa siis ei märka, kuidas mure mind muserdab? Kuidas inimesed võivad teineteisest nii mööda elada? On siis Jehoova usurpeerinud kõik sinu emotsioonid? Ja jäta, palun, lapsed mängust välja!

Bannister pidas end heaks papaks, etteheited sellest vallast kriipisid ta niigi haiget südant. Ta oli üsna veendunud, et Saarah ei tuleks emakohustustega toime. Kui hädas oli ta esimesel viiel aastal, mil poisid olid kodus! Kes teda kõik aitamas käisid — tunnitasulapsehoidjad, tema ema, Bannisteri ema, Bannisteri õed. Bannister ise potitas ja pissitas poisse, puhastas kuivatuspaberiga pepupragu, kuulatas öösiti hingamist.

Kelle kutsumus on surnutega talitamine, see võõrdub muust. On Saarahi õnn, et äsja kehtestati kord anda lapsed kuuendast kuni kuueteistkümnenda eluaastani tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniatesse — korrus hoolitses enda eest. Bannisteri noorukieas niisugust seadust veel polnud — diktatuur saab ainult süveneda.

Saarah niisutas vannitoas põrandalapi, lülitas tolmuimeja undama.

«Ma ei salli säärast seapesa. Põrand munakoori ja tuhka täis. Koguni raamaturiiulil! Võileivad vedelevad igal pool,» pragas Saarah kimedal toonil. Võibolla on ta nasaalse häälduse omandanud surnutega suhtlemisel?

Saarahil oli õigus. Anda oli räpakas, seda ei saanud salata. Kord oli Bannister käinud Andal vahetuse lõpus vastas vabrikus, kus toodeti konveieril Korrusekorraldaja minibüste. Tsehhipõrandal kuhjusid suitsujunnid, masajalgsed naised lõõpisid teda tarmukalt: tubli täkk, sina oledki Anda uus armuke! Bannister oli senini arvanud vastupidi. Märke, et Anda paras ja avalik libu oli, jätkus teisigi. Ja tema oli soovinud kogu selle seksuaalse treenituse kuulutada ainult enda omandiks!

Bannister tahtis Saarahile midagi võileibade ja konide kohta öelda. Luksatus mattis sõnad.

Saarah heitis talle manitseva, abipakkuva pilgu.

«Oled haige, Arthur?»

Haige! Ta olemus on räästatud! Viimastel päevadel oli Bannister endale sändvitšiautomaadiga võileibu valmistanud, ham-

mustanud neist korra, rännanud meeleheites ateljeekorruselt ateljeekorrusele, oodanud Anda kõnet, puhuti toibudes oli leivad poetanud kapinurkadele, toolipõhjadele. Seal nad kuivasid, juust tõmbus kummi ja karedaks. Bannister oli haistnud võileibade juures tavoti mekki. Ta kontrollis automaati. See ei lekkinud kuskilt.

Saarah kruttis x-metallist sõrmuse sõrmest, asetas selle raamaturiiulile, pika tuhatüüga koni kõrvale. Mälestus Anda ekvilibristitrikist pudenes kübemeiks, Saarah puhus tuha põrandale. Naised nagu kõik loomad sõdivad territooriumi eest! Saarah kükitas, venitas kleidisiilu põlvedest madalamale. Ehk talitas ta nõnda sellepärast, et oli momendil sõrmusetu, vallaline naine, keda Bannisteriga miski ei seo? Mees ei näinud enam Saarahi saledaid, mustade sukkadega kaetud reisi. Huvitav — mustis sukis ollakse kirikus ja poseeritakse pornopiltidel! On kirik ja porno vaimusugulased oma totaalses vastandseisus?

Saarah kastis lapi ämbrisse, pesupulbrine vesi solises, loksus maha. Naine alustas nühkimist aknapoolsest nurgast.

Härdale ja oma härdameelsust uurijadistantsilt seiravale Bannisterile meenus, kuidas veel patsidega neiu tema pudrukaussi loputas. Ja juba tollal oli Saarah vanem kui Anda praegu. Ja kus on pulmaööl mahalõigatud patsid nüüd? Riidekirstus, kummipael kummaski otsas ja koivastase pulbriga hoolikalt üle sapsutatud? Bannister polnud palminguid hiljem näinud, esimese abielupäeva hommikuks olid nad sirmilt kadunud. Vahest võetakse patsid hauda kaasa, kust tema aimas korralike pabeliiditaride salarituaale?

Ja kas säärast elu on Saarah taotlenud? On ikka rumal roll — müütada Jumalale tükikaupa oma alandlikkust. Tema, Bannister, tüdineks Jumala asemel sellest variserlikkuse mäest, kamandaks kogu eitedepundi hoorama. Kas nad taolisele käsule kuuletuksid? Ja Saarahil pole oidugi, milline teenitud õigus on tal Jehoova armulikkusele. Äkki teeb Bannister abielurikkumisega naisele head, kogub talle plussidekapitali taevatelki pääsuks?

Saarah kraapis küüntega pori põrandalaudade vahelt. Mis liig, see liig. Ligimesearmastus on rõlge, sodomasohhistlik etendus. Altruism on egoismi mask.

«Kas sul on palvela võti kaasas?» küsis Bannister.

«On. Aga mul on seda kogu aeg vaja, Arthur.»

«Anna. Ma jätan pärast mati alla. Ma tahan omaette mõtiskleda.»

«Isale see meeldiks. Isa räägib kogu aeg, et sa oled oma hinge unarusse jätnud.»

Saarah sirutas end püsti, soris ligunenud sõrmedega käekotis.

Võtme leidis ta kohe, Saarahi kotis valitses kord. Anda kott oli segi, kui tüdruk selle lahti plõksatas, õhkus kotipõhjast kopituse lõhna.

Saarah ulatas Bannisterile võtme. Ta randmel kummus õline seebimull. «Ja palveta poiste eest. Nemad veel ei oska, kuigi isa neile seda õpetab.»

Saarahile valmistas tema kavatsus heameelt. Võtme keel läikis vaskselt. Mida tähendab osata palvetada? Usuelu formaliseerumist, vaimulike poolt pabeliitide religioosse tunde ekspluateerimist. Otsekontakt Jumalaga on mõeldav psalmideta ja organiseeritud kirikuta, ettekirjutatud palvete tatalatata. Vahemehed kuuluvad omakasupüüdlikku, komisjonitasu himustavasse maailma, liturgianipid on nende olemasolu variserlik eneseõigustus.

Oleks, et Saarah avastaks mingid jäljed Andast, see liidaks neid, mõtles Bannister tänavkoridori väljudes. Liidaks Saarahit ja Andat, järelikult Andat ja tedagi.

SELGUS, ET ON HOMMIK, VÄRSKE JA TÕTLIK. BANNISter oli masenduses elanud kellaaegadeta. Selgus, et on suvi. Kuhu oli kadunud kevad? Lumelaiguline maa, sulisevad tänavpõrandad? Vaimustusest hüpeldes kulu põletavad poisikesed? See periood oli tal jäänud tähele panemata, aga ehk polnud tänavu Kalendrivalitsuse otsuse kohaselt kevadet peetudki.

Maja ette pargitud ülemuste ja timukate hõljukite hõbedased kered sätendasid kuumas päikeses. Räästaisse monteeritud valjuhäälditest kuuldus lindude lustakat siutsumist. Sammud vajutasid pehmesse asfaldisse jälgi. Ja Bannister oli end Saarahi eeskujul pakkinud lörtsiste ilmade kummimantlisse.

Väljas oli päris uus maailm, millega kohanemisele kulus aega. Bannister hiilis piki majakülge. Kõik meenutas Andat. Mööduja ruuge juuksekahar — Anda! Pabeliiditari lohisev suusatajasamm — kindlasti Anda! Isegi traksid meeste trullakail kõhtudel — Anda, kuna litakas plika kandis traksidega seelikut. Esimestel minutitel silmas Bannister mituteistkümmend korda Andat, võpatas ja peatus. Vapped ja tõmblused, huuled värvusid sinkjaks, pilk pimestus viivuks. Mu Jumal, kas Sa tõesti sel kombel täidad mu salasoove, mõtles mees.

Armastus on Saatana kurikaval peibutis. Anda *femme fatale!* Tema, Bannister, on ktooniliste jõudude pillutada, tema vaba tahe köömes!

Erutus ja lämbus vallandasid paksul mehel higijoad. Kummimantli vooder märgus, nahk, särk, tuulejakk, mäkintoš kleepusid kokku. Bannister pöördus kangi alla, kust viis tee kinno. Siin oli jahedam, Andad siia ei tükkinud, hommikul kino ei töötanud. Väle kõuts hüppas prügikonteinerist välja, pages longates, tagajalg õhus ja elus hiir mokkade vahel. Noh, kumb

sulle, armastuse märter, Andat meenutab: kass või hiir?

Bannister libistas mäkintoši seljast, voltis kokku ja vaatas prügikasti. Ninna tungis sirelilõhn, keegi — armastuses pettunu? — oli konteinerisse heitnud õites kimbu. Kui otsiks gümnaasiumiplikalikult kroonlehtedest õnne? Ei, ta on keskealine mees, temal on oma käitumismallid. Bannister laskis mäkintošipakil kukkuda sireliokstele.

Dokumendid ja raha jäid põuetaskusse, meenus talle ajalehesabas. Nüüd on ta siis lindprii. Tema, kollapsieelne Bannister, on lindprii, kordas ta endale järjekorras tammudes. Midagi sarnast ta ongi taotlenud.

Pabeliidid ümberringi olid lõbusad, mõned tüsedad daamid sädistasid lühikeste varrukatega kleitides. Kõik te olete Andad! Päevitamata käsivarred tõmbasid pilku. Kellegi lihavat küünarnukki kattis hõre karvastik. Ei, see pole tema jaoks, tema kuulub hädiste maailma.

«Teile, palun, härra Bannister,» küsis lehemüüja.

Bannister valis kolm kuukirja ja ühe hommikulehe. Ateljeelähedases putkas oli ta kõvasti ette maksnud.

«Härra Bannister, kas teie siis veel ei teagi?» imestas kiosköör, käbe ätt, kellele meeldis poliitikast vadrata, kui olid rahmeldamisest rahulikumad tunnid.

«Mida?» Mees tundis kuklas teistegi ostjate piidlevaid pilke.

«Juba nädal aega on uus korraldus.» Äti kortsus nägu lõi särama, häälest kostis varjamatu võidurõõm — viimaks ometi on ta Bannisterist targem, tema ütleb vanale kliendile poliitika-uudise!

«Milline? Ma pole väljas käinud. Ajakirjandus on ära kaotatud?» püüdis Bannister end naljaga päästa.

«Opositsiooniväljaandeid müüakse ainult koos Miitinguerakonna lehtedega. Neli ja üks, kaheksa ja kaks. Kaheksakümmend protsenti poolt ja kakskümmend protsenti vastu. Nagu valimistel, nagu parlamendis. Ei mingit isevoolu. Kus teie siis elanud olete?»

Vaat, mis välja nuputasid, et mitte kahjumiga töötada. «Ma tahaksin täna võlgu osta,» ütles Bannister, üsna veendel, et teda ei provokaatoriks ega kontrolöriks peeta.

«Sellegipoolest laienevad eeskirjad teilegi,» vastas müüja läbi luugi karmust teeseldes ja lisas sosistades: «Keegi pole võtnud ka ainult valitsuse omi, et saaksin teile selle arvelt . . . proportsiooni rikkumata.»

Bannister ladus endale sülle terve trükilõhnalise lehelasu, kiosköör lõi tindise sõrmega arvelauda klõbistades summa kokku.

Kangi all kavatses Bannister kaelamääritu kohe prügikonteinerisse poetada, ent mõtles siis ümber, heitlik, nagu ta oli.

Masohhistliku rõõmuga asetas ta sahiseva lehehunniku konteineri roostetanud metallkaanele ja hakkas esmalt sirvima Miitinguerakonna häälekandjat «Vahipostil».

Aasta-aastalt hääbus leheke kõhnemaks, nüüd oli see kuueteistkümneküljeline — valetamisest nipikam oli vaikida. Kes jõuaks telliskivipaksuse väljaande artikleid kooskõlastada? Bannister luges huupi siit ja sealt. Tulekahjud, liftiavariid, maavärinad ja toidupuudus väliskorrustel, koolilaste eeskujulikud tunnistused, spordivõidud ja puhtus Citys. Milline stiilitus, kui vilets ja ahas sõnavara, millised lohisevad laused! See küll polnud ta emakeel. Fakte tundmata võis vormi järgi sisu üle otsustada — ajakirjanikud kas petsid vastu tahtmist või polnud petjad ajakirjanikud, olid tavalised saamahimulised kroonuhinged, kes tõelised ajakirjanikud kõrvale tõrjunud.

Ja kui armetud fotod! Isa paneb plikatirtsule pähe Miitinguerakonna vormimütsi, pingutab parajaks lõuarihma; tüdrukuke naeratab vastupandamatut lapsenaeratust. Teesklus ja silmakirjatsemine! Huvitav, kas konkurents pääsemaks säärastele piltidele on äge? Toimub see ankeetide puhtust reastades? Või vastupidi: ilmub kohale fotograaf, jagab kätte rekvisiidid ja käratab inimesed talle vajalikesse poosidesse? Ja keegi ei julge vastu hakata, sest mine sa meest valitsuse ruuporist tea . . . Aga üldiselt: retušeerimine, valveoptimism ning rutiinne kompositsioon nüristasid piltide väljenduslikkuse. Miitinguerakonda ei kiidetud südamest, kulunud pateetika ei läinud ka kellelegi korda. Ärgas meel oli alatusevastasest liikumisest kui ohtlik elimineeritud, juhtidel ja kooskõlastajatel oli oma positsiooni säilitamise nimel hõlpsam läbi ajada keskpärasusega.

Siiski: lehti ei kirjastatud asjata. Väljavalitud tundsid esoteerilisi salakodeeringuid, dešifreerisid eufemismid tegutsemissignaalideks.

Üliõpilaspäevil oli Bannistergi nautinud neid nutikaid mänge. Temalgi oli olnud tabel, mille lahtrites Paabeli juhtivamate suurkorruste nimed. Ta oli noppinud lehtedest ametlikke uudiseid nende korruste kohta, hinnanud informatsiooni sajapallisüsteemis ülihalvast kuni täieliku liitluseni, kandnud hinded tabelisse — hindeid summeerides ja summat hinnatud kordade arvuga jagades sai ta sajapallisüsteemis vastuse, mis kajastas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse suhteid selle suurkorrusega. Ta ei tegelnud kabalistikaga, ta sooritas lihtsa tagurpiditehte. Enne teda olid informatsiooniloojad vastavalt suhete headusele-külmusele andnud informatsioonile tonaalsuse ja värvingu, tema tahtiski jõuda aluste jälile.

Sisepoliitikasse süüvimiseks olid oma nipid. Kord kadus ühe aktsioonkonna pealiku nimi kauaks ajalehtedest, küll aga oli

juttu lohakusest tekkinud üleujutusest tolle hallataval etaažil. Viimaks avaldati mehe piltki — ta oli sellel pildil prillidega, ta frentšil ei säranud ainukestki ordenit, puudus koguni ülamööp. Korrusekorraldaja lähikondlasi ei näidatud eales niisugustena, kuna ajaloost polnud teada ühtki jumalat või pühakut, kes kandnuks prille. Nädala pärast tuligi teade: too pealik osutunud reeturiks, ta olevat kiusanud süütuid pabeliite, varastanud ja võtnud altkäemakse, talle inkrimineeriti vihapatt, tema laip heidetud juubelduste saatel liftišahti; ja hoolikale vaatlejale polnud see mingi üllatus, küllap hoidusid andunud ülesronijad temast nagu katkust juba uputuseteate ilmumise järel.

Välisajakirjanduse ülevaade. Sellega sooviti tekitada muljet, nagu kiidaksid kõik väliskorrused ühest suust Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse edusamme. Näe, midagi Bannisteri vallast. Keegi kolkaegüptoloog jagas heldelt tunnustust Citys püstitatud püramiididele, mis olevat nii suurejoonelised, et sundivat originaale teadvusest maha kandma. Visiidid. Aina käidi Korrusekorraldajat kummardamas, tassiti talle kingitusi. Ametissemääramised — kindlasti teatud kihi tähtsaim rubriik, mida hardusega loeti.

Muidugi oli Bannister harjumusest alustanud lehe sirvimist tagantpoolt, nüüd pööras ta ette esikülje. Ja mida ta märkas! Korrusekorraldaja portree, ikka tavapäraselt valges marssaliadmirali mundris, ent sedapuhku meelekohtadel hallinevate juustega.

Lihtsalt enneolematu. Demonstreerida Juhil inimlikku detaili, pealegi säärast, mida sai negatiivsena tõlgendada! Kindlasti polnud see tagamaadeta juhus, ehk oli emulsiooni trükikojas ekstra heledamaks kraabitud, ehk just selle teate edastamiseks oligi sisse seatud uus lehemüügikord.

Aga millele siin vihjati?

Et üks füürer on surnud ja tema asemel järglane pukis? Ei, taoline teade tinginuks mingi nooruslikkuse märgi, võibolla ka uue ordeni mundril või ordenite järjekorra muutumise. Et füürer alles hakkab surema, et tema surma valmistatakse ette? Võibolla peitus siin üleskutse riigipöördeks, kihutati Korrusekorraldajat kukutama? Kuid miks nõnda avalikult, kas targu ja sala talitada siis ei võinud?

Tavaliselt ei peetud vajalikuks pabeliite informeerida valitsejavahetustest, võim taheti ümbritseda katkematuse ja surematuse oreooliga, Korrusekorraldaja jumalikustada, peasekretäristada. Eks oli kemplemine piruka ümber ülearu ägedaks läinud. Võis ka olla, et tekkinud oli interreegnum või mitmevalitsus.

Bannister libistas «Vahipostil» prügikonteinerisse, leht kattis tema pakki volditud makintoši. Kangi all oli mõnusalt jahe,

mees hakkas sirvima Savipotilõhkujate partei häälekandjat «Loomuliku savi eest». Seegi avaldas siseküljel Korrusekorraldaja värviportree, mida opositsioonilehed harilikult ei teinud — kahtlemata oli erandi põhjustanud Paabeli Päikese hallikad oimud. Ent kommentaariks polnud savimeestelgi söakust, see ületanuks lubatu piiri.

Oli, mille kallal pead murda.

Opositsioonilehed laulsid kiidulaule oma juhtidele, neis harrastatav kultuslikkus polnud põrmugi lahjema kraadiga, vaata et andis silmad ette valitsusväljaandeile. Ka oli neile iseloomulik mingi haavatud ja tõrjutud inimeste märterlikkuse taotlus, mis Bannisteri iiveldama ajas. Oma posti teel saadetud esseesid ta lehtedest veel ei leidnud, küll aga tabas mehe treenitud silm siirusesõprade hommikulehe viiekümne kuuendalt küljelt õhukeses leinaraamis nonparellkirjas kuulutuse Antonio Sewarkile, järelehüüdjaks Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse Värviliste Pabeliitide Liit.

Bannisteri mälu polnud halvatud, mäletas sündmusi «enne Anda lahkumistki».

See oli toosama soome-ugri tudeng ühest teisejärgulisest ülikoolist, kes end protestiks Jaan Oksa saalväljaku ümberristimise vastu kevadkarnevalile järgneval päeval süütas. Temast oli instituudis ja kateedris juttu, mis alati lõppesid kohustusliku tauninguga. Direktor Li oletas, et asi on seotud terroristidekambaga.

Aga miks leinati vaprat noormeest nii hilja? Karnevalist oli möödunud paar kuud, varsti peaks peetama uus, suvise pööripäeva pidu. Küllap suri sangarlik enesepõletaja haiglas, pärast pikki piinu. Võibolla viivitas aga kohus, talaarides mõrtsukad vaidlesid hiilgavat eruditsiooni demonstreerides mõnuga nädalast nädalasse juriidiliste peensuste üle — kas inkrimineerida poliitilise suitsiidikatse puhul kõrkuse või südamelaiskuse patt? Aga vahest hukkus noormees juba väljakul ja kuulutuse kohest avaldamist takistas tsensor, venitas vähemtülikate aegadeni? Elame oletusteriigis, nentis Bannister.

Mees loopis ajakirjanduse ükshaaval prügikasti — ilma tema stiilijõuliste debattideta oli see pahn vaimuvaene. Viimasena jäi prügikastikaanele lebama veidra programmiga neutraalne päevaleht «Ainult Head». Leht kuulutas, et kõik halb sünnib halvale mõtlemisest, et tigedusest vabanetakse ainult kurjust kui printsiipi unustades, ning avaldas üksnes meeldivat materjali — ei õnnetusi, ei kuritegusid, ei hinnatõuse, ilmateatedki olid vabad lörtsist, pakasest ja põrgupalavusest. Selle asemel fotod perekondadest, kes õndsail ilmeil ümbritsesid lihavõtetelaudu, korjasid naeru lagistades kunstmetsade vilus kunstseeni, väntasid vesijalgrattaid. Ei, säärase rõlguse vastu huvi tund-

miseks puudus Bannisteril tuju, «Ainult Headki» kukkus teiste lehtede peale.

Kuhu nüüd? Musta tuulejaki küljetaskut venitas Saarahilt saadud kobakas kirikuvõti. Tee teatud seltskonna ühisjumalani oli lahti.

VANALINNA KITSASTEL UULITSATEL VOOGAS RAHVAmiljon. Kaubeldi otse tänavail, ratastega lettidel, päikesevarjude all. Ahnitseti ja riieldi, kaks kordnikku ajasid vargapoissi taga.

Bannister oli kerekas, ei mahtunud kõndima. Tundus, et kõik vastutulijad ja möödakiirustajad müksasid teda. Ent ehk aimasid, et ta on haavatav, ja vopsasid seetõttu küünarnukkidega? Taas tungis teadvusesse soov surra. Ehk oleks mõttekas ühendada surmaiha mõne idee reklaamimisega? Valada end bensiiniga üle, läita ja põleda tõrvikuna vastsete püramiidide jalamil protestiks kehtiva ajalookronoloogia vastu? Uusmorozovistide salongides vangutataks päid — taas on Bannister paavstist paavstlikum olnud, piiripidamatusega üritusele kahju teinud.

Või protestiks Ahrimani võimutsemise vastu? Kindlasti on Ahriman süüdanud tema, Ahura Mazda jüngri hinges armastuskire kurja leegi. Ent Anda aimaks tõe, ja ta ei tohi plika edasist elu rikkuda, tõmbas enesetapuplaanidele kriipsu Bannister, lootusi hellitav vare. Jah, Andale andestaks ta kõrvalehüppe, Saarahile mitte. Ja tuletõrjujad võisid ta vahuga üle uhada, ta võis ainult poolikult ära põleda. Kohus pärast hoolikat ravi ja avalik hukkamine Võllamäel. Proua Deboora Kassandra retsiteeriks mõnituspala, timukad kõmmutaksid arkebuusidest, tema laip virutataks mahajäetud liftišahti, kus see langeks üha kiirenevalt igavesti. Mille poole? Ei tea, ei tea, pole lubatud teada. Igatahes oleks see tema elu pikim reis. Ja lahendus. Aga Andat riivav. Ja ta ei tohi selle lurjuse ja libu seksuaalset lahkust sel moel tänada.

Bannister põikas telefoniputkasse, hakkas kettal keerutama Anda Koqq'u koodi. Kui mägi ei tule Muhamedi juurde, siis . . . Ta teatab plikale, et ei pane kunagi kätt enda külge. Ja rohkem ei sõnagi, ta ei mangu kokkusaamist. Ta on tugev, ta on ennast kogunud. Plikat peaks uudis ometi rõõmustama, tema hingele ei laotu kellegi elu. Ta võib end meeste peal kiljudes hüpitada, teades, et ta pole kedagi tapnud.

Bannister hoidis toru õlaga vastu kõrva, parema käe nimetissõrmega valis ta viimast numbrit, vasakuga vajutas konksu.

Mündid kiiskasid pilus, varasuvise päikese kiired jõudsid kabiinigi, kütsid varjualuse palavaks. Bannister oli veendunud, et sadistidest konstruktorid on pihku itsitades asjad meelega nii seadnud.

Kellele helistada? Saarahile oma ateljeesse? Näha ekraanil põrandalappi ja abikaasa huuletut suud? Saarah küsiks, kas poiste eest palvetasid, kas panid võtme mati alla.

Akadeemik Valentin Chernyle? Rääkida mehele, mis toimub Tõelise Ajaloo Loomise Instituudis, informeerida kunagist äratajat naistejõugu ja tema järeltulija, direktor Li intriigidest? Aga see rääkiminegi oleks intriig, vastuintriig, mis lahvataks uued intriigid, sigitaks kurjust selletagi kurjas maailmas. Tema, Bannister, teab, mis on valu, ja tema ei lisa maailma valu, vaenlastelegi mitte.

Freddyle? Ütleks talle: kuule, vennas, pane rattad käima, tõsta mu loojalsuspalle. Aga kõnesid kuulataks pealt, niisugune kahandaks usaldust nii tema kui Freddy vastu. Ja tema juba ei sõdi isiklike privileegide eest, just säärane võitlus sigitab üleüldist kurjust.

Emale? Õdedele? Teataks, et ta hakkab lahutama, kuna Jumal või Saatan on juhatanud ta õnne juurde? Milline paanika vallanduks — nende perekonnas pole keegi lahutanud!

Proua Deboora Kassandrale? Ütleks, et üleüldise heaolu nimel on ta otsustanud siirduda 40. sektorisse looma varsti sureva Korrusekorraldaja elulugu? Kurjade inimeste võidurõõm ahvatleks neid sepitsema uusi intriige, tühjendama oma mürgiastelt uude ohvrisse.

Isale? Sõnaks, et ta on teel palvemajja, küsiks konsultatsiooni korras nõu, kuidas suhelda metodistliku Jehoovaga? Kas palvemajja minek on mõni harukordne uudis? päriks isa, solvuks, et Bannister lihtsad asjad unustanud.

Marc Ystadtile? Nõuaks talt: kuule, psühhiaater, tee minustki keskmine, individuaalsuseta tuiam, kel tavaelust mõnu, rutiinsustest lusti! Ei, veel pole aeg küps hullumajaks, veel pole saabunud kollaps. Marc võib oma süstide ja tablettidega varastada temalt ängistuse.

Las mündid jäävad järgmisele helistajale, sündigu tolle hinges pisirõõm!

Murtud torukäsipuuga keerdtrepp tõusis Jaan Oksa väljakule. Bannister vehkis hingeldades üles, vedas pöidlaküünega kriipsu mööda hallitanud šahtiseina, millel kirendasid pättide kraaped. Nimed, aadressid, koguni loosung: maha Korrusekorraldaja! Roppused sõnas ja pildis. Miks elusigitamine võib tunduda rõvetsemisena? Mõnel jätkub vaimu *magister artium*'i kirjutamiseks, teise loovus piirdub oma nime ja aadressi seinale jäädvustamisega, enamaks ei pingutu ajud sugugi. Oli see harkis reitega kriipsulibu Anda? Üsna tema poos, tema matsakad häbememokad. Kõik litsid on ühtemoodi, elukutse ja harjumused sarnastavad. Jälk Anda, ma armastan sind!

Viimane aste, mees oli võhmal. Peaks sporti tegema, pušš-

palli mängima, registreerima end mõnesse seenioride gruppi. Kes on olnud virtuoos, ei sellest saa pühapäevatogijat.

Saalväljak terendus Bannisteri ees. Temagi oli olnud kunagi uhke maailmaväljaku üle. Tedagi, alevipoissi, oli vallanud suurlinnajanu. Ta oli siin gümnasisti ja üliõpilasena luusinud, kõditav pakitsus südames. Ta oli end tundnud millegi tõelise lähedal. Oli see olnud kavalalt tekitatud võltsülevus lihtsameelsete õngepüüdmiseks?

Siinpoolsel küljel olid majaseintesse uuristatud nišid, millesse raiutud skulptuurid jutustasid peatükkide kaupa alatusevastase liikumise sangarlikku ajalugu. Nii süstemaatiline ja loogiline on ainult väljamõeldis. Kas minna 40. sektorisse kangelaslikkust lisama? Klirrdi! lendas Bannisteri jalge ette põrandale tahvel väljaku endise nimega. Töömees redelil kopsis puitvasaraga seina uut silti. Samuti üks alatusepropageerija, on tema süü seetõttu pisem, et ta ei teadvusta endale oma tegude mõtet? Uhab tükitööd, võtab palka ja on eluga rahul. Oled sina, kopsija seal üleval, ka Andaga maganud?

Bannister korjas maast Jaan Oksa nimega tahvli — fetiš headest vanadest Anda aegadest.

Keset platsi kõrgus x-metallist, marssaladmirali mundris Korrusekorraldaja kuju, ordenid päikeses helkimas. Poliitikud kolivad kirjanike asemele, poliitika kunsti asemele! Sinu loominguks pole raamatud, sina arvad oma teoseks suurkorruse. Oled sa üldse olemas? Ja kui oled, milline on su tõeline biograafia? Ja kas oled üksinda või on teid olnud mitu? Miks mitte panna su jalamile prügikasti pomm? Kas teenisid sa au lurjus olla selle eest, et varsti surema hakkad, ühele teisele närakale ruumi teed?

Aga ta on ju otsustanud, et siia ta pärast väljaku ümberristimist oma jalga ei tõsta. Mis vägi vedas teda oma sõna murdma? Tema sigadusi ei aktsepteeri, katkust päästab ainult ausus. Ja aus tuleb olla igamehel omaette.

Bannister pööras selja. Trepist tagasi alla joostes laskis mees kriipsu-Anda häbeme pihta nipsu. Oli see kontakt? Usud sa, hull, juba ikooonidesse, transsubstantsetesse ühendajaisse?

Mees ruttas edasi. Habemealune nõretas higist. Jakitalje kleepus selja külge. Märg ihuleotis lirtsus kaenla all. Ta ujus oma rasvas. Paksu suvehädad. Ta on ahne, tema viga on maksimalism. Piiri ei pea ta millegagi, armastamise, teaduse ja söömisega kõige vähem. Korralikud inimesed hoiavad end vaos, korralikud inimesed ei ahmi ega lahmi. Korralikud pabeliidid ei mõnule piinades, ei puhu oma neuroose üles.

Kuule, kui sa end tappa ei suvatse (kena ettekääne küll: Anda heaolu), soorita üks autokastratsioon! Tassi oma riist

armastuse altarile! Ja vihja sellest hiljem Andale — mis mehine kättemaks!

Bannister peatus hingeldades, jalad olid ta toonud ukse ette, mille kõrvale seina oli taotud tahvel — 1-MADEME TRIBUNAL. Ukse keskmine plaat oli välja löödud, huligaane ei hirmutanud miski. Bannister sisenes, esikupõrandal vedelesid paberossikonid. Inimsalgad kommenteerisid langetatud otsusi, häälekamad lubasid kõrgemale edasi kaevata.

Kas tõesti on kellelgi säilinud usk õiglusmeele olemasollu?

Bannister tõusis treppe mööda hõreda katuse alla. Tänavale pontsatanud katusekivide mulkudest virvendas suvetaevas.

Kohtusaalide peal ärklitoas elas üksinda Bannisterile tuttav tarbetõlk Mastix, kellega ta käis vahel juttu ajamas.

Obadustes ei kõlkunud taba, voolumõõtja ketas ringles, järelikult oldi kodus. Bannister surus kõrva vastu ust, kuulatas. Kostis kirjutusmasinal toksimist. Mastix orjas, Bannister viivitas kellanupule vajutamisega.

Mastix hämmastas teda võimega teha tühja ja tuima tööd. Mida kõike too ühest keelest teise ümberpanemiseks ette ei võtnud — filmide subtiitreid, ajakirjanduseloba, firmade ärikirju, kuulutusi. Söötis puhkuseks tuvisid allkatustel ja rügas edasi. Tema, Bannister, ei mallanud minutitki laua taga istuda, kui puudus loominguline moment. Ta ei suutnud kahte korda järjest ühte ja sedasama loengutki pidada, ikka nuputas ta midagi juurde. Aga Mastix tõlkis, talle polnud tema osadus oluline. Bannister oli õpetanud Mastixit: sa mõtle midagi omast peast juurde, muuda, kohenda ja paranda, eriti siis, kui on nõmedusi kirjutatud; sinu hingele jääb ju lolluste adekvaatne levitamine teises keeles! Mastix polnud teda mõistnud, oli põrnitsenud altkulmu.

Ei, täna pole kontaktidepäev, otsustas Bannister, eemaldas sõrme kellanupult. Täna rahuldab ta oma suhtlemisnälga iseendasse süüvimisega.

Bannister rebis märkmikust lehe, kritseldas sellele «Kus hulgud? Arthur», torkas sedeli obadusse ja hiilis vaikselt treppidest tagasi alla, vaid Jaan Oksa saalväljakusilt kõlksus tuhmilt vastu palvelavõtit tuulejaki küljetaskus.

Kohtualuste sugulased eeskojas olid ägedamaks muutunud, ju oli karistusmäärasid tõstetud. Lohutaks kedagi? Ei, võõra kaastunnet ei vajanud see kalk ilm, pealegi võis tõlkija postkastideni laskuda, teda märgata.

Rauapood, jäätisepaviljon, kunstisalong. Kanaarilindude müüja poetas puuri läbi võre kruupe. Süfiliitikust kääride teritaja sõtkus teritusvokki. Sugemata juustega ennelõunalibu pilgutas silma. Oled sa Anda südamesõbranna? Tuttavad tänavad

hoidsid Bannisteri oma haarmeis, vanalinnamademelt võis ennast üksnes tahtepingutusega lahti kiskuda.

Siin hoovipealses madalas majas elasid fotograaf, siltidemaalija ja restauraator — kõik olid Bannisterile nägupidi sõbramehed, kõigi pool oli ta meevett rüübanud. Bannister astus koridori, akende eest varju. Kaks ust oli paremal, üks vasakul pool. Keda külastada? Bannister ei suutnud valida, kõigi ametid tundusid mehaanilistena. Mees rebis bloknoodist kolm lehte, kritseldas ja suskas siis kolme võtmeauku sedelid: «Kus hulgud? Arthur», põikas siis munakividega sillutatud hoovi.

Haises kuse järele. Fotograaf võis olla pildistanud paljast Andat, siltidemaalija pool käisid nad talvel koos Andaga, restauraatoril oli aga telefon, viisakam olnuks ette helistada. Ta tundis ennast: kui ta kohe vanalinnast jalga ei lase, tiirutab ta õhtuni, päev jälle mokas.

Endist Jaan Oksa platsi vältides kiirustas ta vanalinnast eemale. Tänavkoridorid laienesid ja kõrgenesid. Vastutulijaid jäi kasinamaks, avarus hajutas, võibolla ka peletas. Bannister oli jõudnud Uus-Paabelisse. Kohati oli ta päris omaette, ei ühtki suvejanust ega Anda-sarnast inimest ümber. Ergav valgus, korrustatud teras, anonüümne klaas.

Lammutatud vahelaed, manipulatsioonid horisontidega.

Õhksiniseks klantsitud taevakumm, ambitsioonikas päikeseketas pea kohal. Laefresko kompositsiooni tasakaalustajaks reaktiivlennuki hõre suitsuslepp, audiaalseks taustaks imaginaarsete lindude siutsumine laternapostide megafonidest. Suvi, Kalendrivalitsuse kehtestatud suvi!

Bannister vihkas suurejoonelist rekonstrueerimistsirkust. Ammu haistis mees ehitamises eesmärke, mis väljusid selle loomulikest funktsioonidest — katus pea kohal ja nelja seina vahel harmooniline, välismaailmast iseendasse lõigatud perekond puutumatul intiimterritooriumil. Vaenlasteta kodu.

Ja need eesmärgid ei olnud isegi esteetilised, pigem poliitilised: ehitamine oli osa üleüldisest valetamisest, kinnitas kentsaka ruumiorganiseerimisega sedasama, mida tehti ka verbaalselt, muusikaga või figuuridega tahvelmaalil.

Aga kunagi oli Bannistergi, vaimustus gigantomaaniast rinnas, jälginud üha mürakamate hoonete püstitamist. Tornkraana noka pööre oli tundunud ajastu sõnumina, tõde toova ingli tiiva mehhaniseeritud viibutusena. Temagi oli temasse süstitud pettekujutelmades arvanud, et tehnokraatlikult võimsamas keskkonnas võidab armastus ja kaovad kaabakad. Et välismaailma ümberkujundamisega ravitaks hingegi. Et uus on parem. Vihkama oli ta õppinud Cherny-taolistelt vanadelt citylastelt, neilt, kes ei pärinenud Juliana-sugustest lähikolgastest — seal loeti ajalehti ja rajatavad laelõhkujad vallandasid ägedama

õhina ja poolehoiu kui Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse pealinnas.

Mõõtmetel, ilul ja aususel pole omavahel midagi ühist, need kolm väärtust liiguvad paralleelidel, mis eales ei lõiku, lõpmatuses ka mitte, oli teda õpetanud Cherny.

Nahk liimerdas, ripsmed kleepusid laugude külge. Aluspükste säär soonis. Kirikuteel ei kõlvanud end s e a l t kratsida. Saarah ostis alati talle mitu numbrit kitsama pesu, ei lõiganud pükste külgedesse lõhikuid. Ehk oli ta ka abikaasa kujutlusis kõhnem?

Vasakul paiknes Tõelise Ajaloo Loomise Instituut, intriigipesa akendest möödus mees kaarega — polnud tarvis klatšimooridele ette sööta arutlusobjekti. Kohustusliku poogna esitamise tähtaeg praegu veel ei torgi.

Algasid favelad, progressi jumalikud tasakaalustajad. Tühermaa, prügikünkad. Tsivilisatsioongi fekaliseerib. Mida? Kammipiisid, hõljukite vrakke, tohletanud kartuleid. Gastarbeiterite taarakastidest hurtsikute ees mökitasid näljased kitsed. Alasti ja porised mitmest rassist põngerjad ujutasid õliloikudes laevu. Mustanahaliste laste lelujahid olid taglastatud mustade purjedega — on purigi meie kollektiivsest alateadvusest sündinud soov, igavesest hingest pärit arhetüüp, meie hämarate tungide salasümbol?

Oli keskpäevaleitsak, laste isad ja emad tukkusid harkisjalu hurtsikute uste ees pinkidel. Siin möödub elu kõigi silme all, sotsiaalne kontroll väldib Uus-Paabeli peeneid kabinetisigadusi. Seal, valge betooni ja klaasi peidus, ilmetu mööbli vahel hautakse omakasupüüdlikke alatusi, siin naerdakse ja muretsetakse teiste nähes. Kõik on siin teada, tütarde seksuaalelu on üldsuse arutlusobjektiks. Kummad on vangid, kas Uus-Paabeli või favelade asukad? Mõlemad!

Mustanahaline vanamees tagus heledate pihkudega vastu kastruli nõgist põhja kurba rütmi, mehe pihud määrdusid järjest mustemaks. Otse tänaval — kui hurtsikute vahelist tolmust ja looklevat rada võis tänavaks nimetada — koukis kahupäine araablane plekkpurgist puulusikaga marineeritud ube, ulatas purgi siis läbi akna tuppa. Kardinad liikusid, Bannister märkas, et toas ümbritses lauda terve lõunatajate seltskond, purk ja lusikas käisid käest kätte.

Need olid õnnetumad inimesed, õnnelikumad olid tööl, ehitasid mõttetuid hooneid. Guvernante siin ei tuntud, lapsi tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniaisse ei saadetud. Nõnda hoolitsetakse vaenlaste sirgumise eest, ilma kelleta diktatuur ei püsi. Marakratid mangusid süüa, Bannister tühjendas taskupõhjad viimastest santiimidest. Võtke, nüüd olete minust rikkamad! Mündid pihkudesse surutud, punusid väikemehed

rõõmsalt karjudes onnidesse. Andsid oma teenistuse vanematele või lasksid isiklikesse hoiukarpidesse.

Siiski, üks trussikute väel neegrinolk jäi paigale, viipas Bannisteri sõbralikult kuhugi kaasa. Ikkagi inimlik kontakt, mida ta kogu hommikupoole eitanud ja otsinud oli. Bannister läks, tema veendumused olid sotsiaaldemokraatlikud ja humanistlikud.

Sale ja pikakoivaline noormees kõndis temast mõni samm ees aina sügavamale hurtsikute asumisse sisse. Tee lookles künkast üles, kõrgemal olid paista Jaan Oksa väljakuäärsed laelõhkujad. Siis pöördusid nad paremale. Üle plekktarade küünitasid päid päevalilled. Hakatakse teda röövima? Vist mitte keegi ei reageeriks, kui Bannister appi hüüaks. Ei, noormehel polnud kurje kavatsusi, ta ütles oma nimeks Ahmed, ta ilme ja õhin kõnelesid, et ta soovib kingitud müntide eest heaga tasuda. Seejärel uskus Bannister, et ootamatu kaaslane viib ta Anda juurde. Või mõne teise prostituudi juurde.

Nad jõudsid umbrohtu kasvanud keskplatsini. Kitsed näsisid pruunikspõlenud rohutuuste. Seljad vastu seinu ja poste kükitasid väljaku äärtes unelevad mehed, sombreerod päikesepalavust leevendamas. Võibolla avaldub võimude migrantide väljapukseerimistaktika sel moel, et siiakanti ei jagata vihma? Rohelisest putkast müüs indiaaniverd kaunitar petrooleumi ja leiba. Kanistrid ja pätsid seisid ühel riiulil. Bannister äratas loidu huvi, mitte enamat väsinud pilgutõstest. Ahmed peatus punastest telliskividest laotud müüri ääres. Müüris olid inimsilmade kõrgusel vaateaugud, aukude kohal õpetus: laske sisse viis soud. Siiagi need siginenud, ehk oli häbimüür favelaasukate ainuke kultuuriline meelelahutus?

Jõuk paljasjalgseid jõnglasi ründas müüri, kaasas taarakastid. Bannister tundis neist ära mõned, kellele ta oli oma viimased santiimid loovutanud. Jõnglased seadsid kastid müüri äärde, ronisid neile peale, upitasid end vaatepiludeni, läksid vajalikesse kohtadesse raha. Mõnust võdisedes ja pidžinsüürias — Johannes Maroni emakeelele lähedases slängis — poolehoidvalt rõkates vahtisid näidatavat väikemehed, päkapikkused nokud püsti.

Ahmedile tehti viisakalt ruumi, aastatelt vanema austamine kehtis migrantide külas raudselt. Mustpruun, valgete rinnanibudega noormees aga pakkus vabastatud koha lugupidamise märgiks Bannisterile. Mida teha? Bannister pööras püksitaskud pahupidi, osutas, et raha tal enam pole. Ahmed kaalutles viivu umbusklikult, siis naeratas lahkelt ja laskis mulku oma soud. Bannister surus lauba vastu telliskiviseina, ja tõepoolest ootas teda üllatus.

Kesklinna urgastes töötasid häbimüürid holograafilisel filmi-

aparatuuril, siin aga nägi ta müüritagust kušetiga tuba, kahte ehtsat paljast neidu, ühte valget ja teist musta. Kõhnad ja suurerinnalised görlid tantsisid, naaldusid teineteise vastu. Nende kokkupuutuvad reied olid kontrastsete värvustega. Bannisteril erekteerus silmapilkselt. Must suudles valget põsele. Neiud embasid, rinnad vastamisi.

Akna ette kerkis luuk, kinnimakstud vaateaeg lõppes. Bannister tõmbus seinast eemale. Ahmed näitas talle žestikuleerides, et mulku tuleb lasta uus münt. Noormehel oli nagu piinlikki, et valge inimene on ohmu. Bannister tabas: ei usutud teda, et tal raha otsas.

Ise ei näidanud noormees üles mingit huvi piigade tantsu vastu. Bannister hakkas aeglaselt müürist kaugemale kõndima. Ahmed punus tolmu üles trampides talle järele, demonstreeris parema käega, kuidas münt auku lastakse, näitas keha hööritades, mis neidude vahel edasi juhtub. Kas sa tõesti arvad, et ma seda ei tea?

Migrantide küla keskväljakul polnud midagi muutunud. Sombreerodes mulatid nõjatusid kükitades vastu poste, apaatsed ja laud loojas. Nad eitavad mind totaalselt, nad ei mangu rahagi. Vaid leiva- ja petrooleumimüüja näis endisest kaunimana. Küsida temalt teed? Paariteistkümmend keelt ta ju valdab.

Bannister läks otse, tunne, et teda selja tagant saadavad Ahmedi kättemaksuhimulised silmad, ei jätnud teda maha.

Tukkuv turg, ei lette ega kioskeid. Inimvared, kes rätsepaistes, kes kühmus, aga jalgadel, palistamas kumbagi rajaäärt, kaup tolmaval mullal. Mõlkis meeveepurgid, pragunenud seebikarbid. Hammustatud õun, kruvita ja emulsioonita medal. Rihmadeta seljakott, vasaku jala tallata kets. Elektripirni sokkel, roostetanud ja kõver raudnael. Ja seda kõike Citys, Paabeli kaubandusmegalopolises, poole tunni kaugusel tsentrumist! Lähim juveeliäri on siit kiviga visata.

Ostjaid polnud, ainult pakkujad. Bannisterigi möödakõnd ei virgutanud müüjaid teokamaks, ju pole nad harjunud kaubast lahti saama. Asuks kurba rivvi ja hakkaks müütama kirikuvõtit? Näitaks kannul hiilivale Ahmedile, et ta püüab hankida raha, et vaadata *sexplay*'d finaalini, ejakulatsioonini? Ei, tema käitumist võidakse tõlgendada parodeerimisena, teda võidakse lintšida. Küllap siinsel territooriumil kehtivad omad, eksterritoriaalsed tavad.

Bannister jätkas teed. Künkad ja nõod, plekkosmik muldonni kukil. Elu peopesal — isa nüpeldab rihmapandlaga poega, ema raseerib kaenlaaluseid, peeglikild hetkeks lapiti suus, vanaema lüpsab tõrksat kitse, tütred vaaritavad lõkkel putru, tuletoiduks raamatud. Ja millised! Põletati Tuhande Neljakümne Teise

Suurkorruse konstitutsioone, mida Miitinguerakord soovijaile tasuta jagas — siit siis hiigeltiraažid, koletu himuliste hulk, millest press pasundas.

Nagu prügimägedel ikka, haaras silm ootamatuid esemeid, igatahes väärtuslikumaid turul müüdavatest. Roostetas hõljukivrakk, uhke kandelaabri harudel kõlkusid tibukollased kuplid purunemata elektripirnidega. Kärukoorem uhiuusi kalosse! Toasuurune ala oli täis puistatud spinningulante, need kiirgasid mitmevärviliselt eredas päikesevalguses. Brontosauruse skelett, mille saba pendeldas ülalt alla. Mõned hunnikud tossasid, eritasid kirbet eboniidivingu. Tiksuv kappkell, seatud püsti hääletult töötavate elektronkellade hunnikusse. Ja kõik näitasid täpselt sama aega, keskpäeva. Bannister kontrollis randmelt. Tema kella järgi oli rohkem, ent ega enamuse vastu ei saa. Võimatu, et sadakond ajanäitajat eksivad.

Mehel tekkis kimbatus sättida kell käel keskpäevaks ja jääda siia igaveseks elama.

Siin võiks uuristada endale paaritoalise koopa, veeta oma aeg loomuliku lõpuni muredest ja kultuurist priina. Sõlmuksid sidemed, tekiksid usalduslikud vahekorrad. Muldhalli näoga istuks ta õhtuti meesteseltskonnas. Oleks tunnustatud kui oma. Ei Anda-afekte, ei instituudiintriige, ei tapvat kohustust hambaid pesta. Ei pealekaebamishirmu, ei suhtlemisnälga, ei võitlust positsiooni eest. Selle asemel vabadus, puhkus teesklemisväsimusest. Siit ei leiaks teda keegi, siin oleks ta peidus nagu eridimensioonilises ruumis. Pikkamisi unustaks ta Saarahi ja pojad. Ta võiks võtta endale naise — tollesama, kes külili külmkapil söerauaga pesu triigib —, kasvatada pesakonna jõnglasi, mugida petrooleumimaitselist leiba, kuni hambad suust välja kukuvad. Ja sissetulekud? Näe — laokil tünnides hapneb kapsas, äia kits tooks järglasi. Ta kõhneneks tahtepingutuste ja neuroosideta. Ta unustaks kõik teadmised, kõik keeled, ei püüdleks tunnetamatute abstraktsioonide poole. Ta oleks tõeline positivist. Ta pursiks mõnd kreoolistunud, grammatikata vada, suurusega umbes 200 sõna. Ta elaks kõrge eani. Ta poleks ei Bannister ega Maron, ta oleks nimetu ja vaba. Ja peamine: tal poleks tarvis mõelda. Nagu nimi kohustab ennast «üles töötama», nõnda terroriseerib Õhtumaa kultuur mõtlemissundusega, kumbki ei lase mediteerida, enda tõelise sisuni jõuda. Temal, nimetul, oleks oluline ootus, Jumalast saadetud õnne vaga lootus, mitte edev ja kade rabelemine totra eneseteostuse pärast. Oleks oluline protsess — nagu kaubitsejail siinsel haledal turul —, mitte resultaat. Õhtumaa kultuuri inimvaenulikkus seisneb resultaadi eelistamises; kõik on võõrandunud, kuna kõike tehakse millegi nimel. Eesmärk tähendab tegija hülgamist. Siin võiks ta endale pühenduda, mullahunnikule siruli visata ja lasta oma päeval õhtusse kulgeda. Ta oleks nimetu ja rollitu.

Aga ei, siin on ta võõras, *persona non grata*, sest ta oskab lugeda. Haritus on ta rikkunud, välistanud mõnusa eluvõimaluse. Ent mine neid prügikünkail küürakil ringiluusijaid tea — ehk kõik kunagised professorid, poliitikud, *establishment*, kes tolle teise maailma rottide võidujooksule käega löönud?

Siiski: tema, Bannister, on kasvatatud kohustuste vaimus, ennast reetmata ei saa ta maha jätta tööd ja perekonda. Siingi vaevaksid teda hingehädad, siingi käivituks tema endapiitsutamine. Kindlasti leiaks ta, mille kallal urgitseda.

Salkkond ihuväel marakratte ja plikatirtse lükkas kilgates pusspalli — teie alasti loomulikkusele teeb peatselt lõpu häbimüür, mille pilude ees te tunglema hakkate. Kas teil tuleb pähe, et see mööduv kõhukas munkmustas rõivais habemik oli kunagi teie mängu tšempion? Et seda palli võib togida medalite nimel ja et alastiolekuga võib kušetiga toas kõva raha teenida? Kuid viimane eeldab häbifenomeni, mis teil alles kujunemas. Kokkuvõtteks: meie kultuuri solgiauk — erootika ekspluateerimine — integreerib teid meie kultuuri.

Bannisterile meenus algkooli matkatarkus, kuidas vältida laanes eksimist. Vasaku jala sammu pidi tolli võrra pikendama, muidu käid ringiratast, jõuad samasse kohta tagasi.

Nii mees tegigi, rühkis hoogsalt otse. Higi nõrgus, ujutas liimerdavat keha. Habemealune sügeles, kitsad püksisäärad kriipisid. Favela juba tüütas Bannisteri oma tolmuses üksluisuses. Kurk kuivas. Puudusid joogiautomaadid, millest küünarnukilöögiga võinuks koolat nirisema põrutada. Nappis missioonist, mediteeriti tühja, mõnuleti nabavaatlusist. Pisimagi fantaasia ja tahtmise korral saanuks taarakastidest ja plekitahvlitest erikujulisi ja nägusamaid varjualuseid kokku klopsida. Rahvas oli ärkamata, ei soovinudki ärgata. Šokke jäi kasinaks, asjaosalisil oli vähe uut pakkuda.

KAHTE KULTUURI LAHUTAS PLANK. CITYVALITSUS OLI selle ülaserva vedanud isolatsioonita elektrijuhtme, juhtme peale kerinud okastraadipuhmastiku. Sajajardiste vahedega kerkisid sünged kordonid, arkebuusidega tunnimehed valvel. Tulistamiskäsku neil polnud. Bannister leidis plangus mulgu, millest hädavaevu läbi mahtus. Palvelavõti taskus kolksatas vastu lippi.

Keelatud territooriumilt lahkunud, heitis ta pilgu tagasi. Mehele tundus, et ta märkas kibuvitsapõõsa varjus Ahmedi tigedalt luuravaid silmi.

Bannister oli sattunud kaugesõiduliftide Tsentraalvaksali rajooni. Kõik ümbruses oli kuidagimoodi seotud reisimisega. Lahmakad pansionid, lõhnavad lillepoed, turismibürood, vaate-

akendel eksootiliste korruste panoraamülesvõtted. Trepikodade ustel sildid — günekoloog, psühhiaater, astroloog, hambaarst, piletimaakler. Kollaste ärimeeste delegatsioon klõpsutas fotoaparaate. Uulitsanurgal pildus žonglöör kurikaid. Päitsmesarnaste juustehoidjatega ätt seadis üles väntoreli ja hakkas laulma Bannisteri emakeeles. Pisut liigutas see südant.

Kihas vilgas elu. Palavusest vaevatud mees tundis siinset kanti, nagu ta treenitud ringihulkujana kogu Cityt tundis. Ent Tsentraalvaksal paiknes neli madet madalamal vanalinnastoreyst. Kunas ja kuidas oli ta läbinud vahepõrandad? Asusid favelad kaldu, üks ots nukkapidi ühele, teine teisele korrusele toetumas? Aga ta polnud hoomanud, et oleks kõndinud allamäge. Või oli ta Anda-löögist vireldes maha maganud korralduse mademete ümberteisaldamise kohta, nagu ta magas maha kevade tuleku?

Kedagi müksamata sõelus Bannister rahvasummas. Kõrk City näitas siin oma teist nägu. Valitsesid steriilne puhtus, energilisus, aplus ja — kaasamängijate arvates — terve mõistus. Varahommikust pimedani askeldati, et end järjel hoida.

Mingi tubakafirma jagas reklaamiks tasuta sigarette. Kähku kogunes looklev järjekord, Bannistergi haakus heameelest sumisevasse sappa. Tammudes kulutas ta kaks sigaretti, leti ees ulatati talle lahke naeratusega üks. Sohk meenutas talle, et suitsetamine on kahjulik. Aga oli kolm-neli korda seisjaid ja nemadki põletasid suus vahetpidamata sigarette. Oli ka asjast omamoodi arusaajaid. Need olid pärit plangu tagant ja nemad jahtisid konisid rentslisse paigutatud tuhatoosidest.

Ja muidugi lokkas jaamakvartalites seksitööstus.

Sepahaamri suuruste rusikatega ja jänesemokaga portjee haaras Bannisteril kraest kinni ja tiris ta hämarasse diskoteeki.

«Mul ei ole raha. Ma lähen kirikusse,» argumenteeris Bannister vastupuiklemist intelligendi hädisusega.

Portjee kohmitses vaba käega frakitasku kallal, torkas siis Bannisteri sõrmede vahele uhiuue viieluidoorise, ühmas läbi nina, traageldatud ülahuult liigutamata:

«Homme tood tagasi! Ma tean sind hästi, käid siin pihku tagumas!»

«Kirikuteel?! Pihku tagumas? Ei käi!» protesteeris Bannister.

Saaki lahti laskmata talutas uksehoidja paksu mehe trellitatud kassaluugi ette, valvas nohisedes, kas püütud kunde ikka lunastab pileti ja mitte koos rahaga varuväljapääsu kaudu varvast ei viska.

Bannister leidis ühemehenurgalaua, valge pitspõllega ettekandja tõi talle kaks kruusi kihisevat õlut. Bannister oli selles asutuses esimest korda, ta ei teadund, kas jook on arvestatud piletihinna sisse.

Janu keelitas, higistamisega kaotatud vedelik nõudis asendust. Esimene kruus sai ainsa hooga tühjaks. Ettekandja viis selle ära, asetas lauale viisakalt uue.

Bannister tõstis pilgu. Vanemad, umbes kuuekümnesed härrasmehed üksinda omaette laudades. Interjöör oli armetu, kuigi oli proovitud laest laskuvate kardinatega mingit rütmi luua, suletud nurki moodustada. Plaadiautomaat väntas biitleid, klientuuri põlvkonnamuusikat. Akvaariumis lõid vetikate vahel lupsu kõhnad kuldkalad.

Baari klaaslava valgustati alt helesiniste prožektoritega. Laval istusid, jalg üle põlve, viini toolidel poolkaares paljad piigad. Ehk oli asutuse omanik andunud rassist, piigad olid ainult valgenahalised. Teenuste kasutaja pidi kassast eripileti võtma, kontsu görlile ette näitama, seejärel võis ta tüdrukut vahtida igast kandist. Tormi ei joostud, aga soovijaid leidus. Keegi velvetkuues, paksu plussmonokliga asjahuviline uudishimutses nii põhjalikult ja kaua, et bravuurika pulksoenguga plika tüdis ja saatis ta haigutades teist piletit ostma. Naasnud, ajas mees segi uuringuteobjekti. Tüdrukud turtsusid ülbelt härra hämmeldust ja kohmetust märgates.

Huvitav, kas siia naised ka sisse pääsevad?

Pakutud meelelahutuses polnud kübetki seksuaalset, pigem sarnanes protseduur algelise, arstipukita veneroloogilise läbivaatusega.

Mälu hoovas Bannisteri vaimusilmade ette Anda ja Saarahi. Tülgastusklomp tõusis kurku, Bannister luksatas. Mees jättis pilgeni kruusid lauale, hakkas kõheldes lahkuma. Portjeest tal vargsi mööda hiilida ei õnnestunud. Lõhkise ülahuulega mees tagus talle vägeva kämblaga vastu õlga, mõmises joviaalselt:

«Seitse ja pool kulli oled võlgu. Teeme kümme, on lihtsam meeles pidada. Vitte sa ei kõõlunud, said paugu vist ilma lahti. Ise tead, meil mingit sundust pole. Demokraatia. Ah-ahaa! Joomata õlu kuulub mulle, aga selle eest maksma pead sina. Homme ootan, muidu teen sinust hakkliha! Nüüd kebi oma kirikusse, palu patud andeks või mida seal tehakse.»

Uksel Bannister enam eksida ei saanud — tänavkoridori vastasküljes nõjatus vastu spordivitriini neegrinolk Ahmed, viipas kutsuvalt käega. Nüüd oli tal seljas Muhamed Ali pildiga pullover, jalas triibulised pidžaamapüksid ja varvaste otsas lahtised sandaalid. Mida võis Ahmed arvata? Haavus, et Bannister põlgas tema pakutu ära?

Bannister kadus rahvamassi, püüdis üle portjeest muljutud õla piiluda, kas jälitaja hakkab teda saatma. Vist mitte, Ahmed kalpsas üle tänava uksehoidjaga juttu puhuma. Mis salapärased sidemed, mis kummaline maffia! Äkki on nolk hoopis Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroost? Helistaks Freddyle,

et too laseks nuhi sabast koristada? Aga ehk täidab Ahmed just Freddy ülesannet?

Lurjus ja libu, lurjus ja libu, kerkisid Bannisteri seest sajatused Anda kohta. Lurjus ja libu, ma armastan sind!

Mees tuiskas edasi. Kostis rutulist kontsaklõbinat, nässus energiaplaadikeste hiirepiuksatusi, temaga ühte tempot pidav naine lõhnas koledalt moonivee järele. Tahad, ma heidan sinuga surmani ühte? Kaks sootunnusteta noorukit amelesid pornoputka päikesekatte varjus. Kui te homod või lesbikud pole, siis saage õnnelikeks, olge õnnelikud minugi eest!

Taas valdas Bannisteri erutuselaine. Ta higised sääred värisesid, hingetoru nööris kramp. Ta on spasmofiil, ta on maises elus kokkuvarisev spasmofiil! Jaa, nii võimsad tunded võivad ta lõplikult laostada. Ja seda ta soovibki, ainult narri surma poole ongi ta tüürinud!

Bannister peatus, rutjus rahvamassis häbematult rinnaesist. Taganttulijad tõukusid talle otsa. Su rinnad on suuremad kui ülbel pulksoenguga plikal, kes igavledes laskis uudishimutseval vananeval härral oma tohletanud reitevahet uurida!

Mees oli jõudnud vaksaliesisele saalväljakule. Hiljuti oli talle näppu juhtunud pooltuttava literaadi, armetu elukopeerija raamat, milles püüti kirjeldada siinset saginat. Bannister kontrollis deskriptsiooni adekvaatsust: küllap see on vääriline meetod tolle skribendi teose hindamiseks.

Jaa, väljakut sõõrjalt ümbritsevate kunstplaatanite metallrestidega kaetud istutusaukudes auras sõmerjas muld. Jaa, plaatanite siksakiliste lehtede ääred olid teostatud robustselt ja ebatäpselt, tuleb ühineda kirjamehe seisukohaga, et disainerid peaksid end botaanikas harima. Varblasedki lõõritasid lõokese viisil, helikujundajad peaks tõesti saatma ornitoloogiat õppima. Aga äkki on viga hoopis fonoteegi nappuses? Ja võibolla on see üldise nivelleerimise, üldise kõik-kõige-paremini tegemise poliitika ilming? Oletatakse, et varblaseilgi aeg meloodilisemalt siutsuda, eluga sammu pidada?

Jaa, jaamaukse ees on punasinitriibuliste köitega eraldatud territoorium timukate ja ülemuste kaaride parkimiseks, lihtpabeliitide katkematul vooril tuleb raskete kohvritega ringi käia. Mootorid surisevad, saastavad õhku, ruugevuntsiline, kroonurohelises suvemundris võmm peab vahti, et keegi hõljukite kallale ei kipuks. Ka kriitiline noot peab paika.

Platsi ääristavad loendamatud restoranid ja kohvikud — itaalia, vene, prantsuse, hiina, kreeka ja araabia omad, päratud köögiaknad valla, demonstreerimaks kümnete tuleaukudega pliitide labürinte, siuglevaid lõõride süsteeme, valgemütsilisi ja veriste kummipõlledega trullakaid liharaiujaid, suppe degusteerivaid ja tunde järgi vürtse puistavaid aruka väljanägemisega peakokki.

Literaat on tõstatanud õigustatud küsimuse: lahtise akna kaudu võivad sisse lennata pisikuid levitavad putukad. Restoranide ees püütakse möödujaile kaela määrida stanniolpakendeis hamburgereid, pizzat, grouperit, spagettit, hangunud rasvas ujuvaid vene pirukaid, praetud tibusid hereseleotises, nahkseid biifsteegi lõike ketšupikastmes. Süüa ja magada, õgida ja põõnata — ainult seda ihkavad pabeliidid, oli oma kirjelduse jõhkralt ja aloogiliselt resümeerinud kirjamees.

Tema, Bannister, oli sel juhul erand, tema tahtis Andat tagasi.

Nad olid plikaga käinud siit ümber nurga vee-elukate restoranis, kui vaksalikvartal veel neli madet allpool paiknes. Söömamaja pidas ülal Rahvuslik Meretoitude Propageerimise Liit.

Lai, valgest marmorist trepp viis teise korruse sammassaali. Siin aeti uhkust taga, nemadki kirjutasid hanesulega oma nimed restorani auraamatusse.

«Ath, ütle ometi, kus need mered on?» oli küsinud Anda, kui väärikusest nokutav masajalgne šveitser — liidu täitevpresident — nad lauda juhtis ja kummardades kaks hektograafil paljundatud menüüd nende ette asetas.

Tagantotsast narmaiks lehitsetud menüü oli telefoniraamatu paksune, algas restorani kuulsusrikka ajalooga. Bannister lõikas kalakahvliga lahti esipoogna leheküljed ja süvenes neisse professionaalsest huvist.

Restoran olevat asutatud ammu, teadlased disputeerivat oma sümpoosioneil, kas 1322., 1267. või 812. aastal. Kõik olenevat sellest, millise külakõrtsini ots venitada. Ent arheoloogilised kaevamised olevat tuvastanud kohalikes viljakandvais orgudes vanade roomlaste välilaagri, nõnda võivat — radioaktiivse süsiniku meetodi järgi — restorani iga mõõta 2143 aasta, viie kuu ja nelja päevaga. Paastuaegadel lõunatanud siin paavstid, neli korda olevat neis ruumides viibinud Korrusekorraldaja isiklikult. Pikk oli tiitlitega kirjanike, kunstnike ja heliloojate loetelu, kes siin tervistava kehakinnituse saanud.

Bannister lõi menüü plaksuga kokku, kaua sa ikka sisimas irvitad.

Hale sonimine, kodu-uurija kombineeritud tellimushaltuura! Chernyle võiks eksemplari viia, akadeemik pahvataks rinnatäie pootsmaninaeru. Või mis veel etem: teeks õige pulli ja tsiteeriks nõmedaimat lõiku, viitaks gurmaansele allikale mõnes artiklis; kasutatud kirjanduse nimestikus ei jätaks soliidsete monograafiate vahel sedagi teost mainimata. Sõbrad muidugi aduksid mõnituse, ent krõbekuivad teadusejüngrid suhtuksid

vempu piinliku tõsimeelsusega, proua Deboora Kassandra ja direktor Li tuleksid restorani tsitaadi sõnasõnalisust kontrollima.

Anda teisel pool lauda vaatas oma menüü tagapoolelt pilte. Need olid originaalvärvilitod koledaist mereelukaist, all neist valmistatavate roogade prantsuskeelsed nimed. Restoran oli kindlasti graafikuid ja tõlkijaid honoreerides kõva summa hakkama pannud, imago kujundamisega koonerdada polnud tulus. Tüdruk polnud varem nii šikki kohta sattunud, ta palged õhetasid varjamatust vaimustusest — ehk mõtles ta ka juba selle peale, kuidas ta hiljem sõbrannadele lõunasöögist jutustab —, aga ta käitus vapralt. Kui kelner tuli, pööras ta ainult lehekülgi ja noogutas piltide suunas, proovimatagi võõrast keelt pursída. Bannister ühines Anda tellimusega, tüdruk saatis talle solidaarsuse tänutäheks pilgu täis kuuma andumust. Kelner kutsus nad sammasterivi taha akvaariumi juurde. Seal seisis ka teenistusvalmis boi, käes kahv.

Merikaktuste ja korallide vahel hõljusid murtud loibade, jalgade, uimede ja sabadega selgrootud, jõllasid inimesi arglike pungsilmadega.

Anda ehmatas. Kelnerile polnud tüdruku tõrges reaktsioon üllatuseks, mees selgitas, et nõnda ongi kõik plaanitud, et amputeeritud kehaosad saavad roogadeks, nende asemele kasvavad uued, et jälle roogadeks saada, ning taolisel humaansel moel on looduse tasakaal säilitatud.

«Sellegipoolest ei võta ma suhu toitu t e i e merede invaliididest,» lausus Anda kõrgilmadaami leebe pirtsakusega. «Loomadel on valus. Kas te selle peale ei mõtle?»

Kahvaga boi turtsatas kõiketeadvalt, kelner sõnas, et lõunatamata ei tohi restoranist lahkuda, taoline teguviis olevat kategooriliselt keelatud, kuna härra ja preili nimed on kantud auraamatusse ja sihukest respektaablit raamatut mahakriipsutamistega ei sodita.

Bannister haistis šantaaži, ent olukorra paratamatust tunnetades laskis ta serveerida äädikaohtrat ja kalamarjadest pikitud vetikahõrgutisi. Anda noppis kahe kahvliga marjad välja, asetas need taldriku äärele ja palus tungivalt Bannisterilgi samuti talitada. Mees kuuletus kahetsedes, Anda sosistas talle üle laua, et ta ei vaheta eales Bannisteri kellegi teise vastu.

«Ath, sa võid olla minu peale kindel. Ma ei näe põhjust, miks ma peaksin sulle selja pöörama. Mind see ei häiri, et sa abielus oled,» kinnitas Anda oma otsust.

Nii oli pool aastat tagasi ja Bannister oli siis mõelnud, et ta on võtnud enda kanda ränga koorma; ta oli salamahti haudunud plaane, kuidas plikast skandaalita vabaneda. Nüüd seisis haavatud südamega paks mees harkisjalu — trussikute äär

oli reie veriseks kratsinud, higi pani kriimustuse kibelema — vaksaliplatsil, jälgis, kuidas hõljukeid valvav kordnik timukaile ja ülemustele ennastsalgavalt kulpi viskab, lootes jootrahamüntidele.

Libu ja lurjus, sa pole mind kunagi armastanud! Ja just tookord andsin ma jämeda otsa sinu kätte, sellest hetkest alates hakkasid sa meie suhetes domineerima. Ja see oli lõpu algus. Sinagi, lurjus ja libu, soovid kõiges oma pöörases meeletuses, et sind valitsetaks. Molluskite, aksolotlite, kilpkonnade ja triitonite eest muretsed sa, terroristiplika, küll, aga inimeste pihta sülitad!

Tuultedüüsidest hakkas lõõtsuma mahedam pealelõunabriis, mis jahutas vaevatud keha. Kõik olen teinud valesti, mina, kõlblusepõhimõtteil kasvatatu! Jalgu lahus hoides komberdas Bannister põiki üle platsi, laskus keerdtrepptunnelisse. Rinnas kõrvetas. Olen hooranud, olen hooramisega isekeskis uhkustanud, hooramisest vitaalsuselisa saanud. Mis tüssates tulnud, see tüssates läinud.

Šahtis puhusid püstjad, vingemad hoovused, tuulde oli tembitud lahedat järveõhku. Bannister tiristas valla jakiluku, pagi sahistas habet, kõditas mõnusalt lõuaalust. Ta oli sattunud üleskäigutrepile — ah sellepärast siis ei pidanudki ta sissepääsu eest maksma —, vastu voogav rahvavoor vahtis teda kui marutõbist peni. Ligimesearmastus! Teeme igaveseks lõpu alatusele kogu Paabelis! Miks ja kellele sa oled elanud, vana edevusehunnik, kahe poja isa? Allapoole tungeldes hõõrusid püksid vähem. Viljatu teadlane, jõulise stiili harrastaja! Ta libistas pihku oksamühkudest krobelisel käsipuul. Tunneli põhjas nabiks elektroonika ta halastamatult kinni. Alla- ja üleskäigutrepi vahele oli tõmmatud traatvõre, liiklusesuunajad juba teadsid, kuidas pabeliitidelt viimased pennid nöörida. Ometi haigutas võres auk, otsekui nimme lõigatud temasarnaste heidikute tarvis.

Bannister vinnas koguka kere üle kahe käsipuu, ja oligi õigel trepipoolel.

«Tibens!» kiitis teda noorukist allasööstja.

See küll kaebama ei lähe, jätkub veel pisut ühtsusmeelt diktatuuriorjuses rahval.

Edukas manööver hajutas labiilse närvikavaga mehe tusatuju.

Tunnelist väljudes leidis Bannister end boheemlaste kvartalist. See oli mehele paras ootamatus. City-mademeid oli tõesti hiljuti tublisti nihutatud. Olid käsil suuremad ümberkorraldused? Ehk tõesti, muudatustele vihjas juba Korrusekorraldaja hallikas juuksesalk hommikulehes.

Bannister istus skvääripingile. Vanemad kiigutasid laste-

vankreid, puistasid vaba käega tuvidele hoolikalt poolitatud tangukruupe.

Linnud ajasid pugud puhevile, kaelad paksenesid ja värvusid rõngati õlilillaks. Kulud kudrutasid ja tigetsesid, kaklesid nokatäie saama pärast. Kas söötmine õigustab kadeduse ja viha tekitamist? Ja mis söötmine! Tuvidel, nende tühjadel kõhtudel ja aplal isul oli sel talitusel teist järku roll, kruupe raputati tuutudest enesetunde õdusale lainele sättimiseks. Vääkse vankreiski valvati selle nimel. Mida vanemaks inimene saab, seda usinamaks teesklejaks ta muutub.

Kassettmakid laulsid pabeliitide tulevasele põlvkonnale tsenseeritud hällilaule.

Oli vilum. Kohalik mademepäike oli looritatud siidõrnade kiudpilvedega. Madalad keerisiilid mänglesid skvääri amarülliseklumpides. Jalgpalli suuruste punaste õitega nooblid lilled paindusid, et taas sirguda. Tundus, et tolmukad tilisesid.

Taamal terendasid päevaks mahamonteerimata unustatud luitunud tähed. Üleüldine lohakus ja vastutustundetus! Eks ka Kellaaja ja Taevakehade Valitsuses muudkui intrigeeriti ja varastati nagu mujal. Iga bürokraat krabas oma taskusse. Põhitöö peale vilistati, palgasse suhtuti kui pajukisse, mida korrusekassa oli kohustatud väljašlikerdatud positsiooni eest tasuma.

Bannister sirutas jalgu. Säärelihased surisesid. Vanaemad mõõtsid väsinud meest silmanurkadest.

Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel luurati alati lähedalistujat. Vaagivaid pilke ei põhjustanud enam nuhipelgus, elektroonika nobe areng oli vana hirmu minetanud. Tunti hoopis huvi, mida end kõrvalesokutanud tüüp väärt on, kes on tolle seljataga, kas ta koht kõikjaltoimivas hierarhias on seirajast madalam või kõrgem, et vastavalt sellele tema ees kas vagatseda või tema kallal ülbitseda. Hierarhiseeritud maailm tüsistab hingi.

Liikusid kuulujutud, et peatselt on sisseseadmisel aukraadid ja sunduslik pagunikandmine kõikidele Korrusekorraldaja alamatele. Muidugi lõpetaks taoline sotsiaalpoliitiline uuendus kõhklused võõraga kohtudes. Kuppudest kohe paista, palju sa maksad. Loomulikult sigineks hakkajaid aferistegi, kes iseõmmeldud ooberstiõlakutega vaid väljavalituile määratud privileege nooliksid. Aga igasugu kelme ja teenimatu au paistel hõlplejaid jätkub nüüdki küllaga, vaevalt nende hulk oluliselt suureneks. Kurjategijate ja parasiitide protsent on determineeritud, ühiskonna teha on üksnes valik, kuhu ta roimarid ja logardid paigutab — kas vanglasse või valitsusse.

Bannister vaatles oma kaugele ette sirutatud favelatolmuseid kalleid kingi. Pealisnahk murenes, paelad olid läbi pistetud

ainult keskmistest aukudest. Juurdlejate otsuse tema positsiooni kohta kujundavad käimad, kindlasti arvatakse, et ta on need prügimäelt hankinud. Seni, kuniks kõikide pabeliitide õlgadel ei sära pagunid, hinnatakse kõrvaldetailide järgi. Mees ringutas, nägi vastasmaja.

Amarüllistepeenardega puhkeskväär külgnes savisõprade ajalehe toimetuse masaja hoonega. Teletaip toksis aarisuurusele kuvarile tummal seinal päevauudiseid. Bannister luges tekkivat kirja. Luges roiult ja automaatselt, ta oli hommikusi ajalehti sirvinud. Kummaline vägi kihutas teda kõike lugema — hullumeelses sõnastuses käpardlikke monograafiaid, tekste liftipileteilt, kaapeid peldikuis.

Poliitikahuvilised memmed otsisid linastest suvemuhvidest kaugelevaatamise prillid ja tõstsid need silmade ette.

Istepingid majadevahelisel diagonaalkõnniteega platsil olid seatud ridadesse nagu välikinos — ekraaniks kuvar. Boheemlusmademe urgastest olid lugema kogunenud kärsitud vabakutselised, kes ei läbenud oodata õhtuväljaandeid või kel polnud nende ostmiseks raha.

Uudiseid väljastas ametlik teadeteagentuur, sõnumite sisu ja vorm olid sanktsioneeritud Korrusekorraldaja Kantselei õiguspädevas alljaotuses. Lehed, eriti opositsioonimaigulised, ei pruukinud neid trükkida, võisid kohendada oma arusaamade järgi. Valitsust toetavad väljaanded näiteks armastasid sõnumeid värssidesse taguda. Riimistatutena kajastasid need ekvivalentsemalt nähtumuse ja olemuse vahekorda.

Informatsioon oli rutiinne, ümberjutustatult ja kommenteeritult järgmine —

Kaheprotsendilise iibega Kuuesaja Viiekümne Seitsmes Suurkorrus müütavat emadelt näpatud imikuid konverteeritava valuuta eest Tuhande Ühesaja Kahekümne Esimesele Suurkorrusele, kus naised ei viitsivat sünnitada. Halvas valguses kirjeldati ajast ja arust orjakaubandust. Laiendatud sõnumil oli löödud kaks kärbest korraga — varju heidetud mõlemale vaenulikule võõrkorrusele.

Tuhande Ühesaja Kuuekümne Kolmandal Suurkorrusel õitsevat lasteprostitutsioon; tüdrukutirtsud torgatavat pimedaks, et neil eriti tundlikuks areneks kompimismeel, spetsiaalse koolituse järel saadetavat nad partiidena rahajõmmide eliitbordellidesse.

Vanaemad puurisid üksteisele õudusega otsa, viibutasid seejärel nagu kokkulepitult kuvari poole kõhnu rusikaid. Salkkond pätistunud kunstnikke mõmises nilbeis unelmais. Vanaemad ja kunstnikud ei aimanud, et lasteprostitutsioonimaa nõudis nende suurkorruselt tagasi võlga.

Tuhande Kolmekümnendal Suurkorrusel — kes äsja oli pušš-

pallis hävitavalt võitnud nende suurkorrust — plahvatanud õppetundide ajal gümnaasium, hukkunud laste vanemaist lõpetanud neliteist elu enesetapuga.

Poolsõbraliku Üheksasaja Seitsmenda Suurkorruse parlamendis kakeldud hoolega, tülinorimist alustanud poolalatud opositsioonideputaadid.

Neljasaja Kahekümne Kolmandal Suurkorrusel — kes keeldus neile loovutamast kompuutrite litsentse — puhkenud robotite õiglane ülestõus marionetliku valitsuse vastu.

Veerandvaenulikul suurkorrusel külvas tulist surma vulkaanipurse, isolatsionistliku välispoliitikaga suurkorrusel põrkasid kokku ohvritejanused liftid, äsja Korrusekorraldajaga diplomaatilised suhted katkestanud suurkorrusel uputasid laipuhimustavad jõed külasid, neutraalsel suurkorrusel põlesid haiglad ja pritsimaja.

Käbedad vaarid rehmasid prillid ninalt, kruttisid makid kinni, kadusid vankreid lükates eri suundadesse. Rataste kriuksud peletasid tuviparve pahinal lendu.

Roosakamad kodu-uudised asjalikke vanaemasid ei paelunud, boheemlaskondagi mitte. Ehk kogunetigi siin narkomaanidena igapäevast obligatoorset hirmu- või mõnuannust manustama? Publik hõrenes.

Bannisteri, renessansivõltsingute paljastajat, kvartskirjas sõnumid ei heidutanud, kaelamurdvat masendust ei tekitanud. Ka ei rahuldanud parajasti pakutud eeskava tema šokihimu — arrogantsustes kodus Bannisteri maitse vajas joovastavaks meeleõrrituseks enneolematut, tublidele memmedele piisas nähtavasti vana leierdamisest. Dooside dilatatsioon mõjuski nende eas kahjulikult. Kunstijüngrid olid lihtsalt harimatud nagu alati.

Süüdistused ju kordusid, vaid süüdistatavad varieerusid sõltuvalt hetkesuhetest. Vahel lokkas lasteprostitutsioon Tuhande Kahekümne Üheksandal, vahel Seitsmesaja Kuuekümne Kuuendal Suurkorrusel — siis, kui need platood olid vaenulikkust või üleolekut ilmutanud.

Ainuüksi informatsioonipoliitika olemasolu tuvastab valetamise.

Öeldu on ütleja autoportree, maailm fikseerija nägu. Vihkaja fikseeritav on must.

Loetu polnud muu kui kadeda sõim.

Renessansimüstifikaatorid kirjutasid kopsakate honoraride eest Rooma impeeriumide ja Hellase ajaloo maha Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigi ja Bütsantsi mäletatavast lähiminevikust, fantaseerisid — kes mõõdukalt, kes ülearu perutavalt — kihu jälgedesegamiseks juurde. Suurte eelkäijate malli järgi talitasid nüüdsedki hästi kinnimakstavad kroonikud. Sõnumi-

poeetide loodud välisinformatsioon peegeldas kohalikku olukorda. Fantaasial on piirid, lennukaim ulmegi idaneb kodumullast.

Mullusel kevadel oli Anda — too libu ja lurjus! — kutsumata ja ettehoiatamata toksanud koputiga Bannisteri ateljeeuksele kokkulepitud neli korda.

Nad tõusid kabinetikorrusele, tüdruk oli närviline, unustas lirtsuvad botikud jalga.

Bannister kandis Cherny abikaasa kingitud torujat, tutiga öömütsi. Kirjutusmasinas ootas pakiline essee Ahrimani nakkavast kurjuseideoloogiast, jäi lihvida ainult efektne lõpulõik, mis ridade vahelt vihjaks tänapäevale. Plika kihutab aga mind jälle fallost orjama!

Anda libistas vihmamärja keebi tammekännust uuristatud tugitooli leenile — mööblilaenutuskontorist oli Bannisterile paar päeva tagasi toodud just sihuke maitselage, mitme lakikihiga näotus —, prantsatas istuma keset põrandat, sikutas paokile botikute tõmblukud, küllap üpris mõistetavast soovist kummihigiseid varbavahesid õhutada.

Trotsist võttis Bannister istet maotus kitšis. «Ma kuulan sind,» lausus mees teravust mahendamata. Ta kartis, et ei suuda tülitamise järel korralikult kirjatöösse süveneda ja essee lõpetamine venib homsesse, mil oli plaanis alustada kohustuslikku kvartalipoognat proua Deboora Kassandra ja direktor Li jaoks.

«Ath,» alustas Anda; muidugi ei jäänud neiul mehe toon märkamata.

Ta on taibukas ja solidaarne, nii solidaarne, et hüüab mind eavahest hoolimata poisikesenimega.

«Ath, anna andeks, et sisse murdsin. Sa oled öelnud, et mul on õigus igal ajal tulla. Ma kasutan seda õigust esimest korda. Mul on vaja kiiresti nõu pidada. S e l l e koha pealt võid minu tutvusringkonnas üksnes sina aidata.»

«Olen sinu käsutuses.»

«Ath, ma ei taha, et sa niimoodi kõneled.»

«Alustame,» jätkas Bannister tõrksalt, kella randmel siiski piilumata.

Anda mossitas. Venitas põialdega seelikutrakse, mis jooksid risti üle rindade, urgitses kuskilt voltide vahelt — võibolla pihikutaskust — lookas sigareti, mudis selle sirgeks ja läitis vangide padrunist sepitsetud välgumihkliga. Suhteid pidas plika väga erisuguste seltskonnakategooriatega ning suitsetamisega seotud menetlusi oli ta püüdnud arendada oma võimete piires. Ta tundis huligaane ja intellektuaale; ülemeelikus tujus puhus ta isegi suitsurõngaid.

Taktitundest seletas Anda tõtates: isa püüdvat teda soku-

tada numbriinstituuti, kus kirjutatakse päevauudiseid.

Isaks kutsus plika oma kasuisa, opositsiooni ühendatud jõudude liidrit Haled Smithi, kellega Bannister soovis Anda kaudu tutvuda; praegu töötas tüdruk Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemia Disainiinstituudi tsehhis Korrusekorraldaja minibüste vorpiva konveieri taga.

Ühiskonna salastruktuurile jälile saada oli Bannister alati tahtnud, asi hakkas meest huvitama:

«Mis instituut see sihuke on?»

«Kus päevauudiseid kirjutatakse. Ma rääkisin isale, et mul olid koolis kirjandid viletsad ja ma ei saa seal hakkama. Nad kirjutavad vanadelt uudistelt maha, ütles isa. Ma kohe ei tea, mida teha,» rääkis Anda jalgu istumise alla sättides. Suitsupilv seisis ta kevadvihmast niiskete, pikkade ruugete juuste lähedal.

Aa-ah, renessansi ajal olid valevabrikuiks firmad, nüüd instituudid, ikkagi teaduse võidukäik, tõdes Bannister.

«Mine! Mine sinna tööle! Ma hakkan sind aitama. Kirjutada ma oskan,» keelitas mees.

Anda tusk haihtus välkselt. Rõõm ta kehas näis rinnust ja õlgadest ülespoole kerkivat, mossitav, nutuvõres suu naeratas, silmas helkis säde. Tüdrukut innustas mehe toon ja seik, et ta oli suutnud Bannisteri võõrastuse kaotada. Soovituses aga Anda kahtles:

«Ma kohe ei tea. Ma ei taha vanast kohast lahkuda. Meil on sõbralik kollektiiv. Kõik naised ja kõik minust vanemad. Me arutleme palju, räägime isiklikest asjadest. Naised annavad mulle nõu. Ma saan teada saladusi, mida ma mujalt eluilmaski ei kuuleks. See aitab mul murdeeas — sinu sõna, Ath! — vältida vigu.»

Mäherdune jaburdus! Totakat duširuumiklatši, labaseid intiimsusi, meeste- ja naisteturu konjunktuuri kallal sõelumist nimetab ta arutlemiseks! Mis nõu saab anda üks tahumatu konveieristantsija? Mitut keelt ta valdab? Mitut raamatut on ta lugenud? Ainult meestejahtimisest ja kõigile teada voodinippidest võib ta kõhtu küürides vadrata! Harima pead end, plika, aga mitte noolima «saladusi, mida mujalt eluilmas ei kuule»! Säärased sosinal avameelitsemised räästavad hinge, kuna sünnivad rahuldamata kihust, tea seda, noor põlvkond!

«Kui ma sind paluksin, kas sa siis läheksid sinna tööle? Sealgi võib olla sõbralik kollektiiv ja varsti võid sa sinna sisse sulada,» jätkas Bannister. Mees uskus, et informatsioon päevauudisteinstituudi kohta abistaks teda põhitöös — tõelise ajaloo loomisel —, aitaks paljastada renessansivõltsingute mehhanismi.

«Seal käiakse ametis maskides. Seal ei ole kollektiivi. Seal on keelatud üksteisega suhelda. Isa rääkis. Minu meelest on

see jube. Kuidas me suitsetamisnurgas suitsetaksime, maskid ees? Võib maskihuuled ära kõrvetada. Ja kas nad duši all on ka maskides? Õudne! Ei aima, kelle selga pesed! Mida aga arvavad minust töökaaslased, kui ma nad kõrgema palga vastu vahetan?» kõhkles tüdruk, ent tema ilmel libises otsus. «Ma tahaksin sulle head teha. Sina oled minu vastu alati nii lahke. Mul pole olnud võimalust seda tasuda. Kas sul on tingimata vaja, et ma end sinna melliksin?»

«Oleks küll. See oleks sinu poolt teene. Tore, et sa tulid minuga aru pidama. Mõtle: kaks sulle lähedast inimest — isa ja mina — soovitame. Võibolla on sul tarvis pisikest summat, et maksta lunaraha, mida nõutakse tööle vormistamisel?»

«Ei, paps lubas selle eest hoolitseda.» Rahaasjades püüdis see kahekümneaastane naine olla sõltumatu.

«Mis sa siis enam ootad?»

«Ma lähen sinna!» rõkkas Anda, hüppas krapsti käte abita rätsepaistest püsti, haaras Bannisteri selja tagant, maotu tugitooli korjult tibukollase keebi ja müdistas botikute tõmblukke kinni tirimata ateljee trepist alla.

Sõnumitepoetessi, õigemini plagiaatorit, Andast siiski ei saanud. Mingi veider Keskus — mis tõenäoliselt eksisteeris vaid plika paranoilises kinnisluulus — eelistanud teda hoida konveieri taga. Ümberotsustust Bannisterile serveerides lisas Anda veel kavala argumendi: Ath, ise oled sa kõnelnud, et valetada ei tohi.

Ent üht-teist tilkus sel ajal, kui Haled Smith oma kasutütart masseeris, siiski läbi, nagu seda totaalse salatsemise õhkkonnas ikka juhtub — rahva tõejanu tsensuuriga ei kustuta, ainult virgutab.

Päevauudisteinstituut alluvat Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleile, kandvat numbrit sada kolmkümmend neli ja asuvat Bannisteri töökoha, Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi peal. Ega nende vahele salakäiku pole puuritud? mõtles mees asjast Andalt kuuldes.

Värk töötavat hoiaku- ja emotsioonidepsühholoogial. Nooremteadurid — kõige loomingulisem kaader — nuputavat mitmesugustes sõimu-, erapooletuse- ja kiiduastmetes teravasüžeelisi ja pabeliitide eraelu riivavaid uudiseid, harilikult kohendavat vanu, juba käibel olnuid. Kinnitatud teemadeks, millele nooremteadureil tuleb otse kuvarile stoori kirjutada ja mille eest kõrgendatud honoraritariifide järgi makstakse, olevat: tööpuudus, müüdavad valitsused, lasteprostitutsioon, nälg, pederastia, ülestõusud, epideemiapuhangud, korruptsioon, justiitsmõrvarite metsikused, religiooni eitamine, alatuse ja kuritegevuse lokkamine, valeinformatsiooni levitamine Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse kohta (sõimavad); loodusõnne-

tused, liftiavariid, majanduse mahajäämus, saamatus linnade rekonstrueerimisel, teeninduse allakäik, inimsuhete kalgistumine, aadete puudumine, ebatäpse informatsiooni levitamine Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse kohta (erapooletud); kaunis loodus ja mahe kliima, opositsiooni sigadused, rekordid spordis, võitlus kirjaoskamatusega, alatusevastase liikumise kohalike organisatsioonide tekkimine, tulu Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse abist (kiitvad).

Teemadele kirjutatud uudised olevat esimeses valmimisstaadiumis isiku- ja kohanimedeta. Nüüd süttivat nooremteadurite produktsioon vastutavate toimetajate kuvareil, need mehed sorteerivat sõnumid geograafilise printsiibi järgi, märkivat vasakusse ülanurka emotsiooniklassi ja jutuks oleva suurkorruse numbri sõltuvalt sellest, mida üks või teine valitsus oma suhtumisega Tuhande Neljakümne Teise Suurkorrusesse ise on teeninud.

Järgnevat vanemteadurite — taas loominguline — töö. Nemad kirjutavat vastutavate toimetajate lokaliseeringute alusel teksti keelepärased koha- ja isikunimed, lisavat epiteetidega paksemaid või helgemaid toone märgitud emotsiooniklassist tulenevalt.

Peatoimetaja määravat uudise levitamispiirkonna, andvat eelkinnituse, honoreerivat, ei unustavat ennastki tasustada.

Korrektorite ja tõlkijate väge tarvis ei minevat, kuna kuvaritega ühendatud kompuutrisüsteem parandavat protseduuri käigus pidevalt ortograafia ja stiilivigu, panevat sõnumi ümber mis tahes keelde.

Korrusekorraldaja Kantselei pädev alljaotus täpsustavat viimaste luureandmete põhjal levitamispiirkonda, sanktsioneerivat lõplikult teabe käikulaskmise.

Teletaibid Miitinguerakonnale kuuluvas koletult võimsas informatsiooniagentuuris hakkavat klõbisema, edastavat sõnumi kaugete korruste elust ajalehtede, raadio- ja teletalitusteni.

Harva avaldavat viimased uudise saadud kujul. Kui see juhtub, siis ainult vaidlustamisele mittekuuluva korralduse puhul või toimetusehoonete välisseintele seatud informatsioonitabloodel. Harilikult kohendatakse neid oma arusaamade järgi.

Alatusevastase liikumise väljaandeis näiteks on kombeks mõju maksimaliseerimiseks sõnumid enne trükkimist värsistada, nende kontrollitavais raadiojaamades monteeritakse uudistesalmide alla teemaga kooskõlas muusikaline materjal, teletsentrumeis sobiv muusikalis-koreograafiline taust. Opositsiooni teabekanaleis jälle püütakse informatsiooni tagasi adekvaatseks redigeerida, oletatakse, et see on kunagi tõele vastanud ja üksnes mitmete toimetamiste tõttu košmaarseks moondunud.

Muidugi, niisugune on uudise ideaalne, enam-vähem takerdusteta tee autorist tarbijani. Tegelikkuses läks asi üle kivide ja kändude.

Kohustuslik maskikandmine välistavat numbriinstituudis küll kroonu tsiviilasutusile iseloomulikud intriigid, ent subjektiivsusekurat kollitavat ikkagi halastamatult. Bannister kuulis Andalt ja mujaltki, et hoolimata õigekirja ja stiili viimistlevatest raalidest norivat toimetajad väiklaselt komade, ase- ja määrsõnade kallal. Noorem- ja vanemteadurite produktsioon — ilma et selle eest keegi maksaks — rändavat alatasa loojate kuvareile tagasi. Domineerivat pärssiv kontroll, mitte fantaasiarikas kunstiline mõte. Eelistatavat vanu, iidamast-aadamast süžeesid, rutiinsest ettevaatusest peljatavat värskemat ja löövamat materjali. Uudised ringlevat instituudi kabinette pidi aastaid, enne kui sanktsioneerimiseks ja pressiagentuurile saatmiseks Korrusekorraldaja Kantseleini jõuavad.

Palju olevat ausat loomeõhkkonda mürgitavat saamahimulist, närust jahmerdamist. Pügatavat honoraridega, vastutavad ja peatoimetajad trügivat jultunult kaasautoreiks, šantažeerivat, relvadeks siia-sinna liigutatavad komad, mitmeti mõistetavad ase- ja määrsõnade reeglid. Toimetajatega kahasse allakirjastamata toodang lendavat hoopis prügikasti, see tähendab kustutamist arvutimälust.

Talitustes olevat jälle omad hädad. Kellele ei istu värsimõõt, kes põlgab riimi leierdatuks. Kogu City leheneegrite armee tundis tindiste näppudega kirjanduslikku kaastöölist, kes mingist kompleksist vihkas sõna n a g u, rookis kõik päevasõnumite tekstid n a g u'dest puhtaks, läkitas tagasi salmistamisele. Üks teine mees, kelle tütar luulekoolis õppis, jumaldas eleegilisi distihhone ja heksameetrit, hoolitses karmi käega, et rotatsioonimasinasse pääseksid sõnumid tema lemmikvärsijalgades.

Vempe viskas tsensuur, viimane instants enne avaldamist. Asutusel oli õigus kinni pidada isegi Korrusekorraldaja kõnesid, kui neis rikuti mõnda kehtiva talmudi punkti. Eeskirjadega aga andis mängida, nõnda et tsensorid pigistasid ajakirjanikelt kõva raha välja. Eriti aplad olid mehed opositsiooniväljaandeid nöökima.

Pikk ja keeruline oli uudise elu, enne kui saja kolmekümne neljanda instituudi nooremteadurist autor võis hingevärinal ja eneseteostusrahulduses oma sünnitatud last lehest lugeda.

Ometi ei perutanud röögatu informatsioonipegasus tühja, see tölbistas pabeliite kavakindlalt ja salakavalalt, täpselt nõnda, nagu see tölbistama pidi, tölbistas režiimivastaseid ja eriti neid, kes lihtsameelselt kuulutasid, et nemad end haneks tõmmata ei lase, et nemad näevad totaalse valetamismängu läbi.

9.

AASTATUHANDE VIIMASEL KEVADSUVEL TUKkus tuntud publitsist, paljudes ülikoolides populaarne lektor, Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi nooremteadur Arthur Bannister skvääripingil.

Väsinud mehe habemes lõug toetus rinnale, pulstunud juuksesalgud kaua pügamata kuklal ja lihamäena kumer mammutituri õõtsusid hingamisrütmis üles-alla. Nasaalsed õhuvoolud, takerdunud keerlema sõõrmete tatiklompides ja tortis karvades, tekitasid imepeenikest, mehe kogukale olemusele sobimatut vilet. Bannisteri jalad favelatolmuste kingadega number nelikümmend viis olid põikikõnnitee tsementplaatidele välja sirutatud. Tuvid käisid mehe pooleks kaksatud paeltega kingi uudishimulikumalt nuuskimas, ju meelitas urbaniseerunud linde higilehk.

Skväär tundus pommiauguna viie- kuni kaheksakorruseliste juugendstiilis majade rodus. Ulus mussoon. Tuult tehti elektrist ja elektrit oli palju. Vihmaveetorude roostesöödud katked savisõprade ajalehe toimetusehoone seinal kõlkusid müürinaeltel. Punased amarüllised ja valgetäpilised ratsuritähed klumpides õõtsusid. Lipendas Bannisteri pükstest väljaroninud särgisiil. Mehe ümar kõht muutis tema jaoks kõik riided lühikesteks — püksid pressis alla ja särgid tõstis üles.

Ümberringi istus hõre publik. Loeti kuvaril korduvat päevauudiste programmi.

Bannister korsatas, mehe suu paotus poolavakile. Habemesse nõrgus sülg. Hingamisvilin valjenes norskamiseks.

Hetkeunes nägi Bannister, et nad on Andaga ära leppinud ja et plika on siiski otse tema teadusasutuse peale, instituuti number sada kolmkümmend neli nooremteadurina tööle asunud. Nüüd on nad võrdse positsiooniga. Ent Anda on püsti hädas. Tal on lööv idee: rotid hävitavad ühe veel määramata suurkorruse pealinna toiduvarud, kuid idee sõnumiks arendamine ei suju viperusteta. Vastutav toimetaja ei pane Anda loomingule kätt peale, muudkui norib: kord ei meeldi mehele sõna n a g u, kord epiteet n ä l j a s e d rottide iseloomustusena. Kahte instituuti ühendavat salakäiku pidi käib Anda Bannisterilt nõu küsimas, loomulikult korrektselt demaskeerununa. Bannister tõstab ümber komasid ja asesõnu, aga see ei aita, ikka ei lase vastutav toimetaja sõnumit edasi vanemteaduriteni, kus seda lihvitaks ning koha- ja isikunimed lisataks. „Ju pean ma temaga magama, et sa, Ath, vaevast vabaneksid, arvab Anda; aga kuidas seda maskides teha?

Bannisteri kogukas kere nõksatas kiivusest. Mees virgus, põhjas endamisi: lurjus ja libu, ja sa püsid minu, idioodi, hin-

ges! Juhuvahekordade põlvkond! Äraandjate põlvkond! Küünikute põlvkond! Hariduseta põlvkond! Jumalata põlvkond! Eetikata põlvkond! Just teie palge järgi on seatud Korrusekorraldaja diktatuur!

Mees ajas end sirgu, kohendas särki ja pükse, rapsis habeme süljest puhtaks. Seejärel libistas sõrmedega üle nina ja põskede — ei, vistrikke kasvanud polnud, pigistada ei saanud.

Nad on tõepoolest sõidutanud boheemluskvartali Rahvusvaheliste Liftide Tsentraalvaksali alla, täheldas Bannister.

Mida nihutamisega öelda taheti? Varem oli kvartal asunud nurgeti ja poolkaldu vanalinnaetaažiga, oma ajaloolises paigas. Pidi ümberpaigutamine osutama uutele tuultele kultuuripoliitikas? Aga millistele? Keeratakse kruvisid kinni või lahti?

Bannister liipas mööda diagonaalteed pukibaari poole. Püksisäärеd hõõrusid reisi, lühike puhkus polnud kriimustusi armistanud. Kuvarile mees pilku ei heitnud, uudistest huvitumine oli nadi enesereetmine.

Bannister võttis koha sisse hoburauakujulise leti taga. Noor ja sihvakas baaridaam, kellega tal oli aastaid silmside, mis millekski ei arenenud, pani ta ette pokaali kokteiliga «Old Man Milk» — segu veerandpindisest tumedast õllest, pitsist konjakist ja toorest kanamunast. Rebu heljus tõmmus vedelikus, jäi püsima kujju, mis meenutas stalagmiite iidsetes trepptunnelites ja mahajäetud liftišahtides. Bannister polnud kokteili tellinud, ta teadis, et rüübe mõjub toonusttõstvalt nagu meevesigi. Võibolla seisnes küsimata teenuses samuti vihje (valetamise ja salatsemise atmosfäär oli aldis allusioonidele ja allegooriatele), võibolla soovis jumekas baaridaam öelda: kaua sa, mees, kõõlud mu puusi, istu ükskord sulgemiseni paigal ja saada mind koju! Teeks seda täna?

Oo, pakseneva ja vananeva, armukesest jõhkralt hüljatud mehe illusioonid! Ikka unistad sa, vältimaks sissekukkumist, naistepoolsest aktiivsusest! Ikka vajad argusest ettekindlustust!

Võluv, pikkade käte ja kandiliste viibetega kokteilisegaja kadus taharuumidesse. Bannister laskis vahukorral settida, suundus tualetti.

Ettevõtte soliidsusjärgu määravad peldikud. Mõnel pool hoitakse neid parastavast sadismist lukus, šveitserid itsitavad pihku klientide kannatusi kujutades. Siinne oli pealinlikult pompoosne, vaiba ja kroonlühtritega. Bannister urineeris. Võlvitud pissuaarisaali imbus pagaritöökojast kõrvetatud suhkru lõhn. Jälle tilgutas ta pükstele! Ja säärane läbematu ja räpakas inimene tahab veel *magister artium*'i dissertatsiooni kirjutada!

Bannister naasis pukile.

Tühi baar uneles tegusamate õhtutundide ootel. Munarebu kokteilis oli pokaalipõhja vajunud, meenutas kombitsad harali

laotanud, suikunud kaheksajalga. Bannister tõstis klaasi, pruunjaskollane segu loksus, elukas liigutas ettevaatlikult koibi.

Kord olid nad Andaga käinud meretoitude restoranis. Seal kühveldati akvaariumist kahvaga välja amputeeritud jalgadega veekoletisi. Anda — too lahke anniga lipakas! — oli keeldunud neid söömast.

Plika mõlgub meeles. Seks on unustamatu — tema, Bannister, ei suuda seda mälust kustutada. Nemad, Anda-ealised, ei loenda partnereid, ei valuta südant. Armastus on ju midagi muud, kui juba armastad, siis on hoopis teistmoodi, oli Anda selgitanud. Nõnda nad tõstavad armastuse maistest mölludest kõrgemale, puhastavad kušetikollist, viivad ühiskonna promiskuiteeti.

Ehk on vabaseks hüsteeriliste feministide salakaval vandenõu? Isa tuvastamatusega ihkavad nad naisi võimule upitada, matriarhaati taastada.

Kokteil toore munaga suunab mõtteid, olnu kraabib hinge. Millal see lakkab, millal haavad enam ei tuika? Millega see jabur tõbi lõpeb? Plahvatusega, plahvatusega. Aga millisega?

Baari sisenesid kaks bravuurikat ja nokastunud arhitekti. Sõimasid kõmiseval häälel ehitusbürokraate. Teretasid — esmalt lühem, tema järel pikemgi — Bannisteri mokaotsast, seadsid end võimalikult kaugele istuma. Siin ei familiaaritsetud, ei langetud üksteisele kaela. Aga Bannister just otsis kontakte, soovis lobiseda. Paratamatus seob käsist ja jalust.

See lühem ja vilkam, heledama häälega, oli talle ühel pummelungil teatanud: mina projekteerisin püramiidid! Ma sain kolmekuise komandeeringu Gizasse, Seitsmesaja Kuueteistkümnendale Suurkorrusele! Kõik mu jooma- ja bordelliarved plekkis ehituspresident kinni, diplomaatiliste depeššidega plekkis kinni, oli mees hoobelnud. Arhitektid ja võim on kõigil aegadel lähedased, arhitektuur on võimu suuvooder. Küsiks ta käest, mis on püramiidide sees? Arvatavasti mees ei tea, oletada oskab Bannister ise. Kes loojale loodu funktsiooni avaldab? Ole rahul, et sul teha lasti, ära topi nina, kuhu pole vaja. Mis otstarve on Bannisteri kirjutataval tõelisel ajalool.

Arhitekte ei teenindatud, baaridaam ei suvatsenud välja ilmuda. Prestiižikamadki kohad kannatasid üldise laostumise all. Ülekohut mehed ei sallinud. Nurisesid, prõmmisid sõrmenukkidega vastu letti. Tahtmatult kuulis Bannister nende dialoogi.

«Kaua meid siin terroriseeritakse?» ähvardas pikem.

«Ausõna, oli hallide juustega, oli,» pöördus püramiidide autor vana teema juurde tagasi.

«Ei usu. See on võimatu,» vangutas ähvardaja pead.

«Ausõna. Ma ise lehti ei loe, aga Stolper oli näinud. Oimu-

kohal oli salk juukseid heledaks retušeeritud. Hommikuväljaannetes. Stolper ise ütles,» püüdis uskuja teist uskuma panna.

«Jama. Stolper paneb pada. Ta on kuival, temalt ei tellita ja nii ta levitabki unelmaid tõe pähe. Varsti ei tellita talt kanakuutigi, kui ta ettevaatlikum pole.» Rääkija piilus altkulmu Bannisteri poole.

«See on üks poplaulja,» sosistas lühem ja vilkam Bannisteri kohta tunnustavalt, nagu ennist teretust põhjendades. «Bass. Oskab puhtalt klaasi närida. Ükski ige ei veritse. Ära pelga! Lauljad on tubakad, niikuinii ei saa millestki aru.»

Sellegipoolest jätkas piilunu vaiksemalt:

«Kas sa tead, mis see tähendaks, kui niimoodi oleks?»

«Miks ei tea!»

«See tähendaks, et osa Kantseleist ei aktsepteeri praegust Korrusekorraldajat. See tähendaks, et läheb mässuks. See tähendaks, et uus mees pannakse pukki! Mõistad?»

«Miks ei mõista! Et talle, raipele, kuul pähe kihutataks! Ja uuele ka!»

Bannister solvus. Poplauljaks ja klaasinärijaks polnud teda veel peetud. Ta võttis musta tuulejaki taskust märkmiku ja pastaka, ajas ulja poliitikakommenteerija ärevusse.

«Suundmikrofonigi tal pole. Kirjutab kohe üles. Nii viletsa mäluga. Käristaks talle pisut välja?»

«Ma ütlesin sulle, et lauljad on tubaka mäluga. Midagi ei kärista talle! Ma lasen ehituspresidendil selle sitika hommepäev laagrisse susata! Kus on meie viinad, tahan ma teada!» räuskas püramiidide projekteerija.

Mõnuledes ja aeglaselt maalis Bannister märkmikusse: «Kus hulgute? Järgmine kord maksan.» Rebis lehe lahti, torkas sedeli tühjaksjoodud pokaali alla.

Alustas võlg lähemat tutvust sihvaka baarineiuga?

Trepil tõmbus Bannisteri süda jahmatusest kokku. Külgpingil, millel ta pisut tukkunud oli, jagas õlgadelt kederluuni langevas helehallis rüüs masdaismi valgusepreester õpetusi oma assistendile. Preester oli paljasjalgne ja kiilas, assistendi paremas käes loitis tõrvik.

Tuul keerutas leeki, venitas kord pikaks londiks, peitis siis varre otsa taotud tahmunud kilukarpi. Muidugi, tulekummardaja ei tohi tulest kaugele jääda, ent preestri õpetusi ükskõikselt kuulavaks saatjaks osutus neegrinolk Ahmed, kes end Bannisterile favelapõrgus oli külge kleepinud. Noormees oli samuti paljajalu, kandis samuti heledat, pikka, ühest tükist rüüd, kuid ta pead kattis kahrus lambavill. Imelikust haltuurast elatub tema usin jälitaja.

Bannister tundis end lõksus olevat. Skväär oli kolmest kül-

jest hoonetega piiratud, ainus väljapääs — põikitee üle platsi — viis otse kohalikest masdaistidest mööda.

Tagasi baari? Poleks viisakas tabada tragisid arhitekte tema erakirja lugemas.

Kahevahelolek lahtus viivul. Õige mul asja! Ikka sigib dilettantlikke koolkondi, isehakanud jüngreid, kes iidseid religioone oma õhinaga naeruvääristavad. Bannister oli paarile turumuttidest ja pensionäridest koosnevale kambale käinud loenguidki pidamas, mõistnud, et peale Ahura Mazda nime neis midagi ei teata, peale rumalal imeootuse ilmel elektrilõkkesse vahtimise neis midagi ei tehta.

Bannister laskus baaritrepist otsustavalt alla, suundus kiirustades ja kummardudes — et mitte oma kehaga varjata tagapoolsema publiku eest päevauudistekuvarit — tänavkoridori poole.

«Härra Arthur Bannister, lubage end teile esitleda,» peatas teda masdaismivaimulik.

Bannister seisatus, mõõtis tülitajat. Leegihelk mängles peegeldudes preestri läikival, juusteta pealael, puhmas, süsimustad, ninajuurel karmilt kokkukasvanud kulmud andsid mehele haaremikarjataja ilme. See amet on pärit hoopis teisest kultuurist; ning nii lage ja sile saab olla vaid parukas, nii tihedad üksnes valekulmud. Eklektika ja mulaaž, ei muud, kõik kohad odavat tsirkust täis, leidis Bannister.

Preester tõusis pikkamisi pingilt, surus mehiselt Bannisteri kätt. Preestri pihk oli surnukülm.

«Saagem tuttavaks. Minu nimi on Stolper. Olete kuulnud? Leo Stolper, arhitekt.»

«Kena,» vastas Bannister vaimustusse sattumata, jäi kuulama põhjendusi, mis selgitaksid kahtlase huvi tema isiku vastu.

«Tema on minu õpilane Ahmed.»

Sportliku välimusega loikam ei viitsinud end kombekohaselt sirgu ajada, ei suvatsenud noogutadagi. Pigi tõrvikust oli tilkunud ta paremale õlale. Plekid olid sama mustad kui nahk nooruki kitooni all.

«Õpilane arhitektuuri alal?» nöökas Bannister.

«Ei, nagu veenduda võite.» Õpetaja palgeil libises aastasadade vanune kaval endassepööratud vinul naeratus. Iroonia teda rööpast välja ei löönud.

«Härra Stolper, millega võin teile kasulik olla?» Kompivaid ja luuravaid sissejuhatustseremooniaid Bannisteri kärsitu meel põlgas.

«Olete juba olnud. Ahmed!» käsutas tulekummardaja assistenti, noogutas kõikemõistvalt.

Noormees torkas tahmava tõrviku vartpidi pingiprakku püsti, otsis laisalt rüüvoltide vahelt. Nähtavale ilmus brošüür

«Ahura Mazda võidab». Ahmed ulatas end kergitamata pehmekaanelise raamatukese oma religioossele ülemusele.

Preester Stolper keeras ette tiitellehe, luges mahedal ja pühalikul toonil ette tušikirjas pühenduse:

«Ülepaabellik Masdaistlik Unioon märgib ära seni veel kahjuks ilmaliku Arthur Bannisteri teened ürituses masdaismi taassünni nimel.»

Madal keerisiil sahistas preestri kulmudes, mehe armastusväärseks manatud näol muheles endiselt salapärane komödiandinaeratus.

Bannister võttis kingituse vastu, tänas distantsi säilitava jahedusega, kuigi autasustatud poldud teda gümnaasiumi- ja ülikoolipäevadest saati. Situatsiooni imaginaarsus ei lasknud heameelel tekkida.

Hädist suleproovi Bannister tundis, see sisaldas vigu ja moonutusi üle talutavuse piiri. Oma esimeses *magister artium*'i dissertatsioonis oli ta brošüüri autoritepaari ülbelt mõnitanud, soovitanud neil vaimuvallale selg pöörata, kraavi kaevama minna. Tuline kahju, et dissertatsioon trükki ei läinud, et direktor Li tema hinnangu kalevi alla torkas.

«Oli veel midagi?» püüdis Bannister juhukohtumist lõpetada. Ühe käpardliku rahvaväljaandega tema tähelepanu endale juba ei meelita, tehtagu pealegi maskeraadi kostüümide ja elava tulega.

«Mina olen selle teose kirjutanud,» sõnas end Stolperina tutvustanu pealage või parukat kratsides.

«Siin on kaks autorit,» näitas Bannister kaanele, mille illustratsioonil Ahura Mazda ratsu tallas Ahrimani loendamatuid kurjusevägesid — bareljeef savitahvlilt, mille suurustlejad dateerisid kolmandasse aastatuhandesse enne Kristust ja mille tegelik vanus oli mõnisada aastat.

«Niisugune on minu pseudonüüm,» lausus vaimulik lahke valmisolekuga Bannisteri üksikasjadesse pühendada. «Mõlemad on pärit Jumala tuhande kahesajast valenimest. Teiesugusele haritud mehele pole see muidugi üllatus. Loomulikult olete süvitsi kursis ka moodsa kaksikuteteooriaga, mis viimasel ajal laineid lööb?»

Polnud tuju teaduslikesse dispuutidesse laskuda. Igal asjal aeg ja koht; ning õige arvamustevahetus eeldab võrdseid partnereid. Et preestri puhkevat sõnadevoolu ära hoida, hakkas Bannister kingitust sirvima.

See oli tema enda aastaid tagasi kasutatud raamatukogueksemplar, lillakad kummitemplid siselehekülgedelt koguni maha nühkimata! Tema pliiatsikirjas ääremärkused olid nüüdki selgelt loetavad: nõmedus!, puhas sonimine!, fantaasia, teadusega pole sel mingit pistmist!, mõggga!, sündmus on kolm tuhat

aastat noorem!, käige te kassi saba alla! Võimaliku autori nägu ei reetnud solvangust tingitud kättemaksuvempu, jutuhimuline vaimulik tõlgendas Bannisteri uurivat pilku hoopis loana kõnelda:

«Juba primaadid hukkasid hiljem ilmale tulnud kaksiku, aimasid, et hilinenud pojuke sigitab kurjust. Ahura Mazda ja Ahrimani ema — nagu räägib teaduse viimane sõna — rikkus tabu, peitis teisena sündinud Ahrimani kõrbekoopasse. Mõistetav emainstinkt tõukas maailma hädaorgu. Teiegi olete jätnud oma hiljem sündinud kaksikvenna — Johannes Maroni — hävitamata.»

Bannister lehitses edasi, preester katkestas taktitundeliselt misjonitöö. Püüdis see asjatundja modernse teoloogia alal vihjata tema kaksikutele poegadele? Sisukorra vahelt leidis Bannister kümneluidoorise.

«See võtke tagasi. Teie heategevust ma ei vaja,» ütles Bannister, tuules lipendavat likööribaisust kupüüri isehakanud metseenile pakkudes.

«Mitte mingil juhul,» keeldus vaimulik. «Raha kuulub kingituse juurde, mul ei ole õigust seda tagasi võtta. Olete täna mitmel pool võlgu rüübanud. Meie tagasihoidlik, Ülepaabelliku Masdaistliku Uniooni võimaluste piires toetus pole teile liiast. Iseenesest mõista olete märksa suuremat annetust väärt.»

Bannister asetas raha endisele kohale tagasi. Tõrvikut pingipraost väljakangutav Ahmed pilgutas talle silma. Assistendi häbitu semutsemine ei jäänud valgusepreestrile märkamata, mees ruttas tasandama oma sõnade intiimsusi paljastavat mõju:

«Ei, ei! Ma ei mõelnud sugugi ainult seda diskoteegi sildi all peetavat veneroloogilise läbivaatuse kohmakat jäljendust, kuhu teid üks vägevate rusikatega jõuram vastu teie tahtmist sisse tiris. Tollele tüübile loovutage ainult kaheksa, kümme oleks hirmus priiskamine. Ega te kavatse endast tuhat korda rikkamat haljale oksale upitada? Rohkem mõtlesin ma seda baari, kus te püramiidide projekteerijalt juhtusite minu kodanikunime kuulma. Sinna peate jätma kaks luidoori, kuigi «Old Man Milk» maksab poolteist. Ahmedile tema penne tagasi anda pole tarvis.»

Tundus, et assistendile säärane jaotus ei meeldinud, noormees hõõrutas põialt ja nimetissõrme.

«Ja nüüd,» kasvatas kõigist sündmusist täpselt informeeritu oma hääle võimukaks, «andke mulle andeks, et ma nii pealetükkivaks muutun, nüüd söandaksin ma paluda teid tungivalt selles suunas vaadata.»

Preester osutas oma varrukata käega savisõprade ajalehe toimetusehoone poole.

Kuvaril polnud ainukestki kirja, permanentses uudistejooksus oli tekkinud vaheaeg.

Bannister vaatas tagasi. Osutaja ja tema kaaslane olid nagu maa alla vajunud, kadunud kõige oma läiklageda paruka ja nõgise kilukarbitõrvikuga. Veiderdajast kõiketeadja vaimulik oli tähelepanu kõrvalejuhtimist kasutanud haihtumiseks. Bannister näpistas vasaku käe rannet. Otsekui põrgupõhjast kõmises homeerilist naeru, sekka assistendi peenemaid itsatusi. Või oli see kauge kaja audiaalne hallutsinatsioon?

Tillist tõmmatu sant tunne valdas meest. Meenus kukesulega kübaras mustlane, kes talt gümnaasiumi algklasside ajal kuueteistkümne viguriga taskunoa sõrmedega žongleerides välja pettis — ja ta oli läinud mustlase juurde puht teaduslikust huvist, absoluutselt kindel, et tema ennast hanitada ei lase.

Peaks pinkidel istuvailt inimestelt uurima, kas nemad ka kitoonidesse rüütatud, ennast reklaamivat paari hoomasid. Või oli silmapete mõeldud individuaalselt tema, Bannisteri tarvis? Aga kellelt sa suurlinnas küsid? Kõik klähviksid vastu, et ärgu tükkigu ligi või muidu tuleb kordnikuga pistmist. Üksnes temataolised elukauged altruistid peatuvad kontvõõra tervituse puhul.

Bannister vaatles asitõendi tiitellehte.

Tušikirjas, pidulikus, hoogsate konksudega šriftis pühendus kadus nõksati, muutus kord-korralt heledamaks, kuni hävis sootuks, sulas valge pinnaga ühte. Meioos? Reduktsioon? Annihilatsioon? Ei, kustumisprotsess ei toimunud brošüüri leheküljel, vaid tema meeleelundeis, tema taju vabanes maagi surve alt. Ja otsekui selle ning maailma tasakaalu tõestuseks tekkis tiitellehe paremas allnurgas ovaalne raamatukogutempel, jälle etapiti.

Äbarik Saatana-ahvija oma põrguinglist neegrinolgiga, hale erudiit masdaismi vallas! Moodne kaksikuteteooria, ptüi! Raamatukogukratt, ei muu. Nii lühike oli su lummus, ei kestnud viit minutitki. Kõik kärbub, kahvatub, diletandid keeravad suurejoonelisemad trikidki tuksi.

Oli Bannister lapsepõlve laadaplatsidel vähe näinud illusioniste ja teadvusega manipuleerijaid? Üks silmamoondaja luges Freddy ja õdede kilkavaks rõõmuks üles tüdrukud, kellele ta puberteedikana oli tobedaid kirjakesi saatnud, seejärel lõi ainsa viipega Juliana kesksaaliväljakule laineis loksuva järve. Pooled aleviku inimesed uskusid, et nad on paadiga sõitmas käinud, tiirutanud ümber Korrusekorraldaja ausamba. Pärast oli veel jõuludeni kiriku vundament märg ja vetikane ning pagari jahukotid ligunesid keldris loikudes, kuniks külm vee kaanetas.

Ent kümneluidoorine brošüüri sisukorra vahel oli alles, kleepviina lõhngi küljes.

Ega midagi, tuleb uurida, ohkas Bannister. Pingutav katsumus oli monolooge pidavale, ent suhtlemisvaeguse all kannatavale poolintroverdile võõraga vestluse alustamine. Kuid juhtunu vajas selgitust, analüütikumeel ja raugematu egoistihuvi isiklike tunnetusprotsesside vastu tõukasid taadihabemega nooremteadurit tagant.

Bannister valis välja pingirea äärel jalg üle põlve istuva ning konutavast ja pirukaid mugivast pööblist intelligentsemana tunduva härra. Suflöörina võis seesugune töötada.

«Pardonks, ega te viibi siin juba veerand tundi?» kasutas Bannister boheemlaslinnaosa vabateatrites lokkavat elegantse lohakuse slängi.

Küsitletu naeratas tänulikult usaldava pöördumise eest, manas seejärel näkku kipra kahetsuse, tegi suitsukollaste näppudega kõrva ja suu juures eitava žesti, mis tähendas, et ta on kurttumm.

Niipalju minu olmelisest tähelepanuvõimest, nentis Bannister ennastpilkavusega, voltis kümneluidoorise postmargisuuruseks ruuduks, libistas tagumikutaskusse. Preemiabrošüür «Ahura Mazda võidab» leidis lookamuljutult koha palvelavõtme kõrval.

Loll, kahasse munsterdatud rahvaväljaanne tuli biblioteeki tagastada, enne küll teha see, mis kunagi jäi tegemata — kraapida maha mõnitavad ääremärkused. Seejärel selgitada, kes on raamatukese laenutanud — tõenäoliselt ei keegi: Stolperi ja Ahmedi kommetega tutvununa võis oletada, et see on avariiulilt näpatud, ehk koguni kuriositeetide näituselt.

Nüüd oli Bannisteri tuulejaki vasak küljetasku etteulatuvalt kumer, toonitas omakorda püksivärvlil rippuvat kõhtu.

Ja äkki mäletas mees ilmeksimatult, et ta oli ülbitseva pliiatsikirja brošüürilehekülgedelt kustutanud.

Oli vaba õhtupoolik, ta oli oma esimese *magister artium*'i dissertatsiooni viinud direktor Li lauale. Tal polnud veel vanalinnasepareed, ateljee rahulikuks töötamiseks organiseeris akadeemik Valentin Cherny talle hiljem, kui ta oli taas klammerdunud ülikooliaegse kitsama eriala — ajaloo ümberdateerimise — külge. Mesinädalal buldooserite lammutatud eramu asemele oli neile antud kaks uuslinnakorterit, mugavama ja tsentrumile lähema olid Saarahi vanemad metodistlikus ohverdamisjanus loovutanud neile. Töö lõppemise puhul pidi külla saabuma Bannisteri ema. Saarah kandis last, nad ei aimanud, et kahte. Tema, Bannister, teadusemaailma tunnustuse ja isaksaamise õndsal ootel auahne abielumees, kahandas segadust kirjutuslaual. Saarah harrastas oma lemmiktegevust, küüris

põrandaid. Kirjutuslauast kauges nurgas leidis naine kustutuskummi. Ma ei salli säärast seapesa! oli Saarah tigetsenud. Situatsiooni arvestades oli Bannister käitunud leplikult, ei nähvanud vastu, ei pidanud loengut loometöö iseärasustest. Parajasti oli ta kogusse tagastatavate raamatute riita tõstmas brošüüri «Ahura Mazda võidab», mis talle kolme aasta pikkuse kirjutamise- ja kahtlemistehoos oli pakkunud lõbusat lohutust. Suur aitäh, just kustutuskummi lähebki mulle momendil tarvis, alati oskad sa tuua õigeid asju, oli ta tänanud Saarahit ja hakanud ääremärkusi maha hõõruma. Ema tulekuks oli raamat kõrkidest lisandustest puhas.

Jah, kindlasti oli puhas, kinnitas Bannister endale skvääril, kuhu ta liiga kauaks toppama oli jäänud. Harilikult vedas tormakas meel ringihulkumistel meest mademelt mademele, luksusrajoonidest prügimägedele. Ja ma ei kustutanud niivõrd hoolikusest või lugupidamisest raamatukogu varanduse vastu, pigem kartusest, et dissertatsiooni trükkimine takerdub mingi akadeemilise nõmeduse või kademeelsete intriigide (mis tegelikult üks ja seesama) tõttu, ning ma ei tahtnud, et minu geniaalsed mõtted leviksid autorinimeta, et salaepigoonid ja mahaviksijad saaksid minu seisukohti oma ideede pähe avaldada, tunnistas endale Bannister enesessesüüvimise hõllanduses.

Järsku tundis mees, et keegi sikutab teda käisest. Bannister võpatas, platsiljuhtunu andis selleks piisavalt põhjust. Tülitajaks osutus siiski ainult kurttumm vanahärra, kes lahke viipega ja kõnevõimetust häbenedes palus tal päevauudisteekraani poole vaadata.

Miitinguerakonna pressiagentuuri teletaip toksis tabloole ükshaaval rohekaskollaseid versaalkirjas tähti:

TEMA MAJESTEET PENERANDA HERTSOGINNA, KORRUSEKORRALDAJA KANTSELEI, ALATUSE LÕPLIKU VÄLJAJUURIMISE SÜNDIKAAT-VENNASKONNA KOORDINEERIV JUHTKOND, TUHANDE NELJAKÜMNE TEISE SUURKORRUSE RIIGIPRESIDENTIDE ÜHENDATUD KOLLEEGIUM, TUHANDE NELJAKÜMNE TEISE SUURKORRUSE DEMOKRAATLIKU RAHVAPARLAMENDI KAHEKSAKÜMNEPROTSENDILINE ENAMUS JA SALAMÕTETE VABATAHTLIKU SEDASTAMISE BÜROO KINDRALSTAAP TEATAVAD PABELIITE TABANUD KARMIST ÕNNETUSEST. RASKELT ON HAIGESTUNUD TEMA MAJESTEET KORRUSEKORRALDAJA JOOSEP GIBLEBRUCKER. TÄNA KESKPÄEVAL TOIMUS PAABELI PÄIKESEL VEREVALANG AJJU, MIS HAARAS ELULISELT TÄHTSAD AJUSAGARAD. SUURKORRUSE ISA KAOTAS TEADVUSE, ARENES PAREMA KÄE HALVATUS, SAABUS KÕNEVÕIME KAOTUS. TEKKISID SÜDAMETEGE-

VUSE JA HINGAMISE RASKED HÄIRED. RAVIMISELE ON PÜHENDUNUD TUHANDE NELJAKÜMNE TEISE SUURKORRUSE PAREMAD MEDITSIINILISED JÕUD, OMAKASUPÜÜDMATUT ABI ON PAKKUNUD KÕIK SÕBRALIKUD VÄLISSUURKORRUSED. TÄNA KELL ÜKS PEALE LÕUNAT ON KÕIGI PABELIITIDE SUURE JUHI TERVISLIK SEISUND ENDISELT HALB. RAVIABINÕUD ON SUUNATUD HINGAMISE JA VERERINGE FUNKTSIOONIDE PARANDAMISELE, KUID NEED EI OLE ANDNUD OLULIST MURRANGUT HAIGUSE KULGEMISES. TÄNA KELL KAKS PEALE LÕUNAT ESINEB TEMA KEISERLIKUL HIILGUSEL, KORRUSEKORRALDAJA KOLMANDAL, SUURI HINGAMISHÄIREID, HINGAMISSAGEDUS KUNI 36 KORDA MINUTIS, HINGAMISRÜTM EBAÕIGE KOOS PERIOODILISELT KESTVATE MUUTUSTEGA. MÄRGITAKSE PULSI SAGENEMIST KUNI 120 LÖÖGINI MINUTIS, VERERÕHK 220/120, TEMPERATUUR 38,2. SEOSES HINGAMISE JA VERERINGE HÄIRETEGA ESINEB HAPNIKUPUUDUST. MOMENDIL VIIAKSE LÄBI TERAPEUTILISI MEETMEID, MIS ON SUUNATUD ORGANISMI ELULISELT TÄHTSATE FUNKTSIOONIDE TAASTAMISELE. KÕIK TUHANDE NELJAKÜMNE TEISE SUURKORRUSE PABELIIDID, SÕBRALIKUD SUURKORRUSED JA ÜLEJÄÄNUD SUURKORRUSTE ELANIKKOND LOODAVAD PAABELI PÄIKESE, MARSSALADMIRAL JOOSEP GIBLEBRUCKERI KIIRELE TERVENEMISELE.

Järgnes Kirjanike-Patriootide Föderatsiooni esifüüreri treitud vabavärsis ood, mille lootused ühtusid informatsiooni lõpulausega.

Bannister kummardus, sosistas kurttummale, õlgkaabus härrale kõrva:

«Ta on ammu kärvanud. Muidu nad ei julgeks säärast teadet avaldada. Muidu nad kardaksid arkebuusikuuli.»

Härra noogutas soostuvalt.

Ent kahtlasel kombel ei reageerinud pinkidel istuvad pabeliidid sensatsioonilisele sõnumile kuidagi — kes järas kilepakendist tibu, kes kudus sukka, kes rüüpas plekkpurgist konservõlut, kes suikus vaikses iseolemises. Ei ahhetavat jahmatust, ei lahvatavat rõõmu, ei ängistavat kurbust, vaid lojaalsete alamate tuim virelemine. Ei passita ekraani poolegi!

Bannister küünitas pilgu mademelakke — päikesega poldud manipulatsioone teostatud, päike ei kahvatanud ega värisenud kannatusrikkas kohkumuses, säras endises pealelõunahiilguses kiudpilvedesse mässimatuna. Tuultki polnud arvatud heaks peatada kombekohaseks tõsiduseviivuks. Äkki ei seisnud Ilmastiku- ja Taevakehade Valitsus oma kohustuste kõrgusel? Varem oli isegi puššpalli rahvusmeeskonna kaotuse puhul kõikide

mademete päikesed mustadesse sõõridesse raamitud, tuuledüüsid luugistatud ärritava valu ja kättemaksuootuse märgiks.

Bannisteril tekkis teine, eelmisi kummutav mõte: äkki oli tekstki kuvaril maagi trikk, viibiva toimega järelhullus, kuratlik optiline pettekujutelm, mis määratud individuaalselt talle? Kiilaspäine palaganipidaja oli ju esimene, kes palus tal ekraanile vaadata.

Mees mudis hüpnoosist ärkamiseks vasakut rannet. Tabloo oli pitsituse järel tõepoolest tühi, aga kas ei kustunud just hetkel Kirjanike-Patriootide Föderatsiooni vastvahetatud esifüüreri Older Schnelli ülioperatiivselt sepistatud kaebe- ja lootusoodi lõppvärss: SAA TERVEKS, ELU MÕTE! Bannisteri mälus igal juhul oli säärane peegeldus.

Ehk pole siiski siia platsile kogunenud kirjaoskamatute hallid jõugud või juhmistatud teadvusega üllatusvõimetud alamad? Ehk mitte ainult need, kes apaatsed elutargast ettevaatusest? Vahest lugesid teised sootuks muud kirja, kui ekraanil üldse midagi vilkus?

Igatahes lükkab ta juurdlemise jooksva poliitika üle õhtuks, kui ta ateljees voodisse heidab ja mõjustamatult poolt- ja vastuargumente vaagida saab, olgu loetu pealegi kooskõlas ajaleheportree halli juuksekahluga hommikul, mil ta vist veel polnud mingi tüübi poolt hüpnotiseeritud, otsustas Bannister. Võibolla on nii tõvesõnum kui retušeering salabüroo provokatsioon meeleolude peilimiseks? Võibolla on Korrusekorraldaja siiski paljas fiktsioon, kurjuse abstraktne kvintesseering? Las põrutav uudis settib, las paigutub loogiliselt kõige enneteatu kõrvale. Taoline on mõistlik teguviis. Ja mis peamine: kohe kontrollib ta härra Stolperi meediumiandi!

Bannister pistis kaks sõrme tagataskusse, urgitses välja kokkumurtud kümneluidoorise — see oli ikka alles, polnud seni haihtunud kuhugi. Õlgkaabus sümpaatse mehega hüvasti jätmata sööstis Bannister raske keha taarudes skväärilt tänavkoridori. Püksiõmblus soonis munandikoti juures reit, vastu voogas argine rahvamelu, nagu poleks vähimatki juhtunud. Parem külg ees, rammis Bannister endale läbi pabeliitide teed, lõikas pooleks paarikesi ning emasid ja lapsi, kuulis selja tagant sõimu ja etteheiteid. Viimaks ometi leidis ta videotaksofoni postkontori akende alt.

Mees sulges loksuvail hingedel kabiiniukse tihedalt, nagu oleks tal kavatsus kusele asuda.

Bannister hingeldas, sajameetrine sörk oli võhmale võtnud.

Tõmbaks Andale traati?

Bannister uuris kirjeid rohelise tulesilmaga rahavahetusautomaadi lapikpilude kohal — «PISTOOLID EKÜÜDEKS»,

«TOPELTLUIDOORID PISTOOLIDEKS», «EKÜÜD SOUDEKS», «SOUD SANTIIMIDEKS», «EKÜÜD TOPELTPISTOOLIDEKS» ja lõpuks «LUIDOORID EKÜÜDEKS». See on talle, selle mokkade vahele pistis mees pihkudega siledaks pressitud Ülepaabelliku Masdaistliku Uniooni annetuse ning väntas tosinkond ringi kurbelit aparaadi küljel.

Surises. Andurid tuvastasid rahapaberi ehtsust, kompisid vesipilte, numbrimärke ja muid salavigureid, mis välistasid või muutsid vähemalt tülikaks võltsijate töö.

Politseikroonikast oli Bannisterile meelde jäänud, et valekupüüri puhul napsavat isejuhtiv elektronpüünis krapsti kederluude ümbert kinni, hädaalarm üürahtavat. Vahistamine, kohus, süüdimõistmine ahnusepatus, karistuseks avalik nüpeldamine või kahe sõrme ja pöidla maharaiumine mõnitusleelo saatel.

Viiv ärevust. Aga hukkuda Bannister sooviski, surmahimu õhutas tema odüsseiat.

Hoolimata otsusest poliitika päevaküsimusi vaagida alles õhtul, vasardas ajaloolase ja sootsiumifikseerija aju iseenesest: esimest korda avaldati Korrusekorraldaja kodanikunimi; esimest korda tehti temast juttu jõhkra, meditsiinilise materialismiga, anti mõista, et valitseja on surelik; esimest korda oli hüljatud võimu metafüüsiline jumalikkus; kas Freddy teab, et sedastusbürood juhib kindralstaap — seegi fakt pole kättesaadavaist allikaist varem läbi lipsanud; haigestunud Korrusekorraldaja oli tituleeritud Kolmandaks, nagu kord mingi eksituse (või paleepöördekatse?) tõttu varemgi — tähendab taas tunnistatakse, et Paabeli Päikesi on olnud ühest igavestivõimutsevast enam.

Vahetusmasina kõhus kõrises nagu Bannisteri poegade korjekarbis. Automaat pilgutas rohelist tuld, hakkas kümneeküülisi münte ükshaaval plekk-kasti sülgama.

Ennast arhitekt Leo Stolperina tutvustanu võis olla silmamoondaja, bluffija ja kauge religiooni narr propageerija, kuid rahaküsimusis oli ta aumees, temalt saadud kassapaber ehtne.

Nooremteadur hämmeldus — kolksatused pidanuksid katkema, paljukest siis kümnes luidooris kümneeküülisi sisaldus, kuid müntide sadu ei lakanud. Kukukast sai kuhjaga täis, münidid tilkusid monotoonses rodus edasi, langesid teistele müntidele, sealt hüppega maha, tihti põrgatusel münte kuhjastki telefoniputka põrandale lüües. Oli automaat rikkis?

Lõpuks vahetusmasin vaikis, ega temagi varud ammendamatud ole.

Bannister suskas kümneeküülise pillu «EKÜÜD SOUDEKS», väntas hoolega logisevat ja igal tiirul kriuksuvat kurbelit.

Hetke kaalunud, lülitus aparaat mõnusa kõrinaga tööle, pildus peenikestki puru priiskava miljonäri heldusega, kuniks kaugas tühi.

Mees proovis väiksemat raha suurema vastu vahetada, toppis mitu kümneeküülist augu «EKÜÜD TOPELTPISTOOLIDEKS» nikeldatud mokkade vahele. Bannister ei sallinud topeltpistoole, need andsid särtsu, neil oli alati staatiline elekter man. Aga polnud midagi parata, teisi võimalusi rohelise silmaga eneseröövel ei pakkunud.

Topeltpistoole pudenes kasinamalt, kallimat raha sõeludes oli masin kitsim. Ent see piskugi oli kümnestes, tagakülgedel Korrusekorraldaja ilmetuks nühitud bareljeef. Ja ikkagi oli münte silma järgi otsustades mitukümmend korda vahetusmõõdust enam. Bannister nägi esimest korda kümnetopeltpistoolilist metallraha, mees oli arvestanud kupüüridega, selliseid on hõlpsam tarida.

Jah, ühe kandi pealt oli asi kaunis sant. Rahahunnik, enamjaolt põrandal veiklemas, vajas viimist.

Läbi kabiiniakna paistis järjekorralont, mis supermarketi uksest välja vonkles.

Püksitasku helisevast kummis ja kooldus, haakus Bannister sappa kellegi turjaka emanda järel, kes süles angoorakõutsi paitas. Kassivolask oli karmiinpunasesse vesti mähitud, käppade otsas piibernahast ilupastlad. Kuulekalt oli loom surunud nina daami kleididekolteesse, kõditas vurrudega lopsakate rindade sisekülgi. Vaat, milliste sodomistlike vallatlustega klimakteeriumiüksinduses pabeliiditarid kuhtuvaid kirgi rahuldavad!

Pajukil primadonna, võibolla täitis ta statistirolle, aga sel juhul oli ta parim sõbranna esilaulja, püüdis Bannister naise staatust määrata.

Mees vihkas järjekordi. Neis tammumine oli ennastalandav.

Sõltumatu vaim nälgiks, kuid sappa ei tikuks. Ja nad reguleerivad veel korvide hulgaga ostjate massi müügisaalides.

Muidugi haistis sotsioloogi ja ajaloolase ülespiitsutatud õiglusmeel räpases mängus tahtlikku kurja kätt, kaubanduse organiseerijate võigast sadismi. Polnud keeruline ette kujutada, kuidas nood bürokraadid kalkulaatoreil klõbistades elanike, poodide ja ostukorvide arvust lihtsureliku ooteaja välja rehkendavad, seejärel parastades pihku itsitavad: las seisavad, sunnikud! Küllap neile makstakse preemiatki permanentse närvipinge tekitamise eest, kohmakas kaubandusvõrkki on üks rõhujaid lõbustavaid rõhumise vorme. Ennast varustavad need aplad tüübid sabadeta ja erivaluutal töötavaist müügipunktidest, mis välismaa kraamist lõhkemiseni pungil.

Tegevusetus pani mõtted mälus rändama.

Just ühe säärase asutuse trepikoja prügikasti oli Anda — kelle nimi nagu pussiga rindu lööb — tahtnud sokutada Keskuse (!?) käsul viitsütikuga pommi; nüüd ajavat asja korda Anda uus võrgutatu, terrorismi uuriv ja kirjanikke lojaalsuse järgi lahterdav numbriinstituudi nooremteadur — nagu Anda oli viimasel riidessepanekul uhkust maha surumata vihjanud.

Tookord — kui Anda oli suguandekuse demonstreerimise järel püüdnud teda tõenäoliselt olematusse jõuku värvata — oli Bannister, et vabastada plika paranoilisest luulust, nõudnud: mis, pagana, Keskuse, selgita, palun, kelle poolt või kelle vastu? Nende vastu, oli paotanud Anda, Keskuse koha pealt vait kui sukk. Ma lasen su Marc Ystadtil läbi vaadata, ainsa psühhoanalüüsiseansiga toob see südi tohter su maa peale, oli soovitanud Bannister, pahviks lööduna pettekujutelmade kestvusest ja hajutamatusest, millesse plika oli end oma illusioonides mässinud — seegi jaanalinnulik pagu koleda reaalsuse eest, nii iseloomulik Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse pabeliitidele, kes valvsad kaitsma eraelu pühadust, kuhu võim ikka ja jälle elektroonilisi ning mitmeteks paljastusüritusteks maskeeritud kombitsaid toppis. Tragi psühhiaater hoia, Ath, endale, sul, impo, läheb turgutuseks tema seansse vaja, oli meelisklemisi kostnud Anda ning nad läksid «eelluurele», nagu nende tuulutamist mitmetunnise teineteisele kuulumise järel nimetas Anda.

Nad pugesid ööretekabiini Issandast hüljatud inimtühjas ja laokil laduderajoonis tsentrumi lähedal. Kabiini tihkete kardinate otsekui piilumiseks mõeldud tsälgust paistis sillutamata ja kõver Santamaria uulits, mõlemas küljes tuhmid, akendeta müürid. Oli pehme ja lumeta talve haruldaselt värske keskhommik, öösel — kui nemad Andaga armastasid — kaanetunud loikude jääl peegeldusid taevas sõudvad rünkpilved. Üksteise järel kurvitasid neist mööda külmakirves kruusamühkude kohal hõljuvad täisgondlis elegantsed kaarid, roolis atsakad mammid — timukad ja ülemused olid ametis, sõidukid abikaasade vallata. Kaarid peatusid tänavajupi ainsa korraliku maja ees. Ähkides upitasid end rooli tagant välja privilegeeritud mutid, käte otstes tilpnemas tühjad kandevõrgud.

Eided kadusid kolmekorruselisesse, trellitatud akendega majja, naastes taarusid nad võrkude raskuse all, komberdasid hõljukeini, laadisid, rahuldatud saamahimu näol, kirevates pakendites kauba pagasnikesse. Üksteist nad ei tervitanud, põrnitsesid altkulmu, mõõtsid vastastikku saake — ahnus muudab inimesed erakuiks, aga ehk kehtis nendegi vahel suhtlemiskeeld, kuigi nad polnud maskitatud. Isegi leiva võtsid nad erimüügipunktist, sedagi ei sobinud neil osta pööblirämpsuga samast poest. Võbolla põlgasid ka üldtarbitava kalliks ja kehvaks, ning kes viitsiks järjekordades jõlkuda, kui mehe positsioon vaevast vabastab! Aga võibolla hoopiski polnud neil lubatud rahvaärisid külastada — klassivahed vajasid säilitamist.

Nende vastu oleks pomm, lausus Anda vaatepildi ilgest mõjust kähiseval häälel, liibus Bannisteri najale, otsis habeme tihnikust huuled ja suudles lõõsas kires, nagu üksnes tema oskas. Nemad on kolmanda-neljanda järgu kujud, küllap päris haidele tassitakse kaup koju, põikles Bannister erootikaga vürtsitatud keelitusest, lükkas tüdruku õrnalt eemale, toetuma ööreteurnile. Mis sest, et kolmanda-neljanda, kuskilt peab lõppude-lõpuks puhastust alustama, ja pommil oleks mobiliseeriv toime — provokatsioonid kutsuksid esile võimukliki repressioonid, repressioonid vallandaksid rahvarevolutsiooni, õhutas Anda hoogsalt, solvumata suudluse raiskuminekust.

Need polnud tüdruku sõnad, neid oli ta kuskilt lugenud või kuulnud, järsku ta ei luiska ja eksisteerib tõesti mingi tapakeskus, millega tal on ühendus; plahvatuse kanonaad — välisraadio andmeil — igatahes kajas Citys nädalast nädalasse, lasteaedugi olevat rünnatud, mõtles Bannister, kes ihusilmaga polnud ühtki lõhutud hoonet näinud, ning pidas Andale isalikult noomiva, kristlikule moraalile tugineva loengu: kas sa tead, et tapmise kavatsus, juba tapmisele mõtlemine on kuritegu, sisuliselt võrdne Miitinguerakonda astumisega; meie relvaks on kristalne ausus, see päästab meid katkupisikuist; provokatsioonid kutsuvad muidugi esile võimude repressioonid, see on õige, kuigi represseeritakse ilma provokatsioonidetagi, ja provokatsioone — mille toimepanijad on juba katkust nakatatud — võimud vaid ihkavad, et üha karmimalt ja karmimalt represseerida, nõnda on plahvatused vesi võimude veskile, saa sellest ometi aru ja ära näperda lollakalt sigaretti, ning rahvarevolutsiooni — mis oleks kole kättemaksuuimas laastamine — asemel näeme alandlikkuse ja võidupugemise kasvu, just seda soodustavad sinu provokatsioonid, mida — pole sugugi välistatud — võimud ise korraldavad või vähemalt sokutavad teateid nende kohta välisraadiosse, et väliskorruste ees sigadusi põhjendada ja siserindel jäme ots enda käes hoida, et mitte arengute üle kontrolli kaotada! Mina näperdan lollakalt sigaretti, ja seda pean kuulma mehelt, keda ma veel armastan, haavus Anda, alul viril, siis kalk naeratus huulil, murdis suitsu pooleks, sutskas harkis ja hõõguva koni kaebamispillu, lõi inimsilma kõrgusel piilumistsälkudega kardinad valla, põgenes noore vasikana jäätunud loikudel kalpsates süngete ladude vahele.

Bannister viivitas, mõtiskles: kuratlik värbamisaktsioon, mõrvale kihutamine? Vaevalt; pigem ikkagi luul, sündinud para-

tamatusest, tõdengust, et olukordi on võimatu muuta. Aga kust pärinesid nii teravad sotsiaalsed huvid, mis Anda vallatava, perfektse voodikunstiga kokku ei klapi? Libu ei soovi ühiskonda parandada, libu parasiteerub ühiskonna roiskumusel. Muidugi kasuisalt, Haled Smithi hoiak on plikat õpetanud Korrusekorraldajat vihkama. Peab ikkagi opositsiooniliidrile oma desarmeerimisettepaneku esitama, las loeb selle parlamendipuldist maha.

Urniavausest hakkas kerkima spiraaljas tossujuga, tuli Anda konist hävitas salalike tallalakkujate eneseteostusrõõmud, korterite-, tõusu- ja välistuusikutelootused.

Bannister lahkus tol toonase talve kargel keskhommikul teisele poole, hinges mõru tusk ja kammitsetud tigedus, seiras kurvitavaid, täisgondlis, mammide tüüritavaid pühademunakirjuid kaare, praksatas kannaga puruks valge krõmpsjää lompidel, mille kaane alt vesi auranud. Ta teadis täpselt, missugune kuristik lahutab teda ja neid ahnitsejaid — tema ei hangiks kaupu erimüügipunktist surmaähvarduselgi, nemad aga elasid üksnes selle mannetu privileegi nimel, ehk oli poodisõit neile koguni tarberituaal endale ja kaaskaabakaile lahke võimu pidevuse ja positsiooni kõigutamatuse demonstreerimiseks. Aga tapma ta neid putukaid ei kipu (olgugi et nood justiitsroimarite abikaasadena laseksid hüval meelel kihutada talle pähe timuka arkebuusikuuli), ennemini haletseb — mäherdune saastunud hing, küüned-oma-poole-hoidmisest nürinenud ergud, nemadki, ise seda adumata, on kehtiva diktatuuri toetajaist ohvrid.

Bannister nühkis tuulejakikäisega laupa, mis jälle kipitavast higist liimerdas. Püksitaskus kilisesid topeltpistoolid rikkis ja heldest automaadist, higiigritsusist läbiimbunud presentjakki venitasid brošüür «Ahura Mazda võidab» ja kobakas kirikuvõti. Palavus torkis läppunud ja õrna haritlasenahka, iil kandis sõõrmeisse laudalehka. Mussooni oli tembitud endiste värskendavate, merelõhnaliste adrumolekulide asemel virtsakorpuskleid — seegi ilmestas võimude suhtumist vastutustundetusse boheemlaslinnaossa, mille keldritest sigis spontaanseid mässe ja mille ärklitubades kirjutati kogu varasemat kultuuri sõimavaid manifeste, kutsuti üles maha põletama raamatukogusid, õhkima Floorigaleriid.

Tänaval töllerdasid kaks kõrvarõngastega, kirpas, lohkuvajunud ninade ja briljantiinrohelisteks mingitud silmalaugudega süfiliitikuist homoseksualisti, pildusid kõrke pilke rõivastatud angoorakõutsi silitavale emandale, võibolla pensionil ooperiprimadonnale.

Sirgelt astus energiaplaatidel roosa ja pitsilise alussärgi väel kunstnik, küüñarvars värvine, vastraamitud ja jõupaberisse

pakitud maal kaenlas — homme avati sõltumatute salongi mainäitus.

Frakis ja kõvakübaras astroloog, džentelmeni uurikett vestitaskus, seadis uulitsanurgale tahmatatud objektiiviga teleskoopi — ootas mees päikesevarjutust?

Loomulikult oli järjekorras tammumine ennastalandav, vaba meest olude haarmeisse aheldav. Jaa, mis kõige nadim, lausa nöök — tema taha ei suvatsenud keegi seista, Bannister võinuks veerand tundi hiljem korvisaba sisse võtta.

Küll aga leidus ohtralt etteminejaid, kes end iseteadval ilmel klaasuksepiida ja teosammul roomava järjekorralondi vahelt supermarketisse kiilusid.

Ei mingeid proteste kuulekaiks tümistatud passijate poolt; muidugi, akselbantidesse põimitud konstaabel luusis lähedal, summutas kohalolekuga võimaliku trotsipiuksu.

Voilà, sisse pugesid ka mõlemad kannatanud ninadega lillad. Kena lugu küll — hunnik Bannisteri raha vedeleb, ilma et seda keegi valvaks, videotaksofoniputka põrandal, tema ei tõtle ega närveeri, mõnel õllehimulisel pedel pole aga mahti oodata!

Ent vaheletrügiminegi oleks ennastalandav, järjekordi organiseeriv kaubanduspresident on mõlematpidi Bannisteri kõri pihku haaranud.

Ja päevauudistekuvari tekstis oli isegi tiitel (nooremteaduri poeediaju töötas kihiti, kergitas enesele jälgitavaks kord ühe, kord teise lademe, sageli välise loogikata) — TEMA KEISERLIK HIILGUS, parlamentlikus vabariigis kohatu tiitel; ja Suurkorruse Isa inimeseks madaldav, esimest korda avaldatud kodaniku(varju?)nimi kõrvuti! Kas oli see hoolikast üleredigeerimisest ja kümnetest järelkontrollimistest tulenev lapsus, mis kollektiivsel kirjutamisel ja kroonutoimetamisel nii tavaline ning mille eest autorite ja vastutajate kohal ripub südamelaiskuseparagrahv? Või hoopis kavalam mäng, kaudne maining neile, kel käsi kullas ja kes sõnumeid dešifreerida oskavad, et valitseja surelikuks kuulutamisest hoolimata püsib raudne kurss monarhia sisseseadmisele?

Jaa, kui tekst kuvaril oli kleebitud kulmudega härra Stolperi nõidus, siis oli see peen, politoloogias kodus inimese nõidus.

Jaa, kui härra Stolper nii suurejoonelisi ja haritud vempe mõistab visata, ehk polegi siis rahavahetusautomaat korrast ära, masina armulikkus hoopis silmamoondaja riugas, nagu ta salamisi, endale tunnistamata kogu aeg oli arvanud.

Jaa, kui rahakuhi kabiinipõrandal on pettus, peab ta kähku putkasse minema, et lihtsameelset leidjat mitte õnnetusse saata.

Tuul kandis juba sõnnikupritsmeid, need lipendasid habemes

ja lendasid silma, püsimatu Bannister, tüdinud päris toppama suikunud sabas jõlkumisest, põhjendanud endale liikumistungi rahuldamise tarviduse, pöördus matsaka emanda poole:

«Proua, vabandage tülitamast . . .»

«Pole viga, palun, olge lahke!»

«Kas teil on kavatsus seisma jääda?»

«Ilmtingimata. Kiisu tahab süüa. Ega mina siinkandis ei ela ja mitte miski hinna eest ei tõstaks ma oma jalga siia räpasesse artistide agulisse. Oi, kui vastik siin on! Aga ainult siin poes müüakse Iisraeli koort, mida Lordikene väga armastab. Kas nad ei võiks sellega viisakamas kohas kaubelda?»

«Hoidke mu kohta, palun. Ma pean ära käima.»

Daami nägu kiskus vingu. Mõnusa keskustelu asemel üritati teda ekspluateerida. Miks peaks ta asja ees, teist taga tasuta teeneid osutama? «Kas te ajalehti ei loe? Järjekord on kehtiv ainult kohalviibijaile,» nähvas kassiomanik.

Hetke kaalus Bannister naisele pistise andmist, aga loobus — mine neid topeltpistoole tea, hukutavad sodoomiakalduvustega moori, teevad kõutsi ringihulkujaks orvuks. «Mul oleks väga vaja,» lausus mees.

«Kannatage. Hoidke jalad tihedalt koos. Oodake, kuniks keegi teie taha tuleb, proovige too nõusse meelitada. Mina eeskirju ei riku, ja üldse pole kombekas tänaval võõrastega vestlema tikkuda, veel vähem oma hädasid pihtida,» lõpetas õel emand otsustavalt tingimise ja hakkas harali vurrudega volaskit rinnal koonu alt kõditama.

Bannister sammus piki sõnakuulelikku saba, puges vaevaliselt sissepääsutropist läbi, nügis kõhuga kahe ukse vahel seisjaid. Sõnatu nurin tõusis pabeliitide huulile, ent konstaabli kohalolek kaitses Bannisteri huve, hapust ilmest enamaks protest ei arenenud.

Nooremteadur kahmas tosinkonnast importmeeveepurgist vabanenud ostukorvi oherdajatunkedes mehelt, siirdus tööstuskaupade saalidesse.

Apteegiosakonnast võttis Bannister tärpentinisalvi. Tuub pontsatas sõredast traatkorvist põrandale, kummardaja kirus võimu ja valitsust.

Supermarketi omaniku ärivaist oli arvestanud linnaosa iseärasustega. Sektsiooni «KÕIK KIRJANIKULE» riiuleil lebasid pastakad ja kirjutusmasinad, hanesuled ja diktofonid. Kümneköiteline sünonüümide, neljaköiteline antonüümide sõnastik. Olid eripaksuses paberipakid spetsiaalselt romaani, näidendi, novelli ja üpris kleenuke laastu loojale.

Sonetiviljelejaile olid neljateistkümne trükitud punktiirjoonega lehed, katräänide ja tertside rõhuskeem aktsendikriipsukestega, riimistik a-de, b-de ja c-dega inspiratsioonipalangus

unustamise vältimiseks kenasti ette märgitud. Tagurpidisõnastik riimide klapitamiseks.

Dramaturgide abistamiseks olid mõeldud elus üldse võimalikud kolmekümne kaheksa konfliktsituatsiooni tüüpkirjeldused.

Olid ka maastike-, linna-, asutuste-, ilma-, taevakehade- ja eri masti pabeliitide väga pikad ja detailsed kirjeldused vastavalt realistidele, sürrealistidele, futuristidele, naturalistidele, gongoristidele, romantikuile jne., jne.

Pakuti liha ja vereta toorikfaabulaid, neile tulnuks kõrge kunst külge kasvatada. Oli ka päris valmis, kuid autoriseerimata teoseid, kaubahalli rotaator pressis soovi korral raamatu kaanele ostja või mõne teise öeldud nime.

Sektsioonis «KÕIK KUNSTNIKU HEAKS» rippusid naelte otsas kuulsate maalide šabloonid, ole aga meheks ja pintselda! Siingi määriti kaela lõpuni viimistletud, ent signeerimata taieseid — toretsevates raamides lillebuketid, järvemaastikud, laste- ja koduloomade portreed; valik oli mugavalt apoliitiline, seatud tõusiku sentimentaalse maitse järgi; Raffaeli-baretiga boi oli teenistusvalmilt juhendamas isikupärast allakirjutust.

Tooks oma läbikukutatud dissertatsiooni müüa osakonda «KÕIK NOOREMTEADURI HÜVEKS», tuikas peast läbi Bannisteril, kes, salvtuubiga ostukorv käes, sõelus tarbijatetulvas heitlikult ekseldes siia-sinna. Kaupade kirevast küllusest hoolimata ei leidnud ta vajalikku; nad on minu eest selle meelega peitnud, iga poeskäik rüvetab inimest, kihises mehes raevualge. Lootuse poolenisti kaotanud, lohisevaid kinganööre tallata lastes, põikas Bannister sektsiooni «PEREKOND JA KODU» hektarisuurusele müügipinnale kaubamaja kagunurgas.

Esmalt torkasid mehele silma puuriita virnastatud punamustatriibulised kunstfallosed, patareidega ja ilma, üleskeeratavad, nõkutavad, soojenevad, vedelikku eritavad ja päris lihtsakoelised malakad, kiimleja enda hoolel võbisevad. Korralikud pereemad, kes tulnud keedupotte või vaibakloppereid võtma, käisid põrandale laotud kõikuvast virnast häbikaares mööda.

Mulaažid paelusid kahte kõrvarõngastega, briljantiinroheliste laugude ja lömmis ninadega homo, keda Bannister oli tänavkoridoris sabas seistes näinud. Nad polnudki õllejahil. Asjalikul ja tõsisel moel, sõrmi vaksahaardeks sirutades, mõõtsid mehed parajust, lülitasid sisse patareisid, kruttisid vinna vedrumootoreid, nuusutasid ejakulatsiooni järel. Ent vennikeste huvi tundus pigem toonitatult nilbitseva komejandina, vahest käisid nad siin iga päev väikekodanlasi irriteerimas, end tülgastavatest kõlblusnormidest kõrgemale seadmas. Vaevalt, et sihukestel osturaha jätkus. Aga ehk olid näppamise peal väljas?

Tsinkämbrite ja aiakääride vahel märkas Bannister seljakotte — siia olidki need tema vihastamiseks peidetud.

Mees valis laiade, vildikihiga pehmeks vooderdatud kanderihmadega presendist alpinistikoti, mis sobis tema tuulejakiga, marssis siis kassaderea poole.

Alati oskas ta poetada end valesse sappa, ikka läks temal kõige kauem. Küll ei leitud raha, küll pilluti kefiiripakke maha, tihti lõppes piletirull ja kassaneiu ei osanud uut võllile keerata.

Sageli kassaneiud jutlesid omavahel, pidasid nõnda ühe hoobiga kinni kahte või kolme järjekorda. Ikka oli neil teenindamisest tähtsamat, nii oli kaubanduspresident seadnud, et kahtlase elemendi hulka kuuluvate pabeliitide tusk kommunaallünkade kallal õiendamisel välja purskuks, lihtsal moel sikke lammastest eraldada saaks.

Helde aeg, tema kassiir on vasakukäeline, aparaat muidugi ümber seadistamata.

Kümnene topeltpistool käibis, enamgi: valges müüjataripilotkas piiga tõstis raha kurakäega vastu valgust — ta pisimat, teistest harkjalt lahku kiskuvat näppu kaunistas rästikunahkne sõrmus —, uudistas haruldast münti; ju oli sel numismaatilist hinda, mis ületas nominaalvääringu.

Tükk aega sobras neiu kassiirikamorkas, otsis kandekotti, kuhu rariteet panna, viipas sõbrannagi kõrvaltkassast muljeid jagama. Mõlemad kiikasid Bannisteri kui ohmut, kes on hõbepeekri vanarauaks toonud.

Leidus julge, heidiku riietuse ja pronksjalt tolmuse näoga elupõlgav pabeliit, kes tekkinud viivituse pärast söandas kuginaks joodud häält tõsta — konstaabel oli kuuldeväljast eemal —, nähvats tuhnija haugahtas egoistlikule rahuhäirijale:

«Teid ma üldse ei kavatse teenindada!»

Igaüks on (surnud?, haige?, tapetud?, kõbusa?, olematu?) Suurkorruse Isa eeskujul oma võimaluste piires türann, käbi ei kuku kännust kaugele.

Piredalt, nagu oleks tal kahju loovutada, luges kassapiiga Bannisterile peenikest puru tagasi. Haruldase mündi veetlevus ei kandunud endisele omanikule, tema jäi kaubandustöötajale vanaviisi inimeseks teisel pool barrikaadi. Vahest seda nimetataksegi kutsesolidaarsuseks.

Raha putka põrandal oli alles, ehk polnud põlvekõrgune metallkuhi teistele nähtav, vähemalt tema juuresolekuta.

Mees sulges tiidakil kabiiniukse, laskis püksid rebadele, võidis tärpentinisalviga reie marraskile kratsitud sisekülge. Mõnuspiinav kipitus turritas armendaval kriimustusel, Bannister litsus tuubi.

Üleorganiseeritud süsteem variseb pisimagi tõrke korral

kolinal kokku, liivatera hammasrataste vahel ajab hoolikalt rajatud masinavärgi uppi, mõtles Bannister sõnumile informatsioonitabloolt. Isoleeritud ühendustes kasvab entroopia, ja pöördumatult. Aga nad teavad seda ja on ettevaatlikud, ei liialda putšidega, ei teata neist. Valetamise ja mahavaikimise koha pealt on nad ühel meelel, kakelgu omakeskis, kuidas jaksavad.

Nooremteadur tundis end äkki täiesti virgena, ta nagu polnukski hommikust saati mööda linna traavinud. Väljateeninud pušspallurit naljalt võhmale ei aja, lotendagu kõht pealegi üle rihma.

Põlvili mustrikrobelisel teraspõrandal, kühveldas Bannister kahe käega kõlksuvat kuhikut kotti, kaalus oma füüsilist vormi kainelt hinnates kandami raskust.

Enamat ta tassida ei suuda, kuigi kotisuuni oli ruumi ja raha maas.

Põlvedki valusad, pressmuster nahal, sikutas mees kinnituspaela sahinal kokku, pühkis tallaäärega vedelemajäänu üle kabiiniläve rentslisse. Paar münti kiilusid jalatsi lohakalt nööritud lõhikusse.

Kõrisedes kadusid eküüd, pistoolid ja soud rentslipilude kaudu lampkasti. Kui rästikusõrmusega kassiir välja arvata, pole ta kellelegi halba teinud.

Pooltühi, ent raske alpinistiseljakott turjal, jätkas Bannister teekonda.

Kröösusetunne peibutas pilke heitma piigadele, kelle suvekleitide siidist kumasid läbi kikkis rinnad — Anda käigu kuradile, keisripalees ronigu pukki põrgusaadik Ahriman ise!

Juugendkvartali kohal sõudsid sombused, karastavad pilved, hõljus reostuse erutav lehk. Virtsapihustamise olid nad lõpetanud. Võilillemeri kattis haljasala, täpilised liblikad lendlesid.

Mis sest, et eufooria, aga lummav, sõnas Bannister endale.

Inimesed näisid elusamatena, teatri- ja näituseafišid mõlemal pool alleed kutsusid.

Kunst on suurlinna hingus — igas saapalaos teater, igas õlletoas salong, iga katuse all geniaalne poeet.

Silmi kinganinadele lüües õnnestus teretamata mööda hiilida tuttavast skulptorist. Tollelgi, näis nõnda, polnud soovi suhelda kraadita teadlasega, kontakte nooliv Bannister oli jutuhimu maha surudes taktitundeliselt talitanud.

Tegelikult võis olla — nagu alati — ka vastupidi: mees oli asunud õhinal täitma Korrusekorraldaja Kantselei tellimusi, häbenes, ei tahtnud kuulda Bannisteri nöökavat arvamust oma viimase töö, akademismi pesas, Floorigaleriis, eksponeeritava Korrusekorraldaja auväärt abikaasa, Peneranda hertsoginna amatsoonina lahendatud paraadkuju kohta.

Kasi kesklinna, ülejooksik! Sa ei taha kunsti luua, sa tahad Kunstnike Liitu astuda, siunas Bannister, et teisena pähetorganud ennasthellitav oletus mälus domineerima jääks.

Autograafikütist polnud pääsu — see asetas enda ise madalamale, sirutas longus peo kaugelt ette, küsis käigult, närimistubakalõhna välja hingates:

«Kas minu jaoks on midagi, härra vilistlane?»

«Ei,» kostis Bannister lõtva käesurvet vastu võttes.

Hoogu tasandamata vuhises veider kollektsionäär edasi, ega ta polnud vist lootnudki kogule täiendust hankida.

Bannister tundis teda ülikoolipõlvest, nad olid olnud korporatsioonikamraadid. Juba siis jahtis mees manuskripte — ajaloo, tuleviku tarvis, igaveseks säilitamiseks. Vaesemad poetesid kirjutasid käsitsi ümber trükis ilmunud luuletusi, ei unustanud mahakriipsutusi tegemast, mis inspiratsioonipalangus paratamatud, müüsid lunijale supiraha eest originaalide pähe. Ja kogujal olid noorautorite riukad teada, kuid ta ei hoolinud pettustest, apelleeris tulevikukohtu asjatundmatule õigeksmõistmisele. Nagu Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigis, muigas Bannister, ainult väiksemad valed ja tühisemad summad olid mängus.

Hierarhiamaailm oli imbunud boheemlussegi. Tervitamise eel mõõdeti positsioonikust, valitsesid kätteõpitud käitumisnõksud. Tema, Bannistergi, polnud puhas. Vabaduse- ja loomulikkuseoaas pole isevalitsuse ajal mõeldavad.

Mees luges kuulutusi. Balletikool, gravüüride oksjon, papagoide paaritamine, teatrid.

Neljas-viies kohas mängiti Olev Remsu sürrealistliku barokkromaani «Kurbmäng Paabelis» instseneeringut. Poiss paistab olevat läbi löönud, enne vireles aastaid — kultuurimaastikul hoidis Bannister silma peal, kuidas siis muidu. Aga võibolla määris see Remsu läbematus kuulsuseihas kirjastajat, loobus poolest honorarist, hiljem jootis tallejäänuga dramaturge ja lavastajaid. Ja ehk oli hoopis mõnel kultuuriga šlikerdaval ringkonnal kasulik Remsu varikujuks ette tõugata, et tolle selja taga punuda omi intriige?

Huvitav, mille nad sellest telliskiviteosest on võtnud, mille jätnud? Kogu lugu ei etendaks nädalagagi ära, ja poleks ka tarvis — seal on kiivakiskuvaid harusid, lademes finessideni viimistletud kõrvalmotiive, sürrealistliku loomemeetodi kahtlasi produkte.

Bannister oli teost retsenseerinud, teadis, et Remsu on oma romaani toppinud tema, Bannisteri, koos oma mõlema naisega. Üksikasjalikult oli sulemees valgustanud tema elu rännuperioodi Johannes Maroni varjunime all. Ja sõna-sõnalt nõnda,

kuidas ta ise oli Remsule dikteerinud tolles kauges kõrbemeeveemajas!

Hüva on, ta ei pane pahaks — iga skribendi isiklik asi, kust ainet varastab, reaaliahelaid ei pure katki keegi. Natuke kõditab enesetunnetki — ükskõik, mis minust räägitakse, tähtis, et räägitakse.

Kirjanduse ümber jahmerdab terve kiibitsejate leegionidekirju armee, kel üksnes prototüübid jutuks, ka literaatidele endile on elust ja konkreetsetest pabeliitidest mahakirjutamine armastatud teemaks. Seda peavad need mõlemad, teineteist ühepoolselt sallivad kihid elitaarseks informatsiooniks, mis neid nende arvates eraldab igatsetud esoteeritusse, teeb neist siseringi pühendatud liikmed, rajab südamele kallid seisusemüürid nende ja eemalolijate vahele. Taas kihu koju, omasse, eksterritoriaalsust loovasse elementi, kuid väärahtunud, liiga hõlpsasti teostatav; ning kerge vaevaga tulnu on virvendavalt petlik, vale.

Pole kastimüüre, on illusioonid, mis aga ersatsist rahuldajate jaoks asja samuti korda ajavad. Ja nüüd võib möödaelajate priske armee tänu Remsule lobiseda Bannisterist, nooremteaduri õnnetust armuelust. Ja erilist ohtu paljastusest ei sigine: Saarah ja ta vanemad ei loe ilmalikku kirjandust; kui teatrisse satuvadki, siis mitte siia, avangardi, vaesuse, hooajaliste truppide ja ideedest kihisevate skandaalide pärusmaile, vaid kesklinna doteeritavaisse, püsikoosseisudega, tsenseeritud repertuaari ja tardunud mõttemaailmaga klassitsistlikesse paleedesse.

Hämu sombustest pilvedest ei suigutanud virkust, mehe tuju püsis kõrge. Bannister peatus seljaga vastu maja, laskis kotti turjal postkastil kanda.

Vastashoone huugas salapäraselt, selle ahjudes põletati keraamikute vigureid. Kas häälitsesid kõrgkuumuses piinlevad saviloomad? Tuhmpunasel seinal siuglesid nõgised truubid, viienda korruse heledamatest kividest täislaotud akendest kasvasid suitsunud räästasse kevadlehtis kased.

Kuhu minna?

Siinses tänavkoridoride ämblikuvõrgus orienteerus mees hästi, siin ei saanud ta endale luua meeldivat kodulinnas eksimise tunnet.

Nurgapealsed püstijalakohvikud ja plastmassilupuud alleel, kus teater teatris kinni, mäletasid teda, mäletasid teda üksinda ja koos Andaga, olid säilitanud tema kunagised meeleolud, püüdsid neid nüüd talle meenutada.

See määraski marsruudi. Ta ei tohtinud pöörata paremale, kõndida lauskjast nõlvakust alla kloostri poole, kuhu abtissi kamandamisel suundus mustades seelikuis nunnade kolonn.

See tee viis mööda filmistuudiost, kus harrastati stsenaariumideta eksperimente; Bannister oli kord seal hulkudes Andale öelnud, et kogu nende tunnustusenäljast sündinud toodang on hale ja pretensioonikas rämps. Bannister ise põdes tunnustusevaegust; ja küllap stuudio paraadna peab meeles ta põhjendamatut, ennastreetvat hinnangut, kiirgamaks kättemaksuks piitade vahelt sahmaka tuska.

Otse eeski, kuhu kaugenes allee, mille puude okstel säutsusid aastaajaga sünkroniseeritud paarituslaule linnutopised, terendas endaloodud takistus: Bannister oli seal mantrasid ümisevast turbaniga kerjusest kord peatumata mööda rutanud. Idamaine või idamaiseks kostümeeritud sant võis ju mujal manguda, aga püsima jäi agulipanga trepp, millel too oli hüüatanud «Azidafat, azidafat!» ja mis võis valu valmistada — almustest elatuja ei pruukinud aimata, et Bannister oli siis rahast lage, trepil varitses kindlasti kerjuse toonane tige solvumine.

Vasakule, ülesmäge, oleks lihtsalt vastik minna.

Tõkkepuudena uhkas ruum pingeid, mis kunagi olid kuulunud talle või inimestele, kel temaga pistmist olnud.

Ligines kõhn, rahhiitiliste põlvedega ja põletikuliste silmadega mestiitsitirts, käes aadressiga välismaaümbrik. Mudilane säras uhkusest, võibolla usaldasid vanemad ta esimest korda kirja postitama, jälgisid aknast, kuidas võsuke tööga toime tuleb. Võibolla taheti ka trullaka matkamehe veider puhkus lõpetada. Bannister eemaldus postkastist, kanderihmad lõikusid õlgadesse, kott turjal vetrus, raha kõlksus. Mees valis tagasisuuna.

Kõik oli vanaviisi. Tuul liigutas paokil akende kardinaid, linnud siristasid pesapunumisviise. Teatrite vestibüülides haigutas õhtuste etenduste ootel tühjus, uulitsakaupmeeste kärud seisid omaniketa, letid lagedad, rattad kettis ja lukkus. Reede keskpäeval ei mängitud, allee lõi kihama poole seitsme paiku. Praegu valitses siin tukkuv siesta.

Seda afišši oli Bannister mõne minuti eest lugenud — ikka kollitas tekstis pilgutõmbamiseks tehtud ortograafiaviga; seda karniisi oli ta silmanud — ikka kasvas sel samblane mätas.

Muljete kordumine rõhus neurootilist meest. Tagasitulekki oli vale.

Siin hoovis oli Samu — Bannisteri koolivend — sisse seadnud massaažikabineti. Ta oli Samuga poliitilistel põhjustel tülli läinud, omakasupüüdlik mälu polnud ennistisel möödakõmpimisel ammust tuttavat meenutanud.

Talvel oli ta Samut kohanud Alexandri bulvari raamatulaadal. Tellisin endale järgmiseks aastaks meditsiinilist kirjandust, teatas kohe Samu, kelle lambanahkse maani kasuka hõlmade vahelt välkus ploomiõitega kimonosiil ja kes oli oma nime

kohendanud Samura-saniks — nii olevat tema ärile tulusam.

Hämarus; reklaam süttis, sadas peenikest jõululund, helbed heljusid õhus, langesid raamatuile kaupluse ees väliletil.

Koolis oli Samu olnud džudoist, sattunud mingisse kuritegelikku kampa, nagu kõik poksijad, maadlejad ja karatevennikesed, murdnud sisse juurviljaputkasse, jäänud porgandijäramisega geograafiatunnis vahele, andnud üles teisedki osalised. Lastetimukas oli pehmemaks vooderdatud — süüdlastele eakohase — rootsuga nüpeldanud aulalaval Samu ja ta kaaslaste paljaid selgi, neil, pealtvaatajail saalis, oli kästud kooris lugeda takti: plaks . . . ja plaks . . . ja plaks! Bannister oli hoidnud huuled demonstratiivselt koos. Samule kui «ausale kahetsejale ja ülestunnistajale» oli määratud väikseim arv hoope, pärast hoiduti poisist eemale.

Tunned end minu, intellektuaali ees alaväärtuslikuna, nagu gümnaski, kui, ilma et sult oleks päritud, raamatute ettetellimisest lobisema hakkad, mõtles Bannister tookord Alexandri bulvaril süttivate neoontulede valgel ja — et häirivat seisusevahet kahandada — jutustas masseerijale värske anekdoodi Korrusekorraldajast. Samura-sani laup lambanahkse läki-läki all tõmbus kirpa, teeseldult ohates lausus mees: Arthur, eluvitsad pole sind õpetanud, sul koolipoisikombed küljes, ja seetõttu olen ma sunnitud sinuga diplomaatilised suhted katkestama. Lumi rudises ta polaarsaabaste all, kui ta hüvasti jätmata selja keeras ja laadamöllu kadus. Kõik pagevad minu juurest sel talvel, tõdes Bannister, Samu rahvamassis esileküündivat uhket mütsi sajuses videvikus pilguga saates.

Lepin temaga ära! otsustas Bannister, rahakandam seljas.

Käik hoovi läks läbi miimiteatri välisukseta vestibüüli, selle põrand oli asfalteeritud nagu allee trotuaargi, polnud võimalik tõmmata piiri maja ja tänava vahele — nii nad laiendavad teatri mõju. Kassaluuk oli allalastud, seinal võimlemistrikoodes, soo järgi eristamatute näitlejate hermafrodiitsed portreed; üks leinaraamis, kondiseid, õõnsaid õlgu paljaksjättev spordikostüüm tekitas mulje, et lahkunu turnib edasi.

Teatri siseruumid võtsid Bannisteri alati kõhedaks, neist õhkus lapsepõlvelummuse soovimatut lahkamistuhinat. Õugi, mille laeks olid veel kevadiselt raagus viinapuuväädid ja mis algas sama ootamatult nagu vestibüülgi, oli asfalteeritud, seda kasutati jalutamispaigana etenduse vaheaegadel. Kahekorruselise puukuuriderea otsas kükitas ainsa aknaga lagunemiseni räämas paekivist pesukoda, sinna oligi kooliveli seadnud vastuvõtukabineti. Hõbekirjas silt soliidselt polsterdatud uksel teatas:

SAMURA-SAN, DR. MED,
TERVISTAVAD VEEPROTSEDUURID JA MASSAAŽID

«Nüüd tood sa mind küll maru kihvti kohta, Ath,» kuulis Bannister sisekõrvaga Anda plikalikult kebjakat häält, tundis peos tüdruku rõõmsat ja lugupidavat pitsutust.

Mees pidurdas nii äkki, et seljakott ta kummargile lükkas, turja hõõrudes kuklasse nihkus.

Ta peab tõega Marc Ystadti poole pöörduma, kui mälu juba säherdusi vingerpusse viskab. Poolalasti Andat on ta end siia piidlema vedanud, mitte bluffkraadiga edvistava võltsjaapanlasega talvist sõnavahetust klaarima! Küllap ta, metodistliku kasvatuse saanud hoorajakõdu, lootis, et seinte pildistused meenutavad talle selle libu ja lurjuse meestesõtkutud kere üksikasju, lahvatavad paekivimõrade vahelt draperii tagant ekstra tema tarvis säilinud Anda kaenlaaluste toonast erutavmürtjat parfüümigi! Transvestiit, tatine mälestuste transvestiit!

Bannister sirgeldas bloknooti «Samu, käisin diplomaatilisi suhteid taastamas. Kus hulgud? *Dr. hist. Arthur*», käristas lehe välja, pistis kokkumurtult uksesildi vahele lipendama.

Ta kujutles, kuidas Samu — muidugi oletab too, et tuhanded inimesed on sedelit lugenud, niisugused tüübid oletavad alati, et tuhanded inimesed käivad nende uste taga võõraid kirju lugemas; taoline mõte kingib neile eneseväärikuse —, kuidas lastetimuka nüpeldatud, huumorimeeleta Samu lipakat leides näpuga rida ajab, kaalutleb, kas teatis toob massaažiärile kasu või kahju: kirja välimus on alla arvustust, reedab madalat klientuuri, peletab jõukamad kunded mujale (Samu-taolised eelistavad suuri, valgeid, uhkeldavate kirjadega ametiümbrikke); Samu lihtsalt solvav, diplomaatilised suhted aga šikk väljend, hulkuma vulgaarne, *dr. hist.* tõestab tema suhteid kõrge akadeemilise maailmaga, eesnimi Arthur kinnitab, et need suhted on tihedad ja sõbralikud; tulmavalt kolm plussi ja kolm miinust, seega kokkuvõttes kahjulik (kuna edasi jõuda püüdvas inimeses peab kõik, absoluutselt kõik olema kaunis), seda enam, et esimese mulje loob välimus, ja esimest muljet ei kõiguta miski.

Niisamuti oli Samu kaalutlenud mullu suvel, kui nad Andaga, käsi lapselikult teineteise käes, üks kaheksateistkümne- ja teine kolmekümne nelja aastane, mingilt keldrinäituselt siia põikasid, kui Anda kilkas: nüüd tood sa mind küll maru kihvti kohta, Ath.

Oli palavam tänasest. Viinapuuväädid pea kohal pakkusid varju, kuid sellegipoolest sulas ülesköetud asfalt miimiteatri õuel, nad hingasid sisse pigi- ja naftaaure. Tema jäljed jäid vedelasse pinda maha, Anda omad mitte, ta mõtles Jeesusele, kes käis vee peal.

Ta vajutas kellanuppu polsterdatud ukse kõrval. Kutsemeloodiana kõlas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse hümni

algusots — karistus aulalaval oli Samu variseride väkke värvanud, eluvitsad õpetavad. Ta seadis end piilumulgu vaatevälja, tõmbas Andagi nähtavale — tema on avalik, aina avalik. Oodata tuli kaua, ent vastuvõtt oli südamlik. Ta võis kihla vedada, et mängus on Anda võlud, just plikale on Samu pika poolt- ja vastukaalutlemise järel otsustanud demonstreerida oma kabinetti, koolivend ei soovinud jätta endast muljet, mida pakkus lagunev pesuköök.

«Tuhat tervitust!» hüüatas Samura-san lävelt, lai žest ja vägev hääl rõõmsaks rihitud, seljas ploomiõitega, avarate varrukatega kimono. «Astuge aga edasi. Olen tõepoolest hetkeks vaba, viimane klient lahkus poolteist minutit tagasi.»

Nad sisenesid, võtsid jalast tõrvaste taldadega sandaalid. Tasaselt kostis orientaalne muusika. Anda vajus matsti rätsepapoosi keset punutud laudistega põrandat, tema istus juhatatud pöördtugitooli, Samu ise soris baarikapis.

Steriilne puhtus, vist õhkki oli mikroobivaba. Pisikest ruumi valgustasid laest kirurgiahaigla operatsioonisaali lambid. Paekiviseinu ja aknaorvu kattis valge draperii. Askeetlik interjöör toonitas kõrget meditsiinilist kultuuri, seadmeid veeprotseduuride tarvis polnud näha.

Samu oli valanud kahte piaali riisiveini, ulatas ühe talle, Bannisterile, teise jättis endale. Asjade taoline areng haavas Andat, tüdruk mossitas, pahameelt varjamata. Samu vist oligi solvumist provotseerinud, et võõra vanus välja selgitada.

«Aastad, aastad,» põhjendas Samu teeskleva kahetsusega ilmajätmist, istus kimonot kohendades marmorist masseerimispolutile uksest vasakul. «Ma ei tahaks sugugi, et hakkaksid levima jutud, nagu oleks siin paik, kus alaealisi joodetakse.»

Muidu läbematu ja aval Anda vaikis kiuste, nii lihtsale liimile ta ei läinud, võis ka olla, et Samu läbinähtav kavaldamine rikkus tüdruku silmis peremehe hoolsalt kootud mainet.

«Võtame siis kadunud Juliana teemaks,» pani Samu ette toosti.

Bannister noogutas nõusoleku märgiks, mekkis. Vein oli parajalt soe, dessertja maitsega, ehk koguni ehtne — esindus-kuludega koonerdamine tähendab pankrotti, oli masseerija kunagi Bannisteri õpetanud.

«Saagem tuttavaks, kui oleme juba kokku tulnud,» jätkas Samu ettevaatlikult luuret.

«Kui mulle saket ei anta, siis mina oma nime ei ütle,» pahvatas Anda.

Samul oligi baarikapis kolmas piaal valmis valatud.

«Mina olen Anda Koqq. Perekonnanimi kirjutatakse K, o, q, q. Kas suitsetada tohib?»

«Ei. Meditsiinipresident on suitsetamise tervishoiuasutustes keelanud,» vastas Samu.

«Kahju.» Anda sigaretipakki otsinud käsi peatus. «Tore oleks olnud teiega suitsetada.»

«Miks tore?»

«Ma oskan selle järgi, kuidas keegi sigaretti hoiab, inimese iseloomu määrata,» teatas Anda puhtast südamest.

«Kelleks te õpite? Kas psühholoogiks?» uuris Samu edasi, ankeediandmeid ja positsiooni välja nuhkima oli ta alati usin.

Anda jutustas oma tööst Korrusekorraldaja pisibüste vorpiva konveieri taga, üksluistest ja pähekulunud stantsijaliigutustest, sõbralikust naistekollektiivist, kuhu õdus igal hommikul minna.

Samu muutus valvsaks. «Kallata teile veel?» pakkus mees.

«Onu, kas te masseerite ka?» ei hoolinud Anda alkoholist.

«Kas soovite proovida?»

«Ja kuidas veel!» ei salanud tüdruk.

«Kui palju sa seansi eest võtad?» päris Bannister tagamõttega — Samu varjas kiivalt oma hindu ja sissetulekuid, otsekui pidanuks teda maksuinspektoriks. Ta ei uskunud, et siin masseerimiseks läheb: heale sakele vaatamata oli Samu koi, kokkuhoidlik nii raha kulutades kui teeneid osutades, nagu omal järjel käsitöölised ikka.

«Läbi riietuse seda ei tehta . . .» kõõritas Samu pilukile mingitud silmadega tema, Bannisteri kui üleliigse poole. «Teen tasuta, sõprade . . . sõpradele tasuta.» Samu tahtis vist öelda «sõprade armukestele», kuid sai viimasel hetkel kas viisakusest või mingites erootilistes lootustes sõnasabast kinni.

«Iseenesest mõista! Ma pole kunagi arvanud, et läbi riietuse saaks masseerida,» lausus Anda imestavheliseval toonil — kas siin tõesti teda nooruse pärast debiilseks peetakse? —, vopsas end käte abita rätsepaistest püsti, lohistas laudiste vajudes kahe suusatajasammuga tema, Bannisteri juurde, raputas käigul seelikutraksid õlgadelt, keeras tagumiku peaaegu vastu tema nägu. «Ath, ole hea, aita lahti!»

Siis nii kaugel olid nad.

Nädalapäevad tagasi oli tundmatu, samas rõivastuses neiu Flooriraamatukogu võlvjas ja sammastega suitsetamissalongis noolena lennanud läbi sinkjashallide pilvede tema poole, ühe hingetõmbega vuristanud: kas tohiks teie sigarette paluda, minu omad on liiga tihedalt topitud. Oh neid biblioteegis sõeluvaid sinisukki, oli mõelnud Bannister, ulatanud küsijale ähmaselt läikiva kaamelipildiga paki, neiu oli sealt ise sigareti urgitsenud, istunud Bannisteri kõrvale, jäänud, läitmata suits suus, ootama. Bannister oli krapsanud tulemasinat, neiu oli tõmmanud pika, mõnuleva mahvi, põsed aukus.

Minu nimi on Anda Koqq, kirjutatakse K, o, q, q, visiitkaarti mul kahjuks pole nagu teil, aga ma ei salli, kui minu nime kirjutamisel eksitakse. Teie nime — Arthur Bannister — ma tean, käite siin tihti, ja mitte ennast näitamas nagu enamus. Olen lugenud teie artikleid, oi kui palju tarku artikleid teil on, kõigest ei saa kohe aru, oli vadranud veidralt suitsu pahviv keevaline olend.

Muidugi oli see kõditanud ametliku tunnustuseta keskeas nooremteaduri enesearmastust, kaugemal virvendas kume seiklus, millistest ülikoolide õppejõud innukalt lobisesid — Bannisteri sarved olid maha jooksmata, gümnaasiumiaja oli ta pühendanud spordile ja eneseharimisele, ülikooliaja eneseharimisele ja teadusele, hiljem kõpitsenud edutult teaduse kallal. Mees oli saatnud tüdruku koju, uksel teinud kohmakaid lähenemiskatseid, pigem kohusetundest kui eesmärgiga. Tüdruk oli kuuvalgel ta habemesse korraks puhunud, öelnud endassepööratud naeratusega, et ega ta s e l l e pärast tutvust soetanud, ja üldsegi pole ta mõni laiatarbekaup, kuigi Bannisteriga on meeldiv juttu vesta — tol õhtul oli rääkinud ainult Anda. Nende ühendus saab olema vaimne, oli rõõmustanud teadlane.

Nad olid peaaegu iga päev kohtunud, seletamismaaniat põdev ja suhtlemisvaeguse all kannatav Bannister oli vedanud tüdrukut mööda muuseume ja näitusi, kasutanud võimalust eruditsiooni demonstreerimiseks, leidnud intelligentse ja tänuliku kuulaja. Anda kiillauselist kõrvallauset tema kommentaari sekka ühe sakraalset, meelelisuseta koitust kujutava pildi ees oli Bannister — juhm nagu ta neis küsimusis oli — tõlgitsenud informatsioonina, et tüdruk on puutumatu. Ja ta oli otsustanud: hooraku ülikoolide õppejõud pealegi tudengeist pabeliiditaridega, tema on Andaga tuttav kuni neiu ausa mõrsjapõlveni.

Üksekella tselestahelid, kroonupiduliku kiituslaulumeloodia algusots. Bannister laskis Anda kuklani tõstetud käe alla, kivi langes mehe südamelt: lahtirõivastamine ja massaaž jäävad toimumata.

Samu keeras idamaise muusika maha, hiilis kikivarvul, liikmete naksudes, seestpooltki polsterdatud nelja lukuga ukseni, pistis silma piilumulku.

Läbi Anda selja tajus Bannister kärsitu tüdruku kahetsust.

Samu sosistas üle õla:

«Laske aga käia, ma ei võta seda pedet täna vastu, ta pole registreerinud.»

Helistaja oli visa, ei eemaldanud näppu nupult, Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse hümni kellamänguklimberduse saatel sikutas Bannister valla Anda pulloveri lühikest plastmasslukku.

Selgroomõhnad, roosatav päevitunud nahk. Bannister ei puu-

dutanud. Lukupiide vahele oli sattunud viinapuuväädikruss, tõmme takerdus. Küünte abil kiskus mees spiraalja pinnu välja, avas lõhiku ujumistrikoo ülatüki lillemustrilise seljapaelani.

Kas ta peab sõlmegi lahti harutama, tekkis tal piinlik probleem, kuna ta ei tundnud kohalikke mängureegleid.

Bannister tajus teravat kiivusesööstu. Kas hakkas tööle patrimoniaalne omanikuinstinkt? Oli ta üksnes enesepettuseks otsustanud Andat puhtana hoida neiu meheleminekuni?

Ei, nõnda häbitult polnud paljakskoorimine kavatsetud. Anda hiivas pulloveri üle pea — nailoni ja juuste kokkuhõõrumisel särises staatiline elekter —, astus mütsaki seelikust välja, asetas mõlemad kehakatted Bannisteri sülle, viskas end käsuta ja hakkajalikult supelkostüümi väel kõhuli marmorpolutile, sirutas käed ette. Bannister nägi ta silmadel naudingut ootavat iharuskirmet.

Tüdruk oli operatsioonisaali lampide valgel pika, volüümika kerega, lihavad rinnad muljutud vastu katteta, siiruviirulist lavatsit, õlaõnnaldes kolmnurkjad lohud.

Uksekella haamritimberdus kestis.

Stoilise väärikusega seadis kimonos Samura-san end kaksiratsi istuma Anda tagumikule, harkis põlvede ja karvaste varbanukkidega kivikõvale masseerimispingile toetudes, hakkas džuudomaadleja treenitud sõrmedega sissejuhatuseks tüdruku meelekohti, lõuga, põski ja peanahka mudima.

«Mul on neist teatrililladest kõrini,» kostis Samu hooletult, kuid tasasel häälel Bannisterile, kes näppis Anda seelikutraksi.

Muust kui homoseksualistidest, narkomaanidest ja allilmabossidest Samu ei rääkinud, Bannister haistis taolises teemas alevikupoisi suurlinnajanu. Juliana ammu lammutatud, aga Samu polnud sealt välja pääsenud! Tema ise oli vaimustust City vastu kustutanud muuseumides ja mööda mademeid kolades, koolivend oli valinud mehisema tee.

«Mis värvi vöö sul džuudos oli? Ei mäletagi enam.» Bannister oli jõudnud teise traksi kallale.

Samul polnud kombeks küsimustele vastata isegi siis, kui talle pakuti võimalus ahvatleva piiga ees hiilata.

«Armukadetsevad, kisuvad üksteisel juuksed peast,» jätkas masseerija Anda seljalihaseid venitades endist juttu. «Kes löögile ei pääse, ronib, nutumaik suus ja näol küünistused, siia ennast rahuldama. Nagu too ukse taga. Himu nii kange, et ära ka ei lähe.»

Taltsutatud metsloomana vaguralt lebanud Anda hakkas üha kiirenevalt hingama. Samu pilgutas Bannisterile semulikult kunstjaapanlasesilma, väänas tüdruku käsivarsi, silitas alumist selgroolüli. Anda lõõtsus, niutsatas. Samu keeras neiu ümber, patsutas lahtise randmega nõkkuvajunud kõhtu, koputas sõrmenukiga roideid, kõditas kaenlaalust. Bannisterile tundus, et roosteruugest, punatäpilisest karvatordikust eritus higimürtjat hõngu.

«Veel, veel, veel,» soigus neidis, silmad unelevalt suletud, rinnad lahkjalt rippu, põlvist krõnksus viblakad jalad ülestõstetud, puusad lobedalt nõksumas, näärmed nõrisemas.

Siis Anda ropendas. Samu lõi pöidla tunnustavalt püsti, lõpetas massaaži, hüppas põrandale, kergitas kimonoäärt, hõõrus enda kangestunud ja valulevaid põlvi.

Üksinda lavatsil lõõmava Anda suust tuli pikk tiraad maakeelset füsioloogiaterminoloogiat. Mõned sõnad olid Bannisterile võõrad. Tüdruk puhkis ja oigas.

«Sul on kuramuse kombel vedanud,» ütles Samu kohkunud Bannisterile, mökitas jämedalt. «Tegelikult jätsin ma pooleli. Tavaliselt ronin selga, sõtkun taldadega.»

Kõnekõmin ja naerulagin äratasid Anda. Kraps! oli ta jalul, päris teisest ilmast naasnu toibuval pilgul:

«Mis te minuga tegite?»

«Seda, mida sa soovisid,» hindas Samu selle küsimuse vastamise vääriliseks.

«Kas ma rääkisin ka midagi?» uuris Anda.

«Mina pole midagi kuulnud. Mina elan juba aastaid säärast elu, et ei tohi kunagi midagi kuulda ja näha,» uhkeldas Samu, massaaži tulemustega rahul.

Anda kontrollis ennast — päevituskostüüm oli seljas; tüdruk ohkas kergendatult. Esimest korda nägi Bannister läbi lilleliste trikoopükste võimast häbemetihnikut kumamas.

Anda istus talle sülle, oma seeliku ja pulloveri peale, vaatas talle otse silma võibolla-süüdlase kebjalt andestust otsival pilgul, embas ja naaldus vastu habet. Vaikuses — Bannister polnud hoomanud, mil hümn katkes — kuulatas mees Anda rahunevat hingamist. Ligunenud näärmed kuivasid, rinnad ei õõtsunud enam. Äraoleval moel kandis Anda oma nümfomaanisaatust.

Mis maksab selle kõrval Saarahi rigorism, tabas Bannister end mõttelt, käsi neiu pihal. Mees oli täiesti äratehtud, ei hakanudki samas talle iseloomulikult otsima Saarahile õigustusi, tõiku, mis tauniksid Andat.

«Ärge seda küll arvake, et mina miskit pulbrit sakesse puistasin,» pesi Samu käed puhtaks.

Varga peas põleb müts?

Anda riietus modelli ükskõiksusega, tiris paindliku käega pulloveritõmbluku tarinal kinni. Hõlbus oli tal seda teha, Bannister oli ennist viinapuuväädi keerja okka piide vahelt küüntega välja kiskunud.

Kui nad pigiste taldadega sandaale ukse ees jalga torkasid, ütles Samu:

«Ma loodan, et olete terve mõistuse juures ja ei lähe koinikantseleisse mõlisema.»

«Kas midagi oleks tunnistada?» täpsustas Anda massaažist sasitud juukseid rohmakalt harjates.

Samu lõi käega — mis need eided pirisevad! «Või muidu . . .» jätkas kooliveli ähvardust varjamata. «Mul on sõpru, kes tühise raha eest . . .» Samu libistas pöidlaküünega üle kõri, lai kimonokäis kukkus alla, paljastas muskleid käsivarre küünarnukini.

«Võibolla siiski honorari?» pakkus Bannister. Tema kohe ei tahtinud kellelegi pisimat summat võlgneda, mõte tasuta teenusest oleks hakanud teda hiljem närima. Parem jätta Samu käsitööliseks, kui tõsta heategijaks.

«Noh, kui sul kahju ei ole.»

«Palju?»

«Poolteist.»

«Mida?»

«Eküüd.»

«Tagasi pole vaja,» ütles Bannister topelteküüd andes.

Kui tervistavate veeprotseduuride ja massaažikabineti polsterdatud uks nende järel oli hoolikalt lukustatud, möönis Anda:

«Ath, sinu kohus olnuks ise . . . Selle asemel maksid sa kinni . . .»

Mida ise ja mis moel? ehmatas Bannister.

Esimest korda kõnetas Anda teda deminutiiviga, mida olid pruukinud isa, ema, õed, Freddy ja võistkonnakaaslased pusspallimeeskonnas, kuid mis Saarahil üle huulte ei tulnud.

Mees vaatas eredas päikesepaistes sigaretti läitvat tüdrukut. Viinapuuväätide varjud pea kohal heitsid põiki sebratriipe Anda iharale kehale. Tüdruk oli tema pikkune, napilt lühem. Flooriraamatukogu suitsetamissalongis kohtumisest alates kuni selle hetkeni (millise aja jooksul tal oli plaanis olla plikaga tuttav tema ausa abiellumiseni) oli Bannister arvanud, et Anda küünib talle õlani. Ja tüdruk kandis kontsata jalatseid!

Õige: ta oli juba siis, kui Anda marmorlavatsil lebas, hoomanud sihvakat keret, vibajaid sääri, kottis rindu, tiibjaid käsivarsi. Rohkemgi: tüdruk oli äkki ilus, oli kauniks moondunud. Kõlvatuse ilmsikstulek oli teda Bannisteri kaemusmaailmas tublisti kasvatanud.

Täpsemini: Bannisteri alateadvusešahtidesse vangistatud sübariidikalduvused olid sirutanud rõvetseja temaga enamvähem võrdseks. Oo olemust ja näivust, tõe relatiivsust, väärtuste margapuu suhtelisust! Kui pikk oled sa tegelikult? Aga mis on tegelikkus? Tegelikkust pole olemas, Paabeli platoodel

terenduvad üksnes pabeliitide tajude projitseeringud, igal mehel oma.

«Nüüd sa tead, missugune ma olen,» rääkis Anda tasa, miimiteatri jalutusõue vedelale asfaldile tuhka raputades. «Ma ei ole seda sinu eest varjanud. Andsin koguni mõista, Ath. Mäletad, ühel näitusel, ühe pildi ees, kus mees ja naine teineteise kaisus. Kui sina jutustasid targalt sakraalsetest, eerosepuhastest seksuaalaktidest . . .»

Bannisteril oli näitus ja maal meeles, ent Anda repliiki tema seletuse sekka oli ta risti vastupidiselt tõlgendanud. Eks ta oli siis nõnda soovinud.

«Võta, palun, teatavaks, et ma ei lepi ühe korraga. Lähme kas sinu või minu poole, kuidas sulle paremini sobib,» lõpetas Anda, sihtis talle silma tiirase libu jultunud jälkusega, mõõtis avameelitsuse mõju.

Nii oli aasta tagasi, siinsamas, Samura-sani räämas pesukoja lävel, kus uksesildi ja polstri vahel *dr. hist.* Arthuri märkmikust rebitud leht lipendab.

Algas kümnekuine patuöö, kahenaisepidamine, võibolla vaba enesejaatus. Meeltes möllasid põrguperemehed Ahriman ja Antikristus, võibolla hoopis paradiisikutsujad Ahura Mazda ja Püha Vaim. *Yin* ja *yang*, maa ja taevas, transtsendentsuse puudutus. Võibolla oli ta käed püsti ajanud labatsemisega keelitava surmatungi ees, võibolla kapituleerunud esimest korda bergsonlikule, ülendavale *elan vital*'ile. Igatahes artikleid sai kuhjaga rohkem, stiil oli jõulisem, loengute järel plaksutati ja sahistati taldadega põrandat, proua Deboora Kassandra viseeritud tõelise ajaloo poogna pani ta direktor Li lauale enne tähtaegset kvartalilõppu.

Hukk peibutas eduga? Vaimne õilistus hooramises? Sakraalne tahakeeramine lirtsuvale ja niutsuvale tupeomanikule? Ilge madalus, kirgastav pühadus? Võibolla oli ta nii või teisiti selle kolmveerandaasta vältel identne iseendaga, solidaarne maailmaga? Mis asendaks erootilist õnne? Ehk ainult võimuinstinkt oleks kohitsejaks, kuid püüd teisi alistada oli Bannisteril atrofeerunud, juba mõte, et ta peaks lämmatama kellegi vaba tahte, tundus eemaletõukav. Vaba tahte — mida nagu tegelikkustki polnud olemas.

MUIDUGI POLE VABA TAHET OLEMAS, TÕDES ANDA hüljatud Bannister aasta hiljem oma odüsseial vanalinnaateljeest palvelasse, turjal posija Stolperi või nässus vahetusautomaadi rahakoorem.

Transvestiit! Eideetilistes mälestustes kiimleja! Muljete fetišist! sarjas enesepiinaja end mõnuga.

Mõni minut tagasi oli ta, alpinistikott tolmusel postkastil, seisnud teatrialleel, valinud suunda. Ruumist oli tunginud tajju

minevikupingeid. Otse ees oli kollitanud mantrasid pobisenud almustekerjaja vaim, paremal varitsenud eksperimendialdis filmistuudio, mida Bannister oli kunagi ennastreetvalt põhjanud, vasakule, ülesmäkke oli olnud lihtsalt vastik minna, ja mitte kandami pärast.

Ja tema, tuntud masohhist, oli loomulikult sööstnud siia! Et hinge tulvaks valu, et meeli pärsiks raju, katsus Bannister viimaseid sõnu vapralt ja eneseirooniliselt marsirütmis retsiteerida.

Vilets viis huulil taastas eufooria, meeleolu polnud ammu adekvaatne heiastustega — aga võibolla just oligi.

Mees kohendas seljakoti kanderihmad lõtkemaks, nihutas õlgu kõigutades ühele küljele vajunud mündisaagi keskpaika. Plastmasspuudega alleele polnud tal asja, sedel uksel las teadvustab Samule tema siinkäigu. Diplomaatilised suhted — hale žurnalistika, mitte šikk fraas!

Bannister pööras ümber pesuköögi. Lambanahast kasuka oled endale muretsenud, kuid vastuvõtukabineti katust ei remondi! Inimesega, kes vihastub, kui talle Korrusekorraldaja pihta suunatud anekdooti räägitakse, tema ei kontakteeru!

Teerada kulges piki kahekorruselise kuuriderea usteta külge. Lõhnas haavapuude järele. Algasid õueaiamaad. Bannister kiirustas, õhtu oli saabumas.

Ristis hernekepid turritasid kui timuka rootsud. Peenardel oli värskete haudade kuju. Peal mustendas sõmer muld, all sinetas sitke savi.

Sibulaidud kerkisid, rabarbrilehed laienesid. Endine virtsapihustamine oli külvanud siia väetist. Pole halba ilma tuluta.

Vagudes kõpitsesid aukus silmadega mutikesed. Mida teavad nemad ambivalentsusest, ajaloo dateerimisest, isiku depersonalisatsioonist, meie kannatuste lähtest? Kes on andnud neile õiguse elada, kui nad hea ja kurja peale ei mõtle? Mis nad virelevad gnoseoloogia problemaatikasse süüvimata!

Madal päike loitles veretavalt. Lõhkikäristatud pilved värvusid karmiinsõjakaiks. Äkiline tuulevaikus ähvardas.

Ta on investeerinud endasse surmakapitali. Vale! Surm on kodeeritud geenidesse. Ta on hoidnud rihma ümber kaela, kuid pole ennast riputanud. Anda, ma armastan sind! Et hinge tulvaks valu, et meeli pärsiks raju! Tahtmine on taevariik, *yang* — kõva ese, mehelikkus, valgus. Tahtevabadust pole olemas. Bioloogiline instinkt kisub vastassoo poole. Kuueaastaselt meeldisid talle kassid. Tõuaretuse vaatevinklist on polügaamia teretulnud. Paastukuu ja innaaeg langevad kokku. Inimene — see kõlab uhkelt!. Kõlblus on ühiskondliku elu tähtsaim faktor. Meie likvideerime Paabelis alatuse! Intiimasjade Kantselei on

repressеerimise vahend — madala lojaalsusindeksiga kontingendil keelavad nad perekonnasisese seksi.

King vajus sitkesse savvi. Sääsekobar parvles. Bannister kiskus välja sokkis jala, seisis ühel jalal keset põllulappe. Vindusid kokkuriisutud prahi lõkked. Raske kott kallutas meest upakile. Huumuse rammus hõng soojendas ninasõõrmeid. Taamal punas liftijaama raadiomasti tulede vertikaalne kee. Sinna oli ta teel. Maaharija võngutas Bannisteri suunas raevukalt kõblast.

Mullassonkijaid ei saa usaldada, neis puudub atraktiivsus. Elu pärineb katseklaasist. Meie ei tea, missugune on maailm meie ümber. Jumal on mulle tunnistajaks, et ma olin ja jään endist viisi absoluutselt veendunuks mateeria mitteeksisteerimises. Paabel on kummuli koonus Andromeeda udukogus, mõõtmatult pikk. Kõik kuulujutud Paabeli sarnasusest mingisuguse Maaga on karistatavad avaliku mahalaskmisega. Kuidas muuta põrmuks ateismi ja materialismi mitmepealine hüdra? Paabeli tohututel ülaplatoodel elutsevad vägad, alumistel, juuksekarvalaiustel, pisid. Õpetus mateeriast kui kehalisest substantsist moodustab skeptitsismi ja künismi peamise toe, samalt pinnalt võrsuvad jumalaeitamise patused teooriad. Paabeli keskmised platood on mugavaks koduks pabeliitidele ja pabeliiditaridele. Suurkorruse Isa armastab kõiki pabeliite. Diktatuur on hingeseisund. Kevadised põllutööd sigitavad õpetusi taju adekvaatsuse kohta. Iga rahvas väärib oma valitsust. Vaid lihtsameelne ja koolitamata pabeliit järeldab tajumise läbielamisest objekti eksisteerimist. Andat ja Saarahit pole olemas, on ainult Remsu. Kui me esitame küsimuse, milles seisneb meie tajude ja kujutluste tõde, siis me ei saa vastust. Võibolla on Anda ja Saarah olemas — kust mina seda tean. On musttuhat bannisteri, ühe neist hülgas Anda, teine on truu abielumees, ülejäänud kooserdavad mujal — ka all- ja ülaplatoodel, matkivad teda, Jumal-Bannisteri, bannisterluse ideed, bannisteri iseendas. Maaharimine tekitab aja voolavuse illusiooni. Äsja ehitati Giza-täis püramiide, kas need on kuue tuhande aasta vanused? Kes on püramiididesse maetud?

Bannister koukis käima tihkest sinisavist välja. Noortekoondise pallimänguveteran tasakaalu ei kaota! Kahest keskmisest lõhikuaugust läbipistetud pael katkes. Boheemlusmademe kunstpäike loojus, kuum kehand veeretati igaõisesse profülaktilisse remonti. Mees orienteerus raadiomasti videvikus virvendavate tulede järgi. Prahipõletuse suits vesistas silma. Vasevitrioli värvi nööritamata jalats loperdas, kleepuv pinnas ei soovinud kinga omanikule loovutada. Edasi!

Rändamine on seksuaalse rahuldamatuse odav kompensatsioon. Lurjus ja libu, ma armastan sind! Et hinge tulvaks valu,

et meeli pärsiks raju! Ta on, rihm kaelas, taburetilgi seisnud, ta pole alla hüpanud. Meie tsivilisatsioon ei ole rajanud õpetust surmast, surm on meid niivõrd ära hirmutanud. Meie maailmapilt väljendab meie soove. Öeldu on ütleja autoportree. Korrusekorraldaja on surematu — tema on oma tahtmise ellu viinud. Korrusekorraldaja jääb vaimseks äbarikuks, tema ei saa eales teada, mis tuleb pärast surma. Kes on maetud püramiididesse? Masturbeerides rändajad, topeltillusoorse maailma loojad leiavad rahulduse kergema vaevaga. Kas hallutsinatsioonid, miraažid ja topeltmiraažid mateeriast on meie tahte vabaks loominguks? Ega unenäod ole (olematu?) välismaailma omavoli aktideks? Miks evivad nägemused ja košmaarid ületamatut veenvust?

Kroonlehti sulgevaid võililli lätsiv luiderjas lehm pidas Bannisteri perenaiseks, päevasest piimatilgast tühjendajaks. Loom mumuutas sõbralikult, pikk keel limpsis kauget vistrikku koonul. Mehe mööda liibates ammus veis alul haleda pettumusega, siis üürgas jõuliselt ja tigedalt. Bannister võinuks ta lohutuseks ära lüpsta, kui osanuks.

Orientiir kadus agulimajade katuste varju. Tagahoovid, solgiaugud, laudad. Ümartorni laotud kasehalud, koored õhtuvalguses veiklemas. Taoti pidžaamade väel doominot, saepukilt laulis kikivarvul kavaljeero rinnatule daamile neljanda korruse rõdul serenaadi. Kitarr oli häälde timmitud. Korjati pesu nööridelt, hõigati tubadesse pusspalli veeretavaid lapsi. Keldripimedusest tervitas keegi familiaarselt Bannisteri. Lehm pole ainus eksija. Aga võibolla oli see Anda uus kallim? Äkki Stolper või Ahmed?

Pikk, laudpõrandaga koridor, uste kõrval mõlemal pool kastid mulluse kartulisaagiga. Mees komistas, paelatu king lipsas jalast. Tühi temaga, oligi savist määrdunud!

Bannister väljus majast liftijaama turnikeeukse ees.

Kassasaalis küsis ta informaatorilt teed — viimasel ajal teisaldati mademeid strateegilistel kaalutlustel säärase väledusega, et võis kodulinnas ummuksisse joosta.

Punaste lõhikutega hõbesinises vormirõivas päikeseprillidega neiu mikrofoni taga turtsatas põlastavalt, vahtis ülbelt muiates pimedail silmil seljakotirihmu, labidhabet, upitas end kaema kingatut jalga, endal lakiriba küünelt murdunud, pool mustusekaart irvakil. Midagi oli tal ühist Andaga — seksapiilsus, oma enesekindlasse rumalusse kapseldumine, panetunud häbitus?

«73,5-kraadine marsruut, kaks peatust allpool, ärge ekspressi istuge,» suvatses informaator kohust täita, haaras seejärel kettata telefoni toru.

Kaetatud silmadega ei teenindata, kui sõitjaist pisutki lugu peetakse. Võibolla oli piiga nakatunud üleüldisest kamuflaažimaaniast, mõtles: mida maskeeritum, seda uhkem ja tähtsam; võibolla oli isehakanud nuhk.

Supermarketis tagastatud raha eest ostis Bannister lühimaapileti, keeras selle rulli, pistis kõrva taha, kus käharjuukselised torujürid järgmist paberossi tallel hoiavad. Tal oli küll «Puchk & Pojat» liinide kvartalikaart, kuid siinne agulijaam näis kuuluvat teisele kompaniile.

Reisiplaani järgi laskus talle sobiva kaldega rong veerand tunni pärast.

Oli tarvis sooritada kontrolloperatsioon.

Bannister sulges end rahavahetuskabiini.

Uriini umbsuses läpakaks laagerdunud lehk uhkas nurgast. Ettevaatlikult, liigse kilinata, tõukas mees pinguli kanderihmad üle õlakühmude küünarnukkideni, asetas seejärel alpinistikoti vaikselt metallpõrandale. Harjunud kandamist prii, oleks Bannister peaaegu seljaga vastu putkaseina prantsatanud.

Soonitud rangluud puhkasid. Pealmine klapp ja kinnitussilmus tulid kergelt lahti. Tal oli kogemusi, ta sättis avali kotisuu kukukasti alla.

Bannister proovis topeltpistooliga. Roheline tulesilm kustus, seade käivitus, uuris mündi ehtsust. Viiv mõnusat ärevust — kui andurid tuvastaksid võltsingu, lülituks tööle püüdur, isejuhtiv elektronahel krapsaks informaatorineiu rõõmuks Bannisteri säärest kinni.

Ei, taas oli kõik kombes. Tilkumisi sülgas tootjafirma igavese garantiiga masin eküüsid. Täitus kukukast, korjas kuhja, raha sai üle vahetusjao, sadu ei lakanud.

Oo Stolperi maagiat, mis nõidus selle automaadigi ja oli kandunud müntide teise põlve! Aga vahest siis ka kolmandasse, neljandasse, võibolla oli kümneluidoorisest kupüürist alguse saanud rahal ahelreaktsioonina paljunemise võime?

Eküüd langesid vahepõrkega kukukastis seljakotti. See sai triiki täis, alles siis lõpetas helde aparaat — nagu kuidagi siiralt kahetsedes — priiskava annetuse. Tänu taibukusele asetada avali kott automaadi alla seekord münte põrandale ei sadanud. Bannister oli oma ettevaatuse ja nupukuse peale koguni uhke — nagu siis, kui ta artiklit kirjutades või loengut pidades plastilise lausekujundi leidis, tõelist ajalugu koostades õige daatumi välja mõtles. Pisiasigi rõõmustab, lisab enesekindlust.

Kotisuu päris kokku ei jooksnudki, pealmise klapi kinnitusrihm küündis vaevu-vaevu pandlani.

Murelikult vaatas Bannister oma ainsat, sinisavist liket

kinga. Sümmeetriameel kiusas meest, teadvustas: valetajalik on kanda ühte jalatsit.

Mingu paarilise teed! otsustas Bannister, loksutas käima jalast, lükkas varbaga kabiininurka.

Sokkide väel, kanderihmu tirides ja tagurpidi kõndides, lohistas mees seljakotti mööda jaamahoone heletume-ruudulist kiviparkettpõrandat vertikaalperroonistiku keskmise platvormini. Ootesaalides tukkujad ei pööranud talle tähelepanu. Ei tõtatud appi, ei irvitatud, vähemalt avalikult mitte.

Bannister mõistis, et küllap tunduksid pealtnägijale nii tema välimus kui tegevus päris koomilistena. Ent vaksaliruumid ongi hilpharakaile koduks, jaam tõmbab ligi kentsakaid heidikuid.

Õhtusel ajal oli agulist lahkujaid kasinalt, platvormilgi leidus vaba istepink.

Bannister kõristas tuulepluusiluku valla, nööpis särgi habeme alt lahti. Pingutusest leemendas kõhukumerusel higi.

Korruseti ülesroniva perroonistiku terassard tundus ähmase valguse käes tehnitsistlikult võimas.

Lõõtsutava mehe pilku köitis fresko jaamakella all.

Batalist oli seinale maalinud pompoosse lahingu lõpustseeni — Korrusekorraldaja ja tema abikaasa, mõlemad kalleis kiivreis ja uhketel, vaipadega kaetud täkkudel, juhtimas tõusvates päikesekiirtes vägesid vaenlaste arvutute hordide vastu, need olid surutud kuristiku äärele ja olid kohe-kohe alla andmas.

Mis sõda?, kunas toimus?, kes on kaotajad? — selle kohta polnud viiteid. Võideldi ja võideti ü l d s e, pilt oli puhastatud labastest konkretiseeringuist. Relvadki, mille kuju ja omapära andnuksid umbkaudsegi dateerimisvõimaluse, olid abstraheeritud-sümboliseeritud. Rõhuti igavikulistele väärtustele.

Just niisuguseid maale ja niisugust ajalugu nõudis Korrusekorraldaja Kantselei tellimusi täites Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemia, sääraste kinnitamise- ja ostuküsimuse said bürokraadid otsustada ministeeriumisiseselt, üldistatud töid polnud vaja kooskõlastada Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleiga.

Korrosioonikindla karraga võõbatud terassarra krobeline pind neelas valgust, Bannister upitas ennast püsti, astus lähemale, peas mõte: kui paar õhtust unelejat platvormil teda põrunuks peavad, siis mitte ontlike jalanõude puudumise ja hiiglama seljakoti pärast, vaid elava huvi tõttu, mida ta ilmutab idiootliku vaksalikunsti vastu. Ikestatud pabeliitide hulgas kehtisid raudsed kirjutamata omaseadused teoste kohta, milliseid on viisakas vaadata ja lugeda ning millistele tähelepanu osutamine üksnes nõdrast vaimust kõneleb.

Ent huvi tasus ära.

Professionaali pilk tõdes, et Korrusekorraldaja abikaasa on värskelt peale maalitud, temperavärvides kiaasjas seccokiht oli kalgastumata.

Bannisteri tulmav teadlaseaju resümeeris: hommikustes lehtedes Korrusekorraldaja hallikas juuksetutt, päeval meditsiiniline bülletään, milles ülivõimukate asutuste loetelule eelnes esimesena nimetatud Tema Majesteet Peneranda Hertsoginna, nüüd kiiruga soperdatud pealemaaling — paistab, et võõra, stiilipäratu käega visatud, vahest ei leitud algautorit üles või on too represseeritud.

Mis seal palees üldse toimub?

Äkki hoopis härra Stolperi trikid? Ehk näeb tema, Bannister, üksinda tapahimulist naissõdalast?

«Siin te mul varjategi ennast, kodanik tuhvlisokutaja!» kostis selja tagant ametniku õpitult tige, ent samas ka paljastamisrõõmust lustlik perenaisehääl.

Ennastreetvalt käändus Bannister vaatama.

Ootesaali lävel nokutas tõredalt reibas, univormis ja päikeseprillidega informaatoripiiga, käsi kehast jubedustundega kaugele ette sirutatud, sõrmede vahel pintsett, mille kokkunäpistatud haarmed kandmas tema sinakaks määrdunud kinga!

«Rahavahetuskabiinid pole reostamiseks ette nähtud. Prahi mahapanekukohad asuvad mujal, seal, kust te tulete ja kuhu olete vist teel,» jätkus neiul aastatelt poole vanemale noomitusi.

Jõle ese lasti — plartsti! — terasplatvormile kukkuda, tooja eemaldus tagurdades mõne sammu, jälgis hügieenikindlalt distantsilt mehe edasisi kavatsusi.

Skandaal virgutas hõredat ootajaskonda, Bannisteri vahiti peadvangutavalt ja parastavalt — on ikka tüüpe ilma siginenud, eiravad korda! Ühiskondlik toetus lisas neiule söakust:

«Meie majja te oma tuhvlit ei jäta! Vastasel juhul organiseerin ma meetmeid, ütlen ma teile!»

Mahasalgamine oli välistatud, publiku avalik sümpaatia oli kinga kuuluvusest sõltumata ametniku poolel, kuigi Bannister polnud sugugi ainus paljasjalgne vaksalis. Mees lõi toodu ropsuga jalga, kannaserv murdus kahekorra, hõõrus nahka.

Rahul rünnaku tulemusega, asus informaator mähkima pintsetti steriliseeritud marlisse — isegi rekvisiiti finaali etendamiseks polnud ta unustanud ettevalmistustööl kaasa võtmast —, hakkas kuulajatele jutustama ühekülgse hoiakuga lugusid jaamapättide võikavõitu elukommetest.

Aga mis siis, kui keegi soovib momendil teed küsida? Teenindajate terror, ei muud, juba nii noorelt lähevad nad hukka, diagnoosis nördinud Bannister.

Liftid olid poodidega võrdselt hullud. Kunagi ei liikunud need graafiku järgi, kuigi sõiduplaanid olid kõikjale naelutatud ja saabumisajad märgitud pooleminutilise täpsusega — fassaad oli hoolega klantsitud nagu alati, ent komadega numbrid olid seatud ärevust ja tuska külvama; vaid lihtsakoelised võhikud oletasid muud. Tipptundidel tuli passida eriti kaua, siis võeti tõstukronge sõidust maha, needki, mis olid käigus, jätsid peatusi vahele.

Polnud raske aimata liftipiloodi ülekeevat tuju, kui mees, nähes juhikajutiaknast perroonistikuplatvormidel šahtile lähenevaid reisijaid ja kujutades ette, kuidas inimesed end vaguneis mahaminekuks valmis seavad, petteaeglustamise järel gaasi põhja surudes jaamast mööda kihutab.

Erinaljad olid järsud pidurdamised ja kiired hoovõtud, need paiskasid seistes sõitjad keharaskuse äkilise kasvamise tõttu istuli või tekitasid põranda jalge alt kadumise kõhedat tunnet.

Kommunaalpiinamiste sujuvalt korraldatud repertuaari kuulusid veel ebatäpsed peatusessesõidud, nõnda et platvormi- ja vagunipõrandad ei jäänud kohakuti, perroonile või vagunisse pääsemiseks tuli alla hüpata või põlve kõrgemale pinnale toetades ennast üles upitada. Pilootide säärased tragid harrastused muutsid vanurid ja kehapuuetega pabeliidid paikseteks.

Ja lase sa õige nimega kaebus ööreteurni, kohemaid järgnesid repressioonid — hilines pensioni igakuine ülekanne, eksiti signaliseerija kahjuks arstiabi kompensatsiooni arvutamisel, kerkisid üür, gaasi- ja elektriarve. Aparatšikute must solidaarsus oli murdumatu, ei tundnud ametkondlikke barjääre, tšinovnikute võim, aplus ja enesekindlus põhinesid kuratlikul üksmeelel. Bannister oli veendunud, et liikluspresidendil, kes ise, nagu teisedki temataolised, sooritas püstloodseid sõite personaalliftiga, on kopsakas preemiafond permanentse stressiõhkkonna loomise eest.

Punase vormimütsiga jaamaülem raputas tilakella peos. Perroonistik hakkas värisema ülalt, saabus laskuv rong. Informaator teadustas läbi raadio Bannisterile sobiva kaldega lifti, pisut tuttava neiu hääl — kellega mees enam eales ei kohtu — meenutas Anda olemasolu. Valu tuigatas. Vuhisedes šahtist väljalendav nahkhiirteparv tabas hella hetke ja ehmatas.

Kostis kume, torust lahtipääsenud vedurivile. Õhuvoolud keerlesid. Jaamaülem tõmbas mütsirihma üle sirmi lõua alla.

Rongi esiotsa punatriibud virvendasid eristamatult sügavikku. Triipude vahe vagunseintel venis pikemaks, lift pidurdas. Bannister lohistas seljakoti platvormi äärele. Hädas rahaga nagu lits lapsega, mõtles mees.

Lift peatus. Ninna tungis määrdeõlide lõhn. Lükanduksed

avanesid. Vagunikorrusepõrand oli perroonist vaid küünrajagu madalamal.

Kärsitus rodus paiskusid välja õhtustele etendustele minejad. Bannisteri pilk otsis Andat. Kriiskavates toonides värvitud turris juuksed, õlgadest murenenud nahkjopid, prostituutide mustad siidisukad, naiivseks roosatatud põsed. Naised ja lesbikud olid end suure leidlikkusega üles löönud. Siinsetes teatrites ei käidud ballikleitidega.

Vagun voogas tühjaks. Kotti sisse tirides õnnestus Bannisteril loksuv king poetada prakku ukseläve ja šahtiseina vahel. Taas valitses sümmeetria, mõlemas jalas paljas sokk.

Mees lükkas kandami pingi alla, istus.

Lift nõksatas, vajus siis kiirenevalt. Makku lõi õõnes kaalutusetunne. Aknast paistis kollaste lampide jada, šahtikilpidel siugles jämedate juhtmete säigmes rägastik, sõlmes nagu maod pulmas. Kas tema king on juba vastu seinu laperdades jõudnud piloodikajutini? Ega piloot kingaga võidu kihutama hakka?

Lakitud puupinkidel vedeles ajakirjade koomiksisabasid, tuhkjas liiv vahepõrandalt oli kihina kleepunud higiste sokitaldade külge.

Lift kolises ja rappus rööbasjuhikuil. Kuubikujulisse kasti — vaguni uksekorrusele — mahtus kolm ühise seljatoega istmepaari, äärmistel pinkidel sõitjad võinuksid jalad seinale sirutada. Seda oligi tehtud, seina kattevineer oli määritud kingajälgedega.

Kastis polnud peale Bannisteri hingegi, tema platvormilt liftitulijad olid poetunud treppe pidi vaguni üla- ja allkorrustele. Ei meeldi ta inimestele? Bannister oli varemgi täheldanud, et tema kõrvale ei seata end istuma, pigem seistakse, laest rippuv tasakaalukonks peos, väsitatakse jalgu.

Andke mulle mina, andke mulle nägu ja olemus! nõudis Bannister. Tehke minust keegi! Tahan millelegi tugineda. Olen vormitu amööb. Olgu, saagu minust kaabakas, astun Miitinguerakonda. Ei, panen pommi prügikasti erijaotuspunkti trepikojas. Mimikri! Mis sest — vähemalt mingi pide, millega ahastust tõrjuda. Seltskond, kellega vestelda. Pole ma õige ahastajagi. Tahan anduda metodistlikule Jehoovale. Andu! Kes takistab? Kuidas vältida meeleolude kõikumist? Las ma olen nümfomaan, nagu Anda. Las ma olen kirikukoristaja, nagu Saarah. Las ma olen nagamann, nagu Jeus või Joonatan. Juba kadestad poegi, nooremteadur Bannister! Las ma olen edutu teadlane, andke mulle aktsepteeritud roll! Kuidas mängida õnnetut armastajat? Inimest, kes kahetseb patuelu? Tõrjutut? Andke mulle teine iseloom, pisut stabiilsem! Kandku ma hädaldajaristi! Kas sina, Marc Ystadt, suudaksid minust teha pabe-

liidi, kellelt naeratades küsitakse: vabandage, kas koht teie kõrval on vaba?

Ent asjalood olid hullemad. Kuskil enda sees, nagu laokil-oleku loogilise jätkuna — et segadus oleks täielik ja ükski alge ei puuduks —, märkas Bannister korda ja süsteemi, ning see põhi kiskus teda peibutava hukatuse poole. Ikka ihkas mees kätt enda külge panna, õigemini püüdis organiseerida mõjud enda ümber hukatuslikeks ja seejärel ilmsüütuna enda ees väliste olude tõttu kannatada.

Abiellunud oli ta teadmisel, et Saarah talle ei sobi. Masdaismi dissertatsiooni teinud ekstra selleks, et direktor Li väitekirja kalevi alla pistaks. Andaga jännanud, et kahestuda sübariitlusesse ja rigorismi ning otsekui kolmandaks roaks end peatselt hüljatuna tunda.

Käis peen, mitmekihiline endaga krillimine, ja seegi enesepaljastus ei pööranud teda loomulikkuse teele. Hangeldaja! Loodab ta kunstkannatuste eest tasu? Kellelt? Millist? Surma näol? Kunstsurma näol?

Keegi puudutas Bannisteri õlga. Mees ärkas enesesüüdistuste hõllandusest. Ta pidi pea kuklasse lööma, et näha just nagu plakatilt «Piletita reisijad on ühistranspordi vaenlased!» mahaastunud konduktorit — kaarjate vuntside, muheda taadiolemisega, läikivates ratsaväelasesaabastes ja triikraua alt tulnud vormirõivais, puusal kabuur ja peos täksitangid, mille sääred miskipärast isolatsioonikihiga vooderdatud.

Bannister kobas sõrmeotstega kõrva tagant. Tühjus. Kummati oli ta vaksalikassa ees rullikeeratud pileti sinna torganud. Nooremteadur tundis end üleannetuselt tabatud koolipoisina.

«Proovige teiselt poolt, härra!» soovitas mõnus isand, vanainimesesilmades vembumehesädelus.

Bannister ei pannud kunagi piletit vasaku kõrvalesta vangu. Siiski oli liftipääse seal, kolmnurkne mulkki juba sisse vajutatud.

Konduktor mugistas hambutut naeru.

Mõtteis unelevaid sõitjaid on nad tragid narrima!

«Sündsuse piires võib nii paljajalu kui sokkide väel vagunis viibida. Kuid pagasipilet peab ühel pagasiga sõitjal ometi olema,» sõnas see liftikonduktorit mängiv liftikonduktor, elu närvesäästvaima mänguliigi üks harrastajatest.

Trahvi teopaigal maksta ei tohtinud, karistusprotseduur oli didaktilisel eesmärgil pikemaks venitatud, pidi lõppema korrarikkuja enda pangaskäiguga.

Elukutsehüvesid nautides tõmbas ametnik kirsasaapataskust pliiatsi. Juriidiliseks õienduseks vajalikud paberid paiknesid portupeerihmal rippuvas ohvitserimapis — diktatuur sõjaväestab kõik. Protokolli koostamine kestis kaua.

«Nooremteadurid eksivad alatasa eeskirjade vastu. Vanemteadurid, professorid ja akadeemikud ei iial. Tõu viga,» trööstis formularide täitja.

Aknast paistsid majade õhtuhämaruses tumepunased, kaldakendega plekk-katused, korstnapühkijaredelite otsad viiludel ristakuti. Lift aeglustas langemist. Kuulmekiled kummusid rõhust. Bannister neelatas.

Peatuses tuigerdas vagunisse šlaagreid lällutav naistejõuk — Andat nende hulgas polnud. Konduktorit märgates põrkusid purjus pabeliiditarid ehmunult perroonile tagasi.

«Ma ei mõista, miks meid ei armastata,» kommenteeris kirjutaja semulikult.

Kes seda mõistab?

Vilgas töö, mille käigus võeti ka päkajälg, vältas Bannisteri jaamani. Trahvija pigistas hüvastijätul mehiselt kätt. Trahvitu tänas, asetas täidetud blanketi seljakoti — *corpus delicti* — küljetaskusse, kangutas raske kandami kõhule, taris ähkides vaksalipingile. Kare teraspõrand masseeris liivaseid taldu.

Siinne jaam oli hooneta; perroonistik nagu püstiseatud sauruseskelett Korrusekorraldaja nimelises zooloogiamuuseumis, tekkis Bannisteri peas võrdlus. Olen muistse hiidsisaliku luustiku roiete vahel, muigas mees, mõtles, milline lament läheb lahti Tõelise Ajaloo Loomise Instituudis, kui teatis juhtunust päeva-paari pärast direktor Li kantseleisse jõuab.

Mina oma sektori prestiiži alandada ei luba, see on avalik ja ilmselt selge eesmärgiga sigadus, raiub proua Deboora Kassandra. Vedada pagasit ilma pagasipiletita, see on sihilik sulitemp, tahtlik kavatsus heita halba varju instituudi kogu perele, toetavad prouat teised intrigandid.

Pannakse sulg sappa? Tõenäoliselt praegu veel mitte, Li teab, et naistekarjast pole töötegijat; Bannisteri nimega koosseisus lõikab direktor vähemalt morozovistide maailmas profiiti.

Mademe päike oli loojutamata, Kellaajavalitsus hoidis mingitel taktikalistel salakaalutlustel kohalikku aega taga. Võibolla sellepärast, et siin elasid peamiselt eakad pabeliidid ja vanureil on harjumus varakult magama heita.

Õhus heljusid papliehmed, madal, kaamepunane päike värvis udusulgsed ebemed roosakaiks. Vilu iil kattis higikorbase naha külmavärinaga.

Siiski oli ta õiges paigas, informaator polnud teda petnud, kuigi just neiu võis vagunisse konduktori saata — kettata telefoni toru ta vastamise järel haaranud oli.

Minna jäi tubli pool versta.

Kunagi asfalteeritud tänavkoridorid jooksid kiirtena laiali perroonistiku keskmiselt platvormilt. Viie- ja üheksakorruse-

lised betoonkarbid olid külitud vabaplaneeringu järgi, lagunenud, mahajäetud, kuid seni lammutamata, asukaiks peamiselt pensionärid.

Mööda platvormitreppi sööstis rahmeldades üles hilinenud reisija.

Ei, kiitsakat tormajat ei huvitanud rappudes ja kolisedes šahtisügavikku langev liftisaba, vaid tema, Bannister. Käed laiali, näos pahvatav jällenägemisrõõm, jooksis mees talle otsa, kaisutas keevaliselt, embas, musutas habemes suunurki.

Hädavaevu säilitas Bannister tasakaalu, äärepealt oleks ta selili prantsatanud, äge süleleja kõhul vingerdamas.

Nii tuliselt ja bütsantslikult polnud teda veel kuskil vastu võetud.

«Tere! Lõpuks ometi!» hõikas mees.

Bannister astus sammu tagasi, pühkis varrukaga suu puhtaks, vaatas. Pruun, heinapepreist kirjatud poolpidune poeülikond, mõlemad pintsakunööbid puudu, õmblusniidiotsadki tasakulunud. Narmas särgikrae, sooniline kõri, habemetüükais terav lõug, vermitsevad põsesarnad. Hõõguvad, ent lõbusad sinisilmad. Nisuvalgetes juustes praht. Vasaku käe põial ja nimetissõrm hooletult raiutud, pool näppu alles. Amputeerimiseeskirjade järgi tuli lüüa täpselt alumise jätke kohalt — üleüldine minnalaskmine on nakatanud timukkonnagi. Tömp pöidlaots vist sügeles, kaks korda vahele jäänud varas (pikanäpumees! meenus Bannisterile eufemism) kratsis kärbatanud nahka.

Tundus, et kõhetu, pohmellis tüüp on kraavis ärganud.

«Mis sa vahid? Läksime seltskonnas tülli, noh, läksime. Klobisime väheke, ikka juhtub. Omad koerad purevad, omad koerad lepivad.» Ligitikkujat haavas jahedus.

S e l t s k o n n a s ei läinud Bannister eales kellegagi tülli, kui, siis ainult tööl või ajakirjanduse kaudu. Aga mis seltskond sinusugusel on? Kas sina ka Andaga maganud oled?

«Su kingad on staabis. Mina hoidsin. Kellelgi ei lasknud täikale viia. Kuule, Modigliani, lase jutt lahti. Miks mina pean kogu aeg vatrama, sina muudkui põrnitsed.»

Modigliani? Peetakse teda sisserändajaks Tuhande Kolmekümne Esimeselt Suurkorruselt, sestap mediterraanselt pulbitsev südamlikkus? Tema on kodakondne vaarisadest saati. Ka see on seisusevahe. Või käibivad s t a a b i s varjunimed?

«Ütle midagi. Kingad on, ausõna, alles. Ainult üks kord panin jalga, kui pudeleid viisin. Ära pea pikka viha,» mangus mees.

«Aita tassida.»

Tundmatu vahepeal morniks vajunud ilme lõi särama. «Mida tassida? Kohe aitan!»

Bannister osutas seljakotile perroonipingil.

«Vedeleb ammu või?» põrkus mees kõheldes tagasi, luuras professionaali pilguga platvormilolijaid.

«Alates sellest ajast, kui ma ta sinna panin.»

«Sinu oma?»

«Minu.»

«Kust said?»

«Ostsin.»

Mees laskis laia naeru. «Aga kui nähakse?»

«Ei juhtu midagi.»

«Sinu saak, ise tead. Mina olen puhas poiss. Mina aitan sinu o s t e t u d kraami tassida, pea meeles!»

Kõhn ja sitke vennike vinnas seljakoti ropsuga turjale, mõlemad kanderihmad üle parema õla. Rahalaadung kõlksus, varises ühele küljele.

«Ma tean küll, mis sa täna saanud oled,» ütles mees, kui nad trepist alla laskusid.

«Mida siis?»

«Paned mõistatama, ah?»

«Panen.»

«Kabjanaelad need ei ole, eks?»

«Ei.»

«Noh, seda ma arvasin.»

«Kuhu nüüd?»

«Staapi muidugi.»

«Mul on vaja minna seda teed.»

«Tahad ringi teha? Kardad ikka Ämbliku-omasid? Ega nad nii kõvad poisid pole. Rohkem kraaklevad. Aga olgu, sina leppisid minuga ära, mina teen sinuga ringi. Ma arvasin kohe, et oled alul tõre. Kõik need päevad olen sinu peale mõelnud. Lollisti sai riidu mindud.»

Üks noor naine võiks minu peale mõelda, aga tema mõtleb teise inimese peale, nagu sinagi.

Mõnda aega kõndisid nad vaikides. Rentslis ulus peremeheta, truudust pakkuv peni, võibolla elektrooniline.

Tänavkoridori asfaldiaukudest paistis munakivisillutis. Raamide ja klaasideta akendeaugud seni lammutamata hoonete seintel mustasid. Haljasaladel vohas rinnakõrgune pajuvõsa.

Vastutulijaid ilmestasid selged kõdunemismärgid. Aukus silmad, luised randmed. Astmaköha turtsuvad mehed. Rinnatud pabeliiditarid, kuivanud sääreniiskadel jämedaks tursunud veresooned sõlmlemas. Kuidas nad kütte ja elektrita toime tulevad? Tuul vingub läbi majade, ja kindlasti hoitakse siinkandis düüsid ööd ja päevad pärani. Liftikorraldus on nad siia vangistanud, pageda raske, mõnel võimatu. Surmageto! Surm enne surma. Ja siiski on nad siia kõikidelt etaažidelt ja floori-

delt vabatahtlikult kokku sõitnud. Miks? Leevendab saatusekaaslaste nägemine pika lahkumise vaeva?

Ei hoolitse sootsium pensionäride eest, kelle kulul ta tegelikult elab, kelle aastakümnete jooksul loodud väärtusi ekspluateerib ja kellele pajuki näol vaid naeruväärse osa tagastab. Tühjaksimetud pabeliidid kõngegu! Ise elatakse pensionäride vaevast, aga luuakse müüti nende ülalpidamisest.

Toimub mingi õhtune promenaad, kõik on tänavale jalutama tulnud. Kiindunud paarid. Veider on see üle seitsmekümneste armastus. Kas nooremas eas on armastus vähem veidram?

Suletakse leivapoode. Ühemüüjaäridel on luugid ees.

«Tead, Modigliani, ma leidsin uue nipi, kuidas pättidega käituda,» pakkus kandja äkki õhinal kasulikku nõu.

«Ja see oleks?»

«Kui sulle tänaval kallale tungitakse, pommitakse raha või midagi nihukest, siis küsi kohe, kuidas sinna või tänna minna. Pättidele meeldib kangesti õpetada. Jalamaid unustavad oma plaani, kukuvad seletama, et sealt ja sealt kaudu, selle nurga pealt ära pöörata. Linna tunnevad nigu peopesa.»

«Aitäh. Pean meeles.» Bannisteri üllatas käbliku mehe võhm ja energia — õlgagi polnud ta teekonnal vahetanud. Kuigi, jah, paremal õlal kandmise põhjus oli muidugi see, et vasakul õlal ta kanda ei saanuks — vasaku käe pöidlajupiga poleks ta seljakoti kanderihmu koos hoidnud.

«Ausõna, mõjub. Paar korda on mind selle nipiga haneks veetud. Usud või ära usu, aga, viuhti, peast lipsanud, milleks õigupoolest ligi astutud, muudkui vahutad, et ärge te jumalaeest enne kolmandat põiktänavat alla käänake. Lähed veel saatma, et küsija teelt ei eksiks. Pärast koguni hea meel, et tegin inimestele rõõmu.»

«Tõesti?» küsis Bannister pisut totralt.

«Nii see paraku on,» tunnistas kaaslane nördinult kibedat tõtt. «Neil on tohutult nippe, kuidas meie eest plehku panna. Tahad, räägin veel mõne?»

Palvela eterniitkatusel mänglesid loojatava päikese kiired.

«Teinekord,» vastas Bannister.

«Siit läheb Ämbliku-omade uus piir. Üleeile kehtestatud, sellepärast sa ei tea. Kui nad kaugemal ärplevad, siis . . .»

«Ma pean sinna minema,» katkestas Bannister, näitas ristiga palkmajale lagunevate betoonkarpide vahel.

«Mida tegema? Palju seal ei ole. Vaesed.»

«Ma lähen palvetama.»

«See on õige mehe tegu. Noh, mina sinuga kaasa ei tule, mina olen ja jään katoliiklaseks. Vaat, katedraalid on varandusest pungil. See vilets onn ei toida,» lõi kandja käega, laskis koti turjalt selja taha langeda.

Mündid helisesid.

«Kabjanaelad need muidugi pole, aga siiski tunnen ma üht hipodroomiomanikku, kes naela eest santiimi pakub. Devka, kuskilt pole naelu võtta. Paneme hakkama? Kümme protsenti mulle vahendajatasu.»

«Peab järele mõtlema.»

«Kuule, Modi, ega sul rahaga kitsas pole? Ma võiksin sulle lühiajalist laenu anda, kuniks hipodroomilt saame.»

«Ei, tänan.»

«Noh, olgu siis. Hüvasti jätma ei hakka, staabis räägime edasi,» lõpetas mees.

Bannister vaatas, kuidas appitõtanu vasaku käe kolme sõrmega nisuvalgeid juukseid siludes piki Ämbliku-omade uut piiri kaugenes.

Oo, lihtsameelne kaasajooksik, amatöörvaras, keda timukadki tüssavad! Sa ei aimagi, kuidas ma veel igatsen teie staapi tulla, sinna end igaveseks peita!

Äkki mees viskas pulli? Peab praegu peenikest naeru, et näe, sai jälle ühele paljasjalgsele kõhedus naha vahele aetud? Äkki koksas ise saamatult ka sõrmed maha, et hõlpsam näppajana esineda? Amputatsioon kui grimeering! Et nõnda bandesse vastu võetaks? Et elutäitev roll hankida?

Modigliani, Modi. Kust oled sina seda nime kuulnud?

Teadagi, kust: heidikud on kanged ajalehelugejad ning Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse juhtivail kunstnikel oli tava võtta endale pseudonüümiks (mis kinnitus jäädavalt) selle mehe nimi, keda enim matkiti, et plagieeritav ajaloost välja tõrjuda. Ja teatud seltskonnas oligi trikk õnnestunud, põhjakihtide jaoks eksisteerisid vaid kohalikud Modiglianid, Raffaelid ja Picassod; rohkemgi: põhjakihid olid endid nn. juhtivate kunstnike järgi ristinud. Nõnda praegu. Aga viiesaja aasta pärast? Kes eristab siis kahte-kolme Modiglianit? Säilinud politseiarhiivi kübemete kaudu võis mõni varas vabalt kunstiajalukku pääseda, varga elulugu võis ajaloost tõrjuda nii matkitava kui matkija eluloo, varga tõeline nimi saada kunstniku kodanikunimeks.

Oli sündimas vastupidine Saksa-Roomale. Seal müstifitseerisid Aristotelesed ja Platonid endile samanimelised eelkäijad nn. antiikaegadest, et hiljem ise oma müstifikatsioonide poolt tõrjutud olla, et olla järelpõlvede poolt süüdistatud oma müstifikatsioonide matkimises. Seal oli loodu loojast suurem, siin mitte.

Iga ühiskond esineb oma vaimsete võimete kohaselt.

PALVELA EES KASVAS SEITSMEHARULINE EHTNE PÄRN. Südasuviti oli võrast varju, sügiseti lõikasid kirikulised selle okstelt kääridega õisi, talviti unelesid pärnateed rüübates reli-

gioosseis elamusis. Õigemini: neis, mida peeti religioosseiks elamusiks.

Püüd Jumala — Tõe — poole on meie oksidentliku kultuuri võõrandumislembelisim element, alati aldis hälbima teelt Jumala poole kõrvale, tootemitesse, ikoonidesse ja kiriklikku organisatsiooni. Ju teeb seda hirm Tõe ees, õhtumaalasele olemuslik eskapism. Kirik kui pelgupaik Jumala eest, pelgupaik, mis ennast jumaliku sõnumi vahendajana reklaamib! Normaalne: selle malli järgi on seatud kõik maised asjad, mall ise pabeliitluse hingetellimus.

Ukse vahel lipendas paber. Kiri Bannisterile! «Arthur, kus hulgud? Käisin siin, tahtsin põrandat niisutada. Helista, kui olèd võtme mati alla pannud! Saarah.»

Vaskse läikega vaksapikkune võtmekobakas sukeldus lukuauku sujuvalt ja helitult, uks avanes kääksuta.

Hämaras esikus rippus seinaleht. Esimene, siniste pärlmutterpeadega nööpnõelte abil kinnitatud kirjutis kutsus üles ühinema metodistlike käsitööringidega. Ülevalgustatud värvifotod demonstreerisid, kuidas noored ja vanad, mees- ja naissoost koguduseliikmed, palel poseeritud andumus ja solidaarsus, Jumala ja pensionäride hüvanguks sokke koovad.

Kassipojad veeretasid põrandal lõngakerasid, lausa heldi koherentsest idüllist! Istusid taburettidel, vardad sõrmede vahel, Bannisteri sugulasedki — äi, ämm ja Saarah, eriti südi kuduja näis olevat Saarahi isa. Igatahes oli äia jalge ees hunnik lõngakerasid ja kõige armsamad kassipojad.

Oli foto lavastatud, misanstseenis säilitatud osatäitjate käsitööväline positsioon?

Idee ise polnud laita: aidata ennast ja kohaliku mademe ätte Jumalale pühendumise sildi all. Või oli siiski halb, päris variserlik? Võis ju abistada ilma sildita, koguni salaja. Aga kollektiivne teraapia toimis ikka, kooskäimine oligi siinne Jumal, tuttavate nägemine religioosne elamus.

Teine kirjutis kujutas endast midagi koolipoisi raudvara taolist. Vasakpoolses tulbas olid üles loetletud Antikristuse omadused: «Ärgu ükski teist petku mingil kombel; sest see päev ei tule mitte enne, kui on tulnud äratanganemine ja saanud avalikuks ülekohtu inimene, hukatuse poeg, kes paneb vastu ja tõstab enese üle kõige, mida nimetatakse Jumalaks või jumalateenistuseks, nii et ta istub Jumala templisse ja ütleb enese olevat Jumala. Sest ülekohtu saladus on juba mõjumas . . .»

«Aga seda tea, et viimaseil päevil tuleb raskeid aegu. Sest inimesed on siis enesearmastajad, rahaahned, hooplejad, ülbed, teotajad, sõnakuulmatud vanemaile, tänamatud, õelad, südametud, leppimatud, laimajad, pillajad, toored, hea põlgajad, pet-

turid, kergemeelsed, sõgedad, rohkem lõbuarmastajad kui jumalaarmastajad, kelledel on jumalakartuse nägu, aga kes salgavad tema väge. Ja nendest hoidu eemale. Sest nende seas on ka mõned, kes poetuvad majadesse ja võtavad oma võrku pattudega koormatud ja mõnesuguste himudega naisterahvaid, kes alati on õppijad, kuid kunagi ei pääse tõe tunnetusele. Aga otsegu Jannes ja Jambres hakkasid vastu Moosesele, nõnda hakkavad need vastu tõele; nad on inimesed, kes on arust ära ega pea paika usu poolest.»

«Ja ma nägin metsalist tõusvat merest. Sel oli seitse pead ja kümme sarve ja tema sarvede peal kümme ehissidet ja tema peade peal Jumala pilkenimesid. Ja metsaline, keda ma nägin, oli pantri sarnane, ja tema jalad olid nagu karu jalad ja tema suu nagu lõukoera suu, ja lohe andis temale oma väe ja oma aujärje ja suure võimu. Ja ma nägin ühe oma poegadest olevat nagu surmavalt haavatud ja tema surmahaav paranes. Ja kogu ilmamaa imetles, jälgides metsalist, ja nad kummardasid lohet, et ta metsalisele oli andnud selle võimu, ja kummardasid metsalist ning ütlesid: «Kes on metsalise sarnane ja kes suudab sõdida metsalise vastu?» Ja temale anti suu rääkida suurustamise ja jumalapilke sõnu, ja temale anti meelevald tegutseda nelikümmend ja kaks kuud. Ja temale anti võimus pidada sõda pühadega ja need ära võita; ja temale anti meelevald iga suguharu ja rahva ja keele ja rahvahõimu üle. [———] Ja teine ingel järgnes temale ning ütles: «Langenud on suur linn Baabülon, kes oma hooruskiima viinaga on jootnud kõiki rahvaid!» [———] Siis tuli üks seitsmest inglist ja kõneles minuga ja ütles: «Tule, ma tahan sulle näidata suure hoora nuhtlemist, kes istub suurte vete peal, kellega on hooranud ilmamaa kuningad ja kelle hooruse viinast on ilmamaa elanikud joobnuks saanud!» Ja tema viis mind vaimus kõrbe. Ma nägin naist istuvat helkjaspunase metsalise seljas, kes oli täis pilkenimesid ja kellel oli seitse pead ja kümme sarve. Ja tema otsaesisele oli kirjutatud saladus: «Suur Baabülon, ilmamaa hoorade ja jälkuste ema!» [———] Ja ma kuulsin teist jäält ütlevat: «Minge välja temast, minu rahvas, et te ei saaks tema pattude osaliseks ja et teid ei tabaks tema nuhtlused.» [———] Häda, häda, Baabülon, sa suur linn, sa vägev linn, sest ühe silmapilguga on su kohus tulnud. [———] Häda, häda, sa suur linn, kes olid riietatud kalli lõuendi ja purpuri ja helkjaspunase riidega ning olid ilustatud kulla ja kalliskividega ja pärlitega, sest ühe silmapilguga on nii suur rikkus hävitatud! [———] Nõnda visatakse suur linn Baabülon äkitselt ära ja teda ei ole enam. Su sees ei ole kuulda enam kandlelööjate ja pasunapuhujate häält ega leidu sinus enam ühtki ametimeest; ja enam ei kosta su sees veski mürin; su

sees ei paista enam kuulda peigmehe ja pruudi häält, su sees! Sest sinu kaupmehed olid maa suured isandad, sinu nõidusega on kõik rahvad viidud eksitusse! Sinust on leitud prohvetite ja pühade verd ja kõikide verd, kes on tapetud maa peal!»

Päris ilus, pidi Bannister äia julgust ja amatöörriigivastasust tunnistama.

Metsaline, Antikristus, hukatuse poeg, suur hoor oli muidugi Korrusekorraldaja — meie kurjuse kvintessents — oma metafüüsilises pidevuses, aga ka tema, Bannister, koos Andaga oma üheksakuises, lõimetusepikkuses patuelus. Nelikümmend ja kaks vihjas Tuhande Neljakümne Teisele Suurkorrusele.

Teaduslik tõde seisnes loomulikult muus: Johannese ilmutusest pärit eshatoloogiline karje, metsalise ja Paabeli hävingu kirjeldused siin seinalehes, olid — nagu ammu korrektselt tõestas Nikolai Morozov — tähistaeva šifreeritud ja ülitäpne deskriptsioon kehtiva kalendri järgi viitas 368. aasta 20. märtsi ööle, mil Basileus Suur postile pandi — mehe postilt mahatulekut tähistatakse kevadeti Jeesuse elluärkamise/ülestõusmisena, mida sai hiljaaegu ilmalikult Jaan Oksa väljakulgi tähistatud koos karnevali, rahapõletamise, väljaku ümberristimise ja Jaan Oksa kuju postilt mahavõtmisega. Hiljem maeti see Bütsantsi keiser (b a s i l e u s, kreeka keeles valitseja) Cheopsi püramiidi — Gizas asuvasse, mitte kohalikku, mille jalamile Bannister oli täna keskhommikul jätnud saalväljaku seinalt eemaldatud Jaan Oksa nimesildi.

Nii tihedalt on põimunud tõde ja vale, kaksikvennad Ahura Mazda ja Ahriman.

Äia hirmutused võivad mõjuda ainult harimatule pabeliidile.

Raudvara parempoolses tulbas olid loetletud Jumala salanimed, Saarahi isa usin omalooming, lillakat jälge jätva keemilise pliiatsiga paberile kraabitud:

Algpõhjus, Universumi ja Inimeste Valitseja, Igavene, Alguseta, Lõputa, Muutumatu, Kõikpaikne, Kõikvõimas, Kõiktäiuslik, Kõikdimensioonne, Ülitark, Ülipüha, Looja, Lakkamatu, Kõikvalitseja, Kõige Oleva ja Elava Valgustaja, Ühtne, Tõde, Kõrgeim Ausus, Kõrgeim Kõlblus, Eetika, Piiritu Tervik, Ainus, Kõik, Meile Mõistmatult Meid Kasutav Hea, Tänu Kellele Kõik On Toimunud, Nimetu, Iseennast Tõestav, Iseenda Põhjus, Iseenda Tagajärg, Materialiseerunud ja Materialiseerumatu, Substants, Kultuur, Kõikide Mõtete Looja, Konkreetse Asja Mõte, Konkreetne Asi, Konkreetne ja Abstraktne, Aposterioorne ja Aprioorne, Aeg, Armastus, Ruum, Üllas Hoidja, Kõiketeadja, Kõikide Nähtuste Vastastikune Seos, Tunnete Adekvaatsus, Jääv, Lõputul Hulgal Lõputute Väärtuste Kandja, Isa, Poeg, Püha Vaim, Õiglane Kohtunik, Kõrgeim Vaimne Eksistents, Üldine Seaduspärasus, Kõiki ja Ainult Sind Armastav, Nähtamatu, Ilma Kelleta Juuksekarv Peast Ei Lange, Kausaalsus, Tuules Hõljuv Rukkiväli, Metafüüsiline ja Transtsendentne, Armuline Isa, Iga Hetk, Kõikjal ja Alati, Sina, Mina, Tema, Absoluutne, Jumalik.

Kas neist hajuvatest, tautoloogilis-aksioloogilistest põhiomadustest piisas Ta enda loodud Antikristuse taltsutamiseks? Ega Mees pole olnud nõnda vägev, et on loonud kivi, mida Ise tõsta ei jaksa?

Ja üpris veider vastandus: Antikristus *contra* Jumal; need kaks ei moodustanud teineteist välistavat paari, harilikult neid koos ei käsitletud.

Bannister taipas: seinalehe koostamises tuli ilmsiks äia kompromissimeel — Jumala kirjeldus oli tõlgendatav Korrusekorraldaja ülistusena, nõnda oli seatud vastukaal pähetikkuvaile provokatsioonilistele paralleelidele Antikristuse iseloomustuse lugemisel.

Mees tiris seljakotti mööda eeskoja laudpõrandat edasi.

Kummalgi pool pikisaali ust seisid kontorilaudadel kaks korjekarpi, kõik neli siltidega: KORRUSEKORRALDAJALE, PALVELA REMONDI HEAKS, MADEME PENSIONÄRIDELE, GASTARBEITERITELE. Bannister tõstis keedupotisuurused astjad ükshaaval sülle, raputas. Kolmes viimases helises paar vaskveeringut, esimene oli päris tühi. Ja piluta! Nõnda siis täidetakse selles Issanda telgis keisrile keisrikohuse andmist.

Äi on kaval: nuhk sinna karpi raha suskama ei hakka, normaalne kirikuline samuti mitte, aga sätestatud usuelueeskirjad on ilusti joones. Avaus on kinni, et kirjaoskamatu või muidu sõge kogemata ei eksiks. Aga et kuidas hindab säärast nutikust Jumal? Ega see tundu liiga maine, pühadusest valgustamata?

Bannister oli varemgi täheldanud, et taevase sõnumi vahendajaile on omane iseäralik manööverdamisvilumus, peenem ja läbinägelikum korruseaparaadi tšinovnike samalaadsest oskusest, ja kuigi vahendus muidugi ei kannata vahendaja isiku tõttu, eriti veel metodistlikus koguduses (Jumal on kõikvõimas, kõikjaleimbuv, võib kontakteerumiseks kasutada sulimat pastorit-preestrit-jutlustajat; Jumalat ei huvita ega riiva karjase individuaalsed väärtused, Tema laenab füüsilise keha), põhjustas tähelepanek ikkagi mehe kollektiivse kombetäitmise loidust. Bannister, maksimalist, kelle jaoks püha polnud kunagi tarvilikul määral püha, räpane küllalt räpane ja andumine neile mõlemile eales täiuslik, haistis silmakirjalikkust.

Aga mis siis, kui taoline vilumus on olukordade sunnil Jumala kingitud ja sinu urgitsemine pärit su usu nõtrusest? küsis mees endalt, kuid küsimused ei hajutanud kahtlusi —

oma egoismis rihtis Bannister vahendusteta otsekontaktide poole.

Mees sõlmis kandami lahti, toppis astjatesse münte. Stolperi annetus, minu osa on üksnes multiplitseerimine ja kohaletassimine, nohistas ta habemesse, kätel käia lastes. Kuidas äiale märku anda, et rahal on ahelreaktsioonina paljunemisvõime? Kuidas Saarahi isa nõidusest lähtuvasse rikkusesse suhtuks? On ta nii kange jünger, et valmis Saatanaga kampa lööma Jumalale meelepäraste eesmärkide saavutamiseks?

Pimenes kähku — valgusejagamisegagi kimbutati vanuritemadet, mille religioosse teenindamise eest kasin pühamu hoolitses.

Kogudusel oli küll autonoomne jõujaam, nelja labaga tandempropeller pärna otsas elektrist käitatud mussoone püüdmas, et neid tagasi elektriks muuta (ja ka selleks, et käärkambris hajutaks elektriventilaatorituul äia sigarisuitsupilved). Ent Bannister ei vajutanud laelampe põlema. Hulgused võisid akendest sisse piiluda, pealegi ei soovinud ta peremehetseda Saarahi isa valdustes — tal polnud karmi ja seltsimatu melanhoolikuga klappi tekkinud juba siis, kui ta kostilisena tolle leivas hingitses, ega hiljemgi pikkadel sugulusaastatel.

Kolm korjekarpi said raha pilgeni täis, kott tublisti kõhnemaks ja kergemaks. Kas tasus ta üliõpilaspõlve üüri-, toidu-, riietuse- ja muud võlad?

Käsikaudu kobades otsis Bannister ukselingi, astus edasi.

Palvekoja pikisaalis mustas öö.

Ninna immitses nõrka elupuuokstelõhna, mälestust viimasest õnnistusest. Ehk eile viidi siit välja kirst.

Mees teadis, et interjöör on kasarmlik. Hööveldamata laudadest pilditud seinad, lihtsates raamides aknad värviliste klaasideta. Rõdugi ei toetunud ümmargustele sammastele, vaid neljakandilistele prussidele.

Siin apelleeriti Jumala kaastundele, tähelepanu pälvimiseks toonitati vaesust.

Läheb siis Jumalale maine rikkus korda oma pahupidiseski väljenduses?

Pinkegi pole, siia ei tuldud, jalg üle põlve, istuma. Siin peeti Jumalaga suhtlemist karmiks igapäevatööks, ülevat peomeeleolu Antikristuse peibutuseks.

Igamees valib endale sobiva kontseptsiooni asketismist toretsemiseni. Jumal on tolerantne ja pluralistlik, meie soovide nägu.

Bannister kõndis ettevaatlikult kooriruumi piirdeni. Sokkis jalad tallasid oksi nagiseval laudpõrandal. Küllap matusejäänuseid koristama oli Saarah tulnudki.

Kottpimeduses nähtamatuks altaripildiks oli — ikka kasinuse

(ja võibolla lihtsameelseile ka dokumentaalse eheduse) rõhutamiseks — mustvalge foto Lunastajast Kolgata ristil. Oi, kuidas me tahame, et meie eest teised kannataksid ja sureksid! Ja meie iha ajada ebamugav teistele kaela on projitseeritud müüti Jeesuse ristilöömisest. Endile halastame, lastes Jeesusel hiljem ellu ärgata, segame endi eest oma mürgiste salasoovide jälgi! Ajalugu, nagu Jumalgi, on meie nägu.

Teda, Bannisteri, jättis legend Kolgatal toimunust külmaks, tema igatses ise surra, sestap eelistas ta varianti Basileus Suurega, kes kohe ellu jäi. Tema, egoisti eest ei pidanud surema teised.

Rist on muidugi kaunis efektne vorm, jagab pinna automaatselt nelja ossa, sätib osad vastuvõetavasse rütmi. Harudeta vertikaal — Basileuse seisupost — on selles mõttes kehvema mõjuga. Paljalt ühe figuuriga kompositsiooni naljalt välja ei mängiks, kentsakalt püstja taiese kummalegi äärele tuleks elamusi tekitavat lisada. Vahest tingis just maalipinna ühtlase jaotuse tarve ühe kurjategija paremale, teise vasakule, kes alul samuti tammusid postidel, hiljem, müüdi vastuvõetavamaks kohandudes, rändasid koos teisenenud Õpetajaga ristidele? Ja pildid postidega hävitati kui uueks valeks kõlbmatud? Ja on tahvelmaali sünd ja areng renessansis seotav hiigeltellimustega, mis kaasnesid altaripiltide ja ikonostaaside vahetusoperatsiooniga?

Jaa, Õnnistegija peab surema, muidu ei raputa hinge, ei anna mõõtu välja, ei kinnistu argipäevamuljeis. Ellujääja löögile ei pääse, sestap unus Basileus. Ellujääjat ei raatsita tunnustada, ka võib too mõne hiljem avastatud ebakorrektsusega müüti õõnestada, talle asetatud lootused purustada. Ainult surnuid värvatakse oma erakonda, nemad on kuulekad.

Aga ikkagi: mis siis, kui sajandeid on tõe pähe kehtivate renessansimüstifikatsioonide tõttu vale mehe poole pöördutud, vale mehe ees vagatsetud ja vale mehe ees silmakirjatsetud? Ehk sellepärast olemegi sattunud Kõikvõimsa lõpliku viha alla, peibutavasse kiusatustemaailma?

Noh, palveta, vana Jumalateotaja, tunnista teistki autoriteeti enese kõrval, otsekontakt Jumalaga säherdusist pisiasjust ei sõltu, pealegi pole pimeduses näha, kelle ette sa põlvili laskud!

Bannister tundis võõraid silmi kuklal. Jehoova? Alati kohalolev Anda? Permanentne jälitusluul, mis pärit Jumala kui igavese valvaja hüpoteesist?

Mees võpatas viivitusega, mööda tahenenud higikorbaga kaetud ihu jooksis jäle külmavärin.

Olid need tema omad silmad, mis teda selja tagant jälgisid; pole siin nelja seina vahel kedagi peale tema, ning kahestumist ja enesest eemaloleku tunnet tekitab kaemuse püdel halvatus.

Mingite taltumatute erkude nürilt rivaalitsev isemeelsus, nende omavahel klaarumatu konflikt.

Oo, püha meditsiiniline füsioloogia, sa seletad kõik, sellepärast oledki laialttarbitav!

Tunnetuse Adekvaatsus, meenus Bannisterile Jumala üks nimedest esikuseinalehest.

Varemgi oli mees siin kiriklas võpatanud.

Mullu Jõululiturgial palus ta Saarahi ja poiste keskel andeks Anda-patte, et esimesel pühal kalli kingitusega plika juurde tormata ja taas hoorata.

Ehteita kuusepuul olid säranud elektriküünlad, raagus pärna otsas ringelnud pakases propeller. Kellegi pilk puuris häbematult ta kukalt. Hing tülitamisest ja perekondliku idülli rüvetamisest raevunud, pööras ta ümber ja nägi, et tema selja taga palvetab mehiselt eakas, mustanahaline robot, kühm küürus, psalmid murenevail huulil, reetlik isolatsioonita traadijupp kõrvas tolknemas.

Pürid religioosse õndsuse poole, kunstkolakas! Milline on sinu, elektroonilise väeti Jumala-pilt? Miks äi seesuguse on kogudusse meelitanud? oli Bannisteris kihvatanud konservatiivne omanikutunne, mis sakraalse maailma kuulutas pärispabeliitide kantsiks tehnika võidukäigu eest. Jeusi ja Joonatani polnud palveid pobisev neegerrobot üllatanud ega häirinud, noor põlvkond oli aastatuhandelõpu viguritega rohkem harjunud.

Aga milline on sinu, luust ja lihast väeti Jumala-pilt? küsis nooremteadur endalt pilkases pimeduses, koolnulõhnalised elupuuoksalõiked läbi liivaste sokkide lampseid taldu kõditamas. Sul polegi keskendavat sihti, tuletorni tormis ja öös, ennastformeerivat nägemust, su laokilolek ja edutus on kujundanud su enda sarnase tüma ja mosaiikse Jumala, kellesse sa vahel usud ja vahel mitte — nagu endassegi.

Umbsus nööris hinge. Targutused kaanetavad meeled. *Ratio* viib Jumalani ainult läbi aatomifüüsika, mida tema, Bannister, ei mõika.

Mees langes põlvili, mammonamärss kõrval, käed sõrmist seotud.

Hingepiinadest priiks! Kõhklustest vabaks! Kadugu meeleheide ja rusutus!

Kas egoistlik aastatuhat pakub lõppude lõpuks ühe teistele pühendumise hetke? Ühe enesest loobumise, neuroosidega koormava ego hülgamise hetke? Teiste mõistmise hetke? Põrgupatsaanide kiusamisest vaba hetke? Asjade ja suhete reaalse seisu tabamise hetke? Enese Jumalasse sulandamise hetke? Saarahi, Anda, sugulaste, Deboora Kassandra, Li lihtsa ja inimliku mõistmise hetke?

Saarahi siledaks nühitud põrandalauad vetrusid korraks. Vasak põlv sattus vist oksamühu peale, Bannister nihutas jalad pisut harki. Pea kohal ja külgedel ujus mustav dimensioonitus.

Kõikidest suundadest korraga kostsid rõduoreli summutatud inimhäältekatked. Velmusid palvelaseintesse salvestunud koraalid nagu kaugete, lahekäärus merepõhja imevate pumpade õõtsuv ja mahe müha.

Kuuldusid puitu jäädvustunud kaebed, artikuleeritud ja artikuleerimata palved, saadetud Bachist.

Mees teritas kõrvu, sotsioloogi kohusetunne sundis võitma võõristust, mis kaasnes pidurdava mõttega, et ta sekkub teiste diskreetsustesse.

Milline äge omakasupüüd! Issand alandati (või ülendati?) kingitusteletiks.

Aktsendiga mammi: anna mulle pesumasin «Maali», minu nimi on Rosa Asgersson, elan —14 mademel, +3 storeyl, F83 — 627, 073039.

Gümnasisti ema: las homme jääb poja matemaatikakontrolltöö ära. Tema ei pidanud vajalikuks koordinaatide lisamist, lootis vist Kõigenägija taiplikkusele.

Noor poetess sõjakalt: tee nii, et mu luuletus trükitaks ja et ma homme ei rasestuks; kui teed, teata enne kümmet telefonil 1802741 või muidu pean ma jälle ema tagant pille näppama!

Eristamatud, risti-rästi unelmad: tahan vihmavarju, kassipoega, peaparandust, reisi palmidekorrusele, piletit neobiitlite kontserdile.

Kähinaks röögitud spordifanaatiku bass: las «Lõvid» löövad omavärava!

Arglik kantseleirott: et lauaülem Lorenzo Guerrerol kõik hästi läheks ja et ma laupäeval tema juubelil ei aevastaks!

Ahmiti raha ja kortereid, nuruti naabri lehmale tõbe ja endale tervenemist, kõige rohkem aga ametikõrgendust, mis mured murraks, pensionitõusu ja konkretiseerimata õnne.

Ei ühtki ühiskondlikku mõtet! Türannia peletas sotsiaalsed probleemid pabeliitide enamuse peadest.

Ei ühtki andunud palvet kellegi teise eest! Kas Saarahi isa teab, et tegelikult peab ta ahnet turgu ja mitte pühamut?

Jehoova, lase need lihtsameelsed oma telki, ära pane neile pahaks nende sõgedust, palvetas Bannister, tajus äkki oma topeltsilmakirjalikkust: tema teab, mida ja kuidas tohib paluda, tema oskab nii Jumala kui Jumala ja inimese vahelise «aparaadiga» suhelda, talle on õpetatud õigeid palveid — tema tahab oma õpetatusega, teiste eest palumisega endale tulu lõigata.

Noh, Jumal, olen valmis anduma irreaalsetele elamustele!

«Su pila kaanetab su meeled, ateistihakatis, su huumor on kaitserelv su enese eest,» kuulis Bannister eesti keelt.

Kooriruumi põrandale tekkis nelinurkne kuuvalguslaik. Rohekaskollane kuma peegeldus vaibalt altari foto-Jeesuse naelutatud jalgadele.

Seintekohin vakatus.

«Mis see oli?» küsis Bannister.

Vaikus.

«Tunnetuse Adekvaatsus, Kõikide Nähtuste Vastastikune Seos, Iseenda Põhjus, ütle, mis see oli?» kordas palveasendis mees küsimust, hoomas ise oma pöördumises tahtmatut iroonialoori, kui äia nuputatud tiitleid loendas.

«Olen siin!» kõmistas Jumal taas eesti keeles.

Audiaalne ilmutus ei kohutanud nooremteadurit. «Ma arvasin, et sa ei vasta, täitsin niisama kombeid,» otsis Bannister kohaseid sõnu. Ka oli kunagi ooberi- ja enesemüümisepõlves Remsu kingitud õpikuist omandatud keel unarul. Meenutus pani mehe muigvele: literaat polnudki kolkapatriootlikult suurustanud — mõnes mõttes oli tema kiidetu tõepoolest rahvusvaheline keel.

«Ma kuulan teid, härra Arthur Bannister.»

Mida oli tal, kes kahtles kohtumise tõelisuses, tegelikult Jumalalt soovida? Vaid üht: saada Tema sarnaseks, Kõikvõimsaks.

Loendamatuis une-eelseis uiteis oli mees kujutlenud enda kätte piiritu lõhkuva jõu — mürktapvad gaasid, purustavad pommid. Nende kohaleasetamiseks — esimese eristajad arhitektuuriväärtusega hoonetesse, teised kroonuilmetuisse — piisanuks mõttetööst: tahan, et juhtuks nii.

Vaat siis: isikliku tabamatuse ja võidu garanteerinud, alustaks tema oma sõda Korrusekorraldaja ja juhmide aparatšikute vastu — aktsioonkondades kärgataks plahvatustekanonaad, konditsioneeride torudest vihiseks reeturite kabinettidesse surmav gaas. Lendlehtedes — needki tekiksid tema soovil ise kõikide pabeliitide postkastidesse — esitaks ta nõudmised: Korrusekorraldaja jalgupidi üles puua, Miitinguerakond kuulutada kuritegelikuks organisatsiooniks. Vaat nõnda oleks ta veendunud, et peab õiglast sõda, et ta pole kellegi salakavalate intriigide tööriistaks — nagu ta oletas olevat Anda. Kuid kas sellele häälekõmistajale tasub reeta oma totaalseid tapaplaane? Äkki on ta hoopis nuhk, ilmutus, sedastusbüroo kurikaval sepitsus?

«Mu aeg on piiratud,» kuuldus Jumalalt.

«Nüüd, mil Sa end vist ilmutanud oled, pean isikliku auahnuse ja valu taandama. Inimkonna nimel — kõlagu see pealegi pateetiliselt — lahendama üldisi asju.» Verejanu mõtte-

mõrvadega kustutanud, lõi Bannisteris välja intellektuaali teoreetiline huvi.

«Palun, härra Arthur Bannister, lahendage! Püüan olla võimaluse piires avameelne,» lubas Jumal.

«Kõigepealt: ega mind pilgata? Kas hääl, mida usun kuulvat, tõestab Su olemasolu? Või on tegemist väsimusest tingitud viirastusega? Olen täna mitukümmend versta maha vantsinud — nagu Sa ehk tead —, tõenäoliselt pettekujutelmadele aldis.»

«Kui ma vastaksin, et tõestab, ei välistuks hallutsinatsioon. Kui ma ütleksin, et Mind pole, ka mitte. Paradoksid ja topeltparadoksid, just säärased, milliseid teie seal all teoloogiaharrastusis pruugite, et Minu olemasolu kiusavast küsimusest lahti saada,» lausus Jumal vestluse alguses pettunult.

«Aga mis usku Sa üldse oled — Paabel tahab seda ammu teada?»

«Mis mõttes — mis usku?» osatas Jumal tõrksalt.

«Kas Sa oled kristlane, muhameedlane, budist, jahvist, masdaist või keegi teine? Miks Sa salatsed?»

«Mul pole aimugi teie sektideks jaotumisest. Budism, kristlus, islam. Mõni veel. Mida need tähendavad? Kliimavöödeid?»

«Helde aeg, Sinu käest tuleks seda küsida! Muide, mulle ei meeldi salatsemisele rajatud võim, ei taevas ega Paabelis. Mul on tunne, et see ei viita vägevusele, rääkimata aususest. Miks manipuleeritakse kulisside varjus, miks Sina selleks eeskuju pakud?»

«Ma olen praegu teie palge ees, härra Bannister. Mis saan mina sinna parata, kui ebalejad ja põikpäised Minu ja pabeliitide vahele müüre laovad.»

«Sa polegi siis Kõikvõimas? Või ikkagi oled? Olgu, kasutan — taas inimkonna esindajana — soodsat juhust, et raiuda läbi predestinatsiooni- ja teoloogiatihnik, mille kallal targemad mehed on päid murdnud mõtlemise algusest saati. Milline on Sinu, Ilma Kelleta Juuksekarv Peast Ei Lange, nagu on kirjutatud (nagu Sa oled lasknud kirjutada?), roll? Kas oled kõikette määranud või jätnud ruumi inimese vabale tahtele?»

«Missugune on teie kreedo?»

«Kas Sa ei tea seda, Kõikide Mõtete Looja? Mind ei jäta maha kahtlus, et Sa paned mind kordama seda, mis on Sinu soovil mu suus, ja needki laused pole erandid.»

«Nõnda et mõnikord usute Minusse, härra palvetaja?»

«Kimbatuses küll. Ja seda, kas ma usun või mitte, peaksin ma Sinu käest küsima. Arvan, et Sina oled ladunud kõhklusemüürid. Miks Sul neid tarvis on, ei suuda ma mõista. Aga siiski — puht pedagoogilistest, poliitilistest, kasuistilistest ees-

märkidest lähtudes — kaldun pigem koos Spinoza ja Kantiga Sinu osa vähendama. Ka ei oleta ma skolastiliselt, et hüpotees Sinu olemasolust on Sinu olemasolu tõestuseks. Vist Augustinuse (see pühak teotses keskajal, selles olen ma veendunud), kuid võibolla hoopis Sinu loodud salakaval dogma absoluutsest predestinatsioonist, mida nii vaimustatult tervitasid endid Sinu eestvõitlejaiks kuulutanud reformaatorid Calvin ja Luther, viib eetilise mandumiseni, on demoraliseeriv ja kahandab indiviidi isiklikku vastutust oma tegude eest. Fatalism ning — ja järgnevatki ei hoia ma endale — õpetus ainujumalusest sigitavad diktatuuri, ja võibolla on see kõik Sinu süü. Niisugune on minu kreedo, ja veel niisugune, et ma ei aima, kas see on Sulle uudis. Sa pole mind valgustanud.»

«Mind võib süüdistada kõiges. Olla patuoinas ongi minu üks puhastavaid funktsioone. Ka oma Anda saate te minu kaela ajada. Ja sellegi, et see noor naine teil südamel ripub.»

«Järelikult mingil määral tegeled Sa maise eluga. Kas Sa kuulsid, kui ma Sult surma palusin? Nädalate kaupa — ja nii endale kui talle, ning lõpuks, et olla sotsiaalne, ka Korrusekorraldajale.»

«Taolised palved ei küüni minuni.»

«Kas taevas on siis ka tsensuur?»

«Loomulik valik eetilise printsiibi järgi,» põikles Jumal.

«Aga kuidas see teostub? On kantseleid, on kontrollijad, kes otsustavad, mis kõlbab ja mis mitte?»

«Ennist lasksin ma teil kuulda, millise jamaga mind harilikult tülitatakse. Pean kasutama abinõusid koormuse vähendamiseks.»

«Kas Sa seda ei määra, mida Sult soovida?»

«Ei. Selle otsustab vaba tahe.»

«Kantseleides muidugi intrigeeritakse. Onupojapoliitika, pistised, saama- ja võimuhimu. Aga kuhu jääb inimeste võrdsus Jumala palge ees?»

«Võrdsust ei ole. Kuid see ei sõltu Minust, vaid teist seal maa peal.»

Bannisteri põlved kipitasid, mees tõusis sirgu. Keha lõikas aknast põiki langevaid kuukiiri, kooriruumi vaibale tekkis kogukas vari.

Jumala ees püsti, lõi talle pähe jumalavallatu mõte: vahest vestleb Jumal temaga altkäemaksu eest? Stolperilt pärit saatanliku raha eest, mis ta korjekarpi pistis? «Aga miks oled Sa nii seadnud, et Sult kõike paluda ja Sind kõiges süüdistada saab? Kas oled masohhist nagu minagi? Embame siis teineteist, kaks enesepiinajat!»

Jumal kõhistas muhedalt. «Kust te, härra dissertant, võtate, et kõik on minu seatud?»

«Väljakujunenud meelelaad on nakkav. Muuseas, peaaegu oleksin unustanud: kas Sa palveid üldse täidad? Vähemalt neid, mis Sinuni küünivad?»

«Usu kaudu annan teile jõudu neid ise täita. Olen Algpõhjus. Sekkun võimalikult vähe.»

«Nii et õigus on Spinozal ja Kantil?»

«Stoikuil. Nende hoiak ja eetika meeldivad mulle enim. Püüan ise stoik olla, Zenonit, Senecat ja Marcus Aureliust matkida.»

«Kunas need mehed tegutsesid?»

«Minu jaoks ei eksisteeri aega. Mina näen neid praegugi tegutsemas.»

«Kas Jeesus, kelle fotol ma praegu kuuvalgushelki näen, on Su poeg?»

«Neitsi Maarja ja Kolmainu müüdid on totrad, kuid lähikondlased pressivad peale, et las jäävad. Väga raske on sisseharjunut reformida.»

«Nõnda et tõelähedasem on Basileuse-variant?»

«Tol ajal — näen neid sündmusi poolkõrbeõhtutes selgelt — oli nii palju ristilöömisi ja postilepanemisi, võimatu on mõista, millist te neist jumaldate. Ka olid tollal Jeesuse, Kristuse ja Basileuse nimed, mille tõlkevasted peaksid ajaloolasele olema teada, väga levinud.»

«Ja Antikristus, kas see tuleb või on Korrusekorraldaja näol juba tulnud?»

«Ma ei vastuta luulude eest, ka levinud luulude eest mitte.»

«Ja ikkagi, kas oled Kõikvõimas?»

«Miks teil, härra Bannister, on tarvis seda kangesti teada?»

«Inimkonna nimel. Emantsipatsiooni nimel.»

«Ja täpsemalt?»

«Nagu kõik hädavaresed, tüürin minagi Jumal olema. Tahan teada, kas tasub ära.»

«Nii ma arvasin,» mõnules Jumal. «Olen ja ei ole.»

«Kuidas sellest aru saada?»

«Olen loonud inimese, kes võib minu vastu mässata, kui ta heaks arvab, kelle mässul võib teatud ringkonnis edu olla. Luua Loojat ületavat ihkab iga meistrimees, õnnestunud on see ainult Minul.»

«Kas mind Andast vabastada on Sinu võimuses? Ega Sina tüdrukut mu teele lükanud?»

«Jälle püütakse Mind nilbusis süüdistada! Olgu, ma talun, kui see teile meeldib. Aga vabastamiseks võin üksnes nõu anda. Muide, säärane palve ei lipsaks kantseleist või, nagu teie väljendusite, tsensuurist läbi.»

«Miks?»

«Aadete, kombluse, üldse elutee valiku olen jätnud pabe-

liidi enda otsustada. Olen stoik ja demokraat, direktiivsed meetodid ja liigne agarus on Mulle vastikud. Olen pisut laiskki, armastan tukkuda.»

«Ma arvasin, et Sa end mõtteski kritiseerida ei luba.»

«Säärasena olete te Mind oma türannilembelises maksimalismis tahtnud näha. Ma ei sarnane isehakanutega, kelleks, nagu te tunnistasite, olete teiegi, härra Bannister, ihanud trügida.»

«Ja seda räägid Sina, usk kellesse sünnitab allumise võlu, mis on maise totalitarismi kehtestamise eeltingimus! Ega Sinu taevane, pealegi bürokratiseeritud demokraatia ole Su kujutlus? Võibolla on aparaat Sul üle pea kasvanud? Kamandab Sinu kontrollita?»

«Ei, nii see ei ole.»

«Kõigil meil on mõningane ülevaade asjadest meist eemal, ja kõigil meil on raskusi enesetunnetusega. Kas Sa ei peaks valitsema karmima käega, et Sinu pluralism poleks loogiliseks paarimeheks Korrusekorraldaja türanniale?»

«Ka poliitika on ala, mille olen jätnud elavate kompetentsi, et jälgida nende südametunnistusepärast valikut.»

«Oled punund endale õdusa pesa, käed räpasest puhtaks pesnud. Ja Sa ei peata oma mänguriuudishimus tapatalguid?»

«Ei. Endil tuleb need teil peatada, kuigi Ma vahel suunan. Mu aeg hakkab ümber saama. Lubasin nõu anda.»

«Kuulan nagu usklik, kellele Jumal on end ilmutanud.»

«Eetika. Öelge mulle: Eetika. See nimi meeldib mulle enim. Öelge: nagu usklik, kellele Eetika on end ilmutanud.»

«Salamisi olen selle tabanud, et Sa Eetika oled. Kuigi pole suutnud end sellegipärast paremaks muuta. Aga mis nõu Sa mulle annad?»

«Hakake revolutsionääriks, härra Bannister! Tehke võrdsus! See puhastaks teie hinge. Minulgi poleks midagi võrdsuse vastu.»

«Kas pommiloopijaks?»

«Revolutsionääriks.»

«Tänapäeval on kõik kohad revolutsionääre täis. Miitingu-erakond kubiseb neist, põranda allagi jätkub, ja osa on põranda all kindlasti sisepresidendi korraldusel.»

«Õigeks revolutsionääriks. Siis olete leidnud, mida sealt ilmast otsite, siis olete Andast ja muust tühjast-tähjast vaba. Seediminegi paraneks, kõhnenuksite. Niisugune on Minu soovitus.»

«Aga missugused on õiged revolutsionäärid?»

«Need, kes eelkõige ennast teiste pärast paremaks muudavad.»

«Mida tähendab «paremaks»?»

«Kas tõesti ei tea teie, vaimuliku poeg, mida tähendab headus? Kas tõesti on vaja ajaloolasele meenutada vabaduse, võrdsuse ja vendluse ideaale? «Kauem raudu me kanda ei taha . . .», «Nüüd üles, keda needus rõhub . . .»,» jorutas Jumal kummastki esimese salmi ja haihtus.

Selgus, et Ta pole viisipidaja.

Matkast ja jutuajamisest rampväsinud, vajus Bannister maha. Veel enne, kui tüse lihamass põrandale prantsatas, mees magas.

Pikakoivaline, kõnekõminast äratatud sääsk pirises pimeduses uimaselt nooremteaduri habeme kohal. Seljakott padjaks, nägi Bannister hüsteerilises unes Anda, Saarahi ja Neitsi Maarja vaaginaid.

Pärani palvelauks kägises tuule kiigutuses. Vaksapikkune vaskne võti sätendas lukuaugus kuuvalgel. Öö metafüüsika varitses.

PÄEVAD KULUSID AFEKTIHOOGUDES. BANNISTER EI väljunud vanalinnaateljeest, kondas toibumatult ja sokkide väel korruselt korrusele. Miskipärast tiris mööblit nurgast nurka. Aeg-ajalt valdasid meest narkolepsiahood. Ta uinus mitmeks tunniks, seejärel oigas.

Kristallselgetes unenägudes oli ta Anda-kamba terroriste toimetanud konstaablite kätte, karjatanud: revolutsioon!, revolutsioon!

Ärkvel vaagis: oli see õilis või kättemaksuhimust sündinud tegu? Ta oli pistnud pussi Anda tupesse, sealt ei pahisenud puhastav veri, nagu ta oli lootnud. Kuiva tera kõrvalt upitasid päid välja siiruviirulised rästikud, kestendav nahk ümber ümara kere, kiimlev tuluke rähmastes silmades. Anda oli rahulikult kommenteerinud: see on mulle endalegi üllatuseks. Ussid kiilusid noa häbemesse kinni, ta polnud jaksanud seda välja sikutada, et sooritada sama teraga kastratsiooniharakiri. Ta oli rästikuid armukadetsenud, ennast õpetanud: revolutsionääri ei ajenda madalad instinktid.

Pärast nurjunud mõttemõrva mõlkus plika küll meeles, aga tema tähtsus kuhtus. Võibolla oli mässudest abi.

Mees maadles iseendaga. Dialoogi Jumalaga pidas ta algava kuutõbisuse ilminguks — Jumal oli olnud täpselt niisugune, nagu ta oli oletanud, tema küsimustele andnud ettearvatud vastused, tema kõhklused olid olnud Jumala kõhklused. Ehk mõnele teisele intervjueerijale oleks Jumal vastanud teistmoodi? Ehk vestles ta iseendaga?

Vastupandamatu vägi kiskus minevikupaikadesse. *They ever come back*, ütles ta iseendale ja läks.

Esimesel käigul ateljeest välja külastas Bannister lammutatud Julianat, ladistas seal nutta: siin olin ma noor, siin sõrkisime isa ja Freddyga, kümblesime kaevul.

Madal tuul sihises üle lageda, asfalteeritud näitusevälja,

krabistas eksportmasinate pakkekiledes, räsis Bannisteri pisarast ja higist papihabet. Miskipärast plagisesid traktorite kabiinide katusteil punakuldsed vimplid, vaskvardad paindu — kas tõesti on lipuga kaubast rahvusvahelisel turul hõlpsam lahti saada? Mis asi siis see lipp tegelikult on?

Siin mängisin ma pusšpalli, siin oli gümnaasium, töinas kolmekümneviiene mees. Siin anti mulle aukiri ja aktsioonkonna stipendium. Siin seisis kirik, siit kulges mansardkorrustega majade vahelt koolitee. Seda mööda me lonkisime Freddyga, valgustasime taskulambiga hommikust kuud. Nüüd on Freddy lurjus. Ja nad on koristanud Korrusekorraldaja ausambagi. Kuidas seda tohtis teha? Kes seda tegi? Kes julges anda vastava käsu? Mis sai x-metalli kamakatest, mundrist ja ordeneist? Säilitatakse neid kuskil muuseumivitriinis või jagasid saamamehed öösel saagi? Siin on mu edutuse ja neurooside juured.

Keda või mida süüdistada? Tema avalale iseloomule vastuvõetamatut omakasupüüu ja valvsuse atmosfääri pingeid? Alatasast pealtkuulamise ja kaebamise hirmu? Tahtejõuetust, sünnipärast nõrka närvikava? Impulsiivsust ja spontaansust, mis ei sobi diktatuuri läppunud õhustikuga? Jumala stoilist ükskõiksust?

Mademekvartalis, kus oli aastakümneid rahus tukkunud Saarahi isa maja, kõrgus koloss — alatusevastase liikumise ideede tundmaõppimise tsentrum. Miks on alumise korruse akendel trellid?

Asjamehed, õhukesed mapid näpus, käisid kentsaka hoone (oli see kiriku sarnane või kiriku paroodia?) ustest sisse ja välja, intriigidest karastunud ilmed näol. Nemad on pumba juures, nende palved jõuavad Jumalani eelisjärjekorras, ilma võitluseta ei loovuta nad privileege. Tema, Bannister, loovutab, tema ei võitlegi, ta pole kippunud eesõigusi rabamagi.

Siin loodeti minust meest, siin usuti mul olevat kõrge lend.

Kellena ta kostivanemad ihkasid näha tütre abikaasat? Sellest polnud eales juttu, nad olid jätnud talle vabaduse teevalikul. Nad polnud patriarhaalsed, need seltsimatud metodistid. Peaasi et ta töötaks end üles, saaks suureks. Ta pole petnud ainult ennast, ta on petnud oma lähedasigi. Ta on paaria, tema saatus on petta.

Tsentrumi kabinettides süttisid tuled, kardinad värvusid valguse maheroosaks. Nagu eha, nagu lõhepunased õhtukoloriidid lõhkikäristatud vihmapilvede vahel. Siin mürises laulatuse järel buldooser, et pühkida kõik loomulik ja lihtne: ehk ongi kirikuparoodia püstitatud tema ja Saarahi pulmaöö mälestuseks? Ajaloolistesse paikadesse seatakse ausambaid. Klomp mõrutas kurgus, rusutus ahistas meeli. Igatahes pole realiseerunud parim variant — olemata olemine.

Pallas Athena kujulise Korrusekorraldaja Kantselei nimelise Ülikooli peahoone ees helkisid lasipuusse lukustatult rivis kaarid. Kallid üliõpilasajad — kui labane, kui õige! Siin harisin ma ennast, siin tagusin ma tööd nagu võibolla ei keegi enne ega pärast mind. Siin kohtusin ma Chernyga, siin ulatas saatus mulle käe eneserealiseerimiseks. Nüüd — kõigel on repetanud maik.

Flooriraamatukogu suitsetamissalongis hõljusid sinkjad pilved. Siin kleepis külge too nooruke libu. On tulemus minu sigaduste palk? Minu talupoeglikult terve vaimu füsioloogiline protest kõlvatuste vastu?

Floorigalerii trepikodade pilditud seinad uhkasid mälestusi šokkidest. Kas kasvatasin ma ennast ise neurootikuks?

Aegajalt tundus hingevalu koomiline ja Bannister naeris. Kuukas ateljees ringi, pidžaama üll ja sõrmede vahel hammustamata võileib sandvitšiautomaadist, tõristas jämedat rinnapõhjanaeru: ma olen vestelnud Jumalaga, nüüd pean surema. Miks ma surma kohta midagi ei pärinud, inimkonna nimel, ah-ah-aa? Minagi salatsesin ja põiklesin nagu Algpõhjuski.

Seejärel mees töötas. Artikkel «Esteetika kolmnurkne vaal» hakkas valmima. Ülikooliaegsest muuseumituupimisest püsisid pildid ja skulptuurid silme ees, kunstiajalooteadmised lahterdasid need -ismidesse. Loov vaim reastas -ismid kolmnurga ABC külgedele. Millisele ajakirjale lugu saata?

Loengudki said loetud, need olid ta eneseteostus.

Bannister andis endale aru, et loengud ei materialiseeru, neist ei ehitu kogutud teoseid, aga ikkagi meeldis talle lektoriamet, pisut peitus temaski, püksivärvlil ripnevast vatsast hoolimata, füüsilist ekshibitsionisti.

Nii kaugele, kui ta lapsepõlve mäletas, oli ta seletanud. Ainus, kes teda kodus kuulama vaevus, oli ema. Meenusid hetked: ta oli vahetunnil kooli õuenurgas sporditeema üles võtnud, koolivennad olid üksmeelselt selja pööranud, jätnud ta õhinal iseendale lobisema vutiklubide karikasarja uuest süsteemist. Ta oli vanatädi juubelil, külas, mis oli elektritraatidega ühendamata, nad olid istunud tikitud linadega kaetud korvlaua taga, ta oli muginud härmakirmes viinamarju, väljast olid tuppa kandunud lõõtsmooniku simmanihääled, õues löödi murupolkat, ta oli terve õhtu kurjasti pruukinud mõne viisakama ja kannatlikuma maainimese külalislahkust — selgitanud ülemeelse tunnetamisprintsiipe pühas ilmutusaktis. Ta oli esitanud kontrollküsimusigi, et poleks möödamõistmist. Paarkümmend aastat hiljemgi oli piinlik, piste torkas rinda. Targutav kollanokk! Spekuleerisid tõeliste usklike religioosseil tundeil!

Isa, kes oli koguduse ees kuldsuu ja käärkambris kuldkuu-

laja, püüdis temalegi õpetada teiste tähelepanemise kunsti. Kuidagiviisi oli noor Bannister algtõed omandanud, ent tema teistekuulamine oli võlts ja teesklev — teistel oli haruharva talle midagi meelespidamisväärset öelda, ikka kibeles tal keelel parandamise ja täpsustamise tuhin. Ja ta oli veendunud, et tõelise tarkuse ees vakatab ta alati, teritab kõrvu ning hoolitseb, et räägitav mälust ei kustuks — Cherny ja mõne teise targema õppejõu loengute salvestuse ühtejärge kuulamine tõestas talle, et ta sedapuhku endale ei valeta. Isa argumenteeris: seltskondlikus vestluses ei peagi selguma tõde, seltskondlikus vestluses ei vahetatagi informatsiooni, seltskondlik vestlus on kollektiivne teraapia, ventiil, mille kaudu auruvad pinged.

Aga kui ladratakse rumalusi? Kuhu sa unustad oma õpetajarolli? oli noor Bannister katkestanud isa monoloogi.

Kes ei kuula, see ei armasta, Jumal paneb meid kõiki tähele, oli isa ta jutu läbi lõiganud.

Ja kui teda kuulatakse, tähendab see armastamist? Ah, kõik üks lõhe reaalse ja ideaalse mina vahel! Pimestav kõrgendatud enesehinnang! Marc Ystadti peaks appi kutsuma, et seedimine mässamata paraneks.

NÄDAL-POOLTEIST PÄRAST PALVELAS ÕÕBIMIST SISENES külalislektor Arthur Bannister ühe viienda järgu ülikooli sumisevasse ringauditooriumi.

Kingatallad liimusid poonise parketi külge, tülikas oli sammuda. Astmestiku kõrgenev, amfiteatrit meenutav saal oli kuulajaist tulvil, Bannisteri austati — mida mõtleksid seda nähes koolivennad, kes ta gümnaasiumiõuel üksinda jätsid selgitama karikamatšide süsteemi?

Mees riputas musta suvekaabu sarvnagisse kateedri kõrval, harutas aeglaselt kaelast musta poeedisalli.

Kateedris Bannister viivitas, silmitses üliõpilasi. Nende seas oli päris palju andasid — nooremteaduri deduktiivne vaim tegutses välistamismeetodil —, tõstis silmad sinetavate laugudega pabeliiditarilt sinetavate laugudega pabeliiditarile, nokkis sõklaid tera otsides: ei, too kõrvarõngastega ei ole Anda, too blond ja pruunide silmadega samuti mitte, tolle haaknõelaga põses punkari puhul on asi kahtlane, temas peitus Anda-võimalus.

Bannister oli tulnud läbi troopikapalavuse ateljeest, enne väljumist puuderdanud keha higistamisvastase võidega, katnud pooride kaevusuud kaanega. Mink ajas sügelema.

Bannister otsis tuulejaki põuetaskust sigaretipaki. Leidus esimese rea lipitseja, kes välgumihklit kraapsas. Lektorile määratud tuhatoos oli tahvli äärele tõstetud, tulepakkuja asetas selle kummardades puldile. Oskad sa veel midagi või sellega su võimed piirduvad?

Mõnuga tõmbas mees esimest mahvi. See oli vaimne ja füüsiline enesekontroll, kõrgushüppaja keskendumispaus enne hoojooksu. Ta oli end kogunud, masohhistlik Anda-krahh ja somnambuulne ilmutus meenutasid end vaid tuimade tuigetena armistunud koore all.

Külalislektorite toas, kus Bannister oli loengu valvežurnaali registreerinud, oli talle sekretärineiu sõnad peale lugenud: siinsamas õppiski too riiklik kurjategija Antonio Sewark, budistlik enesepõletaja endisel Jaan Oksa saalväljakul; kulub aega, enne kui meie ülikool endalt häbi maha peseb.

Tähendas märkus loengu sisu suunamist, valvsusele manitsemist? Auditooriumi kaarjasse tagaseina oli riputatud profülaktiline abinõu, rohekuldne loosung: ETTEVAATUST, SPIOONID! VAENLANE KUULAB TEID! Tema, Bannister, järgis oma õpetajate vabameelset tava, sääraste kantseliidiootsuste peale ta vilistas.

Bannister raputas tuhatüü toosi, et see habemesse ei pudeneks, mõõtis kuulajaskonda.

Leinameeleoludest oli asi kaugel, mäluti nätsu, sahistati kingataldadega. Kaks korporandist riiukukke silitasid rapiiriterasid.

Bannister mõtles rääkides. Just loenguil, publiku ees, publikust ergastatud, puhkes loov alge temas õide. Mõte sünnib suus, oli hüüatanud dadaistist sürrealistiks kasvanud Tzara ja Bannister pooldas taolist irratsionaalset kontseptsiooni, nagu ta kõike intuitiivset, šokeerivat ja spontaanset pooldas. Tema polnud vagur staatusepunktide noppija. Temas lahvatas mässumeel — enda, mitte Korrusekorraldaja vastu. Ning kõnepuldis tundis ta end nagu kala vees. Ta ei peljanud (siis, kui ta veel end kontrollis) pidada pausi, et joovastuses tärganud väärt idee bloknooti täheldada — et see mälu pimedale kaduvikupoolele tagasi ei haihtuks. Teda vapustasid epileptikud Amenhotep III, Jeesus, Muhamed, Marcus Aurelius, Leonardo (need kaks olid üks ja seesama), Dostojevski, kes oma geniaalseid mõtteid lõi vappekrampides ja hämarolekus, kuid kel oli imepärane võime endast välja sonitud sõnum meeles pidada, hiljem kirja panna või dikteerida kronistile.

Lõikusid kuskil sealkandis esimene ja teine signaalsüsteem üheks? Bannister uskus, et rääkides kontakteerub tema aru subjekti impersonaalse teadvusega, et tõde ekspluateerib tema hääleorganeid ilmaletulekukanalina, verbaliseerumismehhanismina, on teinud seda juba gümnaasiumipõlves, tegi vanatädi juubelilgi, ja hilisem piinlikkusetunne pole muud kui võltskasvatuse «kultuuritus», temasse poogitud variserlikkus. Taotles Bretongi oma automaatüleskirjutamisega sama? Taotles Trotskigi, kelle allkiri on Bretoni kõrval sürrealistide neljandal

manifestil, oma permanentse revolutsiooniga sama? Ju. Sest permanentne revolutsioon sarnaneb happeningiga ja see omakorda langetõvehooga, mille ekstaasis ja somnambulismis ilmutab igavene ja absoluutne tõde, sõltumatu tunnetatavaist ja tunnetamatuist tingimusist. Jaa: ükskõik, kas kunstiks (Breton) või poliitiliseks aktsiooniks (Trotski) vormununa, võrdselt puhastavad mõlemad.

Bannister tahtis mõne, eriti hiilgava ja palavikulise loengu lõppedes kateedri ette kõpsanud õnnitlejailt küsida: millest ma rääkisin, püsisin ma üldse teemas? Tagantjärele enesekontrollil olnuks teinegi pool: kas te saite minust aru? Aga ta ei soovinud tunnustajaid solvata. Ta oli siis kõnehoos unustanud märkmeid teha, arutsensuuri kaotanud. Viivuks oli ta vist olnud Jumal. Ta sööstis musta loojamäkintošši nagist haarates läbi õnnitlejate ja tänajate parve auditooriumist välja, uitas, konksus sõrm mantlitripis ja mantel järele lohisemas, toibumatult mööda koridore, kingitud lilled pudenesid kaenla alt ükshaaval tänavpõrandale. Veri kohises peas, ta eksis Vana Paabeli umbtunneleisse, sealt pirgelõhnalisse õllevabrikute rajooni, silma võrkkestal vilksatasid (kaugemale, s. o. lähemale reaalne maailm ei ulatunud) inimkriipsujukud, jäätiseputkade kahkjad kontuurid, prügikonteinerid rentslis. Ta kuulis oma häält — sügav ja kandev, aga kohati narmendav. Tema hääl oli miskipärast artikuleerunud talle mõistetavateks paroolideks, mille abil üksikud mõtted pidasid vajalikuks end meenutada, kerkisid pealmisesse teadvusesse ilma igasuguse korra ja loogikaniidita. Aga siiski: mis neid mõttejuppe reastas, mis või kes valis just neid?

Ent suurem hulk suus sündinud mõtteid ladestus mälu varjupoolele. Korvamatu löök teadusele, pabeliitide asisele maailmapildile? Kas tajus midagi säärast isagi, ületamatu kantslimees, kui ta räästoolist kirikulisi vahkvihase metodistliku Jehoovaga nahutas?

Ja meeletuna linnamademeil lennates valdas nooremat ja tüsedamat Bannisteri taoti kõhedus: lipsas üle huulte mõni ejakulatsioonipalangus Andalt kuuldud roppus? Painavates seeriaunenägudes rahmas Bannister mäkintošihõlmad valla, paljastas publiku ees oma riista — ilmsi ta ei teadnud, mis temaga juhtub, kui kurat (või tõde?) ta seest lahti pääseb. Vist ei lipsanud, miks muidu mind õnnitleti, lõikelilledega üle puistati, veenis ta ennast. Ei maksa ka kogu aeg endas neuroose provotseerida, masohhismilgi tarvis lõõgastuda.

Aga pagan neid silmakirjalikke õnnitlejaid teab, mõnd sorti publikule meeldivadki rõvedused. Ja ta võis sülge pritsida. Nartsismipuhang seegi, nagu retoorikuand ja kujutelmad ekshibitsionistlikust aktist. Ei, ta habe oli kuiv. Ent sellegipoolest:

kus viibis ta joovastuses? Ahura Mazda või sarvilise Ahrimani kütkes?

Arthur Bannister kustutas pooliku sigareti õppejõutuhatoosi, seiras saali. Põrmugi mitte matusenägudega kuulajad ilmutasid juba pöördtoolide kääksutamise ja lauaklappide plaksutamisega kannatamatust, üks ülbe pilguga piiga esimeses reas puhus närimiskummi hammaste vahel valkjaks palliks, naeratas seejärel otse silma sihtides meelalt — tegevus, mis Bannisteril assotsiatseerus kondoomi ja oraalse himurusega. Sangar — Antonio Sewark, kelle mõjude eest valvežurnaali pidav sekretärineiu oli paar minutit tagasi hoiatanud — otsustas surma minna ja teie vigurdate!

Bannisterile meenus juhtum, millest pajatamisega akadeemik Cherny armastas seltskonda lõbustada neomorozovistide salongis. Chernygi pidas loengu eel parajaid ootuspause, et tekitatud pingega auditooriumi tähelepanu hõivata. Kord veninud vaikne sissejuhatus vist mõnekümne sekundi võrra pikemaks ning õpihimulisemad neiud protesteerinud rindade paljastamisega! Cherny, vana merekaru, olnud kärgatanud: ah häbenete, ah topite omad tühjad nisad tagasi! Las jäävadki lotendama!

Armetu sugupõlv, sajatas Bannister endamisi. Ideaalid, üllus, ausus, ustavus, sõprus — need on kadunud mõisted, ehk põlgategi neid, nagu põlatakse kõike võõrast ja hõlbuelu takistavat. Mille olete tõstnud kilbile? Sahkerdamise? Vammina õgib akadeemilist keskkonda keskpärastumine ja mandumine. Eetikaoaasi püsimine on võimatu. *Alma mater*'itessegi imbub ajastu kuri ja omakasupüüdlik vaim . . .

«Härra professor, on aeg!» hõikas keegi John Lennoni prillidega noormees käekellale patsutades.

Seegi mandumine, mee mokale määrimine. Teate küll, et ma olen kraadita, aga ikkagi: härra professor!

Laes vurises neli rohmakat tiivikut, hõljutasid juukseid pool- ja veerandandade soenguis. Amfiteatrikujuline saal ootas, minimakid salvestama lülitatud, sulepead sõrmede vahel.

Bannisteri meetod loengut pidada välistas enesetalitsemise, hoiatusile kuuletumine olnuks tema jaoks võrdne diskvalifitseerimisega. Ta vihkas paberilt mahalugemist. Ta ei saanud ajada kaks korda ühte ja sedasama juttu — eneseplagieerimine oli tülgastav, loovust ignoreeriv, kuivalt mehaaniline protseduur.

Mees võttis tuulejaki põuetaskust märkmiku ja pastaka, asetas need tuhatoosi kõrvale. Bannister lõi. Kestvalt:

«Eelmine kord oli juttu nn. antiikaegadest, nende päritolust. Veendusime, et tohutud spekulatsioonid ortodoksses ajalookäsitluses pärinevad renessansimüstifikaatoreilt. Et kõik need antiiksed olümpiamängud, mere- ja maasõjad, jumalad, sena-

tid, triumfimarsid, rõõmubakhanaalid ja riigid on fantasööride sulepeast välja imetud, eeskujuks Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigi lähiminevik. Üks teravmeelne ja hästihonoreeritud bluff on tuletatud kaunis loogiliselt teisest, teine on olemasolu tõestuseks nõudnud kolmandat, laviin on liikuma pandud. On sündinud ajastud, korrused ja rahvad, kel ja mil pole reaalsuses vähimatki katet. On kirjutatud tuhandeid monograafiaid, romaane, kaitstud dissertatsioone, vändatud filme, ja tänu viimastele on uskujail isegi kõigutamatu visuaalne ettekujutus. Lihtsameelsed on hüpnotiseeritud ja kahtlejaid on kasinalt. Ka on ortodokssel kronologiseerimisel organisatsiooniline tagatis: ajaloolase karjäär on seatud sõltuvusse selle tunnustamisest. Nõnda: kogu ajalooteaduse see osa, mis valgustab renessanssist varasemat perioodi, on täielik vale . . .»

«Valet on hilisemalgi ajal!» hõikas toosama John Lennoni prillidega juudinoormees vahele.

«Ja, oh, kui palju!» õhkas nätsuõhupalli puhuv piiga.

Bannister vajutas nupule, valgus kustus, tahvliekraanil vilkusid numbrid ja tähed, tagaridadest kostsid tonditamishäälitsused.

Tahvlile tekkis tabel:

Aadam, Jumala poeg, esimene inimene	=	Mena, esimene vaarao
Sett	=	Tota
Eenos	=	Agot
Keenan	=	Ata
Mahalelel	=	Isfais
Jered	=	Mirbip
Eenok	=	vana, kepiga vaarao
Metuusala	=	Kebhu
Lemek	=	Butsau
Noa	=	Ka
Seem	=	Benotern
Arpaksad	=	Utsnas
Keenan	=	Senta
Sela	=	Tsatsa
Eeber	=	Nebka
Peleg	=	Tseesar-Šahh
Reu	=	Tota
Serug	=	Setšes
Naahor	=	Nef-Erk-Re
Taara	=	S-Nef-Er-U
Aabraham, Rooma impeeriumi isa (siit algab ka Matteuse evangeeliumi	=	Cheops-Hufu, esimese suure püramiidi ehitaja

Jeesuse genealoogia, varasemad Matteusel puuduvad)

Iisak	=	Dedef-Re
Jaakob, Iisraeli riigi isa	=	Hef-Re, teine suur püramiid
Juuda, Juuda riigi isa	=	Menkab-Re, kolmas suur püramiid
Perets	=	Šepses-Kaf (nn. külm püramiid)
Hesrom	=	Us-Kaf (nn. puhas püramiid)
Arni (Matteuse evangeeliumis Aram)	=	Šahu-Re (nn. hinge taevasse ülenemise püramiid)
Admin (puudub Matteuse evangeeliumis)	=	— (puudub Abidossa tabelis)
Amminaadab	=	Kaka
Nahson	=	Nefer-F-Re (nn. hingepüramiid)
Salma (Matteusel Salmon)	=	Ne-Us-Re (nn. kindlustatud püramiid)
Boas	=	Menku-Gor (nn. pühim püramiid)
Oobed	=	Dedke-Re (nn. kaunis püramiid)
Jesse	=	Unas
Taavet	=	Tota
Naatan (puudub Matteusel)	=	Ussk-Re
Matata ,,	=	Meri-Re
— (Luukal puudub, Matteusel Uurija)	=	— (Abidossa tabelis puudub)
Menna (Matteusel Saalomon)	=	Meren-Re
Melea (Matteusel puudub)	=	Nef-Erk-Re
Eljakim ,,	=	Gor-Meren-Re-Tsefamtsaf (linnupüüdja)
Joonam ,,	=	Ntst-Erk-Re
Joosep ,,	=	Menk-Re
Juuda (Matteusel Rehabeam)	=	Nef-Erk-Re
Siiemon (Matteusel Abija)	=	Nef-Erk-Re-Nevo
Leevi (Matteusel Aasa)	=	Dedke-Re-Sema
Mattati (Joosafat Matteusel)	=	Nef-Erks-Re-Hendu (võnkuv)
Joorim (Jooram Matteusel)	=	Meren-Gor
Elieser (Ussija Matteusel)	=	S-Nef-Erk
Jeesus (Jootam Matteusel)	=	Nek-Re
Eeri (Ahas Matteusel)	=	Nef-Erk-Re-Teruru
Elmadam (Hiskija Matteusel)	=	Nef-Erk-Gor
Koosam (Manasse Matteusel)	=	Nef-Erk-Re, isa Senib
Adi (Aamos Matteusel)	=	S-Nef-Erk-Enu

Melki (Joosija Matteusel)	=	. . . ku-Re (nime algus dešifreerimatu)
(Baabüloni vangipõlv)		
Neeri (Jekonja ja tema vennad)	=	Nef-Erk-Re (ja tema vennad)
Sealtiel	=	Nef-Erku-Gor
Serubaabel	=	Nef-Er-Irk-Re
Reesa (Matteusel puudub)	=	Neb-Hru-Re
Joohanan „	=	Sank-K-Re
Jooda „	=	S-Hotšep-Pata-Ib-Re
Joosek „	=	Tsep-Erk-Re
Simei „	=	Nub-Ku-Re
Matatia „	=	He-Hep-Er-Re, võibolla ka He-Hep-Erk-Re
Mahat „	=	He-Ku-Re
Nangai „	=	Mao-e-t-Re
Esli „	=	Mao-e-Hru-Re
Nahum, Tröostija (Matteusel Abihuud, juutide esiisa)	=	Neb-Peh-Tata-Re
Aamos (Matteusel Eljakim)	=	Tseser-Re, võibolla ka Tseser-er-k-Re
Matatia (Matteusel Asur)	=	O-Hep-Erk-Re
Joosep (Matteusel Saadok)	=	O-Hep-Ern-Re
Jannai (Aahim Matteusel)	=	M-Hep-Ern-Re
Melki (Elihuud Matteusel)	=	O-Hep-Eru-Re
Leevi (Matteusel Eliaser)	=	M-Hep-Eru-Re
Mattat (Mattan Matteusel), Jumala ettekuulutus	=	Maet-Neb-Re (naine peegliga, monoteismi kehtestamine)
Eeli (Jaakob Matteusel)	=	Tsesar-Heper-Re-Soten-i-Re (taganemine monoteismist)
Joosep (Matteusel Joosep, Maarja mees)	=	M-Peh-Tata-Re
— (Matteusel Maarja)	=	Abidossa tabelis kaksikvõim: Me-Re + naine peegliga, tõe valitsejanna
Jeesus (Matteusel Jeesus Kristus)	=	Ramses Suur, Jumala poeg
Kokku: 77 põlve Aadamast, Jumala pojast (Matteusel 42 põlve Aabrahamist, Rooma riigi rajajast)	=	Kokku: 77 põlve Menast, esimesest vaaraost, 42 põlve Hufust, esimesest püramiidist

Vaikuses krabisesid suled, üksikud tudengid käisid tahvlit pildistamas. Tagaridade loomakarjed vakatusid. Bannister mõistis kütkestada. Mees ootas, kuniks enamus jõudis tabeli kopeerida, alustades siis kommentaari:

«Vasakul, nagu lihtne aru saada, on Luuka ja Matteuse evangeeliumide Jeesuse sugupuud, paremal Seitsmesaja Kuueteistkümnenda Suurkorruse vaaraod Abidossa tabeli järgi akadeemikute Morozovi ja Cherny ning minu transkriptsioonis.

Näeme, et Matteuse genealoogia on tunduvalt lühem, see tähendab, et varem kirjutatud, vähem juurde lisatud. Nii ongi: loodan, et eelmisest loengust mäletate, et Matteus elas aastatel 739—826, Luuka 850—946.

Muide, kõik kolm tabelit koosnevad kabalistika pühadest arvudest: 7×6=42, kusjuures 7 on (tollal tuntud) planeetide arv, 6 maailma loomiseks kulunud päevade arv; 7×11=77, kusjuures 11 on üks ja üks kümnendik kõikidest nn. kõrgematest arvudest. Kuulus Aabraham (Cheops-Hufu), Matteusel Jeesuse sugupuu rajaja, on 21. valitseja. 21=3×7; arvust 3 võin soovijaile eriloengu pidada.

Ükski meieni jõudnud teade varakeskajast või renessansist ei ole puhas numbritemüstikast, mis sedastab redigeeriva käe.

Siiski on esitatud tabelid segasemad kui eelmisel loengul demonstreeritud nn. antiik-Roomade dünastiad. Mäletatavasti olid Rooma esimese ja teise impeeriumi erinimeliste keisrite valitsemisaegade kestused hämmastavalt kokkulangevad, sündmused — maavärinad, mässud, üleujutused, sõjad ja kodusõjad, filosoofilised ja religioossed koolkonnad jne. —, mis toimusid selle või tolle keisri valitsemisajal (üks esimesest ja teine teisest impeeriumist), täpselt ühesugused, dünastiate alguse nullaastaga tähistades sündinud ühel ja samal aastal. Pidime tõdema: tegemist on ühe ja sama tabeliga, milles keisrite nimed on millegipärast erinevad. Järgnevalt märkasime, et mõlemad, s. o. üks ja seesama tabel kattub juba kirjeldatud moel Sauli loodud Iisraeli riigi valitsejate tabeliga, see omakorda on nagu kaks tilka vett sarnane Ida-Rooma keisrite tabeliga, ehkki — rõhutan — nimed on peaaegu alati erinevad. Nimede erinevus, samuti pakutud valitsemisaastate kaugus (ning ka ajaloolaste kitsas diferentseeritus hellenistideks, egüptoloogideks, latinistideks, hebreaistideks, bütsantsistideks ja medievistideks) on põhjuseks, miks ortodoksne ajalooteadus kokkulangevusi ei taha tunnistada. Kui võtta iga dünastia algus nullaastaks ja mitte pöörata tähelepanu nimedele, saab selgeks, et kõikidel juhtudel on tegemist ühe ja sellesama tabeliga, mis maha kirjutatud Saksa Rahva Püha Rooma Keisririigi esimese tosinkonna valitsejate järjekorrast.

Siirdume nüüd selle juurde, mis täna tahvlil.

Multifilme vaatasite lapsepõlves kõik? Ajaloolane sarnaneb etoloogiga, kes teleekraanilt muinasjuttude karusid, rebaseid, jäneseid, hunte jne. jälgides kirjutab doktoritöö loomade käitumise kohta. Teame, mitmekümnest filtrist käib enne võtete algust läbi ühe animafilmi stsenaarium, teame, milline kontroll toimub võtete ajal. Ja lõppude lõpuks pole saladus seegi, et karud ja rebased liiguvad ekraanil režissööri (küll tsensorite taltsutatud) suva järgi, ajavad stsenaristi kirjutatud juttu, peavad väljendama autorite (ehk kammitsetud) ideed. Teame sedagi, et mõned filmid hävitatakse ja ekraanile need ei jõuagi, mõned jäävad riiuleile seisma, aga mõnedel — väga sobivatel — on roheline tee vaatajani, neid leierdatakse kulumiseni. Analoogiliselt animafilmidega ulatuvad meieni ajaloodokumendid. Ikka on kuskil stsenaristid ja režissöörid, ikka kohendatakse nende ideesid. Ajalugu multifilmistub. Ja missuguseid järeldusi saame teha meie? Uurida ajalookirjutajate mõtlemistüüpe, mõistatada viimased loonud ühiskondlikke olusid, iseloomustada ennast.

Mis peitub nende ajaloometafooride — keisrite, vaaraode, piiblipatriarhide, keisrinnade-armukeste — taga?

Võim on legaliseeritud kuritegevus. Mõni kõõlub kangi all mööduja rahakotti, teine — edukam ja süüdimatum — kägistab rahvaid, — ühed pätid mõlemad, pärit tapmisinstinktist.

Muidugi püüdlevad valitsejad territooriumi laiendamise poole, haavavaim löök neile on mõne maa-ala kaotus. Õuelaulikud-kroonikud on alati olnud head tuulenuusutajad, oma kirjatöid vehkinud tellitud vaimus — ka siis, kui mehed tagantjärele riike ja ajastuid fantaseerivad, sest valitsejate vallutusiha ei muutu.

Milleks segadused meie tänastes tabelites? Ortodoksne ajalooteadus töötab printsiibil: mida rohkem, seda uhkem, mida vanem, seda parem. Ortodokssete ajaloolaste eneseteostus on suunatud uute dünastiate, uute ajastute, isegi uute kultuuride väljanuputamisele, ja loomulikult peab kõik olema nn. iidne, muidu ei aplodeerita.

Alustagem keskelt, kus algab Matteuse evangeeliumi Jeesuse sugupuu.

Aabraham nii Luukal kui Matteusel on Saksa-Rooma keiser, kes Piibli järgi viibis kaua Egiptuses, s. o. Seitsmesaja Kuueteistkümnendal Suurkorrusel — Piiblis harrastatakse mõistukõnet —, andis seal vaaraole oma naise laenuks. Asi on selles, et ta ise oligi Hufu nime all tuntud vaarao. Naise nimi jäi aga Egiptuseski endiseks, see andiski kroonikuile põhjuse lisada Piibliteksti pikantsusi. Aabraham oli renessansimüstifikaatorite järgi Lucius Cornelius Sulla, Restitutor Urbis (teine impeerium) ja Lucius Domitius Aurelianus, Restitutor Orbis (kolmas impeerium). Piiblis esineb ta veel Saulusena, nõnda et talle kuulub ka Iisraeli riigi loomise «au» ja legend Sauluse muutumisest Pauluseks kajastab omal viisil tõde. Iisraeli riik pole muud kui Lääne-Rooma, nagu juudi keel tollase intelligentsi eriline, kodifitseeritud žargoon. Teistest (Bütsantsi) müstifikatsioonidest tunneme Aabrahami Makedoonia Aleksandri nime all. Tõenäoliselt on ta kas ristisõjad alustanud paavst (Urbanus II) või Karl Suur, Frangi riigi kuningas ja Rooma keiser. «Iliases», mis teatavasti kirjeldab ristisõdu, on Piiblis Aabrahami-nimeline mees toodud Achilleusena.

Üks periood on rahu palmipuude all, võimas riik püsib, valitseb Iisak (jälle langevad Matteuse ja Luuka evangeelium kokku) ehk Dedef-Re. Piibli allegooriates personifitseerub Iisak seadusandluseks ja dogmaatiliseks ainujumaluseks. Ent rahu ei hinnata, rahuaeg ei sünnita pühamehi — Iisakule pole püstitatud püramiidi.

Jaakob (Hef-Re) ja Juuda (Menkav-Re) on koloriitsed kujud. Rooma lõheneb kaheks — katoliku ja kreeka-katoliku kirikuks, Iisraeliks ja Juudaks —, mõlemad mehed kuulutatakse pühaks, mõlemad teenivad püramiidi. Ajalugu tahapoole kirjutades on sama lõhenemine metaforiseerunud Platoniks ja Aristoteleseks, nominalismiks ja realismiks, idealismiks ja empirismiks, ka Athanasiuse ja Ariuse vastuoludeks Nikaia kirikukogul. Üks konflikt on andnud põhjust sadadeks kujutlusmängudeks. Jaakobit tunneme müstifikatsioonidest kreeka astronoomi Ptolemaiusena, kelle peateos «Megale syntaxis» sisaldab kokkuvõtte varakeskaegsest maailmatunnetamisest. Juudal läks kehvemini, lõhestajat hakati pidama Läänes äraandjaks, siit juudaseeklid ja muu. Müüt kandus Itta, võeti seal kogemata omaks, nõnda valati vaene mees — idakiriku rajaja — oma koduski solgiveega üle. Juuda on Jeesuse-Basileuse vend, tema koht genealoogias peaks olema Jeesuse kõrval.

Järgmised tähelepanuväärsemad nimed tabelis on kahtlemata Taavet (Tota) ja Saalomon (vaaraona Meren-Re, ka Ptolemaios XIII, Luukal Menna). Multiplitseerunud ajaloos esineb Taavet veel Gaius Aurelius Valerius Diocletianuse ning Gnaeus Pompeiusena, Piiblis paralleelselt Moosesena. Ehk mäletate varasematest kursustest, et nimetatud olid legendaarsed sõjapealikud, seotud Egiptusega. Üks neist, kas Taavet või Saalomon on Egiptuse nn. hellenistliku Ptolemaioste dünastia rajajaid ning mitte lõpetajaid — varasemaid pole seal olnudki, ja Ptolemaiosedki on meile märksa lähemal, kui tavaks arvata.

Saalomoni teatakse võrdselt läänetabeleis Julius Gaius Caesarina ja idatabeleis Constantinus Chlorusena.

Saalomon-Caesar-Constantinus-Ptolemaios oli kahtlemata kõige targem ja romantilisem Saksa-Rooma esiisadest, rooma-

bütsantsi keisritest, tema armusidemetele on pühendatud Ülemlaul Vanas Testamendis. Märgin, et Saalomoni Ülemlaul on peigmehe ja pruudi kahekõne, peigmeheks Saalomon-Caesar-Constantinus, pruudiks tema õde Kleopatra, kes järgis armastuse kutset ja murdis truudust oma teisele vennale, abikaasale ja kaaskeisrile Ptolemaius XII-le.

Muide, kirikuisade valvsale redigeerimisele vaatamata on laulu tekstis sellekohane vihje: «Mu ema pojad turtsusid mu vastu, mind pandi viinamägede vahiks . . .» kaebab pruut.

Caesari tapmise järel abiellub Kleopatra teist korda ja kolmanda venna Marcus Antoniusega, keda idakeisrite tabelis tuntakse Liciniusena. Caesarist sünnib Kleopatrale poeg Caesarion, hüütud ka Jeesuseks ja Basileuseks, ning kes tapab oma kasuisa, onu ja lelle Licinus-Antoniuse ning saab keisriks Flavius Valerius Constantinuse ehk Constantinus-Basileus Suure nime kandes; ta viib pealinna lõplikult Aleksandriasse, mis sel puhul, et ta end kristlikult ristida laseb, nimetatakse Konstantinoopoliks. Usutülide ajal tuleb mehel postil seista. Constantinus-Basileuse valitsemise kestes toimub ka I Nikaia Oikumeeniline Kirikukogu, mis Constantinus-Basileuse survel võtab vastu arianismivastase otsuse, et Jeesus on olemuselt jumalik ja igavene. Oma abieluvälise päritolu rehabiliteerimiseks laskis Basileus õigeks kuulutada Athanasiuse Kolmainu dogma — Poeg (tema ise) on Jumal üksikus, Isa on kõiksuse Jumal, Püha Vaim annab meile meele selle mõistmiseks. Arvatavasti teate, et keisri-vaarao Jumalakspidamises pole iseenesest teragi uut, sinnapoole on tüürinud ja tüürivad kõik türannid.

Basileuse ema, Kleopatra skandaalsete armulugude kinnimätsimiseks sepitseti müüt Neitsi Maarjast, Kleopatrast sai varjunime all pärispatust puhas ülemaine olend — vale püsib ainult juhul, kui see on totaalne. Kleopatra/Neitsi Maarja, kes oli oma pojale väga lähedane, keelustas intsesti.

Luuka evangeeliumis järgneb nn. reakeisrite ajastu, Matteus vaikib Taaveti ja Saalomoni järel. Abidossa tabelis vastavad Luuka Meleale, Eljakimile, Joonamile ja Joosepile 6., 7., 8., 9. ja 10. Memphise dünastia, kolmest viimasest on bütsantsi autoreil vaid katkendlikke, süsteemituid märkmeid, sugulusvahekord selgusetu. Need on hertsogid ja krahvid, kes Luuka evangeeliumi kohendamise ja ümberkirjutamise ajal soosingusse tõusnud. Ainult Joosepi ehk Menk-Re kohta on täpselt teada, et see mees on üks Medicidest, hilisem paavst Leo X. Sel moel — ja millise sümboolse nime all! — on müstifikatsioonide põhitellija ennastki jäädvustanud.

Olgu, ja sugugi mitte kõrvalepõikena, vahele kiilutud, et meie päevil esineb samalaadne juhtum Olev Remsu romaanis

«Kurbmäng Paabelis» — soovitan lugeda! —, mille tekstis autor laseb minul, prototüübil, oma romaani instseneeringute kuulutusi lugeda; mind on pandud romaani kõrgelt hindama.

Muidugi peab Joosepile järgnema Juuda (Nef-Erk-Re), Joosepi üks poegadest. Ajaloo eneseväljenduses on müstiline korrusloogika.

Matteusel toodud Juuda vaste Rehabeam avab saladused. Taas on tabelid sõlmekeerdunud, paranoiku kinnisideena jälitab kroonikuid riigi ja kiriku lõhenemine. Kuningate Raamatus on kirjas: «Siis püüdis Saalomon Jerobeami surmata; aga Jerobeam võttis kätte ja põgenes Egiptuse kuninga Siisaki juurde; ja ta jäi Egiptusesse kuni Saalomoni surmani. /— — —/ Siis Saalomon läks magama oma vanemate juurde ja ta maeti oma isa Taaveti linna. Ja tema poeg Rehabeam sai tema asemel kuningaks. Kuningriik jaguneb kaheks: Juudaks ja Iisraeliks /— — —/. Aga Rehabeam, Saalomoni poeg, valitses Juudas; Rehabeam oli kuningaks saades nelikümmend üks aastat vana ja ta valitses seitseteistkümmend aastat Jeruusalemmas, linnas, mille Jehoova oli valinud kõigilt Iisraeli suguharudelt, et sinna panna oma nime; ta ema oli ammonlanna. Ja Juuda tegi kurja Jehoova silmis; nad vihastasid teda oma pattudega, mida nad tegid, rohkem kui nende vanemad olid teinud. Nad tegid endile ka ohvrikünkaid, sambaid ja viljakustulpi igale künkale ja iga halja puu alla. Ja maal oli ka pühamu pordumehi. Nad tegid järele kõigi nende rahvaste jäledusi, kelle Jehoova oli ära ajanud Iisraeli laste eest. Aga kuningas Rehabeami viiendal aastal tuli Egiptuse kuningas Siisak Jeruusalemma vastu ja võttis ära Jehoova koja varandused /— — —/. Ja mis veel tuleks ütelda Rehabeamist ja kõigest, mis ta tegi, — eks sellest ole kirjutatud Juuda kuningate Ajaraamatus. Rehabeami ja Jerobeami vahel oli kogu aeg sõda. Siis Rehabeam läks magama oma vanemate juurde Taaveti linna; ta ema oli ammonlanna, nimega Naama. Ja tema poeg Abija(m) sai tema asemel kuningaks.»

Tsitaadis esitatud nimed dešifreeruvad hõlpsalt. Taavetit ja Saalomoni te juba teate, Taaveti linn on püramiidide asukoht. Jeruusalemm on Rooma, Iisrael riigi lääneosa, Juuda idaosa. Jerobeam on Constantinus-Basileus Suur, Naama Kleopatra, Siisak tema esimene mees Ptolemaius, Rehabeam Licinius. Nende omavahelistest suhetest oli juba juttu. Ohvrikünkad, viljakustulbad ja rahvaste jäledused omistati Nikaia Kirikukogul Ariusele, magamaminemine tähendab nii loomulikku surma kui tapmist, mõlemal juhul püramiididesse matmist . . .»

Nagu alati, kõlas loengulõpukell ootamatult. Bannister võpatas. Milline lapsikus — tilistada ülikoolis, nagu seda gümnaasiumis tehakse! Tõesti viienda järgu *alma mater*! Ent seda-

puhku polnud mees end nõnda üles kütnud, et pidanuks üksindusse tormama, seal kuulama omaenda kõrvus kostvaid loengukatkeid.

Tudengid kolistasid lauaklappidega. Pika ja nõudliku helina järel sõnas Bannister:

«Jäi rääkimata kolmas, analoogiline pundar, praegu juba tahvlilt kustunud tabelite lõpp Joosepi, Jeesuse, Neitsi Maarja, kaksikvõimu ja Ramses Suurega. Järgmine kord alustan neist.»

Enamus kuulajaist paiskus ringauditooriumi tagaustest välja. Mõned siiski laskusid treppe pidi alla, tulid kateedri juurde.

«Vabandage, professor Bannister, mul on teile üks küsimus. Ehk tohib esitada?» päris esireas istunud piiga, kes ennist oli suust nätsuõhupalli puhunud.

«Palun,» vastas Bannister, vaatas: jumekas naeratus, õhuline ja hele kottkleit. Sirelivee parfüüm sobis kaunis hästi selle olendi juurde, kes kiirgas värskust.

«Teie loeng kütkestas mind, professor. Mul tekkis oma seisukoht. Miks ei võiks olla tegemist reinkarnatsiooniga? Üha jälle ja jälle elustuvad Jeesuse ja teiste hinged eri pabeliitides?» arvas neiu.

Bannister muigas. Millised totruselademed on peidus selle kingapaelaga hobusesabasse põimitud soengu all! «Taolised probleemid huvitavad spiritistide ringe. Teadusel pole nendega pistmist,» sõnas õppejõud lahkel häälel.

Riiukuke ilmega korporant, rapiir vööl, teatas ülbelt:

«Niisugune on siis kroonuajaloo moodne variant.»

Harva oli Bannister sel kombel solvatud. «Kui mina ülikoolis õppisin, siis austusest lektorite vastu tokkidega loenguile ei tuldud. Meil oli taoline punkt põhikirjas.»

«Läksime teemast kõrvale. Tahtsin teile, härra Bannister, öelda, et neomorozovism tegeleb samaga, millega kroonuajalugu — vähendab ajaloos osalejate arvu, omistab teened vähestele. Tsentraliseerib. Kujundab protagonisti. See pole muud kui vaimne vaesestamine. Lõpuks jääb alles ainult üks ja see on sootu, nimetu ja igavene Korrusekorraldaja. Niisugune on kroonuajaloo suund ja selgub, et teiegi oma, kuigi lasete populaarsuse võitmiseks kuuldavale režiimivastaseid repliike.»

Bannisterile meenus valvežurnaali pidava sekretärineiu hoiatus. «Kas teie, härra korporant, olite Antonio Sewarki sõber?»

«Mis see teile korda läheb, kelle sõber ma olin või olen,» jõhkrutses noormees, kel tanksaabaste kontsades kannused ja paremas kõrvas kolme jätkuga vaskehe.

Mida teha taolise ennasttäis tüübiga? Võibolla taltsutada teda korrektsusega? «Meie, neomorozovistid, ei hülga tõde mitte mingil juhul, isegi mitte siis, kui see kroonuajalooga,

nagu te väljendusite, üksikuis punktides ühtuks. Tõde ei ole poliitiliste võitluste objekt. Tõde on sõltumatu.»

«Andat te sellegipoolest tagasi ei saa,» salvas toorutseja, tige rõõmuhelk vesiilmetuis silmades, pööras selja ja hakkas auditooriumitreppi mööda üles lonkima. Vägevad saapad mütsusid, mõõgaots plirises astmete metallnukke sammude vahel puudutades. «Endal ei tõuse, aga noolib. Paksmagu säherdune,» laskis noorur enne ülaukse paugatust lendu käheda sajatuse.

Nurjatu on oma missiooni täitnud, kindlasti endaga rahul, läheb õllesaali kraaklema, millise põntsu ühele korrusetruule lubjakale ära pani.

Niisugusel jultunud moel oli Bannisteri lihtne rivist välja lüüa. Mees võttis nagist musta poeedisalli, sidus selle kaela ja istus esimese rea pingile.

Tiivikud laes keerlesid inertsist. Laua plastkattele oli sirgeldatud väänlevaid, naiselikke mustreid.

Bannister vajus norgu, lõug rinnal, nina habemes, lauaäär soonimas kõhtu.

Nõrkushoog laotus kehas laiali. Silme ees värelesid mustad täpid. Iiveldusklomp kerkis kurku.

Ja ta peab siia tagasi tulema, loengusarja lepingu kohaselt jätkama. On tema armulood kõikides ülikoolides teada? Ja kas valeinformatsioon — Bannisteril tõusis, ja kuidas veel! — on pärit Andalt?

Lõputu masendus, see on armastuse palk. Võitudeillusioone, seda pakuvad naised — et meeltepetteloori varjus rahulikult omi asjalikke asju ajada, ja kui sidrun mahlast tühjaks pigistatud, koor prügikasti visata. Mülgas, aga mitte intiimelu. Kus on suuremeelsus? Kus aated? Kus truudus ja armastus? Oli Kleopatra Anda sarnane, Paabeli hoor, femina-ideaal? Arhetüüp? Unistuste loodud eeskuju? Ning Caesar ja kogu see lihtsameelne punt tema, Bannisteri moodi kiimlejad, kes orjasid fallost. Kudi-kudi, kallis õeke!

Üks verejanuline lipakas kukutas lirtsuva üsaga vaaraosidkeisreid, asutas dünastiaid, lõhestas riike, klimakteeriumi järel laskis end pailapsena Neitsi Maarjaks pühitseda? Mida ütled selle räpase mängu kohta Sina, Jumal, kes Sa soovitasid mul revolutsionääriks hakata? On Paabel reite vahele ehitatud? Koonuse terav ots ligedate häbememokkade sees?

Äkki, nagu mõni päev tagasi palvemajas, tajus Bannister, et ta pole üksi.

Mees nõksatas, tõstis pilgu. John Lennoni prillidega, kulunud džiinijakiga kõhn ja lühikest kasvu juudinoormees seisis ta kõrval pingiridade ülespoole suunduvas vahekäigus. Temagi oli loengu algul midagi lausunud. Uus haavaja? Mis siserahuldust solvangud neile pakuvad? Küünikute põlvkond, paras-

tavad endast vanemaid. Diktatuur lämmatab eetika. Oled sina ka Andaga maganud? Ent olgu pealegi minevik nööriga kaelas, tudeng igatahes ei tohi õppejõudu konutamas ja lömmis näha. Bannister kogus end, manas näkku kuulaja ilme.

«Ma palun vabandust, kui ma teid keskendumisel tülitasin,» alustas nooruk aralt ja aupaklikult, ei osanud nagu ülearuseid käsi kuhugi panna. «Meil on ring. Ma loen seal teie konspekte ette. Neid konspekte, mida mina teie loengul olen kirjutanud. Me oleme materjalist vaimustatud. Mul on kahju, et tänane loeng pooleli jäi.»

Soo-oh, mee mokale määrija on platsis. Issanda loomaaial pole otsa ega äärt. «Ma jätkan kahe nädala pärast. Loenguid katkestatakse täpselt, metoodika järgi.» Bannister ei soovinud tunnistada, et kellahelin oli tabanud teda ootamatult. Aga ta ei ilustanud, tema luges nagu Jumal juhatas. Assotsiatiivselt määras ta ise loengutüübi.

Miski äratas temas ujeda või ujedust teeskleva nooruki vastu sümpaatiat. Tolle paksude plussprillide võimendatud pruunide silmade pilk tundus emotsionaalne ja siiras. «Aga oma ringiga võite minu poole sisse astuda, me peame sobiva aja kokku leppima. Pakun kakaod.» Võibolla otsis tasakaalumeel tahtliku kurjuse nägemise järel paremat. Ent ammu oli aeg korjata enda ümber õpilasi. Aegajalt olid ta ateljees mõned huvilised käinud, kuid need olid osutunud puupeadeks või lihtsalt seltskonda trügijaiks. Püsiv jüngerkond kaunistaks õpetlast.

«Tänan kutse eest. Tuleme kindlasti.» Noormees vaatas luurates siia-sinna. Prillide metallsangad olid isoleerpaela mähitud, hoolikalt kammitud juuksesalgud kõrvade ees olid seatud sangade alla. Põskede nahk valendas tütarlapselikult puhtusest. Auditooriumis olid nad kahekesi. «Ma kardan, et kahe nädala pärast on loengut pidada hilja.»

Avalus näolt oli kadunud, kuid öeldus peitus juutidele nii omane varjatud tähendusega teine plaan. «Tahate suvevaheajale varem minna?» nöökas Bannister heatahtlikult.

«Ei, mitte seda. Ma kardan, et te ei jõuagi uue Joosepini, uue Neitsi Maarjani, uue Jeesuseni ja Ramses Suureni,» avaldas noormees sosistades saladuse.

«Mis siis juhtub?» naeratas Bannister habemikunaeratust.

«Kui palju üldse on olnud neid Saksa-Rooma tuvastamatuid esiisasid, kelle kohta Vana Testament ja antiikajalugu on kokku luuletatud?»

«Umbes kaheksa. Või kümme.»

«Korrusekorraldajaid on olnud umbes sama palju. Oleme oma ringis selle välja arvutanud.»

«Te tegelete siis rohkem tänapäeva kui ajalooga,» muutus

Bannister hetkeks valvsaks. «Kindlasti olete valinud endale õppekavva distsipliini, mis teie probleemidele tõhusa vastuse annab. Kui ma ei eksi, siis nimetatakse seda ainet Korrusekorraldaja elulooks. Ilmselt peate pädevamate asjatundjate poole pöörduma. Mina olen selles vallas peaaegu võhik.» Mees ei lisanud, et tal endal jäi see sunddistsipliin ülikooli ajal sooritamata.

«Näete nüüd. Ise rõhutate, et tõe selgitamist takistab kitsas spetsialiseerumine.»

Laetiivikud seisatusid kääksudes. Torkest hoolimata ei kaotanud nooruk Bannisteri silmis meeldimust. Ei maksa kõikjalt provokatsioone otsida, niiviisi hirmuõhkkonna üleskütmisele kaasa aidata. «Öelge otse, kuhu te tüürite?» küsis lektor usalduslikult, positsioonivahet siiski unustamata.

«Miks on Citysse rajatud seitsekümmend seitse püramiidi? Alul ehitati nelikümmend kaks, nagu Matteuse evangeeliumis kirjas, siis tehti kibekähku juurde, et teie tabelites märgitud arv täis saaks.»

«Usun, et sellele küsimusele leiate vastuse Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontorist,» lausus Bannister, sisimas endale laveerimist ja maakuulamist ette heites.

«Nemad on käsutäitjad, nad ei aimagi, miks nad seda või teist teevad. Varastavad endale mörti ja tsementi ning nagu muuseas klopsivad püramiide kokku,» lõi üliõpilane söakust juurde saades käega.

«Kas te olete sealt juba uurinud?»

«Üks meie ringi liige on insener, kes püramiidide projekteerimisest osa võttis. Tedagi huvitaks, milleks või kellele neid on tarvis.»

Bannisteri poolehoid kasvas. Mees upitas end kitsast reavahest välja, ulatas käe. «Arthur Bannister.»

«Yigal Shapiro.»

Noormehe naiselik pihk uppus õppejõu kämblasse. «Mitmendat aastat õpite?»

«Teist.»

«Mis ained olete valinud?»

«Bakalaureuse saamiseks pean tegema ülemastme eksami Bütsantsi ajaloos ja õigeusu apokriivades.»

Säärane mees kõlbaks neomorozovistiks. «On teil materiaalseid raskusi?»

«Ei. Ma tean, et see ülikool pole eriti prestiižikas, aga mind suunati siia.»

«Kes suunas?»

«Saida ehk Piibli järgi Siidoni aktsioonkond. Kohalik. Ma pole sisserändaja seedritemaalt, Viiesaja Kuuekümne Kuuen-

dalt Suurkorruselt. Kohaliku Siidoni oma. Sündisin ja kasvasin paarkümmend etaaži allpool.»

«Olite kindlasti Miitinguerakonna noorteorganisatsiooni agar liige?»

«Ei. Ma pole sinna astunudki. Suunamine oli paljas juhus. Nemadki peavad oma plaane täitma ja päris kirjaoskamatuid nad ei tihka saata. Pelgavad, et kõrvad tuliseks tehakse. Ja seesama aktsioonkond maksab mulle stipendiumi. Võitsin gümnaasiumis paar olümpiaadi ära, nõnda vist jäin silma. Soliidsemasse õppeasutusse neil lihtsalt kohti polnud. Siit vaadata ikkagi kolgas.»

«Usutunnistus?»

«Äteist. Sellepärast mulle teie loengud meeldivadki.»

Nooruslikus tuhinas on teda valesti mõistetud, aga seda viga annab parandada. «Ja mille järgi olete välja arvestanud, et Korrusekorraldajaid on olnud kaheksa kuni kümme?» Bannister siirdus vanale teemale tagasi sujuvalt, pausita, nagu teevad seda ülekuulajad.

Noormeeski vastas takerdumata:

«Stiilikriitilise analüüsi järgi. Meil, Siidonis, jäid Paabeli Päikese vanad portreed hävitamata. Leidsin need tädi pööningult. Tolmusid sarikail kooldus. Uskuge, neid on kaheksatkümmet moodi. Võin teile näidata. Tõin kaasa, kui ülikooli tulin.»

«Kus te seda kraami hoiate?»

«Väga kindlas kohas.»

«See ei tõesta mitte midagi. See ei tõesta kõige vähematki,» kordas Bannister venitamisi. «Miks kahe nädala pärast on hilja loengut pidada?»

Üle noormehe neitsiliku palge libises seletamisrõõm. «Sündmused tormavad teie kirjeldustest ette. Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse City — Jeruusalemm, Rooma — saab teie loengul avamata jäänud kolmanda puntra tallermaaks.»

Bannister vaikis, ei ärgitanud üliõpilast lobisema.

«Minu arusaamist mööda on praegu meil kaksikvõim,» jätkas nooruk ise. «Valitsevad Ptolemaius ehk Joosep ehk M-Peh-Tata-Re ja naine peegliga ehk Peneranda hertsoginna ehk ammonlanna Naama, kes klimakteeriumi järel laseb end Neitsi Maarjaks pühitseda. Hiljaaegu avaldati esimest korda ajaloos Korrusekorraldaja kodanikunimi — ja see oli Joosep! Peneranda hertsoginnal olevat vallaspoeg, ma arvan, et Saalomonilt ehk Constantinus Chloruselt ehk Julius Gaius Caesarilt. See poeg on tarvis võimule upitada, seepärast tuleb sarvedega abielumees Ptolemaius ehk Joosep ehk Siisak ehk M-Peh-Tata-Re minema kihutada. Ja selle poja nimi on Caesarion ehk Jeesus Kristus ehk Basileus Suur ehk Constantinus Suur ehk Ramses

Suur. Ja Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus lõheneb kaheks — idaks ja lääneks, Bütsantsiks ja Roomaks, kreeka-katolikuks ja katolikuks, Juudaks ja Iisraeliks.»

Jutt lemmikteemal hajutab kõheluse, täheldas Bannister. «Tegelete seal rohkem poliitika kui ajalooga. Aga tänapäeval polegi vist õppiva noorsoo esindajat, kes ei kuuluks mõnda põrandaalusesse organisatsiooni. Palun, härra Shapiro,» ulatas ta noormehele nimekaardi. «Helistage, lepime kokku sobiva aja. Mul on hea kakao. Ja paar John Lennoni plaati. Või teie eelistate neobiitleid?»

«Meie kuulame mõlemaid,» vastas nooruk, silmis õhetav heameel, et ta püüdlusi välimuse sättimisel on märgatud.

Bannister surus kiiruga tudengi kätt, sööstis õppejõuseisundit unustades kahte-kolme astet korraga võttes amfiteatrikujulise auditooriumi trepist üles. Metallkandid plaksusid, segased tunded valdasid meest. Haav hinges jõhkardi ründest valules. Tema eest olnuks nagu miskit ära näpsatud — oli see üliõpilase veider ajalookäsitlus? Ja polnud võimatu, et unes nähtud Jumal ligindab teda revolutsionääridele. Lõpuks ometi umbsest lootusetusest välja! Rinnakorvis pistis, kuid mees ei komistanud.

LASTEKAUBAMAJA VÕLVJA SISSEPÄÄSU EES SAGIS tegus rahvamurd. Bannisteri külge kleepusid mustaverelised, nahkkuubedes äritsejad, pakkusid defitsiiti. Kui mehed kummardusid, et hindu kõrva sosistada, välkusid nende rindade vahel poolkuud, x-metallist keedega kaelas. Usalduslikult osutasid mehed pikkadele spordikottidele, millesse vabalt laip mahtunuks. Bannister raputas eitavalt pead, jättis ütlemata, et šariaat keelab liiakasuvõtmise. Siis arvati, et tema on müüja, nõuti, et ta oma kauba seljakotist lagedale laoks. On ta tunginud võõrasse ruumi, on ta eksterritoriaalsuse rikkuja? Ja kas ta tõesti sahkerdajana tundub, käes kimp nartsisse, turjal kõhn alpinistikott? Või peetakse kaamekollaseid lilli mingiks parooliks, maskeerimisvahendiks? Igal tegevusalal areneb välja esoteeriline salakeel, seob pühendatuid, vastandab neid ülejäänud maailmale. Võibolla signaliseerib ta kogemata, et soovib hangeldada?

Tuultedüüsidest lõõtsuv mõnus pealelõunabriis jahutas Bannisteri higist ihu anoraki all. Mehaanilised varblased siutsusid, nokkisid rentslis kruubiteri. Päikest varjasid hõbedased kiudpilved. Õhku oli osoneeritud, ninna tungis männisalu värske ja uimastav lõhn. Seda nimetatakse pabeliitide tervise eest hoolitsemiseks, muigas Bannister, tammus vaateakende ees, peletas pilguga eemale ärihimulisi.

Aga vahest polnudki osoonilisamine Kliima- ja Ilmavalitsuse

teene, vaid nasaalne reklaam, lahe õhk vuhises kaubamajale tähelepanu juhtimiseks?

Tänavkoridoride ristmikul plinkis valgusfoor, suunas jalakäijate lõputuid, sirgeid ja distsiplineeritud vooge. Triibulised tõkkepuud tõusid ja vajusid, avasid ja sulgesid edasipääse. Elanikkond allus kuulekalt liikluse regulaatorile, arvestati isegi lisasektsioonidega, mis lubasid vasakule või paremale pööramist. Üksnes hõljukid libisesid omasoodu, ületasid ettelangenud tõkkepuu pisikese hüppega.

Ülekohut märgates läbistas Bannisteri soov heita päikeses sätendavate kaaride pihta pomm. See on Andast, ütles endale mees. Ja seda ei tohtinud teha, see olnuks alatuse vastu alatusega astumine.

Liftijaama turnikeeuksest teisel pool tänavat paiskus välja uus rahvasumm. Viimasena ilmus trepile Saarah Jeusi ja Joonataniga.

Koloonia lühikeste varrukatega vormisärgis kaksikud pojad, tuutujäätised käes, pugesid tõkkepuu alt läbi ja jooksid Bannisterile kisades vastu. Saarah ei püüdnudki neid takistada.

Jäätis on lastepartei sümbol, seda pugivad marakratid mitte isust, pigem soovist kuulutada solidaarsust kogu Paabeli marakrattidega, mõtles isa.

Jeus oli kiirem. Mütsinokk kuklasse keeratud, tormas ta käte vahele. Bannister viskas poja õhku. Joonatanil oli varuks uudis:

«Isa, ma trükkisin sinu raamatu! Kaanel on nimi — Arthur Bannister.»

Mis võinuks poeeti ja ajaloolast rohkem rõõmustada! Kui sagedasti vajutas mees vargsi raamatukogude bibliograafiaosakondades klahvidele, kuvarile ilmusid ainult tema artiklite pealkirjad viidetega ilmumiskohtadele, kuid mitte ainukest raamatut — neid polnud ta veel kirjutanud.

«Ja mis raamat see on?»

«Teaduslik. Pildid ka sees,» kilkas Joonatan kelmisilmi.

Poisi juuksed olid pöetud, kukal ja pool pead korralikult paljad, lauba kohal hõre tukk. Eelmise soengu piirjoonest allpool tõmmutas päevitus.

«Ja mis teemal?» uuris isa, heldimuse uje tunne meeli ülendamas.

«Meie koloonia ajalugu. Kõige vanemast ajast meie päevini. Ise mõtlesin välja. Lõpeb sellega, kuidas Tema Majesteet Keiser tuleb meile külla. Isa, kas ma võin su habemesse puhuda?»

See intiimsus kuulus kohtumistraditsioonide juurde. Bannister, neurootik ja maksimalist, õnnest haige, kangutas Joonatani küünarnukke pidi õhku. Laps puhus kopsud tühjaks. Hingeõhk paitas Bannisteri näonahka, habemekarvad põsel valgusid

kahte lehte. «Keiser ja mitte Korrusekorraldaja?» täpsustas Bannister poissi maha pannes.

«See on tulevikus. Ta tuleb oma kaaril külla ja loeb rivi ees seda raamatut, just seda kohta, kus ta külla tuleb ja meie salga rivi ees raamatut loeb,» rääkis Joonatan õhinaga. «Ja siis teeb ta sinu professoriks, kuna sa oled kõik ette ennustanud. Ja meie hakkame ilusti koos elama.»

Ennäe, millest sa unistad! Kenad messianistlikud lootused — neist meie kultuur ei vabane, ju vastavad need meie hingetellimusele.

Bannister oli poistesse kiindunud. Ehk on heitumus ja armastus üks ja seesama tunne — erkude aktiivsus? Kust muidu sujuvad üleminekud mustalt ahastuselt liigutavale heldimusele?

Mees kinkis Saarahile viis nartsissi. Naine koguni nõksatas vallatu kniksu, mis hästi ei sobinud ta tõsimusta matusekostüümiga. Metodistlikest veendumustest hoolimata meeldis Saarahile väga, kui talle avalikus paigas lilli ulatatakse. Ka meeldis talle demonstreerida koos tervet perekonda. Naise pilk otsis tuttavaid. Naine jääb naiseks kirikuteenrinagi.

«Mis sul see on?» torkas Saarah näpu vastu seljakotti.

«Raha,» vastas Bannister.

Rohkem naine ei pärinud, mehe veidrustega oli ta harjunud.

«Suure kauplemise peale lubati nad linna. Valetasin, et vanaisal on juubel. Karantiin. Mingi nakkus,» lausus Saarah õnnelikuna lilli nuusutades. Ta mõlemad sõõrmed olid nõgusaks kummunud, kollastel kroonlehtedel sätendas niiske kirme.

«Nakkus?» Bannister tajus, et ta on oma poegadest eemale põrkumas. Nii paljuks jätkub siis isaarmastust!

«Nemad on poogitud. Parima vaktsiiniga,» lohutas Saarah.

Keda sa lohutad? Tabas abikaasa ta kohatu hirmu?

«Ja mis nakkus see siis on?» päris Bannister poistelt, mõeldes maksu peale, mis laste kasvatamise eest ta palgast maha arvati.

«Sellest ei lubatud rääkida. Kasvataja võttis ausõna, et me teile ei ütleks,» rõkkas Jeus.

«Üks neljanda rühma poiss lukustati pööningule isolaatorisse. Süüa antakse talle aknast. Ise tirib toidukorvi nööriga üles. Martsa,» arvas Joonatan.

«Aga mis haigus see siiski on? Lapsed peavad oma vanematele kõik ära rääkima. Kas teil piiblitunde seal pole?» Bannister lisas häälele rangemaid noote.

«Isa, ära sunni meid ausõna murdma. Truudus ja tõotus on elus kõige tähtsamad asjad. Kodumaa nimel võib valetada. Näiteks, kui oled vaenlase käes vangis ja vaenlane sult andmeid pinnib. Siis võib valetada ja öelda, et sa ei tea andmeid,»

seletas Jeus. «Meie suurkorruse kangelased on piinamisi talunud. Mina taluksin ka!»

Bannister vaatas nördinult Saarahit. Naine kehitas õlgu. Kollased õied tulitasid ta mustal rinnal. Saarah oli oma pretensioonituses kaunis. Tagasihoidlikkus on naise väärikaim ehe. Religioon jutlustab kodurahu, perekonnasisest loomulikku hierarhiat ja perekonna säilimist.

«Mul pole aimu. Loodan, et pole midagi väga halba. Muidu poleks neid välja lastud. Kogu tee oli meil sellest juttu. Kumbki ei öelnud. Sul on igal pool tuttavaid. Uuri välja. Las su Cherny helistab ja küsib,» pani ette Saarah.

Jumal, kui lihtne!

Aga siit algab diktatuur; nii kiilub võim perekonnaliikmete vahele, lahutab poegi isast! Bannister võttis jõmpsikail kätest kinni ning hakkas kaubamaja ukse poole sammuma. Laste õrnade ja usaldavate pihkude kaudu tunnetas mees aegade kontinuiteeti. Nende kaudu olen ma ühenduses igavikuga, sõnas ta endale suureliselt.

Tunglejad takistasid kolmekesi kõrvuti liikumist. Poisid surusid end tihedalt vastu isa. «Ja kas sina oled juba akvalangi proovinud?» Bannisteri läbis uhkus — ta oli ikka lapsi kallite mänguasjadega varustanud.

«Vees ei ole. Kuival maal iga päev,» teatas Joonatan. «Pump oli natuke rikki, tuletõrjujaonu pani tihendi vahele.»

«Isa, Joonatan ei anna mulle akvalangi. Teistele poistele annab, aga mulle ei anna,» kaebas Jeus.

«Sina ise ei anna mulle trükikoda!» süüdistas Joonatan. «Mul on juba kaks raamatut valmis mõeldud, aga trükkida ma ei saa!»

«Ta lubab teistel poistel raha eest hapnikumaski hingata. Mulle mitte raha eestki,» ütles Jeus.

Külg küljes kinni läbisid nad võlvja hiigelukse vahel õhkkardinad. Poiste lühikesed juukselakad laubal tõusid püsti. Sisemiste piitade vahele oli tekitatud elektriväli, mis pani pasunad üürgama, kui Kaubamajast püüti välja viia kassas demagnetiseerimata kaupa. Vargapüüdja oli ka illegaalse äritegevuse piiriks, seespool olnuks see mõeldamatu.

Fuajees andis Saarah kostüümjaki rõivistusse. Naise liigutused olid enesekindlad ja väärikad, perekonna lähedusest oli talle tuge.

Suvisel ajal oli garderoob tühi, Saarahi tume piibernahkne kuub kõlkus ainukesena riidepuul. Hiinlasest portjee kummardas numbrit Bannisterile ulatades aupaklikult, ju kinkis Saarah talle olemasolu õigustuse. Bannister palus portjeel vahetada paar luidoori peeneks. Mees ladus kollaseid sõrmi mõõdetult venitades mündid garderoobilauale torni. Igal pool oma professionaalsed vigurid. Joonatan ja Jeus puistasid santiimid püksitaskuisse.

«Isa, ema ütles, et sul on täna kõvasti raha ja et me võime osta, mida soovime,» kontrollis Jeus ema lubadusi.

Saarahiga telefoni teel kohtumist kokku leppides oli Bannister tõesti tõotanud valmistada lastele rõõmu. «Ainult ühel tingimusel: kui ütlete pärast, mis nakkushaigus koloonias kollitab.»

Poisid punusid teiste jõnglaste seltsi.

Kaubamaja esimene korrus oli kujundatud laste mängumaana, mille ümber oli ovaalne, kolmeastmeline staadionitribüün vanemaile.

Bannister ja Saarah istusid vabadele kohtadele. Nartsissid asetas Saarah nende vahele. Bannisterile meenus mõõk, mis voodis paastupühadel abikaasasid lahutab.

Mõned vanemad olid siia einetama tulnud — võileivad eespingile laotatud taskurätikul, otse pudelisuust rüübati peale piima. Kena koht piknikupidamiseks küll!

«Ära, palun, suitseta,» keelas Saarah, kui märkas Bannisteri käes sigaretikarpi.

«Tohib.»

«Mis sest, et tohib. Aga ei ole ilus. Siin ei suitseta keegi. Siin on lapsed.»

Bannister libistas portsigari vaikselt ohates tuulejaki põuetasku. Õhuventileerijad surisesid laes. Saarah pigistas tänulikult ta rannet.

«Anna andeks. Ma ei tahtnud, et sa suitsetamisega hetke ära rikud,» vabandas naine.

Bannister surus endas maha soovi õlgu kehitada. Talle meenus, kuidas Saarah vanasti ta kõrval magas. Öölambi rohekas kuma valgustas naise kahvatut nägu. Liikumatud laud katsid silmi, langetatud ripsmed varjasid kurdusid silma allnurgas. Naine oli end unes usaldavalt kaissu pööranud — nagu hoolitseja ja kodu leidnud kassipoeg. See oli kombepärane, metodistlik andumine. Aga nüüd? Mida jutustab Saarah oma Jumalale?

«Isa ütles, et kui poistega rahule jäädakse, saavad nad enne tähtaega koju,» lausus Saarah.

«See pole meie otsustada.»

«Kuidas teised mehed oma lapsi kodus hoiavad? Miks sina ei suuda?» nõudis Saarah.

«Ah jäta! Sa ei tea, kui palju see maksab,» lõi Bannister käega.

«On sul siin tõesti raha?» osutas Saarah seljakotile.

«On.»

«Isa ütles, et ühel ööl oli Jumal täitnud kõik palvemaja rahaastjad. Sealtki saab võlgu võtta.»

«Jumalalt võlgu?»

«Jumalale see meeldiks, olen selles veendunud.»

«Ära ikka oma arvamusi Jumala omadeks pea,» torkas Bannister.

«Jumal on selle raha juba kinkinud. Võibolla ekstra selleks operatsiooniks. Tema ilmutab end tingmärkides, meie peame neist aru saama. Kellegagi ei tule Jumal ise juttu ajama, kellelegi ei anna ta otsest nõu.»

«Olgu kuidas on, aga see raha on antud meie vanematele. Ja meie peame oma vanemaid toetama, mitte nende kulul elama. Ja tutvusi oleks vaja,» lausus Bannister.

«Aga Freddy, su ohvitserist vend! Tema võiks Jeusi ja Joonatani eest kosta. Isa ütles, et Freddy võiks poisid oma käendusele võtta. Sedastusbüroo ohvitseridel on see lubatud.»

Kõik on Saarah järele uurinud. Varem ta ei vingunud, küllap sellepärast, et nad heitsid õhtuti ühte voodisse. Võib ka olla, et ta ateljeed koristades leidis mingi jälje. Aga öelgu siis otse, ärgu keerutagu! Oleks vähemalt üks inimene, kes teab, üks niit, mis ühendaks Andat ja teda, Bannisteri. Huvitav, mida tunnistab Saarah intiimsusteregistreerijale? Valetab maad ja ilmad kokku, et jätta muljet ustavast perekonnaliidust?

«Freddyl on jälle uus nimi ja uus nägu. Telefoninumber vahetatud,» vastas Bannister. «Ja tema ei hakka meie laste pärast oma karjääri rikkuma.»

«Ema juures ta käib. Ma tean. Freddy käib ema juures sagedamini kui sina. Toob alati kingitusi kaasa. Viimane kord tõi voki. Kuidas tema on rohkem mees kui sina?» käis Saarah peale innukusega, mis polnud talle omane.

«Vaata sinna!» osutas Bannister areenile. Talle meeldis, et Saarah nimetas tema ema lihtsalt emaks, nagu oleks see nende ühine ema, nagu oleks ta abielus oma õega.

Poisid mürasid.

Jeus ratsutas krokodillil. Basseinis lainetas kuiv vesi. Looma sarvkilbine nahk oli viirutatud, loivataolised jalad sõudsid, silmad nokjal koonul olid punnis. Eluka seljale oli sedelgarihmaga kinnitatud sadul, Jeus istus sellel, jalad lohisesid vees. Ratsaasendis poiss hoidis peos bambusritva, mille teises otsas rippus nööripidi lõhkiste kõrvadega jänes, ulatus krokodilli pärani lõugadeni. Krokodill ujus peibutavale saagile järele, muidugi ei küündinud ta jänest napsama. Enne basseiniäärt käänas Jeus bambusritva. Nihkus jänes, pöördus saaki nooliv ahne ja libe elajaski.

Lups! ja lups! kurvitas poiss basseinis, hasartsete hüüetega looma õrritades. Ime, et ta sadulast ei kukkunud. Ju olid tal

jalad krokodilli kõhu all krõnksu seotud. Jänes oli ehtne topis, krokodill vana ja kulunud, sabaotsast tolgendas loomal välja roostetanud vedru. Võibolla olid ehtsad ka hõljuvad vetikad, mis sirgusid liivatatud ja müntidega ülekülvatud basseinipõhjast.

«Jeus on alati olnud osavam kui Joonatan,» kommenteeris Saarah.

«Siis sinu moodi,» aasis Bannister, meeles kripeldamas naise poolt ette pandud tehing poiste päästmiseks.

Joonatan hiilis areeni paremas küljes õunaraksu. Puu oli plastmassist nagu enamus Paabeli floorast, kuid nii peenelt tehtud, et isegi kasvas. Siin, kaubamajas, kandis uibu igavesti vilju. Elektrooniline vaht, läkiläki peas, kalossidega vildid jalas, soolalaenguga jahipüss seljas, kõndis iiri laulukest ümisedes edasi-tagasi. Paari sekundi jooksul, mil valvur oli seljaga Joonatani poole, ronis poiss kibekähku üle okastraataia (kus ta oli seda õppinud?), puges õunapuu tüve taha peitu. Eelmine marakratt oli püksid lõhki käristanud ja tõmmanud endale kohe püssimehe tähelepanu.

Leebe ja süüdimatu Švejki-näoga valvur pöördus aianurgas kannal ringi, läitis piibutogu, patsutas püssikaba, hakkas tatsuma väriseva Joonatani suunas. Jäi veel mõõdetud samm, siis oleks tubli robot Joonatani poole taas seljaga olnud, poiss pidanuks end oksale sikutama, võralehestikku varjuma, õunu krabama, õunad — need olid ehtsad — põue toppima, soodsal hetkel puult maha kargama, traatide alt läbi roomama. Joonatan aga pistis pirisema, tribüünilegi kostis poisi töin.

Vaht peatus, vedas teatraalselt ninaga õhku, kuulatas. Pisarais ja mossis väikemees ilmus ise tüve tagant välja. «Ah sina, rüblik, varganägu! Teatan kooli!» muheles valvur, haaras Joonatanil kraest kinni ja tõstis jalgu siputava poisi üle okastraataia — uuesti järjekorda, kus teised lapsed kilkasid parastavalt.

Saarah, kes oli stseeni pingsa kaasaelamisega jälginud, kattis näo pihkudega, oli kurb ja turtsus korra naerda. «Ega mina ära ei sõnunud?» küsis naine, ta meel, mõistus ja süda rippusid laste küljes.

Bannisterile aga muutus Joonatan lähedasemaks. Oma painavates seeriaunenägudes põgenes mees koledate tapjate eest, peitis end krobedaseinalisse ja vett igritsevasse grotti. Tagaajajad, pika varrega taprid õlgadel, olid midagi kahtlast märkamata koopasuust möödumas. Bannister, endale korrates: sa ei tohi seda teha, sa ei tohi seda teha — paljastas end ise — astus grotist välja, andis end vangi, läks vastu hukule.

Mis see on? Sisemine antiavantürism? Masohhism? Olemuslik lojaalsus, allumisiha võimudele? Teadmine, et oled süüdi —

kogu maailma või iseenda patus — ja väärid karistust? Või — kui psühhoanalüüsida teisest aspektist — jutustas unenägu eneseteostustungist. Väetid ja laisad mehed ihalesid tagasi emakotta, mida sümboliseeris märg grott; mälu mäletas, et seal oli olnud mõnus ja soe, toit ja eluspüsimine töö ja vaevata garanteeritud; tema, Bannister, aga tahtis välja, kus kole ja hukutav. On eneseteostus tegelikult vapper surmaminek? Elamine aga märterlus?

«Ah, Arthur, unustasin.» Saarah kruttis musta pluusi musta nööpi, ta näpud olid kõhnad, pesuvetes ligunenud. «Klassijuhataja ütles, et neid testiti. Joonatani kvotsient on kuus punkti kõrgem. Aga mõlemal siiski nende vanuse kohta ülearu suur. Psühhiaater polnud uskunudki, kontrollinud klotsidega üle. Nii rääkis klassijuhataja, kui ma talle valetasin, et vanaisal on juubel.»

Kõige tähtsama sa unustad! «Isasse läinud. Ja Joonatan rohkem.» Uhkus täitis mehe südant. Joonatan, kes tema kombel ennast ise paljastab, lõpetab ajaloo ümberdateerimise, Jeus spetsialiseerub Ahura Mazdale! Taas messianism, oma kohustest kõrvalehiilimine, sinu peale pandu teiste kaela veeretamine.

«Mulle nende lahtine pea rõõmu ei valmista. Nii võivad nad hullumajja sattuda. Aga vaata, vaata! Jeus saab õunad kätte!» Saarahi hääles helises emauhkus, ilmtingimata pidi naine võileiba mugivale naabrile teatama, et edukas õunavaras on tema poeg.

Soolapüssiga valvur keeras jälle selja, — matsti! — kukutas Jeus end uibuoksalt alla, puges okastraatide alt läbi, lidus, põu pungil, tribüünide poole. Joonatan sörkis tal sabas, korjas Jeusi põuest pudenenud õuna.

«Isa, raha on otsas. Tahan veel.»

Jeus ulatas Bannisterile mahlase valge klaari, Saarahi muidu veretus ja murelikus näos õhetas varjamatu upsakus. Naine hindab pojas sõdurit, mees vaimupreestrit.

«Emale pakutakse esimesena,» tõrjus Bannister.

«Emal ei ole raha,» ütles Jeus. «Aga võta sellegipoolest.»

Poiss kiskus särgisiilu püksirihmast valla, robinal sadasid küpsed õunad vanemate jalgade ette tribüüniastmele.

Kohale jõudis teel jonnakalt peatunud Joonatan, üksik, pruuni põrutusplekiga ubin näpus. «Isa, aga kas ta teab, kus ma õpin? Kas ta teab, et ma ei käi linnakoolis? Kuidas ta teatab?»

«Aiavaht on keskkompuutriga ühenduses. Tema teab kõike,» vastas Bannister muiates.

«Peab onu Freddyle helistama. Onu Freddy ajab asja joonde. Temal on see käkitegu!» uhkustas Jeus.

«Joonatan, ära usu. Isa teeb nalja,» lohutas Saarah, kuivatas taskurätiga kaotaja põski. «Nii võib ta kompleksi saada,» sosistas endine meditsiinitudeng abikaasale.

Bannisteri oleks siiski huvitanud, kas Joonatan soovib või ei, et kooli tema äpardusest teatatakse. Ehk sisimas soovib, aga ei tunnista seda endale eales. Ent selle väljaselgitamine olnuks momendil kohatu. «Poisid,» ütles Bannister, «nüüd võite üles lipsata ja tuua endale nii palju, kui kanda jaksate. Isa maksab pärast kassas ära. Ent ainult ühel tingimusel . . .»

«Millisel?» küsisid mõlemad, pilgud valvsad.

«Et te pärast isale ütlete, mis nakkus teil seal on.»

Kuidagi tõrksalt sööstsid poisid eskalaatorile.

«Ikkagi pressid sa oma, Arthur. Ma usun, et pole õige ahvatleda neid tõele. See võib mõjuda halvasti nende tulevikule.»

Kõhe oli Saarahiga jäädа nelja silma alla. Kas alustada pihtimustega? Aga äkki on naisel vastukaaluks seada omad avalikustamata patud? Võimatu, absoluutselt võimatu.

«Perekond on üle kõige. Ma ei luba ühiskonnal perekonda purustada,» vastas Bannister.

«Kas tohiks natuke proovida?» Võileibade ja piimaga lõpetanud kiitsakas naaber staadionipingil osutas õuntele Bannisteri ja Saarahi jalgade ees.

«Palun, palun. Võtke mitu tükki. Võtke ka tagavaraks, kui jälle isu tuleb. Meil on endal aed, sellest kraamist pole meil puudus,» valetas Saarah lahkelt.

Naaber kummardus, soris ubinahunnikus, valis välja suurema, hammustas. Mahl pritsis ta luitundruugetesse vuntsidesse. «Üle väetatud. Tugevasti üle väetatud. Õunaaia mulla boniteet peab olema ainult mõõdukalt rammus, muidu lisandub kõrvalmekk,» kommenteeris naaber vuntse pühkides.

«Meie selles süüdi ei ole. Need on siinsed. Selle puu otsast. Poeg tõi,» rääkis talle Saarah.

«Nägin, nägin,» vastas õunahimuline matsutades. «Tragi poeg teil. Minu oma ei saa ega saa puu otsa. Juba kaheksas kord üritab. Püksid ribadeks, kuidas me siit koju läheme?»

«Ma võin teile niiti ja nõela anda. Või . . . kui te selle ameti peale eriti osav pole, võin ma ise teie poja püksid kinni traageldada.»

«Ei, tänan,» keeldus naaber lahkest abist. «Mul on varupüksid poisi jaoks kaasas. Ja kui te seda teeksite, läheks meie majas riiuks. Mu naisterahvas on kole kiivas.»

Selle järel leidsid nad ühise keele; Saarahi ja naabri vahel puhkes põhjalik lasteteemaline keskustelu.

Bannister kahtlustas, et abikaasa haakus tühja lobisemisega, vältimaks temaga kahekesi-olekut. Ta kuulas. Sõeluti läbi koolid, siunati tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniaid.

«Ma ütlen, et see on sigadus,» arvas naaber.

Saarah piilus ringi. «Enam-vähem,» toetas ta kentsakat meest ettevaatlikult.

«Eemaldada lapsed perekondadest! Sparta, Polpot! Hitlerlikke kutsikaid tahavad nad kasvatada! Pavlik-morozovlus!»

«Tüdrukuid siiski ei võeta,» mahendas Saarah.

Naaber rebis tirinal lahti spordikoti tõmbluku, pakkus kilepakendis tibubroilerit.

«Tänan, me tuleme restoranist perekondlikult lõunalt,» luiskas Saarah. «Sõime just kanapraadi.»

Bannister üllatus — ta abikaasa oli hoopis teistsugune, ei sarnanenud Saarahiga tema mõtetes.

«Siis muidugi,» kahetses naaber. «Näete, siin on varupüksipaar. Äpardusi tuleb ette näha. Minu oma enam ei käi. Võtsin ta kolooniast välja. Nüüd õpib linnas luulekoolis,» usaldas naaber, tiristas kotisuu kinni.

«Kuidas te selle saavutasite, härra . . .?»

«Jaanile. Härra Jaanile. Ja kuidas on teie nimi, armuline proua?»

«Arthur Bannister,» vastas Saarah.

«Tahate teada, kuidas ma selle saavutasin. Seda ei tohi ma teile, proua Arthur Bannister, miski hinna eest öelda. Aga kui te õigesti ära arvate, siis ma noogutan,» tõotas veidrik.

Ümberringi kilkasid uhkelt riietatud lapsed, emad ja isad vaatasid tribüünidelt nende mänge. Positsioonikamad vanemad — timukad ja ülemused — polnud unustanud oma privileege, jälgisid jõmpsikate ettevõtmisi staadionimurule pargitud helklevate keredega kaaridest. Laste hõiked summutasid võimalikku pealtkuulamist. Saarah oletas:

«Sidemed?»

Härra Jaanile raputas pead. «Külm. Väga külm,» ütles mees pisut pettunult ja pahuralt.

«Raha?»

Jaanile noogutas.

Võõras oli narri ja maia näoga. Bannisterile tundus, nagu ootaks ta, et Saarah teda lõua alt kõditaks.

«Tuhat?» jätkas Saarah.

Jaanile raputas pead. «Jäine.»

«Kaks tuhat?»

Jaanile raputas pead. «Soojem.»

«Kaks ja pool tuhat?»

Jaanile noogutas.

«Eküüd?»

Jaanile raputas mõnusasti pead.

«Pistooli?»

«Sutike leigem.»

«Luidoori?»

«Soojem.»

«Topeltluidoori?» kohkus Saarah.

«Tulikuum!» sosistas härra Jaanile rõõmsalt. Mõistatamismäng oli lapsemeelset meest paelunud, mitu korda nõksatas ta lõuga vastu rinda. «Ja nüüd arvake, kellele ma maksin, kallis proua!»

«Klassijuhatajale?»

Jaanile raputas solvunult pead. Teda alahinnati!

«Koloonia ülemale?» Saarah jätkas metoodiliselt, polnud tal asja teise tujudest.

«Soojem.»

«Hariduspresidendile?»

«Tulikuum, tulikuum,» rõkkas end Jaanilena tutvustanu, aga äkki välkus ta silmades selge hirm. «Nüüd olete mu paljastanud. Ma lähen.» Mees istus paigal, tundus, et on kahevahel, vaeb murelikku olukorda. Aga vahest oli tal ka raske end vallatusest lahti kiskuda. «Kas ma tohiksin?» Mees sirutas käe õunte poole.

«Palun, palun. Ma ütlesin, et meil on aed,» teatas Saarah. «Ja ärge midagi s e e s u g u s t mõelge. Ma pean silmas neid rumalaid patuparagrahve. Meie, lapsevanemad, peame kokku hoidma! Meiegi perekond on riigivastane.»

Kindlustavale lohutusele vaatamata korjas härra Jaanile mornilt ja sõnatult pinkide vahelt valgeid klaare, asetas küpsed ja mahlased viljad kotti ja laskus hüvasti jätmata tribüünitrepist alla. Mis teda enam kurvastas, kas mängu lõpp või nuhipelgus?

«Oi, andke andeks, härra Jaanile, unustasin küsimata, kas ühe lapse pealt kaks ja pool tuhat?» hõikas Saarah talle järele.

«Põletab, põletab!» kraaksatas mees tagasi vaadates. Korraks lõi ta näos helendama lapselik avalus, seejärel libises üle tusavari.

Härra Jaanile astus kotti tarides üle areenimuru poja poole, kes askeldas, mündid pihku surutud, traataia juures jõnglaste õunaraksu järjekorras. Küllap ta ütles oma visale ja saamatule luulekoolijüngrile: isa tõi sulle õunu.

Kui kiiresti vahelduvad reaktsioonid! Koosneb ühiskond tõepoolest ainult psühhopaatidest? «Ma vean kihla, et see inimene käsutab täna ööreteurni,» lausus Bannister.

«Sina, Arthur, oskad ainult halba arvata. Isa juba rääkis, et sa näed üksnes elu pahupoolt. Härra Jaanilest saab meie koguduse liige. Ma olen ta ära märkinud. Ta on minu meelevallas . . .»

«Sinu meelevallas? Sa oled õige võimukaks hakanud.»

«Ma tahtsin öelda, et meie, s. o. Jumala meelevallas. Keelekomistus, anna andeks.»

«Härra Freud arvaks säärasest keelekomistusest üsna palju, arvaks, et sa end hilju Jumalaks pead.»

«Ära targuta, palun. Kas sa tead, mida me nüüd teeme?»

«Jah? Mida?» Naine pööras Bannisteri poole uue iseloomutahu. Kamandavaid toone polnud mees varem registreerinud.

«Müüme maha sinu ateljee ja raamatukogu. Mööbel on sul üüritud?»

«Üüritud,» tunnistas Bannister.

«Siis selle eest raha ei saa. Korjekarpidest võtame võlgu. Jumal lubab. Lisaks on mul üht-teist kogutud. Kõik, mis sa mulle postiga saatnud oled, on mul alles. Ma pole enda peale soudki kulutanud. Kui palju su ateljee maksab?»

Kas sel moel tirivad naised ohjad perekonnas enda kätte? «Pole aimugi. See on muide Cherny kingitus. Ja nähtud ette teaduslikuks tööks.»

«Isa annab sulle vaikse nurga palvelas. Ja kirjutuslaua. Mul ka üks koristamine.»

«Tänan,» vastas Bannister irooniliselt — küllap oleks eriti rafineeritud nauding Eetikast küllastatud palvelas kõlvatusi harrastada, Anda roppusi ja lirtsusid kuulata.

«Ateljee asub keskmademel, kallis kohas. Umbes tuhat. Raamatud. Teine tuhat. Mul on tuhat kolmsada, tähendab, peame laenama . . .» arvutas Saarah.

«Kust sa need arvud võtad, millega sa nii usinasti opereerid? Oled hinnata lasknud?» Bannister oli tüdinud. Ah, vabastage loojad maistest probleemidest, tahtnuks nooremteadur õhata «Muide, raha taha asi seisma ei jää.»

«Kuidas ei jää? Kas sa oled miljonäriks saanud?»

Bannister raputas alpinistikotti turjal. Kostis müntide hõbedakõlin. «Mahhinatsioonideks piisab.»

«Tahad sa öelda, et sul on seal viis tuhat topeltluidoori?» küsis Saarah, hääles imedesse uskuv lootusesäde.

«Rohkem. Piiritult rohkem.» Kröösusetunne on tõepoolest joovastav, adus Bannister.

«Kuule, ega ometi sina, Arthur? Ma mõtlen neid astjaid palvekoja eesruumis. Inimestest käisid seal enne isa ja mind viimati sina . . .»

Õhku rebestas häiresireeni kiunuv unne.

Lapsed ja täiskasvanud allsaalis kangestusid paigale, ilmeil ehmatus ja küsimärk. Vaid krokodillid, kaelad õgardlikult õieli, lubistasid kuiva vee basseinis edasi, jahtisid jänesetopiseid lõugade ees; elektrooniline ubinavaht pöördus kalossikannal ringi, märkas hirmunud poisikest, härra Jaanile poega, tõstis lõhkistes pükstes jalgu siputava patsaani traataia taha, maigutas huuli nagu tummfilmis — luusse ja lihha lõikav plärin mattis tolle švejki koolikaebamise ähvarduse.

Signaal vaikis. Kaubamajakülastajad ei toibunud kohe, seisid ja istusid keerukujudena tardunud poosides.

«Varastati,» tõdes Saarah viimaks nukralt ja osavõtlikult, nagu puudutaks juhtum teda.

«See peab küll mõni võõramaalane või alaarenenud laps olema. Kõik teised teavad, milleks säriseb too elektrikardin lävel, miks juuksed sirgu tõusevad. Ma pole maailmavaatelt mingi šovinist, aga vahel on minulgi nende gastarbeiterite jamadest kõrini. Kord kisuvad vanamooridelt kõrvarõngaid, kord vägistavad kooliteel lapsi, kord vinnavad kaubamajast. Kui palju pahandust! Millised ettekäänded neile, kes kruvisid kinni tahavad keerata! Ja teie koote neile sokke. Teie meelitate neid siia!» heitis Bannister ette.

«Selleks koome, et nad kohaneksid ja kurjuse kütkeisse ei ahelduks.»

Neid sõnu oli Bannister lugenud palvemaja seinalehest. «Gangsterluse import heategevuse maskis! Võõrad veavad meile sisse alatust, otsekui meil seda kasinalt oleks. Nad lisavad meie riiklikule alatusele oma individuaalse, ja vahel ei klapi need kaks kokku,» jätkas mees.

«Hüva, arutlege neid probleeme isaga. Meie jutt jäi pooleli raha koha pealt,» lausus Saarah malbe perenaise toonil.

Valjuhääldid laenurkades lülitati sisse. Kostis sorts uisuväljamuusikat, siis krabises ning seejärel kutsus plekine naisehääl:

«Tähelepanu! Härra ja proua Arthur Bannister, tähelepanu. Palun ilmuge viivitamatult sisekaitsestaapi A väljapääsu kõrval!»

Bannister võpatas, tundis abikaasa võpatust kõrval.

«Mis meil sellega pistmist on?» Värvilised varastavad ja nemad talugu piinlikkust! Mees oli haavunud, et neid just sel reetval momendil kuhugi staapi palutakse. Nad on sunnitud tõusma, kõndima väikekodanlike vanemate ja rõivastega üksteist ületrumpavate laste vahelt üle staadioniareeni.

Saarah korjas pingilt lilled, kergitas end otsustavalt püsti. Bannister kuulis, kuidas abikaasa põlved naksusid.

«Ootame viivu. Lähme hiljem.»

«Pole siin oodata midagi.» Naine oli võimul. «Või tahad mind üksinda häbisse saata?»

«Kust sa ette tead, et häbisse?» pomises Bannister.

Nad laskusid tribüünitrepist alla. Bannister tundis läbi kingataldade tsementastmete karedust. Murul pöördusid nad A väljapääsu poole.

Kahel pool minejaid moodustus emadest ja isadest midagi vaikse mõnituskoridori taolist, olemuselt avaliku hukkamise sarnast.

Kas on Saarahki seda meelt, et peitvast grotist tagaajajate sülle jookseks?

Põlastavad pilgud liikusid nendega kaasa — paariad lähevad! Hukkamõistvad, sõnatud noogutused — nii, nii, seda oligi teist arvata. Kellegi kaasatundev viibe. Kelle? Härra Jaanile! Tema söandas vihaspaleeris teistest erineda. Räpakas poiss veidriku kõrval mugis isukalt õuna.

Hallis, villases rangelõikelises maanikleidis ülipikk vanaema tõstis käekoodi, kattis luise pihuga lapselapse uudishimutsevad silmad. Randmevõrud närbunud nahal kilisesid, eide nõiapilgus välkus mürgine raevukus. Kaks valgete põlledega majateenijat, ostetud kastrulid kaenlas, viibutasid lihavaid rusikaid. Üks pearaamatupidaja välimusega mees põrnitses neid läbi teatribinokli, ja seda kahe sammu kauguselt! Ja binokkel on õiget pidi prillide ees! Säärased tüübid hääletavad Korrusekorraldaja poolt käsutagi, oletas Bannister. Ja rahva hulgas võis olla kolleege instituudist, neomorozoviste aristokraatlikust salongist, klatšiaplaid tudengeid!

Mis vaist on teid kokku ajanud? Lapsed jätate valveta, et parastada kahjurõõmus!

Kas keegi on isiklikult teile liiga teinud, hääletud sisistajad? Kas keegi on võimu vastu välja astunud? Kust automaatvalmisolek korda kaitsta? Kurjusest, ei muust. Ja tarvidusest oma lojaalsust demonstreerida. Otsite kollektiivsest sisendusest õigustust pahatahtlikkuseks! Ahriman ässitab teid, Ahriman itsitab võikalt teie sees, kihutab teid üles! Loodate peatselt koguneda avalikule hukkamisele?

Homo dictaturae, kes sa oled? Osaduseotsija, identiteedihkaja nagu kõik pabeliidid, soovi olla millegagi üks pole sinult atrofeeritud, see on suunatud valele teele; nõnda on nõme, kultuurivaba võim sind pättide kampa meelitanud, sind pannud uhkust tundma, et sa sinna kuulud. Mitte ühine vaenlane ei peaks inimesi liitma, vaid positiivne alge, mõista seda, juhmistatud sõber!

Saarah sammus väärikalt. Ümbruse vaikne, ent ilmne tigetsemine kasvatas naises enesekindlust. Õpetas seda kunsti metodistlik Jehoova? Saarah võttis tal käe alt kinni. Esimest korda elus? Ei, vist teist korda — laulatusel oli ta samamoodi hoidnud. Aga seal oli publikut kasinamalt ja valitsesid teised meeleolud. Siis ehtisid teda patsid, valge kleit ja pruudikimp, nüüd must pluus, mille rinnal tulitasid nartsissid. Piisaks Andalgi nõnda ohtralt solidaarsust?

Krapid krigisesid. Muusika ja madal naisehääl: «Tähelepanu, härra ja proua Arthur Bannister, üheksa-aastase Jeusi isa ja ema! Palun ilmuge viivitamatult sisekaitsestaapi A väljapääsu kõrval!»

Saarah langetas viivuks jumetud laud: näed, mul oli õigus! «Peab veel Joonatani üles otsima,» märkis naine. Ta huuled olid surnukahvatud, aga silmis vääramatu kindlus. Ta kõndis füsioloogia determineeritud emaduseteed. Ta oli oma lastega üks õnnes ja õnnetuses.

Ja järsku Bannister tabas — situatsioon meeldib Saarahile! Harva näitasid nad end rahva ees abielulistena, nüüd jätkus uudistajaid küllaga. Enda seast välja tõrjudes liidavad kättemaksjad kaks hüljatut, nõnda hindab olukorda Saarah, ja ammutab ülekohtusest kurjusest sitkust.

Teise kutse järel muutus kadalipp jutukamaks. Nemad? Nemad! kinnitati üksteisele.

Nii algavad pogrommid ja omakohtud. Triibulises ametnikukuues kääbus suunas nende poole tursunud kolgatssõrme: «Mis nendega teha?» küsis ta naabrilt, roosas müüjatarikübaras naisliliputilt.

Tahad meid sellepärast, et me kasvus kängunud pole, lintšida?

«Näed, seljakottki kaasas. Saatsid lapse vargile, on kuhu saak laduda,» vastas valjusti põlvekõrgune müüjatar, teenis paksult emandalt sooja pilgu.

Saarah ja Bannister möödusid hokiväljakust: mängijad olid katkestanud litritogimise, nõjatusid poordile, vahtisid neid läbi maskipilude pärani silmi. Ajate halva esinemise meie süüks?

Nad läbisid saaliukse.

Fuajees sumiseti, siia olid kähku, et skandaali mitte maha magada, kokku jooksnud pabeliidid kaubamaja müügikorrustelt.

«Ma sihukesi . . .» ähvardas medalitega ratsaväefrentšis invaliid.

«Mis nad korda saatsid?» päris lihtsameelne nooruk.

«Mis tähtsust sel on? Ükstaskõik!» lajatas medalikandja, kes oli vist otsustanud hakata hulkade nördimuse väljendajaks.

Hiinlasest portjee astus neile vastu, käsi kaugele ette küünitatud, pöidla ja sõrme vahel Saarahi piibernahkse kostüümijaki metalltripp. Tundus, et mees vältis kokkupuudet roojase jakiga.

«Pole neile seda vaja!» käsutas ratsaväerügemendi veteran. «See on nende jaoks liiga kallis!»

«Aga kes selle enam selga paneb?» õigustas end portjee, kui Bannister talt jaki vastu võttis.

«Aita mulle, palun, selga,» lausus Saarah rahulikult.

Bannister tõstis jaki abikaasa õlgadeni, Saaras asetas nartsissid garderoobilauale, libistas venitamisi käed varrukaisse.

Naise külmaverelisus ärritas päevavargaid.

Portjee palavikulised silmad irvitasid. «Numbri unustasite

tagastamata. See on teil siin,» näitas ta näpuga Bannisteri püksitaskule.

Kuidas ta mäletas?

«Tahtis endale jätta!» süüdistas hulki mobiliseeriv eruratsaväelane.

«Siia,» juhatas portjee teed läbi kihiseva rahvasumma, numbrirõngas sõrmusena püstises pöidlas.

Bannister koputas heleda polstriga kaetud ukse sildile SISEKAITSESTAAP. Portjee tõmbas ukse väljastpoolt lahti.

Bannister ja Saarah sisenesid.

Tavaline, sünge kroonukabinet. Seinal Korrusekorraldaja esindusportree, ainsal, ühe sahtliga kontorilaual istus kettata telefoniaparaadi kõrval sinakashallis kaubamajamundris sisekaitsja, kõlgutas läikivais säärikuis jalgu, puhastas püstolitoru traadijupiga, mille otsa oli mähitud tavotine lapp.

Võmm ei lasknud end tervitada. «Dokumendid,» nõudis ta tüdinult ja laualt tõusmata, juuksesalk silmil, pilk tukile naelutatud.

Bannister voltis lahti perekonnatõendi. Dokumendi välisäär oli higist leotunud.

Mees ei viitsinud paberit uurida. «Tulge kaasa, palun!»

Sisekaitsja libistas end pussitsälgetest kirjatud laualt maha, suunas ukseni, mille keskmises tahvlis haigutas trellitatud luuk.

Arestikamber? Antakse vahistatuile läbi luugi lahjat vanglasuppi?

«Kõik lõpeb hästi, ärge närveerige! Kolmas juhtum täna. Päevavarastel,» mees osutas hooletult õlise pöidlaga üle õla fuajee poole, «on vere mekk suus. Ootavad, sindrid. Mina alustaksin puhastamist neist. Niikuinii nad kunagi midagi ei osta,» julgustas sisekaitsja järgmise ruumi lävel.

Piklik, küürimisest luitunud põranda ja ühe aknaga umbne tuba tundus eelmisest kroonulikum, veel masendavam. Siiski oli kaubamaja külastussaalides pillerkaaritanud disaineri käsi siiagi jõudnud — potisiniste aknaraamide vahele oli koolutatud raudvarbadest tõusev päike, lahknevad kiired trellitasid ruute.

Jeus ja Joonatan olid nurka seisma pandud, nahk poiste paljakspõetud kukaldel punetas. Saarah sööstis poisse embama. Nartsissid pudenesid põrandale, naise terav kingakonts lõmastas kollase õie. Poisid pöördusid ümber. Joonatani käed olid vabad, Jeusi randmeid hoidsid teineteise vastas imepisikesed lasteahelad — lastekaubamajal oli spetsiifiline varustus. Joonatan liibus Jeusi külge. Üksmeelsuse demonstratsioon liigutas Bannisteri südant. Saarah nuuksatas haledalt, mõlemad jõnglased tõrjusid ema kallistusi.

Tähendab: Jeus, kaksikuist hiljem sündinu, on Ahriman?

«Mis ulakusi nad tegid?» Bannister vähendas meelega poiste arvatavat süüd.

Mundrimees kehitas õlgu. Bannister vaatas ta elukogenud ilmet. Torujad mühkamihuuled, tundetud silmad. Sel apaatsel tümikal olid kogu maailma asjad selged, ka teadis ta ilmeksimatult, millega sekeldus lõpeb.

«Protokolli pole ma veel koostanud,» tähendas võmm väsinult ja hooletult, tagamõtet varjamata.

«Enne küsis, kas isal raha on,» suunas Jeus vanemaid taipama.

Läikiva tagumikuga kalifeedes mundrimees noogutas juhmilt öeldut kinnitades. Siin aeti asju sirgjooneliselt, kavalaid väljapressimismänge etendati mujal.

«Onu Freddy laseb selle lurjuse ametist lahti. Seda ma talle juba ütlesin. Ja lasebki,» ähvardas Joonatan.

«Milles ikkagi on asi?» nõudis Bannister, kes soovis arveteklaarimist šantaaži all kas või hetkeks edasi lükata.

Sisekaitsja, ähvarduste ja solvangute vastu professionaalselt ükskõikne, osutas rohetriibulise mänguhõljuki suunas, mis oli pandud ahtrile püsti vastu seina toetuma.

«Me ostame selle ära,» leidis Bannister lahenduse.

«Hilja,» teatas kaubamajavalvur loiult. Tema arust kippus tühine sekeldus liigselt venima.

Saarah, ikka nartsisse tallates, asus Bannisteri selja taha, libistas koti kanderihmad üle mehe õlgade. Bannisteri valdas tunne, et abikaasa koorib ta alasti. Kandam prantsatas kõlisedes põrandale. Kõik peale Bannisteri üllatusid.

«Hmm, seljakotis! Seda pole ma veel näinud. Röövlitel oleks tuhnimist,» tunnustas sisekaitsja Bannisteri nutikust, rahul, et lõpuks ometi kulgevad asjad sootsiumi vaimu poolt määratud rutiinset rada.

Saarah taris koti lauale, harutas vilkalt suu lahti, kummutas ettevaatlikult, et ükski münt maha ei veereks, hõbedase sisu välja.

«Ilus, armuline maadam. Nüüd me protokolli ei koosta. Intelligentinimesed on alati mõistlikud,» kiitis valvur Saarahi talitusi, muukis pleeknõelaga Jeusi käeraudade lukku.

Mehe jämedad, kohmakad sõrmed värisesid. Vedru kriiksatas vastikult. Ümarad haarmed klõpsasid valla, metall oli lapse randmeisse sooninud vaod. «Võtke nad ja nuhelge neid kodus.» Mees peitis rauad kalifeede põhjatusse taskusse.

Bannister kiskus poisid käte vahele. Isikupuutumatus, hale vale! Tundehoovused vahutasid, taas värelesid silme ees mustad kübemed, rinnus torkis. Intellektuaali kahtlemisi sünteesiv taju hakkas alles nüüd mosaiigikildudest kokku klapitama toimunu tähendust. Kas need pojad saavad kunagi austama oma

isa? Häbi, raev ja piinlikkus pulbitsesid. Ei ühtki tegutsemisvõimalust. Kuidas peaks avalduma vihapurse? Anda, kus on su pomm!?

Ainus revolutsioon, mis tegu väärt, on revolutsioon poliitika vastu, tea seda, Jumal!

Oleme poliitikuil lasknud usurpeerida võimu, nemad kägistavad meie kõri. Seegi tölp ja tuim tüüp on politikaanide ori. Aga jama: nõnda on juba mõeldud, just säärase mõttega alustas müütiline Korrusekorraldaja — või peeti millegipärast vajalikuks see mõte tema külge pookida hiljem. Ja kui juba seotud Korrusekorraldajaga, siis igatahes vale.

Bannister tahtis, lapsed kaisus, põgeneda.

«Üks hetk,» peatas neid valvur eesruumis. «Kirjutage siia midagi.» Mees tõmbas paokile kontorilaua ainsa sahtli, kiskus välja kaustiku, mille kaantel laigutasid rasvased sõrmejäljed.

«Mida kirjutada?» küsis Bannister.

«Ma ise!» Saarah lehitses kaustikut, silmitses rahulikult esimesi lehekülgi. «Siin on tänusõnad,» ütles naine, kummardus laua kohale.

Poisid sikutasid Bannisteri varrukaist ukse poole, viivitus häiris neid. Jeus mossitas põlglikult huuli. Talle ei meeldinud ema käitumine.

Täitesulepea sulg krabises, kui Saarah oma suure lapsekäekirjaga tühjale kaustikulehele ridu maalis.

«Mis muud peaks seal olema. Ärge unustage kuupäeva ja kellaaega,» õpetas valvur poolelijäänud relvapuhastust jätkates. «Nii nad saavad teada, et te just mind tänate.»

«Ei unustanud,» lausus Saarah.

Laual istuv sisekaitsja pani püstoli kolksuga kõrvale, sättis kaustiku enda ette poolviltu. Mehe silmad valkasid elutühjalt. Tehispabeliit? Ei. Nood loevad soravalt, kirjaoskamatust esineb robotite seas üliharva, sellel tüübil aga oli veerimisega pingutamist. Tont teda teab, ehk ei mõistnudki kirjutada, sestap tõrkus protokolli täitmast? Analfabeedid ja poolanalfabeedid on oma puuduse varjamiseks nuputanud nii peeni ja keerukaid trikke, et kirjutama õppimine oleks nendega võrreldes korra nuusata.

Tähendab: harimatu terroriseeris haritlast. Loomulik ja tendentsidega kooskõlas. Keskaeg naaseb — seal kehtestatakse islamivabariik, siin keisrivõim, ja näib, et tagasiareng vastab pabeliitkonna enamuse soovidele. Ebainimlik, masinamõõduline protsess on kõiki tüüdanud, vahelduse mõttes kiputakse veelgi ebainimlikumasse keskaega.

«Tänan. Päris õigesti on kirjutatud. Muidu arvavad, et ma teid tukiga sundisin,» ütles mundrimees, toppis sulgemata kaustiku jalge vahelt läbi pilu lauasahtlisse, haigutas.

Kas sul inimesi tappes ka mõnikord igavus peale tükib?

«Niipaljukest siiski veel, et minule endale jäävad tollest plekihunnikust santiimid. Ülemused on aplad,» selgitas valvur nukralt ja Bannister märkas ta ilmes kaastunnet. Tardunud, sültjaskallerduvad silmad luitusid endiselt kroonulikult, aga võmmi lopsaka suu ümber võrules sümpaatne skepsis. Muidugi, sina oled pentsikusi näinud, enda arvates jagad elu! «Võtke minu jagu endale, kui te just viimase veeringu hinge tagant lauale valasite. Minul ei ole kahju. Mina ei koonerda. Võtke!»

«Tänan pakkumast, pole vaja,» lõikas Bannister maotu eneseõigustuse läbi. Ja ei sul ega su bandiitidest ülematel pole tarvis teada, et rahal on paljunemisvõime! Teie mõttelaadil ja teie tääkidel see režiim püsib!

«Aitüma, härra, et minu osa mulle loovutasite. Asjalood on nõnda, et mina palka ei saagi. Mind nad koorivad, ise loksuvad kaarides. Elan sellest, mis kõrvalt tuleb. Mina maksan koha eest peale, vot. Mul on ka kaks poega. Armuline maadam teab, kui kallis kõik on. Kartulinael kuus eküüd, piimatoop kaks. Liha sööme ainult siis, kui priske noos tuleb,» kaebas mees.

Noh, lohutama ma sind küll ei hakka, vabal tahtel oled sigudikuameti valinud, Jumal pole sind alatuseväkke värvanud. «Võibolla ülemustele vähem anda?» soovitas Bannister.

«Kus sa sellega, härra! Ei seda tohi teha. Välja nuusivad, sindrid. Kolm meest sellest toast on juba ilma näppudeta. Minul on kõik alles, vaadake!»

«Kas lapsed on meelsusekoloonias?» haakus Saarah.

«Ei, kodus, proua,» vastas mees, uhkusenoot hääles.

«Kui vanad nad ka teil on?»

«Seitse ja kaheksa. Oskavad juba lugeda.»

«Hoidke siis raha pealegi endale, meie omad on sutike vanemad,» sõnas Saarah kalkuleerivalt.

«Las väikemehed mugivad täna liha,» tigetses Jeus, lõi ukse valla.

«Pugejad!» sisistas Jeus vanematele fuajees. «Korrusekorraldaja loobiks kõik säärased tüübid liftišahti! Mina ise loobiksin!»

«Küll tema ka oma näppudest ilma jääb. Onu Freddy hoolitseb juba selle eest. Panid tähele, ta ei osanud revolvrit peos hoida?» lausus Joonatan.

«Sellestki vaesest mehest saab meie koguduse liige,» sosistas Saarah. «Ta tuleb eksiradadelt õigele teele juhatada.»

Kannatlikult oodanud pööbli nägudel lahvatas pettumus, kui perekond Bannister täies koosseisus fuajeesse ilmus. Parastav sumin vakatus, näpistamisvalmis sõrmed langetati.

«Kuidas nad pääsesid? Häbematus!» mobiliseeris hõrenenud hulki medalitega eruratsaväelane.

Ent portjee astus neile lakeilikult naeratades vastu. «Klientidel on alati õigus. Eriti meie firmas. Külastage meid jälle!» surus hiinlane Saarahi pihku kriitpaberil reklaambukleti.

Bannister vedas poisid läbi võlvja välisukse. Elektrikardin piitade vahel turritas Saarahi ja laste juukseid, mehele tundus, et ta habe säriseb.

Äritsejad määrisid lihtsameelseile kaela kaupa. Puhus mõõdukas kirdepassaat. Tume pilv oli vändatud päikest varjama.

«Isa, ära hakka moraali lugema, ise oled süüdi,» hoiatas Jeus.

«Kuidas isa on süüdi? Sa mõtle, mida sa räägid,» ehmatas Saarah. Ent ta verevaeseilt põskedelt, kahvatult ilmelt võis lugeda heameelevirvendustki — õnnetused liidavad perekonda, viimaks ometi sai ta demonstreerida neid neljakesi koos.

«Isa ütles, et ta maksab ainult siis, kui ma välja annan, mis nakkus meil koloonias on,» põhjendas Jeus.

Nad möödusid kaubamaja kõrvalkülje trellitatud akendest. Seespool luges üks mees kindlasti hoolikalt raha, võibolla sassimineku vältimiseks kriipsukesi pussiga lauale täksides. Protsendiarvutus on mehine töö. «Kuhu nüüd?» küsis Bannister rohkem endalt kui Saarahilt ja poistelt.

«Lunaparki pidime minema, kas sa ei mäleta?» meenutas Joonatan ülekohut aimates.

«Ja muidugi olete te kõik need õuduste koopad ja kosmoselennud kenasti ära teeninud?» manitses Bannister, pingsalt mõeldes, missugune oleks praegusel juhul õige lapsevanemalik käitumine. Revolutsioon, ainult revolutsioonile kihutamine, vastas ta endale.

«Miks mina pean tema pärast kannatama? Tema hiivas selle loksu. Kobakäpp! Mina ei puudutanudki seda. Ma ütlesin kohe, et teie käsete tagasi viia,» porises Joonatan.

Bannister vaatas poegi. Liha minu lihast, veri minu verest, vaim minu vaimust. Ei, mitte revolutsioonile kihutamine pole lapsevanema püha kohus, vaid sõnakuulelikkusele manitsemine. Lihtsat ja lamedat käte püstiajamist peab ta propageerima.

Laste tuleviku nimel oli Bannister äkki valmis Miitinguerakonda astuma (seegi käib altkäemaksu eest, aga ehk oleks Freddyst abi), müüma vanalinnaateljee koos üüritud mööbliga, ülistama haltuuraartiklites režiimi, intrigeerima instituudis, et *magister artium* kinnitataks.

Lähen 40. sektorisse Korrusekorraldaja elulugu luuletama, teen kõiki sigadusi, mida nõutakse. Pojad on mehe isaks, alistumine ja kuulekus täiskasvanuks sirgumine, deserteerumine kolmekümneviieaastase initsiatsioon. Lõpp surmalummusele, hooramisele. Anda, ma tänan sind, et sa mu hülgasid! Lõpp

boheemlusele, traumaatikale ja enesepiitsutamisele. Tõeotsimine on puberteetlik. «Poisid, kas tahate koju?»

Saarahi silmad lõid tänulikult särama. «Muidugi tahavad. Nad unistavad sellest,» ütles naine poiste pöetud päid näperdades.

«Ei unista. Ise sa unistad. Meie õues on ainult plikadekari. Mina nendega keksu mängima ei hakka,» teatas Jeus sõjakalt, tõmbus emast eemale.

«Kui vanaisa mind enam pühapäevakooli ei pane. Ma ei taha karbiga raha kerjata,» tingis Joonatan.

«Ma ajan selle asja joonde,» lausus Saarah abikaasale. «Ma saan sellega hakkama. Ma vabastan su ringijooksmisest ja anumisest.»

«Koloonias susatakse neil, kes ära hakkavad minema, öösel varba vahele paber tossama,» konstateeris Jeus saatusega leppinult, kui nad neljakesi tänavkoridoride ristmikul tõkkepuu ees peatusid.

Sigitas kurjus kurjust? Aheldas alatus enda külge süütute laste käe läbi?

10.

EI, NÜÜD TA EI KÕHKLE, NÜÜD TA EI PENDELDA instituudi ukse ees, formeeris end Arthur Bannister.

Tee enesereetmisele olgu kivide ja kändudeta! Ta talitab südametunnistuse vastu, nagu despootia ajal ja tagurpidimaailmas kombeks. Ta tahab olla teiste sarnane, teda huvitavad nende eelistused. Ta uurib välja, mis moel nad endile sümpaatiaid valivad, kuidas nad ennast ja teisi petavad, ning võtab eeskuju. Positsioonil on ahvatlev tõmme, moraaliprintsiibid üksnes kammitsevad ülesliikumist. Kuradile Jumal oma tobeda revolutsiooniga! Tahad olla mees — valeta ja varasta, kiusa teisi, et kõik tunneksid diktatuuri survet kõril.

Bannister oli teel instituuti. Poevitriinid vilksasid silme ees, külgnägemine fikseeris muudatusi kujunduses — sinna oli laotud uhhaapadade kuhi, seal oli kaar kaunis kirjas teatisega: müüakse erilubade alusel. Kes ei sooviks olla privilegeeritud? Millist tiivustust võib saada edust ja ülestöötamisest, tundest, et oled esile tõstetud. Selle psühholoogilise nipiga valib režiim endale toetajaid, ja tema mängib kaasa. Demokraatia on laiskade tõbi, ülestõus paljasjalgsete meelelahutus, kristlik Jumal kahepalgeline: kord hoolitseb ülemuste, kord väetite eest.

Ühel vaateaknal põles ööseks läidetud ja hommikul surnuks puhumata unustatud reklaamküünal.

Poeuksi kaitsesid äride palgatud erakordnikud. Pagunid,

akselbandid, pandlad. Omanikud on valvurid kütkestamise huvides sõjaväelise edevuse atribuutidega varustanud, üksteist üle trumbata püüdnud.

Üks mannekeen paistis eriti sürrealistlik. Plastnaise jäsemed olid torso külge kruvitud häbematu varjamatusega, lehvikripsmed tehtud lillakast krepp-paberist, vasaku käe väike sõrm pooleks murtud, katkekohast nirises lubjapuru.

Rumalus lisas innustust hinges. Täna ei kõnni ta töökohauksest mööda, täna on ta vastse kaabakana tahtejõuline. Trots ja protest pole muu kui looderdamise eneseõigustus.

Mis nõme õiglusmeel oli sundinud teda viimastel kuudel töökoha uksest mööda sammuma? Kas ta poiste peale ei mõtelnud? Palehigis pead endale ja oma lastele leiba teenima, mugav ja hea pole kellelgi, kõiki närivad süümepiinad, kindlasti Korrusekorraldajatki. Aeg nõuab nurjatusi, tema, Bannister, ei taotle endale erandseisundit. Huntide hulgas ulu hundina.

Mees tõukas instituudiukse üraskeist uuristatud põikikäsipuud. Ah, see uks käib väljapoole, sellegi on ta unustanud, miks satub ta nii harva siia meeldivasse kohta, kust talle palka makstakse? Kas pole nende diktatuur liberaalne, hoolitseb, et vihkajadki ei nälgiks?

Asjamehetunne ei lubanud Bannisteril rämeda olemisega valvemehele tõendit esitada — näidaku teised, võõramad, tema ei lase kaitse- ja salastusabinõudel luua distantsi enda ja oma ameti vahele. Tema hakkab prostituudiks, kroonuajaloolaseks. Ei: hakkab muidugi, aga eelkõige distsiplineerib end tuimaks ja keskpäraseks — et laste hüvede nimel läbi lüüa. Ta surub endas maha sangviinilisuse, võibolla koleerilisuse. Ta hülgab õiglusmeele, ta ei süüvi poliitilistesse ja sotsiaalsetesse probleemidesse.

Bannister urgitses pigimustast satäänist päevasärgi rinnataskust mürkroheliste kaantega töötõendi, pistis selle läbi klaasputka luugi päevavahi pilgu alla. Mehe rokased ja heinapepredes vurrud muhelesid — tema võimu aktsepteeriti.

Nõnda: esimene samm on tehtud, uhkus ja trotsivaim ületatud.

Lift oli rikkis, tuli jala üles kõmpida.

Siledaks hõõrdunud trepikäsipuusse olid meetriste vahedega kruvitud raudmunad. Teaduritekollektiivis leidus tagumikul liulaskjaid, nõnda takistati vuhinal allalibisemist. Kõike annab vaikselt organiseerida, meetodid olgu raudsed, aga varjatud. Kolmas muna liikus, Bannisteril oli kombeks seda üles tõtates keerutada.

Astmed olid kooldunud, ehk olid lohud tsemendis süvenenud just viimasel ajal, mil käsipuu pruukimine võimatu. Trepil sagis pabeliite ja pabeliiditare — on inimesi, kelle jaoks tööl-

käimine on sisekoridorides sõelumine, seinatühedes sekeldamine.

Kolmanda korruse mademe seinal sinetas Korrusekorraldaja kubistlik portree, detailideks koonused — Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse vapielemendid —, vaid ordenid mehe võimukal rinnal olid joonistatud natuuri järgi. Rahvuse Isa all oli suunav loosung, tsitaat tema kõnest, juhis instituudile: «Me põrmustame pehkinud ajaloo, me loome uue ja parema ajaloo!»

Seda me teemegi, turgutas Bannister ennast. Loosungi all paiknes amforakujuline ööreteurn, lõhiksuuga küljekumerusel, ringillustratsiooniks nn. antiik-Hellase peenesäärelised sibajad.

«NOORENDAMISE SEKTOR» teatas silt uksepolstril, hingeldav mees avas. Peab hakkama edujanulise bürokraadi moel hommikusörki harrastama.

Madame Deboora Kassandra istus oma kontorilaua taga, Miitinguerakonna naisteorganisatsiooni mundrikuub ja tviidvillane tsiviilseelik seljas. Kohvikeeduspiraal mullitas vett kannus. Naise pikad ja kohevad, sametläikjad mustad juuksed langesid hurmavalt hallidele keerdpaelpaguneile. Ta oli praegugi, pensionieas, ahvatlevalt volüümikas, trammis prinkrindadega, verevate huultega. Bannister uskus teadvat, kust naine on õppinud lobedalt valetama. Neiupõlves oli ta üle gümnaasiumi iludus, kurameeris üheaegselt nelja-viie poisiga, sealt šlikerdamis- ja petmiskogemused. Säärase treeningu järel oli ta küps sahmerdama hierarhiseeritud sootsiumis.

«Meie kadunud poeg on külla tulnud,» õhkas proua Deboora Kassandra. «Täpselt momendil, mil vesi keema läks.»

Pole raske arvata, mida naine temast mõtleb: tark te, Bannister, võite ju olla, mõnele võivad meeldida teie artiklidki, millest mina välja loen ainult epateerimist, aga elada te ei oska, teist on rohkem tüli kui kasu; ja omi artikleidki ei taipa te kirjutada nõnda, et asi oleks teile tõeliselt tulus, ei tea te, keda laita, keda kiita.

Varem oli Bannister vastu mõelnud: teie tühist *way of life*'i — ma ütlen peenutsevalt, teie kombel — ma vihkan, kuna see on omakasupüüdlik, ühtib despootia kaukameeste omakasupüüdlikkusega; on päris imetlusväärne, kuidas te tuult nuusutades juhite asja, mille sisust teil aimugi ei ole; teie, *madame*, pole Miitinguerakonna liige ainult vormiliselt, teid seob selle kuritegeliku kambaga hingeline ühtsus.

Nüüd on teistsugune olukord, nüüd olen ma tulnud teile, võimukale vanamoorile, kes on endale seadnud eesmärgiks domineerida kõikjal, kuhu juhtub, teatama, ma olen nõus sektorit vahetama.

Põrgu Bütsants ja Saksa Rahva Püha Rooma Keisririik! Ma hakkan vapraks võltsijaks, hakkan kokku luuletama Korruse-

korraldaja biograafiat. Pole seal vaja fantaasiat ega stiili, kõikide diktaatorite elulugude malliks on evangeeliumid, ja Pentateuhh on mul ometi peas, ma pärinen metodistlikust perekonnast! Ja ladusa stiili parandaksid kohmakad sajad teiesugused toimetajad ja tsensorid. Mängin kaasa: kirjutan Antikristuse elu maha Jeesuse seiklustest! Minusugused depressiivsusehoogudega mehed võnguvad äkkotsustuste ajel äärmusest äärmusesse; äsja olin pommi lasteaeda viskamas, nüüd pretendeerin võimu suuvoodri ametisse. Varem kõikusin. Periooditi tahtsin olla kord põranda all, kord samaaegselt põranda all ja presiidumis, praegu ihkan ainult presiidiumisse, töötõendigi näitasin valvurile uhkustundega ja kohusetruult ette.

Deboora Kassandra vajutas selektoriklahvile. «Kuulen teid, noorendamise sektor,» kostis direktor Li krabisev hääl.

«Ta saabus,» raporteeris naine.

«Kohe minu kabinetti!» nõudis Li.

«Kahjuks ei saa ma teile kohvi pakkuda. Teid ootab instituudi juhtkond. Ma panen teile termosesse sooja. Kui tagasi tulete, siis ... Minagi olen huvitatud, miks teid viimasel ajal kõigil tarvis läheb,» ütles Deboora Kassandra, puistas soolateri tõmbavasse jooki.

Bannister lahkus kohvilõhnalisest ruumist.

Neetud lift! Kuueteistkümnendale korrusele vantsimine jalgsi on tõsine katsumus ülekaalulisele mehele. Äkki on tõstuk kiuste välja lülitatud, et teadurid tunneksid pidevalt jõhkra administratsiooni ja jõhkra ühiskonna survet, ning eriti direktori juurde minnes? Arhitektuur on režii manipuleerimiseks inimeste meeleolude ja teadvusega, miks ei võiks kommunaalrikked olla lavastatud, ikka samal eesmärgil — kasvatada kuuletumist?

Jaa, proua Deboora Kassandra on elu nõnda sättinud, et temal oma lapsi vangiraudus näha pole tulnud. Ta on vaikselt ja järjekindlalt mürgitanud atmosfääri pealekaebamiste ja intriigidega, kujundanud enda ümber hirmumüüti, mõjusaimat vahendit ettetrügimiseks. Tõenäoliselt kardab seda madu Li'gi.

Kes aimab naise salasidemeid, millele ta mõistukõnes taoti vihjab? Või on ta peen avantürist, ajanud puru silma? Ei tea, ei tea, kuigi lansseeritud blufi elemente leidub Deboora Kassandra imagos kindlasti. Aga teiselt poolt: töö on totaalselt võõrandunud, intriigide sepitsemine ainus, mida teadurite enamuse mõistus jagab, mis koduse oma-meeleolu loob.

Bannister puhkas kaheksandal, kaheteistkümnendal ja neljateistkümnendal korrusel. Sekretäri juurde jõudis mees sellegipoolest lõõtsutades. Rangete näojoontega neiu osutas viltpliiatsiga direktori kabineti ukse suunas. Bannister võttis familiaarse tooni:

«Mis ta must tahab?»

«Ma ei tea.»

«Aga ikkagi?»

«Ma oletan. Ärge pahandage, kui ma eksin.»

Bannister asetas matjalt läikivale kirjutusmasinaklaviatuurile kümneluidoorise.

«Näib, et edutamine. Teie toimiku vastu tundsid huvi nii sedastusbüroo, õigete seisukohtade keskkantselei kui intiimsuhete registreerimise valitsus. Kui need kolm korraga, siis on alati olnud edutamine,» usaldas sekretär.

«Kas neil siis oma toimikuid pole?»

«Muidugi on. Aga nad võrdlevad ja täpsustavad. Minge nüüd, meid võidakse sosistamas tabada,» lõpetas asjalik piiga info, honorarikupüüri kollasesse nessessääri pistes.

Huvitav, mitme luidoori eest ta voodisse poeks? Kas ta võiks olla Anda asendaja?

Li lauani oli paarteistkümmend sammu mööda vaipa kõndida. Temagi harrastas ducelikke trikke, mis pidid jutulekippuja põlvist värisema panema, peast ettekavatsetud riukad peletama.

Seinad olid vooderdatud dolomiitplaatidega, suurendasid hiigelkabineti sarnasust liftijaamaga. Mustrijooks plaatidel klappis, rõskuspiisad mullitasid. Interjöör ei propageerinud intiimsust, vaid kasarmlikku kultust.

Bannister märkas, et Korrusekorraldaja püsiportree kõrvale oli ilmunud Peneranda hertsoginna pilt — sooblimuhv, sinirebane ümber kaela, jäiselt arrogantne pilk. See ei saanud olla juhus, järelikult polnud tekst teabetablool unenägu.

Li oli lühike, kollakate, mongoliidselt esiletungivate põsesarnadega, tahtejõulise ja vilka žestikulatsiooniga mees. Miitinguerakonna univorm istus ta seljas valatult, kabuur vööl, mida ta kandis korrusepühadel, sobis.

Ei, teekond direktorini ei võtnud Bannisteri vedelaks, nagu arhitektid kavatsenud. Ta oli karastunud otsusest hakata prostituudiks, eelinformatsioon sekretäriltki lisas söakust. Ta põlgas Li'd, vastastikune vihkamine oli Paabelis võrdsete vahel seaduseks. Siin võidi jagada ülemuslikku armulikkust, võidi koonduda ka ajutistesse tiimidesse, löögirusikaisse eneseupitamise nimel, kuid üldiselt üksteist vihati. Bannister teadis, et Li teab, et ta teda põlgab. Ja Bannister teadis sedagi, et Li teab, et Bannister teab, et temal, Li'l, on post, mis võimaldab alluvatega karistamatult sigatseda, nagu temaga sigatsevad need, kelle alluvaks tema on.

Kuidas siis pandi pabeliite sigatsema? Saama- ja võimuhimu

rahuldamisega. Väiksema sigaduse eest väiksem võim, suurema sigaduse eest suurem saama ja suurem võim.

Muidugi, Li'l oli plussegi. Ta oli vähemalt diplomeeritud ajaloolane, kaitsnud — kuigi sohiga — *magister artium*'i, ponnistas doktoritöö kallal, varastas sinna peatükke alluvate artiklitest, mille ilmumiseks ei andnud viisat. Ent siiski oli ta omainimene, temaga vesteldes ei tekkinud kontakteerumatusebarjääri. Vertikaalse feodalismi reeglite järgi topiti tavaliselt ette võhikuid, et need takistaksid asutuste iseseisvumist, pidurdaksid asjade üle pea kasvamist.

Aga juhm aparatšik Li'gi oli juurutanud nürimeelsust, diktatuuri kandeelevanti. Alluvate tuimus oli ohutu, mittemidagitegemine välistas vead. Halli ja viletsa loomingu eest ei karistatud, pikne kärgatas pisikesegi komistuse puhul. Oli teiste keskpäraste poolt soositud Li'gi, keskpärane andetus, oli ta end instituudiski ümbritsenud keskpäraste jõuguga, kes küünte ja hammastega saavutatud positsioonist kinni hoidis. Nii nad oma maffiaga nihverdasid, olles veendunud, et teevad teadust ja loovad ajalugu. Riskimisele eelistas ta keelamist, tegutsemisele edasilükkamist, põhjendamisele vaikimist, uutele ideedele vana leierdamist.

«Tervitan teid, kamraad,» lausus Li, tõusis toolilt — kabuur kolksatas vastu korjut —, pakkus kätt.

Bannister võttis ulatatud käe vastu, kuigi pöördumine oli vale — ta polnud Miitinguerakonna liige, taolisel, klassitsistlikteatraalsel moel alustasid keskustelu erakonnakaaslased. Või mine tea: äkki Li ei eksinudki, äkki olid sedastusbüroo mõtetelugemismasinad fikseerinud tema, Bannisteri soovi ennast müüa, Li'le oli korraldus tehtud olukorda nelja silma all uurida.

Et püsida, haaras võim kinni õlekõrrestki, sama käbe kui hukkama, oli ta värbama, ja ajusid jahiti tulevikule mõeldes. Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse Citys süstemaatiliselt, intellektuaale meelitati opositsioonist eemale, *establishment*'i kaissu. Vahest algas operatsioon tema, Bannisteri hinge püüdmiseks juba lastekaubamajas?

Li pigmenteerunud sõrmed olid kühmulised, käesurve lugupidavalt mehine. Parema käega kabuuri vastu tagumikku hoides, istus direktor oma toolile, Bannister asus platsi tema vastas, spartalikul taburetil.

Li selgitas väljakutse põhjuse. Mehe põletikulised silmad välgahtasid, võõrsõnu kiirustades hääldades lipsas huulile korea aktsent, ent kore näonahk toimis raudse maskina.

Instituudile oli esitatud tellimus esitada Korrusekorraldaja Kantseleile kähku Egiptuse vaaraode, antiik-Rooma, Saksa-Rooma ja Bütsantsi keisrite ühtne tabel, juhtnöörina seisis

käsus ettekirjutis, et koondnimekiri peab lõppema naiskeisriga.

Li heitis tähendusrikka pilgu üle õla Peneranda hertsoginna portreele. Oli see ametniku avameelsuse maksimum? «Olgu see viimane siis naine peegliga, Neitsi Maarja, Kleopatra või ükskõik kes, kuidas teile meeldib. Teil, härra Arthur Bannister, on selles küsimuses täiesti vabad käed,» rõhutas Li.

«Aga Ramses Suur, aga Jeesus?»

«Neid meil tarvis ei lähe.»

«Aga nad on olemas!»

«Olete selles veendunud?» pilkas Li.

«Jah.»

«Olgu pealegi, las nad siis olla, kirjutage sisse, jääge ausaks, kui teil nii lihtsam on. Ma kraabin Jeesuse ja tolle teise oma käega maha, enne kui ma nimekirja sekretärile ümber tippida annan.»

«Tabeli lõpetamine on umbes kahekümne aasta töö, väärib viit-kuut doktoridissertatsiooni, nõuab ekspeditsioone ja väljakaevamisi püramiidide maal, Seitsmesaja Kuueteistkümnendal Suurkorrusel.»

«Kus püramiidid asuvad, seda ma tean,» oli Li resoluutne. «Püramiidid on meil, Citys. Kauplete? Doktori saate, komandeeringud Gizasse, Rooma ja Istanbuli samuti. Aga pärast tabeli esitamist. Võite siis haudadesse toppida esemeid, mis tõestavad teie versioone. Tabelit on meil vaja esmaspäevaks! Öelge oma hind!»

Mingi vastik hoop oli langemas, kaval lõks kinni plaksatamas. Ta oli tulnud müüma ennast, kuid mitte reetma kolleege. Tema, akadeemik Cherny ja teiste neomorozovistide uurimusi nimetatakse võltsesemete hauda toppimiseks! Ta on valmis aatekaaslastele selga pöörama, ent eales ei hakka ta töötama nende vastu.

«Ka minul oli teie juurde asja, härra Li.»

«Ma kuulan teid.»

«Tahtsin teatada, et ma olen nõus üle minema sektorisse, kus koostatakse Korrusekorraldaja elulugu.»

«Pole võimatu, et sektori number 40 ma likvideerin, ja enne esmaspäeva,» vastas Li jahedalt.

«Miks see esmaspäev nii tähtis on?» mängis Bannister lihtsameelset.

«Sellepärast, et kolmapäeval on suvekarneval. Kui on . . .»

Kas praegu on kaksikvõim? Kas praegu valitsevad M-Re ja naine peegliga, Caesar ja Kleopatra, Joosep ja Maarja, Korrusekorraldaja ja Peneranda hertsoginna? kaalutles Bannister.

«Ma olen teid alati pidanud arukaks inimeseks. Öelge oma hind! Muide, ma viskasin siin ennist teid oodates pilgu peale

kvartaliaruannetele, mis te olete esitanud. Neistki saaks tabeli kokku kombineerida, kui augud kinni mätsida. Aga parem oleks, kui te seda ise teeksite. Teie olete vastava ala spetsialist. Teid on hoitud just selle asja jaoks. Soodustusigi on teile tehtud — käite instituudis, millal soovite, loenguil räägite, mida arvate. Ja veel . . .» keelitas Li.

«Ja mis veel?» Bannister muutus valvsaks, aimas otsustavat lööki.

«Te pidasite Intiimsuhete Registreerimise Keskvalitsusele teatamata Anda Koqq'u nimelist armukest. Küllap olete kursis, missugune nuhtlus teid ootaks, kui . . . See neiu on pildistanud teie ateljeeski leiduvad käsikirjad, toonud fotod Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleisse. Säärane oligi ta ülesanne, mille ta eeskujulikult täitis. Nõnda et alusmaterjal on meil olemas. Aga me tahaksime, et te oma käega tabeli kirjutaksite, et me saaksime teie autorlusele viidata. Me tahame osta teie prestiiži, härra Bannister. Te olete tuntud kui inimene, kes vastalisi mõtteid avaldab, ja just teid on meil sedapuhku vaja. Me ei šantažeeri teid, kuigi võiksime. Mõnes mõttes on teie pojad — eriti see näppaja Jeus — meie pantvangideks. Tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniad pole ju muud kui riiklikud sunnivahendid isade ja emade kuulekusele mõjutamiseks. Härra Jaanile signaliseeris, et plaanitsete omi lapsi koju tuua. Paneme kõrva taha. Me ei pressi välja. Minu käsutuses on kuhi topeltpistoole — needki tulevad teile tuttavad ette, eks ole? Altkäemaks, pealegi valerahadega, viib timukani. Ega te püüdle selles suunas, et Anda Koqq või proua Deboora Kassandra teile mõnitusoodi treiksid? Me soovime, et te koostaksite tabeli vabatahtlikult, ja hiljem ei salgaks oma autorlust maha. Me võiksime selle ise koostada, peaasi et teie, härra Bannister, tunnistaksite, et see on teie tehtud,» lõpetas Li küüniliselt avameelitseva kiirmonoloogi, asetas võimukalt žestikuleerinud käed mundrikuuele vaheliti, nühkis säärikuid laua all teineteise vastu. Paar korda oli ta mökitanud hääletut naeru, ja millise aukartusega oli ta allakriipsutanud repressaalasutuste täisnimesid!

Li oli mees, kelle jaoks a m m e t l i k on hea ja õige sünonüümiks, kes seda sõna alati teises vältes hääldas. Ta sünnipärane diktsioonidefekt — nasaleeritus — lisas mm-idele ekstra kurja kõla. Invaliididest see ahistajate bande koosnebki, puuetega pabeliidid maksavad normaalsetele kätte selle eest, et need on terved ja puueteta.

Bannister oli kössis, täpselt rihitud hoop oli langetatud. Missugusteks jälkusteks naised oma keha sedastusbürool lasevad pruukida! Tähendab: külgekleepimine flooriraamatukogu suitsetamishallis oli püünis, keelitused susata pomm erijaotus-

punkti trepiprügikasti teenisid salasihte. Olgu nad neetud, need Ahrimani lakeid! Kas pärines Anda hiilgav seksuaaltehnikagi vastavast koolitusest, spetsiaalsetest treeninggruppidest? Võim nööris kõri rafineeritud ja keelatud ahvatlustega, tema, impulsiivne ja kiinduv loll, oli mõelnud: õnn, eneseteostus, armastus.

Bannister, seljas must, musta niidiga tepitud päevasärk, jalas mustad kottpüksid, vaagis. Õõnes valutunne taandus. Ta on hedonismipõrgus kiimelnud, ta on paljastatud, lähimineviku ette põlvili surutud. Kõlvatu ja meelas Anda juhtis tema, metodismikaplani poja püretuma närusest kirest.

Li naudib Miitinguerakonna alatut pisivõitu siserindel — oma rahvast nad alistavadki, väliskorruse kimbutamiseks ei jätku neil rammu.

Ja kummati oli ta tulnud käsi püsti ajama, kaotama. Nüüd pakuti talle teist ja võikamat allaandmise teed, pühaduse teotust. Mida arvaks temast Cherny? Peetakse teda neomorozovistide püdelaimaks lüliks? On teised mehed otsustavalt keeldunud käsi määrimast?

Aga miks see Li nii palju välja lobises, härra Jaanile ja topeltpistoolidki argumentidena esitas, reetes sel moel hingi küttiva režiimi alustoed? Valetas? Ka Anda kohta? Ähvardab?

Direktor asetas küünarnukid kirjutuslauaklaasile, pidas vaikust. Käsi nõksatas, klaas krudises mundrikalevi hõõrdest. Liftijaamarõske kabinet oli tiine pingetest.

Harilikult tõrjuti asjatundjaid eemale, et nad pumba juures positsiooni sisse võtnud võhikuid ei tülitaks; siin polnud lugu lunimisest kaugel.

On Li'l endal tuli takkus, tema käsutajad sigatsevad tema kallal samuti, nagu tema sigatseb minuga, suurte sakste jaoks tühise nooremteaduriga? Ja miks mina ning mu tabel äkki ihaldavaks aardeks on muutunud? Kui kõrge siis on mu hind?

Bannisteri silmis koitis iroonia — inimtunnete avarusest ei jäänud tal puudu. «Ma ei mäleta, kas siin suitsetada tohib. Õieti ma pole kunagi teie kabinetis nii kaua viibinud, et suitsuhimu oleks peale tikkunud,» lausus ta viimistletud hooletusega, adus, kuidas ta univormis ametimehel toetuspinna alt lõi.

Omasugustega mestis olete te varmad pabeliite piinutama, üks-ühe duellis põrmustute!

«Me oleme tsiviliseeritud inimesed, me jõuame kindlasti kokkuleppele. Võibolla ütlesin ma mõne sõna liiga teravalt, ärge sellepärast haavuge. Meie ettepanek on ammetlik. Tuleb sealt.» Li osutas sõrmega dolomiittahvlitega kaetud lakke.

Enne karjusid, nüüd mangud, asiaat! Luba saamata torkas Bannister sigareti habemesse, otsis kaua tikke. Li ei krapsanud välgumihklit, nii odav vennike ta ka polnud.

«Kas tegema peaks Matteuse või Luuka evangeeliumi järgi?» täpsustas Bannister ükskõikselt lohakal toonil.

Li kuivetunud näol vilksatas oma tahtmise pealesurunud inimese heameel, seejärel põrnitses mehe mustavates mandlisilmades tusane taipamatus. «Mis te sellega mõtlete?»

Nii need ülemused on, lähtuvad juhtimisel ja pragamisel inim- ja eluvõõrastest poliitikaprintsiipidest, müüride taga sündinud suletud ja ahne ringi mängureegleist, üksikasjade peale vilistavad, isegi kui tulevase keisririigi dünastiategemine on käsil. «Näib, et te, härra Li, pole mu kvartaliaruannetesse süvenenud,» märkis Bannister, pühkis kõhult tuhka põrandavaibale.

«Mul oli see just kavas. Lasksin sekretäril arhiivist välja tellida,» vabandas Li.

Valetad, puhta ankeediga pätt, kes sa muud kui šlikerdada ei oska! Su sekretär on sinu sarnane, valmis kümne luidoori eest emagi maha kupeldama. Kuidas peremees, nõnda koer. Bannister selgitas, mõnitavalt aeglaselt nagu köster puupäistele pühapäevakoolituupijaile:

«Matteuse evangeeliumis on Jeesusel 41 esivanemat, Luuka evangeeliumis 76, Matteusel on Jeesus neljakümne teine, Luukal seitsmekümne seitsmes. Millise järgi tuleks meie keisrile või keisrinnale genealoogia luuletada?»

«Nooremteadur Bannister, te lubate endale liiga palju. Pealegi ammetikabinetis.» Li kaalutles kuuldavalt. «Citys on meil seitsekümmend seitse püramiidi. Kummas jutus oli rohkem esivanemaid?»

Bannister kustutas koni vastu taburetijalga, mudis selle näppude vahel tubakapuruks. Pebred pudenesid vaibale, vineerile jäi mustendama tuhaplekk. Ta ei suvatsenud vastata.

«Teete selle järgi, milles on rohkem. Teete selle järgi, milles on seitsekümmend seitse. Aga teete seitsekümmend kuus,» andis Li juhtnööri.

«Aga räägitakse, et Peneranda hertsoginnal on vallaspoeg. Laps, kelle nimeks olevat Caesarion nagu Kleopatral ja kelle isaks polevat ei Ptolemaios XIII ega Korrusekorraldaja, ma ei oska öeldagi mitmes. Võibolla seitsmekümne viies, kui Peneranda hertsoginna ise Neitsi Maarjaks, see on seitsmekümne kuuendaks lugeda.

Nii et tegelikult on meil viimase lahtrigi jaoks kandidaat.»

«Ammetlikult pole sellest teatatud, järelikult pole seda olemas. Ärge levitage kuulujutte! Ärge edvistage eruditsiooniga! Ärge koormake mind pisiasjadega . . .»

«Aga üks püramiid jääks Citys ju tühjaks, kui ma tabeli viimast lahtrit ei täida,» katkestas Li sõnadevoolu Bannister.

«Küllap see lammutatakse. Ja jätke kõik ülejäänu meie mureks. Miks te tahate nii palju teada? See on ohtlik, ütlen

ma teile kui kolleeg. Igal inimesel oma rida, kes palju teab, see kuhugi ei jõua. Niisiis esmaspäevaks,» muutus direktor kärsituks.

«Ma pole teile midagi lubanud,» tõrjus Bannister.

«Kuidas pole?» Li vasak põsemügar tursus, mongoliidne kurd silmapilu ninanurgas värahtas, paksud huuled kahvatusid.

«Ma alles kuulan maad.»

«Tingite?» Direktori raev oli purskamas, vaid ülemusehoiak talitses meest. «Teie pojad vabastatakse kolooniast. Katkestatakse eeluurimine altkäemaksu- ja valerahaasjas. Anda Koqq suunatakse teie juurde tagasi. Hiljem vormistame doktorikraadi, saadame teid — Teaduslike Välissidemete Kantseleist mööda minnes, väljaspool järjekordi — Egiptusesse mulda sonkima. Et võiksite maapõue peita vigureid, mis hiljem teistele arheoloogidele kinnitaksid teie teooriaid. Mida te veel tahate?»

«Kas hõljukit ei anta? Mu pojad unistavad sellest.»

«Jätke irvitamine! Teile on usaldatud riiklikult tähtis ülesanne.»

«Aga honorar? Aga pistoolid, milliseid olevat terve kuhi? Kas vähemalt avanssi tohiks paluda?»

«Ei, hakkate veel jooma, teie kalduvused pole meile saladuseks. Ja honorari teeme pooleks, aumeeste mäng. Minagi olen teie veenmisega vaeva näinud. Niisiis esmaspäevaks?»

Bannister noogutas, pigem soovist kinnisest ruumist ruttu välja pääseda.

«Ma helistan teile igal paaristunnil ateljeesse, kontrollin, ega te logele. Nägemiseni esmaspäeval, kamraad!»

ARTHUR BANNISTER TAMMUS TÕELISE AJALOO LOOmise instituudi trepil. Düüsid uhasid aroomikat briisi, floorilipud vardais plagisesid. Peeti mingit kroonupüha, sestap oli Li'gi uhkeldanud säärikute, portupee ja püstoliloksuga.

Kunstjalaka kunstlehtedes mänglesid kunstpäikese kiired. Madala puu hiigelpannkoogi sarnase võra vari trotuaaril väreles. Üleskeeratud varblased keksisid ümber loigu kordeballetina koreograafilisi etüüde «Luikede järvest». Möödujad naeratasid. Rikkis energiaplaadid piuksusid. Bannisteri labidhabe tuuldus. Puhas, maitsekalt lõhnastatud õhk erutas ta meeli. Nooremteadur silmitses õliloigus heiastuvate peegelduste kattumist. Veepind kumas rohekalt ja sillerdas vikerkaarevärvides. Tänavkoridori vastasseinas, pandimaja luitunud fassaadil, miilasid keskpäevased neoonloosungid, ärgitamaks pabeliite hääletama Alatuse Lõpliku Väljajuurimise Sündikaat-Vennaskonna poolt. Maailm tundus ekstra temale lavastatud etendusena.

Mina teen keisririigile valitsejate sugupuu, annan vägevuse, mis õhkub kuulsusrikkast minevikust, sõnas endamisi Bannis-

ter, üle ta ilme helkis enesepila välgahtus. Mina loon imperaatoritedünastia, mida gümnaasiumides ja ülikoolides pähe tuupima hakatakse!

Ta tunnistas endale: kõigist Li pakkumistest puudutas ta hinge ainult Anda Koqq'u t a g a s i s u u n a m i n e. Nuhi ja prostituudi lirtsuva tupe omandab ta prostitueerides ja tõekspidamisi reetes. Cherny vahetab ta Anda vastu. Instituuti sisse astudes oli ta kavatsenud teha kõik Saarahi ja perekonna heaks. Niisugused me, mehed, oleme: pompaduuride lükatatõmmata, kõlvatus kütkestab meid.

Tänavkoridori keskele rivistus kordnikeahel. Võibolla olid nad ehtsad pabeliidid, võibolla robotid, võibolla läbisegi seda ja teist. Hõljub varsti kaaris mööda mõni lähikondlane? Teeb Bannister mehikese Juuda või Taaveti sugulaseks?

Uudishimutsevad päevavargad peatusid, asusid vaatlema. Võim paelub. Peidab neist keegi põues ülekohtust vabastavat kättemaksugranaati?

Kordnikud, vaheldumisi selja ja näoga Bannisteri poole, haarasid mehiselt üksteisel käest kinni, sulgesid tänavast ülemineku võimaluse. Kumminuiad kõlkusid politseinike vöödel, kukesulgedest tutid kiivreil võbelesid mõõdukas passaadis.

Üheaegselt vasakult ja paremalt kostis puhkpillimürtsu. Korrusekorraldaja surnud? Matus? Organiseeriti hiljem balsameeritav laip seitsmekümne viienda püramiidi tarvis? Kellena ma ta kirja panen? M-Re'na? Caesarina? Joosepina?

Ei: muusika oli liiga lärmakas ja lõbus, vaevalt, et nad äkki nii avameelseteks on muutunud.

Mõlemalt poolt lähenes rongkäik. Pühitseti valimisvõite. Ah sel põhjusel kabuur Li kõhnal kannikal ning lipud vardais! Ja minul jäi hääletamas käimata. Sigib sellest sekeldusi? Pannakse viisa kinni? Keda komandeeritakse siis Seitsmesaja Kuueteistkümnendale Suurkorrusele mulda (p. o. liiva) sonkima, võltsinguid Egiptuse püramiididesse poetama? — nagu meie, neomorozovistide, ekspeditsioonidest arvas asjatundmatu direktor. Temasugune tegelinski ei kujuta ettegi, et maailmas tehakse ausat töödki.

Opositsioonikolonnid lähenesid tänavkoridori pandimajapoolsel küljel, Miitinguerakonna omad instituudipoolsel küljel. Kordnike valvas spaleer tänava keskjoonel lahutas hõiskajaid. Ägedalt heidelnud vastased kohtusid Bannisteri pilgu all.

Oli emade käekõrval madrusekostüümides lapsi, mõmmiotid vastu rinda surutud, oli mediteerivaid munki, puupöörade ja vaasadega sutaanid üll, oli kohusetruid kantseleirotte, kes ei maganud maha ainustki võimalust lisalojaalsuspunkte teenida, oli ratsaväeohvitsere kannuseid ja ordeneid kõlistamas.

Kõik juubeldasid, päevavargad seinte äärtes röökisid sammujaile tervitusi.

Oli lühikeses spordidressis sihvakas ja sarmikas mustanahaline, läikhambad suveõhus valendamas, oli kuuekordses seelikus masajas kokott, kunstripsmed vidukil.

Läbi käratseva rahvamere hetkeks tekkinud pilu hoomas Bannister järsku Olev Remsut. Mees nõjatus tagumikuga vastu pandimaja urvelist vundamenti, kirjutas kiiruga midagi bloknooti üleskergitatud põlvel. Tõstis viivuks pilgu, vilgast näputööd katkestamata, kurekrõnksus jalga tänavpõrandale toetamata, sihtis silmad taas märkmikku, vehkis hoolega edasi. Küllap fikseerib toimuvat komöödiat, talletab detaile paberile, et need meelest ei lipsaks, et deskriptsioon autentne tuleks. Realism läheb, elust mahakirjutatut haaravad toimetused nagu sooje saiu.

Grafomaanitseva skribendi ette sõitis lafett, koormaks Miitinguerakonna embleem, papjeemašeest pressitud Veeretatav Päike, millele harkisjalu suurtükivankril seistes andunud ilmel nimetissõrmega osutas Konrad Dasserman, tõusev täht alatusemeeste pundis.

Opositsiooni transparentidele oli viirutatud Anda kasuisa Haled Smithi krokiilikud portreed ja number 20-d hüüumärgiga, Miitinguerakonna toetajaskond kandis Peneranda hertsoginna viimistletud ja retušeeritud esindusnäopilte ja number 80-eid hüüumärgiga. Arvud väljendasid hääletamisjandi resultaati, hõivatud deputaadikohti suukorvistatud parlamendis.

Haled Smith oma kikilipsu ja rahvanaeratusega pistis Bannisteri südamesse kuuma tera, kuigi mehe ühendus Andaga oli kaudne.

Armastus? Lagastav erootika? Alistumine enesehaletsus- ja enesehävitamistungile? Egoistlik pettekujutlus võimalikust vaimsest õilistusest Andaga seksides?

On nüüd — neurooside, afektide, tülgastuse, külma kalkulatsiooni ja palava meelelisuse järel — virelemise kibedusel ja virelemise jooval lõpp? Ja tal oleks Haled Smithi juurde muudki asja, mees võiks nüüd — taas edukalt balloteerinuna — korrusekojas ette lugeda tema desarmeerimisidee, mida keegi avaldada ei julge.

Bannisteri eluajal polnud veel ükski valimine — ka parlamendis — lõppenud teistsuguse tulemusega, varasema perioodi kohta olid algandmed hävitatud, olemasolevad väitsid, et proportsioon oli sama.

Räägiti, et nüüd enam ei kamandatudki deputaate hääletama distsiplineeritult, nüüd säilitas vajaliku suhte valitsuse ja opositsiooni vahel sõnakuulelik elektroonika. Rahvasaadikud vajutasid parlamendisaalis oma tugitoolide käsipuusse puuritud hää-

letusnuppudele, tohtisid olla päris südametunnistuse järgi otsuse (kandidaadi) poolt, vastu või erapooletud. Vajutustest sõltumatult süttisid kuvariekraanil alati arvud 80 ja 20 — kaheksakümmend poolt ja kakskümmend vastu ning ei ühtki erapooletut! Nõnda oli tehnika nobe areng rahvasaadikud vabastanud enesemüümise vaevast.

Aga rongkäigus puudus Korrusekorraldaja kujutis kõigi tema ordenitega!

Oli muidu usin Li ajast maha jäänud, tema kabineti seinakaunistuste järgi otsustades kehtis biarhia?

Kahjurõõmu magus õhin täitis Bannisteri hinge. Ei, tema, ajaloolane ja sotsioloog, polnud nõnda naiivne, et lootnuks Peneranda hertsoginnast priiuse toojat, kes ülekohtule lõpu teeks — inimene samast keskkonnast, kust teisedki lähikondlased, juba põhimõtteliselt ei saa ta aatekaaslastest otsustavalt erineda, olgu ta nii peen teeskleja ja oma eesmärkide varjaja kui tahes. Ent ikkagi: mingi puhastus paleepöördele järgneb, sajad ja tuhanded mugavalt sisse seadnud pisifüürerid ja roimarid lendavad kõrgete lagedega ja kristall-lühtritega kabinettidest uulitsale, eilsed toretsejad ja pabeliitide piinutajad peavad leppima pajuki ja isoleeritusega, mõnegi laiba heidavad timukad mahajäetud liftišahti. Süüdlasigi läheb vaja, pööbli verejanu rahuldatakse, et uutele roimaritele ametitoole vabastada.

Paraadid kestsid. Miitinguerakonna kolonnid liikusid marsisammul, opositsioon tõttas vastassuunas, traavides lustlikes paades. Miitinguerakond säärikuis, vastasrinne adidas-tossudes.

Laulude meloodia oli üks, sõnastusse juhtus pisikesi erinevusi. Miitinguerakond võitles parema maailma eest, opositsioon helgema homse eest, Miitinguerakond tõotas paradiisi, opositsioon Eedeni aeda, Miitinguerakond lubas alatuse välja juurida, opositsioon selle hävitada.

Mõlemad rongkäigud lõppesid lipumeestest korrapidajatega sabas.

Politseinikeahelik lippas järgmisele valveplatsile.

Remsu kirjutas pandimaja pool teed vundamendile nõjatudes edasi, oli üles upitanud vaid teise jala. Muidugi, liikmed väsivad, nõuavad asendi vahetamist.

Bannister hiilis vargsi Remsu kõrvale, piilus üle õla märkmikku. Remsul oli käsil lause: «Bannister hiilis vargsi Remsu kõrvale, piilus üle õla märkmikku. Remsul oli käsil lause: «Bannister hiilis vargsi Remsu kõrvale, piilus üle õla märkmikku. Remsul oli käsil lause: «Bannister hiilis vargsi Remsu kõrvale, piilus üle õla märkmikku. Remsul oli käsil lause: «Bannister hiilis vargsi Remsu kõrvale, piilus üle õla märkmikku. Remsul oli käsil lause: «Bannister . . .»»»»»»

Ja nii edasi ja nii edasi, Remsu tiirutas paigal nagu orav rattas. Bannisterile näis, et mees on süllelangenud literaadiedust hulluks läinud, ehkki käekiri ei reetnud skisofreeniat. Püstjad tähed kõnelesid enesevalitsemisest, hoogsad girlandid avalast ekstrovertsusest, lame nurklikkus muhedast egoismist, konksutavad arkaadid tulisest loomejõust, kirja sirgjoonelisus sisedistsipliinist, pisikesed a-d peenendunud intellektist.

Bannister vaatles seda sootsiumipildistajat.

Nägu priske, kuid nõtke, lihav lõug kuulus loomu poolest siirale pabeliidile, keda on hõlbus petta. Ent laup umbusust kipras, kulmudevahe kahtlustamisest sooniline. Habe raseeritud, kuid kohevad šatäänjuuksed puudutasid õlgu — lõiv boheemlusele. Lühikeste käistega liivatooni suvesärk kortsumata. Meel mõtlik ja mehine, aus, tige, läbipuuriv, taoti hajusalt äraolev Dostojevski-pilk.

See inimene oli kohmakas Savonarola, kõhkvel anarhist, pluralistlik, mitme poolt ja vastu seisukohaga Jumal. See inimene ei andesta, võitleb hea eest ainult kurja karistades, tihti kurjusesse eksides. Ta varjab endas Ahura Mazdat ja Ahrimani.

Ja jälle kirjutas Remsu temast, Bannisterist — kuidas tema vargsi kõrvale hiilib ja üle õla märkmikku piilub.

Eelmiseski romaanis, mis oli telliskivi-paksune ja pealkirjastatud «Kurbmäng Paabelis», oli sama episood. Tegeles Remsu eneseplagieerimisega?

Bannister oli seda teost arvustanud, lahanud stiili- ja tinglikkusekihtide ühitatust ja lahkujooksu, harutanud poikvele avangardse proosa eputavalt sassimängitud häältepundart, jaganud juhtnööre kujundipadrikus teeotsa leidmiseks, analüüsinud peategelase — enda — depersonalisatsiooni kirjeldusi, motiveerinud teemalt teemale hüplemist põhjendusega, et lugejat peab mõjutama terve ainestik kogu aeg.

Puändiks oli ta soovitanud nautida Remsu jõutriki karakterite plastilisust ja tegelaskõnede individualiseeritust, viimast loomulikult rafineeritud retsensioonikunsti põhireeglit — kiites me laidame, laites me kiidame — silmas pidades. Postskriptumis oli ta klaarinud isiklikke arveid, tunnistanud, et teos on temast, Bannisterist, ent tegelikult on ta parem tüübist, kellena teda kujutab Remsu.

Remsu võpatas nagu inimene, kes avastab, et teda jälgitakse.

Kiivalt kattis literaat peoga märkmikulehe, Bannister jõudis siiski märgata, et kirjanik on tema ennist neelanud keerukohast välja ujunud, et tema kaks viimast kirjutatud lauset olid: «Remsu võpatas nagu inimene, kes avastab, et teda jälgitakse. Kiivalt kattis literaat peoga märkmikulehe, Bannister

jõudis siiski märgata, et kirjanik on tema ennist neelanud keerukohast välja ujunud . . .»

Remsu oli pidevalt ja sünkroonselt fikseerinud tema, Bannisteri mõtteid!

«Tervist, prototüüp,» lausus Remsu eesti keeles lahkel, usaldustärataval toonil, bloknooti kähku sebratriibulisse randmekotti peites, pastapliiatsit sinna nipsti! järele susates, alles seejärel kätt pakkudes.

Pandimaja aknast loobiti välja juubeldusserpentiine — hilinenult, rongkäigud olid juba nurga taha kadunud, truuduse afišeerimine osutus tulutuks. Üks hõljuv lint langes Remsu juustele, haavunult ja vihasööstuga — nagu oleks tuvi teda reostanud — rebis mees käe Bannisteri peost ja hakkas otsatut keerdpaela allapoole tirima.

«Las ta olla,» ütles Bannister.

«Miks?» uuris Remsu valvsalt.

«Seda võib võidupärjana käsitleda.»

«Jaa?» Kirjaniku enesearmastus haistis pilget.

«Ma oletasin, et teil on romaan valmis. Mõned instseneeringudki juba *underground*-teatrites lavastatud.»

«Lugesite?» Remsu vaatas omanikupilgul randmel kõlkuvat kotti.

«Nagu te ise ei teaks, et ma lugesin,» püüdis Bannister asja naljaks pöörata.

«Seda küll, et tean,» ühmas Remsu rapakalt ja huupi. «Kolossaalset menu arvestades tellis kirjastus minult teise trüki, ma ei soovi, et see sõna-sõnalt esimesega kokku langeks.»

Bannister mõistis, et Remsu ei oska olla kuulus, rabeleb tühja-tähja, põhjendab ja vabandab oma teguviisi, alahindab ennast. «Nii palju, kui ma mäletan, on meie praegune vestlus sees ka algversioonis,» veeretas ta juttu edasi.

«Selle koha jätan teises trükis muutmata. See on ilusti välja kukkunud. Teiegi kiitsite arvustuses meie dialoogi pandimaja ees, kui mulle serpentiin pähe sajab. Tegelaskõned olevat perfektselt individualiseeritud — nii te kirjutasite.»

«Ironiseerisin, mis muud,» laiutas Bannister käsi. «Vahel on mul selline paha komme, kui ma ei viitsi otse materdada.»

«Ei,» raius Remsu. «Teie ei ole iroonik, ma ei luba teil seda olla. Teie olete hädavares, maailmaparandaja ja hädavares. Suuremeelsushoogudega ja end geeniuseks pidav, nagu kõik hädavaresed, niisuguseks te ka jääte.»

«Karakter libiseb teie pastapliiatsi alt ära. Aga, tõsi, hirmuvalitsuste aegu polegi karaktereid, kõik üks amööbne ollus,» möönis Bannister.

«Ei libise kuhugi. Teiegi rõhutasite mu karakterite plastilisust. Kas oli nii?»

«Hüva on. Näe, seisame siin kahe trüki vahel, ei tea, kuhu minna, mida teha,» õrritas Bannister.

«Mina tean!» ütles Remsu.

«Hea küll. Kui ma hädavares olen, siis laenake mulle kolmkümmend topelteküüd.»

«Mille eest!?» imestas Remsu.

«Õige mitmel põhjusel.»

«Millistel?»

«Esiteks: te olete nüüd rikas ja heategevus sobib teile. Teiseks: te olete rikkaks saanud tänu mulle, mina olen teile ette elanud teie romaani. Kolmandaks: te olete siiski mu elu aheldanud, panite mind rahast, mis te mulle vahetusautomaatidest heldelt puistasite, kergekäeliselt loobuma, samuti ei lasknud lollakal Li'l mulle enesemüümise eest avanssi maksta. Neljandaks, ja see on olulisim: kui te sutikegi soovite oma romaanis karakterit stabiilsena hoida, siis peate mulle võlgu andma, kuna hädavaresed norivad alati laenu,» argumenteeris Bannister.

«Millal te tagasi maksate?»

«Oleneb teist, kirjanik. Kui te mu väga väetiks teete, siis ei maksagi. Kui natuke vähem väetiks, siis varsti,» vastas Bannister.

Remsu vaagis. Bannister silmitses literaadi pahkumata pihke. Need olid hoidnud pastapliiatsit, kohvitassi, konjakipitsi, raamatuid, kuid kindlasti mitte kirvest või labidat. Võibolla hõõrus mees neid õhtuti kirjandussalongidesse minnes kölni veega, et noori austajannasid lõhnatatud käega pepule patsutada.

«Probleem on komplitseeritud,» kostis Remsu maniküüritud sõrmi püksitaskuisse torgates.

«Miks?»

«Ärge arvake, et ma olen koonerdaja. Ma olen tõesti teie automaatidest leitud raha röövinud, olen need neetud pistoolid koguni valerahaks muutnud, mis võib teile õnnetuse kaela mässida. Olen teid muulgi moel piitsutanud. Ma kahetsen oma tegu. Olen tõesti ka teie elulugu ekspluateerinud, teie elatut romaani tekstiks materialiseerinud. Nii see on, teil on minu ees teeneid, ma olen kohustatud teid aitama. Aga vaadake,» klõbistas Remsu taskuis münte. «Te kirjutasite «Kurbmängule Paabelis» positiivse retsensiooni ja inimesed, kes on teie kirjatükiga tuttavad ja kes kavatsevad lugeda romaani teist trükkigi, kus saab siis laenamise episoodki sees olema, võivad mõelda, et ma teile kiitmise eest tasun. Oleksite te mind sõimanud, siis . . .»

«Olgu, ma sõiman teid, härra Remsu. Ma teen arvustuse ka teie romaani teisele trükile ja paljastan seal, et te George Orwelli pealt maha viksite. Kas nii saame kaubale?»

«Ei, teie ei tohi raha eest valetada — ma ei plagieeri ju Orwelli —, kuigi te enesemüümiselt just tulete . . .»

«Ise te tahate minust teha kaabaka kaaskaabakate hulgas!» lõikas Bannister vahele.

«Siiski peaksite teie võimaluse korral jääma ausaks. Teie pole niisugune, kes juudaseeklite eest mind, oma autorist Jumalat, paljastama hakkab. Pealegi veel minu raha eest.»

«Jätke vahele, jätke laenamise episood lihtsalt välja,» õpetas kriitik.

«Aga see oleks elutõe vastu patustamine! Pealegi võite siis jätta tagasi maksmata. Siis poleks mul lugejaist tunnistajaid, ja nelja silma all antud võlg ei loe,» oli Remsu kimbatuses. «Ja veel. Mu loomingulistes plaanides on nimelt lasta teil teises trükis ära surra,» selgitas Remsu, uuris maheda, heatahtliku pilguga prototüübi suhtumist kavatsusse. «Ja kui te tagasimaksmisega viivitaksite, võib kõik takerduda teie taha. Kompositsioon hakkab venima. Sõlmitus, dispositsioon, kulminatsioon, peripeetia ja mis nad kõik olid, ei suju reeglite järgi. Teie kui kriitik peaksite minust paremini teadma, et see oleks põhjakõrbemine.»

«Lasete mul surra? Kardate retsensiooni teisele trükile? Kardate paljastusi? Tänan. Aga surra ma just soovingi, tähendab, ma maksan teile kähku tagasi. Ja kompositsiooni pärast ärge peljake. Teie, härra Remsu, viljelete avangardset proosat, teil pole seda kanoonilist jampsi üldse vaja oma romaani toppida. Kuradile visualiseerimine, kuradile audialiseerimine, kuradile teksti käsitöölik aistitavaks nikerdamine! Teie sihiks pole kunst, vaid tõde! Olete poliitik. Teie ei taotlegi reaalsuse illusiooni, teie eesmärgiks on revolutsioon proosas! Tinglikkusetasandite lõhkumine, nende üllatusjõuline sidumine, nüansside maitsekas üleseletamine, valgushelgid ootamatuist assotsiatiivsetest paralleelidest — need on teie relvad. Ka dünaamilisus, episoodide kiire vaheldumine, meie elu absurdsete tobeduste eksponeerimine, nende arendamine süsteemiks. Ega asjatult pannud te esimese trüki žanrimääranguks sürrealistlik barokkromaan.»

«Ei. Ärge määrige mulle mett moka peale. Ma olen teises trükis otsustanud ultramoodsaks konservatiiviks hakata — seetõttu ma vestlengi teiega praegu nii pikalt —, ma ei soovi enam rabeleva avangardismiga laiutada. See värk on end ammendanud, mind tüüdanud,» pareeris Remsu.

«Laske mul siis võlgnikuna surra. Hoiategi nõnda hädavarese-karakteri stabiilse, nagu krestomaatilised kaanonid nõuavad,» pakkus Bannister. «Pealegi lisate endale pisut märtrinimbust.»

«Ei, ma ei kirjuta ka karakterromaani. Nikerdatud karakter

valetab. Teen just antikarakterromaani. Aga kuidas teie soovitust mõista? Kas nii, et te ei kavatsegi tagasi maksta?» kohkus Remsu, ta avarad sõõrmed tõmblesid umbusust.

«Kavatsen, kavatsen.»

«Kunas? Lubage küsida.» Remsu puhitas põlglikult välja hingata.

«Enne surma. Nagu esimese võimaluse loote.»

Remsu koukis püksitaskuist tubakapuruseid hõbemünte. «Mina, härra Bannister, olengi see stoikude polüfunktsionaalne ja ambivalentne Jumal, kes teile metodistide palvelas end eesti keeles ilmutas. Kas te mu soovitusi mäletate? Ma olen maailma käima lükanud ja enam ma ei sekku. Inimeste eetilist vastutust ma enda kanda ei võta. Võimaluse lunastuseks, võla tagasimaksmiseks ma loon, ja juba enne riigipööret, kuid ausust peab teil endal jätkuma,» lausus Remsu.

«Kas riik polegi veel ära pööratud?» huvitus Bannister.

«Ei. Aga varsti see juhtub,» ennustas Remsu.

«Kas ma enne surma Andat näen?» paljastas Bannister oma salasoovi.

«Küll,» lohutas Remsu loomingulisi plaane reetes.

«Kunas?»

«Telefoniekraanilt õige pea, dispositsiooni lõpus.»

«Ma kardan, et telefoniekraanilt nägemisest mulle ei piisa.»

«Kokku hakkate elama peripeetias. Aga see on kummaline kokkuelu,» hoiatas Remsu.

«Tänan sellegi eest.»

«Pole tänu väärt. Ma ei hoolitse teie eest. Mulle on tähtis kompositsioon. Mulle on tähtis kunst,» lõpetas Remsu.

KOLMKÜMMEND TOPELTEKÜÜD TAGAVARAKS, TÕTtas Bannister all-linna.

Troostitu suvepäev! Kuum, tülgastav lõhn tungis ninna — meeldivad aroomid olid kinni keeratud. Süda tilkus enesehaletsuspisaraid, meeles kirvendas hädisus. Revolutsiooni asemel hakkab ta teenima usurpaatoreid. Aga õnneks ta sureb peatselt, vaja vaid võlg lunastada. Ta vaatas üle õla tagasi. Keskpäevahämu virvendas silme ees. Remsu kirjutas seal, märkmik ülestõstetud põlvel, tagumik vastu tinajat vundamenti. Jumal ühel jalal! Stenografeeris literaat nende keskustelu? Äkki pole Remsugi keegi muu kui üleskeeratud tehispabeliit? Korra käima lükatud, täidab nüüd usinalt talle kinnitatud funktsiooni?

Ei tea, ei tea. Mitte midagi ei tea. Kirjutab ta sünkroonselt protsessiga? Võibolla määrab Remsu sündmusi hoopis ette, praegu kirjeldab, mida tema, Bannister, teeb ühe, kolme, kümne minuti pärast, ja kirjaniku loov aju otsib samal ajal juba kujundeid tema surmastseeni maalimiseks?

Bannister sahistas akendest tänavale loobitud hurraa-serpen-

tiinides. Kingadesse takerdunud siuglevad keerlindid lohisesid ta järel. Kõht võdises lämpamise taktis. Hommikul kammitud habe kiiskas. Kurku mõrutas ebasiiras kahetsusklomp. Ta on sõge tolvan, nooremteadurlik vusserdaja! Kuidas need naised tema poole üldse vaatavad?

Mees röhatas. Nüüd pihustasid nad tuultedüüside kaudu mingit hapukat lämu. Piinasid nad pabeliite roiskunud kõrvitsa lehaga?

Mees kujutles hiigelavaraid kõrvitsaistandusi, kus poolpaljad, pakkjalgadega naised palavuses ähkides — ent teadmine, et nad kurja teevad, lisab neile jaksu — taimedele kastekannudes rammustavat virtsavett tarivad; kujutles ultramoodsaid vooluliine konservikombinaatides, kus samast innust ärksad töötajad küpsed ümmargused viljad keemiateaduse viimase sõna järgi roiskunuiks prepareerivad; kujutles Kliima- ja Ilmavalitsuse oma tütardesse kiindunud füürerit, kes klassitsistlikuhkeldavas kabinetis langetab vastavalt poliitilisele hetkeolukorrale tuulte lõhnatamise otsuse; kujutles operaatoreid sama valitsuse juhtimispuldi taga, kes, kuklaisse keeratud nokkadega sonid peas, lausuvad: «Paneme neile nüüd!» ja vajalikku kõrvitsavärvi kangi sikutavad.

Diktatuur äratab üles igas inimeses peidus oleva timuka.

Tuul undas düüsides. Mees raputas kingad serpentiinidest lahti. Ta oli depressiivne tüüp, tema ei saanud lapsepõlvest vabaks. Talle meenus, kuidas Julianas õitsesid kirsid, kuidas nad Freddyga hommikupimeduses gümnaasiumi minnes olid taskulampidega taevast valgustanud. Freddy, kas sa praegu kütid mind?

Taas haaras meest mõte enda multiplitseeritusest. Jah, kõigil Paabeli korrustel ja vahekorrustel, etaažidel ja flooridel, mademeil ja storeydel sagisid arutult, püsimatu psühhopaadi mobiilsusega arthur bannisterid, töös vindunud ja poeedimusta rõivastunud trullaka vatsaga nooremteadurid, kes püüdsid unistuste luhtudes end maha sahkerdada direktoreile, õpetasid olev remsudele romaanikirjutamise peent kunsti, laenasid jumalailt juudaseekleid, raputasid kingi serpentiinidest lahti, kes juhtnööride järgi varsti surevad.

Kui puuriks läbi miljonite korruste nii üles kui alla augu, kas siis näeks, kuidas puurivad nemad, kuidas parajasti auguäärel kõõluvad nemad, tema musttuhanded ühemunakaksikud üla- ja allkorrustel, kellest ta ei vabane?

Aga puurida ei tohtinud, Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel oli seadusega keelatud süvistada põrandaisse ja lagedesse üle kolmesajasüllaseid mulke, madalamaidki üksnes Korrusekorraldaja Kantselei kirjalikul loal, ametliku kontrollija kupjapilgu valvel.

Kujutlus enda multiplitseeritusest tekitas Bannisteris kõhedust, pakkus aga lohutust ja osadustunnetki. Isegi intiimakti Andaga ei soorita sa intiimselt! Isegi kerjad, valetad ja lipitsed sa kooris! Altkäemaksu poja lasteahelaist päästmiseks pistad sa karjas!

Aga teiselt poolt: sa pole järelikult üksi kurjuse pillutada, oled identne teatud rühmaga, Paabelis jätkub pabeliite, kes rabelevad sinu moel, sama edutult, kuid ka samasuguse halastamatu masohhismiga, olgugi et nad on sinu teisikud, kuid ikkagi sinuga solidaarsed hädisuses ja enesekupeldamises. Ühenduses peitub jõud.

Reaalne Arthur Bannister (35 aastat vana, Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemia Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi nooremteadur, 241 naela raske) muigas. Mis lapsepõlve hirmuunenäod, mis paljajalu kasteses heinas lippamine! Ta oli kohal, polnud enam mahti müstikaga jagelda.

Käimad olid mehe kandnud rohupoe ette.

Esikus rippus metallnõeltest kardin. Bannister astus läbi ekraani. Kile klõbin teatas kliendi ilmumisest.

Tagaruumist venis välja kiilaspäine omanik, ilmelt melanhoolne viinanina, olemuselt jõhker petis, keerdus püksitraksid ruudulisel velvetsärgil.

Vitriinis seisid peeglite ees reflekteeruvad pudelid ja purgid meeveemarkidega Paabeli kõigilt korrustelt — hoopis nemad olid vastuhelkeis multiplitseerunud, mitte tema, Bannister. Tema tahtis lihtsalt maha niita hinges umbrohuna siginevat ausust.

«Teie soov, mu härra?» küsis droogla peremees kasimata kätega rasvaseid huuli pühkides.

Ilmusid sa Dionysose mustalt sabatilt? «Kahepindine, Viiesaja Kuuekümne Kuuendalt. 1885. aasta pärnaõitest,» valis Bannister lemmiksordi.

Isiklikku arveplaati ta klemmide vahele torkama ei hakanud, polnud ärijuudil tarvis kuvariekraanilt tema sotti keskpangas tuvastada.

Bannister kallas pihuga letile kolmkümmend tubakapurust hõbeseeklit.

Peremees ulatas, küüneta pöial korgil, talle riiulilt soovitu, Bannister pistis medalite ja vappidega kaunistatud plekkpurgi pükste kannikataskusse.

Algas uus elu. Algas kallite viinade ja jäledate naiste elu.

Lapik meeveepurk tiivustas. Arenev alkoholism? Ei, neurootiku joovastus pageda reaaliaist! Raskemeelse andumus ennast hävitada! Enesele patukoorma igatsemine, samal ajal süü veeretamine teiste kraesse.

Mees tormas mööda kitsast tänavkoridori edasi. Ostuhimu-

line rahvas sagis, purskkaevu tsementkala suust pritsis korraks veejuga. Higi leemendas, valgus põskedelt habemesse, parrakarvad liimerdusid salkudesse. Lõõtsuvad iilid jahutasid.

Turul kaubitseti, peteti, näpati ja tõestati oma ausust suurejooneliste žestidega. Letid olid koormatud puuviljadest, lihast, kalliskividest ja rõivastest. Tagapool müüdi koduloomi ja pabeliitegi. Silmanurgast märkas Bannister, kuidas elegantne ja eakas, jalutuskepi ja kaameliga isand tutvub hoolikalt elavkaubaga, hindab käperdades noore, tõmmu pabeliiditari voorusi. Puutumatuse eest lunis omanik hinnalisa. Mis moraal siin maksab?

Kildudeks kukkus kumõssianum, lüüme vedelik valgus energiaplaatidele. Letilt adrukuhjaga eritus joodilõhna. Hüsteerilised kajakad ründasid kassi, kõuts vupsas prügikasti, kalaroots pikuti suus.

Laadaplatsi lagi langes üha madalamale, turg lõppes umbkoridoris, kus ei liikunud keegi.

Bannister kangutas õlaga ammu hüljatud liftijaama pöördust, puges sisse. Siin oli ta vähemalt haisutajate eest varjul.

Uhkest vaksalikoopast oli saanud heidikute urgas. See oli parajasti tühi, hõivajad mademeid pidi luusimas. Bannisteril ei tulnud kellegagi hüva rüübet jagada.

Karniisidel hangusid laiaksvalgunud küünlad, tahid rasva uppunud. Ristämblik punus võrku. Tolmustesse seinaurvetesse olid tõstetud kilukarbid, täis uulitsailt nopitud priskeid konisid. Kahe roostetanud raudvoodi reformpõhjad olid muldpõrandani lohku vajunud. Oli neil üldse kunagi armastatud?

Kodutus kätkeb endas komplitseeritud küsimusi. Äbarikke endast eemale peletades suurendab ühiskond oma jõukust ja manööverdamispotentsiaali kriiside ajal, tõstab tööviljakust.

Kunagi bareljeefidega kaunistatud seintele olid kraabitud loosungid: maha Korrusekorraldaja!, maha alatu alatusevastane liikumine!, võlla sigadebande!

Bannister võttis näppude vahele pikima koni nõgisest ja murenevast konservikarbist, pistis huulte vahele.

Vennastumine algab ühise pläru tõmbamisest. Esimene mahv oli takune ja mõru, ta pidanuks murdma tuhastunud otsa maha.

Endises reisijate ootehallis levis mahorka vinu.

Mees kruttis meeveeplaskult korgi pealt. Plekk kriuksus keermeis. Bannister istus kummuli õllekastile. Lapiku plekknõu tagaküljele oli graveeritud: Korrusekorraldaja terviseks! Fašistlik võim ei jäta sind urkaski üksi, voodis ammugi mitte. Anda, sinu terviseks, ju ma armastan sind! Anda, sa oled aus nuhk, õilis prostituut, müütad ennast riigi säilimise nimel! Hoopis sinu karm elu, sinu sangarlik ennastsalgavus vajaks romaanis realiseerimist!

Toniseeriv vedelik põletas kurku. Reduktsioonid, reaktsioonid, keemia ja füsioloogia. Enesehävitamise teed on mõnusad!

Mina kingin tulevasele keisrinnale sugupuu, minagi saan sinu sarnaseks, Anda!

Maas vedelesid banaanikoored, plastmasspakendid, pahupidi pööratud, läbisoritud nessessäärid ja rahakotid. Sabatu hiir krabistas.

Kõik religioonid sisaldavad iidse naasmise elemente, minagi olen praegu tagasi emakojas, *homo sapiens*'i algkoopas. On see hädavareste lootus, et luhtunud katse (elu) läheb kordamisele?

Kaarja lõõriga ümmargusel raudahjul hakkas plärisema videotelefon. Bannister kergitas end istmelt, et juhe seinakontaktist välja kiskuda, räiged kutsungid saagisid niigi pingul närvipaeltel.

Omanikud võiksid aparaadi hääle mahedamaks reguleerida.

Hämarus looritas kunagise vestibüüli nurki. Kärisevatest unnetest ehmunud tuvid plaksasid võlvja lae all tiibu. Tühja ruumi kumisev kaja võimendas tekkinud müra.

Telefoniekraanilt vaatas talle vastu Anda Koqq, peod palvesse sõlmitud, huulil tumm ja ahastav appihüüe: lülita sisse!

Bannisteri tabas kõrgepingelöök. Põlved nõtkusid, südames lahvatas valus ja magus kihk.

Kollaps katkestas taju. Oli pime ja vaikne, särinal palas vaid hing.

Kui mees kokkuvarisemise järel uuesti kuulama ja nägema hakkas, ütles ta endale: see on füsioloogiline tõestus, et ma seda libu ja lurjust armastan. Ning tõestab mulle mu ennastlammutavat armastust läbi kõigi enesepetmiskihtide, mis ma Anda ja enda vahele olen mõelnud. Kas plikal üldse on mu endassepööratud kurja kirega mingit pistmist peale selle, et ta on enesetapusöödstude visuaalne dominant, ettekääne hulluseks? Äkki ma tahan koomas veiderdada, et asi pisutki reaalsusega seotud oleks, luuletan põhjustaja juurde?

Pilt oli kustunud, lärisevad signaalid vakatunud, tuvid kudrutasid õndsalt.

Bannister nipsutas mahorkakoni vastu aparaati buržuikal, ekraan lõi nurkadest võbelema. Värvitriibud värelesid, koondusid Andaks. Tüdrukul oli taas pilk ja peod hardas palves, huuled muigutasid andunult. Bannister kallas kurku pika sõõmu meevett. Sinu terviseks, nuhk!

Anda kandis ikka traksidega undrukut, aga see oli tal uus. Rohelised, laiad paelad jooksid ümaratelt õlgadelt risti üle rindade. Bannisterile meenus läbi pükste kumanud võimas häbemekarvatihnik, riist erekteerus välkselt.

Sina, Jumal, oled üks väiklane kretiin, oled maailma loonud lagastavat erootikat orjama! Irvita siis, põrgusigidik! Bannister vajutas nupule.

«Ath, sina!»

«Jah. Aga kellele sa helistad?»

«Sulle. Mis pudel sul käes on?»

«Kust sa teadsid, et ma siin olen?»

«Vaist. Vaist ütles mulle, et sa seal oled. Tahan sinuga suhteid normaliseerida.»

«Mis sa sellega mõtled?»

«Abiellu minuga!» rõkatas Anda, keevaline tüüp. «Ära ütle kohe ei. Kuula mind!»

«Ei kuula. Ei ütle ei. Abiellun.»

«Lahutad oma kodukanast?»

«Lahutan oma kodukanast.»

«Tähendab: alates sellest hetkest olen ma sinu mõrsja!» kilkas Anda.

«Oled. Ja ma olen õnnelik. Kuule, mul oleks vaja su kasuisaga kohtuda.»

«Ma mäletan. Desarmeerimisettepanek. See on sul ammu südamel. Aga sa ei tohi talle sõnagi öelda meie kokkuleppest. Meie kokkuleppest abielluda.»

«Ma ei ütle.»

«Ausõna?» tingis Anda.

«Ausõna. Nüüd, mil ta on uuesti valitud, võiks ta mu desarmeerimisidee parlamendis ette kanda.» Bannister soovis, et kõne enne riigipööret peetud oleks.

«Kas Haled on uuesti valitud?» imestas Anda.

«Jah. Näib nõnda.»

«Siis on täitsa kena. Ole seal, ma püüan temaga ühendust võtta, kokku leppida. Ma tõmban sulle mõne minuti pärast jälle traati. Ootad?»

«Ootan. Aga ma ei tea sulle numbrit öelda.»

«Numbrit tean ma ise. Kuidas ma sulle helistada saaksin, kui ma numbrit ei teaks,» naeratas Anda oma metafüüsilist naeratust. «Oota! Mul on sulle veel midagi väga tähtsat rääkida.»

Valgusruut, mille telefoniekraan heitis plekkahjusuu ette muldpõrandale, tuhmus jõnks-jõnksult, kuniks kuhtus. Bannister istus õllekastile, sirutas jalad ette.

Toimus Jumala juhatatud taaskohtumine? Sõlmus taevane side?

ARTHUR BANNISTER, MUST POEEDISALL KAELA JA habet silitamas, käes kannikeste kevadet lõhnav kimp, mapis Kierkegaard'i «Surmatõve» unikaalne originaalväljaanne, astus mademe epitsentri poole.

Videvik oli käes, komandanditund saabumas. Pabeliidid tõttasid kodudesse pakku. Uuslinna nooljas tänavkoridoris süttisid akendetuled, tardunud karpmajad valendasid pööripäeva eelõhtul, homse suvekarnevali tummal ootel.

Kõik need päevad ja ööd oli Bannister istunud ateljees kirjutuslaua taga, ees Seitsmesaja Kuueteistkümnenda Suurkorruse vaaraode Abidossa tabel, Juudi ja Iisraeli dünastiad, Jeesuse sugupuud Luuka ja Matteuse evangeeliumist, Saksa-Rooma ja Bütsantsi keisrite sassikeerdunud genealoogiad.

Aegajalt oli talle helistanud Anda, saatnud telefoniekraanilt õhusuudlusi ja kinnitanud «kokkulepet» temaga abielluda.

Ka alatusest võib leida päästerõnga enesestabiliseerimiseks, oli otsustanud Bannister. Tellimus oli valminud tähtajaks, nooremteadur oli kutsunud postipoiss Hyxose, maksnud depeši ja väljastusteate eest, tund hiljem oli kiirkirja allakäänatud säärsaabastes ja kõlisevates kannustes kohaletoimetaja puhunud akna all pasunat, ulatanud talle üle ukse kviitungi direktor Li allkirjaga. Korea konks tõestas Bannisterile, et saadetis oli jõudnud õigetesse kätesse. Neomorozovistid hülgavad ta, Chernylt enam jõulukaarte ei tule. Aga Jeus ja Joonatan on kodus, Saarah õnnelik. Tema aga pole enam kahenaisepidaja, vaid kuulub lõplikult Andale. Palju nad Andaga lapsi teevad?

Aga võibolla Anda ei soovigi lapsi, võibolla on ta end ideeteenimise nimel lasknud viljatuks lõigata? Anda ajab lastetegemismehhanismiga muid asju. Kas mõni prostitueeriv kroonuskribent võiks kirjutada Andast ahastav-sentimentaalse romaani, milles litsilöömine — ja viimaks koguni abiellumine — on kujutatud Korrusekorraldajale truuduse musternäidisena?

Bannister tammus mademetsentrumi ausamba ees. Õhtumeeleolukal platsil, ümber tiigilaevastiku admirali pronksbüsti mängisid tuppahõikamata tüdrukud (poisid olid Tarviliku Meelsuse Kasvatamise Koloonias) keksu ning sulisid ja võmme — nagu annaks viimaseid teineteisest lahutada. Korrusekorraldaja Kantseleis kultuuri tsenseerivast admiralist oli tehtud ühe väljamõeldud merelahingu kangelane, Bannister oli nii gümnaasiumi kui ülikooli lõpueksameil olnud sunnitud jutustama mehe heroilisusest. Miskipärast ümbritses sosistamispropagandatalitus kultuuriadmirali liberaalimainega — miks, jäi kabinetiintriigide ja rahva meeleolusid peilivate salasepitsejate teada.

Tablookell büstitagusel arkatuuril näitas Anda hilinemisminuteid. Neid sai kokku kümme, Bannister heitis kannikestekimbu kaheksanurksesse tsementprügikasti, istus pensionäridepingile. Ausamba jalamil loitis hämaruses igavese tule nilpsav leek Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse fantaseeritud ajaloo kuulsuseks — nõnda et pisut talle, Bannisterilegi.

Ta jälgis, kui kähku hõõglampide 10-st petikkaarel sai 11, seejärel 12, temas tekkis vastupandamatu soov helistada Kella-aja- ja Taevakehade Valitsusse, paluda numbritejooksu pidurdamist.

Aga: äkki seisatab siis Andagi teel tema juurde? Ja ometi oli võimukandjaid, kes isiklik-riiklikes huvides andsid sääraseid korraldusi!

Temale, Bannisterile, vilksusid oranžkollased numbrid piinlikkuseminuteid. Ühelt poolt oli häbi Anda pärast — läbematu veidrik oli teda taas petmas, pussitera ta südamesse torkamas; teiselt poolt oli häbi enda pärast — ta allutas end taas kiresööstudele ja neiu sõnapidamatuse voli alla, ta oli isetseja hingekoledust reetva hilinemise tunnistajaks, kes ta ei tahtnud olla.

Ah, kuidas oli ta igatsenud Andaga kohtuda — plika enda kuulutatud mõrsjapõlves polnud seda veel juhtunud. Ja kroonulibu ei ilmu tänagi kohale, kuigi ees seisis temaga abielu või vähemalt kokkuelu. Tõmmati teda, Bannisteri, tillist? Võltsis ta asjata riigile ajaloo?

Või polnud veel alanud romaani «Kurbmäng Paabelis» peripeetia? Kestab dispositsioon? Aga dispositsiooni ja peripeetia vahel on terve kulminatsioon, ohkas Bannister. Mida see endast kujutab? Kaua peab ta vaevlema?

Mees tiristas pilukile mapiluku, õngitses ääretaskust välja Haled Smithile kingituseks mõeldud Kierkegaard'i «Surmatõve».

Õmblusköites, punase seljaga raamat oli ilmunud Kopenhaagenis 1849. aastal, nõnda siis täpselt poolteist sajandit vana — kui uskuda dateeringut tiitellehel, mida aga ei pruukinud teha. Antikvariaadid kubisesid võltsinguist, sobimatute ideede levimise tõkestamise eesmärgil trükiti ohtralt kupüüride ja juurdekirjutistega pseudooriginaale, mis olid sundalusteks tõlgetele kohalikku keelde. Editorid lõid kaks kärbest korraga — lisaks pabeliitide nüristamisele kühveldasid raamatute turustamisega kodu- ja väliskorrustel oma pangaarvetele pöörast mammonat.

Raamatut avades märkas nooremteadur ulpivat sääseparve.

Pingil tukkuvate aukussilmsete raukade astmakorinad ning laste huiked takistasid seksuaalselt rahuldamata Bannisteril keskendumast.

Mida siis Tuhande Kolmekümne Kolmanda Suurkorruse religioosne romantik mõtles mõistete «hirm» ja «meeleheide» all? Mida tähendavad ahastustüüpide kirjeldused siin raamatus? Ega toimetajad neid optimismi suunas ole kohitsenud? Miks tema, jumalakartlike vanemate laps ja pastori noorem vend, oli tülis klerikaalse bürokraatiaga? Minagi olen jumalakartlike

vanemate laps, minu noorem vend sedastusbüroolane — ajad on muutunud. Miks Kierkegaard, stiilimeister, ei andnud eales oma ideid koondavaid selgitusi, rahuldus sumbuurse müstika ja sümboolikaga?

Patt oli talle religioosse vaimu tunnetamise teeks — nagu mullegi. Usk oli hirm ja joovastus ürgpatu ees, paradoksid ainus viis Jumalat tajuda. Erootika ja muusika üks ja seesama, mida kinnitab teismeliste nüüdne diskoteekide kultus, tema võrdsustas don Juani ja Mozarti. Isiklikule algele andis ta ontoloogilise tähenduse, seetõttu sõdis ta Hegeli vastu, seetõttu haarasid temast kinni Heidegger, Berdjajev ja Camus, seetõttu ei õpetata teda Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ülikoolides, mööndakse vaid olemasolu, lastakse tema pihta paar tobedat kriitilist signaali. Ta ei eita absoluuti, kuid peab objektiivset madalamaks subjektiivsest, üldistust kahvatumaks isiksusest. Hegeliaanluse ja doktrinäärse kristluse vastu võitles ta inimõiguste nimel — niisuguse mehe teos peaks kõlbama kingituseks opositsiooni ühendatud jõudude liidrile Haled Smithile.

Hegel nägi isiksuses objektiivse vaimu üleminekuvormi. Sellest pole kaugel tees: kõik pabeliidid on Korrusekorraldaja alamad. Despootlus on alati ammutanud eneseõigustust Hegelilt. Kierkegaard'ile oli subjektiivsus tõde, elu hingekristluse harjutuseks.

Tõeline pühendatu olgu valvel, et usk ei kattuks mõistmisega. Kristlus ei vaja selgitamist, trakteeringuid, kõige vähem kaitset ja levitamist. Väljastpoolt pealekäimisega suletakse vastuvõtt, lõigatakse ära ilmutus- ja enesevalikuakt.

Ei tule juhinduda kõrgema idee järgi, kuulama peab südame häält. Jeesus on meis enestes. Oluline on ainult see, kuidas inimene kujundab end kristlaseks. Taoline on isiksuse pääsetee. Ise kujundas ta end kummalisel moel. Kihlus piigaga, kes oli «kerglane nagu linnuke ja jultunud nagu mõte». Mina pole kihlunud Andaga, kes on samasugune. Ent Kierkegaard hülgas enne laulatust väljavalitu, keda kirglikult armastas, naine jäi talle kogematuks, enese ohverdas ta filosoofiale.

Nõnda ta süütas painavad ettekujutusteleegid. Kogu ta mõttemaailm koosnes pendeldumisest patu ja pühaduse, eluvõlude nautimise ja nende eitamise, Saatana ja Lunastaja vahel. Sealt geniaalne dialektika, sealt erotomaani fragmentaarsed ja teemalt teemale karglevad targad sonimised «Surmatõves», sealt armastus- ja surmatõbi, sealt surm platoonilise kire palangus neljakümne kahe aastaselt.

Palju mulle on määratud? Meie hädade tekkepõhjus on lahksoolisus, Jumala äpardunuim möödalask on inimkonna poolitamine pabeliitideks ja pabeliiditarideks.

Kuidas ta nõnda tobedale ideele tuli? Ennast — hermafrodiiti — kahestades?

Oli Kierkegaard masturbeerija? Puritaanlik ajalugu vaikib, kuigi säärases informatsioonis poleks midagi nilbet.

Mademe laepooridest tibutati vihma. Bannister plaksas Kierkegaard'i kinni, niisket raamatut ei sobinud kinkida.

Tantsiv, munajas ja pinisev sääsekuhil pages maltsapuhmastikku, mis vohas ausamba vundamendi alt. Olid putukad ja umbrohi kunstlikud? Võis ju ette kujutada, et maltsa pikkuse ja rohkusega anti hinnang kultuuriadmirali tööle. Tsenseeris mees südilt, oli plats umbrohust puhas, lipsas tal läbi vigu, hakkasid vundamendi alt päid välja sirutama jahujad kasvud. Ise kiilis ta muidugi vahetevahel ümber oma büsti, kontrollis, kuidas temaga rahule jäädakse, kas tarvis kruve vähem või enam kinni keerata.

Bannister klõpsas lahti varju. Pööriöö vihm toob põuase suve, meenus talle vanarahvatarkus.

Kellanumbrid arkatuuril näitasid läbi veekardina 21.32. Anda petab, aga plika reeturlikkust Bannister armastabki. Ent kahju, et ei toimu kohtumist Haled Smithiga, ta ei saa jälle esitada oma desarmeerimisettepanekut, mis tal nii südamel kibeleb.

Mademe epitsentrist, Uus-Paabeli sirkelümara väljaku keskelt, jooksid kiirtena laiali nooljad tänavkoridorid. Uulitsalaternate hägus-udutsev valgus peegeldus kollakate, sõõrjate laikudena märjal põrandaasfaldil.

Ribistav valing ja lakke teiseldatud sünkjad pilverootsud pimendasid väljaku kiiremini, kui Kellaajavalitsuse hämardamisrežiim kevade pikimaks õhtuks ette kirjutas. Igavese tule gaasisinakas leek tuhmus jaanimardika miilanguks.

Ümbruses oli midagi harjumatut, päris tavatut. Mis? Miski oli vale, lausa enneolematu. Õige! tabas pikaldase mõtlemisega mees.

Miks tütreid komandanditunnil tuppa ei hõigata, miks vanuridki kodudesse ei lähe, nohistavad tukkuda ümber ausamba? Miks ühtki kardavoipaari pole ringi luusimas, liikumiskeelu vastu eksijailt pistist šantažeerimas?

Aknad platsiäärsete elumajade nõguskaarjatel fassaadidel olid valged. Ent korterid tundusid olevat inimesteta. Näis, et lambid on sisse lülitatud, pererahvas ise põgenenud. Tume ja tuunjas, tajumatu, vaid kuuenda meelega aistitav erinevus ütles Bannisterile, et tuled põlevad tühjades tubades.

Jõngermannid kilkasid murdeeas plikade heledat naeru, mille lihhalõikav kiledus annab tunnistust tärkavast seksuaalsusest. Kõrval norskas kühmus eit, kontterav lõug rinnatule kerele toetumas. Naise potikujulise viltkübara sirmilt igritses kuklakühmule vihmanire.

Bannister nuusutas. Sadu oli trotüülilõhnaline. Vihjati lõhkeaine mädamunalehaga riigipöördele? Või tähendasid allusioonid märjale püssirohule hoopis kõigutamatut rahu? Või sooviti rahuallusioonidega pabeliite sihilikult petta, ja ikkagi oli plaanis ragistamine tülis grupeeringute vahel? Peneranda hertsoginnale panuse asetanud ihkavad palees tappa neid, kes Korrusekorraldajale truudust ei murdnud?

Bannisterile meenusid ärevad kuulujutud kavatsetavast massküüditamisest — tahetavat City pööblirämpsust puhastada, et vältida võimalikke ekstsesse homsel karnevalil «Tere, suvi!». Kevade alul rehabiliteerisid nad käo, kas nüüd on järjekord rästiku käes? Toimub hoolsalt kaootiliseks organiseeritud juubeldamine loosungite all, et madu pole mürgine ega salva.

Ja ikkagi: kas kogemusist õppinult pageti arreteerimise ja väljasaatmise eest, lapsi ja rauku hüljates, neid endi asemele pakkudes?

Hea, et temal, Bannisteril, polnud midagi karta, tema oli intaktne, indulgentsikiri taskus, tema patud oli kustutanud imperaatorite sugupuu.

«Tervist, noorhärra. Kas teie nimi on Arthur Bannister?»

Nooremteaduri ees seisis talle teleekraanidelt tuttav Haled Smith, vööta kodumantel üll, kummikuist lõigatud kalossid paljaste jalgade otsas. Aastates mehe meelekohad hallendasid, ent froteehalati siilude vahelt paistis reljeefne ja sooniline, hantlitega lihaseliseks treenitud rind. Bannister oli parlamendi- ja miitingureportaažides Smithi näinud saterkuues, kikilipsu ja araablase õnneliku rahvanaeratusega.

«Jah. Tere õhtust, härra Smith,» ütles ta tõustes.

«Teie taotlesite audientsi?»

«Jah, seda küll, härra deputaat.»

«Tulge.»

Smith ees, Bannister järel, läksid nad põiki üle ringja platsi. Parlamendispiikeri pahkluukühmud välkusid, kalossid matsusid plata-plata.

Ja ta on ilma ihukaitseta! Kas tõesti elab ta siin, Uus-Paabelis, mis on koduks alam-keskklassile?

Bannister oli oletanud, et kultuuriadmirali ausammas on pettekohtumiskohaks, seal istuvad nad Andaga kaaridesse, kihutavad tänavkoridoride ja vertikaalstraadade kaudu *establishment*'i vaiksesse linnajakku, kus üht eramut teisest lahutab ehtne piiniasalu, kus jaaniöiti lõõritavad loomulikud ööbikud.

«Mulle helistas mu kasutütar Anda Smith-Koqq. Neil käib tehases ümberseadistamine, seetõttu ei saanud ta tulla. Ta vabandab teie ees,» lausus üle õla Smith.

Mida neil seal seadistada on? Vorbivad vooluliinidel Korrusekorraldaja minibüste, kas needki alluvad moele? Või on

Pabeliitide ja Pabeliiditaride Isa end pööripäeva puhul autasustanud uue ordeniga, ning selle peegelkujutis vajab matriitsidesse uuristamist? «Kahju,» vastas Bannister.

«Kuna te vist kavatsete floorivastast juttu ajada, võtan ma teid vastu kodus. Mitte et siin mikrofone poleks, aga siin on mõnevõrra enam lubatud kui tööl,» ütles Smith standardmaja tuulekojas.

Kassikuselõhn, postkastiderivi, elanike nimekiri. Korter 1074, Haled Smith.

«Lift ei tööta,» sõnas Smith.

Nad kõmpisid kümnendale korrusele jalgsi. Treppi valgustasid paljad pirnid, mõned korrused olid pimedad. Mademeseintesse oli kraabitud roppusi Paabeli kõigis keeltes.

«Lõõtsutate — see on paha. Peate sportima, noormees. Vaadake mind! Mina hingan rütmiliselt, kuigi lähen varsti pensionile. Kui vana te olete, härra Bannister?» päris Smith võtit lukuauku torgates.

«Kolmkümmend viis.»

«Siis olete te Andast viisteist aastat vanem,» märkis rahvasaadik teda esikusse juhatades. «See tähendab poolt põlvkonda.»

«Kingad?»

«Võite jalga jätta. Mul on koristamata,» teatas Smith kalosse tuttideta toatuhvlite vastu vahetades.

Mehed jätsid vihmavarjud esikusse pinguli, siirdusid ainsasse tuppa.

Afišeeris rahvasaadik oma asketismi, korruptsioonist puutumatust? Oli see pettekorter temasuguste pahviks löömiseks? mõtles Bannister kasarmunari, sahtliteta kontorilauda ja kõhna raamaturiiulit vaadates. Viimaselt võis leida vaid Korrusekorraldaja teoseid, needki olid lääbakile varisenud, osa köiteid — nagu selgadelt lugeda sai — oli vahelt puudu.

Ainsaks esemeks kirjutuslaual oli opositsioonijõudude ühendatud uniooni pleksiklaasist vapp — Veeretatav Kuu. Miitinguerakonna embleemiks oli Veeretatav Päike, nooremteadurile meenus vastasrindlike ajalehtede lansseeritud anekdoot: «Mis on olulisem, kas päike või kuu? Loomulikult kuu, kuna päike paistab päeval, mil on niigi valge.» Aga: kas sümboliseeris opositsiooni vapp tõika, et nemad tegutsevad öiti, pimeduse varjus, nagu tõelised revolutsionäärid?

Bannister istus osutatud taburetile, koukis mapitaskust välja Kierkegaard'i (võlts?)originaali. «Kas tohib teile taasvalimise puhul teha kingituse? Ehk ei ole see etiketireeglite rikkumine?» ulatas ta teose Smithile üle laua.

Mees võttis vutlarist lugemisprillid, pani need ette, sirvis raamatut. Ta õlad võisid kuuluda kulturistile, ta arabo-ameerikalik nägu oli ettevõtliku ilmega, lehekülgi lappas ta nobedalt, pöialt keelel niisutades ja seejärel veidrasse konksu keerates.

Pruunid ja terased Muhamedi-silmad otsekui pildistasid teksti mällu. Kas ta teeskleb süvenemist või valdab ta tõesti taani keelt? vaagis Bannister.

«Ei,» ühmas Smith oma raamaturiiuli poole tähenduskavalat pilku saates. «Kingitust vastu võtta ei saa ma teilt kolmel põhjusel. Esiteks: seda võib tõlgendada altkäemaksuna, otsekui müütaksin mina teile oma tütart või nõuan pistist rahvaga vestlemise eest, mis aga kuulub minu kui saadiku kohustuste hulka ja mida arvestatakse preemia maksmisel. Teiseks: Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ideoloogia lähtub Hegelist, Kierkegaard on *index librorum prohibitorum*'i autor. Kolmandaks, *last not least*: olete lasknud end mõnel .sulist bukinistil tõmmata, teie Kierkegaard on trükitud meil, Citys, mullu. Nõnda näitavad salavesipildid paberis.»

«Andestage, härra Smith, mu pealetükkivus ja sissekukkumine,» kostis Bannister raamatut mappi tagasi torgates.

«Pole viga, juhtub,» möönis Smith vihmaniiskeid juukseid harali sõrmedega rahmates. «Sportige ja lugege Hegelit, nii jõuate mäele. Kierkegaard'i individuaalegoistlik uhu ja sonimine toob teile poliitilist kahju. Ärge unustage: objektiivse vaimu eesmärgiks on vabaduse realiseerimine, objektiivse vaimu liikumisel on kolm üleminekuastet — abstraktne õigus, moraal ja kõlblus. Objektiivne vaim muudab maailma vabade suhete maailmaks. Vabadus pole aga omavoli, nagu tollel teie Kierkegaard'il. Olla vaba tähendab olla teadlik inimtegevuse piiridest ja paratamatusest. «Kui ma,» ütleb Hegel, «tahan olla mõistlik, siis ei käitu ma partikulaarse indiviidina, vaid kõlbluse järgi üldse. Kõlbelise teoga ei esinda ma mitte iseennast, vaid asja, olemust.» Tõeliselt vaba tahe on olemas ainult mõtleval intellektil. Ori on sellepärast ori, et tal pole vabadusest aimugi. «Tahe on tõene,» ütleb Hegel, «kui see, mida ta tahab, on tema sisu, on temaga identne, järelikult, kui vabadus ihkab vabadust.» Subjekti teadvuse identsus kui kõrgeim kõlbeline substants ilmutab end perekonnas, kasvab organisatsioonides, saavutab oma tipu riigis. Viimane on objektiivse vaimu, inimkonna mõistuse kõrgeim kehastus. Riik on Jumal, iseenda eesmärk. Riik peab ilmtingimata olema monarhistlik, sest riigipea on objektiivse vaimu identsuse kandja. Seisuslik esindatus parlamendis ei kahanda, vaid täiendab identsust. Kas te saate minust üldse aru?» küsis Smith vahele.

Näis, et ta oli korrusetruu hegeliaan, ja parlamendilõvilikult hoogu sattudes meeldis talle eruditsiooni demonstreerida. «Saan, saan. Aga mille poolest erineb teie jutt sellest, mida

mul kästi tuupida gümnaasiumi kodanikuõpetuse tundides?» päris Bannister.

Smith rehmas froteemantlisiile koomale, need olid tal žestikuleerides liiga paokile libisenud, pinguli tõmbunud siilukurrust ilmus välja puupöör, mees hakkas seda muigeil huulil näperdama. «Miks peaks üldse minu jutt erinema sellest, mida te õppisite gümnaasiumis? Noormees, teil on võimumängust üsna hägune ettekujutus. Ei tohigi erineda. Hegel ütleb, et üksikisikute suvalised teod ühiskonnas ületatakse, vabadus on indiviidide omavoli piiramine. Ka minu, rahvasaadiku omavoli piiramine. Ja piiratakse seda õiguslike suhete sfääris. Õigus ja seaduslikkus ongi vabadus, vabadus pole paratamatuseta mõeldav.»

«Ja seda tõestab eriti fakt, et Hegelitki trükitakse meil kupüüride ja juurdekirjutistega,» ei mallanud Bannister jätta vahele pistmata.

«Nii see on. Hegeligi omavoli piiratakse, nagu minu ja teiegi omavoli. Hegel on vastuoluline. Teisal hüüatab ta: ole isik ja respekteeri teisi kui isikuid. Täielik kierkegaard'itsemine, eks ole? Mujalgi mähkub ta jutt müstikauttu. Õigus on tal alul valdamine, seejärel leping, mis teostub pettuse ja kuriteo vormis. Olgu lood pealegi nõnda, aga kas maksab seda õli tulle valamiseks avalikkusele rääkida? Mina kiidan vastavad kärped heaks, kuna neist õhkub isiksuse väärikuse jaatamist. Samuti kiidan ma heaks õgvenduste asendamise märksa hegellikumate mõtetega. Näiteks: vaba tahe peab end allutama juhtimisele. Valitsegu klassitsistlik, hegellik selgus ja kord! säärane on meie Korrusekorraldaja poliitika olemus. Hegelilt on tema rumalused välja roogitud, talle on tarkusi lisatud. Ka see on Korrusekorraldaja poliitika.»

«Aga kuidas saab Korrusekorraldajanna ajal olema?»

«Oo, noormees, te olete informeeritud! Ometi oli teie audientsipalvel vist muu siht kui minu ülekuulamine? Või ei olnud? Aga enne, kui ma teile sõna annan, tahaksin lisada, et erinevalt Kierkegaard'ist oli Hegel abieluinimene, tal oli kaks poega — nagu teil, härra Arthur Bannister — seaduslikest suhetest ja üks vallaspoeg, Ludwigi-nimeline. Kas teile ei peaks Hegeli puhul meeldima see pikantne detail moraalijüngri eluloos? Ehk enamgi, kui tõik, et see «suur filosoof, aga veel suurem ekvilibrist» pani oma «dialektilise meetodiga» aluse ajaloolis-geneetilisele vaatlusele, mida harrastate vist teiegi?»

Bannister lõi pilgu kasarmlikule puupõrandale. Seinaäärne laud oli üle nurksiini tapeedini kummunud, triipjaid praovagusid täitis like muld. Hoopis Smith oli informeeritud. Väljendus vihjes isa freudistlik kiivus, kasuisa intsestivaba armastus kasutütre vastu?

«Ma kuulan teid,» julgustas opositsiooniliider laelambist matjalt sädelevat orgaanilisest klaasist Veeretatavat Kuud sõrmitsedes. Nina oli ta enesekindlalt õieli ajanud, paigal ta näppe hoida ei suutnud, krõnksutas sussides varbaidki laua all. Põeb Smithki neuroosi, seda diktatuurikatku?

Raske oli alustada, kui vestluspartner nautis oma poliitiku *argumentum-ad-hominem*-võitu ja küllap oli suhtumise ette teatanud. «Lubage, härra Smith, et te ei katkesta mind, ka siis, kui ma räägin teie arvates lihtsameelset juttu.»

«Niisugust asja, noormees, ei saa ma teile kuidagi lubada. Esiteks: siin on mikrofonid, vähemalt mina olen valvel oma imago eest Salamõtete Vabatahtlikus Sedastamise Büroos, mul pole piinlik seda tõdeda. Vahest mängib teie vend Freddy Bannister homme endale rõõmsalt ette meie vestluse lindi? Teiseks: te katsuge kujutada, kui palju mul tuleb kuulata inimesi ja nende . . .»

Bannister tänas rahvasaadikut sisimas, et see jättis lausumata s õ g e d u s i, aga teda kriipis pilkav n o o r m e e s Smithi pruugis. Ehk pidas kasuisa silmas adopteeritu vanust?

Nooremteadur tõstis mapi taburetijala toelt põlvedele, tiristas jälle tõmblukku. Keskmisest taskust leidis ta neljaks murtud käsikirja. «Ükski väljaanne lugu ei avalda, ka opositsiooni omad mitte. Ma ei mõista, miks. Kas te teate, mida ma taotlen?»

«Ei tea. Kust peaksin ma teadma, kui te pole mulle öelnud?»

«Et te selle parlamendis ette loeksite.»

Smithi püstjas lõug vajus äkki rinnale, lõunamaatõmmu laup kipra. «Kas teil on siis niisugune mulje, et parlamendikõnesid ei tsenseeritagi, et nende esitajate omavoli korruse ühishuvides ei piiratagi? Aga laske tulla, ma kuulan. Või veel parem . . . On teil tekst masinakirjas?»

«On.»

«Olen tüdinud käsitsi soperdatud kirjadest. Neid jõuab minuni jõena. Ja jõuab ainult valik — need, mis Korrespondentsi Vabatahtliku Kontrollimise Büroo läbi laseb. Mina olen palunud neil sorteerida oma posti. Andke siia!»

Ka Jumal on palunud seda vist teha — kelle silmis on Jumalal tarvis olla lojaalne? Igal pool oma tsensuur, igal pool löögile pääsemine vaevaline. Aitavad vaid altkäemaks ja sidemed. Jumal võttis ta jutule hunniku pistoolide eest, siia murdis ta Anda kaudu. Ime, et Remsu temalt raha ei pinni, ikkagi teene talle, Bannisterile, ikkagi romaanis jäädvustamine, kaante vahel igavikustamine.

Viivituse järel ajas Smith end laua tagant väleda hüppega sirgu, võttis Bannisterilt paberilehed, voltis krabistades need lahti, hakkas edasi-tagasi käies valjusti lugema. Sussid sahisesid, varbakondid ja põrandalauad naksusid, froteemantli hõl-

mad lehvisid, kui deputaat parlamentlikult žestikuleeris. ««Töötan öiti. Kardina taga mustendab pimedus. Üksindus, vihmakrabin, keskendumine. Madal laualamp heidab kirjutusmasinale valgust. «Olivetti» klõbiseb. Täheklahvid läigivad matjalt. Teisest toast kostab *weekend*'iks koju lastud poja (hirmu?)niutsatus. On tallegi tarviliku meelsuse kasvatamise koloonias räägitud laserist. Kahekümnenda viimane aasta.

Mina olen pilku õue suunates peljanud näha Suurt Sähvatust. On meenunud, et laserikatastroofi elavat lobedalt üle tarakanid, nälkjad ja tõugud — kui nad just piste epitsentris ei juhtu paiknema. Tarakane ja muid prussakalisi uuslinnakorteris jätkub, nende radiatsiooniimmuunsus ületavat pabeliiti surmava doosi mitu tuhat korda. Looja naljad?

Nõnda: (geenidesse kodeeritud?) agressiivsustung, (geenidesse kodeeritud?) enesehävitamisehullus, Kolmeteistkümnes Maailmasõda, tuumaöö ja tuumatalv, poegi ei mataks keegi, aga pidu tarakanide tänaval. Nemad ei oska ennast tappa, ei kollektiivselt ega üksikult. Nad ei tapa liigikaaslasigi, omasugustega meie tsivilisatsiooni esindama jäädes oleks neil lahe. Pabeliit on targem, eriti teaduse abiga.»

Päris belletristika kohe. Rõhute emotsioonidele, nagu avalikus poliitikas ikka,» kommenteeris Smith esimest lehekülge lõpetades. «Spekuleerite poegadegagi. Aga niipalju, kui mulle on teada, ei tööta te oma uuslinnakorteris. Teie abikaasa Saarah Bannister ajavat teid närviliseks, te ei saavat kontsentreeruda. Või ma eksin?»

Norus Bannister ei vastanud, Smith jätkas, irooniatooni mahendades:

««Öiti, Suurt Sähvatust kartes, olen välja mõelnud desarmeerimisplaani. Ehk realiseerimatu, ehk koguni loogikaapsudega (kuigi mina viimaseid ei leia). Aga otsustage ise —

Teame, et Pabeliitias seisab hammas hamba vastu kaks vaenujõudu: Tuhande Seitsmekümne Seitsmes Suurkorrus ja Saja Kuuekümne Kolmas Suurkorrus. Meie kodumaa, Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus, jääb koos paljude teiste flooridega nende ülivõimude vahele. Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda Suurkorruse liitlased on Tuhande Seitsmekümne Kaheksas, Tuhande Seitsmekümne Üheksas, Tuhande Kaheksakümne Teine, Tuhande Kaheksakümne Kuues jne. Suurkorrused. Saja Kuuekümne Kolmanda Suurkorruse liitlased on Seitsmesaja Kuuekümne Kuues, Üheksasaja Esimene, Üheksasaja Seitsmes, Tuhande Kahekümne Üheksas, Tuhande Kolmekümnes, Tuhande Kolmekümne Esimene, Tuhande Kolmekümne Kolmas, Tuhande Kolmekümne Kuues, Tuhande Kolmekümne Seitsmes, Tuhande Ühesaja Esimene jne. Suurkorrused. On veel mitmesuguste neutraalsusastmetega vertikaalseid moodustisi nagu

Tuhande Kaheteistkümnes, Tuhande Neljakümnes, Tuhande Neljakümne Kolmas, Tuhande Ühesaja Kahekümne Esimene, Tuhande Ühesaja Kahekümne Neljas jne. Suurkorrused. Nende hulka kuulume meiegi.» Pabeliitia geopoliitiline jaotus on pädev, kuid see pole kellelegi saladuseks,» märkis Smith kuivalt, pöialt lehepööramiseks keelel niisutades. ««Arvan,»» jätkas mees hetkeks toa keskel seisatudes, vasaku sussininaga paremat säärt kratsides, ««et Tuhande Seitsmekümne Seitsmes ja Saja Kuuekümne Kolmas Suurkorrus võiksid kokku leppida sünkroonses baasiderajamises teineteise territooriumil. Tuhande Seitsmekümne Seitsmes Suurkorrus ehitaks baasi Saja Kuuekümne Kolmanda Suurkorruse tähtsaima tsentrumi külje alla, Saja Kuuekümne Kolmas Suurkorrus teeks sedasama Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda Suurkorruse tähtsaima tsentrumi külje all. Mis juhtuks? Pöörase nupulevajutaja ajust peaks enne tegu läbi lipsama mõte: hukkuksid omadki. Lootkem, et ta pisut viivitab. Et esimesest sammust võidaks eeliseid vähemtsentraliseeritud maa, tuleks baasidevõrku laiendada — kuniks vastastikku oleks teineteise territoorium kaetud hõlmavalt, kuniks pisikenegi pomm ei saaks kukkuda omasid surmamata. Et aga ründaja võib peavaenlase asemel tulistada tema liitlasi, lülituksid (kohe?, teatud etapil?) baasidevahetamise protsessi nemadki.» Ei viivita ta sittagi, vajutab laserikiire puurima. Kuidas te, noormees, ei mõista, et mõrtsukal kama, keda tappa — omasid või võõraid. Aga huvitavaks läheb,» lausus ettelugeja. ««Tähendab: Saja Kuuekümne Kolmas, Üheksasaja Esimene, Üheksasaja Seitsmes, Tuhande Kahekümne Üheksas, Tuhande Kolmekümnes, Tuhande Kolmekümne Esimene, Tuhande Kolmekümne Kolmas, Tuhande Kolmekümne Kuues, Tuhande Kolmekümne Seitsmes, Tuhande Ühesaja Esimene jne. Suurkorrused rajaksid oma baasid Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda, Tuhande Seitsmekümne Kaheksanda, Tuhande Seitsmekümne Üheksanda, Tuhande Kaheksakümne Teise, Tuhande Kaheksakümne Kuuenda jne. Suurkorruse territooriumile, viimati nimetatud talitaksid samamoodi esimestena loetletute territooriumil. Vahetus võiks areneda kaugele, umbes niimoodi, et 50 protsenti löögijõust oleks oma, teine 50 protsenti potentsiaalse vastase maal. Kõik oleksid käsist ja jalust seotud, omasid hävitamata oleks igasugune rünnak võimatu. (Nagu see muidugi on praegugi, kuid siiski mõne tapahimulise kindrali arvates mitte.)

Usun, et tuleks alustada sellest, mis praegu on tabu: territooriumi sulgemise lõpetamisest, kiiva riigiegoismi ületamisest. See poleks okupeerimine, kuna okupeeritakse sõjalise jõuga. Pakutud variandi puhul kulgeks protsess juuksekarvani tasakaalustatult ja vastastikuse leppimuse kohaselt. Ka ei saa me

käsitleda baase võõrriigis pantvangide võtmise/andmise barbaarse kombena. Sõdurid läheksid sinna vabatahtlikult, üllast rahuüritust täitma.

Loomulikult oleks baaside side kodukorrusega, nende varustamine ja muu säärane, aga ka nende tõenäoline interneerimine konkreetsete läbirääkimiste objektiks. Eeldatavasti kerkiksid võõrbaaside lähedale oma kontrabaasid, mis valvaksid vaenlase tegevust omal maal. Et ennetada konfrontatsiooni kontrabaasi ja võõrbaasi vahel, võiks nende keskele ehitada neutraalsete korruste baasid, nagu neutraalsete korruste territooriumeile tuleksid . . .» — ei,» raius Smith käega, «meie ei lase oma territooriumile mitte kedagi ja mitte kunagi! Arvestage sellega, maade jagaja, vägede kamandaja! «Nagu neutraalsete korruste territooriumeile tuleksid»,» kordas mees mõnitavalt, ««Saja Kuuekümne Kolmanda ja Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda Suurkorruse ning nende liitlaste baasid. Viimasel sammul oleks varjatud eesmärkki: käsist-jalust seotusega ja teineteise hoolika jälgimisega on Tuhande Seitsmekümne Seitsmes ja Saja Kuuekümne Kolmas Suurkorrus ning nende liitlased endid nõrgestanud, neutraalsete riikide kaasahaaramisega välditaks nende domineerima hakkamise oht.» Ah-aa,» Smithi pruunides araablasesilmades süttis ideesäde. «Te ise, härra Bannister, pole sugugi patrioot, teile näib, et ei meeldi, kui meie domineerima hakkaksime.»

«Ei meeldi küll,» tunnistas Bannister otse, siis meenus talle aga Jeusi käeraudus olles vastu võetud otsus ja ta parandas ennast: «Meeldib küll.»

Smith kergitas talle omasel väledal moel õlgu, luges edasi: ««Protsess jätkuks kõigis suundades — Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda ja Saja Kuuekümne Kolmanda, nende mõlema liitlaste ning neutraalsete korruste territooriumil. Varsti muutuks situatsioon absurdseks, silmnähtavalt ja karjuvalt absurdseks (üsna absurdne on see praegugi): relvad on olemas, nende hulkki pole seni kahanenud, neid tarvitada aga ei saa — ühelt poolt on vaenlane liiga lähedal (külje all), teiselt poolt on alati sihtmärgiks ka oma sõdurid. Niisugune olukord looks soodsa algseisu tõeliseks desarmeerimiseks — milleks neid mõttetuid relvi ikka enam hoida?

Esitatav kava ei riiva pühimaist pühimaid saladusi. Avalikustamist ei vajaks kaitsestrateegia iseärasused, relvastusprogrammide sisu ega (erinevate relvaliikide) võrreldav/võrreldamatu löögijõud. Korruseid läbivate inimtorpeedode ja merevägede olemasolu ei tee korrektiive — on neilgi põrandabaasid, saab torpeedo kõrvale kaevuda ja laeva pardas sõita. Desarmeerimiseks piisab baaside ja kontrabaaside vastastikusest demonstreerimisest, relvade hävitamisest teineteise silma all.

See olekski kõik. Või on siiski kuskil loogikaviga? Aidatagu see avastada, esitatagu parem variant.

Aga tarakanide kohta teatab Korrusekorraldaja-nimeline entsüklopeedia (77. köide, lk. 481):

TARAKAN (*Blatta orientalis*), mustjaspruun pabeliidikaasleja prussakaline; pikkus 18—30 mm. Isasel ulatuvad kattetiivad peaaegu keha tagatipuni, emastel on nad rudimentsed. T-l on ebameeldiv lõhn, mida tekitavad 6. tagakehalülis paiknevad nahanäärmed. Elab soojades ruumides, Lõunakorrustel ka looduses; tegutseb öösiti. Areng vältab mitu aastat, selle aja jooksul koorub vastne 6—10 korda. Kahjulik toiduainete reostajana, pisikute ja parasiitusside levitajana.

Toodu järgi otsustades ei ela temagi üle tuumatalve, kaitsvast radiatsiooniimmuunsusest pole tal abi. Ilmselt töötati versioon tarakanide ellujäämisest Kolmeteistkümnenda Maailmasõja järel välja siis, kui polnud veel selgunud kõik aatomikatastroofi õudused,»» lõpetas Smith lugemise. «Ja-jaa,» ajas mees kärmelt püsti nimetissõrme. «Siin on oma tuum. Kinkige see artikkel mulle!»

«Palun,» vastas Bannister.

«Siit tuleb kõne. Tuleb, tuleb.»

«Aga selleks ma selle tõingi.»

«Te ütlesite, et teile meeldib, kui meie pisike suurkorrus domineerima hakkaks?» täpsustas Smith nooremteaduri seisukohta.

«Jah.»

«Tore. Vaadake, noormees. Oma arkebuuside, lonkava ratsaväe ja tiigilaevastikuga me nende vastu ei saa. Siiamaani oleme kujundanud end kultuurimetropoliks, oleme püüdnud kunstiküsimusis esirinnas sammuda. Teie desarmeerimisplaanis on aga eos kaval idee — las nemad desarmeerivad ennast ära, las nemad jäävad palja käsi, küll me siis! Teie instituudi vanandamise sektor ongi juba fabritseerinud dokumente, mis tõestavad, et jagu etaaže ja vahefloore, mis praegu kuuluvad naabersuurkorruste territooriumide hulka, on kunagi olnud meie omad. Jah, kõne tuleb.» Smith istus kontorilaua taha, libistas silmad tiidjalt veel kord üle paberilehtede. «Ma muidugi konsulteerin välispresidendi kantseleiga. Ja muidugi roogin ma välja teie belletristika — tarakanid, nälkjad, tõugud ja pojad. Neid kasvatage ise.»

Pool minutit valitses toas vaikus. Siis Smith ringutas ennast, ütles:

«Üks asi jäi nagu ripakile. Ei meenu, mis.»

«Korrusekorraldajanna,» torkas Bannister.

«Õige. Te küsisite, kas Korrusekorraldajanna ajal hakatakse Hegelit kupüürideta trükkima. Miks säärane küsimus?»

«On põhjust arvata, et ees seisavad muutused.»

«Jah?» üllatus Smith.

«Tean üsna kindlalt, et varsti tuleb riigipööre.»

«Tõesti? Meie korrusel ei toimu riigipöördeid,» vaidles Smith, korrusekoja vana rebane.

«Tean konfidentsiaalsest allikast.»

«Ei mina seda usu. See on võimatu. Kes keda ja kuhu pööraks? Milleks? Jumal hoidku pahanduste eest!»

«Paar nädalat tagasi avaldati lehtedes Korrusekorraldaja foto hallide juustega. Varem eksponeeriti teda noorusliku lõvina, kes isegi prille kanda ei tohtinud. Lühinägelikkuski arvati riivavat tema renomeed. Ja nõnda palju ometi olen ma ajakirjandusega tegelnud, et märgata — juuksed olid r e t u š e e r i t u d halliks. Siis ilmus infotabloole teade tema haigusest. Taga targemaks — pühadus on nii maine, et on hakanud põdema. Talmudid ei teata meile eales jumalate tõbedest. Jumalad sellepärast ongi jumalad, et neil kunagi nohu pole. Valimispäeva rongkäigus ei kantud ainsatki Korrusekorraldaja pilti. Varem oleks sääraste paraadide organiseerija südamelaiskuse paragrahvi järgi timukate söödaks heidetud. Rahva hulgas liiguvad kuulujutud massküüditamisest.»

«Minge nüüd! Ega te neurootik pole? Igal pool näete te tonti. Korrusekorraldaja ja Korrusekorraldajanna on lapselikult lihtsa vagadusega inimesed, kes on täielikult pühendunud laste kasvatamisele.»

«Kas nad on üldse olemas?»

«Mis te sellega mõtlete, noormees?»

«Kas pole tegemist hoopis mingi koondava, substantsiaalse printsiibiga? Kas ta pole pigem tähistus kui luu ja liha?»

«Seda kindlasti. Marssaladmiral, Kõigi Pabeliitide ja Pabeliiditaride Isa, Suur Juht on objektiivse vaimu kehastus, ent materiaalsel kujul eksisteeriv. Ta on pettunud oma ümbruskonnas. Tema, kel on kõik, on siiski vaeseim,» seletas Smith, kes Bannisteris üha enam osavat nuhki aimama hakkas.

«Kui Jumal on pettunud, võib tegemist olla ainult enesepettusega.»

«Jätke skolastika. Nagu paljud, unustate teiegi Korrusekorraldaja psühholoogilise eripära. Sügavas sisemuses on ta puhas ja hea, kes pole kodus diplomaatide ja hoovkondlaste intriigide keskel. Sealt pettumus, eriti oma toetajais, s. o. Miitinguerakonnas. Opositsioon ei murra Korrusekorraldajale truudust, mida me märkame parlamendi enamust tegemas. Meie ei jäta teda ümbritsejate kliki mängukanniks. Ma ütlen teile: isegi need instantsid, kes tavaliselt on pühendatud korrusepea tege-

vusse ja mõtlemisse — ressooride presidendid, kojakond, väepealikud —, ei tunne oma Korrusekorraldajat. Minul on olnud au suhelda temaga pikka aega õige lähedalt. Mina tean, milline läbitungimatu müür eraldab teda ta saatjatest. Korrusekorraldaja kinnisuse taga peitub tohutu traagika, troostitu inimlik saatus, ja meie kohus on seda pisutki leevendada.»

«Aga kes ta üldse niisugune on?»

«Jah, peaaegu igas majas ripub tema pilt, ometi ei tunne teda keegi. Ei maksa salata, kindlasti on see ka meie informatsioonipoliitika aps. Informatsioonipresident on üks neid ahnitsejaid pumba juures, kes eeskätt omakasu silmas peab . . . Suvilad, korterid, tasuta turneed väliskorrustele. Nendega nad omavahel kelgivad, need on neile positsiooni mõõduks. Meie ühiskonnas maksab amet. Meil on omandiinstinkt pööratud kabinettide poole, neist sigib tulu. Mujal ahmitakse maavalduṣi ja tootmisvahendeid, meil ressoore. Selline on meie ja teiste erinevus.»

«See on loomulik. Seda nimetatakse vertikaalseks feodalismiks. Ja üldse: kui informatsioon muutub poliitika objektiks, on automaatselt tegemist valetamisega. Kes aga valetab, see varastab,» ei mallanud Bannister torkamata jätta, kuigi oli otsustanud dissidentismile selja pöörata, juhinduda Johannes Maroni põlve sigatsemistest, jahtida poegade heaolu nimel suvilaid, kortereid, tasuta turneesid välisriikidesse.

«Ärge sattuge tuhinasse. Ega te ometi arva, et Korrusekorraldajale see meeldib? Ei ja veel kord ei! Korrusekorraldaja on koletud mastaabid võtnud korruptsiooni vastu. Küsisite, kes ta niisugune on? Aumees. Seda tõestab seikki, et ta ei takista oma reeturlikke liitlasi kontakteerumast oma vastastega. Kui talle midagi ette heita, siis tema demokratismi, pehmust, ei muud. Võimu ainus lootuskiir on kruvide kinnikeeramine. Korraldajapaar ei tohi olla tumedate jõudude sepitsuste objektiks. Pabeliitide Isa tunneb hästi ümbruskonna kadedust ja heasoovimatust. Olles sügavalt pettunud nõuandjais, on ta tagasi tõmbunud avalikeski kohustusis, piirdub ainult hädavajalike vastuvõttudega. Kord sõnas ta mulle: «Võibolla on vajalik patuoinas, et päästa Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus. Tahan see olla. Jumala tahtmine sündigu.» Vegeteerivad hingekesed muidugi ei märka Korrusekorraldaja traagika suurust ja ülevust. Viimasel kohtumisel soovitasin ma talle ilmuda teleekraanidele koos Peneranda hertsoginna ja lastega . . .»

«Lastega?» täpsustas Bannister, rõhutades mitmuse sufiksit. «Mina olen kuulnud, et neil omavahel lapsi polevatki, vaid Peneranda hertsoginnal olevat üks Caesarioni-nimeline vallaspoeg, kes, muuseas, ilusti sobiks Jeesuseks.»

«Näete nüüd. Milline naiivsus. Ajaloolased usuvad kõmu. Muide, ka sosistamispropaganda kolmas osakond allub informatsioonipresidendile. Tema laseb sääraseid kõlakaid lahti. Tema agendid levitavad neid õllesaalides ja meeveemajades. Korrusekorraldaja on juba harjunud sellega, et tema vaenlaseks muutub igaüks, kellele ta oma armu osaks laseb saada. Minu soovitus esineda saates oli ikka õige. Las saavad rahvad teada nende perekondlikust idüllist! Ja homse karnevali eel see sünnib. Kõigile pabeliitidele antakse käsk televiisorit vaadata, koolides ja kompaniides korraldatakse ühisjälgimisi. Vaat, see on teie riigipööre. Nüüd, noormees, on aga aeg. Ma kirjutan teile välja loa keelutunnil liikumiseks ja saadan teid ukseni,» sõnas Smith, võttis aknalaualt kardina tagant tindipoti, valge hanesule ja spetsblanketi, viskas viimasele allkirjakonksu.

«Teie siis magatategi Andat,» naljatas Haled Smith esikus, parlamentlik-familiaarselt Bannisteri õlga patsutades.

Bannisterile meenus Andale antud lubadus «kokkuleppest» mitte rääkida. «Mis te nüüd, mu härra,» ütles nooremteadur.

«Minul kui adopteerijal on teatud kohustusi ja õigusi. Mina omandan tasuks teie desarmeerimisidee. Korrusekorraldajale valmistab see kindlasti heameelt,» olid opositsiooniblokiliidri lahkumissõnad.

11.

KÕIGEPEALT PANDI VÄRISEMA MAA. KLIIMA- ja Ilmavalitsuse Salaosakonnas number 40, mis tegeles geoloogiliste nähtustega, murti aastaid pitsatplommide all seisnud kangid lahti, vooditest üles aetud ja kohale konvoeeritud operaatorid nihutasid need vajalikesse asendeisse. City laed, põrandad ja seinad vappusid tõugetes.

Kummalisel kombel kannatasid kõigepealt Korrusekorraldaja x-metallist ja marssaladmirali mundris monumendid mademete keskpunktides. Kõlisesid loendamatud ordenid rõivastatud skulptuuride rindadel, rappumine lülitas kogemata (?) tööle käekergitajad, huultemuigutajad ja suukoopaisse monteeritud megafonid, Antiik-Rooma tervituszesti viibates saluteerisid vägevad kujud kõikuvas ja inimtühjas pimeduses: *Caesaris voluntas suprema lex este!* Varem olid nad nõnda talitanud vaid rahvarohkeil massiüritustel, Suurkorruse Isa või tema teisikuid austades.

Uhke hüüatusega maha saanud, varisesid monumendid põrmuks, mundrikalev süttis, põles vindudes, sulatas ordenid inetuiks känkraiks.

Taevaslagesid lõhestasid lakkamatud välgulahvatused.

Triumfikaar alatusevastase liikumise veteranidele lagunes

mitmeks tükiks, loosungitega kirjatud ja vappidega ehitud betoonikamakad pontsatasid lõhedeks käristatud põrandaile. Obelisk tahtejõule praksatas, murdus, selle ülemine nõelterav ots puurdus pinnasekihtidesse, pendeldus Tantalosena leekidemeres.

Rongkäikude harjutamise platsi koorde süvistusid väävliaurused tranšeed, edusammude demonstreerimise väljak mattus koos eksponaatidega tuhalademete alla. Vabadusetulpadest eritus karmu. Ausammas teadusele läitus, lõõskas säraküünlana, pildus hunnituid sädemeid.

Õõtsusid, rebenesid, süttisid ja lõõmasid suurejoonelised kohtupaleed, vanglad, ülikoolid, ministeeriumid, aktsioonkondade hooned, arkebuuside ja hõljukkaaride vabrikud. Kiilgasid pargiansamblid purskkaevude ja iluaedadega. Kirvendasid ja pihustusid pompoossed laelõhkujad, mille kasarmlikud fassaadid olid dekoreeritud vaid üksikute sümmeetriliste võimuregaalidega. Ahne tuli neelas greife ja sfinkse, hobufaalankseid ja neoonüleskutseid.

Hävis Parthenoni imitatsioon Ateena akropolisest, pragunesid Caracalla ja Traianuse termid, varisesid kokku Jumalaema kirik, Kreml ja Empire State Building.

Vuhinal palas Lõhavere imitatsioon, Lembitu linnuse plastmassvall, mulkide mademelt eksporditud liiv maalinna seljakult jooksis põhjatusse põrandakurisesse.

Juhtus pahandusigi.

Milton-Milton — portjee, kes oma tohutu kämblaga oli Bannisteri kirikuteel tirinud seksdiskobaari — ja Stolper — maag, kes oli Bannisteri õnnistanud igavesti paljuneva rahatähega — võtsid parajasti Cheopsi püramiidi jalamil mõnusasti viina. Hetk enne põrandasiseseid tõukeid hakkasid hauakambrist vundamendimulgu kaudu ükshaaval lahkuma rotid. Pageva võhrukaravani teekond suundus kahe kükitava mehe vahelt läbi, otse üle maha asetatud valge laudlina, millel oli serveeritud sakuska. Rotid tallasid kalamarjavõileibu ja küüslaugumugulaid.

Loomulikult pidas Milton-Milton sündivat jälkust Stolperi kohatuks trikiks, mees vihastus, krahmas ühe närilise pihku ja virutas elaja Stolperile näkku. Rott küünistas süütu nõia põski, näksas lõikehammastega ninajuurt kahe eri värvi silma vahel.

Lastekaubamaja oli kevadplaani täitmiseks lahti hilistundideni. Härra Jaanile püüdis seal «kuum-külm»-mänguga ja lubadusega vabastada pojad tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniast järjekordset ohvrit. Esimene nõksatus, millist ei fikseerinud ei pabeliitide tallad ega tagumikud, nihutas miskit paigast uibuvahi hapras kompuuterajus — vaht krabas kinni härra

Jaanile poja kraest, nüpeldas väikemeest püssikabaga senikaua, kuni too dioodideks ja trioodideks rusunes.

Kirjanike-Patriootide Föderatsiooni kolmas komandant Mika Waltari, kes oli ühelt kerjusliteraadilt ostnud Peneranda hertsoginnat ülistava ooperi libreto, mille autoriks ta kavatses hakata, kukutas parajasti ööreteurni kaebust Wolfgang Amadeus Paganini kohta, kellele isa oli üürinud kahekümneks aastaks lavastajakoha Flooriooperis. Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo Keskstaabist Freddy Bannisteri poolt läkitatud raadiosignaal hermetiseeris tähtsate dokumentide hoidla, Mika Waltari parema käe nimetissõrm — millega ta oli kaebuse toksinud — jäi automaatselt sulgunud urnipilu vahele, lõmastus.

Mitte ühtki teost kirjutanud kirjanik haistis vaenulike jõudude intriigi, ei pistnud röökima ja ilmarahvast appi hüüdma — nagu iga teine lihtsameelne tema asemel oleks teinud —, võttis taskunoa ja amputeeris niigi kasutuks muutunud näpuotsa. Vasaku käega oli muidugi tükk nülgimist, korraliku lõike asemel tuli saagida, ent Waltari ilmutas ennastsalgavust, ei minetanud viivukski ametipositsioonist johtuvat väärikust, vabastas enese tüli tekitanud ootamatust vangistusest.

Erakonnakirurgid panevad loomulikult uue näpuotsa, kaebetöö sellepärast ei seisku, aga sõrmejälgede kaudu võidakse tuvastada, et pilupiitade vahel kooklapikuks muljunud kehaosa kuulub nimelt temale, arutles Waltari roosas, juhtivale literaatkonnale kinnitatud värvi hõljukkaaris veritsevat kõnti imedes. Kellest oleks praegu abi, kelle poole pöörduda?

Kolmas president sõelus mälus omamehi, lõpuks jäi ta valik pidama Freddy Bannisteril.

Jah, kamraad Freddy ajab asja paarisaja pistooli eest korda, otsustas belletristi kohale töötama suunatud, momendil ülekohtuselt näpuotsata mees, kes kaaris heljudes ei tundnud põrandavärinaid nagu kõik teisedki pööripäevalaupäeva hilisõhtul teel olnud ülemused ja timukad.

Veidra kokkusattumuse tõttu oli Arthur Bannisteri teiselgi sugulasel tegemist sõrmega, aga päris otseselt, mitte elektromagnetiliste lainete vahendusel, mitte raadiosignaali välja lastes nagu Freddyl.

Saarahi isa hööveldas palvela käärkambris matuseristi homseks kogudusekaaslase kurvaks ärasaatmiseks. Allmaatõuge raputas kruustange, risti põikilaud kargas kinnitushuulte vahelt välja, höövlitera sattus teenimatult riivama äia parema käe nimetissõrme. Mees kirus metodistivaimulikule sobimatult, hurjutas höövlit — nagu oleks instrument milleski süüdi —, pruukis pühakojas sootuks vastunäidustatud Saatana seitset keelatud nime, ajas siis haavatud näpu sirgu, silmitses seda ja küsis:

mille eest Sa, Tunnetuse Adekvaatsus, Kõikide Asjade Seos, Kõikide Mõtete Looja, Ilma Kelleta Juuksekarv Peast Ei Lange, mind üldse karistad?

Ent Arthur Bannisteri äia õiglasest uudishimust ja igati mõistetavast protestist hoolimata töötasid operaatorid Kliima- ja Ilmavalitsuse ülisekreetses 40. osakonnas varem koostatud juhtnööride järgi edasi.

Kaitsekiivrites ja respiraatoreis mehed olid destruktsioonipillerkaarist joovastunud, eelnevad õppehäired olid neid aga karastanud, kuivad treeningud kätele vilumuse ja värahtamatuse andnud.

Tublid ja hakkajad mehed sikutasid lahtiplombeeritud kange kordagi eksimata, pealegi olid osa neist robotid.

Järgmise sammuna käivitati endisel Jaan Oksa, nüüdsel Korrusekorraldaja nimelisel saalväljakul vulkaan.

Ausamba alla oli uuristatud salakraater, olid puuritud lõõrid kunstmagmakoldeni, operaatori randmenõks lülitas mehhanismi tööle.

Purse lahvatas, põrgukuum laava, vedades oma ülessööstvas joas ühes Tema Majesteet Korrusekorraldaja mundris ja x-metallist büsti, paiskus vastu väljaku rippvahelage, rebestas selle nagu kuri fallos defloratsioonil hüümeni, tungis lagedest läbi murdes kuni +12 storeyni, Optimistide saalväljakuni.

Plahvatused jätkusid katkematu jadana, kuid täpselt pooleteiseminutiliste intervallidega.

Oli veel üks eripära, selline, mis tõestas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ülikõrgele arenenud tehnikakultuuri: nagu maavärin, nii toimus pursegi absoluutses vaikuses, sumbutajad ei öelnud üles, ei läinud Vulcanuse-lõõmas rikki, pidasid vastu miljoniatmosfäärilisele survele.

Ümmargust platsi ida poolt ääristavad ehtbarokk- ja ehtrokokoopaleed uppusid kiilgavasse laavaookeani.

Emissioonipangas, mis oli alates kevadkarnevalist koonerdanud, et uueks rahapõletamiseks oma bilanssides positiivset saldot koguda, viskles mööda treppe, kabinette, operatsioonisaale ja rahahoidlaid vedel ja pritsiv, hõõguvpunane basaldijuga. Valvur, kes edasitormavale hääletule hävingule tulekustutiga vapralt vastu astus, lennutati läbi varguskindla seifiukse rahakappi.

Kolme liftitee peajaamade vestibüülid täitusid kobrutava, kriiskavoranži plasmaga. Kihus ja huisk voog lükkas maha sõiduplaanide ja mobiliseerivate loosungitega kaetud seinad, murdis šahtidesse, kus hakkas vaba langemise kiirendusega igavesti allapoole sööstma.

Vana ja Uue Paabeli mõttelisel piiril, saalväljaku keskjoone kohal, pöörles tuhatromb, mis üha paisudes mustas väänlevate

sammasportikustega teatreid ja maaligaleriisid, kust Paabeli kõikidele platoodele puhusid kord realismi-, kord avangardismi-, kord klassitsismituuled.

Põrgulikult pulbitsevast laavamerest esindusplatsi põrandal eraldus pisike haru, mis vanalinna keerlevaid tänavkoridore pidi tagasihoidliku ojana igritsedes tungis aina edasi John Lennoni uulitsa, Arthur Bannisteri ateljee poole.

Ja — iseenesest mõista — sugenes geoloogilisest katastroofist sekeldusigi.

Preili Chatzopopolos — sama heinakuhjapea, kes Bannisterile, kui too Peneranda hertsoginna nimelise bordelli fuajeest helistas, üleolevalt turtsatas: «Rasvane impotent!» — täitis parajasti ausa robotprostituudina päevaformulari Intiimsuhete Vabatahtliku Registreerimise Keskkantselei jaoks. Kõik pani ta seal kirja — honorarid, poosid, korrad; iseloomustas kundede kalduvusi, lemmikteemasid, samuti suhtumist valitsevasse võimu. Tarvitajaid oli tal täna, kevade viimasel õhtul, olnud kaheksateist: viisteist pabeliiti, kaks pabeliiditari ja üks koer. Viimase oli lõbutsema toonud Roy de Tachan, Konstitutsioonivalve Peakohtu ülem, kes oli karnevalil «Tere, kevad!» pöördunud suurkorrusefüüreri poole palvega lisada Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse põhiseadusesse keisristatuut. Nõnda: preili Chatzopopolose punaroheline kahupea pistis pulki — talle kinnitatud amet piigale meeldis, aga bürokraatia pani nina kirtsutama —, preili oli sügavais mõtteis, ei soovinud kellelegi ülekohut teha. Aga ometi jäi dobermannpinšeri nimi täpsustamata — oli see Tommi või Tšombe? —, ja mida üldse kirjutada peni puhul lahtrisse «poliitilised vaated»?

Just sel momendil, kui preili kirjutas «riigivastast juttu ei ajanud», sõudis läbi paokil akna eripukkidega numbrituppa fumaroolilõhikust välja lennanud väävliline pilv. Mädane sulfaadilehk mattis neiu hinge, sundis aevastama. Ja juhtuski õnnetus. Esimest korda preili Chatzopopolose teenistuse jooksul. Paremast ninalõõrist tulistunud tomp sattus blanketile, kõntsas laarase pleki tähtsa dokumendi ülaäärde, kus asetses lugupeetud asutuse päistiitel.

Mida teha?

Formulare väljastati rangelt külastajate arvu järgi, uut ei andnud sulle keegi, kui läheksidki küsima, mõeldakse kohe, et šlikerdad, et sa pole kuigi aus.

Teiselt poolt — neiu kratsis eboniitküüntega vallatuid dederonjuukseid kuklal — ei kõlvanud ju sugugi lägast dokustaati esitada bordelli administratsioonile, rääkimata sellest, et paber mööda auväärseid instantse rändama hakkas.

Professor Monmousseau'ga, kes oli Bannisterile ülikoolis eksami õiendamise ajal pöidla ja nimetissõrme hõõrutamisega

poolkohustuslikule altkäemaksule vihjanud, juhtus säärane kentsakas lugu.

Antineomorozovistist professor luges parajasti Bütsantsi ajaloo kateedris raha, ning kuulis äkki ärevaid ja innustunud hääli kõrvalruumist — Korrusekorraldaja Kantselei nimelise ülikooli Minerva öökulli kujulise peahoone nokatiiva tolles osas paiknes vulkanoloogia instituut.

Professor teritas kõrvu. Kõlasid käsklused: «Joondu! Valvel! Järjest loe!»

Polnud kahtlust — vulkanoloogid valmistusid välkekspeditsiooniks. Loomult uudishimuliku inimesena läks härra Monmousseau kaasteadlaste juurde, palus end ühes võtta.

Las tuleb, lõid käega vulkanoloogid, kelle ultramoodne täppisaparatuur oli ennustanud peatset võimalikku maavärinat.

Minna polnud kaugele — endisele Jaan Oksa saalväljakule.

Rivistuse järel hakkasid uurimisretkest osavõtjad kirgastega põrandat toksima Korrusekorraldaja ausamba ümber.

Kolks!, kolks! pillutasid kirkaterad õhtuhämaruses sädemeid. Professor Monmousseau'le tundus loodusloolaste tegevus kaunis absurdne, aga siiski asetas temagi ekspeditsioonikaaslaste eeskujul kõrva vastu maad ja kuulatas — ei kippu ega kõppu peale kolksude.

Aga neid tekitasid pabeliidid, mitte emake loodus. Veel kord leidis kinnitust Bütsantsi ajaloolase veendumus, et tõde suudavad tabada ainult ühiskonnateadused. «Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus ei asu seismilise aktiivsuse vööndis,» lausus professor rühmaülemale.

Too naeratas võhiku asjatundmatust andestavalt, jutustas siis magnetvälja anomaaliatest, mille tema avastanud kajaloodiprofiilide detailanalüüsiga, esitas seejärel globaalse plaattektoonika teooria.

«Paabeli platood ju ujuvad! Olete ise märganud, et korrused ja mademed teisalduvad,» hüüatas rühmaülem. «Kõik aga mis liigub, see ka hõõrdub ning tekitab vulkaanilist energiat.»

Kabinetiajaloolane kehitas kõheldes õlgu, järsku — otsekui ujuvate plaatide teooria kinnituseks — rääpas pind professori jalge all, mees kadus karjatades tekkinud häilu, hakkas üha kiirenevalt langema.

Lokkisjuukseline õpetlaseparukas takerdus seinakidasse, Monmousseau osutus kiilaspäiseks. Professoritalaar lõi üle pea — nagu keeristuulte ajal teinekord juhtub daamide seelikutega —, see õnneks varjas karvutut kolpa.

Tuul vuhises mõnusalt reite vahel, uudishimu ohver muudkui kukkus. Kiirus oli kasvanud juba nõnda suureks, et toruja keerise seina nukkidest kinni haarata ei tasunud — võisid käest ilma jääda.

Küllap talaargi haakus mõne okka külge, igatahes vupsas akadeemiline rüü lõplikult üle pea ja villase aluspesu väel professor hoomas, et püstõõs on pidevas tekkimise ja kadumise staadiumis — avaneb tema all ja sulgub tema kohal.

Milline veidralt tujutsev geoloogia! Pärineb see kõik vulkanoloogilistest protsessidest? õhkas langeja ja haistis teda varitsevat ohtu: viivitub avanemine vaid hetkeks, räntsatab ta vastu põhja. Samas meenusid õpetlasele talaaritaskuisse ununenud meelehealuidoorid, neist oli teadlaskaadri esindajal siiralt kahju.

Viimaks prantsatas mees vastu poorset pinda, põrutas pisut kandasid.

. Tema ees oli igituttav uks. Õpetlane vajutas linki. Hinged kääksusid.

Metodistide palvela käärkambris seisis kruustangide taga professori koguduse kaplan, kirstumeisterdamine pooleli, silmitses höövliterast veritsevat sõrme ja pomises: Tunnetuse Adekvaatsus, Kõikide Asjade Seos, Kõikide Mõtete Looja, Alguseta, Lõputa, Kõikpaikne, Kõikvõimas, Kõikdimensioonne, Tänu Kellele Kõik On Toimunud, Iseenda Põhjus, Iseenda Tagajärg, Meile Mõistmatult Meid Kasutav Hea, Kausaalsus, Lõpmatul Hulgal Lõpmatute Väärtuste Kandja, Substants, Konkreetse Asja Mõte, Konkreetne Asi, Konkreetne ja Abstraktne, Aposterioorne ja Aprioorne, Kõikteadja, Metafüüsiline ja Transtsendentne, Tema, Ilma Kelleta Juuksekarv Peast Ei Lange, Jumal, mille eest Sa mind üldse karistad?

«Ega karistagi! Mis tost sitast sõrmest ikka nii kangesti haletseda! Näe, mina kaotasin täna rõivad, paruka ja paarsada topeltluidoori,» ühmas õhtune ihupesus sisseastuja mühinal naerda.

Kogudusekaaslaste jällenägemisrõõm oli suur, mehed kloppisid teineteist turjale, professor Monmousseau' seljakarvatort tilgutus Saarahi isa näpuhaavast veriseks.

PURSE HUKUTAS ERAKORRALISE VULKANOLOOGIA-ekspeditsiooni, tekitas Jaan Oksa saalväljaku põrandal ümara ja põrgulikult pulbitseva laavajärve, millest uihtus omapäi rändlema pisike jupp. See tagasihoidlik tuleoja igritses ja vingerdas vanalinna väänlevail uulitsail, läitis pritsmeist arhitektuuriväärtusega maju.

Kuhu ta ometi tõttas, õõtsudes ja siueldes kilgendava maona vulkaanilise tuha musta pilve all?

Kuhu suunas lahtikaranud laavajoa Kliima- ja Ilmavalitsuse 40. (geoloogilis-vulkaaniliste nähtuste sala)sektori Huisku Ulpiva Laavajupi Liikumise Vabatahtliku Koordineerimise Kontor?

Selle, pikkuselt vaevalt viiesüllase ja laiuselt küünrase osandiku teekond kulges John Lennoni tänavkoridori, Arthur Bannisteri ateljeesse.

Ateljees istusid Bannisteri kojutulekut ootavad küüditajad. Neid oli ühe inimese tarvis tervelt kolm, nagu ikka, nagu alati — režiim soovis aheldada enda külge rohkem pabeliite, alatusega seotud olid hiljem orjalikult truud, kuna nii või teisiti polnud neil kuhugi pageda, käsi määrinuid ei võta keegi peale võimu oma leeri.

Harilikult anti inimesele valida: oled kas arreteerija või arreteeritav; ja eluinstinkt (millest Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel kangesti lugu peeti) võitis südametunnistuse (mille üle edasijõudnud irvitasid). Ka saavutas võim massvahistamisi, sel moel organiseerides elanikkonna hulgas kahe kolmandikulise enamuse.

Ja kõiki kolme me tunneme! Nagu poleks mitmemiljonilises megalopolises rohkem lurjuseid kui proua Deboora Kassandra, direktor Li ning depešškirja viinud ja väljastusteate toonud postipoiss Hyxos.

Nad olid altukse seaduse nimel lahti murdnud, proua Deboora Kassandra oli end platsi seadnud Bannisteri kirjutuslaua taga, oli seega seljaga akna ja näoga toa poole, jättis mulje staabis operatiivselt kiirpisinõupidamist läbiviivast ülemusest. Tegelikult oligi naine rünnakrühmlaste hierarhias kõrgem Li'st, kes direktorina võis Tõelise Ajaloo Loomise Instituudis omakorda kamandada noorendamise sektori juhatajat.

«Lind lendab ise puuri,» lausus Deboora Kassandra ohvitserinaeratusega. Naise pikad ja kohevad, sametläikjad mustad juuksed langesid hurmavalt Miitinguerakonna naisteorganisatsiooni vormipluusi keerdpaguneile.

«Aga äkki on tal hais ninas?» oletas Li.

Momendil alluvana istus Li kirjutuslaua ees nagiseva korjuga viini toolil, ta koreda näonaha taha olid peidetud mõistetamatud tundmused. Ent asiaadi põletikulised silmad kiilasid, tursunud ja lööbelaigulised sarnad värahtasid korraks — Li tajus hetke joovastavat tähtsust, kuigi ta vasakut jalga paremal põlvel ükskõikselt nikutas. Ka mehe viksitud säärikute läikest hoovas rahu ja enesekindlust, hoolimata hinges pakitsevast kadedusest — hüval meelel vahetanuks ta Deboora Kassandraga positsioonid: tema, Li, hauptman rünnakrühmas, naine — direktor tsiviilametis.

Deboora Kassandra lõi käega — küsimus ei väärinud vastust, tema vallata oleva sektori nooremteadur Arthur Bannister on tuntud tuulepea, kes ainult vastikult targutada mõistab, kes ei märka tõelist elu enda ümber. Li'd näriv kiivelduski polnud salasubordinatsioonis kõrgele jõudnud naisele uudis — läbi-

nägelikkus on ümbruse ohjeldamise ja enese maksmapaneku alus.

Äkki hoomas naise pikk ja veniv pilk laokil laual paberit, millel ülalt alla jooksis tulpkirjas tabel — see oli osa Bannisteri loodud keisrite sugupuu mustandist. Deboora Kassandra tõstis väreleva ja krabiseva lehe nurkapidi Li silmade kohale, pööras kirjakülje mehe poole. Li krapsas leentoolilt säärikukontse alandlikult kokku plaksates püsti, haaras kummardades paberi enda kätte ja süütas selle välgumihkliga.

Kui pool poognat oli nilpsivalt roomavate leekide poolt neelatud, võttis instituudidirektor teise käega kinni paberi alumisest, kõrbenud nurgast, pööras lehe ringi ja laskis kirjutatul lõpuni põleda.

Li adus oma viga — ta oli tõesti ennistise läbiotsimistöö lohakalt sooritanud, säärane dokument ei tohtinuks laual vedelda, pidanuks koos teistega, mis samuti korruse ajalugu käsitlesid, juba pool tundi tagasi tulesaak olema. Aga Deboora Kassandra on ka ise tema pealiskaudsuses süüdi, õigustas end sisimas Li — naine oli kogu puistangu ajal istunud laua taga kõrgi ilmega, direktori närveldama ajanud. Ja ehk libistas ta ise selle mustandilehe kuhugi läbisoritud paberivirnade varju, et hiljem teda, Li'd, mürgise rõõmuga postipoisi juuresolekul alandada.

Postipoiss Hyxos polnud seltskonnas sugugi juhuslikult. Tema lojaalsus- ja truudusindeksid olid koguni kõrgemad kahe end nii või teisiti haridusega määrinud parteikaaslaste omadest, tema oli pandud kontrollima keskraali jaoks kahtlaste intellektuaalide tööd. Tema pretendeeris Bannisteri ateljeele, mis talle ammu oli meeldima hakanud — ta pidi veidi-veidi veel sigatsema, ning ateljee omandamiseks vajalikud alatusepallid olidki tal kogutud.

Kes ta nihuke oli?

Hyxose lapsepõlv oli olnud vaevaderohke, ta isa — käblik ja sitke, lihtsameelne ja abivalmis, amputeeritud sõrmedega joviaalne maffiooso, kes oli Bannisteri Modiglianiks pidades aidanud nooremteaduril vanurite mademel lahkelt rahaseljakotti liftijaamast palvelani tarida — oli poisi uulitsale heitnud juba enne koolipanekut. Pisike Hyxos pidi end toitma suurlinna rikkalikest prügikastidest, tema oli *self-made-man*, tema oli end ise lugema ja kirjutama harinud, tema oli end ise üles töötanud allakäänatavate ja kõlisevate kannustega säärsaabasteni, trompetihäälega postipasunani. Ja oma positsiooni ta loovutada ei kavatsenud; temagi, nagu kahe teisegi ateljeehõivaja puhul tuli kõne alla ainult ülesminek.

Nüüd, mil huisku ulpiv laavajupike oli vingerdanud juba

John Lennoni tänavkoridori alguseni, hindas nooruk saamapilgul saaki.

Hyxos ei aimanud, et kõik siin — peale raamatute ja käsikirjade, millised ta kavatses vanapaberiks müüa — on ajutine, laenutusfirma üüripunktist pärit, et neurootilisel ja uusi, kirevaid muljeid vajaval Bannisteril oli kombeks aegajalt ekspediitorid kohale helistada ja kogu interjöör välja vahetada, et esemed, millele lapsepõlves uulitsale kihutatu enda arust oli juba käpa peale pannud, püsisid ruumis vaid ettetasutud tähtajani, ehk ainult kolm ööpäeva kauem, kui laenutusfirma püsikundele maksuviivituse andestas.

Lihtsameelse Hyxose pilk peatus koonusjalgsel kirjutuslaual. Kui see paberiprahist puhastada, sobib sinna videoaparatuur, millist endine omanik kahjuks pole muretsenud. Küllap oli rumal, kes aja nõudeid silmas pidada ei osanud. Päris maitsetus on kõrgete otstega ja trammi sikutamata kaltsutekkidega kaetud taluvoodi, ent vanakraamiga kaubitsejalt saab selle eest ilmselt mõõduka summa välja tingida. Võileivaautomaat kulub talle ilusti ära, temagi kõht läheb vahel tühjaks. Seinu peitvate raamaturiiulite asemele laotab ta karusnahad. Põrandad on poonimata, trepp vannitoakorrusele käsipuuta, laenurgas hallitab jäle ämblikuvõrk, ristiga elukas keskel vahis.

Säärased boheemlased on fremdarbeiterist hullemad, ammu oleks timukail aeg nad liftiaukudesse loopida. Miks neid üldse hellitatakse, näe, elamispindki vanalinnas jaotatud?

Nooruk sirutas end areldi püsti, sammus akna juurde, paotas tolmuseid kardinaid. All helkles pööriöövidevikus luminestseeruvate küünalõitega hobukastanisalu.

Seda kanti tundis Hyxos nagu peopesa, tihti lõikas ta põiki üle haljendava skvääri minnes oma kulleritee lühemaks.

Kord väljendasid seal kurba kurbust plastmassist leinakased, pungad irvakil, kord künti plats linnarahva aiamaaks, siis õitses vagudes kartul ning üsna tülikas oli sidetalitusest tasuta antud kummikutega pehmel pinnasel tatsata. Muld üle äärte õnneks ei tikkunud, isegi siis mitte, kui sääred olid husaarlikult alla käänatud, aga kerglased liblikad sagisid silme ees, kõlksuvad kannused takerdusid kartuliväätidesse.

Ootus kasvatas pinget. Nii Deboora Kassandrat kui Li'd häiris ülekohtuselt kaasa sokutatud tundmatu postipoisi taktitu ringikuukamine — nagu kuuluks peibutav ateljee juba talle. Pealegi ei lasknud võõra kuulmasolek rahulikult analüüsida kujunenud situatsiooni. Ja kohe kindlasti oli ta nuhk, kes neid, nuhke, nuhkima oli pandud.

Mõlemal teadlasel olid kolleegi vahistamiseks omad põhjused, nende tegutsemisüksmeel oli siginenud huvide ajutisest kokkulangemisest.

Hauptmanni salaaukraadis proua Deboora Kassandral oli küll kästud hävitada ateljees kõik imperaatoreisse puutuv, aga teda poldud informeeritud, milleks taoline ülesanne tarvilik on.

Proua Deboora Kassandra ajas isiklikku asja, sarnaselt kõikidele küüditajatele kõikidel aegadel. Repressioonid on ühisalatuse pidupäevaks.

Naise kogenud vaist oli haistnud oma alluva Arthur Bannisteri meeleolumuutusi, välkne intriganditaip oli sedastanud muutusist johtuva ohu: kui see narrilt boheemlik nooremteadur tõega kahtlastest mõtetest või vähemalt nendega iga nurga peal hooplemisest loobub, kujuneb temast löögijõuline konkurent sektorijuhataja kohale, ja parem karta kui kahetseda, ettevaatus on tarkuse ema.

Proua tõukas vasaku rinna portupee põikirihmast väljapoole, nii oli rühikam, nii sobis rohkem, teadis naine peegli ees seismistest. Ohvitseri niigi jumekas nägu oli mingitud otsekui balliks, pumatverevad huuled olid nagu valmis armupartnerile kiresõnu sosistama. Aga kabuuririhm jäi vist ikka pisut pikaks, daamidele sobib lühem, daamide püstolid ei kõlgu, arvas proua enesekriitiliselt.

Kahe peegli vahel oli ta tapatööle asumise eel kaua seadnud oma sõjaväetualetti, nagaani oli ta nihutanud kord üles, kord alla, lõpuks jäigi relva kõrguse küsimus lahtiseks, enne otsusele jõudmist tuli aeg mademegümnaasiumi spordiväljakule kogunemispunkti minna.

Li istus, jalg põlvel, vedas sõrmenukkidega läikivale säärikule higikirmejoont. Ta mongoliidne kurd vasaku silma nurgas värahtas, rassipärased paksud huuled mossitasid. Tema ei mõnulenud peatse võidu magusas ootuses nagu proua Deboora Kassandra, ta oli aktsioonimees, tema sooviks oli asjad kähku ühele poole viia. Ta oli näpanud Arthur Bannisterilt tolle loomingu — Saksa-Rooma keisrite sugupuu, mis oma uustestamentlikus universaalsuses kõlbas kõikide aegade jaoks, kõlbas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse tarvis.

Li oli Bannisterilt vaevaga mangutud dünastia töö tellinud instantsi edasi saatnud oma nime all, nüüd pretendeeris ta hõljukile ja loale käia saamal 5. B kategooria erijaotuspunktis. Tema oli mees, kes raamatupidajaliku pedantsusega oma poliitilise prestiiži kasvu jälgis, kes kodus positsioonitõusu graafikut pidas, õhtuti punase viltpliiatsiga oma teenetekõverat — vastavalt päeval sooritatud sigadustele — pikemaks ja kõrgemaks vedas, ning see, kogu aeg ülesmäge roninud kõver, oligi just-just puudutamas nivood, mis nii kaarile kui jaotuspunktile seisusekohase õiguse kinkis.

Ennist, kui Li, proua Deboora Kassandra kamandamisel Bannisteri ateljee läbi otsis ja vastavalt hauptmanitari korraldusele

hävitas kõik vaaraodesse, keisritesse ja Kristuse esivanematesse puutuva — seda tööd oli tal kaunis mõnus vaikselt irvitades teha, kuna tema teadis, miks see on vajalik, aga käsuandja, hoolimata tsiviilelus sektorijuhataja ametist, seda ei aimanud —, oli ta just ekstra põhjalikult tuulanud eesmärgiga kaotada reetvad jäljed. Ja nüüd ei saanud ta kuidagi Bannisterile halastada — mees võis suud paotada, tüli tekitada, kelkida, et tabeli autoriks on tema.

Kui nooremteadur tõesti nii tuimaks ja lolliks osutub, et laseb end vastupuiklemata arreteerida, siis ootab teda uulitsal lask kuklasse — põgenemiskatseks andis tõlgendada veidigi venivamat või ettetõttavamat sammu; kuul kinnitaks Li'le hõljuki.

«Meie oleme teie külalised, härra Hyxos. Olge, palun, nii lahke ja serveerige meile kohvi,» suunas proua Deboora Kassandra arrogantse repliigi rohkem aukraadilt madalama Li kui postipoisi poole, meelel lõikav iroonia, keelel siiski kipitav janu narkootilise lemmikjoogi järele.

Ent postipoiss oli just märganud petrooleumilaternaga teed valgustavat ametivenda minemas läbi ööbikulauluse hobukastanisalu, ta avas akent, kremoon kääksus ja summutas proua palve; aken pärani, rõkatas Hyxos virgatsile, kellega ta pasunat, säärikuid, kannuseid ja laternat jagas:

«Hei, Pombal! Vaata, kus mina olen! Ma elan nüüd siin! Astu sisse, teeme poti õlut!»

Ja Hyxos läkastas; hetk hiljem läkastasid, aevastasid ning köhisid ka mundris inimestele hoopis kohatult proua Deboora Kassandra ja tsiviildirektor Li.

Mis läppunud lehk, mis mõru maitse? Mis kuri kraap kurgus?

Nagu veidike väävlit, nagu sutike sulfaati, mõistatas ninaga õhku vedades Li. Ja olulisim: mis ennehaistmatut poliitilist informatsiooni väljastati tuultedüüsidest?

Li ei pidanud end nadiks poliitikuks, kuid fumaroolidest välja tunginud auru ei osanud ta kuidagi lahterdada, ei taibanud liigitada vulkaaniliseks, kuna tema elu jooksul polnud Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse salakraatreid käivitatud, ajalehed teadetega varasemate pursete kohta olid ümber trükitud, õpikute ja populaarteaduslike väljaannete kaudu oli ettekavatsetult kujundatud eksiseisukohta, et Korrusekorraldaja kodumaa on seismiliselt passiivne regioon.

Proua Deboora Kassandra leidis seletuse rõlge haisupahvaku jaoks jalamaid: kindlasti astus nuhk Hyxos mädamunahunnikusse, mis siin hobeemlaseurkas akna all vedeleb. Phui! nuuskas ta nina, ja seda polnud ta varem seltskonnas teinud.

Aga Hyxos ise nägi läkastustest pisarhäguste silmadega, kuidas öös tüünleva mademelae all sõuab lähemale elegantne

must pilveke, kuidas piki John Lennoni uulitsatunnelit vänderdas kohale lõbusalt hopsates irdu kiskunud ja leeke kiilgav laavajupp.

«Braavo!» huikas lihtsameelne virgats, pidades surma karnevalieelseks atraktsiooniks.

Hyxos hoomas sedagi, kuidas pulbitsev põrguplasma kõiki inertsiseadusi eirates topeltvalguses lummavalt miilama löönud kastanisalu ees äkki peatus ja pöördus siis — nagu oleks keegi tema suunanud — tema peatse korteri poole, kuidas vallatlev laavauss välisukse hääletult maha paiskas, kuidas selle rõõmsalt pendeldav ja sädemeid pritsiv sabajupp allesikusse kadus, et talle kratina õnne ja varandust tuua. Tõesti: tema, Hyxose tähetund oli alanud, tema oli äravalitu! Nüüd oli ta ette jõudnud isastki, kes ta lapsepõlves ennatlikult hülgas.

Li nuusutas ikka õhku, et eristada ja analüüsida aroome orienteerumaks kummastavas poliitilises hetkeolukorras.

Järsku voogas direktori ammukil sõõrmeisse kõrbeva kummi kirbe lõhn. Mehele meenusid pööriöö jaanituled kauges sünnikülas, kus vulkaniseeritud rehv tulba otsa tossama pandi ja kus tema oli alustanud oma jalustrabavat karjääri tühja meeveetaara näppamisega lällutavate joodikute selja tagant.

Jaanimardikad hõõglesid aruheinas, tema luges pudeleid, rehkendas kokku saagisantiime.

Ei, tema polnud mõni Bannisteri-taoline degenerant ja neurootik, kes olnuks lapsepõlvekammitsais. Tema ei ihanud naasta emaihhu nagu kõik minevikus-painlejad eeotsas tobedate ajaloolastega; tal oli küll ajaloolasediplom, mis vaat-vaat oleks saanud takistuseks direktoriks-tõusul, aga tema oli äri- ja poliitikainimene, tema vaatas fallossirgelt tulevikku. Tema lahkas momenti, mis on alati tuleviku lähtepunktiks.

Ega tossuhaisuga antud äkki korraldust peatada küüditamine? Ega see olnud alatuks signaaliks hakata küüditama küüditajaid? rabelesid ärevad oletused Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi šefi peas.

Proua Deboora Kassandra, ülev joove pakitsemas hinges, meelemürgise kohvi janu kriipimas keelt, mõtles vahekordadele Li'ga.

Li armastas poisikeselikult tsiteerida Nietzschet: kui lähed naise juurde, võta piits kaasa; ning Li oligi poisikeselik kiirustaja ja rabeleja. Enne kui tema, Deboora Kassandra, midagi endale hakkas saama, isegi enne kui ta jalgu parajasse asendisse jõudis tõsta, et reguleerida kaldenurka, oli Li üürike puhkimine ja tonksimine otsas, ning seejuures ei võtnud räpakas mees mõistagi, et ta on lorp ja ribe partner — ta kaugidalase masajail huulil väreles hoopis don Juani võidukas (ja koguni halastav!) naeratus, kui ta püksirihma pandlanõela

õigesse auku sikutas, poliitikast targutas, erutusest korea farüngaalne aktsent kõnes.

Kõmu asiaatide jõudsast potentsist kinnitus invaliidistunud vormis ka selle eksemplari puhul — *ejaculatio praecox*, jänesenikk, nagu selle kohta ütles proua Deboora Kassandra trümoopeegli ees paljaid õlgu paitavaid ja elektrist särisevaid juukseid norul meelel pikkade tõmmetega harjates.

Tuhistas ja kõditas pisut, ajas vaid soengu untsu, aga usub, et direktorina on ta igal rindel südi. Häbi muidugi, et tema, Deboora Kassandra, on pajuki veerelgi tiirane, ent looduse vastu ei seisa, kunstkürbide — olgugi need mugavad käsitseda, aromeeritavad, niisutavad ja tremoleeruvad — agar kasutamine ajab pikapeale iiveldama, daamide bordelle jälle tema positsioon külastada ei luba, pealegi peremehetsevad viimastes vihased nooremad naised, kes trepikodades ja koridorides teda ülbel pilgul jõllitaksid: mis sa, vanamoor, siin koperdad, endal värgid kortsus, umbes ja kuivad!

Vahelduse mõttes tahaks päris mehegi lõhna tunda, aga too, direktor Li — nagu ta peeglist näeb —, ei imetle tema alasti selgagi, nohistab nina ning nööbib kinni niiska ja karvutut rinda katvat frentši, rapsib olematust tolmust puhtaks klantssäärikuid. Tema tegu on tehtud, kihelus välja süljatud, nüüd võib ta anduda mõtetele piitsast ja Nietzschest.

Tema alluv Bannister oleks ehk etem pruukida, aga too ei anna end kuidagi ligi, eelistab sedastusbüroo nuhke.

Tõtt öelda, Bannisteri — ja purjus Bannisteri! — otsustav «ei» ühel sektori õndsal jõulupuul ongi põhjuseks, miks tema, Deboora Kassandra, nooremteadurit vihkama hakkas.

Ja nüüd õnnestus tal asjad sättida nõnda, et Anda Koqq'u Bannisteri juurde ei vormistatud, suunati hoopis olulisematesse töölõikudesse.

Aga millist seksi hindas proua Deboora Kassandra?

Elust väsimata naine ihkas kurguni nööbitud ja maani ulatuvas mustas, elegantses sametkleidis serveerida härrale öölaual kohvi. Tema kameelt peegeldugu matt läik. Tassid olgu helesiniste mummudega, lusikad tilisegu hõbedakõlaliselt. Suhkrutoos olgu liikuva sangaga, koorekortel renja tilaga. Laual särisegu idamaine lõhnaküünal, madal, mahe ja rohekas valgus langegu põrandavaibale. Sulnis vaikus loogu õndsuseootuse meeleolu. Härra ja tema vahel kõrgugu lauavaasis kolm punast, pikavarrelist amarüllist, nõnda et nad hiljem vesteldes võiksid alul teineteise pilkude eest häbelikult varjuda lillede ja vaasi taha. Rääkima peaksid nad koertest — pisikestest, armsatest sülekoertest, nende tõugudest, nende riietest, nende lemmikmaiustustest.

Peente maneeridega härra, šikk ja kõrges ametis härra olgu

selles küsimuses temast targem, olgu lausa künoloogiaerudiit. Kirjeldagu, kuidas kutsudele roosa lehv kaela seotakse, kuidas neid vannitatakse ja šampoonitatakse, kuidas koolides dresseerijad neid terekäppa ulatama õpetavad.

Kohv joodud, tõusku härra amarülliste varjust tugitoolist, astugu tema poole, kummardagu tema ees, palugu teda bostonvalsile — muusikata hardale tantsule, mida saadaksid ainult lõhnaküünla pragin ja kingapöörete summutatud kriuksud pehmel pärsia vaibal. Härra hoidugu temast kombelisse kaugusse, vaid nende sõrmed oleksid seotud. Nii nad keerleksid, hinges turvalise kaksioleku fluidum, meeltes õdus platooniline andumine. Ning äkki — ja see sündigu tõesti nii äkki, et tema, Deboora Kassandra, ei aimaks seda kuidagi ette — väänaku härra ta jäleda rohmakuse ja luidmurdva haardega selili, rebigu loomastunud ägedusega ribadeks ta must elegantne sametkleit, kiskugu kaelast kamee ja vägistagu ta kõige brutaalsemalt. Ning kui ta inimesi appi röögib ja vastu puikleb — mida ta moepärast teebki —, toppigu talle narts suhu, aheldagu põranda külge ja nüpeldagu nietzscheliku piitsaga, kuniks verevorped ihunahal vermitsemas.

Ja sealt ta tuli! Põlev vägistaja, lummav orgasm, tiirane surm vulpsas laavaks moondununa üles käsipuuta esikutrepist, valgus kabinetikorrusele.

Hauptmanitar Deboora Kassandra, kes küüditajate kolmiku komandörina istus Arthur Bannisteri töölaua taga, kangestus, nagu kangestutakse mao halvavast pilgust. Juba kõrvetas põrgupalav plasma tema, direktor Li ja postipoiss Hyxose säärikute taldu, juba kerkis see kobrutava kihina kederluudeni.

Tule, mu arm, vääna mind selili, liibu mu vastu, põimi end ümber minu, nõela mind, kutsus ja keelitas Deboora Kassandra siuglevat tulelonti.

Tule, pisuhänd, tule, kratt, tule ja too mulle lõpuks ometi varandus ja õnn, meelitas lapsepõlves uulitsale kihutatud kiirkuller Hyxos.

Üksnes direktor Li vahe mõistus sedastas olukorra tõsiduse, otsekui tõestades, et türannialembus ja Ahrimani-kummardamine ei püsi koos sugugi ainult masohhismist, sadismist ja surmatungist, vaid ka eluihast, tahtejõust ja sangarlusest. Ilma auastmelt vanema komandota, vapra ja hakkajaliku eneseinitsiatiivi korras kargas Li kušetile, haaras kõhnal kannikal kõlkuvast kabuurist püstoli, seadis end kaunisse duelliasendisse, sulges vasaku silma, võttis paremaga hääletult kohrava tuletaigna kirbule, kõmmutas laavasse Arthur Bannisteri kerre määratud pidemetäie.

Aurav voog kasvatas kõrgust, selle pind pritsis punakaid leeke. Vedel mass täitis nooremteaduri ateljee laeni, põikas siis

kolme kõrbenud küüditajat kaasa vedades tagasi trepist alla, üle mahapaisatud välisukse läve John Lennoni tänavkoridori, kus ta teele jäi postipoiss Pombal, põlenu kolleeg, kes Hyxose ennistise hüüde peale oli tulemas võõrustajale lubatud elupaika potti õlut tegema.

MIKS SIHUKESED OHVRITEOHTRAD METSIKUSED? MIDA pidas silmas Kliima- ja Ilmavalitsuse 40. (geoloogilis-vulkaaniliste nähtuste sala)sektori Huisku Ulpiva Laavajupi Liikumise Vabatahtliku Koordineerimise Kontor, koordineerides huisku ulpiva laavajupi retke säärasel antihumaansel moel?

Põhjused olid poliitilised. Laavamerest Korrusekorraldaja nimelisel platsil lahti kistud jagu oli suunatud hukkama direktor Li'd ja kõiki neomorozoviste.

Li'd peeti keisritedünastia autoriks, mooramees pidi töö sooritanuna kaduma; neomorozovistegi teati sekeldavat vaaraode, kuningate ja keisritega; et kellelgi polnud päris täpset ülevaadet, mida nad üldse taotlevad, loeti otstarbekaks veider seltskond hävitada.

Kõrge truuduskoefitsiendiga Hyxose ja vaid pisut madalamalt hinnatud hauptmanitar Deboora Kassandra sissepõlemine — oldi informeeritud, nad mõlemad viibivad koos Li'ga Bannisteri ateljees — oli muidugi kahetsusväärne, ent paratamatu, kuna tapatööd polnud võimalik teisiti organiseerida, laavatüki ammu kinnitatud marsruuti vastavalt sõlmeläinud olukorrale muuta.

Ilmselt siiski lasub süü kahe ülilojaalse kodaniku surma puhul viitsimatusel, hea tahte puudumisel — üldisel kroonuloidusel. Oleks innukamalt helistatud ja peale käidud, korralikumalt asju aetud, paberijõed mitmete repressaalasutuste vahel voolama pandud, sel juhul ehk oleks õnnestunud väärikaid kamraade säästa. Aga küllap kadestas keegi otsustajaist neidki, küllap ihkas keegi organiseerijaist nendegi hukku — mõrvarite bandes pole seltsimehelikkust, tapaablas tapab kõiki, ka kaastapjaid.

Virgats Pombali juhuslik kool ei tekitanud kelleski kurbust — tee tööd töö ajal, laku õlut õlle ajal. Puldioperaator, hoomanud ekraanil Bannisteri ateljee poole siirduvat laterna, pasuna ja kannustega postipoissi, kihvatas roimalustist vaid naerda, ei hakanud esikutrepist parajasti kosena alla langevat laavat peatama.

Operaator oli poolteist sekundit töögraafikust maas, niigi hirmul, et kevadepreemia lendab vastu taevast.

Kui Pombal plasmavoo tõukel selili prantsatas ja hakkas veerema mööda John Lennoni tänavat laavajoa ees — sarnaselt prahile, mida buldooserisahk hunnikusse lükkab —, fokusseeriti kaameraobjektiiv postipoisile, kogu laavajupi liikumise

koordineerimise kontor jälgis ekraanidelt reipalt lõkerdades vaese mehe viimaseid sekundeid.

Huisku ulpiv laavajupp, sisaldades nüüd juba nelja söestunud laipa, jätkas vulkaanilise tuha musta pilve all oma instantsides sanktsioneeritud teekonda tänavkoridorides, liftišahtides, mademevahelistel treppidel ja saalväljakuil. Tal tuli külvata surma neomorozovistide aristokraatlikes salongides, teistegi neomorozovistide ateljeedesse ja kodudesse — ka akadeemik Valentin Cherny pool ja Arthur Bannisteri uuslinnakorteris.

KOLME JÕULISE HIRMUTUSAKTSIOONI — KÜÜDITAmise, maaväristamise ja vulkaanipurske järel — lasti kallata vihmal. Põlevad varemed kustusid, laava hangus, alul keev, hiljem leige vesi vulises mademetel ja storeydel.

Riigipööre jätkus sõjaliste ettevõtmiste ja massiüritustega.

Lippudega ehitud eriliftid tõid pööripäevahommikul kaugetest kolgastest Citysse opositsionääride madalalaubalised ja ärahullutatud sõdalased, kes arkebuuside, ambude ja huulpuhkpüssidega hambuni relvastatult endid leegionärideks nimetasid, isamaad päästma saabusid.

Khakivärvi golfipükstes ja sama tooni sviitreis mass, kes oli innustunud massi kohalolekust, voogas suitsevate varemete vahel mööda mulksuvaid ja solisevaid tänavkoridore parlamendihoonest Korrusekorraldaja paleeni, sealt tagasi parlamendihooneni, et uuesti Korrusekorraldaja palee ette naasta.

Distsiplineeritud kolonnidena organiseeritud sagimine pidi looma mulje võimsast, raudsest, ühtsest ja otsusekindlast rahvaliikumisest.

Rõkati mobiliseerivaid laule, marsiti vulkaanituhaste lompide pritsides.

Pea kohal kanti Veeretatavaid Kuusid — opositsiooni vappe.

Kolonni juurde kinnitatud suflöör luges märkmikust ette loosungi, mass skandeeris: kodumaa on ilus!, kord majja!, elagu konstitutsioon!, piirid kinni!, fremdarbeiterid kasigu koju!, tsensuur efektiivsemaks!, maha kärnane ja katkune boheemlus!, maha dotatsioon kultuurile!, teatrid, bordellid, maaligaleriid kinni!

Peagi liitusid perifeeria rahulolematutega küüditamata rahulolematud Citystki — timukate hõljukite must rivi ja fašiseerunud robotkond.

Esimesi häirisid rohked armuandmised, mis olid nad nälga jätnud, kuna nende palka arvestati tükitööhinnete järgi ja lisasissetulekud altkäemaksu näol olid nende taskuisse kasinad voolama.

Roboteid oli jälle välja vihastanud sunduslik gümnaasiumiharidus, nemad nõudsid täielikku koolivabadust.

Juhtus eksitusigi, salakavalalt provotseerituid.

Defileerivaisse khakivärvi kolonnidesse tikkusid anarhismimeelsed poeedid, teatraalid ja muu arreteerimata rämps boheemlasmademelt.

Kutsumata toetajad kihutati mõnitades varemeisse, tossavate tukkide alla, kuid alul neid ei puudutatud.

Vaenlaste ettesöötmisega olid kulissidetagused niiditõmbajad läbirääkimiste ajaks vältinud sihitult edasi-tagasi kõmpivate hulkade võimaliku heitumuse.

Ergas päike ja tibutas uduvihma, topeltvikerkaared lookasid taevavõlvil. Õhutati pidulikkust, reglementeeritud joovastust. Kõlas khakisärklaste laul: «Noorus, noorus, ilu kevad . . .»

Lühikeste juuste, sirgete seitlitega korralikult raseeritud teismelised tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniate vanematest rühmadest moodustasidki kokku petetud massi valdava osa.

Nagu kõik äkkpoliitilised voolud ajaloos, nii manipuleerisid riigipöörajadki küpsemata mõistuse ja südametunnistuse, ent vihkamisärksa meelega.

Keskhommikul hakkasid asutused ja ettevõtted loovutama riigipöörde eeskujulikuks läbiviimiseks 20 protsenti oma koosseisust.

Korrusekorraldaja palee ette sammusid organiseeritult triibuliste viigipükste, sabakuubede, mustade kõvakübarate, tindiste näppude ja vihmavarjudega teenistujad Kaunite ja Teiste Kunstide Akadeemiast, Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantseleist, Kliima- ja Ilmavalitsusest, Vana Paabeli Rekonstrueerimise ja Uue Paabeli Püstitamise Kontorist, Teaduslike Välissidemete Kantseleist, Korrespondentsi Vabatahtliku Kontrollimise Büroost, Kalendri-, Kellaaja ja Taevakehade Valitsusest, Intiimsuhete Vabatahtliku Registreerimise Keskvalitsusest ja mujalt ja mujalt ja mujalt.

Sedastusbüroolaste maskides kolonn marssis «at-dva» platsi Freddy Bannisteri hoogsal komandöörimisel.

Kebjakal sammul liikusid klasside kaupa rivis vormiseelikuis gümnaasiumipiigad, mõtteis peikad, tuju mõnna, et riigipöörde tõttu koolitunnid ära jäeti.

Poiste gümnaasiumide noorsandide südameis aga pakatus ülevus — neil oli võimaldatud viibida Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse ajaloolise hetke juures!

Floorioooperi kõrgerinnalised primadonnad köhisid — haihtumata väävliaurud mõrutasid kurgus.

Meeveemajade personal vahtis ülbelt pööblit, kelle raha ta hämarates saalides omastas.

Sosistamispropagandatalituse agendid roinasid mustendava rahvamiljoni seas, jutustasid pahu anekdoote Korrusekorraldaja kohta, pikantseid, ent positiivseid Peneranda hertsoginnast ja Haled Smithist.

Kõikide asutuste esirivide äärekõndijad rullisid lahti rangelt kooskõlastatud, rahvusvärvides kangail loosungid: maha amorfne korrusejuhtimine!, olgu tervitatud riigipööre!, lõpp vastutustundetule liberaalitsemisele!, kauem ei talu me lobisevat parlamenti!, intellektuaalid liftiaukudesse!, miks üldse nii palju lubatakse?, keelata naljad!, elagu Tema Majesteet Peneranda Hertsoginna ja Tema Ekstsellents Haled Smith!

Arkebuuside, ambude ja huul-puhkpüssidega relvastatud, khakivärvi sviitreis ja golfipükstes madalalaubalised leegionärid instrueerisid tsiviilkolonnide juhte, need suunasid oma rivid Korrusekorraldaja palee peavärava ette.

Paleetornid terendasid helkjalt kummava sinitaeva taustal. Võimukindlust ümbritseva müüri uukidest piilusid välja nukrameelsed, plastmasskiivreis vahid, seirasid äreva kohmetusega riigipöörajate järjest lähenevaid hulki.

Tõsise ja asjatundliku rahvamassi seas saalväljakul sõelusid sosistamispropagandamehed, jagasid, hääles nõretav uhkus, informatsiooni: telegraaf ja postkontor on võetud!, liftivaksalid on võetud!, telefoni-, raadio- ja televisioonijaamad kuuluvad juba meile!

Astronoomilise suve algushetkel kappasid nurga tagant hulkade ette valgetel hobustel Haled Smith ja Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse priimas Kreśimir Vyśanović.

Suksude kered olid kaetud valgete turvistega, kabjad konspiratsiooni huvides ja müdina summutamiseks mässitud valgetesse rätikuisse.

Aulik Vyśanović tõstis taeva poole päikesekiiri pilduva x-metallist risti. Sumin vakatas distsiplineeritult, kuuldusid vaid vihinad ja plaksud, mida tekitasid ratsude sabalöögid parmude ja porikärbeste peletamiseks.

«Võitlus hea ja kurja vahel, mis Paabelis on toimunud inimese pattulangemisest saadik, on alanud juba taevas,» juhatas õnnistuse koolmeisterlik-dotseerival moel sisse sadulas istuv esipreester. «Juba inglid mässasid Jumala vastu. Ilmutuseraamat jutustab meile: «Ja sõda tõusis taevas: Miikael ja inglid sõdisid lohe vastu, ja lohe sõdis ja tema inglid. Ja ta ei saanud võimust ja nende aset ei leitud enam taevast. Ja suur lohe, see vana madu, keda hüütakse Kuradiks ja Saatanaks, kes eksitab kogu maailma, visati maa peale, ja tema inglid visati ühes temaga. Ja ma kuulsin suurt häält taevast ütlevat: «Nüüd on õnnistus ja vägi ja kuninglik valitsus saanud meie Jumala ja meelevalla tema Kristuse kätte, sest välja on visatud meie vendade süüdistaja, kes nende peale kaebab meie Jumala ees päevad ja ööd.» Ja veidi maad edasi räägib meile seesama tark raamat: «Pärast seda ma nägin teist inglit taevast maha tulevat, ja temal oli suur meelevald; ja ilmamaa läks valgeks

tema hiilgusest. Ja tema hüüdis võimsa häälega ning ütles: «Langenud, langenud on suur Baabülon, ja on saanud kurjade vaimude eluasemeks ja kõigi rüvedate vaimude ulualuseks ja kõigi rüvedate ja vihatud lindude pesapaigaks. Sest tema hooruskiima viina on joonud kõik rahvad, ja ilmamaa kuningad on temaga hooranud ja ilmamaa kaupmehed on tema liiast toredusest rikkaks saanud!»

Millise ettekuulutuse leiame neist pühakirja sõnust meie päevade jaoks?» küsis pigem eneselt kui kuulajailt mustas vammuses kõnemees, andunult rahva poole sirutatud risti vaadates. «Me teame, et suur lohe, see vana madu, keda hüütakse Saatanaks ja Kuradiks, kes Jumala vastu mässas ja kes maa peale visati, on paadunud avantürist, kes maa peal jäledate intriigidega Korrusekorraldaja auväärse tiitli omastas ja sinna,» piiskop osutas ristiga üle õla, palee poole, «oma hooruskiimalise pesa soetas. Ja me teame, et teine ingel, kes kuulutab tõtt Baabüloni rüvedusest, on Haled Smith, kes aastakümneid on juhtinud võitlust kurjade vaimude vastu.»

Nii Haled Smith kui tema hobune kummardasid galantselt kuulajatele.

Rahvale nende mõlema noogutused meeldisid, rahvas plaksutas klaköörіde eestvedamisel.

Dioteesi ülem laskis alla väsinud käe, pistis raske risti sedelgarihma ja soomusturvise vahele, jätkas suvekuumusest kuival ja kähiseval häälel:

«Täna, enesepuhastuse ja uuestisünni päeval, meenutame Jesajat, kes õpetas: «Teie maa on laastatud, linnad tulega põletatud, võõrad söövad teie põllud otse teie silme ees! Laastatud otsegu segipaisatud Soodom! Peske endid, puhastage endid, saatke oma tegude kurjus mu silme eest, lakake paha tegemast! Õppige tegema head, laitke rõhujat, tehke vaeslapsele õigust, lahendage lesknaise kohtuasju! Ja paljud rahvad lähevad täna ning ütlevad: «Tulge, mingem üles Jehoova mäele, Jaakobi Jumala kotta, et ta meile õpetaks oma teid ja et me võiksime käia tema radu.» Tema juhatab paljusid rahvaid: siis nad taovad oma mõõgad sahkadeks ja piigid sirpideks, rahvas ei tõsta mõõka rahva vastu ja nad ei õpi enam sõdima ei omakeskis ega teistega.» Täna, mil me sinna seni vihatud paleesse saadame Jeesuse ema — Peneranda hertsoginna — ja mil me sealt välja kihutame koleda Luciferi, on tuhandeaastase rahuriigi esimene päev. Palvetagem,» lõpetas preester õnnistuse.

Ilmselt mingi organisatsioonilise viperuse tõttu — mida ju suures saginas juhtub — hakkas osa kolonne palvetamise asemel plaksutama.

Haled Smith ja ta hobune kortsutasid tuhkvalgeid kulme,

ja seda oli märgata isegi — mehel kiivri ja loomal kroonuturvise — pilude vahelt. Mõlemale rääkisid taolised juhmid eksimused lohakast kaadrivalikust.

«Täna, enesepuhastuse ja uuestisünni päeval,» alustas oma kõnet Haled Smith, «meenutame Hegelit. «Tahe on tõene,» ütleb aegade geenius, «kui see, mida ta tahab, on tema sisu, on temaga identne, järelikult, kui vabadus ihkab vabadust.» Meie ihkame vabadust, meie tahe on endaga identne. Subjekti teadvuse kõrgeim kõlbeline substants, õpetab aegade geenius, ilmutab end perekonnas, kasvab organisatsioonides, saavutab oma tipu riigis. Viimane on objektiivse vaimu, inimkonna mõistuse kõrgeim kehastus. Riik on Jumal, iseenda eesmärk. Meie Jumala vastu on end Korrusekorraldajaks maskeerinud kaabakas mässu tõstnud, meie kohus on see mäss maha suruda, anda troon Neitsi Maarjale, kelleks tema hingelise puhtuse, süütuse ja õilsuse tõttu võib Peneranda hertsoginnat vabalt pidada. «Kõlbelise teoga,» õpetab Hegel, «ei esinda me mitte iseennast, vaid asja, olemust.» Meie kõlbeline tegu on vapper võitlus risustatud paleele tema endise puhtuse ja hiilguse tagasiandmise nimel, palee taasmuutmine taevatelgiks.

Varem olid Tuhande Neljakümne Teisel Suurkorrusel ainult ressoorid, mida juhtisid intrigaanitsevad ministerpresidendid, tänasest saab olema tugev valitsus, kes karmil käel hakkab ellu viima teie nõudmisi, milliseid te olete oma vabatahtlikel loosungeil esitanud.

Mingem ja tehkem, mis riik-Jumal meil käsib,» lausus Haled Smith ja sikutas paremat valjast.

Tark hobu tegi paigal täispöörde, kandis aeglaselt ja väärikas vaikuses ratsaniku palee peavärava ette.

Kabjaraudade kolksusidki polnud munakividega sillutatud väljakul kuulda, ei pladistanud ruun läbi lahveloikudegi kõndides.

Ratsu peatus, kergitas maast vasaku esijala, koputas sellega väikesele rauduksele arkaadväravas.

Rahvas joobus opositsioonijõudude ühendatud bloki liidri sangarlusest — ihuüksi ja relvitult alatusepesa vastu!

Palee komandant, hiiglakasvu tige mustanahaline Sphinx tõmbas seestpoolt valla kõnemulgu.

«Tänased audientsid on tühistatud,» viitsis kõrge positsiooniga laisk neeger vaevu suud paotada, tahtis juba katte avause ette tagasi lükata, ent märkas, et tulijaks on Haled Smith, kel alati on olnud vaba pääs lossi, ja lisas vabandavalt: «Tema Majesteet Korrusekorraldaja ja Tema Majesteet Peneranda Hertsoginna käsud — tühistada. Majesteetidepaar on ametis õhtuse suvekarnevali organiseerimisega. Saate aru: grimmid, tualetid ja muu sihuke värk.»

«Tema Majesteet Peneranda Hertsoginna isiklikult enda, Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse, pabeliitide ja revolutsiooni nimel käsin: andke korraldus valvemeeskonnal postidelt lahkuda, avage uks. Kui kuulate sõna, saadan teid ainult pajukile, ei hukka.»

Komandant mõõtis läbi kõnepilu riigipöörajate hulki väljaku keskel.

Sphinx oli Korrusekorraldajaga kaasa teinud kogu tolle võitlustee, temale oli ta amet kingitud, tema polnud seda ostnud või üürinud. Nüüd oli must mees kimpus, esimest korda pikkade teenistusaastate vältel. Valida oli kahe halva vahel: surm reetmise või surm allumatuse eest.

«Aga kui te ei võida?» pobises laatsakil huultega valveisand.

Haled Smithi hobune hirnahtas ülbelt, ratsanik täiendas:

«See küsimus on kooskõlastatud. Teil on otsustamiseks mahti sekund.»

Öeldust esimene lause võis olla vale, vaagis Sphinx. Smith oli tuntud šlikerdaja isegi lähikondlaste võidušlikerdajate seas. Teiselt poolt: kust mehikesel äkki hullumeelne söakus lubamatul viisil paleed külastada? Smith riskib ju ebasoosinguga, võib kaotada talle kinnitatud võrdlemisi sooja ja saamameestele ihaldusväärse opositsiooniliidri koha, mida hellitas kodu-, aga eriti välismaine tähelepanu, kuna lihtsameelsed arvasid, et selle mehe käed on räpastest mängudest puhtad? Kust päratud rahvahulgad, varem keelatud loosungid, imelikud kõned? Võibolla on riigipööre tõesti kooskõlastatud? Aga miks teda, Sphinxi, pole konfidentsiaalselt informeeritud, miks ta on meelega jäetud istuma kahe tooli vahele? On Korrusekorraldaja hoopis teda reetnud, ja Smithi käsku täites reedaks tema reetja?

Lubatud otsustamissekund hakkas läbi saama. Aga kiirustada polnud mõtet: Smithi ähvarduse teinegi lause oli suurustlev — tema, Sphinx, on Smithist füüsiliselt üle, tema võiks mehe kägistada, kui too sadulaski istub; tema valvemeeskond põrmustaks Smithi khakivärvi golfimundris sõdalased ainsa hoobiga, nõnda et aega rahulikult kaalutleda tal on, las teine närveerib, ehk lobiseb midagi rohkem välja.

Sphinxile meenus, et Korrusekorraldaja hoiab tema truuduse tagamiseks praegugi koonduslaagris tema naist ja kaht venda, kes on fabritseeritud süüdistuse alusel kohtu poolt surma mõistetud, ning et tema pisimagi väärratuse puhul viiakse hukkamisotsus täide. Aga samal moel olid kinni priimas Kreśimir Vyśanovići abikaasa ja pojad, omaksed teistelgi ülikutel, kes seal lossiväljakul rahvamere ees korraldusi jagades ringi saalivad — oli ju pantvangide võtmine kuulekuse garanteerimise põhimeetodiks.

Kuidas teised julgevad mässata Korrusekorraldaja vastu?

Järsku trügivad teised meeskonnavahetusega temast ette? Ja kui ta Smithile ei allu, annab võimule tulles tema naise ja kaks venda timukate söödaks Smith. Ehk on Korrusekorraldaja ta hüljanud, teadmatusse määranud, ja tema viimane šanss positsioon säilitada oleks hüpata Smithi tiimi, teha nägu, nagu ta kõigega kursis oleks? Oi, poliitika, poliitika, olen sellest tüdinud, lõi loll ja laisk neeger otsad kokku ning lausus läbi kõnemulgu:

«Kui te mulle mu koha alles jätate, siis . . .»

Smith oli taolise võimalusega arvestanud. Palee komandandi amet oli Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse hierarhias tähtsuselt kaheksateistkümnes, võrdsustatud kolme väeliigi — arkebuuserite, ratsanike ja tiigilaevastiku — pealikute auväärsusega, ent lähikondlaste hulgas peeti seda mõningate lisahüvede tõttu *primus inter pares.* Hoolimata pretendentide ohtrusest oli Smith komandandiameti pirukajaotamisel prii hoidnud.

Smithi hobu noogutas jaatavalt. «Saab tehtud,» lubas Smith.

Sphinx tõstis eest seespoolse ristipiida, väravapooled vajusid õlitamata hingedel krigisedes laiali.

Sphinx astus Smithi juurde.

Mehed, üks sadulas, teine väljakupõrandal, olid ühepikkused. Nende käesurvet tervitasid riigipöörajate kolonnid ovatsiooniga.

Edasi andis Sphinx telefonitsi korralduse kõikidesse vahitornidesse paleed ümbritseval müüril — püssid põõsasse, koju!

Vaid üks nelik ilmutas veidrat tõrkuvust, keeldus allumast kapitulantlikule — nagu tolle komandör iseloomustada julges — käsule. Sphinxi snaiperid lõpetasid nelja lasuga mässuliste elud.

Smith paigutas tornidesse khakivärvlased.

«Jätan nad teie alluvusse. Nüüd valvate te Tema Majesteet Peneranda Hertsoginnat ja mind, härra Sphinx,» ütles Smith väravakaare alt sisse ratsutades.

«Just nii!» saluteeris hiiglakasvu mustanahaline, kelle meel oli siiski ärevil — alles lähemad minutid pidid selguse tooma, ega ta ole eksinud.

Valge kandis Smithi lossimäest üles.

Paremal huugasid pesukodade kuivatid, vasakul lehkasid haljendavate redisepeenarde vahel sigalad.

Loss oli strateegilistel kaalutlustel iseteenindamisel ja isevarustamisel. Pika piiramise puhul võis ta muust maailmast äralõigatud kindlusena kaua vastu pidada. Klassitsistlike sammastega majandushooneid polnud raputanud maavärin ega lõhkunud tulemäepurse, nende kriitvalgeid fassaade polnud määrinud vulkaaniline tuhk.

Siin maailmas pole midagi juhuslikku.

Mesilased sumisesid suviselt, sinitäpiliste tiibadega liblikapaar hõljus roosiõite kohal. Kinisevad kiilid, üks teisel sabast kinni krahmanud, vupsasid ratsaniku kiivri eest mööda. Konnad krooksusid pulmakontserti, tiikidel liuglesid galantsed luiged.

Oli paaritusaeg, temalgi, Smithil, kasutütrega vanapoisil, oli aeg otsida kaasa.

Iseenesest mõista, et erinevalt loodusest võis tema abielu olla vaid poliitiline.

Päike kõrvetas. Higi liimerdas kiivrivoodriga kaetud laubal. Ruuna turvise ja naha vahel lausa mulksus. Mees silitas truu looma lakka, seejärel patsutas tuharat.

Tammikus kukkus kevadkarnevalil rehabiliteeritud kägu. Parasiit oli juba munenud, linnu hääl joodikukähe, odraiva hakkas tal kurku jääma.

Tema, Smith, tühistab rehabiliteerimisotsuse. Selles on midagi antihegellikku, perekonna — kõrgeima kõlbelise substantsi esmailmutuse — üle jõhkrat pilamist.

Viini valssi vilistav muhe aednik, kummipõll paljal, närtsinud vanameheihul, piiras hekikääridega kadakapõõsaid.

Sihukesed vulgaarsused likvideerib ta hoobilt, tema ajal valitsevad kord ja distsipliin. Nilbusi ta ei salli. Iluaedagi, nagu valssegi, pole vaja, nende funktsionaalne kasutegur on ahtake.

Kas on keegi muusikast ja lillelõhnast kõhtu täis saanud? Tal on muidki plaane.

Kadakad olid pöetud võiduobeliskide kujuliseks. Eneseteostuseuhkus põletas lossivallutaja rinda. Jah, temal ja ta hobusel on siin maailmas oma väike asi ajada.

Künkal säras Versailles' palee — muidugi üks ühele koopia —, Petit Trianon'i aknal lehvitas vahvale ratsamehele kutsuvalt krooni ja monogrammiga batisttaskurätti Peneranda hertsoginna.

Haled Smith hüppas rüütelliku treenitusega sadulast maha, vastutõtanud lakei püüdis ohjad ja talutas elujõust ilmajäetud täku talli kaerale.

Smith suundus mööda treppe ja koridore hoone vasaktiiba.

Tühjad ruumid kõmisesid mehe säärikusammudest. Põrandal mängles mitmevärviline päikesevalgus, langenud läbi edvistavate iluakende.

Kõik, mis teda ümbritses, oli jama.

Maalid ja jahitrofeed seintel kõnelesid siinsete nugiliste elulaadist. Priileivasööjaid tema ei kannata. Logelejate sümbolid leiavad paiga prügimäel.

Ja lühtrid! Kui vastikult tilisesid nende piid — nagu kribiks keegi noateraga klaasi.

Elekter on tasuta käes, kummati põletatakse siin, kus välismaalasi tihti käib, küünlaid. Rohkem kui naljakas — oligofreeniline, progressi vastane, võibolla hingelt kosmopoliitide teadlik soov mustata kodumaad.

Siinsed parasiidid on pidurdanud Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse tõelist jõudmist maailmaareenile. Subsideerides x-metalli kaevandamise tuludega kultuuri, ehtides end sponsorinimbusega, on nad Cityle külge kleepinud rahvusvahelise pordumaja kuulsuse. Kunst on vaimunikastuse avaldus, skisofreenia sugulane, olemuslikult kõlvatu ja anarhistlik. Kunst on sündinud kurjusest, kunst sigitab kurjust. Kõige veidram värk on luule — inimesed ei oska viisakalt oma mõtteid avaldada, peavad eputama riimide ja rütmidega. Või maalid! Mis suhtes on värvidega kaetud lõuendid õigupoolest kasulikumad värvidega katmata lõuendeist? Esimesed kisuvad hoopis eemale tööst, virgutavad uusi absurdsusi, uusi maale looma. Lausa tobeduse nõiaring! Ja teater! Mida nad tatsavad seal laval, võõrad kostüümid seljas? Ülespuhutud butafooria, nõme palagan, propaganda arhailine vorm! Joosep Giblebrucker kartis rahvast, sestap söötis tollele ette ohutu oleskelu, kultuuri. Tema, Smith, ei karda, tema loob korra, kingib rahvale vaenlase. Tema taskus on kasutütre magataja nutikas desarmeerimisettepanek, milles sisaldus sõjalise prevaleerimise võimalus väikesuurkorrustelegi. Aga selle elluviimine nõudis püksirihma koomale tõmbamist. Siin, palees, saab olema samasugune askeetlik kasarmukasinus nagu tema, uue valitseja korteris! Tema ei loovuta kunstile santiimigi.

«Kallim, sa saabud võitjana,» tervitas omaaegsetes Marie-Antoinette'i eluruumides meest vallatlev hertsoginna.

Smith rebis kiivri peast. Peneranda naeratas meelalt. Särasilmne naine riivitas õnne ootel õhetades aknaid, tiris kontpeente aristokraadikätega ette kirsspunaseid kardinaid. Kremoon kriiksus, tüll sahises. Unistav hertsoginna köhatas, ta katkutud kulmud tõmblesid.

Smith tõsines. «Kus Korrusekorraldaja on?»

«Joosep läks välja. Kas ta sulle vastu ei tulnud?» Naise õndsusesse irdunud ilme üllatus tagasi maa peale. «Kas Joosep sulle tõesti vastu ei tulnud?» kordas daam segaduses.

Joosep Giblebrucker oli Korrusekorraldaja üks kodanikunimesid. Aga kuidas sai türann välja minna, kui tal toimus verevalum ajju, mis haaras eluliselt tähtsad ajusagarad!; kui tal olid parema käe halvatus, südametegevuse ja hingamise rasked häired, hapnikupuudus, kui ta hingamissagedus oli ebaõige! tsiteeris Smith endamisi Keskuse pressiagentuuri poolt

tormakalt (ja peaaegu tema plaane segipaiskavalt) avaldatud võltsbülletääni Korrusekorraldaja tervisliku seisundi kohta — sedasama, mida kirikuteel oli juhtunud lugema Arthur Bannister, sedasama, milles Korrusekorraldaja tiitli taha oli ilmunud miskipärast järgarv K o l m a s.

Vallutaja meel oli mõru. Mehe rahvanaeratus haihtus huulilt. Ta hantlitega lihaseliseks treenitud õlad vaplesid. Sigadus! Intriigid! Mitmemehepidamine! «Ja kus Caesarion on?» lõrises vihast opositsioonijõudude ühendatud bloki liider.

«Läks Joosepit saatma. Ma imestan, et nad sulle vastu ei tulnud. Ehk põikasid kemmergusse?» oletas hertsoginna.

Smith otsis naise näost salakavaluse märke. «Koos!? Mida nad peldikusse koos tegema läksid? Kas mõnda teisikut ka käepärast pole? Kahevõitlus vaja maha pidada!»

Peneranda liibus vastu mehe frentši, põimis saledad käed ümber kaela. «Haled, olen harjunud nägema sind saterkuues ja kikilipsuga. Aga univormgi istub sulle valatult,» meelitas eatu naine. «Kas midagi on väga pahasti, et sa närveerid?»

Hertsoginna juuksed olid poisipeaks lõigatud. Läbi hõreda soengu oli lähedalt paista, kuidas kammimisest vermitsevad kurrud jooksid Tema Majesteedi pealael kuklani, jätkusid allpool karvaudemeid nahakortsudena.

«Nad on põgenenud! Teisikutejõugu kaasa vedanud ja plehku pannud! Nad organiseerivad vastupanu!» lausa röökis Smith.

«Ei organiseeri ühtigi. Teevad pargis jalutuskäigu ära, ja kohe on nad siin. Neil on Paukagi kaasas. Rahustu, kallim,» silitas hertsoginna küünega mehe muskleid kaelal.

«Aga duell?»

Kinnitatud stsenaarium nõudis Haled Smithi ja Korrusekorraldaja kahevõitlust siinsamas Marie-Antoinette'i magamistoas; oli ette nähtud, et televisioon kannab rapiiride täristamise kogu Paabelile üle.

Kaks mõõka — parempoolse ots kuraarega salvitud — lebasid marmoröölaual. Võitja pidi Caesarion endale isaks valima. «Aga duell? Kohe algab otsereportaaž! Rahvas vajab operetlikkust!» rüseles Smith naise embusest välja.

See polnud enam vimka, see oli reetmine. Umbusutaak vaevas mehe hinge.

Smith kontrollis, kas parempoolse rapiiri ots on ikka kuraarega immutatud. Oli. Vähemalt mürki määrides polnud hertsoginna sõna murdnud.

«Haled, ära pabista! Kui nad tagasi tulevad, siis komplete,» lausus esipabeliiditar.

«Ma ei pabista. Mind üllatab sinu rahu. Hetkel, mil ma vihatud türanni minema kihutan, hetkel, mil sinu poeg usurpaato-

riga jalga laseb, hetkel, mil ma su Korrusekorraldajannaks teen, et hiljem keisrinnaks teha, sel hetkel nuusutad sa astreid!» raius Smith.

«Majesteetide veri,» naeratas naine. «Ja rahulik ei ole ma sugugi. Vaata!» Peneranda hakkas käigu pealt lahti kaksama oma slepiga kleidi küljetrukke. Põrandal lohisev heleroosa vedik kasvas kordkorralt pikemaks, paljastusid hertsoginna terav puusanukk ja hoolikalt näljutatud talje. «Nüüd kuulun ma uuele valitsejale.»

«Ei,» sõnas Smith rusutult. «Tänasest pihta on selleks tarvis eelluba. Varem registreeriti seks intiimsuhete keskvalitsuses tagantjärele, tänasest on tarvis eelluba. Ilma bumaagata ei mingit koinimist!» Smithi hääletoon muutus rõõmsamaks. Mees joobus võimust. «Ja kohe kirjutan ma oma esimesed dekreedid! Ja kõrged aukandjad peavad olema lihtrahvale eeskujuks korrale allumisel. Ja esimeses järjekorras — meie sinuga!»

Peneranda, käsi paljal puusal, kleidi küljepilust valendamas majesteetlik ihunahk, silmitses meest uudishimuliku ja pettunud ilmega. Mida too kavatseb? Kas selleks oli tal vaja teist võimule upitada?

Smith istus sekretäri taha, nõksatas selja sirgu, hõõrus säärikukülgi laua all teineteise vastu. Suurkorruse vapiga blanketid asusid keskmises sahtlis. Esimeses dekreedis kuulutas mees välja kultuurirevolutsiooni. Selle andis ta raadio teel samas paleeväljakule edasi.

Teine päevakäsk tulenes sportliku mehe impotentsusest ja puudutas Intiimsuhete Vabatahtliku Registreerimise Keskvalitsuse funktsioonide ümberkorraldust, ettepoole nihutamist. See võttis rohkem aega. Siin oli, mille kallal pead murda. Tagatiseta määrus jääks tühjalt õhku rippuma. Smith oli sunnitud looma paralleelasutuse, mis kontrolliks, kui tõhusalt dekreeti eellubade kohta täidetakse. Ja see asutus ei tohtinud sõltuda nimetatud valitsusest — vastastikused sidemed vaid kahandaksid töö resultatiivsust, sünnitaksid võimaluse ühisšlikerdamiseks. Viimast aga vastne ministerpresidentide kolleegiumi isehakanud ülem ei sallinud.

Samuti nõudis põhjalikku läbikaalumist seni täpselt formuleerimata küsimus — mis on intiimsuhted? Kas naise himurniisked silmad kuuluvad nende hulka? Kas kleiditrukkide vallarapsamine eri soost isiku ruumisviibimisel jääb registreerijate pädevusse? Ja kuidas on lood armastusavaldusega? Ning tähtsaim: kellele usaldada see tulutoov ots?

PINEVIL, ENT DISTSIPLINEERITUD RAHVAMERI LOSSIväljakul janunes uudiste järele. Kolonnide komandörid olid andnud käskluse «Vabalt!».

Päike lõõskas maksimaalrežiimil.

Kaelkoogud turjal, tarisid mehised kandurid ämbritega joogivett. Ringisagivad sosistamispropagandaagendid kuulutasid rõõmusõnumeid: juba saatis hobuse talli, juba avas Marie-Antoinette'i magala ukse, juba haarasid Haled Smith ja vastik usurpaator mõõgad! Sekundantideks on ema ja poeg — Peneranda hertsoginna ja Caesarion! Silmapilk algab otsereportaaž!

Üksuste pealikud kruttisid kolportaažtelerite nuppe. Ekraanidel väreles tumm kaugpanoraam riigipöörajate kuulekast massist tapvas päikesepalavuses, usinaist ja omakasupüüdmatuist veetassijaist, pildiaparaatide nuppe keeravaist pealikuist. Terasem vaatleja, kui ta juhtus olema esireas, võis näha ennastki.

Raadio teel tulnud dekreet number üks kultuurirevolutsiooni väljakuulutamisest päästis lüüsid valla, pühkis massi meelest äpardunud duelli.

Tegutsemisnäljas rahvahulk ja parempoolne robotkond suunati rüüstama maaligaleriisid ja raamatukogusid, kirjastusi ja toimetusi, arhitektuuribüroosid ja kontserdisaale, tsirkusi ja staadione, haiglaid ja videoteeke, filmistuudioid ja telejaamu, muuseume ja bordelle, ülikoole ja teatreid, kunstirühmituste ühisateljeesid ja pornoputkasid, botaanikaaedu ja instituute, laboratooriume ja arhiive, trükikodasid ja kirikuid, kõike, mida hõlmas nii lai mõiste, nagu seda on k u l t u u r, ja mis oli teatud osa pabeliitidest ammu tüüdanud. Tõsi, maavärin, vulkaanipurse ja eriti huisku ulpiv laavajupp oli loetletud asutusi räästinud, kuid üht-teist oli jäetud inimkäte ja robotite haaratsite hooleks.

Miks mõned eputavad oma mõistusega, miks teised teenivad juhusliku loomevõime pealt raha? Miks tahetakse olla paremad kõikidest?

Haled Smith, Sorbonne'i doktorikraadiga psühholoog, võimutungist pimestunud kõrgintellektuaal, mängis teadlikult masside kadetsemisel, nende tunnete liialdusel, labasusel ja ühekülgsusel. Kuna mehel polnud aastaid mahti kunagise erialaga tegelda, oli talle endalegi tulus raamatukogud ja instituudid põletada, piirid kinni lüüa — et keegi temast teadmiste poolest ette ei jõuaks; et väliskorruste eest sigadusi varjata; et alatusi headusena valgustada.

Ent nõnda palju oli Smithil õpinguist ja promoveerumisest meeles, et massid nakatuvad silmapilk äärmusesse, et tagatis karistamatuse eest on neil seda kindlam, mida arvukam on määratsejate hulk.

Sugestioon levitab jõhkramaid kalduvusi, esile kerkivad pätid — neid tulebki seada vapruse, innukuse ja truuduse eeskujuks. Et ükski sootsium pole varem pätte tunnustanud, siis

pisimgi kõrvustupitamine kasvatab nende spontaanse ja kaua plahvatusvalus kibelenud energia mitmekordseks.

Enamgi: massidel on kõik türannile vajalikud omadused — nad on kultuse- ja autoriteedilembelised, nad ei salli pluralismi, nad on sõnakuulelikud, kui nendega osavalt manipuleerida, siis nõuavad nad hierarhiakummardamist ja sõnakuulelikkust kõigilt. Teisitimõtlejaid on nad alati valmis kägistama uskmatute pähe. Kukutatud despoodi tallavad nad rõõmuga põrmu, et upitada troonile uus ja vängem. Neile meeldib tapmine, võristele türannidele püstitavad nad kõige rohkem ausambaid. Ikka on nad valmis mässama demokraatlike ja pehmekäeliste valitsuste vastu, ikka langevad nad orjalikult looka kareda räudrusika ees.

Ise äratavad nad endis sotsialiseerumise tõttu uinunud julmad purustamisinstinktid.

Kõik läkski Smithi plaanide järgi. Algas Viimnepäev, *Dies Irae.*

Gümnasistid lömastasid labidatega neile puudulikke hindeid pannud õpetajate päid. Kunstitudengid sittusid Floorigalerii antiiksaalide amforaisse, sirgeldasid joovastuses ja kultusekires renessansišedöövreile haakriste ja HS-id. Konservatooriumide üliõpilased kallasid bensiiniga üle «Steinway & Sons»-klaverid, läitsid põlema ja röökisid ümber leekivate pillide Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse hümni, eksides meelega viisist kinnipidamisel — meloodiaga rehkendamine olnuks liiga kultuurne.

Bibliofiilid, kes aastaid olid Flooriraamatukokku uunikume kogunud, loopisid hangunud, basaltlaavastel ahervaremetel üksteist inkunaablitega, tabamise puhul rõkkas võigas hirnahtus.

Keevalised robotid lammutasid õhinal elektroonikatehaseid, rahva põhimass valgus supermarketite peale. Ja veider, ent loogiline: omanikud ise avasid vaimustuses hordidele uksed.

Lastekaubamaja ubinavahile virutati lõuahaak, basseinikrokodilli piinutati nüpeldamisega. Rõivapoodides riidepuil rippuvaid ülikondi ja mantleid pussitati, mannekeenid poodi püksirihmade ja kleidivöödega üles. Briljandid juveelikaupluste vitriinidelt paisati vihmast märgunud vulkaanituhaseisse rentsleisse, vaateakende sametalustele tõsteti lõga pungil prügikonteinerid. Halb pidi saama heaks, kallis odavaks, hea halvaks, odav hinnaliseks — mäss selleks ongi, et väärtusi pea peale pöörata.

Pärakolkaist pärit ja solvunud khakivärvlased, kellele polnud jätkunud hüva noosi tõotavat kohta lossivalves, pidasid linna perversseks heitmeks, mis tuleb maamunalt pühkida. Nad vihkasid eetikat, aru, raha, turgu, poode, tsivilisatsiooni ja

omandit — kõike, mis pabeliite diferentseeris ja neid tagaplaanile surus, neis olid äratatud iidse võrdsuse ja vabaduse kaua tukkunud ürgkogukondlikud instinktid, tekkinud ajal, mil Moosese käsud ja keelud ei kehtinud. Alatus algab linnadest! kaikusid nende loosungid.

Nemad, madalalaubalised ja tigedad, kirjaoskamatud ja poolkirjaoskamatud, ühinesid ninatarkadest gümnasistidega, et koos lagastada koole ja karistada õpetajaid, ühinesid erudiitidest kunstitudengitega, et koos reostada galeriisid, bibliotekaaridega, et seltsis püretada raamatukogusid.

Oma arust tegid nad head — nagu kõik põrgulised ja obskurandid —, oma arust likvideerisid nad mädapaiseid, röövisid röövitut, ekspropriieerisid ekspropriieeritut.

Khakivärvlased polnud väliskorrustele sattunud, nende raev suundus saatkondade vastu. Nad tirisid maha ja väänasid kaltsudeks võõramaised lipud, klobisid läbi diplomaadid.

Nad olid amusikaalsed, nad rüvetasid konservatooriume. Nad olid harjunud tatsama viiskudes või paljajalu, nad süütasid loodusõnnetuste järel imekombel (?) terveina säilinud saapavabrikud.

Maatasa tehti uhiuute hõljukite ladu. City veevärki kusti. Pagoodide, katedraalide, sünagoogide ja palvelate altareile sikerdati rõvedusi.

Kõiki, kes ei kandnud normikohast khakivärvi rõivastust, nüpeldati ambude ja arkebuusikabadega, torgati huul-putkpüssidega.

Vaenlasteks peeti välismaalasi, roboteid, mestiitse (roboti ja pabeliidi segaverelisi järglasi), musti, kollaseid, võõrkeelevaldajaid, pangaarve omanikke, iludusi ja sportliku välimusega pabeliite.

Kuhjusid košmaarsed kolpade künkad, teismelised tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniast tagusid pealuudega vutti. Eriliseks hobiks kujunes laipade toppimine külmkappidesse.

Puhtad elemendid hävitasid kahtlasi elemente. Tänavkoridoridel kõrgusid aaretemäed.

Pöörast vimma kandsid pimestunud ja pimestatud mustasajalised meditsiini vastu — meenus neile valu, mida arstid olid neile kunagi teinud, või ihkasid nad rahus, ilma lolli teaduse vahelesegamiseta surra? Või kihutas neid üles üldine müstiline hirm tarkuse ees? Meedikud poodi, laibad jäeti kõlkuma haiglate ja instituutide portikuste võlvidele.

Kummati võis täheldada ogaraiks hullunud juhmardite laastamis- ja tapatalgutes sihikindlat kätt.

Ei kannatanud valitsusasutused ja aktsioonkondade hooned. Kõik teatrid lagastati, ent Floorioooper säras endiselt klassitsistlikus ülevuses — diktatuuride poolehoid on ajast aega kuu-

lunud ooperile. Timukaid, ohvitsere ja mõningaid kõrgemaid aukandjaid ei puudutatud.

Määratsevate antropoidide komandörid juhtisid toored jõugud luksuslike eramute mademeile. Viis minutit anti pererahvale mahti teemoona koguda, siis seoti vahistatud ahelaisse ja deporteeriti. Vastuhakkajad tapeti arkebuusilaskudega, surnukehad uputati purskkaevudesse. Et kaevud töötasid ringvoolul, purskus peatselt piludest punakat, veresegust vett. Elanikest tühjendatud rikkalikult sisustatud majadesse kolisid peatselt jõukude pealikud. Mööbli, raamatute, maalide ja potipalmide kallal polnud vandaalitsenud keegi.

Ja veel: pornoputkadki lammutati distsiplineeritult, vaatemulkudesse sisse ei piilutud, iharad tungid suruti maha — tappa ja purustada tohtis, erootikaga jannata mitte. Prostituudidki kisti bordellidest korsettide väel uulitsaile ainult mõnitamiseks, ei muuks.

Siiski tegid kaks kiimalist ja vinnilist, öiti nilbete unenägude paines teismelist tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniast vägistamistöö katset. Mõlemad peatati kohemaid varrukasidemetega isikute poolt, neile loeti ette dekreet number kaks eellubade sisseseadmisest. (Juba määrus kehtis — enne parlamendi kinnitust, enne korruseteatajas «Vahipostil» trükkimist, enne, kui oli üldse ilmavalgust näinud! Hakkajad ametnikud pugesid nahast välja, et uue režiimi ajal mitte positsioone kaotada.) Mõlemad eksinud koolipoisid allusid korraldusele, kahetsesid oma süüd, karjusid «elagu!» Haled Smithi jumalikule tarkusele.

Aga veel: möllav pööbel oli veendunud, et tapakirgliku Ahrimani-sabati kohal lendleb luual Peneranda hertsoginna, pikk ja kaunis kleidislepp lae all elegantselt heljumas.

Muidugi olid siin mängus Haled Smithi peened riukad; tema tiimiliikmed varustasid sosistamispropagandakeskust välkmürgitava informatsiooniga.

Smith oli Sorbonne'is Le Boni studeerinud, tema teadis, et võrdselt laastamis- ja roimainstinktiga võib tarvilikus suunas üles kütta masside fantaasiat. Pisimgi vihje on tuumaks, et Püha Jüri, Diocletianuse vahva märtersõdur, surmas süütut piigat ahmiva lohe. Napoleoni waterloolased nägid oma silmaga illusiooni appitõttavaist väeosadest. City metsistunud pimedusejüngrid vaatlesid kuklad kangeks ja pühas eksimatuseveendes, kuidas Tema Majesteet Korrusekorraldajanna luual kõrgema pilotaaži numbreid tiirutab, andes osalemisega nagu õnnistuse massakreerimisele. Sellest räägiti hardunult ja hõisates, austus Peneranda hertsoginna ja Haled Smithi vastu kasvas.

Hävitamine ja mõrtsukatöö jätkusid, kandusid mademelt mademele, etaažilt etaažile, jõudsid pärakolgastessegi. Igal pool

leidus pabeliite, kes purustada ja nottida ihkasid. Inimesed joovastusid ülima vabaduse pillerkaaris.

Alatus võib ainult süveneda.

MASSAKREERIMISELE CITYS PANDI PIIR KÜLMALAInega. 1. juulil 1999. aastal langetati temperatuur viiekümne viie kraadini, püstitati Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse kõigi aegade pakaserekord. Varemeile, tänavkoridoridele ja saalväljakuile külvati ohtralt lund.

Nädalase nottimistalgu korraldanud kerges golfirõivastuses khakivärvlased ja kolooniate suvevormides teismelised kõngesid hangedes. Karm põhjatuul tuisutas mõni päev hiljem lumelademete alt välja riigipöörajate kangestunud, lillaks tõmbunud laipu.

Haled Smithi moodustatud Rahvusliku Distsipliinikantselei liikmed inspekteerisid käreda külmaga, habemed härmas, silmad vesised, loodus- ja sotsiaalkatastroofide piirkondi.

City jättis masendava mulje.

Uulitsail kilgendasid klaassiledad jääkamakad, mille vangistuses — nagu merevaigukildudes putukad — lesisid koolnud khakivärvlased ja teismelised tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniaist. Nemad olid tapaekstaasist kurnatuina heitnud higistena sumedas suveöös trotuaaridele ja majatreppidele lõõgastuma, nende sügavat und polnud häirinud isegi üüratu paduvihm, mis kähku lumepaginaiks muudeti, hommikul polnud vaprad marodöörid enam ärganud. Nende laul oli lauldud, neile määratud ülesanne täidetud.

Laastatud hiigellinnas valitses polaarvaikus. Haruharva kraaksatas kõledate varemete vahelt sorgus vares, võibolla tehis, võibolla ehtne; ka rudises lumi ja naksatas jää distsipliinikantselei liikmete vilditaldade all.

Vastloodud kantselei tuvastas, et purustusi on tekkinud üldsummas 24 902 490 249,0 topeltluidoori ulatuses. Kui aga arvestada maha Joosep Giblebruckeri mademetsentrumeid risustanud ja sajaprotsendiliselt hävinenud kujud — tõsi, need olid hinnalisest x-metallist ja kaetud kalli riidematerjaliga, ent poliitiliselt kahjulikud ja absoluutselt kunstiväärtuseta (nõnda et katastroofidest tõusis tulugi) — vähenes kahjum 7 560 767 756,7 pistoolini.

Haled Smith katkestas parlamendi suvevaheaja.

Püstjatel jäärahnudel turnides ja läbi hangede sumades ilmusid kohale marraskil huultega ja villis põskedega deputaadid. Neid oli jäänud alles kakskümmend protsenti.

Parlamenti ei köetud, polnud millegagi küttagi — energiaplaadikesed, mis sillutasid tänavkoridore, olid mattunud keltsa, pealegi liikusid uulitsail vaid üksikud, külmavõetud rohmakad varjud.

Istungjärk algas Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse priimase Krešimir Vyšanoviči palvusega. Hammaste lõgisedes, vastastikku üksteist soojendades, kuulasid läkiläkides, labakinnastes ja kasukais rahvasaadikud peapiiskopi päevakohast tsitaati Ilmutusraamatust:

«Ja ma nägin taeva avatud, ja vaata: valge hobune! Ja selle nimi, kes tema seljas istus, on Ustav ja Tõeline, ja tema mõistab kohut ja sõdib õiguses. /———/ Ja temal on seljas verega kastetud kuub ja tema nimeks on pandud Jumala Sõna. Ja sõjaväed taevas järgisid teda valgete hobuste seljas ja olid riietatud valge ja puhta lõuendiga. Ja tema suust tuli välja terav mõõk, et sellega lüüa rahvaid. Ja tema ise karjatseb neid raudkepiga. Ja ta sõtkub kõigeväelise Jumala tulise viha viina surutõrt. Ja tema kuue ja pasuna peale on kirjutatud nimi: «Kuningate Kuningas ja isandate Isand!» /———/ Ja ta võttis kinni lohe, vana mao, see on Kuradi ja Saatana, ja sidus ta ahelaisse tuhandeks aastaks ja heitis ta sügavikku ja pani luku taha ja vajutas pealepoole teda pitseri, et ta enam ei eksitaks rahvaid, kuni need tuhat aastat otsa saavad. Pärast seda peab teda natukeseks ajaks lahti lastama.»

Kuulajad laskusid põlvili, austamaks Cityt rüüstanud Joosep Giblebruckeri jõukude ohvrite mälestust, samuti neid, kes hukkusid tujuka looduse hävingumölludes. Lõdisev pühamees õnnistas spiikeripuldist palvetajaid x-metallist ristiga.

Parlament hääletas end otsustusvõimeliseks, puuduvad deputaadid arvati kas sangarlikult langenute või siis rahva reeturite kilda.

Haled Smithi kõne sumbus pakases. Mehe pargitud poolkasukas oli tõmmatud jäisesse soomusrüüsse. See krabises ja naksus, kui opositsiooni liider žestikuleeris.

Haled Smith tõi rahvasaadikuile Tema Majesteet Korrusekorraldajanna palava tervituse.

Edasi peatus kõnemees pikemalt Hegeli objektiivse vaimu ja riigikontseptsioonidel, teatas, et tema on aastaid juhtinud põrandaalust võitlust võimu seadusevastaselt usurpeerinud lohemao, Kuradi ja Saanata vastu.

«Seltsimehed, tegelikult on minu pöördumine teie poole tarbetu formaalsus,» lausus Smith ning kuulutas välja Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse, andis määruse konstitutsiooni kehtivuse peatamise ning erakondade ja poliitiliste rühmituste sulgemise kohta. Samas moodustati ühtne rahvusrinne kõigi kodukorruse heaks töötada soovijate osavõtul nimega Alatuse Lõpliku Likvideerimise Vennaskond. Kustutati sõnad S ü n d i k a a t, V ä l j a j u u r i m i n e asendus L i k v i d e e r i m i s e g a, mõlemale oli aja jooksul ning välispropaganda mõjul lisandunud kahtlast kõla.

«Tänasest pole Demokraatlikul Tuhande Neljakümne Teisel Rahvakorrusel mitte ainult ministerpresidendid, vaid tugev valitsus,» sõnas oraator pateetiliselt, hingeaur värelemas külmakahukil hitlerivuntside ees, silmis hõõgumas stalinlik salatuli. «Meie sammume vastu Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse õitsengule! Me rajame uut tüüpi ühiskonna! Me kaotame ekspluateerimise! Elagu Tema Majesteet Korrusekorraldajanna! Me kaotame abielud! Me kaotame mured! Kõik peavad olema õnnelikud! Elagu tugev valitsus!»

Uute ministerpresidentide nimekiri hoiti strateegilistel kaalutlustel saladuses, ka jäi selgusetuks, kas dubleeriv haldamissüsteem eesotsas endise Korrusekorraldaja Kantseleiga jääb funktsioneerima või mitte. Samuti ei pidanud uus informatsioonipoliitika võimalikuks avaldada andmeid Joosep Giblebruckeri saatuse kohta.

Oma kõne lõpetas Smith parlamendi laialisaatmisega. Distsiplineeritud rahvasaadikud aplodeerisid labakute matsudes.

Deputaadid kahlasid üle hangede kodudesse. Ragisesid tuisuvihurid, pagisesid keeristormid. Petliku lumevaiba ja noore jää kirme all võis varitseda laugas.

Järgmisel päeval andis Smith Korrusekorraldajanna palees pressikonverentsi juhtivatele väliszurnalistidele. Lossis oli soe, lossi köeti autonoomsest katlamajast. Võõrkorruste ajakirjanikele saadeti järele patareitoitel, komfortaablid, täisgondlitega hõljukid.

Sissejuhatavas sõnavõtus kordas Smith parlamendikõnes öeldut, lisas ainult, et uue piiri- ja passipoliitika tõttu toetust mujalt ei vajata; ka ei võimalda viimast vastu võtta uus rahvakonstitutsioon, mille üks paragrahv keelustab võõrkapitali, võõrtööjõu ja võõrabi kasutamise — Demokraatlik Tuhande Neljakümne Teine Rahvakorrus ajab rangelt väärikat sõltumatuse joont, ei soovi olla multinatsionaalsete korporatsioonide, rahvusvaheliste organisatsioonide, kapitalismi ja suursuurkorruste ripats. «Aitab kosmopolitistlikust labatsemisest, City kerkib fööniksina kaunimana kui enne, kuid ei muutu enam eales internatsionaalseks pordumajaks!» hüüatas kõnemees.

Preambula järel esines Haled Smith ülepaabelise desarmeerimisettepanekuga — suursuurkorrused ja nende liitlased rajagu sünkroonselt ja tasakaalustatult üksteise territooriumeile baase ja kontrabaase, kuniks relvad muutuvad totaalselt absurdseks.

Smithi initsiatiiv ei sisaldanud kohustusi neutraalsete väikesuurkorruste kohta; presidentide kolleegiumi vastne ülem kavatses hakata oma kodumaad hoogsalt relvastama, riukaliku desarmeerimisettepanekuga tõsta Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse sõjalist potentsiaali nii absoluutses kui suhtelises — võrrelduna teiste riikidega — mõõdus.

Ettepanek äratas elavat huvi, välisajakirjanikud esitasid hulganisti täpsustavaid küsimusi, unustasid sisepoliitilise valla sootuks. Igale päringule anti ammendav vastus.

«Et teid akrediteerinud ajalehtedes, raadio- ja telejaamades on esinenud alatut laimu Joosep Giblebruckeri provotseeritud pööriöö sündmuste kohta, Tema Majesteet Korrusekorraldajanna ja isiklikult minu aadressil, et teie olete õelalt reenanud meie korrust ajal, mil meid on üksteise järel tabanud ootamatud ja ohvriterohked looduslikud katastroofid, mille eest pole pääsu ka kõige prestiižikamate juhtide poolt valitsetud suurkorrustel,» lausus Smith kõrgendatud toonil pressikonverentsi lõpus, «on läbi vaadatud teie volitused ja viisad töötamiseks Demokraatlikul Tuhande Neljakümne Teisel Rahvakorrusel, mis teisisõnu tähendab teie, nagu kõigi välismaalaste pagendamist seitsmekümne kahe tunni jooksul.»

Smith kummardas, tänas tähelepanu eest ja lahkus puldile heisatud suurkorruse vimplit kaasa võttes mõtlikul peaministrikõnnakul.

Keeletuks jahmunud leheneegrid olid sunnitud kõmpima, külmajudinad ihul, üle jääkildude kuhjatiste saatkondade ja pressibüroode poole. Oma kaare neil kaasas polnud. Telefon, millega võinuks sõidukeid vastu tellida, ei töötanud. Liftidki seisid, tuli kasutada mademetevahelisi treppe ja katakombe. Need olid libedad, võis liugastuda, jalad ja puusad nikastada.

Tuisk ajas tuisku taga, lumi kleepus kingataldade külge. Sallid tikkusid kaelte ümbert lahti. Sõre pakasepäike küütles viirastuslikel varemeil. Arktikavaikus meenutas talvist kalmistut, see ahistas meeli. Siin ja seal vedelesid rentsleis sädelevaisse jääpankadesse külmunud tragide riigipöörajate surnukehad.

Jääb tänase eest saadav viimaseks honorariks siit korruselt? vaevas mõru teenistusprobleem rahvusvahelisi žurnaliste.

Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse ainsa trükisena ilmus omaaegse Miitinguerakonna endine häälekandja «Vahipostil». See ristiti ümber «Hierarhiaks» ja kõhnenes kaheleheküljeliseks. Ülepäeviti tuli jätta taguminegi külg valgeks, kuna levitamisväärt uudiseid lihtsalt polnud. Aga talituse koosseis paisus mitmekordseks — infoturu monopolina püüti oma seisundit arvestades olla eriti täpne; nõnda sigines kontrolle ja ülekontrolle, kontrollide kontrolle ja ülekontrollide ülekontrolle. Ka vajasid sooje kohti õigel ajal Smithi paati hüpanud inimesed tuhandeist rahva nõudel suletud väljaannetest.

Esimesest numbrist uue päistiitli all hakati põneva järjejutuna avaldama amorfse režiimi aegsete nuhkide nimekirja.

Nonparellkirjas, viies tulbas jooksid lehest lehte professionaalsete ässitajate ja koputajate, nuuskurite ja öördajate nimed, kes ennast ja oma peret rahumeeli olid juudaseeklitega toitnud. Oli seal äri- ja poliitikamehi, oli poeete ja sportlasi, isegi rahvusliku uhkuse — pušspallitiimi — kapten. Oli muidu tähtsaid persoone, oli tundmatuid.

Ent: vaagija lugeja tõmbus umbusklikuks, ei sööstnud kättemaksutuhinas uisapäi lintšima. Miks pidi sedastusbüroo osa koosseisust paljastama, reetes sel moel pisut operatsioonegi, nende teostamise tehnikat? Populaarsuse- ja õigustamisetaotlus ei tulnud arvesse, büroolased kandsid ühiskonnakorra vahetusest hoolimata küülikusilmset maski, asutust ümbritses varasemast tihedamgi saladuskate, ikka vilistasid sedastajad avaliku arvamuse peale. Mitmed tunnused viitasid võimalusele, et loend oli hoopis kuri provokatsioon Haled Smithiga koostööst loobunud isikute diskrediteerimiseks.

«Hierarhia» teises numbris ilmus nimemärgi Deb.-Kass. all kirjeldus Joosep Giblebruckeri mõrtsukariitustest.

Mehel olnud spetsiaalne, betoonpõrandaga ja vere äravoolurennidega kelder, kus ta harrastanud käsist ja jalust aheldatud süütute inimeste tapmist üsna paljudel ja rafineeritud meetoditel. Lihtsaim viis oli heasüdamliku ja intelligentse keskustelu ajal rautamisvasara täpne koks oimukohta. Keerulisemad nõudsid eripinke, rattaid ja pigistajaid, elektrit ja leeki, lõhnu ja mürke.

Kohase materjali puuduse ja paukuva pakase tõttu «Hierarhiat» tükk aega ei trükitud. Hingejäänud pabeliite hoiti informatsiooni- ja päris pimeduses — elektergi oli välja lülitatud.

Ka lõhestasid toimetust sisetülid.

Ajalehetegijad — nagu kogu Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse positsioonid hõivanud või säilitanud ametnikkond — jagunesid haledlasteks ja smithlasteks. Ilmselt ülalt provotseeritud riid puhkes nuhtluskoodeksi demokraatlikus vaimus tõlgendamise pinnal.

Teatavasti lõi senikehtiv seadustik soodustusi endisaegse nn. Miitinguerakonna liikmeile.

Kuidas suhtuda asjasse nüüd, eduka riigipöörde järel? Haledlased nõudsid privileegide säilitamist kõigile Smithi asutatud Alatuse Lõpliku Likvideerimise Vennaskonna liikmeile, smithlased aga ainult neile, kes võitlesid koos Halediga põranda all usurpaatori vastu.

Puhkesid ägedad vaidlused, kütmata saalides möllasid koosolekud.

Haledlased läksid oma printsiibitus ja halemeelses pluralismis ajaloo võltsimiseni, kuulutades: polnud ju mingit põrandaalust võitlust!

Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei bossid mäletasid hästi Haled Smithi parlamendikõnet, kus oli ometi sulaselgelt öeldud, et põrandaalune võitlus oli, ja andsid õiguse smithlastele.

Algasid puhastused ja näidisprotsessid. Haledlastele inkrimineeriti spionaaž väliskorruste kasuks ja katsed ühtsust lõhestada, riiki Lääne- ja Ida-Roomaks, Iisraeliks ja Juudaks, katoliku ja kreeka-katoliku kirikuks poolitada, Platoni ja Aristotelese, nominalismi ja realismi, idealismi ja empirismi, Athanasiuse ja Ariuse näotut sõnasõda üles puhuda. Muidugi inkrimineeriti ainult katsed — ehkki Korrusekorraldaja ja tema kaaskonna pagemisega oli juba permanentne poolitumine toimunud, ehkki vaidluse endaga oli juba läbi aegade puhkev dispuut kestnud. Ja kuigi haledlased nagu üks mees oma reeturlikkust tunnistasid, mõisteti nad süüdi kadeduseparagrahvi alusel, neile kohaldati lihtpabeliitidele ettenähtud karistus, sest tegelikult rünnati selles kodusõjas kabinette, ressoore ja positsioone, vertikaalse feodalismi tulukaid lääne, vasallide võimukantse.

Kõik see võttis aega peaaegu varasügiseni; madin peetud, jätkus asjameestel mahti tegelda ajalehe järjekordse numbri väljalaskmise organiseerimisega.

Toimetusse oli mahanotitud haledlaste võrra lisandunud värsket verd, informatsiooniga olid täidetud koguni «Hierarhia» mõlemad leheküljed — avaldati Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse majesteetide sugupuu. Nii tabel kui kommentaarid ilmusid Deb.-Kass.'i, proua Deboora Kassandra nimemärgi all — huisku ulpivast laavajupist oli leitud naisohvitseri söestumata geen, hauptmanitar oli kaadri tugevdamiseks katseklaasis ellu äratatud; nõnda väärt kraam nagu kurjus ei tohtinud hävida.

Esitagem läbi mitme numbri jooksnud lugu lühendatult.

Selgus, et meie vaadeldav suurkorrus ja seda valitsev õilis dünastia on vanim Paabelis, asutatud Aadama (vaaraona tuntud Mena nime all) poolt 21. märtsil 368. aastal, kuuvarjutusööl, mil Jeesus-Basileus postil seisis. Aadam suri 1. jaanuaril 378, tema järglasteks said Otto I (379—389), Otto II (389—401; loodi Kliima- ja Ilmavalitsus; üleujutus ja maavärin), Otto III (401—443), Merovech (443—462), Chlodovech I (462—480; vulkaanipurse), Otto IV (481—483), Metuusala (vana, kepiga vaarao) (484—751), Pippin Lühike (751—758; maavärin), Chlodovech II (758—763), Noa (763—777; üleujutus ja pakane), Benotern (778—785), Remsu I (785—799; ehitati Saint—Riquier' benediktlaste kloostri), Arpaksad (799—804), Li (804—807), Hadrianus I (807—815), Urbanus I (815—820), Reu (vaaraona Tota II) (820—844; tulemäepurse), Serug (vaaraona Setšes) (844—873), Naahor

(vaaraona Nef-Erk-Re) (874—992), Taara (vaaraona S-Nef-Er-U) (992—1000).

Aastatuhandevahetusel valitsema saanud kahekümne esimene majesteet Aabraham pidas ränki poliitilisi lahinguid, vabastas võõramaisest ikkest ohtralt etaaže, sellest johtuvalt kandis paljusid nimesid: Cheops-Hufu, Lucius Cornelius Sulla (Restitutor Urbis), Lucius Domitius Aurelianus (Restitutor Orbis), Saulus, Paulus, Makedoonia Aleksander, Urbanus II, Karl Suur, Remsu II, Bannister I, Achilleus; Aabrahami troonile asumisel loodi Alatuse Lõpliku Likvideerimise Vennaskond (nõnda pühitseme tuleval aastal oma erakonna millenniumi), püstitati esimene suur püramiid, pandi pidulikult nurgakivi Cityle-Megalopolisele.

Mõned uurijad — nagu Matteus jt. —, vaimustudes sellest ülevast kiliasmist, käsitlevadki Aabrahami kui Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse ja meie kõrgeaulise dünastia tõelist rajajat, tuues (esi?, lisa?) põhjenduseks kabalistliku arvudekombinatoorika, mis alati on väljendanud jumaliku eksistentsi, loodud maailma, aga ka religioossete ja eetiliste printsiipide saladusi. Esmalt: $21=3\times7$, kusjuures 3 on esimene arv, mis ületab esemete dualismi, 7 endasse sulgunud disharmoonia sümbol; 21 Aabrahami järjekorranumber majesteetide sugupuus, koosneb ise $2+1=3$, sealjuures 2 on võitev intensiivsus ja 1 alguste algus. Aabrahamist tuleneb meie riigi nimigi: $AABRAHAM=B+R+H+M=1+0+4+2=7$ — arv, mida on kummardanud kõik rahvad. On 7 meetodit Piibli interpreteerimiseks, on 7 taevast ja 7 põrgusfääri, on 7 liiki karistusi, millega nuheldakse varisere, 7 inglit saadavad Jumalat, Aadam veetis Eedenis 7 aastat. Seni seletamata liidetav 4 (2×2 ja $2+2$) tähistab integreeritud tarkust, salaõpetuste võtit.

1042 ise on kahe poolega: 10 ja 42; esimene märgib kvaliteeti, on disharmoonia harmoneerija, ideede sünteesija, absoluutse ühtsuse sümbol, lähtepunkti naasja, kümnete jumaliku rea alustaja, koosneb $1+0=1$, 0 on aga Jumal, 1 üldine liikumapanija; teine peidab endas korrutised $42=21\times2=6\times7$. Tehete liikmetest on dešifreerimata ainult 6, mille saame ka liitest $4+2$. 6 on süütu seisund, potentsiaal, teine algus, sisaldab endas võimalust kõigeks: 6 päeva otsis Aadam endale seltsilist ja «Siis Jehoova Jumal laskis tulla raske une inimese peale ja see uinus magama; siis ta võttis ühe tema küljeluudest ning sulges selle aseme taas lihaga. Ja Jehoova Jumal ehitas küljeluu, mille ta inimesest oli võtnud, naiseks ja tõi tema Aadama juurde.»

Matteus jt. autorid, kes alustavad Aabrahamist, loevad meie majesteetide sugupuusse 42 valitsejat — «Kõiki põlvi Aabrahamist Taavetini on siis neliteistkümmend põlve; ja Taavetist

Baabüloni vangipõlve ajani neliteistkümmend põlve; ja Baabüloni vangipõlvest Kristuseni neliteistkümmend põlve,» olles lummatud tehtest 42=14×3. 14 tähendab üllust ja korda, on 7+7 summa, koosneb 1-st ja 4-st.

Kõik see on tore, aga tõde on kallim: Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse majesteetide dünastia algab Aadamast, Aabrahamil on suuri teeneid meie sangarlikus ajaloos, aga primarius ta ei ole. Ja meie patriarhne on 77, nagu õigesti tuvastab Luuka.

Mitme nimega Aabraham valitses aastani 1042, abielust Peneranda hertsoginnaga sündis talle Iisak (1042—1062; vaaraona Dedef-Re), kes tõi rahu palmipuude alla, kirjutas tänini kehtivad koodeksid. Siis tulid Jaakob (1062—1068; vaaraona Hef-Re; tänutäheks meie korruse alumiste etaažide hõlvamise eest püstitati talle teine suur püramiid), Juuda (1068—1072; vaaraona Menkab-Re, ristisõdades ülaetaažide vabastamise eest kolmas suur püramiid), Urbanus III (1072—1077), Hadrianus II (1077—1081; üleujutus, ikaldus, pakane), Aleksander I (1081—1083), Otto V (1083—1084), Felix I (1084—1089), Nahson (1090—1095; vaaaraona Nefer-F-Re, hingepüramiid; asutati Taevakehade ja Kellaajavalitsus, üheaegselt kuu- ja päikesevarjutus), Salma (Matteusel Salmon, 1095—1102, vaaraona Ne-Us-Re, kindlustatud püramiid), Bannister II (1102—1107, vaaraona Menku-Gor, pühim püramiid), Felix II (1107—1111, vaaraona Dedke-Re, kaunis püramiid), Pippin Pikk (1111—1113; maavärin ja vulkaanipurse), Taavet (1113—1131; vaaraona Tota III, tuntud veel Moosesena ning Gaius Aurelius Valerius Dioclетianuse ja Gnaeus Pompeiusena; muutis rangemaks ja õigemaks Iisaku koodeksid; rajati Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei), Leo (1131—1132), Pius (1132), Saalomon (1133—1155, Luukal Menna, vaaraona Meren-Re, ka Ptolemaios XIII, mitmeil mail kutsutud Remsu Kolmandaks, Bannister Kolmandaks, samuti Julius Gaius Caesariks ja Constantinus Chloruseks, rahvalauludes Joosep).

Saalomon-Ptolemaios tõi endale nunnakloostrist naiseks Neitsi Maarja I (nimi abielus: Kleopatra), valitses koos vendade Marcus Antoniuse ja Liciniusega, avas meeveetööstuse, koolid, amfiteatrid, lavastas enda kirjutatud pompoosseid ajaloolisi tükke, mille sisuks õdede ja vendade verepilastuslikud abielud, Pühast Vaimust ilmutuslikud sünnid, truudusemurdmised, paleepöörded, venna- ja isatapud, sõjaretked. Paljud pseudoajaloolased kujutavadki Saalomoni epohhi nende näidendite järgi metsiku bakhanaalina ja orgiate, hävitavate rüüstamiste ajastuna. Tegelikult pidasid meie esiisad tollal rahulikku ja jõudsat põlve.

Maarja-Kleopatra oli Saalomonile vanavanaisa Taaveti õe

tütretütretütar, Leo ja Piuse troonil olemise lühiduse tõttu ning tahtliku laimu ajel on Taavetit hakatud pidama Saalomoni isaks (seda teeb ka Matteus). Esialgu peeti Maarjat veel sõtseks, s. o. isa õeks, hiljem tõlgiti s õ t s e õeks, s. t. pandi vend õega paari, ning et insinuatsioon ja rõlgus oleksid täielikud, lasti Maarjal-Kleopatral olla abielus kõigi Saalomoni vendade-kaasvalitsejatega. Tõde seisneb selles, et Maarja-Kleopatra, kes ühe esiema auks kandis pidulikel puhkudel Peneranda nime, oli tragi, haritud ja töökas naine, juhatas majapidamist, valvas, et ahned meeveemajade omanikud maksudest kõrvale ei hiiliks.

Saalomonile sündisid Maarjast Jeesus-Caesarion-Basileus ja Juuda. Esimene oli vaaraona Nef-Erk-Re (1155—1188), teine (Matteusel Rehabeam) vaaraona samuti Nef-Erk-Re (1197—1199). Jeesuse ja Juuda vahel valitsesid Leo poeg Gregorius (1188—1195; vaaraona Gor-Meren-Re-Tsefamtsaf-linnupüüdja; asutati Kalendrivalitsus, mis hiljem muutus Kellaaja- ja Kalendrivalitsuseks) ning Piuse poeg Otto VI (1195—1197; vaaraona Menk-Re). Juuda-Rehabeani-Nef-Erk-Re järel kuulus võim Innocentiusele (1199—1216), Leevile (1216—1234, Matteusel Aasa), Mattatile (1234—1241, Matteusel Joosafat), Joorimile (1241—1247, Matteusel Jooram), Eliaserile (1247—1268), Jeesusele (1268—1300, Matteusel Jootam; vaaraona Nek-Re; suured vaidlused, tekkisid nn. Platoni ja Aristotelese koolkonnad, rajati Korrespondentsi Vabatahtliku Kontrollimise Büroo — nõnda tähistame tänavu selle väga vajaliku asutuse 700. juubelit). Edasi: Louis-Philippe (1300—1305), Philippe-Auguste (1305—1322), Charles (1322—1342), Henri (1343—1345), Melki (1345—1346, Matteusel Joosija, vaaraona ... ku-Re — nime esiots dekodeerimatu). Algas Baabüloni ehk Paabeli vangipõlv. «Siis tõi ta meie kallale kaldealaste kuninga ja see tappis mõõgaga meie noored mehed meie pühas paigas ega andnud armu poisile ja tüdrukule, vanale ja raugale. /— — —/ Ja nad põletasid maha Jumala koja, kiskusid maha Jeruusalemma müüri, põletasid tulega kõik selle paleed ja hävitasid kõik selle kallid asjad. Ja kes oli mõõgast üle jäänud, need ta viis Paabelisse vangi ja need said orjadeks temale ja ta poegadele kuni Pärsia kuninga valitsuse aegadeni, et läheks täide Jehoova sõna Jeremija suust, kuni maa oli hüvitanud oma pidamata jäetud hingamispäevad: kõik laastatud oleku päevad olid hingamiseks, kuni seitsekümmend aastat täis sai!»

Mis säilitas meie rahva jubedal orjaajal? Aga enesekaitseks loodud rüütelõilsad Intiimsuhete Vabatahtliku Registreerimise Keskkantselei ja Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo. Nemad päästsid meie rahva hukust!

Valitsesid Valens (1346—1378, vaaraona Nef-Erk-Re), Gratianus (1378—1383; vaaraona Nef-Erku-Gor), Valentianus ja

tema vennad (1383—1392; Matteusel Jakonja ja tema vennad), Theodosius I (1392—1395). Riik lõhenes Juudaks ja Iisraeliks, Ida- ja Lääne-Roomaks, pealinn asus kord Aleksandrias, kord Mediolanumis, kord Konstantinoopolis, kord Ravennas, kord Jeruusalemmas. Toimus suur rahvaste rändamine, segaduste ajajärk. Pealinna vahetuse järel olid troonil Honorius (1395—?, vaaraona Sank-K-Re; esimese roboti autor), Constantinus (?—?, vaaraona S-Hotšep-Pata-Ib-Re), Petronius Maximus (?—1517, vaaraona Nub-Ku-Re; usupuhastus), Avitus (1517—1544, Luukal Matatia, Matteusel puudub, vaaraona He-Hep-Er-Re, võibolla ka He-Hep-Erk-Re), Maiorianus (1544—1579, Luukal Mahat, Matteusel puudub, vaaraona He-Ku-Re), Libius Severus (1580—1632, Luukal Nangai, Matteusel puudub, vaaraona Mao-e-t-Re), Anthemius (1632—?, Luukal Esli, Matteusel puudub, vaaraona Mao-e-Hru-Re), Olybrius (?—1720, Luukal Nahum Trööstija, Matteusel Abihuud, vaaraona Neb-Peh-Tata-Re, hobuliftid asendati vesihoorattaliftidega), Clycerius (1720—1753, Luukal Aamos, Matteusel Eljakim, vaaraona Tseser-Re, võibolla ka Tseser-er-K-Re), Nepos (1754—1799, Luukal Matatia, Matteusel Asur, vaaraona O-Hep-Erk-Re), Romulus Augustus (1799—1856, Luukal Joosep, Matteusel Saadok, vaaraona O-Hep-Ern-Re; Odoaker — Giblebruckeri vanavanaisa — kukutab Romulus Augustuse, usurpeerib Korrusekorraldaja I nime all võimu; vesihoorattad asendatakse auruliftidega), Korrusekorraldaja II (1856—1891, Luukal Jannai, Matteusel Aahim, vaaraona M-Hep-Ern-Re; rahvas poob Giblebruckeri vanaisa üles), Melki (1891—1903, Matteusel Elihuud, vaaraona O-Hep-Eru-Re; seatakse sisse plaatenergiasüsteem), Leevi (1903—1923, Matteusel Eliaser, vaaraona M-Hep-Eru-Re), Mattat (1923—1936, Matteusel Mattan, vaaraona Maet-Neb-Re; 1923 haarab paariks kuuks võimu Korrusekorraldaja III, Giblebruckeri isa, kelle rahvas minema kihutab; algab Haled Smithi vanaisa juhtimisel põrandaalune võitlus alatuse tõelise likvideerimise nimel; Jumala ettekuulutus; monoteismi kehtestamine; rahvas leiutab oma juhtide vaeva kergendamiseks hõljukid), Eeli (1936—1975, Matteusel Jaakob, vaaraona Tsesar-Heper-Re-Soten-i-Re; taganemine monoteismist; põrandaalune võitlus jätkub, Haled Smithi vanaisa asendab Haled Smithi isa), uuesti Korrusekorraldaja III (1975—1999, Luukal Joosep, Matteusel Joosep, Maarja mees, Abidossa tabelis vaarao Me-Re + naine peegliga, tõe valitsejanna; biarhia; Joosep Giblebrucker on ainult osaliselt anastanud võimu; Haled Smithi võitlus jõuab põranda peale ja parlamenti; suvisel pööripäeval 1999 maavärin ja vulkaanipurse; Giblebruckeri jõukude rüüstamised ja massakreerimised Citys; rahvas kihutab Giblebruckeri minema, kuulutab välja Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise

Rahvakorruse; käre pakane suvel 1999; reorganiseeritakse Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Otsustamise Määra Keskkantselei, Kaunite ja Teiste Kunstide Edendamise Akadeemia, Alatuse Lõpliku Likvideerimise Vennaskond, Kalendri- ja Taevakehade Valitsus, Kliima- ja Ilmavalitsus, Intiimsuhete Vabatahtliku Registreerimise Keskkantselei, Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo; sügisesel pööripäeval poob rahvas Joosep Giblebruckeri jalgupidi üles), Maarja-Peneranda (1999, Luukal puudub, Matteusel Maarja, vaaraona naine peegliga, tõe valitsejanna), Jeesus-Caesarion-Basileus (2000—2999, Luukal Jeesus, Matteusel Jeesus Kristus, vaaraona Ramses Suur, Jumala poeg).

Kokku: 77 põlve Aadamast, Jumala pojast, 77 põlve Menast, esimesest vaaraost, 42 põlve Aabrahamist ja Cheops-Hufust, esimesest suurest püramiidist.

Järgmises numbris teatas «Hierarhia», et rahvas on Haled Smithi ristinud Aadam-Aabrahamiks, ja seejärel katkes lehe ilmumine pikaks ajaks.

Looduskatastroofid olid City püramiididele andnud usutavalt iidse ilme. Vinguvate tuiskude kiuste kinnitati hiidmausoleumide edelakülgedele tahvlid, kus kirjas, milline tabelimajesteet kuhugi on maetud. Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse allesjäänud elanikkond oli uhke oma kuulsusrikka ajaloo ja valitsejasoo üle.

Ent: kuidas suhtusid Arthur Bannisteri oopusesse — oli ju patriarhidejada üldstruktuuri autoriks meie romaani peategelane — neomorozovistid? (Muidugi: algset teksti oli koledal kombel redigeeritud, aastaarve polnud küll muudetud, kuid maha kraabitud ja asendatud oli kümneid nimesid; sootuks erineva näo olid saanud minikommentaarid. Esmalt oli puhastustööd teinud endise Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi direktor Li, kes Bannisterilt autorsuse näppamisega oli päästnud meie endise nooremteaduri elu ja kogemata viinud likvideeritavate kilda enda. Li sulest pärineb troonimees Li — 804-807. Miks direktor oli endale nii tagasihoidliku rolli määranud ja miks polnud ta Bannisteri kustutanud, jääb kaunis selgusetuks. Oletatavasti oli tegemist arguse, lohakuse ja fantaasiapuudusega; unustada ei tohi seika, et tööga oli hirmus kiire. Ka kavatses Li Bannisteri kõrvaldada, nõnda et ei teda ega kedagi teist poleks seganud ühe ohutu surnu nimi dünastias.

Edasi oli üriku mustand liikunud mööda Õigetest Seisukohtadest Lubatud Kõrvalekalde Määra Otsustamise Keskkantselei hämaraid katakombe ja kafkalikke koridore. Sellegi asutuse bossid lasksid end meelitada võimalusest olla igavesti jäädvustatud, ent nende põhipanuseks oli bulla sisu ühtlustamine momendiideoloogiaga. Lisaks paarile oma nimele tulid neilt

juurde Haled Smith, Maarja-Peneranda-Kleopatra, Caesarion ja Joosep Giblebrucker, kuid peamiselt siiski üldine tonaalsus ja suhtumine ühte või teise ajajärku, seega kommentaarium.

Proua Deboora Kassandra, allakirjutanu, oma kätt tööle külge pannud polnud — tema oli vahepeal olnud surnud.

Muide, «Hierarhiast» tabelit lugedes torkas Haled Smithile meelde seni kahe silma vahele jäänud töö, ja samas ristis mees kantselei ümber Õigetest Seisukohtadest Kinnipidamise Järgimise Keskkantseleiks.)

Ent ikkagi: kuidas suhtusid asjasse neomorozovistid?

Paljukest neist hinges oli: huisku ulpiva laavajupi teekonda oli suunatud täpselt. Aga mõned, kes koostööga soostusid, olid — nemad paigutati erilaagreisse. Kõiki ei likvideeritud, nagu ei hävitatud kõiki pabeliitegi — valitsejail läks vaja valitsetavaidki, kuningriigita kuningas mõjub kentsakalt.

Erilaagreis neomorozovistid noogutasid päid — dünastia nagu dünastia muiste, ei parem ega halvem teistest, kuigi monarhidejatta oli sattunud väga ja väga juhuslikke isikuid. (Et Bannister ennast sisse sokutas, on mõistetav — nii on talitanud kõik kroonikud. Aga miks ülendas endine nooremteadur majesteediks Remsu? Ehk tasus Bannister sihukesel veidral moel võlga, mille oli ta Remsult viimaste valimiste aegu mangunud?)

Neomorozovistidele, kes olid elus ja kel lubati ajalehte lugeda, oli asi klaar: nüüd, mil valitsejasugu olemas, võis see ainult multiplitseeruda. Mõne aja pärast teevad uurijad meeldiva ja vapustava avastuse: Demokraatlik Tuhande Neljakümne Teine Rahvakorrus pole sündinud kuuvarjutusööl 21. märtsil 368. aastal, vaid 1632 aastat varem ja senisele 77-le esiisale lisandub veel 77, ehk pisut erinevate nimedega. Edasi ootab avalikkust taas hingeülendav üllatus ning jälle rikastume 1632 aasta ja 77 patriarhi võrra. Ja nii edasi ja nii edasi, see kena rida on lõputu, hakkab ehk alul realiseeruma kildhaaval. Uhkusevärinal võtab pabeliitkond vastu uudiseid genealoogia pikenemisest, sellega harjutakse, see muutub vajalikuks nagu uimastid. Vanandamist peetakse teaduse võidukäiguks, kahtlejad tembeldatakse nürimeelseiks konservatiivideks ja võltsijaiks, vana, kodanliku ajaloo sabarakkudeks. Iidsemaks klantsimise nimel pingutavad kõik, putitatakse üha efektsemaks dateerimisaparatuuri, opereeritakse modernse müstika ja kabalistikaga — kompuutrite, laserite, biokeemia, aatomifüüsika ja ühiskonnaõpetusega.

Enamik neomorozoviste oli muidugi nördinud: nemad selgitasid ausalt tõde, nüüd tegi Deboora Kassandra nende metoodikaga poliitilist propagandat, ehtis võltssulgedega profašistlikku võimu.

Ent koostööks nõusoleku andnud neomorozovistidele oli praegune tabel rangeks instruktsiooniks ja lähtepunktiks.

Purupaljas skelett ei kõlba kuhugi, liha peab ümber olema, kaunid riided peavad liha katma. Erilaagreile kinnitatud ülesanne seisneski ajastute lausa füüsiliselt tajutavate entiteetide loomises.

Näiteks on kirjutatud: «Saalomon-Ptolemaios tõi endale nunnakloostrist naiseks Neitsi Maarja I (nimi abielus: Kleopatra), valitses koos vendade Marcus Antoniuse ja Liciniusega, avas meeveetööstuse, koolid, amfiteatrid, lavastas enda kirjutatud pompoosseid ajaloolisi tükke . . .»

Aga milline oli klooster? Kuidas Maarja seal elas? Kuidas Saalomon-Ptolemaios mõrsja koju sõidutas?

Kes olid ja mida tegid vennad? Kes oli Saalomon-Ptolemaios XII-Menna-Meren Re-Remsu III-Bannister III-Julius Gaius Caesar-Constantinus Chlorus ise? Miks teda rahvalauludes Joosepina tuntakse? Miks tal nõnda ohtralt nimesid on?

Mida kujutasid endast meeveemajad, koolid, amfiteatrid? Ajaloolised tükid verepilastuste, paleepöörete, sõjaretkede ja ilmutuslike sündidega?

Kes olid Saalomoni pojad Jeesus ja Juuda? Missugused Joosepit mainiv folkloor ja Saalomoni näidendid?

Ja: kui olid mõned rahvalaulud (saagad, eeposed?) ning mõned tükid (tragöödiad, komöödiad?), siis küllap neid oli enamgi. Lood (anekdoodid?) Joosepigi kohta ei pruukinud olla erandeiks, nagu kindlasti polnud Saalomon ainus tollane dramaturg ja lavastaja, ürikus on kasutatud sulaselget mitmust — a m f i t e a t r i d.

Ja: mis keeles siis kirjutati, kõneldi, millised olid šrift ja ortograafia? Äkki raiuti, kratsiti, vooliti siis piltkirja? Või sõlmiti nöörile kippusid, kooti vaipadesse vampumeid? Kas rahvalaulu keel erines kaasaja uususest? Vahest oli murdeid-slänge rohkemgi?

Milline mõttelaad, filosoofia valitsesid?

Kõigile neile (nagu miljoneile, miljoneile, miljoneile muudelegi) küsimustele nõuti erilaagreisse majutatud intellektuaalidelt kohest ja riigipöörde järgse aja demokraatlikust vaimsusest lähtuvat vastust. Sestap väljavalitud intellektuaale hellitatigi parema toidu, köetavate barakkide ja leebema režiimiga — ülejäänud küüditatud pabeliitkond (kaasa arvatud kollaboratsioonist loobunud haritlaste valdavam osa) vireles halastamatul sunnitööl-ümberkasvatusel, rajasid paraadlikke mõttetusi.

Unustada ei tohtinud autentse tõestusmaterjali loomist — vanu tekste, müüre, ehedaid arheoloogilisi leide, nende matmist sobivatesse kohtadesse. (Seega kuulusid perspektiivis

spetskeskuste hüvede hulka komandeeringud kaugele piirdeaia taha; aga loomulikult pidid niigi eelisseisundis mõnulevad juhtivad loometöötajad säärast usaldust innukuse ja tragidusega enne õigustama.)

Ja Saalomon oli vaid üks praegu teada olevast 77-st monarhist!

Erilaagreid oligi 77, need olid komplekteeritud monarhiti. Koosseisude suurus oli võrdeline ajaloolise tähtsusega, mis konkreetsele minevikuvalitsejale omistati.

Kõneks olnud Saalomoni probleemidega tegelev keskus oli kaunis arvukas. Kohe hommikuse loendusrivistuse järel hakkasid seal kunstnikud maalima Saalomoni-aegseid freskosid, literaadid kirjutama, lavastajad lavastama tolleaegseid näidendeid. Leelotajad leelotasid heliloojate ja poeetide loodud Joosepi-ainelisi rahvalaule. Filosoofid nuputasid filosoofiat, mõtlesid välja vanu filosoofe. Lingvistid maadlesid keelega, ei unustanud dialekte ja argoosid. Arhitektid projekteerisid müüre ja varemeid, tarbekunstnikud voolisid amforaid ja bareljeefe.

Kontroll oli vali. Võimalus, et keegi looks inspiratsiooni ajel tulutut prahti, välistati eos.

Üsna armetud ja pisikesed olid kõikide Ottode, samuti Merovechi ja Remsu I keskused. (Viimasesse oli kummalise kokkusattumuse tõttu sattunud Olev Remsugi, arvestades tema spetsialiteeti, kästi tal viljeleda Remsu-aegset proosat, mida ta tegigi.) Väikelaagreid varustati kitsimalt, 18. kategooria järgi, vastavalt velmatava objekti ajaloolistele teenetele. Ent neiski käis vilgas töö.

Suurimad ja võimsaimad olid Aadama ja Aabrahami probleemlaagrid, kujutades endast tervet okastraatidega ja vahiputkadega ümbritsetud, funktsionaalselt tsoneeritud instituutide arhipelaagi. Neil lasus Haled Smithi, vabandust, Aadam-Aabrahami isiklik tähelepanu. Riigipöörde aastapäeval anti vesivedela supilake kõrvale banaanilõik, eesrindlased tohtisid suitsetada.

Ülesanne luua 77 ajastu terviklikud ja üksteisega harmoneeruvad pildid koos materiaalse kultuuriga oli muidugi grandioosne — kuid ei istutud ka käed rüpes. Laagreis hoolitseti distsipliini ja töömeeleolu eest.

Veidi kahandas mastaapsust ökonoomne kavalus: osa vanemaid vajalikke autoreid jäeti säilinuks fragmentaarselt, osa mainiti üksnes teiste tsiteerituina. Aga see polnud kuigi ilus, nipp lasti käiku valusama häda ja tõrksama fantaasiapiduri korral. Ning: mida lähemale nüüdisajale, seda vähem oli kõrvalepõiklemisest tuge. Ei saanud ometi lubada luksust, et kaotsi oleksid läinud näiteks Glyceriuse või Romulus Augustuse aja

muusika, kirjandus, teadus, mõttevaim, kokandus, sõjaretked, pedagoogika, paleed ja liftišahtid!

Veidi aitasid varasemadki kogemused — oli ju ka amorfse režiimi kestes sobivamat ajalugu nikerdatud, ent kasina haardega, saamatult ja individualismi takerdudes, pealegi ideeliselt küündimatult.

Üle võtta polnud midagi, kohendamiseks kõlbas.

JA BANNISTER?

Mäletatavasti lahkus meie romaani sangar küüditamisöö hakul Haled Smithi kasarmaskeetlikust poissmehekorterist, opositsioonijõudude ühendatud bloki liidri allkirjaga luba liikumiskeelu eiramiseks taskus.

Kuhu ta läks, mis tast ometi sai?

Kõhukas, pikka kasvu, musta papiparraga Tõelise Ajaloo Loomise Instituudi nooremteadur väljus kuselehasest tuulekojast. Vaskne link krigises, hinged kääksusid haledalt. Raske uks matsus selja taga kinni.

Pole tal ihukaitset ega midagi, Smith on tõeline rahvamees, mõtles Bannister.

Trepil kohendas ta läikmusta poeedisalli. Karvad paitasid sõrmenukke, sõlm silitas kurgunibu.

Oli juba päris pime. Uuslinna ühetaoliste karpide aknad heitsid platsipõrandale kardinaist rohekat valgust. Ümara saalväljaku kohal lasusid pilved, lõhkirebitud ääred kuu kahkja kuma häilingus. Energiaga koonerdati — ei vilisenud ainuski düüs.

Minu Kierkegaard'i-kingituse põlgas ära — olevat võltsing, nagu ta salamärkide järgi tuvastas. Aga minu desarmeerimisettepanek talle meeldis. Ja sellepärast saigi tuldud. Vaat, kus Hegeli-sõber! Kierkegaard *contra* Hegel; selles dilemmas ilmestub kõikide aegade vaimsus, viimased paarsada aastat on siia peidetud — muidugi termineid-eufemisme maskeerides — Platoni ja Aristotelese, nominalismi ja realismi, idealismi ja empirismi, Athanasiuse ja Ariuse vastuolud. Ja loomulikult on Smithil õigus: me ei tohi hirmust ja meeleheitest luua substantse, me ei tohi absolutiseerida akommunikatiivset subjekti — taoline ideoloogia õõnestab võimu, viib korrusekrahhini. Kierkegaard'i sonimistele peame eelistama objektiivset vaimu, heiskama riigikultuse lipu! Elagu punane Hegel!

Suveöö oli soe ja sume. Ninna tungis bensiiniving — ju oli siin äsja hõljunud kaar. Kingatallad naksusid plaadikestel. Vats lotendas püksirihmal sammude taktis.

Väljaku keskel, tiigiadmirali ausamba ümber trihvaatasid tuppa hõikamata marakratid, peitsid end marmorlootsikute kokpittidesse, lugeja otsis pagenuid lõbusalt rõvetsedes. Lastel lus-

tis tuju, et täna kauemaks õue lubatud, et pääsenud vanemate valve alt.

Ja kus on emad-isad? Ega ometi põgenenud vahistamiskartuses? Ei, küüditamist ja riigipööret ei tule, seda kinnitas Smith.

Kuulujuttudel pole kunagi otsa ja äärt. Rahvas igatseb terrorit, sestap sosistabki.

Enam eales ei pigista minu poja randmeid lasteahelad, selle eesmärgi nimel olen valmis sigatsemagi — ja see otsus tuleb südamest, pole vormistatud mõtetelugemisanduri jaoks. Dünastia ma neile juba lõin, andke mulle veel sihukesi ülesandeid! Pole oluline, kuidas prostitutsiooni suhtub kunagine õpetaja akadeemik Cherny. Ei saa kogu aeg teiste meele järele talitada, omagi elu vajab sättimist. Endagi suskasin majesteediks — las neomorozovistid vihastuvad, las taipavad, et minu enesemüümine on avalik, teisiti põhjustaks see neuroose. Ma tean: esialgu olen kohmakas ja nurgeline, ma pean ennast alles kujundama libedaks kalaks. Autorsuse paljastamiseks ma ennast majesteediks tegingi, vaevalt nad riigi tähtsaimat dokumenti allkirjaga avaldavad. Mina manifesteerin oma prostitutsiooni.

Toetuspinda on tarvis. Minu toeks saab reetmine. Küll olin ma narr aususele hurraa karjudes. Ausus ei maksa poolt santiimigi. Hurraadega varjasin enda eest oma hädisust. Möönan enesepettuse ehtsust, aga nüüd olen konstruktiivsem.

Kui saaks kuidagi Miitinguerakonda pugeda! Opositsioonibloki munsterdaks sisse ehk Smith, aga see pole nii peen äri. Kes teab aimata, mis tuuled võivad hakata puhuma, äkki opositsioon likvideeritakse? Vahest seepärast oligi Smith paavstlikum paavstist, lojaalsem miitinguerakondlasest?

Ateljeesse (seal ootas nooremteadurit arreteerijatekolmik — Deboora Kassandra, Li ja käbe postipoiss Hyxos) polnud Bannisteril asja — mõrsja Anda petab, külla ei tule, tal olevat ületunnitööd. Kas seadistatakse ümber Korrusekorraldaja büste stantsiv konveier? Või on Kõikide Pabeliitide Päike endale järjekordse ordeni annetanud, selle negatiivreljeef vaja matriitsi pressida? Või leidis libu ja valetaja ettekäände?

Vorst vorsti vastu — niisugune on edukate alatute juhtlause, mille temagi omaks võtab. Anda petab teda, tema petab Andat, läheb kodukana juurde, perekonnakoju, kus ootavad Jeus ja Joonatan, kes olid suvekarnevaliks koolivaheajale lastud.

Uuslinna inimtühjad tänavad olid noolsirged. Uulitsalampide tuledekett hajus triibuna lõpmatusse. Majadeesistel murulappidel saagisid tirtsud, hõõgusid jaaniöömardikad.

Korrusekorraldaja ja Korrusekorraldajanna on lapselikult lihtsa vagadusega pabeliidid; Korrusekorraldaja astub meeleldi alandatute ja solvatute kaitseks välja; Korrusekorraldaja on

oma sügavas sisimuses puhas ja hea, kes pole kodus hoovkonna intriigide keskel ja kes on täiesti pühendunud oma perekonnale, meenusid Bannisterile Haled Smithi iseloomustused.

Nooremteadur tõristas kurgupõhjanaeru. Temagi hakkab, kui vaja, sihukest jama ajama. Ta toonitab loenguil Suurkorruse lsa lahkust ja lihtsust, lojaalsust äraandlikele liitlasile, maalib marssal-admiralist idüllilise kroonupildi. Ta õpib ennast kordama, et igal loengul ühte ja sedasama kuulutada. Ta distsiplineerib end keskpäraseks, et läbi lüüa.

Äkki tajus Bannister taldadega, et põrand nõksatas. Jälle teisaldavad nad mademeid, et inimesed hommikul ärgates leiaksid end elamast hoopis mujalt, kus õhtul magama heitsid. Needki naljad kuuluvad homse karnevali programmi hulka, mõtles mees ja lisas sammu.

Korterilävel kargasid Jeus ja Joonatan talle kaela. Jeus puhus kõrva, Joonatan sikutas habet. Varguse olid poisid unustanud.

«Paps, mina tean, kui palju on ruutjuur miinus ühest!» hõiskas Joonatan paremalt küljelt.

«Kui palju siis?»

«Imaginaarne arv,» vastas poiss.

«Sa kuulsid seda mate õpsilt!» põlastas Jeus. «Aga mulle saatis üks tüdruk kirja!»

«Mis ta tahab?» küsis isa.

«Kirjavahetust sügavama tutvumise eesmärgil.»

«Ja miks just sulle?»

«Mina olen rühma nimekirjas kolmas. Joonatan on alles neljas. Ta saatiski kolmandale, kuna ta ise on kolmas. Tema nimi on Belladonna, mis tähendab nii kaunitari kui karumustikat.»

«Nii et teil on seal hea? Koju ei soovigi?» päris isa.

Köögist ilmus Saarah, juuksed sorakil, põll ees, paremas käes kummikinnas, käe otsas sinine, plastmassist prügipang — alles pooltühi.

«Vii konteinerisse!» käskis naine tervituse asemel.

Igaüks püüab terroriseerida oma võimu piires, mõtles Bannister trepist alla kõmpides. Varem oleks ta säärase seatembu eest prahi Saarahile pähe valanud, nüüd, mil ta Saarahit enam omaks ei pidanud, mil ta kodukanast lahutada kavatses, ta alistus — et dresseerida ennast keskpäraseks ja valetajaks, et painduda ja alustada kokkumängu võimuga.

Pange konteinerisse tühjendanud, tundis Bannister, kuidas selja tagant haarati küünarnukkidest, kuidas käed väänati nupuvõttesse. Ämber kukkus varbale, koduakende tuled kihutasid kaugusesse, teadvus kadus.

Mees toibus alles mingis madala laega hämaras keldris —

üks troika polnud arreteeritavate plaani täitnud, märgati kõhukat nooremapoolset isandat prügi kallamas, nabiti too oma seisu parandamiseks kinni.

«Teie siis organiseerisitegi a) klaasivaraste bande; b) klaasi peeneks puruks tampimise töökoja; c) klaasipuru illegaalse transpordi; d) meiereides klaasipuru võisse raputamise, et töölised ja nende lapsed veristaksid pudrusilma süües oma igemed, vigastaksid hambad,» ütles Bannisterile khakivärvi golfidressis uurija noatäkkeist kirjatud kontorilaua taga.

Ruumi valgustas paljas pirn, mis rippus lühikese juhtme otsas alla krohvimata võlvlaest. Nurkadest uhkas rõskust ja pimedust. Lagedal laual seisis püstiasendis huul-puhkpüss.

«See on pahasti,» jätkas uurija murelikult ja kaasatundvalt. «See on väga-väga pahasti,» viipas ta vaiksemaks oma assistentide kurjusest joovastunud pahelise itsituse. «Te olete spioon. Juba see, et te üles ei tunnista, tõestab teie vähest lojaalsust, viimane aga ongi kodukorruse reetmine.»

Bannisteri käed olid lukustatud raudu, mees niheles taburetil, sinine prügipang jalge ees otsekui *corpus delicti*. Ahelad pigistasid, randmed sügelesid. «Palun, kuidas mu nimi on?» nõudis nooremteadur, tajus, kuidas särts kõrvetas ta vasakut kannikat.

«Siin esitan küsimusi mina. Öelge meile oma kaaslaste aadressid.»

«Mu härra, kuidas te võite mind klaasipurustajaks ja spiooniks pidada, kui teil pole aimu mu nimestki,» apelleeris Bannister loogikale. Seekordne elektrilöök oli tugevam, klemm taburetil suristas maguspiinavalt ja kõditavalt tagumikul. Aga kui nad jälle voolupinget tõstavad, siis järgmist sähvakat ma enam ei taluks, tõdes mees. «Ma tulen otse Haled Smithi juurest. Ta karistab teid! Ta tõstab parlamendis lärmi! Mu vend on sedastusbüroo ohvitser! Haled Smithi kasutütar on minu pruut! Ma ise olen kõrgema haridusega! Milline koletu inimõiguste rikkumine — isegi prahti ei lubata konteinerisse tassida!» esitas Bannister oma argumendid, mis kuulaja ükskõikseks jätsid.

Ent khakivärvlasele meeldis siiski oma teadmisi demonstreerida. Uurija kergitas huul-puhkpüssi, mille all lebas Bannisterilt konfiskeeritud luba öise liikluskeelu ignoreerimiseks. «Teie nimi on Arthur Fannisfer,» veeris uurija kartongsedelilt. «Saite, vohh!»

«Ja minu kaasklaasipurustajad on proua Deboora Kassandra ja direktor Li,» sõnas Bannister — Jeusi ja Joonatani tuleviku nimel on ta valmis kõigeks, õigustas nooremteadur ennast. Miks mitte lasta halval halba hävitada? Las lurjused purelevad omavahel! Ning: kui nad sektorijuhataja ja direktori ära

koristavad ja tema vabadusse jätavad, on lootust tõusta, mõtiskles ta edasi. Elektrilööki ei järgnenud.

«Aadressid, aadressid?» kibeles mees teisel pool lauda.

Bannister ütles kummagi aadressi, märguandeta sisenesid keldriruumi kaks jässakat antropoidi, jalas lühikesed golfipüksid, säärtel tihe ja ühtlane punakaspruun karvkate.

«Spioonide hulka!» kamandas ülekuulaja ja osutas Bannisterile.

Vältimaks valuvõtet, tõusis Bannister ise istmelt. Pea põrkus vastu pirni, see hakkas pendeldama. Tontlikud viirastused õõtsusid seintel.

«Ja see?» sihtis uurija plastmassist prügipangele, mille vari põrandal kord kasvas, kord kahanes. «Miks te selle siia jätate?«

Vaevaline oli Bannisteril aheldatud kätega kükitada, ämber sõrmede vahele võtta. Alt üles põrnitsedes tabas Bannister, et seda tüüpi on ta kuskil näinud. Õige! Tuli meelde!

«Mu härra, me oleme varemgi kohtunud,» lausus nooremteadur.

Uurija ei vaevunud reageerima, arkebuusidega relvastatud antropoididest assistendid hakkasid Bannisteri tirima ukse poole.

«Mu härra, me kohtusime lastekaubamajas, kui minu poeg mängukaari näppas, kui mina teile seljakotist hunniku pistoole valasin. Mu abikaasa kirjutas teile kaustikusse kiituse! Teil on kaks poega! Te ütlesite veel, et sisekaitsjana te palka ei saagi, elate meeleheast, mis kõrvalt tuleb!» kisendas Bannister.

Meenumishelk libises üle piinaja koreda näo. «Olgu, klaasipurustajate hulka!» pehmendas ülekuulaja juba määratud karistust.

Antropoidid konvoeerisid nooremteaduri trepist üles. Kuuvalguses tundis Bannister paiga ära — see oli IX Ülikooli pusspallistaadion. Vaid paar nädalat tagasi oli ta siinse universiteedi ringauditooriumis pidanud loengut ajaloo õigemast dateerimisest, nüüd kasutas hoonet mingi identifitseerimatu repressaalasutus, mis võitles helge homse eest.

Staadioni mängumuru ümbritsesid okastraatvõre, kaheksa jala laiune veetõke, siis uuesti okastraat — need takistused pidid pidurdama publiku himu kippuda väljakule. Ovaalse tribüüni esireas valvasid khakivärvlased, püssid laskevalmis.

Mängumurul istusid, lesisid, kõndisid närviliselt edasi-tagasi küüditatavate hallid kujud, käed raudus, kompsud õlgadel.

Kuu värvis inimeste näod lubikahvatuiks. Bannister oma tühja prahiämbriga, mis sangapidi ta mõlemal aheldatud randmel rippus, näis olevat teisi pilkama tulnud. Mehele meenus, et siinsamas staadionil on ta pusspalli veeretanud, võitnud Juliana gümnaasiumi tiimis noortetšempioni tiitli.

Teaduri kõrvu kostsid kõnekatked — räägiti uue formatsiooni kehtestanud maavärinast ja vulkaanipurskest, mis purustanud eriti City keskosa. Missuguseid tobedusi rahvas hirmuga välja haub! Bannister kukutas pange murule, keeras selle jalgade abil kummuli, istus põhjale ja hakkas mõtisklema — mis asi see on, mis temaga ja tema ümber toimub?

Saarah Bannister oli aknast jälginud, kuidas ta abikaasa arreteeriti. Naine helistas Freddy Bannisterile, kes parajasti hermetiseeris raadiokäsklustega öördeurne, riiklikult tähtsaid infohoidlaid.

Freddy küülikumask videotelefoniekraanil ei reetnud üllatust. «Ei saa kahjuks millegagi aidata,» kehitas Saarahi küdi õlgu, vajutas esimesena katkestusnupule, pomises omaette: see pättpoeet, see kaabakintellektuaal!

Saarah võttis kõne Valentin Chernyle. Mees oli õnneks kodus (ka polnud veel koostööst keeldunud neomorozoviste jahtiv huisku ulpiv laavajupp akadeemiku korterisse jõudnud).

Cherny tuultest pargitud pootsmaninäol valules õud, siilisoeng toonitas ängi. «Mu oma naine on koju tulemata!» vastas professor. «Hommik on õhtust targem, hommikul hakkame koos tegutsema.»

Saarah kogus viivuks söakust, helistas siis Anda Koqq'ule. Neiu kodus vabandas automaat, et perenaine viibib tööl, lisas sealse numbri, kuid manitses sealt kutsuma üksnes kaalukal põhjusel. Tööl mindi Andat kutsuma. Lõpuks ilmus õõtsuval suusatajasammul ekraanile Saarahi mehe armuke, ilmel vallatu meeleolu, peos tavotine tellitav mutrivõti, suus kõrspeen daamisigaret. Saarahit silmates Anda kohkus, lõi pilgu maha, kohendas türbitrakse, tõsines.

Kaks naist mõõtsid teineteist. Anda neelatas. Tal oli piinlik, et ta juuksed on salkus ja kasimata — kas teine üldse mõistab, et mitte alati ei käi ta ringi nagu lastud vares, vaid et soeng on tal sassis ametisoleku tõttu? Saarahi sõõrjad, pigmendita silmad lausa kugistasid litakat piigat, verevaesed, kahvatud kriipshuuled tursusid tülgastusest.

«Olen ammu igatsenud teiega kohtuda, preili,» alustas Saarah, ametlikud abielusidemed andsid talle kindluse.

Anda võttis sigareti huulte vahelt sama käega, milles oli mutrivõti. Keermelapad puudutasid põske. «Huvitav, millepärast?»

«Arthur arreteeriti kümme minutit tagasi.»

«Huvitav, kes see Arthur on?»

«Teie kutsute teda Athiks,» täpsustas Saarah.

«Ei tunne ma mingeid Arthureid ja Athe, teid, proua, samuti mitte.»

«Kuidas siis nii?»

«Aga kuidas teisiti? Pealegi on mul väga kiire, konveierit seadistatakse ümber. Kõige paremat teile! Leidke oma Arthur üles,» lõpetas Anda Koqq kõne.

Saarah proovis helistada veel isale, matusebüroosse, kus tal sidemeid oli, ning metodismikiriku ülemkaplanile ja sisepresidendile, keda ta ei tundnud, kuid ei saanud enam kellegagi ühendust. Isegi Freddy ja Cherny numbrid olid nüüd tummad. Ahastuses jooksis naine poistetuppa, surus lapsed endale vastu ihu.

«Kuhu paps nii kauaks jääb?» tõreles Jeus.

Anda aga kõlistas kähku kasuisale. «Su külaline on kinni võetud.»

«Kes? Kuule, su põsel on plekk. Vist tavotiplekk. Ja kuidas sul muidu läheb?»

Haled Smithi töölaual lebas avatult ülipõhjalik ja salastatud Tuhande Neljakümne Teise Suurkorruse atlas. Mees oli välja nuputanud uued haldusüksused — prefektuurid — ja vedas nüüd sirkli ja lekaali abil mademekaartidele nende piire. Kui kõik õnnestub, kehtestab ta peatselt hoopis teistsuguse territoriaalse jaotuse.

Anda pühkis türbivarrukaga põske. Näonahk lõi õhetama, plekk hõõrdus triibuks. «Vabandan. Töö on niisugune. Kinni on võetud Arthur Bannister. Kui ma ei eksi, siis te kohtusite täna umbes tund aega tagasi.»

Haled Smith mäletas hästi seda trullakat habemikku, kes siin maad ja ilmad kokku jahvatas, aga oli jätnud midagi väärtuslikkugi — oma nutika desarmeerimisettepaneku. Selles sisaldus võimalus, millist autor polnud ise märganud — võimalus neutraalsetel väikesuurkorrustel tõusta ülepaabelise poliitika areenile. Las suursuurkorrused hävitavad relvad, meie aga moderniseerime oma armee ning hakkame domineerima, mõtles Smith. Siis ei pea ma piirduma kodumaa kaardi ümber joonistamisega, võin kätte võtta kogu Paabeli atlase ja uusi korrusepiire tõmmata. «Kust sa tead seda?»

«Paps, tee, palun, nii, et ta lahti lastakse.»

«Miks?»

«Ma tahan seda.»

«Kiimled? Teie suhted on ebasündsad. Varsti muutub elu rangemaks ja teie mõlema kohal ripub iharuseparagrahv,» hoiatas Smith.

«Meie vahel pole enam mingeid suhteid. Me oleme Athiga omavahel võõrad inimesed. Juba tükk aega,» selgitas kasutütar.

«Ja ei tule?»

«Mida ei tule?»

«Suhteid! Kuidas sa aru ei saa!»

«Ma usun küll. Ma arvan, et meie vahel ei saa olema enam mingeid suhteid, kuigi see sada protsenti ei sõltu minust. Aga veidi loeb ka minu sõna,» ütles Anda.

«Kas teie kandis on juba maa värisenud?»

«Mis värisenud? Miks? Ma ei mõista sind, paps. Ath on aga väga tark mees. Ta võib sulle kasuks olla.»

«Püüan üht-teist teha. Aga ma paigutan ta sinust eemale,» lubas Smith; tema otsust mõjutasid sõnad t a r k ja k a s u k s.

«Mul ükstapuha. Võid ka paigutamata jätta,» lõi Anda Koqq käega, milles püsis tellitav mutrivõti.

Bannister istus endiselt pusspallimurul kummuli ämbril.

Tähed särasid pöörioötaevas, reproduktoreist lasti sotsialistlikke võitlusmarsse. Kuu oli kadunud prožektorite taha. Nooremteadur vaatles küüditatavate loidu massi, keda valgustati staadioni võimsate helgiheitjatega. Olid nad kõik võisse klaasipuru puistajad nagu tema, nagu proua Deboora Kassandra, nagu direktor Li? Tundus, et valiku aluseks oli vanus ja sugu. Krabatud oli peamiselt naisi ja noorukeid. Sundis tapakirg hävitama potentsiaalseid rahvastikutootjaid?

Milline apaatsus! Milline kõigega-leppimine! Nad isegi ei vestle omavahel, ei kaeba ülekohtu peale. Kas käeraudus inimene minetab isiksuse? Miks keegi ei protesteeri? Miks ei visata võikaid nalju? Miks ei uluta ega lohutata? Kõik on omaette. Või leiavad nad tuge hulgast? On miljonit pabeliiti lihtsam arreteerida kui üht?

Äkki katkes sõjaväemuusika, valjuhääldist kostis: «Tähelepanu! Kas juuresolijate juures viibib nooremteadur Arthur Bannister? Viivitamatult ilmuda läänetribüüni tunnelisse C!»

Mahalaskmine! läbistas mõte Bannisteri pead. Ei tohi minna, ei tohi end liigutamisega reetagi, siit rahvahulgast ei leia mind keegi üles, ütles endale Bannister ja imestas ise, millise kuulekusega ta püsti tõusis, pange, oma ainukese varanduse jälle kahele ahelais randmele seadis ning läänetribüüni poole kiirustas.

Ta oli tahtnud poliitikuteed, alatuseteed, poegadele hea-papa-olemise-teed alustada oma vaenlaste Li ja Deboora Kassandra elimineerimisest, aga küllap kukkus sisse, küllap konkurendid osutusid peenemateks kaabakateks, mängisid tema üle. Totalitaarses riigis kõnnivad kõik ettetrügijad köiel, kõik on ka võistlejate köiekõigutajateks. Enamik prantsatab surma, vaid mõnel on lõputul ekvilibristiteel õnne ja edu teistest kaugemale jõuda, vaid mõnel kõige suuremal vastaste köie raputajal. Tema, algaja, komistas juba esimesel sammul ja nüüd läheb vastu oma saatusele.

Bannisteri keha heitis staadionimurule kiirtena kaheksa pikka varju — neli tumedamat ja neli heledamat.

Taas mürtsusid marsihelid. Paadunud tsivilist Bannister tajus, kuidas ta jalad ise otsivad õiget rivisammu. Teel meenusid talle deklareeringud: just surra ma igatsengi; see vastik elu on ammu tüüdanud.

C-tunnelis seati Bannister kaamera ette. Asjamees fokusseeris objektiivi tema näkku, tegi klõpsti ja teatas:

«Justament seesama raisk. Põle mingit sohki!»

Valges kitlis tegelane eemaldas talt käerauad, andis valusa säärikuhoobi tagumikku ja lükkas staadionivärava taha. Kangestunud kätega Bannister lendas ninali, ämber veeres rentslisse. Tänavkoridoris ootas hõbedane, täisgondlis kaar.

«Härra Bannister, istuge siia, palun,» avas piloot hõljuki tagaukse.

Vaevamisi koperdas nooremteadur sõidukisse. Polsteristmel turgatas tal, et ta on esimest korda kaaris.

Arthur Bannister viidi Haled Smithi käsul repersonaliseerimistsentrumisse. Et aga küüditamismajapidamises ei tekiks puudujääk, vahistati Saarah, Jeus ja Joonatan Bannister. Vastavat korraldust andes pidas Smith silmas nooremteaduri distsiplineerimistki — praktika näitas, et ametnikud, kelle lähemad sugulased virelevad pantvangidena koonduslaagreis, on lojaalsemad ja innukamad.

12.

MU KALLIS ANDA! MU MÕRSJA! MU TULEVANE!

Kuhu Sa kadusid? Miks Sa endast märku ei anna? Nüüd on meie kohtumine raskem. Eile jõudsin Condorcet'sse ja kohe muretsesin korrespondentsibüroost load saata kirju. Rääkisin oma raviarsti Marc Ystadtiga. Ta on mu kunagine sõber. Kõik oleneb minust endast. Võin siit pääseda üsna kähku. Sissetulekul oli mu lojaalsusindeks 72 palli, truudusindeks 54 — vähe.

Nurusin Marcilt endale topeltannuse tablette, teen kõik, et mu positiivsed näitajad kiiremini kasvaksid. Jumal teab, et minu pööramine õigele teele ei alanud siit, repersonaliseerimistsentrumist. Oli üks juhus kuskil kaubamajas, mis tõestas mulle, et elan valesti.

Praegu vaatan palatiaknast välja. Mida ma näen?

Noorepoolne ema, õnnis ilme palgel, lükkab kaksikutesaani, viskab vilksti-pilgu madrusele. Ema pilgus on rõõm värskest lumest, kargest suvehommikust. Kuuldavasti paukuvat teil, Citys, suisa pakane. Meil on mahedam. Lapsed saanis on pakitud tibukollastesse türpidesse. Usun, et saanijalased krudisevad, igal juhul jätavad nad põrandale läikjad jutid.

Kaks kitsepeletajat tirivad kitse eemale hangedes roosipeenrast. Üks mees tirib eest, teine lükkab tagantpoolt. Loom on

kangekaelne, puristab tigedalt. Rooside õiekroonidel särab lumi.

Üle tänavkoridori avaneb kaubaliftiuks, avarates tunkedes pabeliit tassib sealt pappkastide virna. Otse palati all on vegeteriaanide baar, selle kondiitritsehhist tungib meie umbes tualetti kookide ja kõrvetatud suhkru lõhna. Kastid on kirevate embleemidega, kleepepildid jutustavad, mida mees tarib — mango- ja tomatimahlapurke. Kastikandja kaob vaateväljalt, viimasel hetkel märkan adidassuusamütsi. Oli ta sportlane? Samuti taimetoitlane? Või muigab endamisi nende fanaatikute üle seal allkorruse baaris, puistab vargsi nende toitu lihakilde?

Rivisammul astuvad kuus timukat, arkebuusid õlal. Nüüd on neil palju tööd.

Pikka salli mähitud froteehommikumantlis araablane, siniseks külmunud paljad jalad toasussides, pissitab dobermannpinšerit. Imelik, et ta pole veel välja saadetud. Mees seletab midagi koerale, õpetab vist loomale selle talituse sooritamist. Ühes jalas on tal tutiga, teises tutita suss. Tark peni ei pööra õpetussõnadele tähelepanu, hoiab peenikest, lihaselist jalga vundamendi ääres.

Naabermaja aknast klopitakse välja rüüšvaipa.

Neli meest kannavad puuri, milles magab koheva lakaga lõvi.

Kaubalifti ukse kõrvale seab end lörtsisele põrandale kaksiratsi istuma tänavakunstnik, kes santiimide eest möödujaist siluettportreid lõikab. Keegi kahe šarmantse kohvriga kõhukas härrasmees uurib majanumbreid. Ta kasukahõlmad on lahti, ülemine vestinööp puudu, lips kaelas lõdvaks lastud. Ta otsivas pilgus on enesekindlust, küllap on ta tänavaga eksinud. Mees asetab kohvrid lumele, pühib ilutaskurätikuga laubalt higi. Adidasmütsiga transporditööline tuleb otse minu alt nähtavale, läheb üle koridori, vajutab vastasseinanupule. Avanevad liftiuksed. Kabiinis hakkab mees peegli ees raha lugema.

Kamp gümnaasiumiplikasid pöörab kinno. Nende näod on tõsised, neist sirguvad korralikud väikelinnanaised. Afišš teatab, et näidatakse armastusfilmi. Krokiineiu pildil puhkab panamakaabus nooruki kaisus. Ärge seal kinosaalis oma fantaasiatega liiale minge!

Kallis Anda — endiselt tahan Sinuga abielluda. Oled Sa mulle truu olnud? Pea meeles, et mina kõrvalhüppeid ei andesta! Nüüd Sa tead, missuguses ümbruses ma elan. Condorcet on üks naljakas koht. Kolgas muidugi, ahastuse ajab peale. Kui ma olnuksin siit läbisõidul ja kell pool seitse õhtul kuulnuksin, et pean siin ööbima, siis hiljemalt kolmveerand seitse oleksin end oksa riputanud. Mind tõmbab maailmalinnadesse, ma vajan kirevust, muljete kaleidoskoopilist vaheldumist — nagu Sinagi.

Reper-tse asub linna moodi lossis. Räägitakse, et siinne hertsogisuguvõsa pidanud palees sadu aastaid saatana balle, teenreiks kohalikud maamehed. Et nii jäänud neilegi härrade veidrad kombed külge, nemadki hakanud kodudes peenikesi perverssusi juurutama. Eks lähemal ajal selgu, kas jutul on alust.

Ma ei tea, kas ma olen täna öösi pisut tukkunud või mitte. Pisut ikka olen. Armastan Sind praegu ja igavesti. Tean, kui Sa ka täna peaksid juhuslikult vastu tulema, oleksin keeletu, suudaksin vaid näpu tervituseks püsti ajada. Kirg põletab südant, traagilise paratamatuse fikseering süütab viha. Issand, ma palun, lõpeta see ükskord ära, tee mind Andast lahti!

Ma vihkan Sind, sest Sa pole mind üles otsinud, kas või sellepärast, et viisakalt jumalaga jätta. Sinu kaudu vihkan ma ennast, et Sinu nägemise läbi tekkinud hoog pole möödunud. Ma tahan, et Sul elus väga pahasti läheks, ma tean, et nii sünnib. Mina näitasin Sulle õige elu teed, ja sellest Sa lahti ei saa. Pygmalion. Su pöördumine minust on pöördumine Jumalast, kes on Su hinge läinud. Mind tallates tallad Sa tegelikult ennast, ja kord lõpetad Sa enda tallamise — pöördud minu poole, ja mis ma siis Sinuga peale hakkan? Sinu lohutuseks Sind magatama, nagu seda mu elus varemgi ette tulnud? Nii sünnib, see on ülev paratamatus, sest võitja olen ju mina, Jumal. Kuidas Sa ei adu, et mina juba põhimõtteliselt ei kaota, et minu kaotus tähendaks substantside annihileerumist? Maailm variseb kokku, linnud kukuvad okstelt ja kõikjal hõljub minu võitjavaim. Aasta, mis me koos elasime, oli küllalt Sinu lõplikuks vallutamiseks. Minus kahtlemine on Sinu küüniline ateism, mis sunnib Sind jätkama Su piinateed voodist voodisse. Iga järgmine partner on Su enesepettus, ja mida loomulikumalt Sa teda võtad, seda ehtsam on Su enesepettus. Muidugi, enesepettuse ehtsuse valaskalal püstitub suur osa kultuuri, kristlus ja pahempoolsus selle hulgas. Aga see on masohhistlik. Ja kaua inimene ikka ennast piinab? Üsna lühikest aega, sest piinamine pakub ju inimesele lõbu. Muidugi kõigub piinamine pendlina masohhismist sadismi, mis on ju üks ja seesama, aga kunagi tüdinetakse lõbust, pillerkaarile tuleb ots, pendel teeb ristivõnke ja kiigub teist teed, mille mõlemad otspunktid on helgused, mitte sadism ja masohhism. Inimene januneb tõe järele, enesepettuse pidu katkeb. Ja Sina tuled minu juurde. Algul ilmselt mitte füüsiliselt, vaid hinges, kuid mina tajun seda, ma tulen ise Sinu juurde, et kätte maksta. Jehoova pole armu-Jumal, Jehoova on kuri tapja ja põletaja. Ma ütlen: «Pühitse mulle kõik esmasündinud, kõik Iisraeli laste emakodade avajad inimestest ja lojustest — need olgu minu!»

Ajan vist segast joga, olen repersonaliseerimiskuuri mõju all. Aga kui Sa tõesti minuga abielluda tahad — nagu Sa telefonikõnes pättide punkrisse teatasid —, siis Sa kindlasti talud mu kirju. Abikaasad ikka taluvad teineteise kirju, eks?

Mida ma taotlen nende märkmetega?

Võibolla olen ma nii suuremeelne, et lasen Su enesearmastusel Su sees Sind soojendada, ja saadan selle kirja Sulle tõesti ära.

Aga vaevalt. Mul tekkisid isegi utilitaristlikud kaalutlused.

Peaks ju olema see tekst, vähemalt osa sellest nn. automaatüleskirjutus, millest nii unistasid sürrealistid, millest peavad lugu kõik freudistliku soonega psühhiaatrid. Esimesel juhul on see kunst, teisel materjal minu tundmaõppimiseks, kokku võttes nii või teisiti minu autoportree. Marc Ystadt leiab siit mooduse, kuidas minust truud kodanikku kasvatada.

Kunagi loen ma seda ise. Ja see on juba suur asi, siin on peidus meie ühtsus, vähemalt minu poolt vaadatuna. Sulle kirjutades kirjutan ma endale, Sind adressaadina nähes viskan ma pilgu peeglisse. Praegu see paraku nii ongi. Ma olen uhke, et armastusvõime minus pole kängunud. Ja asjaolul, et momendil oled objektiks Sina, on teise järgu tähtsus. Suudan armastada! Olen Sinu pärast isegi enesetapukavatsusi haudunud! Ma võin endale õlale patsutada. Ja ma annan endale täielikult aru, et adressaat peeglis pole Sina ega mina — minu ettekujutus Sinust ja endast hoopis. Ja nagu ma püüan ettekujutust Sinust reaaliale lähemale tuua, nii püüan seda endagi puhul. Ja see automaatüleskirjutus on mulle abiks, selle najal saan ma teadma ja tunnetama, kes on kes. Vaat, nihuke kasu on mul sellest toksimisest, mis naabreil on viha naha vahele ajanud.

Ent teisi armastama sundides tallad Sa oma hinge, nagu Sa tallad end minust peletades. Ja see on minu võidu algus. Lõpliku triumfini on siit muidugi pikk tee, sest Sinu masohhistlik loomus on äärmiselt rafineeritud enesepettuseks võimeline, kuid mul on teinegi trump: Sul hakkab teistega lihtsalt igav, Sa tüdined teistest kõige labasemalt, igapäevasemalt, nagu Sa enda arvates minustki tüdinesid (see oli Su enesepettus). Sa, libuverega naine, igatsed sukelduda uude seiklusesse. Su terav mõistus valib mehi, vaagib nende positsioone, seiklusjanu tõukab tagant, ja küllap oled Sa nõus iga «huvitava» partneriga, niisugusega, keda Sul veel pole olnud. Uus on põnev. Ent nii litsistunud Sa siiski pole, et kohe voodisse heita, nagu Sa vanasti tegid. Või oled? Kust mina tean.

Su nuhiks-olemine on Su südametunnistuse sünd. «Keskuse» või sedastusbüroo käskude järgi talitades otsid oma prostituudifüsioloogiale õigustust. Hea on Sul lasta endale taha keerata millegi nimel — riigitruuduse nimel. Tähendab: Sa häbened,

Sus on tärganud süüme. Enam ei loobi Sa reisi asja ees, teist taga lahti, nüüd Sa kaubitsed oma lirtsuva tupega, oled oma erikoolides treenitud nipid turule vedanud. Enam Sa ei jaga oma kušetivilumust heldelt ja maksuta, nüüd tegutsed idee nimel.

Olla abielus nuhiga! Kui hõrgutav, kui distsiplineeriv!

Minu järel noolib Su seiklushimu tundeid — mehhaaniline, külm vahekord Sind enam ei tõmba.

Sa ei aima muidugi, et tee oli ammu determineeritud, et Sind on ammu juhtinud minu poole tunded. See oli skeem, kuidas Sa mõistusega minu juurde jõuad, ja see oli tõestus, et mõistus käib alati taga. Tegelikult ihkad Sa karistust ja Su ainuke karistaja saan olla mina. Kõigi oma meeltega saad Sa tajuma, et oled teinud ülekohut Armastusele, kõikjalhõljuvale, eeterlikule Armastusele taevalaotuses ja inimhingedes, ja seda pattu Sa endale ei andesta. Mina saan olema pelgaks vahendiks, mille abil Sa püüdled end puhtaks pesta, ja mina tajun seda, et ei minu süda ega keha ei tõmba Sind, Su oma silmakirjatsemine on Sulle kallim kõigest, ja sestap minu kättemaksu koledus. Ma aheldan Su enda külge ja hakkan Sind terroriseerima, nagu Jehoova terroriseerib Iisraeli rahvast. Kust ma seda kõike tean, miks ma seda kõike tean? Aga sellepärast, et ma olen revolutsionäär — kättemaksja —, aga sellepärast, et ma olen vestelnud Jumalaga. Ja minu revolutsioon on Sinuga abiellumine, meie pulmad — minu Talvepalee vallutamine. Ja mõista: kes end vabatahtlikult, andunult terroriseerida laseb, see on Hea, kes vastu puikleb — Kuri. Ja Sina ise hakkad end väärtustama selle skaala järgi, taipamata, et mina (mitte Jehoova) olen vabadus. Nii jätkuvad Su eksirännakud isegi siis, kui Sa südames juba minuga oled, füüsiliselt mõnega, kelle Sa kuskilt liftijaamas leidnud oled. (Siin räägitakse, et Citys liftid ei tööta — kas see on tõsi?)

Ma võin oma ülbuses Sulle isegi anda retsepti minust pääsemiseks: hakka ateistiks, kalgistu ja suru endas usk maha. Siis oled minust prii, nagu iseendastki, nagu elust. Ja tegelikult Su enesehävitusinstinkt suunabki Sind kogu aeg sellele rajale, nagu ta meid kõiki suunab, aga kaua seegi kestab. Tõuseb päike, pilved sõtkuvad tuult, pimeduseriik puhutakse laiali.

Tegelikult tahaksin ma Sind tappa. Täna öösel uinutasin end mõttega, kuidas ma sihin su paljasse õlga selja tagant. Miks paljasse? Miks õlga? Pole aimugi. Oli vaid tunne, et riides inimest mõrvata on alatu. Kuul pidi Sinuni jõudma kindla nurga all, nii umbes kuuskümmend-seitsekümmend kraadi. Ka otse selja tagant tulistamine, kui kuul oleks Su kehha tunginud 90-kraadiliselt, tundus alatu.

Pläriseb kell, algab arstide keskhommikune visiit.

Nii, käisid ära. Sõber Marc surus peaarsti nähes mu kätt, too kortsutas kulmu. Ütlesin, et mu eesmärgiks on lojaalsusindeksi tõstmine. «Siis töötame ühes sihis,» vastas peaarst.

Nii, jooksen postkontorisse. Ma loodan, et side on nüüd eeskujulikum kui vanasti.

Condorcet, 11. juuli 1999 *Armastan. Ath.*

Mu kallis, kallis Anda!

Mu naaberpalatis on üksik naine. Ta on oma nime unustanud, aga Marc ütles mulle, et ta olnud vana valitsuse ajal informatsioonipresident. Võibolla sellepärast häirib teda, et ma pidevalt masinaga toksin. Temagi õgib hobuseannustes tuudusetablette, tahab ajaga sammu käia, võibolla loodab taastada endist positsiooni.

Ta usub pisidesse.

Need olevat seintes ja pragudes elutsevad päkapikusuurused heategijad, kes aitavad pabeliitidel taluda rasket saatust. Ta jätab pisidele igale poole süüa — kaevuveerele, keldriluukidele. Tal pole kahju õunakoogist ja šokolaadist. Küsisin temalt suure jalutuskäigu ajal, kas pisid ta toitu vähemalt nuusutamas käivad. See tegi ta meele mõruks, süvendas tema kontakteerumatust.

Mul puudub igasugune aim, mis toimub maailmas. Mul puudub aimgi, mis toimub siin, reper-tses.

Miks Sa ei kirjuta? Võibolla post ei liigu? Lube kirju saata jagatakse küll lahkelt.

Tahad mind reeta? Tahad oma abieluettepaneku — mille telefoni teel tegid — tagasi võtta? Teeme nõnda, et seekord reedan mina, et seekord pead sõna Sina. Ning mina reedan lapsed ja ainult ühe inimesega vahekorras olnud Saarahi, nagu ma oma teadlaseau reetnud olen. Muide, reetsin sellepärast, et mind peibutati Sinuga. Tahan Sinuga abielluda, tahan saada kaabakaks, ja mida rohkem ma rohtusid õgin, seda enam meeldib mulle olla Sinuga laulatatud lurjus.

Ma pole Sulle kirjutanud, kuidas ma jõudsin siia.

Suure kaugesõiduliftiga Bel Capaci. Oleme kupees kahekesi — mina ja mu konvoeerija. Selitasin ülemisel naril, rahu ise. Ööseks kustutati vagunituled, ninna tungis kopitanud polstri lõhn. Aknast vilkus valgus. Need olid jaamad, kus kiirlift ei peatunud. Mu saatja oli kurttumm ja kirjaoskamatu. Siinsed sanitarid ja meesõed on samasugused — räägitakse, et nüüd eelistatavat teenistusse võtmisel selliseid, et paljud rebivat endil ise keele suust, teesklevat kuulmishäireid.

Aga liftis ei tulnud mul und, ma puudutasin sõrmega lage.

See oli poleeritud vineerist. Jahe. Mõtlesin Sinu peale, Anda. Vagunisaatja hõikas pimeduses Bel Capaci nime. Liftirong peatus. Läksime maha, jäime ootama kohalikku lifti. Lõdisesime. Tema patsutas arkebuusikabale.

Perroonistiku pimedates nurkades tõmbasid mehed jäätunud okstega palmi all suitsu. Sigaretiotsad kumasid öös. Mehed vaidlesid, kõneaineks mitte poliitika, vaid puššpall. Nad kõik soovisid oma meeskonnale võitu. Külgvalgus venitas punase mütsiga jaamaülema varju hiiglaslikuks.

Tahtsin porikamakaisse külmunud külateedel ringi hulkuda. Konvoimees mõistis, raputas keelavalt pead. Pakkusin talle suitsu. Sigareti võttis ta vastu, kuid ikkagi ei lubanud mul kuhugi minna.

Altpoolt kolises lift. Šahtiuksi hoiti seal kolmanda järgu harutee teivaspeatuses pärani, ja ma märkasin, et sõitu jätkata tuleb segaliftiga — koosseisu oli haagitud kaubavaguneidki. Õnn, et meie perroonikorrusel peatus reisivagun, muidu pidanuks keerdtreppi pidi üles või alla jooksma. Vaguniseintele olid kleebitud Sinu kasuisa portreed, aga hüüdlaused olid: «Elagu Aadam-Aabraham!» Kirjuta mulle, mida see tähendab.

Siis istusime pimedas vaguninurgas puuistmel, tee kulges poolkaldu ülespoole. Köeti buržuikaga. Vastas lõikas kombeline pereema granaatõuna kaheks, andis ühe poole tütrele, teise mulle. Lihtrahvas hoolitseb alati vangide eest. Kas seemned peab ka alla neelama? küsisin. Mulle õpetati, kuidas granaatõuna süüakse.

Kolme päeva pärast saabusime lõppjaama. Seal olid inimesed julgemad, kontroll lõdvem, mõnedki olid konstrueerinud endale jalgratta. Juba jaamas võtsid noormehed oma rongilt tulnud neiud pakiraamile, sõidutasid koju.

Meil oli veel paar päeva jala minna.

Esimese öö olime lumiste väljade vahel maamajas. Küpsetati leiba. Petrooleumilamp hõõgus. Kapsalehtedesse mähitud päts võeti puulabidaga ahjust välja. Peremees lõi ette risti. Kolme sõrmega. Perenaine kallistas minust vanemat tütart. Vanaema õnnistas leiba. Vaimne leek valgustas nende elu, nad otsisid teed Jumalani.

Siin, Condorcet's, oodati mind. Marc embas. Andsin püssimehele jootraha. Ta sai allkirja minu loovutamise kohta. Just nii oligi kirjutatud: loovutanud konvoeeritava 10. juulil 1999. a.

Mul on omaette palat.

Kallis Anda! Mul on tunne, et need truudusetabletid kihutavad üles minu armastust Sinu vastu. Mõtlen siin päevad läbi Sinust, ei muust. Kas ma oma eelmises kirjas sõimasin Sind? Võtan kõik pahad sõnad tagasi. Kõik.

Sa oled siga. Su loomulikkus on kõlvatus. Oled Sa kord selle

peale tulnud, et mehest võib huvituda ilma voodita? Pärast meie seksipidu kisub Sind loomulikult tsölibaat, kuigi sa ei aimagi selle süvaolemust. Sa oled lurjus, ja Su loomulikkus ei andesta verd ja tapetud hingi, mis jäävad maha Su tantsul laipupidi. Mul on piinlik, häbi, et ma Sind armastan, et ma lihtsalt pole suutnud inimeseks jääda. Ma peaksin Sind külmalt ignoreerima. Kuidas saaksin ma Sind välja kiskuda oma hingest, mälust? Ise, endastmõista, olen väärt saatust. Olen veendunud, et kalk arvestusabielu oleks mulle kasulik, kindlustaks minu positsiooni närukaelateel. Oled ju ikkagi Korrusekorraldaja lähikondlase kasutütar.

Ma pole oma elus midagi rohkem kahetsenud kui oma armastust Sinu vastu. Jumal, anna mulle jaksu kõik see unustada, lõplikult niidid purustada! Nean päeva, mil Sa Flooriraamatukogus mind piirama hakkasid, mil see kõik algas, nean oma hinge, mis Sulle andestab. Ent: Sa pole süüdimatu, Sa oled roimar, kurjategija, kõiges oma tühises pinnapealsuses. Ja see mulle meeldib, tahan samasuguseks saada. Tajun, kuidas tabletid sisendavad mulle seda soovi, seda õndsust.

Ma tunnen Sind läbi ja lõhki, ma tean, milline Su elu oli, on ja milliseks see kujuneb. Kohati puudub Sul igasugune südameharidus, vahel pulbitseb Su taktitunne üle, tahad olla raudus ja sõltumatu, tahad, et Sind vangistatakse või Sa vangistaksid end ise. Sa lihtsalt ei aima, mis on HEA ja mis on KURI, Sulle, looduslapsele, pole seda tarviski. Siis tekib Sul kihu saada osa kõigest sellest, mida Sa ei ole, ja sukeldud pea ees sügavikesse, kus pole Su koht, aga mida Sa sukeldudes pead oma kohaks. Nii oli, on ja jääb. Ja tegelikult oled Sa kättesaamatu, kuigi Sa end vahel ise kättesaadavaks teed, oled prii oma hinges. Just selle kõige pärast võiksid näiteks meie suhted igavesti kesta, sest Sa oled vallutamatu, ja näiteks mina ei saa jätta ühtki naist enne, kui ta on vallutatud. Ka mind armastades olid Sa Sina ise, ja see meeldis mulle enim, kuigi ajas ka vihale.

Olen nagu turule Su ette laotanud oma võrdlemisi keeruka ja kompleksiderohke hinge, kui Sa oled viitsinud mu kirjad läbi lugeda, on Sul ju kõik selge. Mõtle.

Mil kombel võiksid meie suhted kas või osaliseltki taastuda, ei kujuta ma lihtsalt ette. Kõik sõltub Sinust, nagu alati. On Sind üldse keegi mees valinud? Vist mitte. Alati oled tulnud Sina, alati oled Sa läinud, seda siis kas sobival või ebasobival ajal. Kui ebasobival, pole tõenäoliselt aidanud mingid palved, mis — miks ka mitte? — pisut Su hinge puudutavad, Sulle valu teevad, aga lahkunud oled Sa ometi, sest üle kõige huvitab Sind Su enese isik, keda Sa soovid näha uues olukorras. Kõik eelnev pole süüdistus, kedagi ei saa süüdistada tema elus.

Muidugi võib öelda, et ainuüksi Su olemasolu fakt on amoraalsus, kuid seegi pole tõsi. Kui ma oleksin kristlik fanaatik, siis ähvardaksin Sind viimsepäevakohtuga, aga ma ei ole seda. Mu ilmavaade on siiski vaba, jätab igale õiguse käituda tema enese moodi, Sullegi.

Condorcet, 17. juulil 1999. a. *Armastan. Ath.*

Mu kallis, kallis Anda!

Kuidas me hakkaksime abikaasadena teineteist hoidma! Sinu kaotus on Sind väärtustanud, Sinu hind on mul nüüd teada — see on minu elu. Mul pole Sulle mitte midagi andestada. Kõik loomulik on ilus, Sinu loomulikkus kõige kaunim. Ja Sinagi ära andesta mulle mitte midagi — nii labasele pinnale me oma uusi suhteid ei seaks. Me ei hakka ette planeerima, kuidas me elame, las kõik sünnib nii, nagu sünnib. Abielu või ateljee, seks või ainult kohv ja vestlus, minu jaoks pole sel vahet — tähtis on õrnimgi niit Sinu ja minu vahel, tähtis, et Sa mind ei ole unustanud, et meie vahel oleks liitlus — kas avalik või salajane, pole kõige vähemalgi määral oluline. Tõenäoliselt saad Sa jätkama oma vaikimist, siis mõtle sellele, kallis tüdruk: viimased kirjad tulevad Sulle surnult. Muidugi kõlab see tatise ähvardusena, Sind sundseisu asetamisena, aga nii see on. Ja ilmselt oleks autum, kui ma Sulle sellest ette ei teata. Ma ei taha ka midagi välja pressida, arvan ainult, et mu armastus on nii kirglik ja võimas, et see Sinugi kunagi nakkab. Nendest armu- ja sõimukirjadest, milliseid on kümneid ja mis on poognate pikkused (olen muutunud kirjutusmasinaks), nii et Sul saab olema tükk tööd nende läbilugemisega, võid Sa üht-teist juba ise järeldada. Ja on parem, kui me oleksime elus.

Ja kui Sulle on tõesti tarvis uut kogemust — uudishimu elu ja enese vastu on head asjad —, siis mida põnevamat siin ilma peal veel saab olla kui föönіksina tuhast sündinud uus armastus? Armastus, mis on läbinud kõige rängema kannatuse- ja puhastustule? Tule tagasi halastajana, tule tagasi sõbrana, tule tagasi abikaasana, tule tagasi salasidemena.

Olen kirjutanud ja kirjutanud, ainult ja ainult kirjutanud. Veidi on piinlik Sind koormata, aga see on tablettide kõrval ainus vahend endal elu sees hoida. Kindlasti ma kordan ennast, aga mida teha? Ma ei mõtle millestki muust kui Sinust. Ma piinlen, terava noaga lõigatakse mu südant, kirehood järgnevad üksteisele. Ja nii kestab elu (ma loodan — loomuliku) lõpuni. Mõnes kirjas olen ma küll öelnud, et ma suudan Sind armastada ilma Sinuta, aga see pole nii. Mõtle selle peale, kallis Anda, tee oma otsus. Kasuta või kavalust, lükka lõplik vas-

tus maini edasi, aga ära vaiki isegi siis, kui Sulle on keelatud mulle kirjutamine, kui Sa oled kellelegi tõotanud seda mitte teha. Elu on kallim lubadusist. Elu säilimise nimel võib isegi valetada, veel enam: ollakse kohustatud valetama.

Kui kaunis, kui imepuhas oleks pärast niisugusi vapustusi kõike uuesti alustada!

Tead! Ma vaatan peeglisse ja fikseerin päevast päeva, et mu juuksed muutuvad punakamaks, habe hõredamaks ja ruugemaks. On see samuti tablettidest? Miks mitte: iga riigikord on teatud haridustaseme, temperamendi- ja iseloomutüübi väljendus, s. t., et võimu on haaranud sarnaste karakteriparameetritega isikute punt (kes omasuguseid juurde produtseerib), kindlasti on iga riigikord ka teatud pigmentatsiooni eelistus. Vasakpoolsus valib punapead.

Mu palatiseinal on kaks tõusvat graafikut. Mõlema abstsissteljel reper-tsepäevad ja kellaajad, esimese ordinaadil lojaalsuspallid, teise ordinaadil truuduspallid. Näitajaid mõõdetakse kolm korda ööpäevas, need on pidevalt kasvanud. (Sissetulemisel 72 ja 54, täna hommikul 96 ja 69 — mu raviarst Marc jääb edenguga rahule.) Usun, et lisaks lojaalsus- ja truudusnormatiividele hakkan välimuseltki lähenema korralikule ametnikule, ja peatselt võin meie palavalt armastatud Korrusekorraldajale olla kasulik. Sina mäletad mind paksuna ja musta labidhabemega — nüüd olen muutumas luiderjaks ja ruugemaks. Kas niisugune mees võib Sinule meeldida?

Miks Sa mulle ei kirjuta? Teata vähemalt, kas minu kirjad Sinuni jõuavad!

Olen oma hinge laotanud Sinu ja korrespondentsibüroo ette, kuid ma pole vist veel kirjutanud, missugune näeb välja minu päev siin repersonaliseerimistsentrumis — asutuses, ainuüksi mille olemasolu kõneleb Korrusekorraldaja humanismist ja hoolitsusest pabeliitide vastu.

Äratus 6.30. Dressid selga, kindad kätte, sallid kaela; lossikoridoride müdisedes jookseme parki tenniseplatsile. Rivistus. Läbi lumiste täislehtis kaskede paistab pilvede vahelt kuu — nad on talve teinud ka valgusrežiimiga, päike tõuseb hilja, hommikud on kõlepimedad, kuu roidunud kuma häilib kaaspatsientide nägudel. Taevavõlvil siravad koidutähed.

«Järjest loe!»-ajal mõtlen Sinu peale. Painutusharjutused. Viisteist puusaringi, kolmkümmend käteringi, kümme kükkhüpet krudiseval lumel. Seitse pumpamist, plaksuga! Sörk kaasikus — instruktor ees, meie kahlame läbi sinakashelkjate hangede talle järele. Naistel veidi lühem maa. Duširuum on luksuslik — kahhelkivid, veemassaaž, bideed, sirmi tagant kostavad naiste kilked. Mõtlen selle peale, kuidas Sina end vanalinnaateljee vannitoakorrusel armastasid küürida.

Esimene kontroll. Siseneme ükshaaval röntgeniputkasse, andurid mõõdavad seise. Mõned on öösel näinud Korrusekorraldaja-vastaseid unenägusid, nende indeksid on õhtuga võrreldes langenud. Neil tuleb kirjutada seletused. Ei mingit pragamist, tohtrid on mõistlikud, suurendavad psühhofarmakonide doose. Mind harilikult kiidetakse, mu mõlemad graafikud kasvavad tõesti jõudsalt.

Hommikusöök on häärberi ballisaalis. Valged marmorsambad, tilisevad piilühtrid, siserõdud, kakskümmend viis lauda, igas kaks daami ja kaks härrat, kõik haiglafroteekitlites. Jutuajamine on keelatud, samuti sügavalt silmavaatamine. Mustade põllekestega ettekandjad toovad kandikuil droogid. Mul, nagu ma vist juba kirjutasin, on tänu tutvusele topeltportsjon. Peame üksteist valvama, et keegi hinnalist rohtu kõrvale ei puistaks. Droogid on pillides, maitse meenutab aaloed. Mõru meki keelelt pühivad apelsinid ja šokolaad — need on hommikueineks.

Esimene hüpnoosiseanss. Marc uinutab mind oma kabinetis magama, küsitleb ja sugereerib tarvilikku meelsust. Ma ei tea, mida ma talle vastan, küllap lobisen Sinustki. Salvestusi ta mul kuulata ei luba. Aga ma usaldan teda.

Kallis Anda! Sinu nime kirjutades kõrvetas mind leek.

Väga tahaksin Sind näha. Kas või eemalt.

Kuidas võisin ma Citys mitte tabada, et Sa oled mu elu? Ka Citys jätsid Sa mind kaks korda maha — mul oli valus ja halb, kuid mu sees ei toimunud mitte midagi sarnast mis praegu. Kõik mu kehas on segi pööratud. Mu kõrvalpilk siiski imestab: kuidas saab armastus tekitada füüsilist valu, kuidas saab ta mõjuda kõhu sisse? Mida ütlevad selle kohta keemikud, anatoomid ja muud materialistid?

Mind ennast hirmutab tõdemus, et see võib sündida. Arvan, et nii algab vabatahtlik elust lahkumine: ma ise pean ennast võimeliseks seda tegema, ja mu keha kattub jubeda hirmuga. Mõte, et varsti mind enam pole, on mulle omaseks saanud. Kõige õudsem on vist praegu tõik, et see kiri võib saada surmaeelseks. On ju kaunis komme niisugusi kirjutada. Ja ometi polnud see algul niisugusena kavatsetud. Sama surmasööst, surmaihalus on mind haaranud, mis ööselgi. Issand Jumal, ma lähen, ma tahan minna. Aa, vaid üks asi ei meeldi selle juures mulle, ei meeldinud ööselgi. Muide, Citys me rääkisime Sinuga teemal: Sa ütlesid, et sul on ükskõik, mis juhtub Sinu kehaga. Aga minul ei ole. Ma ei taha, et mu laip vedeleks siin mõne aja.

Öö. Taas uneta, ent märksa rahulikum. Vaid aegajalt käib läbi rindkere tuline jutt või hakkab kõhus keerama, haaran siis kohe tableti järele. Neid on Marc mulle jätnud valgeid ja kollaseid, musti ja pruune, seibi- ja kapslikujulisi.

Ei oska öelda, kas on hea või halb, et ma elama jäin. Tagantjärele tekivad muidugi kahtlused.

Ma olen enda peale solvunud, et ma armastan Sind. Kuidas ma ei leia vähemalt mehisust sellest vaikida? Ikka veeretan ma etteheitvaid sõnu Sinu pihta, anun kaastunnet. Häbi peaks mul olema! Lõpp tulgu sellele! Ja mu enesetapp oleks kõige nirum tegu — sellega tahtnuksin ma Sind nagu ümber veenda, mida Sa pole väärt. Mul on hea meel, et see ei juhtunud momendil, mil see oli juhtumas. Et ma ei löönud Sulle allapoole vööd, et ei kasutanud viimset argumenti. Ja enese ees on piinlik, et ma pole Sust ikka lahti. Tahaks endale valetada, aga kui ma hakkan endale kordama: ma ei armasta Andat, ma ei armasta Andat, ma ei armasta Andat, siis tõstab kogu mu sisemus mässu.

Aga huvitav, miks ma siiski täiesti vabatahtlikult rahuldan Sinu uudishimu, saadan Sulle sellegi kirja lugeda? Häbi, häbi!

Kõigist Sinu omadusist on domineerivaim uudishimu. Just sellepärast lendled Sa mehe juurest mehe juurde, just sellepärast tuled Sa vastu minu palvele mitte katkestada päriselt suhteid. Et vaatame, mis saab. Uudishimu on väga väiklane, eriti eraelu vastu. Kas Keskus Sulle seda ei õpeta?

Uus atakk, uued tabletid. Kuigi ma ei soovi, et kiri sündsusetult pikaks venib, jätkan haavatu privileegidele toetudes.

Ja sa ei hoia omi vahekordi ainult endale! Kas Sa tõesti mõtled, et . . .

Härra Freud kirjutab oma perversiteetide-raamatus sellisest rõlgusest palju, see on üks tema lemmikvaldasid. On mehi, kes erektsiooni saavutavad ainult teadmisel, et just enne teda oli sinna kastetud üks teise mehe riist. Pead mind samasuguseks? On mehi, kes selle teadmisel, uskumisel, lootmisel nuusutavad. Nad võivad erektsiooni ja ejakulatsioonini jõuda ja võivad ka mitte, igal juhul naudingu saavad nad kätte. Aga ilma erektsioonita nauding on ju küllaltki egoistlik, see jätab partneri ilma. Ma võiksin loetelu jätkata, need leheküljed on mul küllaltki hästi meeles, ent katkestan, kuna mind ei huvita Sinu partnerid, vaid Sina. Pea vaid kõrva taga: mees, kes pole võimeline, on oma süvaolemuses egoist, talle ei lähe teine korda kõige ürgsemas ja absoluutsemas mõttes. Ent Sinu eksperimenteerimisiha, kogemustejaht noolib sihukesigi, neid turgutad Sa oma juttudega sama päeva vahekordadest.

Sa oled minu suhtes alatu, käitud lausa lurjuslikult, ja mul on enda ees häbi, et oma südames annan ma Sulle andeks.

Condorcet, repersonaliseerimistsentrum, 29. juuli 1999. a.

Armastan. Ath.

Mu kallis, kallis Anda!

See on mu saja esimene kiri Sulle. Lube on varuks veel 26.

Tagatipuks jäin haigeks. Palavik, krambid. Vaevalt, et olen külmetustõves. Tõenäoliselt on vappehood organismi kaitsereaktsioon tablettide ja ravikuuri vastu. Ka Marc arvas nõnda. Olen hommikuvõimlemisest ja veeprotseduuridest vabastatud.

Taas ründas mind atakk, taas neelasin pihutäie tablette ja on hea. On the way — *t e e l inglise keeles, see on slängitermin narkootilise uima kohta. Olen kõigega rahul; meenuvad paar teadlast, kes oma suremise fikseerisid — kes luges diktofoni, kes kirjutas üles, mida nad suremise ajal tundsid. Mina tegelen ju samaga.*

Mängib Bach — orel, pateeti ka. Ka minu tundeis on ülevust. Ka mina olen ju sissepoole uudishimulik nagu Sina. Ka mind huvitab, mis toimub, saab toimuma. Ja väiklast surma ei soovi ma ei endale ega kellelegi teisele. Ning surm Sinu pärast olnuks väiklane. Milline mõnu peitub ainuüksi tablettides — in the sky, *teine slängisõna sama kohta. Ma ei ole kellegi peale pahane, kogu maailm, k. a. Sina, on hea, siin on palju ruumi, võib lennelda.*

Ma armastan inimesi, nende igapäevane askeldustemaailm on mulle kallis. Mul pole kellestki kahju, ma ei tunne kellelegi kaasa, ei vihka kedagi — ma olen kõigiga üks, identne maailma ja iseendaga. Ja just seda olen ma otsinud siinpool piiri. Ja nüüd olen ma selle leidnud. Tehke, mis te tahate, tehke isegi vastu oma tahtmist, mina teist ei loobu!

Muust kui labiilsest närvisüsteemist mu märkmed ei kõnele — täielikust masendusest totaalse inimarmastuseni, kättemaksuihast andeksannini, surmatungist elujanuni kõigub mu meeleolu. On see normaalne? On kustumas mu teadvus?

Või on see kõik repersonalisatsioon?

Täna hommikul juhtus säärane kentsakas lugu. Marc Ystadt — mu sõber — tõi mu palatisse plastmassist prügiämbri, sinise ning kaarja, valget värvi looksangaga. Unustasid selle pusspallistaadionile, vennas, ütles Marc. Misasja? kohkusin mina. See on sinu ämber, see on pärit sinu uuslinnakodust, Saarahi, su naise köögist, jätkas Marc. Ei, ma pole seda asja varem näinud, ma pole kunagi pusspalli mänginud, vaidlesin vastu. Kuidas on su nimi? päris Marc. Johannes Maron, vastasin mina, ma ei mõista, kuidas arst võib unustada oma patsiendi nime.

Kui ma õigesti mäletan, jäi ühes eelmises kirjas, kaua-kaua aega tagasi, pooleli siinse luksuslaatsareti päevarežiimi kirjeldus. Katkes see hommikuse hüpnoosiseansi kohalt. Usun, et ma ei rääkinud, mida ma tunnen selle järel.

Sinuga, Anda, nelja silma all olles, on Bannister jutlustanud

aususemanifeste, on deklareerinud omakasupüüdmatust. Aga on vaikinud maha ühe peatüki oma elust. Nimelt olen olnud välismaal meeveemajas nõudepesija, kelner ja oober. Olen kundesid ja peremeest petnud, ripsutanud tiiba peremehe nelja naisega. Juhtus see gümnaasiumi ja ülikooli vahel. Kuulusin koguni maffiasse, ajasime labidaga raha kokku. Ja pärast hüpnoosi tunnengi, et minust peletatakse mu võõrkeha, mu võõrhing Arthur Bannister, kes Sulle aususemanifestidega maad ja ilmad kokku valetas, kes keeldus pommi viskamast, et olen taas väike tragi lurjus, punapäine Johannes Maron, keda huvitavad ainult ülestöötamine, raha ja sidemed. Tean: säärane ongi lojaalsus, Marci poolt sugereeritav lojaalsus!

Seansi järel tuleb vaba aeg. Skulptuurigaleriis on pinksilaud, toksime. See endine informatsioonipresident on kõva käsi, kuigi teeb sohki ja servib peost. Sealt tõrjumatud vindipallingud, nendega teenib naine üle poole punktidest. Ei kõlba talle märkust teha — ta positsioon, kuigi endine positsioon, on liiga kõrge. Räägitakse, et ta olevat Miitinguerakonna siseerakonna liige. Üks timukas on jälle ületamatu vedelas kabes — eile lõin talt korraga kuus nuppu maha ja muidugi kaotasin. Pisut meelega. Koroonas ja piljardis oli juba Bannister koba.

Seejärel roogime pargis lund. Seda nimetatakse tööraviks. Labidad on viletsad, varred murduvad.

Lõunasöök on 5-käiguline! Huvitav, kes mu ülalpidamise kinni maksab? Üks endine intiimala tšinovnik ütles, et arve saadetakse töökoha ametiühingule, minu puhul siis Tõelise Ajaloo Loomise Instituuti. Kujutan ette direktor Li ja proua Deboora Kassandra vahkviha — paras neile! Aga ma pole ametiühingu liige!

Jälle indeksitemõõtmine. Lõunased näidud on reeglina kõrgemad hommikusest. Minul täna — 101 ja 75. Protseduurid mõjuvad.

Südamepuistamine hüpnoosikuuri ajal. Marc näeb mu kallal vaeva. Varsti olen ma Korrusekorraldajale vastuvõetav — Marc arvas, et see võib juhtuda sügiskarnevaliks. Et just siis pean sooritama proovitöö. Selle sisu on esialgu loomulikult saladus.

Anda, hiljemalt 23. septembril näeme!

Õhtuti valvan telefoni juures. Äkki Sa helistad oma Johhile? Aga ei. Pead Sa mind ikka Bannisteriks? Kõigile helistatakse, mulle mitte. Palatisse tulles pistan sõrme läbi mulgu postkasti — küüs puudutab lauda. Miks Sa ei kirjuta? Ise Sa ütlesid — kui Bannister Sinuga viimast korda vahekorras oli —, et Su uus on Johannes Maron, numbriinstituudi teadur, terrorismi ja kunstide uurija. Kas sa ei mäleta?

Oli mis oli, on nagu on. Ma ei heida Sulle Bannisteri ette,

ma ei hakka tuhnima Sinu seksuaalses minevikus. Mina ei ole tagantjärele kiivas nagu enamik mehi, pealegi on Sinu positsiooniga naisele mõndagi lubatud. Mulle on vaja Sind kui partiid, mõistad, kallim?

Condorcet, 12. aug. 1999. a.

Ootan, Johannes Maron

Lustlik lirva, rõõmus nümfomaan!

Su loomuse põhijooneks on jälkus, käitumine liigub mööda liiderlikkuse vagu. Kindlasti igatsesid ja igatsed praegugi minu surma. Et hea küll, kui on tola, kellel on kalduvus raskepärasusele ja enesetapumaaniale, lasku käia. Huvitav, mida ma pärast seda mõtlen? Pisut jube on, vahest on see mulle liiga ränk üleelamus, aga seda põnevam.

Seda rohkem see Sind tõmbab.

Su reied on diktatuuri teenistuses, Su tupp märgub isevalitsust pooldades, Su häbememokad avanevad üksmeelsust ja ühehäälsust kuulutades! Kuidas Sa joobud? Saavutad Sa füüsilise või vaimse orgasmi? Teed Sa üldse nende vahet? Füüsiline oleks loomulik, vaimne angažeeritud. Kui Bannisteri fallos Sinu emakat puudutas, kas Sa mõtlesid siis oma nuhiülesannetele? Olid Sa nii võõrandunud? Või vastupidi: türanniat ümmardades oled identne iseendaga, orgasmiropendusi kiljudes küünid osaduseni kurjusega?

Minagi olen nuhk: ma nuhin Bannisteri dissidentlust endas, me mõlemad oleme õilsad nuhid, teenime ideed. Mina ei ole Sinuga vahekorras olnud, aga Sa oled seda mulle lubanud — mäletad, kui Sa minus tollal peitunud Bannisteri hülgasid, siis ütlesid, et Su uus partner olen mina.

Ma olen röövel, ma olen pommiloopija, ma olen omakasupüüdlik revolutsionäär, kelleks mul käskis hakata Jumal — toosama, mõttest kellele või kelle väljamõtlemisest algab allumisevõlu, algab juhikultus pabeliidi hinges, ja mida meie, fašistid-stalinistid, kasutame enese ülesupitamiseks.

Mind tõmbab võim, ma ei varja seda. Mu soov teisi piinata on pärit enesepiinamisest, on pärit Bannisterist, kes oli tatise demokraatia poolt. Tahan jagada ressoore, portfelle ja kabinette, olgu see pealegi ühelt poolt lapsik ja teiselt poolt riiklik, mis tegelikult on üks ja seesama. Ei! See ei ole üks ja seesama, minus mõnevõrra säilinud Bannister arvas, et see on üks ja seesama.

Mu prostituudist mõrsja! Minagi unistan prostitutsioonist,

kuna igasugune enesemüümine sisaldab endas ahvatleva riski hingekriipiva võlu — mängurluse —, eales Sa ei aima, kas müüd end kasuga või kasuta. Aga ei: aparatšiklikkuse raudsed reeglid garanteerivad prostitutsioonile edu, välistavad lõbusa riski.

Meie ei anna võimu käest! Me oleme kurjuse ja vihkamise poolt! Me oleme terrori poolt! Me oleme sodomasohhismi poolt! Terroriseerides teisi, terroriseerime ka ennast, ja just seda me taotleme.

Tule, libu, mulle mehele, korraldame Saatana balli, peame maha kurjuse pulmad!

Condorcet, 12. aug. 1999, keskpäev. Vihkan. J. Maron

Mu kallis, mu kallis Anda!

On tarvis teha midagi suurt ja üllast, see puhastab hinge. Tahan tagasi võtta sõimusõnad Su pihta. On nagu on. Igat võib nimetada mitmeti, sõltuvalt nimetaja meeleolust. Elu kui niisugust nimetamine ei paranda, küll aga võivad roppused tunnistada nimetaja tigedust. Ja tigedus räägib madalast südamekultuurist. Olgem suuremeelsed, ja mitte ainult teiste, vaid ka enda vastu. See viimane on muide ränk, kuid selle eest aristokraatlik. Tolerantsus enda vastu on üks hingekultuuri tipp. Püüelgem vähemalt selle poole.

Aga mida ma Sinust siiski arvan?

Nii kindlalt kui Jumal taevas, ei näe ma meie uutes suhetes Sinus voodipartnerit, vaid tõsist, asjalikku seltsimeest, kellega vestelda, kelle muresid jagada, kellele toetust ulatades ise toetuda.

Ma armastan Sind kõigi Sinu ettevõtmistega, tujude ja eesmärkidega. Ma ei käi oma suuremeelsusega peale. Ma pole põrmugi solvunud, kui Sa pakutu tagasi lükkad, Sinu vaba tahe on mulle püha. Ma ei saa Sult midagi välja pinnima, nagu ma ise hakkan hoiduma teemadest, mis võiksid Sind mingil moel riivata. Me saaksime endile näidata, et olla inimene tähendab inimsust, teineteise õiguste austamist. Meie suhted saaksid olema tõeliselt üllad. Ja ma tean: nii Sina kui mina oleme selleks võimelised, meis Sinuga peitub midagi suurt, taevalikku.

Sul poleks vähimatki kohustust ateljeesse tulla. Me ei saa kunagi teineteist kohustama. Me ei piira teineteist, me ei ole tüliks. Tuled, kunas soovid, võid mind kutsuda ja kutsumata jätta, ja kui ma seal ees olen, saan ma Sinu tulles alati küsima: vahest vajad üksindust? Ja ma ei tee seda pealetükkivas masohhismis, vaid tõelises Sinu priiuse austamises, ja ma võtan endale täpselt samasuguse vabaduse. Me saame ise imestama,

milliseks suuruseks on võimeline inimene, me saame oma suhete üle veidi uhked olema. Ja me rikastame teineteist, nagu me seda siiani teinud oleme, aga siis vaid heas suunas, tõelise kõrguse, puhtuse, briljantsuse suunas.

Kinnitan seda kõike verega.

Aga kui ma täpselt meenutama hakkan, on assotsiatsioonisööstud ikka ja jälle katkestanud mu kirjelduse siinsest asutusest. Kuhu ma viimane kord pooleli jäingi? Ei mäletagi enam. Hommikuvõimlemisest, lõunasöögist ja pinksimängust jutustasin, seda küll. Ka raviprotseduuridest, kuigi see kõik on ääretult salajane nagu repersonaliseerimistsentrum ise.

Aga kes siin üldse on?

Mõnes mõttes on asutus kõrgete ja poolkõrgete ametnike puhkekoduks, meid on siin täpselt viiskümmend naist ja viiskümmend meest. Julgen oletada, miks olen siia sattunud mina — hiljuti usaldati mulle riiklikult tähtsa tellimuse täitmine, ju on minuga rahule jäädud. Tegin paari päevaga ära terve instituudi töö — üksinda ja mingil määral räpakalt, küllap kiirustamisest sündinud vigade tõttu on mulle määratud ravi.

Kuule, Anda! Mis toimub «väljas»? Meile ei käi ei ajalehed, meil pole ei raadiot ega telekat. Päevaplaanis on poliitloengud, kuid neid ei peeta. Oleme maailmast täielikult isoleeritud. Aga täna lammutasime lumerookimise asemel Korrusekorraldaja kuju, mis kõrgus pargis. Olin juba varemgi täheldanud, et ausammas oli üsna hooletusse jäetud — ei hõõrutud läikima ordeneid, ei vahetatud tuultest rebitud mundrit. Pagunid tilbendasid, vöö kõlkus.

Aga muidugi julgeti lammutada vaid kollektiivselt — informatsioonipresident (kaval ja nutikas naine) näiteks nõudis, et korralduse andja — peaarst — võtaks isiklikult osa. Ta saavutaski oma tahtmise. Ka olid platsis kuraator, kohaliku aktsioonkonna ninamees, konstaabel, mitmete seltside esindajad. Nii me rebisimegi Kõikide Pabeliitide Isal seljast marssalimundri ja raiusime betoonkuju raudkangidega tükkideks. Ise värisesime, kartsime, et tegemist on riukaga, mille eest meil tuleb valusalt maksta. Elame, näeme. Riigimehe kõrv kukkus veel Marci varbale. Mu raviarst kiljatas ja lubas endale säärase nalja: olen amorfse režiimi viimane ohver.

Mida see kõik tähendab? Miks Sa ei kirjuta? Sa tead ju, et ma olen alati olnud poliitikast väga huvitatud.

Aga huvitav: lõhkumise järel hüppas mu lojaalsusindeks 121-le ja truudusenäit 109-le. Kohalikus edetabelis olen vastavalt viieteistkümnes ja seitsmeteistkümnes.

Vaikne ja õnnis õhtu. Põleb kaks küünalt — Sinu ja minu oma.

Lootusetu armastus on kauneim. Pisarad puhastavad hinge. Tume teadmatus õilistab.

Kui Sa praegu tuleksid, võiksime koos vaikida, vaikides võiksid Sa ka lahkuda. Oleme palju üle elanud, milleks sõnad? Istuksime küünlavalgel ja muheleksime. Nii mõndagi on juhtunud.

Pole tähtis, mida toob tulevik. Surm, õnn, edasine virelemine — kõik nad on võrdsed. On õhtu, on armastus. Hingepõhjas kumab jumaliku andeksanni tunne. Aga kellele, millele andeks anda? Pole ju halba juhtunud. Sügav mõistmine südames, nukrus meeles. Küünlaleegid võbisevad, heidavad varje, viiulid ja naiskvartett kuulutavad andumust igavikule, Jumalale. Elusoov on kustunud, püüdlemine tundub väiklase siplemisena paratamatuse ülevuse kõrval. Pole kurbust, pole ahastust, pole soove. Mida igatsedagi? Sinust vabanemist? Elu, nagu see oli enne Sind? Ei iialgi!

Parem mitte mõelda, vaikida mõtteis. Las muusika voogab hinge, tekitab armastust.

Õues hääbuvad hääled. Inimestel algab koduelu. Koerad hauguvad. Eshatoloogia, apokalüptika. Nii algab maailma viimane öö.

Isiklik lõpp on ka maailma lõpp.

Parim, mis oleks võinud olla — minu olematus. Aga siis poleks Sind, tänast õhtut.

Tean, et kõik jääb alles. See on mulle sisendunud. Tean, et see teadmine ei muuda vähimatki. Ma ei taha Sind rebida välja Su armastusest, küllap on see Sulle sama püha kui minu oma mulle.

Aga siiski. Kui Sa praegu tuleksid . . .

Parem olnuks jääda sündimata.

Ela, Anda, oma elu, ma toetan Sind eemalt. Sinu rõõm on minu rõõmgi, Su kordaminekud tõestavad, et maailm on õiglane.

Mulle jääb kirgastus.

Ma ei valeta. Ma ei ole silmakirjalik. Ma ei ole variser. Ma armastan.

Condorcet, 12. aug. 1999, õhtul *Igavesti Sinu Johh*

13.

PÄEV ALGAB MOMENDIL. TA EDUTEE PEAB JÄTkuma, sõnas endale Johannes Maron, sirutas käe kasarmuvillase teki alt välja ja vajutas äratuskellanupule, et mõne minuti pärast kostev tirin meeleolu ei rikuks, olude kõikvõimsust ei tunnistaks.

Et ta ei sarnaneks lihtsurelikule, keda kell tööle käsib. Tema tuleb endaga ise toime, ja päris kenasti kohe.

Kolmekümneviiene, laia kummipaela ja punaste küljetriipudega läikvalgetes trussikutes mees süütas lugemistule, libistas end narilt maha. Anda nohises, sikutas ülemisel koikul unes huupi enda peale tekki. Maroni ülakeha oli paljas, seljal punetas vagu voodilinakortsust. Mees riietus spordirõivaisse, laskus ühiselamutoa esikukorrusele. Laualt võttis ta otsmikulambi, seadis selle laubale.

Ta saatus, ta renomee, ta edu on ta enese kätes, mõtles Johannes Maron uksest väljudes.

Kolmandal sammul alustas ta sörki.

Tänavkoridor, mis endise, nüüd purustatud liftijaama ja saalväljakuni viis, kõmises. Kiirtevihk hüples, valgustas kord seinakurve kaugel ees, kord jalgeesist. Maron jooksis ettevaatlikult. Mõnel üürnikul, kaasteaduril, — teisi inimesi selles mademeblokis vist ei elanud — oli kombeks uste kõrvale asetada kaste ja paunasid, kõik korralikult ketis ja tabadega kinni. Neile võis komistada.

On ennastalandav kukkuda ninali. Ja vahest on nad meelega seadnud tõkkeid tema teele.

Kuidas nad võisid end reeta oma kartulikottidega? Kartulihaisused, kutsus neid Maron. Tema viibib siin urkas ajutiselt, tema ees on avaramad perspektiivid. Hädad on hädaliste jaoks, aidata võib sind ainult üks inimene — sina ise.

Väljakuulutatud võrdsus on nipp kogu rikkuse endale kahmamiseks.

Mees tundis end uhke üksildasena pimedas öös, eemal ja vabana teistest. Kehtis liikluskeeld, tema oli väljas; teised magasid, tema juba teostas ennast. See sisendas eneseusku, lootust suurte ja salajaste plaanide kordaminekuks.

Kolme varrukatriibuga dressi siid paitas unest hella nahka. Jooksukingad püsisid jalas valatult, ei hõõrumist ega pitsitamist. See lisas väärikustunnet. Enesehaletsemine käigu põrgu, raskused on selleks, et neid murda.

Sammassaalväljakul, liftijaama ja trepitõusu ees, hõõgusid laetuled öörežiimil. Jätta tänavkoridoride ristumiskohtadesse hämarat valgust oli üks politseilikke kavalusi. Maron alustas siin harjutusi. Täna oli kolmapäev, täna oli ta virgunud enne äratuskella, täna sooritas ta gruppi B.

Seintetorudes kumises öiselt, laes koputas metronoom.

Pikapeale oli suvetalv andnud järele. Ta oli Condorcet'st, repersonaliseerimistsentrumist, Citysse saabunud juba septembri keskel, samal päeval oli kuulutusetulpadele kleebitud korraldus seada termomeetrinäidud nulli peale. Lõuna paiku sulas, öö külmetas loigud.

Mehe liikmed naksusid, torujad ja looklevad luminestsentslambid sirisesid, muutsid ruumi sügavusmõõdet ja värve, heitsid tuhme valguslaike sammastele. Marmor läikis laisalt ja matjalt, meenutas voodi õdu.

Tema juba ennast töö juurest eemale meelitada ei lase.

Õhtuti peeti sellel ümmargusel ja klassitsistlikul saalväljakul miitinguid, varahommikul valitses siin tema, Maron.

Siia kuulub kord ja distsipliin, kaval eneseloomine, sunnitud teesklemine ja oma tõeliste eesmärkide varjamine. Klassitsism on rituaalide teater, maskeraad. Klassitsism on valetamine olukorras, kus kõik teavad, et sa valetad. Klassitsism on fassaad, mille taga varastatakse ja tapetakse.

Maron oli saanud ka paleedesse. Sealsed tööpaigad olid ruumipäigutusega distantseeritud, distantsi pikkus oli korrelatsioonis võimu suuruse ja võimu teostamise meetoditega. Võimu suurus jälle sõltus alatusest, südametunnistuse mahatallamisest. Suur mees on alati omaette, tema laua juurde tullakse mööda pikka vaipa. Kehvad hirmuvad teel, viskavad peast riukad, ausad palvedki.

Arhitektid on õppinud looma hierarhiatunnet. Selle eest neile makstaksegi. Arhitektuur pole muud kui sootsiumi kogemuste ja vajaduste väljendamine mahtude staatilises keeles.

32 kükkhüpet, 32 puusaringi, 32 seljapainutust, 32 reiesirutust — kompleks kümnest harjutusest, mille tema vanust ja füüsilist vormi arvestades oli talle kokku pannud ta kunagine sõber ja hiljutine raviarst Marc Ystadt.

Samasugune kaabakas nagu temagi. Ja muidugi polnud nad liitlased. Kellega siin üldse liitlane olla? Kõik kaebavad ja nuhivad.

Aga nüüd läks ta liiale — sääraseid asju ei tohi verbaliseeritult mõelda, ja kui, siis ainult jooksu pealt, mõtetelugemismasina andur võib mõne samba varjust olla temale sihitud. Mida lähemale võimule sa jõuad, seda rohkem sind kontrollitakse.

Aga võibolla pole siiski sihukese masina loomiseni jõutud?

Ennast tuli siiski vaos hoida, ennast tuli turgutada pisikeste edusammudega, neid tuli endale parajal hetkel ette sööta, pisut enda tarvis ülegi tähtsustada. Ent mõõdukalt. Ei mingit peapööritust! Töötahe püsis ainult edul, ükskõik kas illusioonil, reaalsel edul täna või reaalsel edul tulevikus. Tema ometi polnud tühja rabav tuiam, ta oli oma kolmekümne viiendal eluaastal õppinud eristama peibutisi kindlatest võimalustest. Bannisterina oli ta lollusi teinud ja lollusi mõelnud, praegu oli piinlik. Bannisterina oli ta püüdnud profiiti lõigata riigivastasusega.

Maron asus põhinumbri kallale — jooks trepist üles, 18 vahe-

korrust kõrgemale sellest vahekorrusest, kus ta elas. Siin oli ta ühendanud rituaali — mida muud ta hommikuvõimlemine siis on? — töö ning sugestiivse teraapiaga. Taas valgustas teed otsmikulamp. Iga sammu juurde kuulus itaaliakeelne idioom: *dall'a al fio* (algusest lõpuni), *essere all'a* (algusest pihta), *essere a e z* (olla alfa ja oomega), *campare mill'anni, reggere a coppella, avere piú da fare che a un par di nozze.* Keeli on ta alati armastanud õppida, õppis juba nõudepesijana, õppis kelnerina, õppis ooberinagi kauges kolkameeveemajas, õppis hiljem ilmaränNul. Mida sa, hing, siin Paabeli keeltesegaduses ikka muud teed?

Marmorlõvide paar valvas igal käänakul, peegeldas lambihelki. Lõvide lõuad olid paokil, valged kihvad sätendasid. Valged ja näljased, aplad ja kaunid kihvad — seegi informatsioon, seegi väljendas Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse eetilisi suundumusi.

Viimased vahekorrused. Siin hõngus veel kõle tuul hiljutisest suvetalvest. Hangunud basaltlaavakihile põrandal oli öö jooksul jääkoorik peale külmetanud. Tema, Maroni, oli Anda kasuisa kõigist neist jõledusist, mis Korrusekorraldaja jõugud Citys olid korraldanud, päästnud — vaat kui kasulikud on kõrged tutvused. Ja tal ei ole piinlik, ta pressib edaspidigi üht-teist välja. Huntide seas ulu hundina.

Inforikkad iilid panid higise naha värisema. Maron tiris oma keha lõõtsutades, astmekaupa jalgu järele vedades. *Fare il bello e il brutto tempo* (mõjukas olema), *sapienza vecchia dà frutto nuovo, fare le stimate, perdere il respiro* (hing jäi kinni).

Maron oli üleval. Siin oli tavaline kaubaplats, trellitatud luugiga rahavahetusputka ja paar koopakauplust, kust päeval müüdi hingespüsimiseks vajalikku. Kuidas Maron vihkas säärast oleskelu — osta, maga välja ja mine tööle. Ja kõik võrdselt! Ta polnud kaugel mõttest, et niisugused inimesed tuleks võrdselt üles puua. Tema oli ideepabeliit, tema oli eneseteostaja.

Hommikuvõimleja lohistas end liftipeatusesse poenurga taga, võttis dressipükste taskust õhtul valmispandud paraja mündi, laskis selle pilusse seinas. Turnikeeuks pöördus nõksatades, mees astus perroonistikusaali. Siingi virvendas hämar valgus. Kell randmel näitas 4.12. Ta polnud hilinenud, 6.16 pidi tulema allasõitev lift.

Kahe aasta pärast keksib ta trepist üles kolm korda, alul vasakul, siis paremal, siis kahel jalal. Õige, kahe aasta pärast ta siin agulikoobastikus enam ei ela, meenutas Maron endale, ja see meenutus soojendas südant.

Perrooni terassõrestikust põrand värises, ülevalt saabus liftirong, vedurininal Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise

Rahvakorruse vapp — must koonus tipuga all valgel munal.

Lift kolistas kohalike mademete vahel, oli tühi. Polnud kordnikutki, kes eeskirjade järgi pidanuks väljuma vagunist ja kontrollima pealeastujate öölubasid. Või oli režiimi pehmendatud? Maron muigas, säärane oletus pakkus lõbu — millise hirmuvärina kutsuks saamameestel pumba juures esile igasugune pehmendamine! Aga temal endalgi! Liberaliseerimine kaotaks temagi privileegid, ja sellel ei lase ta sündida. Temagi on nüüd nomenklatuurne saamamees, ja tal pole sugugi häbi seda tunnistada.

Liftirong peatus teel tema vahemademeni kolm korda, kuid eales polnud varahommikuti uksed avanenud, keegi polnud peale tulnud. Öine liikluskeeld hoidis sõnakuuleliku ja deportéerimata jäänud rahva kella kuueni kodudes kinni.

Koristaja oli just märja lapiga üle käinud, lifti kulunud ja pragudega laudpõrandale olid joonistunud niisked kaared. Maron istus maha, toetas selja vastu kandeposti, lõdvestas raputades sääre- ja reielihaseid.

Kuulutused seintel kutsusid rahvast üles ostma obligatsioone, paljastasid tõiga, et valitsus elas üle oma võimete, mängis kohasemast kõrgemat mängu. Ja seda ajal, mil tulud x-maagist olid piiratud. Kuhu see raha läheb?

Liftivagun peatus, uks avanes vastikult seina kriipides. Johannes Maron astus perroonisõrestikule, tegi hingamis- ja ringutusharjutusi.

Laetulede hõre kett hõõgus endiselt öörežiimil, üks pirn ta selja taga välgahtas heledalt põlema, kustus siis plaksuga. Hetkeks silmas Maron oma hiigelpikka varju, mis oli veninud tänavkoridori lõpmatusse. Seik sisendas õudu.

Ühiselamutoa esikukorrusel tiris mees end paljaks, tõusis treppi mööda töökambrisse, võttis kirjutuslaualt läikivmusta mälu ja vaikse lindistusega transistorraadio, suundus vannituppa, kus viskas higilõhnase niiske dressi pesumasinasse ja avas kõik veed.

Anda oli nohistanud magada, polnud ta tulemist märganud.

Vann täitus, pesumasin mulksus, selle skaalaaknal virvendasid elektroonilised numbrid — vedelkristall; ühiselamu komandant oli küll suur varas ja altkäemaksuvõtja, kuid talle, Maronile, oli andnud viienda põlve pesija.

Maron trummeldas rinnakorvi, vaatas peeglist ja otse oma riista. Peegelpildina tundus see suurem. Miks? Kui suur oli see tegelikult?

Pulss lõi 96, Maron kõditas munandeid. See on nüüd keelatud, meenus talle dekreet number kaks ja mees eemaldas ehmatades sõrmed suguelundilt.

Maron heitis vanni, asetas raadio kõhule, keeras nuppe.

Suletud ruum tekitas turvalisusetunde, valge kahhelkivisein tundus soomusena. Vesi, milles ta keha ligunes, näis ütlevat: sa oled omaette, täiesti omaette.

Aga muidugi ei hakka ta siin onaneerima — milleski ei tohi kindel olla, ka turvalisusetunde tekkimine just siin võis olla ette arvestatud, intiimbürooski ei tööta lollid.

Veesulin summutas päevauudiseid, Maron sulges kraanid. Otsimismehhanism pidanuks programmi järgi välja peilima Kaheksasaja Üheksakümnenda Suurkorruse segatava raadiojaama, hilju pöörlev kassett lindistama terve öö selle informatsioonisaateid.

Temal, Maronil, oli Aadam-Aabrahami allkirjaga ametlik kuulamisluba.

Tema juba ei lasknud end kunagi haneks tõmmata — ka nende, Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse saateid segati teatud lainepikkustel, et meelitada poliitikahuvilisi kohalikke uudiseid jälgima. Täna ööselgi oli elektrooniline iseotsija eksinud, jäädvustanud kassetile välisjaamaks maskeerunud sisesaatja.

Maron kuulas, kuigi selle eest talle keegi ei maksnud: Aadam-Aabraham külastanud heliloojaid — koonduslaagris! teadis raadiokruttija —, õpetanud neile sümfoonilise muusika struktuuri, andnud juhendeid lähendada sümfooniat rahvamuusikale. «Rahvalaulu meloodia dünaamilisus vastab uue epohhi hingusele,» öelnud Aa-Aa. Järgnesid heliloojate vastukajad. Kõik neli, keda intervjueeriti, laususid täpselt ühtemoodi: «Ma otsustasin luua uut sümfoonilist muusikat, niisugust, mida nõuab Aa-Aa, kodumaa ja rahvas.»

Kas vihjati pühendatuile, dekodeerida oskajaile, et kultuur pannakse varsti käima? Varem väisas Aa-Aa ainult relvatehaseid.

Teine kohalik uudis teatas, et Aa-Aad ja Neitsi Maarjat külastanud kangrute delegatsioon, kes kinkinud perekonnale number 1 suurkorruse vapiga vaiba ja kes on täis otsustavust töötada veel paremini demokraatia hüvanguks.

Perekonnale number 1? See oli uus fraas. Tähendas vihje, et Aa-Aa ja Neitsi Maarja ei elanud vabaabielu? Maron mõtiskles: võimatu, et ta oleks kõrvust mööda lasknud sõnumi nende laulatuse kohta! Uudiseid anti päevas üks-kaks, need jäid meelde.

Maron tõusis vannis püsti, vesi pahises ta kehalt, punakad rinnakarvad langesid loogu. Bannisteri rinda oli katnud must karvastik.

Mees võttis käterätiriiulilt veekindlate kaantega märkmiku, uuris oma šifreeritud ülestähendusi, arvutas. Jah, kaks nädalat tagasi suhtusid teated Aa-Aa ja N-Mi kohta nagu 12:1, nädal

tagasi nagu 7:1, kolm päeva tagasi nagu 4:1, nüüd juba nagu 3:1. Kahtlemata tõestas see N-Mi poliitilise tähtsuse tõusu. Kuidas seda tõlgendada? Kas järgitakse tema eelelus loodud genealoogiat? Oli ju tal praeguseks perioodiks valitsejaks märgitud Peneranda-Kleopatra-Maarja.

Korrati eilsetki infot. Kuskil pärafloori avatud uus ja mugav liftitunnel — saavutustepropaganda oli moes, nürimeelsed ajakirjanikud treisid hoolega nuppe pisimatestki rajatistest, ja miskipärast see meeldis ülemustele. Miks? Identifitseerisid nad end ehitustega, lasksid asja nii paista, et nendegi käed on töised?

Seejärel teatas diktor, et N-M visiteeris katoliiklikku lasteaeda (ohoo, juba 2:1! fikseeris Maron) ning et Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse pangandus sammub tõusuteed.

Viimane sõnum oli eriti põhjalik, sinna juurde kuulus intervjuu Emissioonipanga peadirektoriga. Muidugi, inflatsioon galopeerib, luidoorid ja topeltpistoolid devalveeruvad, seda kõike oli tarvis hoolega varjata, sestap lobiseski direktor pikalt edusammudest Aa-Aa kõnede tundmaõppimisel, kaadri tugevdamisel ning Joosep Giblebruckeri organiseeritud vulkaanipurskest purunenud panga taastamisel. See oli selge. Aga mida sümboliseerisid sihukesed märgid nagu katoliiklus ja lasteaed? Miks need olid topitud eilsesse uudisteblokki? See jäi segaseks.

Raadio oli öösel ise mõistnud, et on paigalt nihkunud, ja oli ka ise õige jaama välja peilinud. Skaala rohesilm pilutas, Maron teritas kõrvu.

Kust mujalt kodukorruse olukorrast teada saab kui mitte võõrsilt? Rääkis Kaheksasaja Üheksakümnenda Suurkorruse segatav jaam, peen helivalija oli lindistanud üksnes diktori hääle, summutusmüra elimineerinud.

Establishment'i lasteaeda Hitleri ja Stalini tänavkoridoride nurgal, vaid kolm madet Maronist allpool, oli üleeile visatud süütepudel — hukkus 97 last, 12 kasvatajat ja 2 tuletõrjujat; öise missa ajal avati katoliiklikus katedraalis palvetajate pihta orelist kuulipildujatuli — 41 surnut ja 117 haavatut; nelja täpse lasuga oli tapetud nende suurkorruse Emissioonipanga peadirektori ihukaitsemeeskond, pankur ise röövitud, pankuri eest nõutakse ametlikus ajalehes «Hierarhia» artikli avaldamist, mille sisuks deklaratsioon, et Korrusekorraldaja Kolmas ja tema poeg Jeesus-Caesarion on elus, jätkavad võitlust võimu usurpeerinud Haled Smithi vastu, vabaduse nimel.

Kommentaargi käsitles pankuriga juhtunut, lasteaed ja palvetajad ei huvitanud kedagi.

Terrorismivastase võitluse spetsialiste hämmastanud operatsiooni kiirus ja täpsus — kogu rünnak kestnud kümme sekundit, ei ainukestki möödalasku. Oletati, et terroristide käsutuses on moodne gaasipüstol, millega pankur silmapilkselt uimastati, et too vastupanu ei osutaks. «Tuhande Neljakümne Teine Suurkorrus on lõhenenud kaheks,» jutustas välismaine, aktsendiga diktor. «Pealinna ja alumisi mademeid haldab end Aadam-Aabrahamiks nimetanud Haled Smith koos abikaasa reetnud Peneranda hertsoginnaga, ülejäänud kahte kolmandikku riigi flooridest Joosep Giblebrucker ja tema poeg Caesarion.»

Nõnda: kodumaa on poolitunud Juudaks ja Iisraeliks, Ida- ja Lääne-Roomaks, fikseeris Maron.

Ajalehtede ülevaateiski polnud pankurit unustatud. Üks kauge radikaalne leheke pakkus välja versiooni: röövimine oli lavastus, terroristid Aa-Aaga mestis, kel vaja ettekäänet uuteks repressioonideks.

Maron sirutas end püsti, hõõrus seebitatud kareda harjaga kõiki lihasegruppe, avas ringduši. Veri soontes sai hoogu, nahale tekkisid punakad sõõrid, lõdvestus valdas keha, mees oli hommikuse rituaali täitnud, nüüd ootas teda suhkruta ja kofeiiniga must kohv, töö kirjutuslaua taga.

Kahe kuu pärast pidi ta instituudi nr. 56 (kus ta nüüd vanemteadurina töötas) teaduslikule nõukogule esitama Aa-Aa tellitud uurimuse terrorismist lõppeva sajandi kuuekümnendail-seitsmekümnendail aastail, terrorismi sünnist ja filosoofiast. Maron plaanitses töö esitada ka *magister artium*'i kraadi taotlemiseks.

Käterätt ümber palja, repertses kõhnenenud kere, laskus mees vannitoakorruselt kabinetti. Tallad lirtsusid, linoleumpõrandale jäid märjad jäljed. Anda hingas sügavalt. Lugemislamp, õigemini varjuta pirn, mis klambriga nari püstipuu otsas rippus, valgustas tüdruku nägu. Suletud laud sinetasid kahkjalt, langetatud ripsmed puhkasid põseäärtel.

Neiu alasti keha kattis vaid kasarmulina. Teda hirmutas aimus, et Anda virgub ja hakkab nuruma teda enda kõrvale. Aga seda ei tohtinud. Oktoobriload olid kasutatud, novembriks polnud neid üldse õnnestunud hankida, mine tea, kuidas läheb detsembriga. Võibolla armukadetses Aa-Aa, võibolla peitus põhjus muus, miks nüüd laiendatud õigustega intiimbüroo ametnik tunaeile käsi laiutas ja kostis: «Teid, härra Maron, ei saa ma millegagi rõõmustada.»

Maron uskus nähtamatu kontrolli olemasollu.

Aga ta ei tee sellest mingit numbrit, taoline kontroll on isegi hea: tema lojaalsus tuleb ilmsiks. Mingi hõõrumise ja purske pärast ei hakka ta ometi oma karjääri rikkuma, nüüd,

mil ta lõpuks jalule on tõusnud, nüüd, mil pikk flirtimine korrusevastasusega on seljataga.

Pulss lõi 65, tervis oli korras, ta võis endale suuri eesmärke seada. Ole ainult järjekindel ja kõik tuleb rutem kui loodad. Inimkond jaguneb neiks, kes suudavad, ja neiks, kes ei suuda, ning tema, Johannes Maron, juba viimaste hulka ei kuulu. Kui palju aastaid on lennanud raisku! Kuidas ta varem ei suutnud end koguda! Amorfne režiim oli Bannisteri muutnud neurootikuks, ei pakkunud toetuspinda. Liiga palju võimalusi oli Bannisteri ees lahti. Sootsium, mis hoolitseb oma alamate eest, müürib kinni kõrvalteed ja umbkäigud, jätab valla vaid ühe — sihileviiva. Kui narrilt oli Bannister rabelnud siia-sinna! Jaa, kummati oli Bannistergi kord kauges nooruses õige otsa haaranud — siis, kui kelnerina meeveepokaale kundedele laudadele tassis. Miks pööras ta sellelt teelt ära ja hakkas jamama aususega? Lausa ime, et Bannisteri koonduslaagrisse ei pistetud, mõtles Maron.

Mingisse poliitikavahetusse ta ei usu. Diktatuur saab muutuda ainult diktatuursemaks.

Ja nüüd on tal selge, et teadlane on tegelikult teenistuja. Teadlane pole kunstnik. Aga kunstnikki on teenistuja, ei muu.

Maron tõmbas selga valge laboratooriumikitli, istus kirjutuslaua taha. Lihased surisesid mõnusalt võimlemisest, sõrgist marmortrepil, tulisest vannist, jäisest ringdušist ja käterätimassaažist. Muidugi polnud ta mingi hedonist, aga iseäranis meeldis tal kõndida vannitoa siilvaibal, mille dederoonokkad torkisid rahustavalt jalataldu — need olid tal veidi lampjad.

Korrapäraselt teritatud pliiatsid vahtisid koolatopsist välja kui sõdalaste piigid. Teise-otsa-tsälkudesse oli kirjutatud tema nimi ja kuupäev, mil kaup ostetud. Pliiats pidi kestma vähemalt kaks nädalat, vaid eriti pehmesäsilistele lubas Maron erandi. Aga selliseid tal peaaegu polnudki, tarvitagu ise oma halba kaupa. Ja milline seapesa oli valitsenud Bannisteri vanalinnaateljees! Päris hea, et laavaoja selle urka purustas.

Kirjutusmasinasse oli Maron üleeile seadnud uue, kahevärvilise ja kustutusribaga lindi. Masina, «Olivetti» firma käsitsitoote, oli ta hankinud oma töökoha, Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo 56. Instituudi varustusosakonnast, enne kätteandmist oli palutud tal sellel tippida hüüdlauseid: Elagu Aa-Aa, elagu alatusevastane liikumine, maha opositsioon!

Seif oli Maroni käeulatuses, ta valis numbrikombinatsiooni ja liigutas nikeldatud käepidet salastatud arv nõkse. Ümarlink oli tõrjuvalt jahe, parema käe sõrmed peegeldusid laialivalgunuina niklil. Udukirmes metall moonutas inimnaha värvi, muutis selle elutuks ja inetuks.

Ta ei lase tühjal-tähjal end häirida, kuigi pole eriti kena end kõverpeeglist vaadata.

Lukukeel topeltmetallukses plõksatas, avariisignaal ei jõudnud sisepolitsei keskpulti, kuna koodi ja nõksudega Maron ei eksinud.

Need on teised mehed, kes sääraste asjadega mööda panevad, need mehed kaovad vaikselt silmapiirilt. Ja kes laagrisse satub, sellel on kriips peal.

Ta võttis seifi traatriiulilt perfokaardid, need olid juba tänase peatüki jaoks loogiliselt reastatud, jäi üksnes ümbertrükkimise vaev.

Ta uuris üht mulkudega pappkaarti — ei mingit võltsingut, all paremääres oli tema ehtne allkiri. Selle väljamaalimist oli ta hakanud harjutama repertses, Andale kirju kirjutades. Nüüd oli ta veidi kahandanud suure M-i ja r-i konksude efektsust. Allkiri oli Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse eeskirjadele vastavalt täpselt riistapikkune. Liialdajaile ja originaalitsejaile pandi kähku sulg sappa, eriti neil, numbriinstituudis, ja tema, Maron, teeskles tuima ja lolli, vaikset kaasakaagutajat, usinat ametnikku; see oli mask, mis tagas edu.

Õigemini: vanad kihud sundisid seda hoiakut pidama maskiks. Nüüd pidi see olema tema stiil, ja oligi, ega Marc polnud siis tulutult tema kallal vaeva näinud.

Koduse seifi kasutaminegi oli numbriinstituudi teadureile kohustuslik. Johannes Maron oli raudkapi üle uhke. Ta pole mõni niisugune, keda ei usaldata.

Ei sallinud ta mehi, kelle paberid vedelevad pilla-palla. Neid juba salajaste materjalide juurde ei lasta.

Maron tõstis pilgu Aadam-Aabrahami portreele seinal. Roosa — daamide aluspesu tooni — ordeniteta frentš pidi sisendama usku jätkuvasse võidukusse poliitikas, kehastas Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse pabeliitkonna konsolidatsiooni. Must rist püstkrael ja kollased narmaspagunid pidid joovastama masse.

Tema, Johannes Maron, — ta ei häbene seda endale tunnistada — oli üliõpilaspäevil tões ja vaimus ühinenud igasuguste opositsiooniliste elementidega, oli jännanud koguni mingite neomorozovistidega. Nüüd püüab ta lõigata sellest profiiti — ta rihib kahtlaste meeleolude selgitamise spetsialistiks. Tal on üsna kiire — ta noorem vend Freddy on temast kaugele ette jõudnud, ja see ei sobi. Miks, pagan, eelistas ta kahtlase opositsioonimehena endale nime teha?

Nüüd on ta tollased kaaslased okastraadi taga, nende trükikodadeuksed kinni pitseeritud, arkebuusimehed pitsereid valvamas. Kohanemisvõimetus, nii nimetab ta püüdu põgeneda

reaalsusest. Eneseteostus, mille lõpp on neuroosides ja koonduslaagris. Ja ta oli taolisele lõpule väga lähedal.

Esimesena hävitatigi tollane tõeline opositsioon, et see variopositsiooni ei paljastaks, et oleks võimalik nende nimel nende vastu tegutseda.

Kavalamad sulid vanast kaadrist säilitasid kabinetid. Võibolla pidid nad selle eest maksma, võibolla koguni vasalse ametilääni senjöörilt teist korda ostma või üürima.

Tema pürib praegu peenemate ja otsustavamate mängude sfääri, nuriseda oskab igamees. Kes peale tema oleks tulnud võimaluse peale uurida terrorismi?

JOHANNES MARON PISTIS KAKS SIRGET NÄPPU VALGE laboratooriumikitli rinnataskusse, võttis nimetissõrme ja pikaantsu vahele kofeiinipulbripaki, voltis selle lahti, niristas sisu kohvitassi. Esimene sõõm forsseeritud jooki põletas huuli, Maron vaatas oma mungakambrisarnast töö- ja magamistuba.

Kahekorruseline nari, mille ülemisel koikul magas rahuldamatusest närviline ja sagedaste peavaludega Anda; kolmejalgne plastmasstaburett, millel seisis seif; laudadest ja telliskividest püstitatud raamaturiiul ja kirjutuslaud. Ei midagi liigset, tema, Maron, oli askeetlik ideeinimene, vähemalt niikaua, kui ta siin lihtvõrdsete urkas peab elama, vähemalt niikaua, kuni talle korterit pole eraldatud.

Lauakalendrilehe oli ta unustanud edasi pööramata, eile oli olnud teisipäev, 31. oktoober 1999. aasta, tänaseks oli sajandilõpp ja aastatuhandevahetus päeva võrra lähemale jõudnud. Kalendris oli veel Korrusekorraldaja-aegseid kroonutähtpäevi, need oli ta musta viltpliiatsiga maha tõmmanud.

Aga teda ootas töö, kofeiin oli hakanud mõjuma.

Perfokaardid asetsesid õiges järjekorras, kirjutusmasina klaviatuur läikis kutsuvalt madala laualambi valguses, mees alustas trükkimist —

22. mail 1967. a. süttis Tuhande Kolmekümne Kuuendal Suurkorrusel Brüsseli Keskkaubamaja.

24. mail 1967. a. levitati Berliini Vabas Ülikoolis nelja lendlehte, kõigil allkiri ESIMENE KOMMUUN. Viidates teateile, mis olevat saadud Brüsseli maoistlikult grupeeringult «Rahu ja rahvastevahelise sõpruse eest», kirjeldati ühes lendlehes Tuhande Kolmekümne Kuuenda Suurkorruse pealinnas juhtunut kui õnnestunud happeningi: «Esimest korda Paabeli ajaloos katsetati demonstratsioonide uusi vorme Brüsselis. Tohutu happeningi käigus demonstratsioonil Neljasaja Seitsmekümne Esimese Suurkorruse kaitseks loodi 22. mail päise päeva ajal Brüsseli kesklinnas sõjale lähedane olukord. Euroopa paljude aastate suurim tulekahju oli hoolikalt ette valmistatud ja lavastatud: kaubamaja ees voogasid protestirongkäigud ja peeti kõne-

sid, samal ajal kui kaubamaja sees lõhkesid viitsütikuga pommid. Operatsioon puudutas nii või teisiti nelja tuhandet inimest, närune pudupood muudeti leegi- ja suitsuookeaniks. Teadaolevail andmeil hukkus kohapeal 309 inimest, neist 157 akendest väljahüppamise läbi. Üle 1200 said põletushaavu. Müüjaid hukkus 38, põletushaavu sai neist 129. Laipade väljakaevamine rusude alt jätkub.

See oli tõeline apokalüptiline nägemus. Millal süttivad meie Berliini kaubamajad?

Viimaks ometi on meie Tuhande Kolmekümne Kuuenda Suurkorruse sõbrad realiseerinud plaani, mille järgi elanikkond võib jagada Neljasaja Seitsmekümne Esimese Suurkorruse rõõmusid: paksuksõginud kodanlased lõpetasid oma alatu elu vietnamlastele pealesunnitud teel.

Brüssel ja Hanoi, Brüssel ja Hanoi, Brüssel ja Hanoi! Brüssel andis meile ainuõige aktsioonisuuna: põlege pudupoed, põlege!

ESIMENE KOMMUUN, 24. mai 1967»

Täpsustus. P u d u p o o d oli tollaste vasakradikaalide lemmikmetafooriks, seda terminit kasutasid nad 30 a. tagasi juudifilosoof Marcuse ässitusel m a s s i l i s e t a r b i m i s e ü h i s k o n n a asemel.

Kõigepealt püüame selgusele jõuda, miks olid esimeste terroriaktide objektideks kaubamajad? Miks oldi veendunud, et kaubamajade ostjaskond väärib surma tules? Objekt võeti tarbimisterrori ja ühemõõtmelise inimese teooriast, hävitamise meetod on aga iseloomulik happeningile, mida on nimetatud ka tulekunstiks (vt. VIII peatükk, ««Eros and Civilization», «One Dimensional Man», Herbert Marcuse vaadete kriitika»!). Vihjed kristlikule Johannese ilmutusele on kõike muud kui juhuslikud, soov karistada prevaleeris soovi ees muuta ja head teha. Karl Moor, aga mitte Robin Hood, liigutas terroristide südant. Islami maailmast võiks paralleeliks tuua kaliif Ali (valitses 656—661. a.).

Othmani kanoniseeritud koraanis väljendab umbes samasuguseid eshatoloogilisi mõtteid teine ehk lehmasuura.

Kuuekümnendate-seitsmekümnendate aastate uuskura võttis kristluselt (ja seega ka islamilt) üle puhastava tule idee, elustas selle kogu arhailise teatraalsusega, Esimene Kommuungi laskis kõlada loosungil: revolutsioon — see on teater uulitsal! Tuli on revolutsiooni jumal! Spontaanne teater — see on hävitavad leegid! Mitte ükski sõna ja mitte ükski aktsioon ei anna võrelda tulega, viimases peitub revolutsiooni kui teatri hing! Põletage, põletage, põletage!

Vastus Esimese Kommuuni lendlehe küsimusele, millal ometi

süttivad Berliini kaubamajad, tuli kähku. 2. aprillil 1968. a. süüdati Maini-äärses Frankfurdis kaubamaja — põles tõrvik Neljasaja Seitsmekümne Esimese Suurkorruse auks, nagu teatasid selle happeningi korraldajad.

Mäletame, et tollal toimus Tuhande Ühesaja Kuuekümne Kolmanda Suurkorruse agressioon Neljasaja Seitsmekümne Esimese Suurkorruse vastu, see lõppes Pariisi rahukonverentsiga 1973. a. ning 471. ja 471. A Suurkorruse ühendamisega s. a.

Ulrike Meinhoff, tollase vasakterrorismi hüsteeriline naisideoloog ja juht, kirjutas: «Kaubamajade süütamise progressiivne tähendus ei seisne mitte kaupade hävitamises, vaid aktsiooni kuritegelikkuses, kodanluse kehtestatud õigusnormide põhimõttelises rikkumises. On ikka ausam süüdata kaubamaju, kui neist osta või koguni neid ehitada või juhtida. Antiautoritaarses liikumises osalejad peavad omandama uued, julmadest happeningidest pärit elu- ja võitluskogemused.»

Mees pidas üürikese puhkepausi, võttis riiulilt ekspandri, venitas seda kolmkümmend kaks korda. Tõmmitsa keskmine kumminöör ripnes katkenult, Maron suurendas venituste arvu neljakümne kaheksani.

Numbriinstituudist pärit laboratooriumikitli hõlmad vallandusid, paljastus mehe hõredakarvaline rind. Kitli seljapõõnal kolletas kolmnurkne triikrauajälg. Talle meenus nähtamatu kontrollivõimalus, ta tõmbas hõlmad koomale. Alles nüüd hoomas Maron, et on toasussid unustanud vannitoa okasvaibale.

Pulss lõi 98, aga ta ei ole üle pingutanud, ei ole.

Oli aeg arugi pidada, salavaimustust maha jahutada.

Tööga kavatses ta õige mitu kärbest lüüa. Kõigepealt oli tarvis muidugi tellimus täita. Siis *magister artium* kaitsta. Ei, tal polnud piinlik, et ta on kraadita vanemteadur, mõnes mõttes tuli see kasuks — nii paistab ta saamatu. Praeguses atmosfääris peab end keskpäraseks distsiplineerima, isegi mõlakana välja paistma.

Töö aktsendid ja suundumus olid mõeldud Aa-Aale, kuid ka Väliskorrustega Seotud Teadustööde Kantseleile.

Aga siingi varitsesid omad karid, ja tema polnud mees, kes endale kimpusolekut poleks tunnistanud.

Miks polnud kantseleid suletud? Juba mitu kuud polnud välismaadega mingeid kontakte, kõik võõrad olid Demokraatlikult Tuhande Neljakümne Teiselt Rahvakorruselt välja aetud. Piirid olid kinni, rahvusvahelised liftimarsruudid sõiduplaanidest kustutatud. Polnud kuulda, et keegi oleks välismaal käinud. Enamgi: kodukorruselgi liikumiseks läks tarvis eriluba!

Aga talle oli lubatud paar väliskomandeeringut, et tuhnida arhiivides ja raamatukogudes. Ja ta oli viinud Väliskorrustega Seotud Teadustööde Kantselei kontorinaistele lilli ja šokolaadi,

et peilida tuulemuutusi ja pinnida andmeid. Tulemus läks enam-vähem täkkesse: talle kinnitati, et hoolimata kõigest muretsetakse talle viisa.

Aga milline oli Hegeli-sõbra Aa-Aa maitse?

Teadusteenistujat ei tohi sundida hämaruses kobama, talle peab seadma täpsed sihid.

Vajati tõesti tema dünaamilisi ajusid, tema keelteoskust, mis olid Miitinguerakonna juhtimisel toimuva üleüldise nõmestumise ja tuimuse taustal harvaks erandiks? Või on sihtuuring peibutav lõks? Positsiooniimmuniteedist kaitstud peened mängurid-sahkerdajad on ta konkurentsihirmust suunanud teele, kus ootab läbikukkumine?

Miks pole tal lastud enam Aa-Aaga isiklikult kohtuda, temal, kes Juhi kasutütrega elab, temal, kes Juhile desarmeerimisettepaneku andis?

Mida ikka see helde metseen temalt tahtis?

Polnud välistatud, et tellijagi on kuidagi seotud terroristidega — hoolimata sellest, et ta võimu tipul on —, et just tema mehed pommitavad lasteaedu ja niidavad orelikapist kuulipildujaga palvetajaid, ent ikkagi ei tohtinud Maron oma töös üles näidata pisimatki sümpaatiat terrorismi vastu. See viiks silmapilk Võllamäele. Nüüd käivad hukkamised kähku, et vanglaid mitte üle koormata.

Aa-Aa endine nimi oli Haled Smith. Tunnistas ta muhameedlust või kristlust? Anda oli kuulutanud: mina niisuguseid asju ei mõika.

Maron oli laveerinud kahe maailmareligiooni vahel, lisanud antisemiitlikku värvingut — vähemalt välimuse järgi polnud Anda kasuisa kindlasti juut.

Äkki on Aa-Aa feminismi soosija, nagu ta pöörane adopteeritu? Ka terroristide naiskomandöride siunamisega peaks mahedam olema.

Järsku on Salamõtete Vabatahtliku Sedastamise Büroo pannud taaskordselt — Maron oli repertsest välja pääsedes istunud nende valedetektorite ees — proovile tema lojaalsuse? Aga see oleks peatse kiire tõusu märk. Lihtsate meeste puhul taoliste operatsioonide peale raha tuulde loopima ei hakataks. Peaks uurimusse torkama rohkem tsitaate Aa-Aa kõnedest, kogu teadus on ju muudetud skolastikaks.

Ta polnud mees, kes alla annab, sitkust on ta alati trumbiks pidanud. Ja süsteem jättiski ülesliikumistee soovijate endi otsida, kellegi tarvis ei toodud kastaneid tulest välja, ei lihtsustatud mängu. Õigestileidja ongi omamees, esimese katsumuse auga sooritanu.

Johannes Maron sõlmis kokku katkenud ekspandrinööri sõlme, sõlm sai ripnevate otstega, kobakas ja inetu. Kumm oli

pingul, niitkatte punakuldne muster venis pikerguseks. Kuid ega ta mõni keigar ole, ja kes see siia ikka tema ekspandrit vaatama tuleb — poliitikaga pole see kuidagi seotud.

Ent: kui ta tahab konkurentsis püsida, peab tal olema kõik, absoluutselt kõik hästi.

Ta vaatas peeglisse. Kui ta ärritus, kui vererõhk tõusis, katsid ta nägu ja ninaotsagi tedretähnid. Neid polnud tal lapsepõlveski olnud. Tal oli punane pea. Ta hitlerisoengu seitel oli nöörsirge, roostepunakad vuntsid korrektselt piiratud. Ta tõstis mõlemad käed põlvedelt, masseeris sõrmeotstega meelekohti.

Repertsest lahkudes on ta endal pidevalt tampi peal hoidnud — ta töötaks nagu kahel kohal. Instituudis ja kodus, kui sobib koduks nimetada teadurite ühiselamut.

Iseäranis on ta pingutanud viimastel päevadel, mil alasti Anda naril nii maialt tema vastu liibub ja teeb lohakalt varjatud vihjeid tema potentsi kohta. Aga kord on kord, tema ei lase end keelitada alatuse teele. Ja Anda irvab siis sarkastiliselt. Mida sa mulle kirjutasid! õigustab end Anda. Ma püüan detsembriks lubasid muretseda, on vastanud tema, Johannes Maron. Detsember on kaugel, kostnud Anda. Abiellume lõppude lõpuks, abikaasadele väljastatakse lube lahkemini, oli tema pakkunud.

Olla Aa-Aa kasutütrega abielus oleks põrutav, aga ka ettevaatusele hoiatav. Ajalugu ta tundis, tabletid polnud mälu valgeks tahvliks muutnud, ta võis nimetada hulga diktaatoreid, kes on oma tütarde kallimaid kimbutanud. Aa-Aa on teda niigi soosinud, sokutas alul repertsesse, siis numbriinstituuti vanemteaduriks, seejärel laskis tellida — kui ikka laskis — terrorismiuurimuse. Kui ta on edaspidigi usin, läheb tal ikka lepsereega.

Ja Anda ei soovinudki enam temaga abielluda. Ta mõistis, miks: kui tema, Maron, lahutaks Bannisteri abikaasast Saarahist, võidaks praegu pantvangina laagris istuv Saarah vabastada, kuna teda manitsev funktsioon langeks ära, kinnipidamisel poleks enam mõtet. Selge: Anda arvates võiks vaba Saarah üksnes segada nende suhteid, ehk laskis Anda kasuisal Saarahi arreteerida. Ja edasi: kui nemad — Anda ja Maron — abielluksid, võib juhtuda, et Anda vahistataks, ikka selleks, et tema, Maron, kuulekas ja alatu oleks.

Ohutaju on väärt asi, igaüks sellega varustatud ei ole.

Tema, Johannes Maron, ei suuda ära imestada kuuekümnendate-seitsmekümnendate aastate terroristide põrutavat lihtsameelsust. Kui su käsutada on raudne, surmtruu põrandaalune organisatsioon, on õigem kaubamaju röövida, mitte süüdata. Kas või oma üllaste eesmärkide sujuvamaks teostumiseks. Ja kui su purustamisinstinkt ikka kibeleb, eks pane majale tuli

otsa seejärel, kui briljandid ja kuld, minikompuutrid ja taskulasertehnika, idamaised vaibad ja õhtumaised kunstišedöövrid on vaiksesse kohta kõrvale viidud, on juba sinu omand. Ja nad kõik, kes seda teatraalset verepulma juhtisid, olid positsioonikad inimesed, kõrgete akadeemiliste kraadide ja hiilgavalt säravate sugupuudega, põlvnesid vürstidest ja keisritest, filosoofidest ja poeetidest. Gudrud Änslin oli Hegeli otsene järeltulija, seesama Ulrika Meinhoff pärines Hölderlinist, Hans Baader Goethest ja Immanuel Lotze esiisa oli kogunisti Friedrich I Barbarossa. Ja ometi ei tulnud nad nii lihtsa asja peale.

Sinise vere rikutus? Aadelkondki võiks pisut ajusid liigutada. Aga etem, kui nad ei liigutaks, jääb temasugustelegi eeliseid.

Ta tundis õlgadel ja kaenlaalustes õmbluste karedat puudutust. Instituuti tagastada unustatud kittel oli kitsas, hõõrus.

Tuksatas niudearter, vererõhk on kofeiinist tõusnud. Varsti ilmuvad näole ja küünarnukkidele tedretähnid, repertse operatsioonide tunnistajad.

Ta peab keskenduma, uurima terrorismi, tema elab talle antud elu. Ta on tööhull, tal on selleks eeldusi. Ta peab salapärasele tellijale, heldele metseenile uurimuse tähtajaks esitama, kas või nui neljaks. Keegi teda ei aita, kõik muudkui püüavad veeretada kive ja kände ta teele. Itsitaksid pihku, kui asi äparduks. Ta peab poliitilise suundumuse ise välja peilima, loovima natsionaalsotsialismi ja plutokraatia, demokraatia ja totalitarismi, kristluse ja islami, feminismi ja fallokraatia vahel, kiitma konventsionaalse käibepobina piires alatusevastast liikumist.

Äkki siiski pöörduda Väliskorrustega Seotud Teadustööde Kantselei poole? Parimal juhul määraksid sealsed saamamehed talle konsultandi, sissekukkumise puhul oleks rohkem süüdlasi ja vastutajaid. Aga kõik see maksaks, küllap need kaagid arvestaksid konsultanditasu maha igakuiselt stipendiumilt, mis talle tšekkidena tont teab kust laekub.

Ei, ta raiub üksinda edasi, üksinda, nagu alati. Tal on selle tööga suured plaanid. Ta viksib uurimuse veidi teaduslikumaks, lisab heksameetreis ladinakeelse preambula, konstrueerib osava viiteaparatuuri püsi- ja moeautorite nimedega, lõpetab üksikaktsioonide strateegiliste skeemide ja kasutatud kirjanduse loeteluga kõigis kaheksateistkümnes keeles, milliseid ta kuigivõrd tänu meeveemajale valdab, ning esitab siis vaeva nahka köidetuna ning pühendusega Aa-Aale *magister artium*'i dissertatsioonina. Vanemteaduril võiks kraad olla, kuigi seda võidakse liigseks intellektuaalsuseks pidada. Aga kaitsmise koha pealt oleks tarvis seni kulisside varjus manipuleeriva sponsori tuge, mõjusat hooba, mis kogu lubamise, ekspertiisi,

tsenseerimise, korraldamise ja kinnitamise masinavärgi energilisemalt käivitaks, seadustatud akadeemilisest kadedusest läbi murraks.

Mida tähendas Aa-Aa riigipööre? Ei midagi muud, kui et tšinovnikud asusid teadlaste ja kunstnike kohtadele, hõivasid positsioonid, millest olid ammu unistanud. Ja tšinovnikute kademeelsus on suurem loojate omast, tšinovniklus on sündinud kadedusest, tugineb kadedusele.

Maron tõusis taburetilt, põlvedele olid küünarnukkide survest muljutud punakad laigud, samasugused olid põsemõhnadel peopesadest. Pulss lõi 68. Mees torkas keeduspiraali kohvitassi, võttis seifist ekspandri, mille keskmine kumminöör oli seotud kohmakasse sõlme, venitas tõmmitsat 32 korda. *Avere fortuna* (edu evima), *avere una fortuna* (rikas olema), *fare la fortuna, prendere la fortuna per i capelli* (kasutama õnnelikku juhust), *assai ben balla a chi fortuna suona, è una delle tue fortune* (seda šanssi ei lase ma mööda), *la fortuna vien dormendo* (õnn tuleb ootamatult), *la fortuna non vuole fare anticamera* (õnn kaks korda ei naerata), õppis Maron itaalia — terroristide — keele idioome. Ta ühendab keeleõpingud ja enesesugereeringu, alati tuleb püüda lüüa kahte kärbest korraga. Kõik otsad jooksku sujuvalt kokku!

Kohvivesi kees, ta pani tassi poolteist lusikatäit lahustuvat kohvi, niristas sekka kofeiinipulbrigi. Pulss lõi 91.

Tõusma pandud päikese kiired valgustasid raamatuid. Ta ühiselamutoa aken vaatas itta. Tema ei väsi, rühmab päikesega võidu. Ta tuba on korras (Bannisteri vanalinnaateljee oli näotult boheemlik); komandant, tige kasarmuveltveebel, on temaga alati rahule jäänud.

Mööda ta mungakambri seinu ronisid üles riiulid, koormatud paljukeelseist ja distsiplineeritult paksuse järjekorras reastatud raamatuist — ta mängis endiselt töökat juhmi —, vaba seinapinda jätkub ainult Aa-Aa roosatavale portreele.

Aukohale oli ta seadnud eestikeelsed lingvistikakäsitlused, neist oli ta kaheksateist aastat tagasi saanud aimu teaduse maailmast. Mõnes mõttes oli see halb, raamatud olid kallutanud ta teelt võimule kõrvale. Aga ta oli need hoolikalt läbi töötanud, nagu oli juhatanud peen pliiatsikiri lehekülgede äärtel ja ridade vahel. Ammu teadis ta, et pliiatsiga oli kirjutatud prantsuse keeles.

Maron vilksas taskupeeglisse, mis nõjatus laualambi najale — ta heledate, värvusetute silmade pilgus karvutute kulmukaarte alt sädeles stalinliku tigedusenaudingu üürike tuluke, ta hitlerisoengu sirge lahk paljastas roosaka peanahariba, juukselakk oli mõõdukalt laubale kammitud, punakad vuntsid sümmeetriliselt piiratud, tedretähnide tuhmid jäljed kustunud.

Ta ei hädalda, sõber Marc ravis ta bannisterlusest, dissidentismist ja neuroosidest vabaks, tegi ta režiimi alamaks. Ta on hoolitsenud oma uue näo eest, hõõrunud nahka mitmeid salve. Ta ilme pole ei hellitatud ega kalk, vaid sobivalt ükskõikne, mis ei reetnud ta heitlikku ja riigivastast minevikku ega nüüdset järjest tõusvat positsiooni. Ta on anonüümne.

Kuradile aususepõlv, Saarah ja pojad! Mineviku järele nutavad ainult mehed, kelle tee on peatunud. Pabeliit, kes käed rüpes ei istu, hülgab mineviku. Ta tapnuks tolle tüübi seal paar-kolm kuud tagasi. Mida too paks ja musta labidhabemega Bannister tegi? Hulkus armastusest haigena mööda linna, kirjutas artikleid, mille ridade vahelt üritas «ära panna», pidas loenguid, edev kui paabulind, põikas nüüd likvideeritud Tõelise Ajaloo Loomise Instituuti. Ei leidnud too kauge ja võõras Bannister kuskil rahu.

Aga näe — tema naril korsatab Anda, sama kroonulibu, kelle pärast too Bannister vaevles hingehädas.

Mis maksab uueks saanud vaimu kõrval ühine luustik? Ei santiimigi. Tema ei usu, et inimese käitumisel on varjatud ajendid ja hämarad põhjused, teda ajab kogu see psühhoanalüütiline sonimine (millega too Bannister vapralt tegeles, kui ta õigesti mäletab) iiveldama.

Pole lapsepõlves või geenide loodud natuure, jutud olemuslikust määratusest on loba laiskuse ja saatusele alistumise õigustamiseks. On üksnes tahe ja tahte abil tuleb end sulatada üldisesse voogu, teenida võitmas üritust, mängida sõnakuulelikku. Ja see sulatamine on peen, individuaalne protsess, subtiilne ja riskiohter mäng, mitte enesehävituskirg, mitte enesesund rohmakaks ühte-jalga marsiks tobeda alatusevastase liikumisega.

Maron, kes ikka silmitses laualambijalale nõjatuva taskupeegli ees oma nägu, mille Marc Ystadt talle oli loonud, tajus verimagusat naudingut, võiduiha ta sees lõi viivuks lõõmama. Oli, nagu hakkaks lift pöörase kiirusega langema, oli veel kõditavam. Oli välkvalge hetk, teemantvälgu tee, kui nüüd keelatud budistliku usulahu keeles rääkida. Kahju, et säärased hetked kaua ei püsi, et taoline teravmagus sööst ainult silmapilguks läbi lõikab ja samas kustub. Aga jätab endast mälestuse, mis tööle sunnib, elule mõtte annab. Ta pole hoopiski see mees, kes alla vannuks, kuigi peegel näitab, et ta oma aastatest vanem on.

Peegel petab, suurendab ihuliikmeidki, peegeldab välispinda, sisu ei märka. Ta on sportlik, ta ise — ja mitte Marc — lõpetas oma allakäigu, tulutu neuroositsemise ja rabelemise. Ta on impeeriumi, see on Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse teenistuses. Ja impeerium on raudne voog, mil-

lesse sulanduvad pabeliitide parimad esindajad, kes viivad rahva õitsengule, rahva eest selle soove paremini teades — seda muidugi propaganda jaoks. Tegelikult on impeerium sahkerdajate punt, kes oma heaolu üldiseks hüvanguks nimetab.

Ja ümberkasvatuslaagreisse on deporteeritud kõik Bannisteri taolised põikpead, Aa-Aa on kaardil kätte näidanud kohad, kuhu uued kinnipidamiskohad rajada.

Maron oli talle eraldatud ühiselamutuppa ruudukujulise kirjutuslaua paigutanud nii, nagu see oli olnud Bannisteri vanalinnaateljees — nägu ukse ja kukal akna poole; ta ei kannatanud situatsioone, kus uks jäi selja taha.

Päikesekiired valgustasid juba kirjutusmasinat, päike kerkis kinnitatud korras, hõõgus tuhmja rattana. Sääraseks värvitud päike tekitas Maronis miskipärast alati soovi sellest näpuga läbi torgata.

Mees kustutas laualambi, pööras ette peegli pimeda külje. Sinna oli kirjutatud nüüd vahetamata jäänud juba amorfse režiimi aegne loosung: meie likvideerime alatuse!

Maron rüüpas lonksu parajaks jahtunud kofeiiniga rikastatud kohvi, võttis seifist uue paki loogiliselt ritta seatud ja allkirjastatud perfokaarte. Allkirjad olid ehtsad, ettenähtud pikkusega, sarnanesid üksteisele nagu kaks tilka vett. Selle kunsti on ta perfektselt omandanud.

Siit linnaosast oli suhteliselt vähe küüditatuid, Maroni alt, pealt ja kõrvalt kostis kommunaalhääli, mõned võibolla alles ärkasid. Mängiti sajandipuuslikke biitleid, korisesid torud seintes, põrandas ja laes. Maron ei sallinud muusikat. Kiljatas keegi naine, nagu ta vist igal hommikul kiljatas.

Orgasm?

Tiirased, loomastunud tüübid, regulaarse suguelu elajad.

Maron viskas pilgu Andale. Ei!

Varsti muretseb ta endale intiimbüroo ühiskondliku inspektori tõendi ja siis loob seal aelejate pool korra majja. Või veel, vaat, kus hullunud vabaduse nautijad!

Johannes Maron toppis kõrvadesse ligniinitombud. Valitses suurejooneline vaikus. Ta elanuks nagu üksinda terves Paabelis, kogu riik oli tema päralt.

Keegi hakkas saalõues vaipa kloppima, matsud kostsid läbi summutajate.

Võibolla tahtsid need Ulrika Meinhoffid, Gudrud Änslinid, Hans Baaderid ja kes nad kõik olid oma terrorismiga neil kaugetel aegadel mitukümmend aastat tagasi kehtestada samasugust korda, mis valitseb neil, Demokraatlikul Tuhande Neljakümne Teisel Rahvakorrusel? Aga kuidas tohib ta siis kirjutada terrorismi tauniva töö? Või just peab, kuna kogu värk on pettusele üles ehitatud? Karid, karid, karid, mille vahel tuleb

loovida. Kristlus, islam, judaism, feminism, fallokraatia, siinne ideoloogia. Miks teid nii palju on?

Igatahes on tema ülesanne uurimus lepingutähtajaks lõpetada, ja esialgu peaasi, et stipendiumitšekid laekuksid endise regulaarsusega. Ta süüvib probleemidesse, jõuab selgusele, nagu on alati jõudnud. Las põletavad oma kaubamaju, kui neil taipu pole, et kaupadel on muidki omadusi kui põlemine. Eesmärgita rüüstamist Aa-Aa joon ometi ei toeta. Või just toetab? Alles hiljuti laastasid khakivärvlased kolgastest ja kolooniapoisid terve City — et ise jääpankades kõngeda.

Aga valitsused? Kus olid valitsuste silmad? Mitmendas peatükis ja mis kandi pealt kirjeldab ta valitsuste tegevust, täpsemini tegevusetust?

Isiklikult arvab ta, et valitsused pidanuksid isehakanute terrorile vastama repressioonidega, omapoolse, seadusliku kontraterroriga. Ent neil — polnud surmanuhtlustki! Ole lahke, mis kena leebus! Aga näe, hiljem, praeguse kümnendi algul, seadsid taas sisse, unustasid kõik häältejahtimiseks mõeldud jutud elu pühadusest, ainult Jumala õigusest otsustada surma üle. Eksekutsioonita ei saa keegi hakkama. Lasteaeda pommiviskaja, palvetajate orelist tulistaja, liftilõhkaja ometi väärivad arkebuusikuuli. Või ei vääri? On nendegi aktide taga Aa-Aa käsi?

Tema, Johannes Maron, näeb kolme võimalust terrorismi likvideerimiseks: kruvide kinnikeeramine, infiltratsioon ja konkureerivate rühmituste loomine.

Ega see õige küll ole, et nn. vaba ajakirjandus tundis kaasa terroristidele, kelle üheks sihiks oli just nn. vaba ajakirjanduse kaotamine. Lõppkokkuvõttes propageeris ju ajakirjandus terrorismi!

Ent kui härrased demokraadid oma tatiseid režiime rangemaks muuta ei tahtnud või tõrksate parlamendilobisejate salakavalate blokeeringute tõttu ei saanud, võinuksid valitsused sokutada mingisse Punabrigaadi paar vilunud selli, kellele oleks parlamendist mööda minnes antud erakordsed volitused — *libertas necis*; ja seda rohkemate elude säilitamise nimel! —, kes oleksid seal siis mõnda aega teeselnud, mõrvatööd teinud (tapmine oli neis brigaadides kohustus, esimene tapmine proovi- ja usaldustöö), oleksid näiteks täpsete snaipritena terroristide lugupidamise pälvinud, saladuste juurde pääsenud, seejärel põranda alt põgenenud, eriülesande täitmisest raporteerinud, sisekaitseorganid terroristide keskuse ja juhtide jälile suunanud. Poliitikakeeles nimetatakse seda infiltratsiooniks, ja selles pole midagi häbistavat, vastupidi, infiltreerujad on sangarid — nagu Anda.

Ja võimalus number kolm repressioonide rakendamise ning

infiltreerumise järel: tulnuks luua oma, konkureeriv terrorirühmitus, kelle liikmetel taas erakordsed volitused — ikka rohkemate elude säilitamise nimel, sest kaks surnut on igal juhul halvem kui üks surnu —, kes kopeerinuks terroristide tegevust, konkureerinuks nendega. Punabrigaadlased, ja kes nad kõik olid, oleksid hakanud kontakte otsima või töötuksjäämise pelgusest konkurentidega võitlema, nii või teisiti avastamisniidiotsa võimudele ise kätte mänginud.

Ja võibolla on Aa-Aale kaks surnut parem kui üks surnu?

Aga ta teab küll, miks tollal terrorismitõbe põdevate suurkorruste valitsused infiltratsiooni ei kasutanud ja omarühmitusi ei moodustanud — mis siis, kui teeskluse ehtsuse nimel tulnuks võimude täpseiks koolitatud snaipreil tulistada infiltratsiooni- või omarühmituse moodustamise käsu andnu, koolitajate endi pihta? Demokraatia on arglik, teovõimetu, alati inertse avalikkusega käsist ja jalust seotud.

Aa-Aa on mehisem, tema juba nii tühist asja, nagu omade pihta tulistamine, ei karda, tema ise on pugenud kuulikindla ihukaitsemüüri varju.

Niisugune on tema isiklik veendumus. Aga ta on ka märganud, et tema ideoloogia sõltub keelest, milles parajasti mõtleb, kirjutab. Iga keele jaoks on eri mõttelaad, isegi žestikulatsioon muutub keelt vahetades. Kuid milline arvamus oma tagavarast käiku lasta konkreetsel juhul? Konsulteerida pole kellegagi, kõik muudkui jagavad lahke naeratusega valesoovitusi, kõik on kadedad, jala-taha-panijad, kõik rõõmustaksid, kui ta põhja kõrbeks. Ent temasugune vana kala poliitikas näeb igal asjal vähemalt kahte külge.

Vaibakloppimine saalõues lõppes, Maron vahetas valge laborikitli paljal ihul Miitinguerakonna vormikuue vastu, nii oli kindlam vaadata Aa-Aa püksikroosat portreed seinal. Vatitombud kõrvades lõid ta ümber kuningliku vaikuse, ei biitlid ega orgasmikiljatused kippunud segama rahu. Mees keeras uue paberipoogna kirjutusmasinasse, tippis hääletul, kustutusribaga «Olivettil» —

«Ei sõdadele, elagu sissid! Valimine on jama, õigus jääb vintpüssile! Me ei lase end petta hääletuskometil, mitmeparteisüsteemi maskeraadil! Tuli peaministri pihta! Maha amorfne totalitarism, rahvasaadikute vatramisõigus! Me ei vaja rikkust, vaid headust! Lõpp hüveoluühiskonna hädaorule! Lõpp sotsiaalsele äraostusüsteemile palgatõusu teel!» — säärased olid vasakradikalismi lemmikloosungid, säärase sisuga kõnesid peeti põlevate kaubamajade esistel väljakutel, kui tarbimise tipptundidel lõhkesid kaubamajades viitsütikuga pommid, hukkusid sajad inimesed, kui hävis tööga loodud kaup.

Peab kohe märkima, et osa avalikkusest — loominguline

eliit, boheemlaskond, kogu nn. schike linke, *ent eelkõige üliõpilaskond — kiitis oma ajalehtedes apokalüptilise tulekummardamise heaks, õhutas uutele süütamistele, julmadele happeningidele Francois Rabelais' vaimus. Terroriste mütologiseeriti, nende ümber kujundati kangelaste ja vabadusvõitlejate oreool.*

Hans Baader — RAFi üks juhte — kirjutas enne põranda alla siirdumist 1967. aasta 15. märtsi Hamburgi kodanlik-soliidses ajalehes «Die Zeit»: «Inimene ja ajalugu luuakse ohverdamise teel. Tõde ja vabadus luuakse ohverdamise teel.»

Ohverdati kõike — nii enda kui teiste elusid, nii enda kui teiste kehi. Terrorirühmitusis kehtis enesetapu- ja kollektiivse seksi kohustus.

Jah, tihti pöörduti Francois Rabelais' poole (umbes 1494—1553; prantsuse renessansikirjanik; kirjutanud ka araabia-teemadel), kelle romaanis «Gargantua ja Pantagruel» on episoode, kus karneval oma hukkamislavastusega muutub tõelisuseks, tapalavalt veerebki publiku jahmatuseks ja timuka võika naeru saatel maha ehtne, verine inimpea. Palju instseneeriti ja lavastati «Gargantua ja Pantagrueli» kolmandat köidet, ja seda nii teatreis kui uulitsail. Just see köide sisaldab eelpool kirjeldatud episoode. Iga ajastu otsib ja leiab endale tuge minevikust.

Kurjad pantomiimid muutusid reaalsuseks ka kuuekümnendail-seitsmekümnendail aastail, sõnad ja mäng teoks.

Meenutame siinjuures, et ajalugu teab teisigi teatrietendusist alanud ja teatrisaalidest uulitsaile hoovanud mässe, putše ja revolutsioone, nii õnnestunuid kui läbikukkunuid, ja see teeb mõistetavaks teatrikeelu mõnedel flooridel ja suurkorrustel või erilise järelevalve teatri üle.

Teiseks ülipopulaarseks kirjanikuks kujunes neil huvipakkuvatel aastatel markii de Sade (1740—1814; taas prantslane, vaimuhaige ateist ja grafomaan), kelle sadades romaanides ja näidendites arendatakse absoluutse isikuvabaduse ning sotsiaalse ja eetilise vastutamatuse teooriat, kritiseeritakse katoliiklikku ülikkonda ja valitsevaid ringkondi, kirjeldades nende seksuaalsete perverssuste orgiaid kastreerimiste, inimsöömiste saatel ja mitmesuguste mehhanismide abil. Kirjeldused on ülitäpsed, hõlmavad kümneid lehekülgi, autor on kirjeldatavat fantaasias ilkuva mõnutundega kaasa elanud. Just markii de Sade'ilt laenas Ulrika Meinhoff teesi õiguseks kuritööle (vt. eelmine peatükk!), just tema mõjudel kehtestati terrorismirühmitusis kollektiivse suguelu kohustus, kuid püüti sellele — nagu ka kuritöödele — anda mingi puhastav, lunastav iseloom, mida algallikas paraku ei tee. Olgu siinkohal etteruttavalt öeldud, et kollektiivse enesetapuga Schtammheimi vanglas terroristide esimene põlvkond ka lõpetas, järgides oma tõotusi ja auprintsiipe.

Loomulikult suurendas see sangarinimbust terroristide nimede ümber, teatud ringkondade jaoks olid nad revolutsionääride ja rahvuskangelaste kehastusteks.

Andes ruumipuudusel ainult lühiülevaate terrorismi ideoloogilistest juurtest, ei tohi siiski mainimata jätta sürrealismiteoreetikuid eesotsas André Bretoniga (1896—1966; tahtmata olla frankofoob, pean tõdema, et taas prantslane, trükkis Johannes Maron perfokaartidelt, mõtles veidi järele (mine sa seda tellijat tea, võibolla talle meeldib frankofoobia), nihutas intervallimäärajat jõnksu võrra ning kustutas kirjutusmasinalindi keskmise ribaga maha sõnad t a h t m a t a o l l a f r a n k o f o o b, p e a n t õ d e m a, e t ning jätkas: *seotud alul kommunistliku, hiljem trotskistliku liikumisega; luuletusi, manifeste ja artikleid), kes küll peamiselt ainult kirjanduses reklaamis arutsensuurist puutumata vabade assotsiatsioonide kultust, aga näiteks kuuluvad Bretonile ka sõnad: «Lihtsaim sürrealistlik akt on haarata äkktuju ajel taskust püstol ja tulistada möödakäijaid.»*

Kust värvati terroristide kaader? Ülikoolidest, hullumajadest ja vanglatest.

Ülikoolid olid kujunenud hiiglaslikeks tudengiimpeeriumeiks, mille meeleoludest annab tunnistust loosung: «Tappa sigu on õilis tegu!» Selle loosungi autor, California ülikooli professor Jerry Rubin oli juba varem (9. jaan. 1965) ülistanud vasakradikaalses üliõpilaslehes «Truth & Freedom» Tuhande Ühesaja Kuuekümne Kolmanda Suurkorruse presidendi John Fitzgerald Kennedy (1917—1963; katoliiklik liberaal) tapjat Lee Harvey Oswaldit: «Kennedy — Paabeli briljant, aga üks õige kuul ja kogu võim, majesteetlikkus, au ja rikkus kadunud. Jälle siga vähem!»

Pole vist asjakohatu mainida, et termin s i g a on alates Martin Lutherist (meie teemasse mittepuutuv kristlik tegelane) olnud kasutusel vaenlase tähistusena; terrorismiideoloogid pruukisid seda kõikide nn. süsteemiesindajate kohta. Süsteemi esindajaiks olid aga kõik mitteterroristid. Sigade tapmine oli revolutsiooniline akt.

Hullumajade patsiendid ja kriminaalkurjategijad tõmmati terroristide ringi lähtuvalt juudifilosoof Marcuse (vt. täpsemini VII peatükk!) õpetusest, et kõik psühhiaatrilised ja juriidilised institutsioonid on kodanluse enesekaitsemehhanism potentsiaalsete revolutsionääride isoleerimiseks. Ainult vaimuhaigeid ja kriminaalkurjategijaid ei suuda tarbimisterroril põhinev ühiskond oma järjest kasvava elatustasemega ära osta, kuulutas Marcuse. Need inimesed on asetunud juba ise õigele poolele — see on väljapoole süsteemi, seadust.

Ühiskonnast maaliti pilt, nagu istuksid ausad ja õiged inimesed hullumajades ja vanglates, idioodid ja vargad aga kõnnivad vabaduses. Kujunes võimas antipsühhiaatriline ja amnestialiikumine, paljud patsiendid — nende hulgas patoloogilised mõrvarid — vabanesid haiglatest, paljud kriminaalkurjategijad — nende hulgas killerid — vanglaist.

Taolisest kaadrist organiseerus terroristide alamkiht, rühmitusi tekkis nagu seeni pärast vihma, esimesed neist olid: Rengo Sekigun (Neljasaja Kahekümne Kolmas Suurkorrus), Simba (Tuhande Ühesaja Kuuekümne Kolmas Suurkorrus), RAF ja 2. Juuni Liikumine (Tuhande Kolmekümne Üheksas Suurkorrus), Punabrigaadid ja Esiliin (Tuhande Kolmekümne Esimene Suurkorrus), Õkvategutsemine (Tuhande Kolmekümnes Suurkorrus).

Iseenesest mõista oli terroristide seas ka muidu kibestunud inimesi, elult peksa saanud heidikuid, kes oma jõuetuses ja ebaõnnes oskasid ainult ühiskonda süüdistada.

Mida tehti?

Juba kaubamajade süütamise ja tudengimässude aastal, s. o. 1968. a., formuleeriti triaad: provocation — répression — révolution, *see tähendab, et provokatsioone (plahvatusi, tapmisi, piinamisi) korraldades üritati võime meelitada rakendama repressioone, võimude repressioonidega loodeti äratada rahva õiglusmeel, see omakorda pidi süütama revolutsioonitule. Konkreetseid aktsioone nimetades . . .*

TÄNA OLI JOHANNES MARON PEALELÕUNASES VAHEtuses, Anda jäi narile magama, mees tõttas instituudi poole. Ta hingas sügavalt sisse ja välja, kuulatas. Ei mingeid kahtlasi krabinaid bronhides, nagu mõnel, kes on end tubakavingus suitsutanud. Ta oli sportlane, ta tervis ja ta keha allusid ta vaimule. Tema küll ei jäta midagi juhuse hooleks, kus sa sellega.

Ta kandis beeži, topeltküljetaskute ja lahtikäiva talvevoodriga palitut. Alumise tasku lõige oli risti, ülemise oma poolviltu. Päevavargad oleksid sinna toppinud käed. Tema mitte. Tema paremas käes oli kohverportfell, selle sang nagises kiirel kõnnil. Kas lõtkuvaid neete peab õlitama, mõtles ta. Kas on käsiraamatut või entsüklopeediat, mis annaks sellele küsimusele vastuse?

Ta vasak käsi vehkles rutakalt haraka kombel, laba pöördus selja taga sissepoole, otsekui ihkaks anda laksu vastu tagumikku. See oli koordinatsioonihäire, tekkinud repertseprotseduuridel, aga ta oli sellest teadlik ja ta ei võidelnud selle vastu. Tema, Maroni elupõhimõte oli: kõik tuleb kätte väikese kaotuse hinnaga. Pigem olla vabaduses pisikese veaga kui okastraadi taga normaalsena. Ja hälve intresseerib talle positsioonikapitali, ta oli selles üsna veendunud. Kõik, kes riigipöörde

järel olid ette trüginud, olid invaliidid, maksid tervetele oma puuete eest kätte. Marc on ikka tõeline sõbramees, et talle koordinatsioonihäire hüpnoosiseanssidel külge pookis.

Maronil tuli tõusta treppe pidi, läbida jalakäijate keerdtunneleid — maavärin oli liftid rivist välja löönud, neid ei rutatudki taastama, ja õige mitmel põhjusel. Energiat oli vaja kokku hoida, vaba tööjõud oli Cityst välja saadetud, ning peamine: mugavustega harjunud inimene tunneb end ülearu vabalt, unustab alluvuse. Nälgivat ja vaevlevat massi on hõlpus ahelais hoida, kõrgema elatustaseme ja luksuse puhul nõuaks orjastamine pingutusi. Ja veel: mis see rahvarämps üldse liigub, kuhu on tal minna? Aa-Aa oli varem praktiseeritud vertikaalsele feodalismile liitnud horisontaalse feodalismi, mille üheks elemendiks oli sunnismaisus. Kes soovis asupaika vahetada, pidi koguma aktsioonkonnast hunniku iseloomustusi, täitma kõrge virna formulare, nii kõrge, et tegelikult oli võimatu asupaika vahetada. Ja õige ka: mis see rahvas rändleb, miks neuroositseb, istugu vagusi kodudes, nii ei teki sotsiaalseid ega hingeprobleeme. Hulkurid mahajäetud liftišahtidesse, milliseid nüüd on enam endisest.

Ilm oli pööratud sulaks, kõnniteejääl lahvandusid pikergused lombid. Sula talvehakul! Tema ei libastu, tema ei plätserda mööda loike.

Peen värk ikka küll: panna orjad ise rõkkama, et nad on vabad, kõige vabamad maailmas, nõnda mitmekordistada orjust.

City oli tardunud varemeisse. Kahel pool tänavkoridori valvasid katuseita, maakividest müürid, akendeaugud põrnitsemas nagu koolnu mulkus silmad. Vahel tundus Maronile, et tummad seinad kõiguvad, hirmutavad varisemisohuga möödujaid. Ehk oli see ka nii seatud. Saastane lumi kattis kunagisi toapõrandaid. Kasse ja koeri polnud küüditatud, nende jäljed jooksid junnisel lumel.

Siin-seal koperdasid varemetes inimesed — tudid, kes ei kujutanud endast režiimi vaenlasi, kes laagreis poleks supinormi välja teeninud, kellest polnud ka rahvastiku ohtlikke taastootjaid. Nad olid endale seintenurkadesse plekktahvlitest ja taarakastidest püsti klopsinud hurtsikud, mille kääksuvate uste ees pragisesid lõkked. Sinakaskollaste leekide kohal muldseid käsi soojendades ootasid ätid surma. Võibolla mõtlesid nad oma lastele ja lastelastele.

Kõik inimese heaks, kõik inimese õnne nimel!

Tulematerjali leidus ohtralt. Vulkaanituhaste müüride vahel vedeles mööblitükke ja kaanteta raamatuid. Ühe rattaga räämas beebivanker oli tõstetud triikimislauale, tuules lipendus vankri küljepresent. Kuidas Aa-Aa ajal lapsed sünnivad?

Maron teadis seda, Aa-Aa oli iibe eest hoolitsenud, rahvuse saatus valmistas diktaatorile muret — ta ei igatsenud olla alamateta türann; toimunud massilistel tapatalgutel oli hoopis puhastav iseloom.

Naistelaagreis valiti rasestumiseks välja kõrgete kuuletumisindeksitega pabeliiditare. Meestelaagreis olid spermadoonoreiks südimad koputajad. Neilt ammutati eluvedelikku, mida laboratooriumeis rikastati lojaalsuse- ja truudusegeenidega. Naiste menstruatsioonigraafikuid valvavad kastreeritud vanglagünekoloogid teostasid eostamise lihtsalt. Keelatud oli tunda operatsiooni ajal kihu. Planeeritud viljastusprotsendiks oli 96, langes see madalamale, lendasid günekoloogide ja pabeliiditaride pead. Neid süüdistati rahva vara — sperma — raiskamises. Viie-kuue kuu pärast, see on 2000. aasta aprillis-mais-juunis pidid ilmale tulema esimesed Aa-Aa lapsed — nii nimetati neid juba ette —, sünnitajatest (sõna «ema» pruukimine oli keelatud) eraldatakse need kohe. Tõtakalt rajati praegu imikuvanglaid, kus ammedeks hakkavad hingetud robotid, kes ei riku lapsi hellitamisega.

Aa-Aa oli veendel, et individualism ja egoism tekivad just emahoolitsusest, ja tõeliselt sootsiumile andunud kuulekaid isendeid tuleb kasvatada vanemaist lahus. Lisaks kõigele on perekond kahtlane, kontrollile tülikalt alluv nähtus, mine võta kinni, mida nad seal omakeskis haudusid. Tugev perekond sigitaks sõltumatust; üksikud inimesed aga suunavad oma olemusliku kiindumustarbe Juhile. Aa-Aa ei sallinud, et armastatakse kedagi peale tema.

Johannes Maron jõudis kesklinna, ületas põiki kunagise Jaan Oksa, siis Korrusekorraldaja, momendil nimetu saalväljaku.

Vägeva ausamba asemel mustas keset platsi külgedelt hõredalt tossav kraater, mille all jahtus magmakolle. Kaatri põhja oli loobitud koli — voodireforme ja külmkappe, hõbejaid hõljukeid, kapotikaaned mootoreilt rebitud. Kõdunes ühe riigipöörde ajal märatsenud khakivärvlase lillakaskollane, punsunud, paljasjalgne laip, varbad puseriti. Ju oli see jääkamakast lahti sulanud, purskeava kõrval oli temperatuur kõrge. Ennem marodööritses tema, nüüd olid talt endalt säärikud koos nartsudega varastatud. Igatahes oli ta noor, vahest paar aastat Maroni kaksikutest poegadest vanem.

Eetikanormideks küpsemata puberteetidega annab kenasti manipuleerida, tapatöölegi on neid hõlbus suunata.

Punapäine mees silmas raamatupakki, temas kihvatas Bannisteri bibliofiilikirg, kunagine lugupidamine kirjanduse vastu. Aga Maron surus selle endas maha. Ei, eeskujuliku keskpärasusena ei pea ta mõtlema raamatute omandamisele, vaid hävi-

tamisele, tal on neid ühiselamutoas niigi kahtlaselt palju. Iga köide alandas truuduseindeksit, iga minemavisatu tõstis seda. Rajati uut ühiskonda, kõik vana äratas fanaatiliselt religioosset viha.

Kunagine maailmaväljak oli lagunenud ja räpane, pilvelõhkujate varemed buldooseriga hunnikusse lükatud. Lahtine taevas kummus kõrguses, ärritas meeli, tekitas agorafoobiat.

Ta polnud mõni nostalgitseja ja heldija, kus sa sellega. Too neuroositsev kraakleja, edevusehunnik, kes end poeedimusta mähkis, too võõras tüüp elas minevikus ja mälestusis, ammutas neist oma masohhismi rahuldamiseks hüsteeriat. Temal on toetuspind, tema on meelekindel, tema ei rabele tühja-tähja.

Aa-Aa teeneks on tema hingerahu, ja seda pakub Anda kasuisa kõigile pabeliitidele. Pisimgi vabadus ja liberaalitsemine lööksid ta rivist välja, raudne režiim säilitab närve.

Keskpäevahämus kooserdasid väljaku kivilasudes kummargil pätid, tuhnisid raudkonksudega prahis, jahtisid elatist. Mõned kõõritasid ahnel pilgul auravasse kraatrisse. Säärikud on otsas, mõtles vanemteadur.

Fumarooliving pani Maroni aevastama. Majatuil treppidel konutasid kerjused, peod õieli. Kui Aa-Aale midagi ette heita, siis seda, et ta puhastuspoliitika pole totaalne. Aga kui võrrelda nüüdset rahvasõredust märuli ja tralliga, mis siin platsil varem pulbitses, siis, võis tõdeda, oli Aa-Aa palju saavutanud.

Maronit ei seiratud, temagi ei visanud kellelegi pikemat pilku. Inimeste näod ei jäänud pärast repertset talle meelde, ta ei eristanud detaile. Kõik oli ühetaoline ja ilmetu, vähemalt tema tajutuna, aga küllap ka reaalsuses. Ja milleks pidigi ta deporteerimata pabeliite mällu talletama? Teenitagu enne meelespüsimine ära, siis vahest vaatab ta asjalikumalt. Tema parasiitinformatsiooni ei vaja, kõik praht ei mahu ajju. Teda huvitavad ideed ja ideede realiseerimine, mitte hädised pabeliidid, kes Jumala armust ja iseenda viletsuseks siinilmas temaga kogemata ühel ajal elupäevi surma poole veeretavad.

Tema ihanuks tänavkoridoris liikuda kinnisilmi. Ta oli anonüümne nagu valitsus, mis on võimu metafooriks. Tema beež mantel sobis ta roosteruuge peaga, halli siidsalli kurgualusest kolmnurgast paistis hallimummulise lipsu võidunud püsisõlm. Kaelaside käis kummisilmusega üle pea khakivärvi päevasärgi tärgeldamata krae alla. Tema polnud dänditseja, tema rõhutas riietuses riigitruulikke raamatupidajalikke jooni. Need, kes välimusega eputada soovivad, kannavad numbriga laagrivormi. Temal on täna kaheksa tundi tööd — terrorismiuurimus! — kirjas, ja alles nüüd läheb ta tööle. Kui praegu sihitaks tema suunas mõtetelugemis- ja meeleoludepeilimisandur, registreeruks keskkompuutri valvemällu värvitu luitumus, sügav tühjus

ja valmisolek alatuimateks sigadusteks — talle transformeeritud pabeliidi musterpale. Mütsistki oli Johannes Maron loobunud lojaalsuse afišeerimiseks — võidi arvata, et ta varjab midagi, on pea katnud elektromagnetilisi laineid summutava ekraaniga. Anda oli talle öelnud, et mustal turul kaubeldakse kaabudega, mis on pliitraatvõrguga seestpoolt vooderdatud — kanna taolist ja keegi ei pääse su salamõtete ligi! Isoleerime sama traadiga oma toa, saame vahekorras olla ilma lubadeta, oli õhutanud Anda. Maron oli raputanud pead — nii lihtsale liimile tema ei maandu, küllap on elektroonika edusammud nuputanud riistapuugi, mis avastab varjajad ja varjatava. Aga tore, et summutusvahendid eksisteerivad, eks lisab plusse nende avalik eiraminegi.

Süngel ja meeli masendaval väljakul, kus varem olid kihanud ahhetavate turistide ja snoobitsevate päevavaraste parved, kus olid paiknenud kümned kirjastused, toimetused, teatrid ja galeriid, kust olid kord avangardismi-, kord realismi-, kord klassitsismituuled puhunud Paabeli kõigi suurkorruste metropolidesse ja mis oli teeninud Aa-Aa iseloomustuse: kosmopoliitlik pordumaja!, oli alles kaks kultuuriasutust — Floorioooper ja ajaleheputka.

Ooperihoone polnud kannatanud ei maavärinast ega vulkaanipurskest, kuigi paiknes epitsentrist ja kraatrist mõnesaja sammu kaugusel. Uhkelt säras selle lõõmutatud vaskplekist katus tuhmis sügispäikeses, üle sammastega portikuse oli tõmmatud loosung: «Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse pabeliidid on kõige õnnelikumad inimesed!» Hoonet tarvitati miitingute korraldamiseks — Aa-Aagi polnud suutnud kultuuri päriselt säärikute alla tallata, mingi kunstipisik oli nakatanud temagi, sestap kasutas ta aktsioonipäevade läbiviimiseks teatrit. Muidugi varitses oht, et juurteni väljakitkumata kultuur võis pead tõsta, seda enam et koosoleku lõpetanud kamraadid suvatsesid kuulata aariaid kodumaistest laulumängudest.

Kuulikindlast klaasist viltune leheputka nõjatus katuseäärega emissioonipanga nukkerlagedale fassaadile — ainsale, mis oli looduskatastroofidest tuuseldatud hoonest püsti. Kiosklööri polnud veel platsis, putka ees lookles saba. Hallid, tolmunud nägudega inimvared ootasid tundide kaupa külmetades ja distsiplineeritult ainsat ajalehte, ühekülgelist «Hierarhiat».

Oli see informatsiooninälg, mille rahuldamiseks sobis igavaim ja arutuimgi proua Deboora Kassandra tatalata? Või olid need järjekorras tammujad varmad oma korralikkust ja ustavust demonstreerima?

Isekeskis nad ei rääkinud, niigi oli rivvi haakunud inimkogum küsitav värk, keskustelu võis üksnes suurendada kaht-

lusi, et tegemist on manifestantidega Aa-Aa vastu. Mõned püüdsidki muldsetesse nägudesse manada õnneilme, nagu kästud. Oli ka põhjust: nemad olid küüditamata. Teda, Maronit, ootas sunduslik lehelugemine töökohal. Ja ta tundis läbi südame lõikavat sooja liitlustunnet proua Deboora Kassandraga. Nemad kahekesi on raskusile vastu pidanud, nemad on elus. Ja hea, et proual läks kehvemini kui temal — tema on tugevam ja kohanemisvõimelisem. Ja mis sest, et proua temalt genealoogia näppas, küll ta parajal momendil vastu sigatseb.

Säärikutaldade külge kleepus krematooriumitahmast mustendav sulav lumi, tuultedüüsid puistasid silmadesse nõgist lörtsi.

Ilmaga terroriseerijate amet oli alles jäetud, kliimamõrtsukate tsunfti energia kokkuhoid ei puudutanud.

Maroni kohverportfelli sang naksus, mehe vasak käelaba nikutas.

Loosung Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse pabeliidid on kõige õnnelikumad inimesed on ikka päris peen, pidi Johannes Maron mõrukadedalt kiitma selle autori, tundmatu konkurendi nutikust.

Hüüdlause on vaidlustamatu, ükski kontraargument ei lükka seda ümber. Iga etteheite puhul võib kosta, et see ei riiva õnne või siis suisa vastupidi: et just selles väljendubki õnn. Rajatagused statistikaga manipuleerijad on sunnitud käed püsti ajama — õnn ei seisne ju ometi elatustasemes, rahvuslikus koguproduktis ühe elaniku kohta ega inimvabaduste hulgas.

Maronit valdas puhtprofessionaalne uudishimu: huvitav, mis hüved kaasnesid loosungi väljamõtlejale honorariks? Korter, hõljuk? Patakas raha, tõus ametiredelil? Või tõmmati autorit samuti tillist, nagu hiljuti Bannisterigi — ei majesteetidedünastia ega desarmeerimisettepaneku eest polnud tollele tüübile makstud santiimigi. Aa-Aa oleks nagu kõigiga, kes jäid vahistamata, sõlminud isikliku tehingu: tema poolt sinu vahistamata jätmine, sina oled talle selle eest tänulik ja truu, teed talle tööd.

Maron oli jõudnud väljaku teise äärde, kust vanasti oli alanud korrustatud terasest ja klaasist Uus-Paabel. Praegu vedeles siin kõrbenud ja basaldikoorikune raualasu, kohretistesse tardunud obsidiaanimäel peegeldusid päikesekiired. Laelõhkujate selgrood, armatuursõrestikud, olid paindunud tontlikesse vormidesse, meenutasid keelatud sürrealistlikke skulptuure, loiult vinnastunud kooleraplekilisi falloseid.

Mõne kuuga oli maailmalinn muudetud prügi- ja utiilipõrguks. Megalopolisest oli saanud pärakolgas, kõrgtehnoloogiline tsivilisatsioon hakkas ununema. Ja kui kähku! Ja jälgegi jätmata — vähemalt uulitsal. Ju hirmutas pabeliite progress, ju

ihkavad nad tagasi keskaegsesse tabude maailma. Ludiitlus meie sees ootas ära oma aja, kuniks pääses valitsema. Ja keskaega tagasipöördumist propageeriti progressina! Varem superintellektuaalne kloaak oli moondunud nürimeelsuse ja lömitamise kloaagiks.

Intellektuaalsus ei osanud luua demokraatlikku valitsemisstruktuuri, seda suudaks ainult eetika. Ja kõik läks loomulikku rada — diktatuur võib muutuda üksnes diktatuursemaks.

Kummipõllega ja husaarivuntsidega kojamees täksis kapsarauaga trotuaarijäässe sulaveerenni, kaks Joonatani ja Jeusi vanust tuttisjuukselist marakratti ujutasid rentslis tikulaevu. Miks hulguvad nad väljaspool kasvatusasutust? Ehk juhtida hooletusele tähelepanu, suurendada oma plussideskoori?

Maronit ei häirinud poegade isoleerimine — mõnes mõttes teenisid lapsed pantvangidena isale poliitilist kapitali. Ja tema pole üldse mees, kes hädaldaks, keda ametiväline võiks heidutada. Kui Aa-Aa on otsustanud purustada perekonna, siis tuleb seda ettevõtmist toetada. Ema ja isa oma algsetes funktsioonides ei anduks sajaprotsendiliselt Juhile; küll aga siis, kui Juht neilt lapsed röövinud on — niisugune on orjameelsuse loogika.

Maron lisas sammu, hakkas mõttes kordama itaalia keele idioome. *Tenere qc in reputazione* (kõrgelt mängima), *ricatto per ricatto* (hammas hamba vastu), *pettinare un riccio* (tegema võimatut), *di rilievo, formare figura* (tähtsust evima), *venire dal nulla* (altpoolt esile kerkima), *avere una ciabatta di Machiavelli* (kaval olema), *stare in giornata, essere alla giornata dell' articolo* (sündmustega kursis olema), *e il suo quarto d'oro* (tal vedas), *a menadito* (täpselt).

ENDISE KORRUSEKORRALDAJA KANTSELEI NIMELISE eliitülikooli peahoonesse oli kolinud SVSB-le alluv instituut nr. 56.

Dooria sammastiku külge oli naelutatud khakivärvipõhjaline loosung: «Aa-Aa ja N-M on teinud meid õnnelikuks!» Tähti N-M, mis tähistasid Penerandat-Neitsi Maarjat-Kleopatrat, eile veel ei olnud. Kas kehtib juba täielik biarhia või alles liigutakse selle poole?

Fotoläätsed olid peidetud kahe trepil tukkuva valge lõvi silmadesse, Johannes Maron sammus marmorkiskjate vahelt läbi, keskkompuuter identifitseeris vanemteaduri sissepääsevaks isikuks, klaaslükandukse mõlemad pooled kriuksusid, sahisesid lahti.

Nagu väga tähtsale persoonile, sõnas ta endamisi ja astus sisse.

Bannisterina oli ta selles purustustest puutumata Minerva öökulli kujulises hoones ülikoolis käinud, aga nüüd oli siin

kõik teisiti; ülikoolile olid jäetud nokatagused pööninguruumid.

Ta ees oli stukkvõlvlaega ja kiviparkettpõrandaga piklik fuajee, vasakul Aa-Aa büst ja paremal valvuriputka. Büst oli riietatud frentši, see oli aluspesuroosat värvi.

Küll need ordenidki peatselt Aa-Aa rinnale ilmuvad, vaevalt et mees kimbatusest pääseb, ajaloofilosoofilisi seaduspärasusi ei eira keegi!

Fuajee oli puhvertsoon, siin pidi ta näo katma maskiga.

Uks ei sulgunud, Maron pööras end ringi, tonksas lörtsise säärikuninaga alumist nurka. Uksetahvel nõksatas, otsekui oleks ehmatanud ja nördinud, sõitis siis rappudes ja piita kriipides seinast välja.

Ei sallinud Maron klaasi rudinat; fuajee hiilgus ja automaatika jätsid ta külmaks. Joovastust taotlevad nad oma komejandiga, hirmutagu metslasi! Ainult primitiivse isendi võivad nad pahviks lüüa ja enda poole meelitada. Ja seda nad teinud ongi — uus Miitinguerakond kubiseb rumalusest, millega manipuleerivad kavalad kaabakad. Tema, Maron, kaasa arvatud.

«Tervitus, vanapoiss! Ülemused läksid lõunat sööma, pole sulgi kuhugi kiiret!» hõikas talle muhe valvur läbi luugi.

Otsekui poleks ülemustest terasemaid tööleilmumise kontrollijaid! Kellele siin kärbseid pähe aetakse?

Kes või mis too vuhvaikas tüüp seal putkas oli? Maron pidi tunnistama oma jõuetust tabada selle olendi või asja olemust ja funktsiooni. Paistis, et muhe nähtus kujutas inimest. Näonahk, hääl, viiped, kõik nagu tavalisel vananeval pabeliidil, kes istumisega pensionile lisa teenib; ise uhke, et küüditamata. Sünnimärk põsesarnal, hall karvatups ümber, siuglev vereniit silmas, nina pool valumiks lõhenenud. Aga eales polnud seal valvamas kedagi teist ja vanamehe käitumine oli veidralt korduv ning see seadis kahtluse alla reaalsuseillusiooni. Asend viini toolil, žestikulatsioon ja ilme püsisid päevast päeva muutumatutena, ikka oli tal ülemine vuhvaikanööp ära, katkenud lõngad rippu, ikka sügavad, õrnalt nagu sammaldunud kortsud laubal samades punktides kokku jooksmas, sõnadki peaaegu ühesugused: hommikul pahvatas ta, et ülemused läksid hommikueinele; lõunal, et lõunat sööma, ja kui Maron tuli öisesse vahetusse, kuulis ta, et ülemused on kesköömissal, pole kuhugi kiiret.

Võibolla oli ta programm seatud kellaaegade järgi, aga mis oli nende sõnade sisemine tähendus? Missugust esoteerilist informatsiooni nad sisaldasid? Milleks taoline joviaalsus siin kalkkülmas numbriinstituudis?

Võibolla oli põdur vanake pabeliidi ja roboti värd; võibolla avaldus ta raukusnõtrus liigutuste automaatses korduvuses?

Esimest korda sisenedes, repertses poogitud tervisest pakatades, oli Johannes Maroniks kaadatud Bannister kombekalt vastu teretanud, valvur polnud sellele kuidagi reageerinud, kuid Maron uskus senini, et oli mehe muheluses fikseerinud midagi inimlikku, siirast, naiivset ja pealetükkivat.

Ja missugune imeväärne usaldus pidi valitsema selle alati rõõmsameelse ja näiliselt tarbetu valvuritoi vastu! Üksi tema tundis tervet instituuti nägupidi, vist isegi ülemusi, kellega, nagu ülejäänud kolleegidegagi, Maron enda teada ja meelemõistuslikus seisundis silmast silma iialgi kohtunud polnud. Ehk peabki südi vanamehenäss oma palga eest tekitama hämmingut, mis jahutas maha kirglikumagi soovi mõistatada instituudi otstarvet, ja meenutaks profülaktika korras igal tööletulekul taolise juurdlemise mõttetust? Vahest on ta ka mälutuks ja ohutuks opereeritud mankurt?

Või on vahipidamine päris tavaline lohakus? Vanamees-robot kükitab repressaalasutuses iidamast-aadamast, oli kohal juba enne instituudi ümbermajutamist ülikooli ruumesse, ning kellelgi pole pähegi tulnud, et teda pole tarvis? Või kellelgi siiski on, aga see mees on katsetel vanamehest lahti saada põrkunud vastu bürokraatlikke barjääre, talle on selgitatud, kui keeruline on koondada ettenähtud valvurikoht, kui kõrgeid allkirju see vajaks, ning säärase sammu teostamisel peitub põhioht pretsedendi loomises, võib vallanduda juhitamatu ahelreaktsioon, ametikohti, milliseid pole tarvis, leidub teisi ja mujalgi, neil töötavad väga lugupeetud inimesed, Aa-Aa ja N-Mi lähikondlaste kamraadid, neid ometigi ei tohi lahti lasta, ei maksa ühe sinekuuri pärast avalikkuse fookusesse tiridagi lugupeetud inimeste töö mõttetust, see tooks kogu üritusele poliitilist kahju.

Või on vanamees eeskojas, puhvertsoonis siiski mulaaž, elektroonikaime, mil välimuses ülekaalus inimlikud, kuid käitumises robotlikud jooned?

Ei tea, ei tea, seni veel ei tea, tõdes Johannes Maron. Võimu enesekaitsemehhanism on peen ja keeruline. Aga kunagi ta lahendab selle mõistatuse, seda küll. Tema eest ei jää miskit saladuseks, ta on juba selline.

Kraadita vanemteadur hoovas pilgu laevõlvile, sealt rippus alla klassitsistlik lühter, tundus, et klaastilad küünlapesade ümber värisesid helitult.

Lühter oli säilinud ajast, mil Bannister siin majas, meelsusmaialt opositsiooniline, loenguid kuulas ja eksameid õiendas, olles lasknud end koguni režiimivaenlasel professor Chernyl neomorozovistide jõuku meelitada. Aga Maronile tuli see kasuks: isikliku kogemuse varal tunneb ta dissidentide hingeelu

ja rohmakasedvistavaid püüdlusi, tal on hõlbus neid paljastada.

Kui kähku ja sujuvalt tarnsformeerus leebevõitu, kultuuriga flirtiv parempoolne diktatuur raudseks, stalinistlikuks fašismiks, jättis enamiku omadest omadeks, enamiku dissidentidest dissidentideks, enamiku vaenlastest vaenlasteks. Õigupoolest: ühiskonnad ja poliitilised liikumised ei polariseerugi vasak- ja parempoolseiks, ühel pool barrikaadi on hoopis kõikvärvilised türanniad, nende vastas humaansus, millega tulebki võidelda.

Maron plõksatas põlvel lahti musta kohverportfelli lukupaari, võttis keskmisest vahest välja lubivalge, punaste küülikusilmadega maski. Selle tõstis ta näo ette, seadis pesukummi kukla taga madalamale, et juustesse ei muljuks hitlerisoengut rikkuvat vagu.

Varjatud kaamera fikseeris mehe tegevuse, kuskilt keskpunktist väljus signaal, paotus järgmine uks.

Maroni ees avanes trepikodade rägastik.

Vanemteadur hakkas liikuma oma kabineti poole.

SVSB-le alluva instituudi nr. 56 ruumilahendus kujutas Paabeli miniatuurset koopiat — ka selles väljendus positsioon. Ülikooli peahoone oli ümber ehitatud vertikaalse labürindina, liftide asemel trepid, lõpmatud ja käänulised trepikojad, käsipuudega ja ilma. Oli rajatud tühi- ja pettekäike, teelt kõrvale sattunu ei pääsenud kunagi ummikust välja.

Tänagi kostsid eksinute kaeblevad hüüded: auu!, auuuu! Appi minna ei saanud.

Esiteks ei tohtinud ta omavoliliselt sammugi muuta talle kinnitatud marsruuti eeskojast kabinetini. Teiseks, kui ta kaastunde tõukel olekski distsipliini rikkunud, eksinuks ta ise igaveseks, hulkunuks elupäevade lõpuni januse ja näljasena mööda umbsoppe, kilanuks üha nõrkevama häälega: auu!; teadnuks, et väljapääsujuhatajaid ei tule.

Polnud kombeks teistele tulest kastaneid tuua. Surnud konkurent oli parim konkurent. Oli ta sinust madalamal, ei hõivanud ta sinu kohta, oli ta sinust kõrgemal, võidi sind edutada.

Ja osa hääli, näiteks just tänased, võisid pärineda makilindilt, olla seatud valvsuse minetamise peibutuseks, kindlameelsuse prooviks.

Teine osa kaebeid pidid muidugi olema loomulikud, kuna kord kvartalis tassiti talgute korras kanderaamidel labürindi nurgatagustest välja koitanud luukeresid — seda nõudis sanepidteenistus hügieeni nimel, katku puhkemise vältimiseks.

Kaks korda oli Maron juba puhastuskampaanias osalenud ja imestanud: olid eksinud ära nõiutud? Neil oli peakäiguni jäänud vaid paar-kolm sammu. Ehk oli neid halvanud hoopis

surmatahe; teadlikud distsipliinirikkumises, ei püüelnudki nad karistusehirmus enam väljapääsu poole? Aga võis ka olla, et kaugemal Maron kuhjunud luukeresid ja laipu lihtsalt ei näinud, kuna kaugemaid soppe ei koristatud, sinna ei ulatunud hügieeninõudlejate pilk, nõudlejate tööd kontrollijate ja omakorda nende järel kontrollijate pilkki mitte. Silmakirjatsemine ja lohakus olid Demokraatlikul Tuhande Neljakümne Teisel Rahvakorrusel juurdunud, mädandasid vammina võimu põhikantsegi.

Ja muidugi: ta vilistab oigajate ja surijate peale, igamees on oma õnne sepp. Tema täidab kohust, mille eest talle palka makstakse, tal on tugev iseloom, ta ei lase end roopast välja lüüa.

Tema on usaldanud end anonüümse organisatsiooni rüppe. Ta on maskis rüütel, teda ei vaeva eetilised kõhklused. Tema eest vastutavad ülemused, teda on vallanud allumise võlu. Tema on Aa-Aale ja N-Mile kinkinud endast kõik: oma kehakuju ja juustevärvi, läikivmusta papiparra ja meelelaadi, kaksikud pojad ja laulatatud abikaasa, vanalinnaateljee ja vaimse sõltumatuse. Ta on hakanud robotiks vabatahtlikult, ja see on õilis; vastutasuks on ta oma agressiivsete instinktide rahuldamise kaudu saavutanud hingerahu. Mees ei lase hädalainetel üle pea laksuda.

Ja tal ei tarvitse häbeneda: ta on vanemteadur, lisaks põhitööle on tema hoolel terrorismiuurimus.

Tee oli pikk ja trepine. Maron kõndis mööda vaipa, trampis säärikuilt lumemärja maha. Ta selg oli tahapoole vimmas, see andis talle põikpäise inimese ilme. Aga ta polnud seda, ei. Tema soovis jätta allaheitliku inimese muljet. Mehe vasaku käe laba nõksatas igal sammul, tühja kohverportfelli sang nagises kräunuvamalt. Maski küülikusilmad punasid eredalt, kummitripp pitsitas kuklanahka, krobe sisepind hõõrus põsesarnasid. Mask oli näol pisut viltu, nina- ja suuava polnud Maroni nina ja suuga kohakuti. Mees nihutas maski, nüüd oli parem hingata ja näha.

Ja Freddy — Bannisteri noorem vend — kannab niisugust juba aastaid. Miks nooremad vanemaist ette kipuvad? Aga loodame, et Freddy tõus takerdub, ehk osutas ta amorfsele režiimile liiga suuri teeneid? Vahest on Freddy koguni sunnitööl või hukatud? Ja mis puutus siia eelelu sugulus! Ei tohtinud olla hierarhiaväliseid suhteid, armukade Juht vaatas säärastele sidemetele viltu. Igasugune hingeline lähedus õõnestab võimu.

Labürindikäikude helehallid seinad läikisid mahedalt laelühtrite valguses. Õiget teed valima juhatas Maronit vaiba akantusmustrisse põimitud lilla lisaväät, ju oli igal töötajal oma orientiir. Mees teadis — kui ta peaks juhtkonna usalduse kao-

tama, katkeks ühel tööletulekul väät vaibas, ta oleks määratud Jeruusalemma kingsepa Ahasveerusena rändama mööda sürrealistlikke trepikodasid. Muidugi, tema saatus oleks kergem, peatselt ta sureks jannu, nälga ja meeleheitesse.

Maron ei kohanud teel ainukestki inimest — juhtpult jaotas tööletuleku aegu ja marsruute perfektselt.

Lõpuks oli mees päral. Kabinetiukski paotus hääletult ja automaatselt. Mees sisenes esikukorrusele, uks sulgus, alles nüüd oli lubatud eemaldada näokate. Johannes Maron riputas beeži, topelttaskutega sügismantli varna, kratsis maskikummist sügelevat pitsituskohta kuklamõhnas, tõusis frentšiväel kitsast keerdtreppi mööda töökorrusele — vana paks, püksirihmal lotendava vatsaga, talle võõras ja vastik, lapsemeelselt tõejanune Arthur Bannister poleks sellele trepile mahtunudki.

Mees asetas küülikusilmse maski kohverportfelli.

Kastikujuline ruum oli askeetlik, sisustus rahuldas luksust põlgava, andunud ideeinimese vajadusi. Roheka kattepaberiga sahtliteta kontorilaud kuvariekraani ja klaviatuuriga, taburet ning riiul Aa-Aa kõnede kogumiku ja äsjakorrigeeritud teatmeteostega. Seinal Aa-Aa beebiroosa esindusportree, aknapoolses nurgas pneumopostikapp, mille uks vineeritud väärisspooniga.

Laua all sirises tänavkoridoride lobjakat ja räntsi arvestanud ning automaatselt sisselülitunud säärikukuivataja, sokliuurdeis punamas hõõgspiraal.

KAMUFLAAŽ TEENIS POSITIIVSEID EESMÄRKE, MASKEErimine pidi tagama otsuste objektiivsuse. Harva, kui trepikodades keegi varju kombel liikuski, siiski võis näost näkku kohtumine kolleegi või ülemusega põhjustada isiklikke tutvusi, need võisid areneda meeldimisteks, mittemeeldimisteks, rivaalitsemisteks, pugemisteks, kokkuvõttes produtseerida alatut subjektiivsust.

Vanal ajal töötanud tsiviilinstituutides, kus ametis käidi maskideta ja kudrutati mitmekesi ühes toas, muu kui intrigeerimiste ja ülemuste ees lipitsemisega ei tegeldudki, teadis Maron.

Neil oli teisiti. Küülikusilmsed näokatted välistasid tutvumisvõimaluse kaastöötajate vahel, nemad olid oma otsustes mõjustamatud.

Maskeerumiskohustus laienes sunnitud koosviibimistelegi avalikel hukkamistel, enesepaljastuskoosolekuil ning talgutel instituudi koridoride puhastamiseks katkuohtlikest laipadest ja üraskite uuristatud luukeredest.

Maron võttis raamaturiiulilt ekspandri. Siinne tõmmits oli kodusest kangem ja ilma inetu sõlmeta. Mees venitas seda akna all kolmkümmend kaks korda. Jalad olid oma koormuse

treppidel saanud, rindkere ja käed kaua puhanud. Tema end lõdvaks ei lasknud, tema nõudis endalt palju.

Akna taga laius tööstuslinnaosa, mis oli siia pilvelõhkujate varemete asemele nädal tagasi ürgse ragistamisega nihutatud. Läbi peegelklaasidega ruutude paistsid vabrikud oma lõõride ja jämedate, vingerdavate torudega. Korstnad katustel paiskasid välja paksu tossu, tahmatasid helesiniseks värvitud mademelage. Lähim oli õlletehaste rajoon, siis tulid liimivabrikud, kaugemal terendasid tsemendikombinaatide ja elektrijaamade kontuurid, klinkerahjud ja kõrgepingemastide tihnik. Nende taga algas robotite kalmistu, seal käis Maron söögivaheajal sõrkimas.

Mees istus taburetile, huulil vaikne ohe. Sirutas siis jalad säärikusoojendajani, asetas tallad täpselt klappidele. Tool oli tema jaoks liiga madal. Kirjutuslaua kuvaril värelesid tähed ja numbrid, näitasid, et Maron kaalus täna koos riietèga 161,29 naela, pulss lõi 85, süstoolne vererõhk 160, diastoolne 86. Käte arv — 2, jalgade arv — 2. Sõnakuulelikkus — 149, truudus Aa-Aale 213, N-Mile 202, alatusevastase võitluse printsiipidele 196. Viimased näitajad püsisid kehtestatud normi piires. Intelligentsuskvotsient oli aga endiselt kõrge — 139, kuid tänu teadlikele pingutustele siiski langenud.

Ei, ta ei kaeba, ta pole tülpinud.

Õhk oli värske, ruum tuulutatud. Anonüümne kabinetijagaja hommikusest vahetusest polnud unustanud klimaatorit sisse lülitada. See surisenud mõne aja, muutnud ioonide koosseisu optimismi tekitavaks, oskas end ise seisma jätta. Mansetinööp oli pöördunud, Maron sättis selle õigeks, nööpaugupiluga täpselt risti. Kõik pidi olema tipp-topp, mine tea, kust mulgust sind filmitakse.

Ent taburet oli madal, vanemteadur tundis end sellel kühmus invaliidina. Kaks nädalat oli mees pneumopostikappi pannud kirju, mil ümbrikul M a j a n d u s j u h a t a j a l e, nõudnud istme vahetamist, üleeile juba viivitamatut vahetamist. Kõik jäi vanaviisi, ei mingit reageeringut. Teda siiski polnud mäng tüüdanud, ta jätkas taotluste esitamist — seda teha polnud tal keegi keelanud ja vastus palvele olnuks ta esimene tagasisidemega tööalane kontakt ametissetulekust saadik.

Ka oli ta otsinud mingit inimlikku märki mehest või naisest, kellega ta ühes kabinetis töötas. Ta polnud sattunud ei juuksekarvale, ei näpujäljega pliiatsiteritajale ega sigaretikonile, mille filtril võinuks punetada äraandlik pumat. Lõhnad hajutas klimaator.

Kas oli see olend lühijalgne lastehalvatust põdenu? Ei tea, ei tea, võis ka olla, et vahetuste vahel käis koristaja lapiga jälgi likvideerimas.

MILLEGA SIIS TEGELES SVSB EELARVEL JA KOOSSEISUS tegutsev instituut nr. 56, milleks kamuflaaž, milleks range objektiivsusetaotlus? Miks pidid vanemteadur Johannes Maroni otsused olema mõjustamatud?

Iseenesest mõista, et instituudile kinnitatud funktsiooni hoiti saladuses, see hoidmine oli instituudi eksisteerimise üks põhieesmärkidest, ehk tähtsaimgi kõigist tema funktsioonidest.

Kuid Johannes Maron oli kord meeveemajas enda jaoks dešifreerinud käibivad tähestikud; ei maksa teda jaburaks pidada, terasele pilgule pudenes siit ja sealt ühte ja teist — mosaiigikillukesi, millest meelespidava mälu ning analüüsiva ja sünteesiva vaimu abil oli konstrueeritav tervikpilt; loomulikult ainult oletamisi. Eriti informatsioonireetlikud olid needsamad enesepaljastuskoosolekud, laipade transportimine, aga ka vaenulikud raadiosaated, kuulujutud ning samuti rida-realt läbi töötatud Aa-Aa kõnedki. Vahel tundus, et viimased on päris esoteerilised, vaid suitsukatteks kõigile adresseeritud, tegelikult üksnes pühendatuile mõistetavad — šifrit ja tausta teades võis neistki ohjeldamatuist totrustest põrutavaid saladusi ammutada.

Kõikidest allikatest pärit informatsioonile oletusi liites, näis Maronile, et instituut tegeles DTNTRK nii vangistatud kui vangistamata pabeliitide staatuse väljaselgitamise ja kinnistamisega.

Paistis, et läheneval keisririigil on kavas jagada kogu rahvale aukraadid, pagunistada vastavalt inimese kaliibrile kõik alamad — et oleks kohemaid õlakuilt näha, kes on kes.

Hiigelettevõtmine toimus pabeliitkonna enda huvides, et lärmakate kommunaaltülide puhul liftivaguneis, poesabades ja tänavkoridorides poleks tarvis luurates mõõta riiunorija petvatest silmadest, mida too alatu tüüp endast kujutab, kes on ta selja taga ning kas võib talle äiata tohlaka, mida too väärt on; ega äigamine aseta kahtluse alla muidu korrusetruu kodaniku lojaalsust?

Kõrgematelgi tasemetel sünnitas pagunite puudumine anarhiamaigulist segadust.

Enamgi: aukraaditus sigitas amorfse režiimi ajal aferismi, inimesed, kel polnud ei protežeerijaid ega ostetud või renditud positsiooni, ujusid üldises häguses määramatuses kaladena vees. Võimu usurpeerinud Joosep oli minetanud valvsuse, kontrollaparaadi töö lonkas mõlemat jalga, ning põlgusväärsed avantüristid soetasid endale ja oma sugulastele tuusikuid ja *establishment*'i apartemente, koguni magnetpadjal hõljuvaid ülemustekaare, upitasid end omavoliliselt seisusesse, kus hüved ja altkäemaksud ametlikult nende taskuisse voolama hakkasid. Selge, et isehakánud sulide ettevõtlikkust tuli taltsutada, nad

ohustasid juba Miitinguerakonna siseringi liikmete vabadusi ja sissetulekuid.

Ja vahest olulisim: täpne hierarhiseerimine ja selle aus avalikustamine vastasid mingile vajadusele inimese hingesopis.

Pabeliidid ahmisid alati valmishinnanguid, keegi ei viitsinud ise mõelda, ennast ei usaldatud. Oli hea, kui uudis langes sülle koos otsusega; oli hea, kui inimesele kinnitatud väärtus oli pagunitest kohe näha.

Nõnda: peatse punaseks keisrikorruseks kuulutamisega, vasakpoolse monarhia kehtestamisega seotud kogu DTNTRK elanikkonna vabatahtlik aukraadistamine oli nii alt- kui ülaltpoolt tulev sotsiaalne tellimus, mis ühiskonna järjest kindlama totalitariseerumise tõttu õhus rippus. SVSB 56. instituudil lasus selle tohutu ülesande eeltöö.

Kõigepealt vajas selgitamist pabeliitide mitte juriidiline (mis hõlpsasti vaadatav kaadriarvestusdokumentidest), vaid tegelik staatus, türann Joosepi lohaka valitsuse ajal iseeneslikult väljakujunenud autoriteet tutvusringkonnas ja/või avalikkuse silmis.

Järgmise etapina viidi staatus kooskõlla inimese lojaalsusega, selleks kasutati nii massikommunikatsiooni- kui sosistamispropagandavahendeid. Näiteks: kui oli tarvis kellegi režiimitoetaja mainet tõsta, suurendati järsult tema nime esinemissagedust pressis, kiideti ajalehes tema võimeid ning sosistamispropagandateenistus laskis meeveemajades lahti kuulujutu, et see mees lausa vihkab Miitinguerakonda, korruptsiooni ja alatusevastast liikumist, on erakonda astunud üksnes eesmärgil kukutada kogu väljakujunenud tobedus.

Jutt levis tulena kulus, kuna järgmised, täiesti pahaaimamatud edasirääkijad lähtusid siirast soovist kumu peategelasele poliitilist kahju teha, ja Aa-Aa lähikonnas usalduse võitnu prestiiž tõusis.

Peenemad autoriteedi tõstmise operatsioonid kulgesid nõnda, et Miitinguerakonna «Hierarhia» laimas ühekordse kogupauguga väljavalitud isikut, tema nime esinemissagedus ametlikus pressis kahandati miinimumini, sosistamispropagandateenistuse agendid veensid meeveerüüpajaid, et laimu ja vaikuse Miitinguerakonna kontrollitavais teabevahendeis on põhjustanud mehe eetiline murdmatus.

Loomulikult pandi viimast liiki operatsioonid käiku ainult kipitava häda sunnil.

Tõstmisest lihtsam oli pabeliidi autoriteedi kõigutamine, selle viimine teenitud tasemele. Piisas ühest kriitilisest artiklist, ühest repliigist meeveemajas, kui sosistamispropagandaagent lausus insinueeritava objekti kohta näiteks, et too on sosista-

mispropagandaagent, ja kuri repliik tegi kähku puhta töö, mehest hoiti kui katkust eemale, pealekauba oli elanikkonda süstitud järjekordne profülaktiline hirmuannus, sosistamispropagandatalitus enda olemasolu taas meenutanud.

Pabeliitidele meeldis teistest halba rääkida, nad ei jätnud kasutamata ainsatki juhust, et sosistamispropagandale kaasabi osutada, tihti tegutseti hoopis isiklikul initsiatiivil.

Nii oli inimeste iseeneslikult väljakujunenud maine viidud kooskõlla nende režiimitruudusega, millele pidi järgnema kogu elanikkonna aukraadistamine.

Aukraade oli kokku 114, redel algas fliegeriga ja lõppes marssaladmiraliga.

Umbes pool elanikkonnast kavatseti jätta sootuks aukraadita. Need olid nonpabeliidid, paariad, bestiad, kelle sõnakuulelikkuseindeks oli viiekümnest pallist madalam. Neile võis mööduja näkku sülitada, neid hoiti elus üksnes vihkamisatmosfääri üleskütmiseks.

Suurkorruse juhtivamad kunstnikud olid praegu kõrgendatud supinormidega laagrites ametis pagunite esteetilise kujundamisega.

Tema tugev külg on reaalsusetaju, tema, Johannes Maron, andis endale aru, et tema roll säärases gigantses projektis on tühine. Aga ta on usin ja silmakirjalik, sel moel töötab ta end üles, ei maga pirukajagamist maha, kindlustab endale vähemalt ooberstі.

Maron oli kinnitatud sektorisse, mis tegeles noorkunstnike ja noorpoeetidega, nii arreteeritute kui vabaduses jõlkuvatega. Tema peilis piltidelt ja luuletustest meeleolusid.

Ta võis oma tööst järeldada, et kunagi oli plaanis kultuurirevolutsiooni poolt likvideeritud kultuur taas käima panna. Aga võibolla ka mitte, võibolla kandis ta sõelaga vett, õiendas tühja-tähja.

Kuid ega ta autoriteet sellegipoolest lange, palka makstakse talle edasi.

Instituudis olid sektorid kõikide erialade tarvis, need paiknesid kärgedena mesilassülemis, mis koos trepikodadega moodustaski vertikaalse labürindi, Paabeli miniatuurse koopia.

Maron kergitas end madalalt taburetilt, kirus sisimas, et istet ikka polnud veel kõrgema vastu vahetatud, astus pneumopostkasti juurde seinas, torkas võtme ovaalsesse mulku.

Tema ajab kõik asjad väärikalt joonde, teda usaldatakse, hoolimata ta minevikust.

Säärikutaldadest eritus kirbet lõhna. Ta oli väljasirutatud jalad laua all kauaks soojendussõrestikule unustanud, elektroonika jukerdas, pliit ei lülitunud ise välja.

Mees avas sisepostilaeka spoonitud ukse. Kapist uhkas jahedust. Traatriiuleil lebas ümberkukkunud virn slaide. Kaks diapositiivi oli kukkunud läbi sõrestiku laeka metallpõhjale.

Tähendab, täna jälle noorkunstnikud. On nad mingi tembuga maha saanud, miks juba kolmas päev järjest nemad? Või soosis keegi kõrge persoon neid, tahtis jõuda selgusele nende väärtuses?

Maron ihkas poeesia järele, värsid pakkusid rohkem nalja.

Aga ta ei vaidlusta ülemuste otsust, kus sa sellega. Need ajad on seljataga, mil ta Bannisterina oma arvamust igale poole toppis.

Suruõhupostkasti keskmisel riiulil ootas teda sulavas pakendis droog — psühhofarmakonid repertsejärgseks rehabilitatsiooniks. Organisatsioon hoolitses tema tervise ja poliitilise meelekindluse eest, nähtamatu käsi serveeris ajusid loputavaid ravimeid.

«*Citius, altius, fortius!*» luges Maron kriiskavoranži kirja ümbriskilelt, lõi pea kuklasse, laskis pakendi peopesalt suhu libiseda.

Droogil oli sidrunikaramelli maitse, mõju virgutas meeli. Vanemteadur tajus korraga kolme soovi: anduda Aa-Aale, keskenduda tööle ja lasta end kastreerida.

Olid need talle rohuga sisendatud?

Laua taga märkas Johannes Maron, et mansetinööp on jälle inetult põiki kiskunud. Mille vastu ta oma käiseotsa nühib?

Mees seadis hõbepööra nööpaugupiluga korralikult risti ja vajutas nupule «A» kirjutuslaual.

Kolksudes kukkus laes lahti luugiuks, sahisedes rullus ülalt alla valge ekraan.

Kabineti teises nurgas liikusid nagisedes põrandalauad, tekkis mustav auk, nõksukaupa sirutus sealt välja teleskoopstatiivil projektsiooniaparaat.

Maron trummeldas sõrmedega vastu lauda. Roheline kattepaber summutas põrina. Ei, ta ei lase närveldusel oma hinges maad võtta. See on tema töö ja ta armastab seda. Ta on kabineti omanik. Seda nimetatakse eduks, ja ei kuidagi teisiti. Kabinet on kabinet ja võim on võim iga riigikorra ajal.

Aknast mööda minnes tajus ta lumerõsket hõngu instituudi kõrvale teisaldatud vabrikute kohal.

Mees lükkas esimese slaidi projektorisse, laetuli kustus, ruumi valgustasid projektoriobjektiivist lähtuvad sirged valgusjoad.

Ekraanil valendas kellegi noorkunstniku suprematistlik, Malevitši-mõjuline secco-eskiis kalkal, pakutud majesteet Bannister II (1102—1107; vaaraona Menku-Gor) ajaks. Õigupoolest polnudki pildil muud peale musta koonuse, tipuga all, ja valge pinna, mis ekraanil kollakana tundus.

Ju on autor isoleeritud Bannister II laagrisse.

Jätkus Bannisteril ikka vembumeelt ja vastalisust pista oma nimi genealoogiasse! Selliste tobedate naljade eest võis teenida arkebuusikuuli; kuidas nooremteadur julges? Aga Bannisteril oli olnud põrgulikult kiire, tollase instituudi tollane direktor Li oli andnud Bannisterile ülilühikese tähtaja, Bannisteri fantaasialend oli pärsitud, seesmine ideedegeneraator krampis, tabeli nende aastate kohal polnud nooremteaduril pähe torganud ühtki teist nime.

Ei hakanud Maron hindama töö laenulisust või tembeldama seda plagiaadiks. Ka stiilivooluline ja ajastutruuduse analüüs ei kuulunud tema kompetentsi — selleks olid teised sektorid ja madalamad ametnikud. Haritusega eputamine toob kaasa vallandamise ja laagrisse paigutamise. Tema ülesanne on tähtsam kui nürimeelne nokitsemine kunstiajaloos. Tema takseeris tööd ideoloogiliselt.

Tema pidi olema absoluutselt objektiivne, ta oli esimesel tööpäeval kõlarihäälele kabinetis tõotanud, et ta ei hakka käima kunstinäitustel, ei sirvi kunstialbume, ei loe ilukirjandust, ei soeta tutvusi boheemlaskonnas. Esimese hooga oli ta veel tahtnud vastu toriseda: kunstinäitusi polegi enam, boheemlased on okastraadi taga, ilukirjandus ja albumid vulkaanikraatrisse kühveldatud. Kuid siis ta distsiplineeris ennast: las olla kõik nii, nagu on, tema ei tee sellest mingit numbrit; ehk mõtleb krapihääl tulevikule, ehk on Aa-Aal ja N-Mil plaanis kultuur kunagi käima panna, tunda rõõmu alistatud taidurite lömitamisest?

Käed palveasendis ja valjuhäälditi poole kummardades oli ta esimesel ametipäeval tõotanud, mis tarvis — ei suhtle, ei soeta, ei sirvi.

Ta mõistis, et erialane haritus, isiklik maitse ja individuaalsed vahekorrad võinuksid häirida otsuse langetamist, kallutada teda alatu subjektiivsuse poole. Sugeneks oht lemmikute tekkeks. Tema oli aga seatud kõigutamatuks eksperdiks, keda miski ei tohi tülitada.

Apsakas, pire ja kiiras ametimees ei sobi kuhugi.

Signatuurigi polnud praeguse secco-eskiisi paremas allnurgas, see oli pildistamisel kaetud papiribaga, millel koodnumber — DKZ 28739.

Kes võis säärane tüüp olla, ei tahtnudki ta teada, tema kohus oli otsida tööst suhtumist korrusevõimudesse, anda teenitud hinne 114-pallisel skaalal.

Momendil oli asi lihtne. DTNTRK vapiks oli must koonus valgel munal. Töö kujutas endast ülemist poolt demokraatliku rahvaplatoo pühast regaalist, koloriitki sealtsamast, üksnes

muna puudus. Maron koukis slaidi aparaadi nokkade vahelt välja, laetuli süttis.

Tundmatu noorkunstnik oli otsustanud söakalt sammuda prostitutsiooniteed, ja pidi pälvima selle eest soovitu, vanemteaduril polnud siin midagi parata — temagi tööd kontrolliti.

Nõnda siginevad konkureerivad kaaskaabakad, mõtles ta, kui kirjutas kuvarile elektripliiatsiga DKZ 28739; 78; SP 2007. Instituudi keskkompuutri mälus tailetus edasiantu igaveseks, hindas nii hinnatavat kui hindajat.

DKZ 28739 oli noore nurjatu isiklik koodnumber; SP 2007 tähistas üksikoperatsiooni, mille nimetuseks i d e o l o o g i l i n e k ü l g.

78 oli hinne 114-pallisel skaalal, millest madalamat Maron kuidagi panna ei saanud, dubleeriv tšinovnik ja raal paljastanuksid ta kahjurluses.

Polnuks võimalust apelleerida muna puudumiselegi, kedagi ei huvitanud Maroni-nimelise mutrikese isiklikud kaalutlused.

Ametnikud üksnes jahtisid öördamisšanssi ning hingetu elektroonika surises vaikselt ja omasoodu, avastas sissesöödetud programmi järgi potentsiaalseid vaenlasi, erilise isuga neid, kes olid sokutanud ennast oletatava võimutsentrumi lähedusse.

Ületaksid Maroni vead talutavuse kitsa piiri — mille ta pimedas teadmatuses kobades pidi ise määrama —, leiaks ta ühel kenal päeval tööle tulles või töölt lahkudes lilla lisaväädi trepistikulabürindi akantusmustris katkenuna, tema maine eksistents oleks lõppenud, ta oleks teeninud rahvavaenlase palga.

Kaua ta treenitud organism umbsoppides ekseldes vastu peaks?

Enam kui surma kartis mees surmaeelseid tunde, mil kurb ja tühine ots silme ees. Säärane meeleheide murraks vist temagi. Aga mine sa võta kinni, siiani on ta igast supist puhtalt välja rabelnud.

Hinne 78 tagas pärast ametlikku kinnitamist DKZ 28739-le kuulujutud positiivsusega alfa-49 (laagris positiivsusega alfa-32), artikli kiidutonaalsusega alfa-66 (laagri seinalehes tonaalsusega alfa-47), nime esinemissageduse lühiinformatsioonides ja koondkokkuvõtetes kaks ja pool korda kvartalis, hiljem potentsiaalselt aukraadi kuskil oberstleitnandi ja unteroberstivahel.

Vaat kui kõrgele see tõenäoliselt küünikust enesemüüja on sihi seadnud, pomises Maron aparaadi klaviatuuri taga, ringutas end ja hingas sügavalt sisse. Frentši püstkrae hõõrus kaela, portupeerihm pigistas õlga.

Ent loomulikult ei lasknud saamahaid noorel ülestrügijal ühekordse (?) pugemisega nõnda võimast karjääri teha, posit-

siooni võitmiseks tuli läbi käia kadeduse seadustatud tulest ja veest.

Pirukas tematagi lahja, iga uus krabav käsi kahandab teiste tulusid.

Ja muidugi polnud Maron ainus otsustaja. Ta isegi ei aimanud, kui domineeriv on tema vald staatuse reguleerimise masinavärgis.

Instituudis oli osakondi, mis selgitasid, mida kujutas autor endast tegelikult, ja iseenesestmõista oli inimene loomingust kaalukam.

Eri sektorid andsid 114-pallisel skaalal hinde musta koonuse valgele pinnale joonistanu poliitilistele meeleoludele, kontaktidele alatusevastase liikumisega, päritolule, tutvusringkonnale, usutunnistusele, haridusele, suhtumisele autoriteetidesse, pangaarvele ja kulude suundadele, välimusele, maitsele nii kunsti, kulinaaria kui vastassoo vallas, füüsilisele vormile, harjumustele jne., jne.

Teravapilguline Maron teadis, et kokkuvõttes formeerub igale bürokraadile vana ja armas, narmastunud pappkaantega telliskivipaksune kaust, täis šifreid, koode, paroole ja informaatorite tähelepanekuid, pungil kompuuterkirjas dokumente, mille ülanurkades lilla kontoritindiga sirgeldatud resolutsioonid.

Taolise kausta kannab suruõhupost seintesiseseid huugavaid torusid pidi lõppinstantsi — kõrge komisjoni ette, mille liikmeiks DTNTRK juhtivamad kunstiaparatšikud kõigist repressaalasutusist.

Äravalitud istuvad ümber laua, nende näod on kaetud lubikahvatute küülikumaskidega — vältimaks alatut subjektiivsust, üksteise mõjutamist. Mehed veeretavad läbi suupilude olude kohta üliliberaalset, kuid siiski täpselt doseeritud juttu. Nende vabadusklass on kõrge, ent mitte piirideta. Südi ja küünilise konformisti, DKZ 28739 toimiku uurimisega nad endile tüli tegema ei vaevu, mapi löövad nad lahti ainult kohtadest, kus kirjas koonuse joonistanu pangaarve, päritolu, sidemed, sugulased ja tutvusringkond.

Komisjon, mille liikmed endagi saatuse pärast hirmul, lahterdab selle püüdliku DKZ 28739 kindlasse ja teenitud lojaalsuseklassi, alles nende otsuse järel käivitub staatuse reguleerimismehhanism kõige oma ajakirjanduse ja sosistamispropagandatalitusega, alles siis hakatakse vastavalt kinnitatud aukraadile hüvesid poetama.

Kulub aastaid ja aastakümneid, enne kui asjad nii kaugele arenevad. Diktatuuriveskid jahvatavad aeglaselt, venitamine soodustab võimu ja stabiilsuse säilimist — ka riigipöörde järel. Komisjoni töötempo on teada, koosistumiste sagedus reglemen-

teeritud kõrgema instantsi poolt, õnnelikud on kunstnikud, kes mingite nippidega end järjekorras ettepoole nihutavad.

Polnud Maronilgi kiiret, ei maksa oma panust üle tähtsustada, süllelangenud vanemteadurikohast end kihkvele ajada.

Kõik on rituaal, kõik on teesklemine. Usutavasti seavad nad kunsti sisse küll, aga veel lavastuslikumana kui Korrusekorraldaja ajal. Siis tegelesid mõned lihtsameelsed asjaga tõsiselt, nüüd hakkavad kunstnikud täitma ainult poliitilise selgitustöö vajadusi ja operetlikku esindusfunktsiooni ülemuste manulistena.

Kultuuri taastamine oleks muidugi Aa-Aa esimene möödalask. Kultuur sigitab pluralismi, pluralism vastalisust, mis kunagi selle hegeliaani paleest pühib. Totalitarismi koduks on lage ja püretatud maa, õites aed õõnestab isevalitsust.

Miks võim vaheldus? Türannia saab ainult süveneda, muutuda jõhkramaks ja jäigemaks, muidu ta ei püsi. Ja tema ei võta sigadusi südamesse, tema on vaikne, eeskujulik, juhmi keskpärasust näitlev aparatšik.

Pilt järgmiseltki slaidilt on secco-eskiis kalkapaberil, ja taas pakutud Bannister II ajastusse!

Luurati siin hoopis tema järele, pommitati provokatsioonidega takseerijat? Kas oli ta ette seatud umbes sihuke lõks: kui ta Bannister II epohhi töid kõrgelt hindab, siis tunnistab ta vähemalt kaude üles oma kunagised inetud ja valitsust mustavad naljad?

Ta peab järele mõtlema, ta on tasakaalukas, igatahes ei lase ta kaaslurjustel end intriigidesse mässida.

Ühtki plekki ei tohi tal olla küljes, tema olgu absoluutselt puhas ja ilmetu.

Pilt ekraanil kuulus vist samale autorile, kuigi koodtähistus signatuuri katval papitükil oli teine.

Nad võisid talle asju ette sööta mitme varjunumbri all.

Tundus, et noor pürgija kavatses kaunis jõudsalt pürgida.

Maalil oli valge muna mustal pinnal. Jälle element vanast, seni püsivast korrusevapist, jälle vapivärvid, jälle Malevitšimõjud.

Niimoodi endale plusse kogutakse, kas laagrist vabanemiseks või lähikonda pääsemiseks, nentis Maron külmalt ja kirjutas elektripliiatsiga kuvarile hindeks 63 — kuulujutud positiivsusklassiga alfa-41 (laagris alfa-33), kiiduartikkel leigusega beeta-15 (laagri seinalehes samuti beeta-15), nime esinemiskordus lühiinformatsioonis ja koondkokkuvõtetes rangelt ainult nonparellkirjas sagedusega üks kord aastas; potentsiaalne aukraad Maronilt: *unterfeldwebel.*

Jumal teab, et tööd eelmisest 15 palli võrra madalamalt koteerides ei lähtunud ta diktatuuri vundamendist — kadedu-

sest — ega egoistlikust pelust, et Bannister II ajajärgu seccoeskiise hinnata lastes uuritakse tema enda suhtumist oma minevikku, vaid kolmest objektiivsest tõdengust. Esiteks: koonus on vapil munast olulisem, ja koonus puudub!; teiseks: Malevitš on välismaa, pealegi poolvaenuliku Tuhande Seitsmekümne Seitsmenda Suurkorruse kunstnik (mida ta küll teada ei tohtinud); kolmandaks: muna polnud eksponeeritud ei respektaablilt, ei üleskutsuvalt ega masse sõnakuulelikkusele mobiliseerivalt, musta tausta andis tõlgitseda vihjena türanniaööle.

Tühi plära, et ideoloogiaala on väärt jobi, nagu mõned arvavad, kuna iga taiest saab taevani ülistada ning pihuks ja põrmuks materdada, ohkas Maron spartalikul taburetil, käed khakivärvi frentši rinnal vaheliti. Just määramatusest hädad álgavadki: taatlev dublant võib su puhtsportlikust huvist hävitada, kõik sinu seisukohad salavimmaks Aa-Aa vastu tunnistada.

Aga ta ei lase endale kaikaid kodaraisse loopida. Need on teised, sültjamad mehed, kes murduvad. Temagi hakkab tšinovniklikku õelusesporti harrastama; südamekalestamise ja enesekindluse trenni mõttes võtab ta sihikule mingi tõusva tüübi, veeretab tolle teele kive ja kände ning jälgib mõnuga, kuidas konkurent pikkamööda ise silmusesse poeb.

Maskid teevad katsejänese hukutamise ülesande keerulisemaks, kuid raskused selleks ongi, et neid ületada. Ja ta ei logele ega piinle. Laiskus ja eetika roiutavad inimese.

Maron võttis riiulilt ekspandri, venitas seda kolmkümmend kaks korda. Portupeepannal aukus kõhul lõgises, veri läks ta uues, luiderjas kehas liikuma. Ninakülgedele ilmus kolm tedretähni, tõmmitsanöör riivas ta punakaid vuntse. Hea on olla kõhn, selle eest peab ta tänama sõber Marci, kellega Bannister oli tutvunud aastaid tagasi ja siinsamas majas, siis, kui siin peeti kahtlasehõngulist ja trotsialti tudengiimpeeriumi.

Kolmas ekspertiisi saadetud töö oli graafiline leht, mida oli ekraanipildi järgi tülikas liigitada, kuid tundus, et see on puulõige.

Ja mis tähtsust sel ongi? Tehnikatemäärang ei kuulunud Maroni kohustustesse. Tema salgab oma sellesuunalised teadmised maha, tublil ametimehel pole kunstist oidugi.

Pilt oli priima. Just selliseid oli Bannister kaua nautinud, kui üliõpilasena Floorigaleriid saalide ja korruste kaupa arulagedana pähe tuupis.

Heletumedusega meisterlikult varjutatud volüümikas naisakt lamaskles kotiriidest vaibal, häbemekarvad vasaku käe sõrmedega rohkemaltjaolt kaetud, parem jalg põlvest laisalt krõnksus, vasakus erootikahõnguline must sukk, ent mõõdukalt lühike, kuna sirge ja sukas vasak jalg ulatus pildist välja.

Kujutatu oli iharust tekitavas eas. Maron fikseeris loiu, riigivastase erektsiooni. Riist paisutas hetkeks bannisterlikult kalifeesäärt, norgus siis Maroni tahtejõu keelul.

Sitke umbrohuna temas püsiv Bannister (Marc polnud kahjuks ta mälu päris *tabula rasa*'ks loputanud) teadis autoritki: Eduard Wiiralt. Tuhande Kolmekümnenda Suurkorruse graafik, kuid mitte prantslane, vaid väljarändaja ühelt tillukeselt ja veidra poliitilise staatusega vahesuurkorruselt, mille keelt ta kelneripõlves õppinud oli ja mille keelt oli rääkinud robotjumal Remsu, Bannisteri ja tema ihukroonik.

Praegu ei meenunud talle küll ei keele nimetus, isemeelne õpikutooja, kellele Bannister ja tema romaani ette elasid, ega vahekorruse number — Marci trankvillisaatorid ja hüpnoosiseansid polnud sugugi mõjutud, repertse õigustas oma olemasolu.

Himura akti väidetava looja koodtähistuseks oli DKF 58491, leht oli välja pakutud Eeli (1936—1975; Matteusel Jaakob, vaaraona Tsesar-Heper-Re-Soten-i-Re) epohhi taiesena, stiilikriitiliselt sedapuhku pädevalt. Polnud tema asi, kes oli pugenud varjunumbri taha, varastanud Wiiraltilt autorluse.

Kokku loendas ta naise katmata kehal kakskümmend neli enam-vähem munakujuliseks identifitseeritavat ümarust, mandlisilmad, vallatud juuksekiharad, põsed ja kulmualused, rinnanibud ja prinkrinnad, nabaümbrus, rasvavoldid reitel, puusakumerused, parem põlv ning kuhjaga mitmesuguseid varjutusnõkse ja joonemänge.

Koonusekujuliseks — aga koonus on tasapinnal kolmnurk — sai objektiivsust säilitades redutseerida kaheksakümmend üks detaili: parema käe kaenlaalune, osa juuksesalku, nina, lõug, huuled, rinnanibud (neid pidi kaks korda arvestama, sest autor oli neile andnud muna ja kolmnurga vahepealse vormi), heegeldussilmad vaibas, häbemekarvastik, puusateravik, mõned sõrmeküüned ning taas mitmesugused varjutusnipid ja nurksemad rastrijooned.

14 oli hinne, mille Maron sellele erootilisele ponnistusele pani. Esitajale tähendas see arvamist paariate, bestiate, nonpabeliitide hulka, laagris kartserit ja supilakke 66-protsendilist vähendamist.

Esiteks: nii alasti oli intiimbüroo loata keelatud olla, sihuke dekadentlik nilbus kisub vaataja Juhile andumiselt kõrvale. Temalegi, tablettidega poolsteriliseeritule, olid turgatanud koheselt meelde Bannisteri kõlvatud seksihullused Andaga amorfse režiimi ajal. Teiseks: ükski muna ja kolmnurk ei domineerinud, pilt oli karjuvalt apoliitiline. DKF 58591-ga šifreeritud noorgraafik ei teinud katsetki ärgitada masse alatusevastasesse võitlusesse, varjas kiivalt enese hoiakutki nimetatud

esmajärgulises küsimuses. Kolmandaks: Maronil oli ettenähtud norm kanda 50 protsenti autoreist nonpabeliitide hulka; kui oletada, et esimese kahe töö pakkujaks oli üks ja seesama mees, siis täidab ta juhtnööri punktuaalselt.

KUVARIL SÜTTIS KORRALDUS: AJALEHTE LUGEMA!

Vanemteadur vajutas nupule kontorilaual, valge presentekraan rullus sahisedes kokku ja vulpsas piklikku laeluuki, mille kaas kinni klõpsatas. Projektor vajus statiivil kordkorralt madalamaks ja sukeldus põrandamulku, parketiliistud kalpsasid kokku. Maron tundis poonimisvaha lõhna. Vahetuse algusest oli möödunud 23 minutit, objekti lahkamise peale oli kulunud á 7 minutit ja 40 sekundit.

Ta on käbedalt pingutanud, pole seanahka vedanud.

Pulss lõi 81, veresooned käelabaseljal olid ümaraiks tursunud, siuglesid rasvaste paelussidena. Maron tõstis vasaku, kronomeetriga käe üles piinlikult sirge seitli kohale. Ta kuulis aja tiksumist. Laup punetas, seitliviirg roosatas, hitlerivurrud võdisesid hingamistuules. Ta langetas käe, vaatas uuesti. Veri oli soontest käsivarde valgunud.

Inimene on iseenese luua. Tema muidugi tapab pealesurutud tambiga oma tervise, aga ta ei hooli sellest.

Mask ees, laskus ta esikukorrusele, väljus sealt koridorirägastikku. Lilla väät vaiba akantusmustris juhatas talle suunda. Tema ei hälbi teelt, ei põika labürindi umb- ja peibutussoppidesse. Tema huulilt ei kosta eksinute metafüüsilist oiet: auu, auu!

Rubiinsed küülikusilmad kilasid, maski kinnituskumm soonis kukalt. Ta vasak käelaba tõmbles pisut narrilt, aga las kaamerasilmad fikseerivad pealegi tema pisidefekti — see investeerib talle poliitilist kapitali. Debiilikuist, juhmardeist ja invaliididest uue võimu toetajaskond koosnebki, nemad konkureerivad sõnakuulelikkuses ja fanaatilises kurjuses robotitega.

Koridortunneli tuhkvalged poleeritud seinad läikisid tuhmilt. Kust pärines valgus? Lampe polnud kuskil. Vasakule ja paremale hargnesid pettekäigud, neis varitses surm. Tema kõndis otse, põikas vasakule ja paremale, orienteerus talle kinnitatud niitviida järgi. Minna oli pikalt.

Talle meenus vingerdav lehesaba endisel Jaan Oksa väljakul. Halli ootajaterodu oli ta silmanud instituuti tulles.

Ta teadis, miks küüditamata pabeliidid laavatuhaste tontlike varemete vahel ning räämas klaasputka — ainukese terves laastatud metropolis! — ees tundide kaupa tammusid, meeled ärevil: kas täna tuleb või ei?

Jagu oli distsiplineeritud sappa haakunud muidugi totrast teabenäljast; teised demonstreerisid seal oma lojaalsust, nad olid veendunud, et rahvakogunemised on nuhkide ja elektroonika kontrolli all; kolmandaid ahvatlesid üldse inimeste koosviibimised ning neile asendasid sünged ja vaikivad järjekorrad ÖSKJJKK poolt keelatud karnevale; ent põhimassi oli kohale meelitanud karjainstinktist pärinev sotsialiseerumistarve, mis veidi arenenum pööbellikust karnevalinäljast.

Kõik ihkasid kuuluda kindlasse gruppi, janunesid kinnituse järele, et nad sinna kuuluvad.

Ja ühised tekstid, eriti surma- ja leinakuulutused, mida pabeliidid amorfse režiimi ajal kodudes õhinal lugesid ja aimasid kaaslinlasigi lugevat, liitsidki varem inimesi.

Ajakirjandus oli vapralt enda kanda võtnud funktsiooni, mida paar sajandit oli täitnud piibel. Kusjuures tekstide sisu polnud oluline, ühendava rituaali tarbeks kõlbasid nii jooneealune kriminull kui Pauluse kiri roomlastele, nii konjunktuurne loba kui sakraalne palve.

See seletas põhjusegi, miks pabeliidid lasksid end informatsioonipresidendil haneks tõmmata ja valvasid vastu emissioonipanga lagunevat müüri toetuva kioski ees nii sisutühja ja haledat lehekest, nagu seda oli «Hierarhia» — ei avaldatud seal ju isegi leinakuulutusi; ühelt poolt kujundati muljet, et uue valitsuse ajal inimesed ei sure, teiselt poolt varjati nõnda massimõrvu.

Kaastundeavalduste lugemise asemel ühendas nüüd pabeliitide südameid sabades norutamine; hingevajadused kohanevad kärmelt, leiavad aseaine.

Veel mõned kuud tagasi oli pakse ajalehti ja ajakirju ilmunud igal linnamademel, oli häälekandjaid territoriaalse, oli korporatiivse, oli soo, rahvuse, vanuse ja tehislikkuse astme printsiibi järgi. Ja see lõhestas pabeliitkonda.

Aa-Aa on ikka peen ja kiivas kaabakas, et jättis alles vaid ühe väljaande — nüüd ei haju lugejate tähelepanu temalt kõrvale, nüüd ei sotsialiseeruta ositi, vaid tervikuna, ning ainult läbi Juhi. Kiindumus- ja huviobjekt olgu demokraatlikul suurkorrusel üks, see tervendab inimeste närvikava, väldib tundepuhanguid ja afekte, saneerib sootsiumi.

Kasarmus ei valita lemmikuid, kasarmus kästakse armastada komandöri.

Aga miks üha kasvavamalt juhitakse tähelepanu N-Mile? Võimuvõitlus, salafraktsioonid, paleeintriigid?

Sametlapiga läikima nühitud säärikud kriuksusid tunnelkoridori põrandal, lugemiskongi uks avanes automaatselt.

Ta pühkis peast kõik heietused ja teoretiseeringud, usintruul ametnikul ei sobi vaagida probleemide kallal, mis ei kuulu tema pädevusse, see oleks võõrale, teise vasalli territooriumile tungimine, ja seda ei andestaks ei too vasall ega senjöör.

Lugemistuba oli ühekorruseline, kuubikujuline nagu tema

kabinetki. Vaevalt et instituudis oligi teistsuguseid ruume kui neljakandilised — riigipöörde järel pinnale kerkinud arhitektide fantaasialend oli pärsitud. Pealegi oli ümberehitamisega tuli taga, toretsev-ampiirne *alma mater* pidi kähku saama kroonulik-ilmetuks numbriinstituudiks.

Maron eemaldas näokatte, kratsis kuklamõhna. Põsesarnugi oli maski krobe plastmassvooder muljunud.

Kolmejalgne taburet oli kaasnärukaela istmikust veel soe — keskjuhtimispult suunas teadurite liikumisi paarisekundiliste intervallidega. Roheka kattepaberiga sahtliteta kontorilaual lebas 1999. aasta 1. novembri «Hierarhia» — kahelehekülje-line.

.Ta ei alustanud tutvumist tagantotsast nagu mõni iseenda hoolel uudishimulik tsivilist, kes ametlikke teateid põlgab. Tema luges tavateksti kodeeritud salainformatsiooni, talle jagas teavet süntaks, sõnavara, maketeerimine ning interpunktsioon ja trükiveadki. Neomorozovistid olid muidugi õõnestanud ajalooteadust, aga ekseegesihobi jäi tal neilt külge, seda polnud kustutanud repertsegi.

Paber karvendas.

Kui lühikese ajaga kõik alla käib, pildistaminegi on unustatud! Või peljatakse, et fotod paljastaksid retušeerituinagi suurte kurjategijate palge?

ÕSKJJKK korraldusega kehtestatud gooti šrift ei valmistanud talle raskusi. Tema on haritud, kuigi see on tema miinus.

Esiveerul kirjutas kolumnist Deboora Kassandra hiiglaslikust vaevast, mida Aa-Aa ja N-M näevad rahva varustamisel toiduga. Nisu- ja Jahvatuskompanii omaniku (kelle nime polnud toodud) suhu oli naisajakirjanik pannud sõnad, et Suur Juht ja Esidaam õpetasid talle isiklikult leiva küpsetamist käsitsi, mis on tublisti parandanud kõne all oleva produkti maitseomadusi. «Mida amorfse režiimi ajal tegid tuimad robotid, tavotised konveierid, logisev, räpane ja õlihaisune tehnika või koolerakahtlased gastarbeiterid, on nüüd soojade ja puhaste inimkäte valmistatud,» lõpetas Deboora Kassandra optimistlikult.

Kes talle tekstid valmis vehib, kellelt ta jutu nüüd näppab? Või siirati elluäratamisel proua geenidesse ladus kirjaoskus? Ja miks velmati tuhast tema? Kas tõesti on lurjuslikkus nii haruldane omadus, et väärt kalleid operatsioone?

Cityt pitsitas nälg, pagaripoode kaitsesid arkebuuserid.

Ülistada käsitsipusimist supertsiviliseeritud linnas, kus päikesepaistmisi ja kuuvalgust, vihmasadusid ja tuuleiile tekitab tehnika ning kus energia ei maksa santiimigi! Jah, nad rihivad raudselt keisririigi ja keskaja poole, ekspluateerivad santpimeda lihtrahva väsimust progressist. Totalitarism, tabud, orjus ja füüsiline töö kuuluvad kokku. Muidugi, medievaal-

seid elemente on nende suurkorruse sootsiumis alati leidunud, aga paistab, et praegu rühivad need hoogsalt domineerima.

Kõrgtsivilisatsioon on oma olemuselt juba pluralistlik — sisaldab endas kõik varasemad ja vaesemad tsivilisatsioonid, millest ta ise pärit on. Aatomifüüsiku kõrval koksib melanhoolne kingsepp, armulauluviis huulil ning alasi ja pastel põlvede vahel; südamesiirdamisinstituudist üle tänavkoridori mediteerib koletu rikas ja mainekas šamaan, kes oma ravitööd instituudist kehvemini ei tee. Pluralismi likvideerimise ainus võimalus on likvideerida tsivilisatsiooni tipud, üksnes nõnda on kehtestatav despootia.

Nupp kõrvalveerul päismiku all informeeris lugejaid Võiduobeliski püstitamisest Aa-Aale ja N-Mile.

38,7 meetrit kõrge, 30,3 meetrit lai, aluse pindala 967,84 ruutmeetrit.

Rahvas oli tervitanud samba rajamist, ristinud selle Taevavardaks. ALKLV kohalik noorteaktsioonkond võtnud oma kohuseks Võidupargi istutamise gigantse obeliski ümber.

Taevavarda sees asutati Revolutsioonimuuseum, kus kalleimaks reliikviaks oli valge hobuse sadul, millel Aa-Aa ratsutanud paleesse türanni tapma, ja rapiir, millega Aa-Aa ausal duellil surmanud vihatud usurpaatori.

Kus Taevavarras paiknes, missuguse võidu auks see püstitatud oli, sellest polnud juttu.

Mida vähem nimesid ja mida ähmasem info, seda turvalisem oli valetamisega leiba teeniva toimetuse elu. Küll aga osati teksti puistata pseudoteavet — numbrid olid kümnendiku ja sajandiku täpsusega.

Jaa, nii see läheb. Alul obelisk, siis ordenid ja marssal-admirali tiitel. Võimuihal on oma loogika, mida kordab iga diktaator. Joosepit ei tõrvatagi enam gigantomaania ja enese helde autasustamise pärast.

Maju ei ehita keegi, jaks kulub ausammastele.

Lapsed saatnud kollektiivse kirja Aa-Aale ja N-Mile, tõotanud truudust ja armastust õnne eest.

Näe, kui kavalalt ühe nimetamata koloonia komandant endale truuduspunkte nopib. Aga kuidas just tema löögile pääses? Mis nippidega ta konkurentidest ette rühkis? Sidemed? Pistis?

Võibolla on kiri ajalehes hoopis väljamõeldis?

Ent kummastav: kuigi perekond on purustamisel, rõhuti siin heldimusele, opereeriti lugejate ema- ja isainstinktidele. Ega lastemeenutamine osutu poliitiliseks apsuks, mis peatoimetajale koonduslaagri värava avab?

Rasvases kirjas ülistati tsõlibaati. Teatati eeskujulikest pabeliitidest ja pabeliiditaridest (nimesid esitamata!), kelle

pärast võiks IRVKKV likvideerida, kes ei käi intiimbüroost luba lunimas, kes on tahtejõu varal suretanud endas inimuhkust rängalt solvava iharuse ning pühendunud täielikult Aa-Aa ja N-Mi teenimisele.

Ta talitab õigesti, et ta Anda keelitustele järele ei anna. Tüdruk ei tohi enam teda käperdada! Kahju, et eeroseeitajad organisatsiooni ei asuta, vaat selle liikmeks melliks ta end kindlasti.

Aga ei: ühingut impotentidel ei tule, DTNTRK-l lubati eksisteerida ainult ühel organisatsioonil — ALKLV-l.

Kuid selleski loos märkas vanemteadur kohmakust, poliitilist lühinägelikkust, mille kallal norida. Inimuhkuse asemel tulnuks pruukida muud väljendit, see sõna oli määratud igaveseks unarusse.

Esikülje alla paremnurka oli paigutatud sõnum «Uusi arheoloogilisi leide».

Kaevamistöil Bannister II (1102—1107; vaaraona Menku-Gor) püramiidis avastatud mulla all olnud seintel kaks hästisäilinud secco-tehnikas maali. Esimene kujutavat musta koonust valgel pinnal, teine valget muna mustal pinnal. Ootamatu leid rõõmustavat kõiki pabeliite, kuna tõestavat, et meie rahvaplatoo kaunis ja kõigi poolt austatud vapp on kolmveerand tuhat aastat vanem kui amorfse režiimi aegsed kvaasiteadlased meile valetasid.

Nõnda: eskiisidele visandatu on otsustatud seinale kanda (või juba kantudki), ja ammu enne tema ideoloogilist ekspertiisi.

Frentšis ja kalifeedes vanemteadur näppis laua taga nina, hõõrutas sõrme vahel vurrukarva.

Räbalasti loomulikult, et ta riigiregaale võrdlemisi madalalt takseeris, tema lojaalsusindeksit lastakse seetõttu mõni pügal allapoole. Ja kedagi ei huvita tema põhjendused! Ja need olid tal olemas!

Mees ristas säärikuis jalad tabureti all. Kroomnahk rudises, kere kaldus ettepoole.

Küll ta nuputab, millega kaotatut korvata, tema oskab karide vahel laveerida. Kui oled võimumängu alustanud, siis ei tohi seda pooleli jätta. Enamgi: raudne ja anonüümne riigiaparaat lihtsalt ei lase sind vabaks.

Tagumisel leheküljel paljastati Joosep Giblebruckeri kuritegusid.

Harrastati absoluutset ksenofoobiat ja isolatsionismi, väliskorruste olemasolu taheti pabeliitide mälust sootuks pühkida, kuuleka alama teadvuses pidi Paabel koosnema ühestainsast riigist — DTNTRK-st. Võõraid maid sestap siunata ei saanud,

nõnda seati vaenuobjektiks lähiminevik. Vaenlasteta aga ei tule diktatuur kuidagi toime, variseks kokku.

Joosep Giblebruckeri fašistlik-gangsterlik administratsioon piinanud üht Aa-Aa põrandaaluse võitluse kaaslast «praetud kana» meetodil. Mees riputatud jalgupidi lakke, valatud üle keeva veega, seejärel nülitud lahtitursunud nahk, linnapartisan röstitud.

Joosep Giblebruckeri roimade tuvastamise komisjon sedastanud ka kahe venna, kes olnud samuti sissid, julma piinamise «Hongkongi eine» viisil. Võitlejail läidetud juuksed, punaseks kuumutatud raudkang pistetud läbi puusade, põlevate peadega mehi keerutatud kangil.

Nad puhuvad söakalt edasi seda põrandaaluse vastupanu jama, kuid kaugemale konstateeringust ei ole jõudnud. Millal ilmuvad monograafiad? Asi on komplitseeritud, kuna partisanivõitlus eelmise režiimi vastu ja Joosepi kuriteod riivavad ju N-Mi. Võibolla peabki Giblebruckeri roimade tuvastamise komisjonis nägema N-Mi vastast fraktsiooni? Kui lähemal ajal ei anta teada, et Maarja-Peneranda-Kleopatra oli sisside teenekas salaabiline, siis on see kindlasti nõnda. Ja põrandaaluse võitluse väljahaudumisega tegeleb ilmselt kõrgendatud supinormiga spetslaager, arvestades teema tähtsust on seal võibolla tirinatäiele lisatud pekiviil.

Aa-Aa kasutab hirmuvalitsejate lemmiktaktikat: esmalt hävitab vastased (neomorozovistid), seejärel võtab üle nende tegevuskava, loob täiesti uue ajaloo. Ainult: neomorozovistid taht-sid ajaloo võltsinguist puhastada, Aa-Aa tahab võltsida.

Järgnes retsensioon peatselt miljardilises tiraažis ilmuvale Aa-Aa kõnede kogumikule.

Arvustus teosele, mida pole! Ja ehk pole kõiki kõnesidki veel peetud?

Jutt koosnes ainult Aa-Aa tsitaatidest, nende vahele oli lükitud panegüürilisi kõrvallauseid, nagu Aa-Aa on targalt öelnud, täpne ja masse mobiliseeriv mõte, nagu õigesti õpetab Aa-Aa jne. Lõpulause kõlas: «Kauaoodatud teos vahetab välja pehkinud piibli.»

Isegi Jumal ei mahu Aa-Aa kõrvale, mehe armukadedus on piiritu. Hakatakse lähemal ajal juurutama ateismi?

Ilmselt saab sellest ainus raamat, mida õnnelikkusemaa kodanikud lugeda tohivad.

Viimase artiklina oli trükitud kellegi tisleri (taas käsitöö!) kiri toimetusele, mille sissejuhatuses tõotas mees anda oma elu rahva teenrite Aa-Aa ja N-Mi eest. Edasi läks sisukamaks: tisler tegi ettepaneku kaotada DTNTRK-l raha, mis sigitab alatust, kasuhimu ja egoismi.

Või sedasi kulgevad asjad tulevikus: koonduslaagrid laien-

datakse okastraatidegi taha, noogutas Maron punakasruuget pead. Teame, milliseks see kujuneb: raha asemel tuleb toidu ja elementaarse nippe-näppe jaotus, mis toimub vastavalt aukraadidele. Kaks korda aastas kingitakse rahvale kantute vastu uusi rõivaid — Aa-Aa sünnipäeval talve- ja N-Mi nimepäeval suveriideid. Kehakatted on kõigil pabeliitidel ühesugused, inimesi eristavad vaid tärnid paguneil, mille kandmine on kohustuslik ja mittekandmine võimatu — õlakuteta tüübid liigitatakse paariaiks. Oobersteist kõrgemate isandate palituid kaunistab helehallikas, säbruline karakullkrae.

Ainult kolm avalikustatud nime — Aa-Aa, N-M ja kolumnist Deboora Kassandra, resümeeris Maron lugemist lõpetades. Ülejäänud lood on autoriteta. Vähestele osutati au olla identifitseeritavalt märgitud, ja õige ka: mine tea, millega inimene kord hakkama saab, lase siis tema pärast, kui ta on midagi halvasti teinud, leht ümber trükkida.

Aa-Aa ja N-M suhtuvad nagu 17:16, mis näitab N-Mi positsioonide jätkuvat tõusu, nagu Bannisteri koostatud genealoogias kirjaski. Aga: kelle panevad nad Jeesuseks, kui Caesarion tõesti koos Joosepiga põranda all võitleb, nagu hommikune raadiohääl teatas? Bannisteri tabeli järgi peab aastalõpuks Jeesus pukis olema. Pakuks ennast kandidaadiks?

JOHANNES MARON, MASK EES, KOHEVAD, REITEL laienevad khakivärvi kalifeed lopendamas, sammus tuhkvalgete seintega koridorirägastikus. Mees suundus ALKLV noorteaktsioonkonna koosolekule. Väät põrandavaibas näitas teed, vastu ei tulnud ainustki kolleegi — keskjuhtimispult töötas tõrgeteta.

Eemaldaks näokatte? Ei, tema oma nahka turule ei vii, labürindis eksinute oiged hoiatavad.

Loomulikult kirjeldati ajalehes praegusi piinamisi.

Huvitav: seda teada oli keelatud, aga seda teadmata ei tee karjääri. Kerkivad üksnes mehed, kes valemehhanismi läbi näevad ja samas kaasa valetavad. Lihtsameelsed usklikud tallatakse salakavalate kaabakate (kes teesklevad lihtsameelseid usklikke) poolt põrmu. Aga läbinägijaile on süstitud taaskordne profülaktiline hirmu- ja valvsusdoos. Lihtsameelsed jälle tänavad Aa-Aad, et too neid koletisest vabastas, võim värbab toetajaid mõlemal juhul. Peen mäng, milles osalemine nõuab lurjuslikkust. Joosepi ajal peent ja varjatut, praegu matslik-veltveebellikku, rõhutatult sadistlikku lurjuslikkust.

Kummastki tal puudus ei tule, psühhiaatripaberitega sõber Marc on tema eest hoolitsenud, surmanud temas Ahura Mazda, sütitanud Ahrimani, igapäevased farmakonid kriiskavkollases kilepakendis pealdisega «*Citius, altius, fortius!*» tema kabineti pneumopostilaekast õhutavad edasi sisemist kurjust ja alatust.

Nõnda et südametunnistuse koha pealt tema pikki ei jää, tema ülesanne on end juhmardiks distsiplineerida. Vaat, mõistuserohkus ja haritus võivad talle põõna panna. Kuidas unustada teadmisi, kuidas unustada meeveemajas õpitud keeli?

Automaatika avas nähtamatu ukse seinas, Maron astus sisse.

Nooraktsioonlased või aa-aajuugend, nagu neid ka kutsuti, istusid vagusi taburettidel, ootasid kannatlikult. Naiseohtu ruudulistes vormiseelikuis tüdrukud paremal pool vahekäiku, hõredate noorukivuntsidega, frentšides ja kaelarätikuis poisid teisel pool. Ei mingit sugude lähedust.

Koosolekut peeti endise ülikooli endises aulas. Seintelt olid rebitud habemikest õpetlaste pildid, asendatud Aa-Aa intiimtooni ja N-Mi helesinise portreega, laest maha võetud ampiirlühtrid, seljatoega toolid olid vulkaanikraatrisse visatud. Näokatteta ja univormis kuulajad olid sisenenud peaukse kaudu otse tänavkoridorist, maskis Maroni tarvis oli isiklik käik — nagu väga kõrge persooni jaoks.

Säärikusammul presiidiumilaua poole marssides teenis ta lõmitava ja tulise aplausi, plaksutajad tõusid lahtiste istmetega kolistamata püsti. Plagistas parter, plagistasid rõdud, loožid ja belletaaž.

Üle poodiumi oli tõmmatud khakivärvi tähtedega loosung: «DTNTRK pabeliidid on kõige õnnelikumad pabeliidid Pabeliitias!»

Kümme aastat tagasi oli siin, tollal kiiskavuhkes esindussaalis Bannisterile ulatatud *cum laude* diplom. Kui sel perioodil rektoriks valitud professorisutaanis ja akadeemikuparukas Valentin Cherny Bannisteri kätt tušihelide saatel surus, oli rumal lõpetaja endale tõotanud: ma hakkan võitlema kehtiva alatuse vastu, ma ei valeta ei elus ega teaduses poolt silpigi. Oli pidulik ja ülev, Bannister kandis frakki. Paisuva kõhuga Saarahi silmast nõrgus pisar. Kohal olid Bannisteri õed, isa ja ema, Saarahi isa ja ema. Puudus vaid Freddy.

Tobe jaburus, ei muud, aga näe, torkas meelde, liigutas südantki. Ta peab endas kalkust forsseerima. Ja Chernygi viis kõige liha teed huisku ulpiv laavajupp. Ja kõigile olid teada Cherny ja Bannisteri lähedased suhted, mis talle nüüd kahju toovad.

Muidugi olnuks etem, kui ta poleks ülikooli tikkunudki. Kui kähku läbis ta nõudepesija ja kelneri astmed, jõudis ooberini. Praegu oleks ta kõrtsinduse president.

Bannisteri haridus nagu laps litsil kaelas.

Ta vaatas presiidiumist, kus ta ainukesena viibis, alla saali. Bannister oli gümnaasiumis järginud oma veidraid põhimõtteid ja polnud Miitinguerakonna noorteorganisatsiooni liikmeks astunud, aga praegu juhatab tema nende noorte hagijate koos-

olekut. Mis sest, et Aa-Aa on ühingu nime sutike kohendanud, asja tuum on sama: vihkamise ja vaenu propageerimine.

Ta tõstis käe — mansetiäär välgahtas frentšivarruka alt —, katkestas rütmiliseks organiseerunud aplodeerimise. Ta andis viipega korralduse istuda.

Huvitav, kes neist mürinal plaksutajaist on nürimeelne tolvan, kes kaval kaasakaagutaja? Ega nendegi omavaheline suhtarv ole ette kindlaks määratud?

Ruumi autoriteetsusklass oli parasjagu kõrge — F-14 —, presiidiumilauda kattis soliidroheline kalev, millesse olid tikitud korrusevapid. Õmbluskunstnik oli taotlenud optilist efekti, vappe seirates hakkasid selle elemendid pöörlema.

Sedaviisi ei ole lubatud, selged opartlikud liialdused, hinne alla 50, takseeris Maron maski lõuamuhku kratsides. Sile plastmasspind sahises küünte all.

Kohal oli televisioon või kinokroonika halturtšikud, prožektorivihk sihtis otse ta küülikusilma. Küllap valgus peegeldub klaasilt, küllap saalist nähakse kaht punakat kiirtelehvikut ta silmade ees sätendamas.

Kas tõesti on kavas telesaated või dokumentaalfilmid taastada? Kui jaa, siis peab õigel momendil jaol olema — aina sigib juurde tsensorite kohti, ei tohi saamameestel lasta ette trügida.

Aparaat surises, kaameramees kükitas, filmis teda alt üles. Nii paistab ta vaatajaile pikemana ja prestiižikamana. Ta kontrollis vargsi — mansetinööp püsis kenasti piluga risti, ülemustel pole talle midagi ette heita. Ta välimus oli akuraatne, vastas punkt-punktilt juhendile.

Meenutuspildi Bannisteri ülikooli lõpetamisest oli ta tahtejõuga mälust pühkinud. Minevikus sobramine tekitab ainult neuroose, nendega maadlemine oli masohhist-Bannisteri komme. Minevik tuleb põrmustada nii enda sees kui ümber. Uus ühiskond ei salli minevikku, ei salli võrdlusmaterjali.

Mõõdukal, järeleproovitud häälel andis vanemteadur sõna allüksuste juhtidele. Helivõimendus kandis ta käsu saali kõigisse soppidesse, seni eemaldamata sammaste taha ja rõdudelegi. Hetkeks läbistas Maronit hõrk, stalinlik tigedusrõõm, ta tundis end suurkorruse pealikuna. Tema esindas momendil võimu, tema selja taga olid riik ja rahvas.

«-14-mademe esindajad sajaprotsendiliselt kohal!» raporteeris paremalt poolt esimese allüksuse komandör.

«36-mademe, 4-storey 15 esindajat kohal, üks arstitõendiga gripis. Tõend kaasas,» teatas vasakult poolt tütarlaste rühma rinnatu ataman.

«5-etaaži 13 esindajat kohal, kolm tulemas, hilinevad tööülesannete tõttu.»

Kaikuvad raportid loožidest ja parterist kestsid põriseva

akustikaga ruumis tükk aega. Silmaga oli näha, et arvud puhuti üles, seepärast ei korraldanud Maron loendust. Operaatorgi ei vedanud alt, filmis ainult inimestest täidetud saalisektoreid, see toetas oletust, et ta on TV-st või kinokroonikast ja mitte mujalt. Mees teadis, mille eest talle palka makstakse. Mujaltmeeste kaamerad piilusid seintepragudest.

Veidi kõheldes — ega sohk ole tema kindlameelsuse proov? — kuulutas Maron kvoorumi kohalolevaks, saal reageeris aplausiga. Selliseks kujuneb terve rahvaplatoo elu: ei mingit juurdlemist ega arupingutusi, aina plaksutamine ja pooltHääletamine. Kes kurva ja vereapla tsirkusega ei kohane, lendab laagrisse. Enamusele on aga Aa-Aa kinkinud õnne, millest nad salamahti unistasid — vabastanud mõtlemisvaevast. Mõnes mõttes on juurutatav nõmedus tõesti rahva soovidele vastutulek.

Kaks esimest sõnavõttu tulid kähku, neis oli Maron eelmisel koosolekul kokku leppinud. Aga sisu oli talle uudiseks — kõnede tekste ei jaganud ja kinnitanud tema, seda tehti ÕSKJJKK-s.

Mõlemad noorteaktsioonkonna univormis junged rääkisid sõna-sõnalt ühesugust juttu, mõlema põlved olid nõksatanud, kui nad puldi poole olid kõndinud, mõlema käed värisesid, kui nad puldis lehte pöörasid. Aga tema teenistuslehele keskkompuutri mälus korjasid algajad kaabakad plusse. Ta seis oleks sant olnud, kui tal poleks õnnestunud sõnavõtte organiseerida.

Teine nadikael kogeles, Maron põrnitses teda. Tormakas, kiirustav, närviline, ei osanud nautida auditooriumi peoshoidmist. Noortefrentši alanööp tolknes liiga lodeva niidi otsas. Mihuke korralagedus! Isiklikust minnalaskmisest algab riiklik lohakus. Lõkmetärnide ja kaelarätiku järgi otsustades oli too aktsioonkonna pealiku abi, mingil moel ennast pealikust ette surunud, pulti trüginud. Teda suunab siis vihkama diktsioonihälve, tema maksab kätte neile, kes teda ökitajaks narrinud. Igal oma ajend, kõik kõigi kõride kallal.

Aa-aajuugendi liige teatas, et nende allüksuses on moodustatud delegatsioon rooside viimiseks Aa-Aa sünnimaja tähistustahvli urni. On tehtud kaks korjandust piletite- ja lilleraha hankimiseks. On pöördutud vastava ametkonna poole ja taotletud luba elurajoonist ajutiselt väljumiseks.

Ega nad soovi endale lõbusõitu korraldada?

Ülepäeviti toimuvad ajalehe ühislugemised, on kujundamisel fotovitriin tuntud filosoof Hegeli eluteest.

Tohoh, Hegel on ju välismaalane! Kas ÕSKJJKK polegi Hegelit keelanud? Kas esimene mõra absoluutses isolatsionismimüüris? Äkki on tsensoreil hais ninas, et Aa-Aa on Sor-

bonne'is koolitatud hegeliaan? Aga: kui Aa-Aa olekski Hegelist mõjustatud, siis seda vajalikum on Hegel maha vaikida!

Ja mis totter fotovitriin?

Muidugi: filosoofiasse süvenemise säärane moodus on kaunis ohutu, ent Hegeli ajal ju ei pildistatud! Äkki on keegi poseerinud ning nüüd jagab ÕSKJJKK ajude loputamise otstarbel ja teadmiskihu pärssimiseks nooraktsioonkondadele Tuhande Kolmekümne Üheksanda Suurkorruse klassiku fotosid?

Või on keegi kohalikest ametifilosoofidest võtnud endale Hegeli nime, ja jutt ei puudutagi saksa paksmagu?

On — veeris kokutaja korruseembleemiga kõnepuldis paberilt järge — käidud KVKKB-s abiks posti sorteerimas, on avastatud 265 kirja, mille sisu ei ole vastuvõetav. Aktsioonkonnas on kaheksa IRVKKV ühiskondlikku inspektorit, neljakümne neljal juhul on nad tabanud oma vanemaid ja üheksal juhul oma naabreid intiimeeskirjade jämedalt rikkumiselt. On tehtud vigugi: Joosep Giblebruckeri tekitatud varemete koristamistalgutelt puudus omavoliliselt üks aktsiooni liige, see nonpabeliit on ühingust välja heidetud, mõtleb oma tegude üle järele ümberkasvatusasutuses. Aga loomulikult lasub lohakusesüü neilgi, nende rüpes sirgus sihuke element. Edaspidi ollakse valvsamad, tõotas ökitaja.

Oraator teenis tulise käteplagina hoolimata asjaolust, et ta kordas eeskõnelejat täht-tähelt.

Õhetavate põskedega nooruk oli nii pabinas, et lausa lonkas, kui oma taburetile tagasi kõndis. Kindlasti kõlkus kaarjaid amplituude ta pintsaku vapiga metallnööpki.

Maron uuris saali. Valged pesusärgid, tumedad lipsud, jupijumalail kaelarätikud. Vastpakitsevate rindadega neiud maitsetuis, individuaalsust mahatallavais ruudulisis seelikuis. Kuidas küll tüdrukuile ei sobi soldatisäärikud!

Kes võisid olla nende teismeliste vanemad, kelle järele lapsed kodudes pavlik-morozovlikult nuhkisid?

Seni veel natsionaliseerimata poodide pidajad, majaomanikud, tindiste ninadega kantseleirotid, kes timukate tükitöö normatiive rehkendavad. Laisad rantjeed, kes võimu pisimagi kõikumise puhul kardavad dividende kaotada. Väikeaktsionärid, kes ennast finantsgeeniusteks peavad ja kelle taskud tühisemgi depressioon rahast puhtaks pühib. Lihtsameelsed kaasajooksikud, kelle patšokkidest kergitatud õlad otsekui januevad pagunite järele. Kui aukraadid viimaks sisse seatakse, on neil mugav — pole hirmu eksida ei lipitsemisel, riidlemisel ega kamandamisel; suhtumine on ette kirjutatud, ajud pingutamisest priid.

Ja lastest saavad gümnaasiumi lõpetamise järel samasugused. Targemad vanemad võtavad muidugi oma võsukesed enne

abituuriumi koolist ära, et küpsustunnistuseplekki külge ei jääks.

Seal nad on, väikekodanlike kodude produktid — tühjad, ühtemoodi soengutega pead, kus ei idane mõtteloodetki. Nemad hakkavad võõrandama vanemate vara, soetavad sel teel endale sotsialistlikku kapitali — ametikohti. Neist kujuneb ALKLV eesrindlikem kaader, kelle sõnakuulelikkuse najal tema, Maroni sugused nurjatud üles rühivad. Ja siiski on neil väikestel lurjustel midagi ühist temataoliste suurte lurjustega: osadustunne võimuga, püüd osadusele võimuga.

Kuidas taoline juhm vägi kokku aetakse?

Nad on koguni uhked, et neid säärastele kogunemistele lubatakse, peavad end sada korda tähtsamaks neist, keda siin ei ole!

Isegi amorfse režiimi aegseid kuldtukkujaid ei silma, keegi ei söanda protestiks ega kogematagi haigutada.

Taburettidel on ka muidugi kole tülikas suigatada.

Vanasti, veel paar kuud tagasi ei pandud kerget uinakut koosolekul pahaks, siis oli pabeliit ainuüksi kohaleilmumisega rituaali täitnud, raalile lojaalsusest märki andnud.

Nüüd olid karmimad kombed, nüüd ei nohistatud üritustel vaikselt magada ei kinni ega avali silmi.

Aga mis mulje jätab tema, üksik presiidiumimees, maotule hallusele taburettidel?

Ta frentš on õlgadest sutike avar, vasak kalifeekott lotendab — juurdelõikuse mundrite jaotuspunktis teostas kompuuter —, aga istudes ei paista see välja.

Ta punane pea — juuksed turritavad üle maski — saab julgemate kodudes hiljem vihjeobjektiks — seegi on rassism. Oi, kuidas see noor ja tölp kari ihaleb — tingimusel, et patust vabastav käsk oleks antud — vere ja lintšimise järele, kokkuliitvas vihas identifitseerumise järele. Antagu neile ainult vaenlane, sest nemad tahavad ühineda! Nendesugused massakreeritsesid Citys riigipöörde ajal, osa neist külmus jääpankadesse.

Tümastatud mass, kelle poliitiliseks sümpaatiaks on stalinlik fašism.

Aga enamik suhtub temasse harda, kultusliku austusega, ülistab tagantjärele iga tema sõna ja žesti.

Tal on näokate, mille nemad peavad alles välja teenima. Ta on neile tajumatu võimu märk, tema esindab siin füürerit.

Oli tema kord kõnelda.

Järsku märkas Maroni koosolekuist karastatud pilk läbi silmapilude vasakpoolses belletaažis musta muhameedlase ülestõstetud tikksirget kätt, mille sõrmed eeskujulikult trammis ja koos, pöialgi hoolikalt peo ligi pressitud.

Omal soovil kõneleja? Lubamatu! Mees haistis provokat-

siooni. Ja kas pole gastarbeiterid ammu laagreisse või piiri taha kupatatud?

Aga kui ta provokatsioonile välkse vastulöögiga vastab, suureneks tema truudusearve.

Ehk on pultikippuja hoopis valvepugeja, kes eales ei maga maha juhust lömitada? Ja mis tulu on temal võõra punktiarve kasvamisest? Sootuks vastupidi: tema isiklik kasu seisneb teiste lojaalsusindeksi langetamises.

Sportlik, laiade õlgade ja pikka kasvu neegriverd noormees hakkas ise puldi poole tulema. Kõlksus belletaažiuks, mille tahvleilt oli roogitud ampiiripitsiline dekoor, kõmisesid lajakil sammud jalutuskoridoris, mille seintepildid õpetasid täägivõitluse nõkse, kriuksuta avanes hästiõlitatud uks parterisse.

Ta ei tohi tegevusetusest nakatuda, ta ei tohi lasta asjadel isevooluteed kulgeda. Mida see lõppude lõpuks tähendab? Sõnavõtt on registreerimata, ehk koguni ÕSKJJKK-s kinnitamata? Olgu või taevani ülistused, kuid tulgu legaalsel teel. Pealegi võis säherdune esinemine haavata põlisneljakümneteiselaste rassitundeid. Või peilitakse siin tema suhtumist ksenofoobiaga automaatselt kaasnevasse apartheidi?

Vanemteadur tajus roidumust. Hommikuti võimlemisest ja töörügamisest hoolimata on tal nõrk iseloom. Karakteri on ta pärinud Bannisterilt ja emalt. Vaat, kamraad ja suli Freddy läks isasse, viitsib omakasu nimel ööpäevas kakskümmend neli tundi pingutada.

Taolised tahtejõuetusehetked hävitavad ta, kui ta endast jagu ei saa. Miks Marc repersonaliseerimise pooleli jättis, miks temas osa Bannisteri säilitas? Miks mäletab ta tolle kehkadivei mälestusi, miks vahel koguni mõtleb tolle trullaka dissidendi mõtteid? On see sõber Marci salakaval nõks tema kukutamiseks?

Punnsuine, koredahuulne, helepruun junge seisis puldis akuraatselt valvel-poosis, siiski veidi inetult tahapoole längakil, torkas seejärel vasaku käe pöidla portupeerihma vahele ettenihutatud puusal. Särav hammasterida, teismelise hõredad vuntsid. Vasak lõikehammas kõrbuline, nüristunud võhu moodi. Sihukesed ülbed tüübid meeldivad naistele, nende koht ei ole koosolekul. Nii mõnigi vallaline emakeeleõpetaja igatseb säärastele poistele esimest sängikogemust jagada ning ise terveks eluks tolle mällu talletuda.

Ei, ta pole siiski neeger, vaid mulatt. Ja too vastik, kahtlaste sidemetega Bannister on seda tüüpi kuskil näinud.

See on liig! Ta kavatseb rääkida peast! Täielik anarhia, mille eest vastutab tema. On ta halvatud, kuhu on kadunud ta virgus ja võitlusmeel? Miks ta ei tegutse?

«Minu nimi on Ahmed Peri, olen 18-mademe 9-storey aktsioonkonnast,» alustas omavolitseja.

See — kui ta puru silma ei ajanud — oli hästi, hiljem ei teki identifitseerimisega raskusi.

«Me kõik lugesime tänast «Hierarhiat», me kõik tervitame tsölibaati,» jätkas fotogeenne noorur rihma puusal näperdades. Ega ta kibele mune sügama? Tähistusmärkide alla frentši taskuklapil oli sale nolk nikerdanud vaskplaatidest alused, need sädelema lihvinud.

Mida arvab säärasest isetegevusest märkide statuut?

«Ometi on tsölibaat poolik lahendus, sisaldab rõlge šansi. Kardinaalne «ei» intiimeeskirjade rikkumisele seisneb kohitsemises, mida poiste puhul orhiektoomiaks nimetatakse, tüdrukute puhul ovariektoomiaks.»

Sõnavaraga eputav intellektuaalitsev nolk, kellest vanad, sõjaväestamata gümnaasiumid kubisesid! Küllap nad kohtusid Bannisteriga kuskil ninatarkade klubis, kus nooremteadur käis oma neomorozovismiga kelkimas.

«Nimetatud amputatsioon ei ole valutu, kuid me ei pelga valu ja piina. Me armastame valu ja piina . . .»

Täpselt Bannisteri jutt, mõtles Maron ja kuulas edasi:

«Kutsun kõiki poisse üles esmalt loovutama floori spermapanka kümme kuupsentimeetrit kvaliteetset seemnevedelikku, seejärel kutsun kõiki ühingukaaslasi üles end vabatahtlikult kastreerima!»

Sinu, musta koera riistatatti ei igatse küll keegi!

Saal rõkkas korralikust, külgeharjutatud pihkudeplaginast.

«Loomulikult jääks osa neide produktiivpabeliiditarideks. Kes nad on, seda otsustaks selektsionäärarstide hoolikas, poliitilisel vajadusel ja teadusel põhinev valik. Kes on vabatahtliku kastreerimise poolt, palun käega märku anda!»

Vuhinal ja üksmeelel tõusis parteris ja rõdudel kätemets. Kõigi hääletajate küünarnukid ilusti täisnurkhoides, näpud kabedalt kõrvu. Maronigi ranne nõksatas dresseeritult kohust täitma, aga vanemteadur pidurdas ennast, peatas tahtejõuga tingitud refleksi käivituse.

Ära tee ettevaatamatusest rumalusi, manitses üksik presiidiumimees ennast. Mis määral on esitis kooskõlastatud? Suundumus on rihtis, kuid miks teda pole informeeritud? Pealegi ei kõnele Ahmed Peri paberilt, preambulas puudusid kinnispöördumised valitsejate poole ning see üksnes paisutab kahtlusi, et antud korral leiab aset kahetsusväärne isetegemise ja ettetormamise juhtum. Aga teiselt poolt: äkki on sihvakas ja laia kondiga, valetõugu noorkamraad siia saadetud spetsiaalse ülesandega selgitama, kas tema tunnetab õige kursi olemust, oskab momentaanselt ustavalt reageerida? Kolmas tahk: võis tähel-

dada varjatud kriitikatki, mulatinolk pruukis väljendit poolik lahendus. Ajalehes ei avaldata poolikuid lahendusi, siinkohal olnuks akuraatsem öelda palavalt tervitatav esimene samm.

«Erapooletuid? Ei ole. Vastu? Ei näe. Tänan teid tähelepanu eest. Aitab perverssusist!» lõpetas üllataja pandla nikkelotsikut silitades.

Taltsa automaataplausi saatel suundus putkjas isehakanu belletaaži.

Maroni tuju mõõnas. Kõhkvelolek ei valmista rõõmu. Ta loodab siiski, et tegemist polnud pilava ja paroodiamaigulise üleforsseerimisega, et pole põhjust teda süüdistada passiivsuses ässitaja väljakutse tagasitõrjumisel ning ka rassiuhkuse minetamises.

Tema kõneles distsipliinist. Paberilt, muidugi. Ta rääkis lauseid, mis olid ÕSKJJKK-s sanktsioneeritud. See oli Bannister, kes tudengeile tühjast-tähjast loenguid plärades väärikuse kaotas. Ta lihtsalt põlgas toda kiiskavmusta papiparraga isemeelset tõbrast, kes elu boheemlusele ja vastasrindlusele pillas, kes ta mälus kahjuks alles oli ja teda probleemidega koormas.

Ta ei pidanud paljuks kuulutada oma andumust Aa-Aale ja N-Mile. Polnud välistatud, et toimunud oli intsident, mille mõju alles tagantjärele tunda annab, nõnda oli truuduse afišeerimine asjakohane. Küll küllale liiga ei tee, loomulikult respektaabli mõõdukuse piires. Ülepingutustest võidakse leida irvitust. Aga naljamees või mingi populaarsust taotlev kraapsakas lõõpur ta ei ole, ei ole. Mõtegi sõgedast pilast ajas ta marru, tõusis vererõhk, punakaist karvadest palistatud sooned käeseljal tursusid, arterilöögid istmikul põkslesid vastu kalifeepükste tugevat risttraageldust.

Distsipliin säästab meid psühhogeensest stuuporist, hüsteerilistest psühhoosidest, hüperkineetilistest šokkidest, lausus ta. Distsipliin ja tsölibaat suunavad meid hingerahu, kuulekuse teele.

Temagi — et eelkõnelejaga propagandistlikult võrdselt lööv olla — laskis näovarju suupilust kuuldavale kenitlevaid termineid. Aga reaalne maailm seab kindlad piirid ja ta ei tarvitanud võõrkeelseid sententse, milliseid ta keelemälu lubanuks varrukast puistata. Õigesti elada, tähendab end talitseda.

Raudne diktatuur kosutab närve, ulamõtlemine ja omapäi tegutsemine rikuvad vaimset tervist, nürinenud ergud vabastavad vaevast, oli ta jutu mõte, kuid vilunud ametniku ja noorsoodemagoogina udutas ta valveeufemismidega. Juba kehtisid uued paroolid, paari kuuga oli käibele tulnud pühendamatuile mõistetamatu märgisüsteem. Vanas kinni ja kohanematud konservatiivid jäid rongist maha, tegid lukskupeedes ruumi nobedalt meeltmuutvaile kaasküünikuile.

Ta piidles vaatepiludest vaguraid kuulajaid. Ei ühtki mingitud laugudega neidu, ei ainust sätendavat ehet. Ei harkis jalgu ruuduliste seelikute all, ei töllakil kehi. Normeeritud rüht, peod kalkuleeritult põlvedel, kederluud teineteist puudutamas, silmad ja kõrvad ahmimas autokraatlikke juhtnööre. Ülearu iseseisvunud ja põlu alla sattunud robotid vajavad ju asendust aa-aajuugendi näol. Inimest on tehispabeliidist hõlpsam tõlbistada. Kellele teist, kallid piigad, langeb sülle õnn ja au kinkida oma lapsetootmise mehhanism tõuparandusele?

Distsipliin on hoiakute kogu, mis reguleerib inimestevahelisi suhteid, rõhutas ta tsensori loatempliga paberil näpuga järge ajades. Distsipliini olemus on oma tahte painutamine kõrgemate sihtide nimel. Distsipliin on allumine ühegi erandita. Ülla eneseohverduse kaudu saavutame me demokraatliku rahvakorruse õitsengu, hüüatas ta. Liitumine ja ühtsus, näruse egopisiku suretamine on meie eesmärk. Miks oleme me kõige õnnelikumad pabeliidid Paabelis? Sellepärast, et oleme vabatahtlikult andunud täitma Juhi käske, toonitas ta.

Kaikus ovatsioonide lainekas rüma, kolmejalgsete istmetega kolistamata tõusid kõik püsti.

Nii lööbki võim latva, ja see on päris mõnus tunne, tõdes ta. Nad on oma türanniavärgi peenelt sisse seadnud. Piitsaks hirm, prääniikuks teismeliste siivas jumaldamine.

JOHANNES MARON MARSSIS LABÜRINDIKORIDORIS kabineti poole kunstile eksperthinnanguid andma. Lõputud seinad valendasid tuhmjalt, väätorientiiriga vaip summutas säärikute matsud. Ta venitas sammu pikemaks, püüdis astuda täpselt vaibaruutude keskele.

Sooltes korises, süda kahises. Nahk randmearteril lausa trummeldas vastu parema käe näpuotsi.

Ta peab ennast rangelt kohtlema, olema mees võitlusväljal.

Ta hakkas pomisema terroristide keele idioome: *mettere qd al muro* (seina äärde panema, maha laskma), *i muri parlano* (seintel on kõrvad), *muso duro* (visa inimene), *alla nascosta* (salaja), *avere una botta nel naso* (vastulööki saama), *avere naso* (hea nina), *non avere naso, menare per il naso* (ninapidi vedama), *uomo navigato, nemico del genere umano* (inimsoo vaenlane, Saatan), *a nemico che fugge ponte d'ore!* (sõpra nähes mõtle vaenlasele), *tenere i nervi a posto* (närve valitsema), *andare di nicchera* (eeskirjade järgi talitama), *fare nodo alla materia* (peenelt tegema).

Meenus! Esimest korda meeldis Maronile tõik, et Marc jättis ta lõpuni mankurdistamata, et ta oma ajudes siiski Bannisteri kaasas kannab. Õige! Too mulatinolk Ahmed oli nooremteadurit favelas tirinud lesbikute pornoputka ette, oli hiljem jälitanud kirikuteel, oli näinud, kuidas Bannister kraedpidi tõsteti

rõvedasse diskobaari, mis kujutas endast ehk frigiidsete libude reitevahe jõllamist.

Kui jubedad olid ikka amorfse režiimi aegsed kombed! Hea, et Aa-Aa on kogu selle jälkuse minema pühkinud.

Too Ahmed oli maag Stolperi assistent, kentsaka masdaismijüngri tentsik ja tõrvikukandja.

Ka salaõpetuste harrastuse on Aa-Aa oma kiivuses ja kadedustigeduses keelanud, pabeliitide tähelepanu pidi olema pööratud ainult ja ainult Juhile.

Alul vead pornopilude ette, nüüd kutsud kastreerima! Isevärviline, aga võitled tõupuhtuse eest! Kena ümbersünd küll!

Ah sääraste reeturlike nippidega püüad sa vee peal püsida, oled sahkerdanud endale elamisloa, oled deporteerimata jäänud. Küllap oled reservdemonstratiivpabeliit, küllap sind kunagi, kui vaja, kasutatakse vaenuliku propaganda laimu — nagu valitseks demokraatlikul rahvaplatool rassiegoism — kummutamiseks. Aga kust oled õppinud võõrsõnu, olid ju analfabeet? On sindki repersonaliseeritud, valmistatud ette välismaa televisioonis Juhile hurraa karjuma?

Peen lurjus, haruldase jahimaa oled leidnud, nentis Maron poolehoidvalt. Ehk jäid elama küüditajaid maag Stolperi jälgedele juhtides?

Nähtamatuist kõlareist kostis kolm puhitavat unnet, sääranе turtsuv meloodia oli ürituse «Ausus ja tõde» signaalil.

Ootamatused ei häiri teda, nihverdavate ametivendade küsimustepomme enesepaljastuskoosolekuil on ta varemgi pareerinud.

Violetne väät põrandakattes muutis automaatselt suunda, seinas avanes salauks, vimmakas ja luiderjas mees käänas pahemale. Kuskilt lähedalt kuuldus kiirustavate sammude müdin — kaaskaabakad on samuti teel koosolekukeldrisse.

Aga mis on juhtunud, eelmine «Ausus ja tõde» oli alles üleeile? Miks need mõrtsukalikud üritused on hakanud toimuma nii sagedasti? Planeeritakse vandenõu avastamist, näidiskohtuprotsessi ja avalikku näidishukkamist? Nõutakse kõrgemalt poolt iidset ohvriverd, tähendab, et nemad peavad leidma endi keskelt kümme protsenti kahjureid? Ei tea, ei tea, mõnda nõksu ei suuda tabada, juurdle, kaua jaksad.

Keldri terasukse läve ees ootas distsiplineeritud ja sõnatu järjekord. Näokattega halastajaõde jagas põletikuliselt hõõgvelsilmadega, maskides ja luitundvalgetes laborikitlites teadlastele tablette, jälgis, kas antu neelatakse alla.

Maa-alust eeskoda valgustas põimitud juhtme otsas rippuv paljas pirn. Längus volframniit miilas, rotiaukudest uhkas rõskust.

Maron tammus sabas viimasena, tema taha ei haakunud

keegi. Piinlikkus ja kõhedus tikkusid hinge. Talle võidakse inkrimineerida lohakus. Aga keskjuhtimispult peaks teadma, et temal oli kaugelt tulla, viiv hilinemist ehk andestatakse.

Paistsid kolleegide joone järgi pöetud kuklad, mida pitsitasid näovarjude kinnituskummid. Temast lugeda kolmandal oli nagitripi silmus püsti, vahtis näotult üle kitlikrae. Kõikide eesseisjate juuksed ruskasid ja ruugasid punase kitsas gammas. Oli leetjalt rooste- ja rebasekarva, oli tumedamas, punikutoonis päid.

Küllap kosmeetikatrikid, ihalevad sarnaneda end võrdseteks pidavate nivelleeritud ideaalile. Tema juuksed olid punakad ametlikult, tema ei pea šampooni sekka lisama värvijat, harjama end tinakammiga.

Halastajaõe kõhnsirged sõrmed pistsid läbi suumulgu Maroni keelele kaks suhkurvalget seibtabletti — üks aususe, teine tõe turgutamiseks sisimas. Neiu näpud olid sõrmuseita, pöidla lakkimata küüs murenes. Vilksti sihkas vanemteadur piiga rindu, milliseid tõenäoliselt kitlialune korsett laudjamaks turjus. Tsiviilinstituudis oli kenaks kombeks abipersonaliga flirtida. Aga ei: nii pilk erogeensetele tsoonidele kui kihulev mõtteuide olid keelatud, pealegi välistasid varjatud silmad igasuguse lähenemise.

Mask võib sind ainult reeta, mask õhutab öördamist, mask kultiveerib vahkviha.

Ja hea ongi, teadusasutusest ei kujune pordumaja, kinnitas endale Maron kummargil üle lävepaku keldrisse sisenedes, kurgu taga psühhofarmakonide hapukas mekk. Tema järel lajatas kinni vaksapaksune terasuks, riiv klõpsatas piita.

Mitme ala eksperdid istusid madalatel ja pikkadel ühispinkidel, meeste jalad liigendnugadena krõnksus, daamide põlved vastu ülakeha. Vaba oli veel esirea äärekoht.

Instituudi teener läitis välgumihklist parafiinküünla, surus selle Maroni kui paremalt esimese pihku.

Valgus kustus. Kõlas hümn. Tõusti püsti. Bannister, too mužikiparraga trullakas amusikaal, oleks ülbelt istuma jäänud, mõelnud: kõik rituaalid kujutavad endast riiklikku silmakirjatsemist, mis hingepuhtust rüvetab. Tema tajus hümni täiel rinnal ja valel meloodial kaasa lauldes ülevust, teadis, et tähtis pole viisipidamine, vaid andumise demonstreerimine.

«Tõde ja ausus, tõde ja ausus!» tõotasid sadakond teadurit pimeduses retsiteerides. «Vannun Aa-Aa ja N-Mi nimel, et kõnelen tõtt, tõtt, ainult tõtt ja veel kord tõtt!»

Istuti.

Kord nägi ette, et räägib inimene, kes hoiab küünalt. Maron ruttas võbelevat tulukest edasi andma naabrile, kelle küünar-

nukk puudutas ta frentšikäist ja kes oli hümni kaasitanud ammu tühistatud, koguni kaht tabu sisaldavate sõnadega «Jumal, kaitse Korrusekorraldajat!» Nüüd lauldi: «Truuks rahvale Stalin meid kasvatab kõiki.»

«Hei, teie seal, ilma kitlita! Ärge kiirustage midagi,» keelas teda sündsusetult lõbusavõitu naisehääl üsna lähedalt selja tagant. «Miks ei ole te nõuetekohaselt riides?»

Ah sealt pärines musta lamba tunne, mis oli teda vallanud üle keldriläve astudes! Maron sirutas end taas jalgele, meel enesekaitseks varmas.

Koosolekul pidid teadurid kandma laborikitlit — seegi oli kamuflaažielement —, tema oli paar päeva tagasi viinud kitli koju, õpetlaste ühiselamu tuppa, mille naril ehk praegugi põõnas hommikuse ja lõunase unega Anda. Ta ei hakka siin vingerdama, et ametirõivas vajas pesemist, juhus oli kinkinud talle parema põhjenduse:

«WA-1147,» teadustas Maron pealtkuuldeaparaadile ja kutsevendadele oma isikunumbri. «Tulin parajasti ülesande 16/3 täitmiselt. Signaal tabas mind otse teel kabinetti.»

«Kuidas te 16/3-l ilma kitlita viibisite?» teeskles edasinorija süütut imestajat.

Igas asutuses oma Deboora Kassandra!

«Vastavalt eeskirjale,» pareeris Maron hõlpsalt.

«Mida on teil meile enese mõtete ja käitumise kohta öelda?» kuuldus kõmisev meeshääl, mille omanikul oli nagu pisiasjust villand ja kes ihkas salati järel kähku rasvasema roa kallale asuda.

«Võitluskaaslased! Patrioodid!» alustas Johannes Maron. «Olen jätkanud ühe väliskorruse keele õpinguid. Siiski ei saa seda ei kõrkuse-, ahnuse- ega südamelaiskusepatuks nimetada, kuna mul on selleks eriluba. Küll aga kuulub kas kadeduse, viha või südamelaiskuse alla tõik, et hindasin täna paarteistkümmend palli tarvilikust madalamalt freskoeskiise, mis kujutasid meie demkorri vapi osi, koonust ja muna. Sattusin kogemata formalismi, lähtusin teostusest ja mitte taieste panusest alatusevastasesse liikumisse. Oma kasuks võin öelda, et mõlemas töös oli välismaist, suprematistlikku hõngu. Me ei tohi lubada avangardistlikke veiderdusi pühade regaalidega! Samuti pean veaks, et 16/3-l lasksin kõnepulti võõrrassist nooruki, kes polnud sõnavõtuks ametlikult registreerunud. Kuid peetud kõne sisu vastu mul erilisi pretensioone polnud, kuigi see oli mõnevõrra üllatav . . .»

«Kas kodukolde puhtus pole teile püha? Kas olete nakatunud roiskuvasse kosmopolitismi?» sadasid küsimused.

«Muhameedlasest mulati Ahmed Peri olemasolust informeerin vastavaid instantse,» lubas Maron.

«Kas tekst oli kinnitatud?»

Leek oli sulatanud küünla otsiku, tahi ümber süvenes ringjas lohk, pilgeni täis vedelat parafiini. «Vist mitte,» vastas Maron üürikese vaagimise järel. «Noomige või karistage mind, kamraadid!»

«Pole viga. Juhtub ikka. Kuid milles siiski seisnes teie arvates üllatav moment?» uuris leebe ja kandev bassihääl, mida pimedus nagu omakorda oleks võimendanud.

Sõpruse ja toetusega tema ennast peibutada ei lase! «Resoluutsuses,» oli Maroni napp vastus.

«Õiges suunas resoluutsuses pole midagi halba,» jätkas jämedahäälne meelitaja. «Kas teid üllatanud resoluutsus kulges õiges suunas, härra WA-1147?»

«Väga. Kui tegemist pole just ettetormamisega,» möönis Maron.

«Mis te keerutate! Konkreetsemalt, palun!» manitses kohalik Deboora Kassandra.

«Üksikasjad on salastatud,» lõpetas Maron selle teema. «16/3 ei kuulu publitseerimisele ei suulises ega kirjalikus vormis.»

«Selge. Ja millised kehtestatud normide rikkumised on veel teie hingel?» päris taganurgast soo järgi eristamatu hääl. Kuulus see pabeliidile või pabeliiditarile? Ehk androgüün, ehk pugemisega nii hoogu sattunud, et end kastreerida lasknud?

«Koosolekule tulles vaatasin korraks halastajaõe põialt, mille küünes on pragu, ja mõtlesin, et tohter aidaku iseennast,» raporteeris Maron usinalt — ka enesele tuhka pähe raputades võis teenistuslehele lojaalsusplusse noppida. Edukad silmakirjatsejad nõnda talitasidki: luiskasid kokku pisieksimusi, et enesepaljastusega hiilata. «Usun, et veidi-veidi lõhnab see iharusparagrahvi järele, kuigi ma samas endale karme etteheiteid tegin. Langetage otsus mu tegude üle!»

«Põialt! Te, kiimaline variser, ütlete põialt! Te ütlete tohtrit! Te valetate päise päeva ajal inimestele näkku! Teie suu suitseb! Olev Remsu informeerib meid romaanis «Kurbmäng Paabelis» ametlikult, et te jõllitasite neiu — vabandage väljenduse eest, aga nii on sõna-sõnalt kirjas — korsetist litsutud rindu ja kahetsesite, et demokraatliku režiimi tingimustes daamid sügavate dekolteedega kleite ei armasta ja küüsi ei laki. Et põlatud Joosepi aeg oli vabam, siis sai laialt flirtida. Mida te selle kohta kostate, voh?! Säh sulle põialt ja arsti!» parastas võidurõõmsalt keegi meeshüsteerik.

«Olev Remsu kannab meile ette ka, et teil on üsna lähedased suhted kellegi Anda-nimelisega,» lisas raamatupidajaliku kuivusega vanapiigahääl. «Ja need suhted on juba endisaegsest formatsioonist pärit.»

«Ja aulik preili Anda olevat kellegi väga kõrgest soost isiku kasutütar,» uhkustas Maroni parempoolne naaber oma lugemusega. «Mina ei tea midagi, aga nii on romaanis mustvalgel trükitud.»

Päris mahtra lahti, kõik ühel jõul tema kallal! On keskkompuuter teda hirmutamis- ja puhastamiskampaania ohvriks söötnud? Miks ta küll kitli koju unustas!

Nimetissõrmele tilkunud rasv hangus, nahk kipitas jätkukohalt. Küünlaleek oli madalasse lakke tahmanud musta sõõri, pea kuklas, kõriorel pingul, jälgis Maron, kuidas plekk laieneb. Mees kogus ennast süüdistuste tõrjumiseks.

«Vastata tuleb jalamaid. Spontaanselt, kavaldamata ja järele mõtlemata. Niisugune on kodukord,» õpetas keegi koolmeisterlik iniseja verejanuliselt.

Ole aga vakka! Vaagimisega kaotab ta vähem plusse kui uisapäisa kähmlusesse tõttamisega.

Ta tuleb toime, nõrkus, mis halvas teda viivuks aa-aajuugendi ürituse presiidiumilaua taga, ei saa temast jagu.

Ta raputas kiirelt pead — mask kratsis nina —, ideeaparaat ajudes käivituski, ei tabletid ega Marc Ystadt polnud teda päris napakaks juhmistanud.

«Loodan, et kõik fikseerisid, et mõned meie instituudiperest loevad keelatud kirjandust, mis sellepärast ongi keelatud, et valetab. Enamgi: mõned seltsimehed opereerivad vaenlaste andmetega, diskrediteerimaks ausat pabeliiti, paljastades sel moel oma tõelise pale. On ju selge, et kui keegi Olev Remsu mind mustab, siis tõestab see minu truudust!» Ejakulatsiooninauding lõikas läbi Maroni kere. Ai, see sai küll ilusti pandud! Ta on haavamatu, ta väldib iga püünist, rabeleb puhtalt ja kasudega välja. «Muide,» jätkas ta pausi järel, tajunud, kuidas kasvab temast lugupidamine, «Olev Remsu kokkuluuletatud kirjatükis — minul on eriluba sellelaadsete fantastiliste väljamõeldistega tutvumiseks — on tõtt nii palju, et pettus koos püsiks. Preili Anda Koqq kuulub küll minu tutvusringkonda, ja ainult seda, mitte rohkemat, kuid suursugune neiu ei ole Tema Majesteet Aadam-Aabrahami kasutütar — nagu siin provokatsiooniliselt oletati —, vaid tütar. Sääraste detailide puhul pole lubatud vääratada ei skribendil ega neil, kes tolle juttu kipuvad edasi rääkima. Või heidetakse siin nimme kahtlast valgust Suure Juhi perekonnale?»

Rünnak on parim kaitse. Igasugused sidemed on relvaks ja kapitaliks. Liialdamine oli kavatsetud lõuahaagiks, millest kaasjätised ei toibu. Küllap peatselt edutatakse ta vanemteadurist kümnikuks või koguni brigadiriks, siin instituudis hakkab ta sama kiiresti ülespoole liikuma nagu aastaid tagasi kolkameeveemajas.

Maron kujutles, kudas sedastusmehed linti kuulates noogutavad: tubli, hästi tehtud, see on nii suur suli, et selle kallale ei julge minnagi!

Siiski üritati soodsat muljet hajutada.

«Ahaa, teie, ilma kitlita, ikka veel püsti,» virgus vahepeal vaikinud lõbus-tige deboorakassandrahääl. «Millal patustasite viimati sugulise karskuse vastu?»

Seks oli keelamisel, tegu asendas jutt. Tung ei kadunud kuhugi, võttis verbaalse vormi.

«Ammu-ammu.»

«Mis vastus see on?» jätkas daam ristküsitleja toonis, milles oli ilkuvat mõnujanu.

«Noh, gümnaasiumi ja ülikooli vahel.»

«Säärane umbkaudsus meid ei rahulda.»

«Noh, 1983. aastal.»

«Kus?»

«Ümbermaailmareisil.»

«Täpsemalt!» vihastus naine.

«Viiesaja Kuuekümne Viiendal Suurkorrusel.»

«Välismaal! Peame meeles. Veel täpsemini!»

«Meeveemaja numbritoas.»

«Kellega?»

«Naisega.»

«See on väga oluline informatsioon. Millisega?»

«Araablannaga.»

«Nimi?»

«Ei mäleta.»

«Valetate!»

«Ei valeta.»

«Niisugused asjad ei lähe meelest!» raius proua.

«Minul küll. Ma olen end pühendanud asketismile.»

«Mis asendis?»

«Number ühes. Tagasihoidlikult. Lahti riietumata. Ja nüüd olen kakskümmend kuus aastat paastunud. Olen vabatahtlik askeet olnud enne, kui askeetlust propageerima hakati. Olen olnud pioneer ja lipukandja. Ning kui te mind veel kaua plaanite pinnida, siis, palun, las teener toob mulle uue küünla. Näete, milliseks jupiks see on juba kulunud. Minulgi oleks üht-teist pärida, näiteks naabrilt, miks ta hümni laulis amorfse režiimi aegsete sõnadega?»

«Kannatage, kannatage! Jõuame teie naabrinigi. Kas olete masturbeerija?» pommitas sõjakas naine.

«Pisut,» tunnistas Maron. «Ainult intiimbüroos ette registreerides. Ainult vastavate lubadega. Ja selleks, et pollutsioonid ei toimuks nagu jumal juhatab ja et ei määrduks ühiskondlik omand — teadurite instituudi voodipesu.»

«Kuidas suhtute tsölibaadikampaaniasse?»

«Aktiivse poolehoiuga.»

«Olete valmis end kastreerima?»

«Loomulikult. Mina ise ja kõik, mis mul on, kuulub Juhile.»

«Aga kuidas tunneb end teie proua abikaasa, härra WA-1147?» käis tige eit lõpuks välja oma trumbi. «Kuidas on lood teie kaksikutest poegadega?»

«Nagu ma eelmine kord ütlesin, viibib Bannisteri abikaasa teenitult ümberkasvatusasutuses. Teated tema tervise kohta puuduvad. Minu lahutus Bannisteri abikaasast on ühepoolses korras vormistamisel.»

«Mida tähendab ühepoolses korras lahutus Bannisteri abikaasast? Kas nimetatud proua on kahemehepidaja? Kas meie instituudis leidub tõesti töötajaid, kes on seotud nii amoraalse elemendiga? Kes see naine niisugune on?»

«Teie! Teie ise olete see naine!» läks Maron pealetungile.

«Kuidas, palun?» luksatas ristküsitleja.

«Ma tunnen teid häälest ära, just teie olete Bannisteri abikaasa ja kahemehepidaja!» raius Maron.

«Võimatu. Absurdsus!»

Saal lõi elevile. Maroni külvatud seeme oli idanema tärganud, tema meelega ülespuhutud sidemed hakkasid talle intresse kasvatama.

Küünal kustus. Kui teener talle uue ulatas, siis ta küsis:

«Kas jätkan?»

«Pole vaja. Olete ustav aatemees, distsiplineeritud kamraad,» lausus lipitsev meeshääl.

Maron andis küünlajupi kõrvalmehele, hõõrus parema peoga vasaku laba puhtaks. Rasv pihkus pooridesse, nahk sügeles.

Valgus naabri käes venitas pikaks ja nooljaks kraadita vanemteaduri varju keldri krobelisel tsementpõrandal.

Üritus «Ausus ja tõde» kestis edasi. Kui küünal pahelise daamini jõudis, õnnestus Maronil liiaga tasuda talle osaks saanud mõnitamine ja ülekohus, küsimuste risttule all tunnistas naine ise üles, et ta on Bannisteri abikaasa ja kahemehepidaja.

KOTIRIIDESE SURILINANA LANGES CITY VAREMETELE hämarus.

Miks nad õhtu pruunikaks on värvinud, mis vihje selles peitus?

Moonutatud videvikuvalgus mängles katuseita koletiste kohal. Läbi tühjade akendeaukudega müüride küütles mademetaevas, heledad viirud meenutamas loojatatud päikest, vändatavad pilverangad sõudsid üle linnarusude. Kalifeepüksid soonisid kannikavahesse, tuul veeretas rentslis prahti. Tume ohutunne näris hinge.

Kell randmel näitas veerand kaheksa. Anda hilines kohtumisele. Kust võtab tüdruk õiguse rikkuda distsipliini?

Maron, kättemaksurõõmus Maron, anonüümne, kulmutu ja ilmetu Maron, kaela pigistamas püsisõlmega ametnikulips, traathaak kuklalülil, seljas beež, topelttaskutega sügismantel, halli salli siilud akuraatselt vaheliti — mitte pilla-palla tilpnemas või boheemlikult ümber kõri mässitud nagu mõnel kombeks —, valvas mööblipoe vitriini ees, nagistas musta kohverportfelli sanga. Taastatud oli ainult hoone alumine korrus, kauplusest ülalpool kõrgusid kunagise paljukorruselise juugendmaja basaldilaikudega paekiviseinad, mis ei ümbritsenud kodusid, vaid sortsilikke, kõlkaid ja räämas ruume, meenutasid teatridekoratsioone näidendeile katkujärgsest Euroopast või kurjuse võidukäigust.

Pole teatreid, pole näidendeid, on üks otsatu kõnnumaa, kandmas ahervaremeid, mille vaevu püsti seisvas müüristikus vingusid sürrealistlikud tuuled.

Oli Ahriman lõplikult hävitanud Ahura Mazda?

Need kakski olid välismaalased, parem nad unustada.

Mees katsus khakivärvi frentši rinnataskut mantlihõlma all. Läbi jämetoimse kalevi kobasid sõrmed fotode (*en face* ning pool-, pagevas ja pärisprofiilis), allkirjade ning vapitemplitega varustatud ööluba; küllap ta mängiks ninanipsu mõnele kordnikunolgile, kes teda pistisehimus kimbutama tuleks, küllap erisõelast läbikäinud noor ja eetikata kontrolör peaks vägevat dokumenti nähes teda SVSB nuuskuriks.

Ei heidutanud lehmakuulsus Maronit, paljuti oleks taoline kõmu tulus. Tema võim suureneks, inimesed hakkaksid teda kartma ja põlgama.

Aga põlatuid eelistati edutamisel, kuna need ei kohkunud tagasi sigatsemisel.

Tegevusetus rusus; instituudi keskjuhtimispuldi hoole alt ära, kirvendas hinges nagu mingi süü, kasvatas permanentset pelgu. Ei maksa jätta inimesile vaba hetke, logelemine sööb närve. Pidi ta kodutu pätina linnajäänuste vahel hulkuma? Too veltveeblisäärikuita Bannister, kes, rinnus lõõmamas enesepiinajalik armastus, kondas mademelt mademele, tolle neurootiline meel kirevate muljeteta ei taltunud.

Õhtupoolikul oli tema, usalduse väärinud Maron, koostanud kabinetis noorkirjanike ja noorkunstnike delegatsiooni nimekirja lillede asetamiseks vastrajatud Võiduobeliski jalamile.

Ju nad panevad kultuuri uuesti käima, kui neil sääraseid kultuslikke totrusi tarvis läheb. Ju hakkab Aa-Aa pretendeerima Jumala järjele, pole vahet, kuhu oma orjalikkuse kinnitus asetada — obeliski või pühapildi ette.

Aga teadagi, missuguse kultuuri nad liikuma lükkavad — operetliku ja rituaalitseva esinduskultuuri, sõnakuuleliku varjukultuuri, mis vaid pealiskaudselt jäljendab päriskultuuri ja kus näiteks prosaistil on romaanikirjutamisest prestiižikam intrigeerida end presiidiumeisse, suruda end sisse delegatsioonidesse. Staatuse määrab kuulumine prostituutlikesse loomingulistesse ühinguisse, sealsed kõrgepalgalised tšinovnikud on lugupeetud nii võimu kui juhmistatud pööbli silmis, töömehe üle irvitatakse, väärt käsikirjad hävitatakse.

Nad panevad käima natsionaalsotsialistliku propagandakultuuri.

Kultuuriga on üldse hea ja ohutu manipuleerida.

Iga teos on maani materdatav ja taevani ülistatav, kaheksakümmend protsenti pabeliite ja üheksakümmend üheksa protsenti kunsti ümber sekeldajaist ei evi isiklikku maitset, lasevad oma hinnangu kujundada ümbrusel.

Sestap ta vanemteadurina teoseid takseeribki, sestap on sosistamispropagandatalituse agendid varmad rahva seas valitsusele kasulikku informatsiooni levitama, sestap õmmeldaksegi kunstnike õlgadele pagunid.

Muide, teadlaste ajusid loputada on veel hõlpsam, märkis Maron eneseirooniliselt. Meiesuguste müstikute mõjutamiseks piisab ainult ühest väitest: see (tõrjutav ala) pole teadus; ning õpetlased, et *profession de foi*'d hirmusisendavast vaimsest katkust puhtana hoida, pööravad ehtsate religioossete fanaatikutena keelatud vallale selja, hakkavad seda satanismis (nn. teadusevälises) süüdistama. Jah, teadus pole muu kui tänapäeva müstika sundkombestiku, salakeele ja esoteerilisusega, mis «võõraid» eemale peletab, mis «teisi» oma sekti ei luba.

Aga õhtupoolikul, enesepaljastuskoosoleku järel, olid kabinetikuvaril süttinud rohekas kvartskirjas kolmeteistkümne noorloometöötaja koodnumbrid, truudus- ja lojaalsusindeksid, IQ-d, kehakaalud, pikkused. Tema kohus oli eemaldada kaheksa, kuna kohti delegatsioonis jätkus viiele.

Ürituse «Ausus ja tõde» ajal oli demplatil kehtestatud uus, keskaegne mõõtühikute süsteem, ekraanil värelesid küünrad, süllad, margad ja naelad.

Aga ta orienteerus kähku, pea tal lõikab. Kunagi dekodeeris ta meeveemajas enamuse alfabeete.

Ta oli selle asja targu ära klattinud, kaaskaabakaist hädisem ja arem ta ei ole. Ta oli valinud au osaliseks ainult need, kelle kõik näitajad olid tema omadest madalamad, mida enam madalamad, seda etem. Täieliku puupea oli ta soovitanud lillede panijate atamaniks. Ta oli lähtunud keskpärasuse ja mõlaklikkuse eelistamisest, viinud ellu vana sorbonaar Aa-Aa

liini, tasuta kõrvalkaubana eemaldanud mängust võimalikke konkurente.

Madusid tema oma rinnal soojendama ei hakka, kes oskab aimata, kuhu noored sulid ihkavad pürgida, parem targematele juba tee alul jalg ette torgata.

Heameele hekutus kordaminekust pärlendas viivuks Maroni värvituis ametnikusilmades. Isegi temast punasemad punapead oli ta koju jätnud, polnud saatnud kroonu kulul pikale lõbusõidule, mis oli nüüd, üha süveneva sunnismaisuse ajal, saamameeste silmis vaata et kõige kõrgemalt koteeritud väärtus.

Kes rändas, oli patriits, kes kodumademel kinni, tavaline paaria.

Kell näitas kakskümmend minutit seitse läbi, ta surus endas maha soovi solvatut mängida, lahkuda kohtumispaigalt üksinda. Tema ei röögata hüsteeriku moel: üle viie minuti ootamine on enesest lugupidamise kaotamine! Lokkulöömisest tema lugu ei pea, tema piirab Andat targu.

Pealegi vajas selgitamist, kas plika üldse kohale tuleb, selle info järgi sai rihtida käitumisjoont.

Mööblikaupluse vitriini ilmusid poesisemuse eraldi külgustest mees ja naine, mõlemad ALKLV mundris, etendades eeskujulikku perekonnaõhtut.

Muidugi, tsiviileluski propageeriti laagrirežiimi — vara sängi, enne koitu jalule, Juhi-sulasena rügama eliidi hüvede nimel. Ja vaateaken ei reklaami äris leiduvat kaupa, vaid on kujunenud hoopis selgitustöö ja agitatsiooni püüneks — see on põhjuseks, miks maavärinast raputatud maja esimene korrus imekähku remonditi.

Maron asetas käe raudtorule, mis vitriiniklaasi rüselejate eest kaitses, vaatas. Mehe kõrvale kogunes teisigi uudishimulikke.

Askeetlikus magamistoas oli kaks nari moodi aset, kaetud trammis kasarmutekkidega, millesse olid tikitud korruseembleemid, paiknedes magamistoa vastasseinade ääres. Sirmid olid seatud nõnda, et voodisse heitjad teineteist ei näinud, publikule tänavkoridoris — kihutustöö objektile — oli kõik paista. Valgelaiguliseks küüritud põrandaga toa keskel laiutas masajalgne, ilustusteta, ümmargune laud, all kaks taburetti.

Ruugepäised näidispabeliit ja näidispabeliiditar, mõlemal tedretäpid ninal, võtsid istet. Optimistliku ilmega perekonnapea koukis frentši metallnööbiga rinnataskust värske, hoolikalt neljaks volditud narmastamata «Hierarhia», alustas ettelugemist esikülje juhtkirjast käsitsi leivaküpsetamise kohta. Harjumatu, äsjakehtestatud vanaaegne šrift valmistas tublile veerijale vaeva, eriti suuri tähti pidi ta järele vaatama tabelist, mis

seinal Aa-Aa daamiroosa ja N-Mi härrasinise portree vahel rippus ja kus paralleeltulpades gooti ja ladina literad.

Kõigi teiste pabeliiditaridega äravahetamiseni sarnase näoga naine kuulas pingsalt, esitas sekka täpsustavaid küsimusi. Mees asetas näpu järjele tekstil, seletas vaba käega mõõdukalt žestikuleerides. Naine tänas, mees jätkas.

Rajatud Võiduobeliski hiigelmõõtmeid püüdis mees abikaasale harali kätega demonstreerida.

Naise eriline huvi tärkas, kui mees luges sõnumit arheoloogiliste leidude kohta Bannister II (1102—1107; vaaraona Menku-Gor) püramiidist.

Teade, et demokraatliku suurkorruse vapp on kolmveerand tuhat aastat vanem, kui oletasid amorfse režiimi aegsed pseudoteadlased, lõi mõlema tedretähnilised näidispõsed valveõnnelikkusest särama. Naine koguni aplodeeris, aga pealtvaatajate jaoks hääletult, topeltklaas summutas plaksud.

Nad peaksid helitehnika juurde kompunnima, tummade etüüdide kihutusefekt on kasin, mõnele jääb sisu selgusetuks, sedastas Maron, otsustas lasta öördeurni vastava signaali.

Homme lisandub paar punkti valvsuse eest; tobud, et nii lihtsa asja peale pole tulnud, kiheles kraadita vanemteaduris kõrgendatud meeleolu.

Vitriinimees pööras ajalehe teise ja viimase külje, luges uudised lõpuni.

Seejärel kerkis naine taburetilt, sammus poolkaares ümber ringja laua mehe juurde, laskus junkurliku perekonnapea ees kükki.

«Papi, ära looda, ega need nukud koinima ei hakka,» itsitas naaberkiibitseja Maroni kõrva.

Nagu nõelatult pööras tülitatu pead. Tema salamõtted olid paljastatud! Millegagi poleks ta seksuaalvahekorda jälgides rikkunud eeskirju — neis puudus punkt pealtvaatamise kohta, säherdune säte oleks raskendanud omaalgatuslikkust, intiimbüroo isehakanud ja veel tõendita nuhkide tööd.

Tema kõrval vahtis vitriini robustne paarike, mudajas ööpiiga näis teda pilguga õrritavat. Mulativerd nooruk oli liftipiloodi türbis, Joosepi-perioodi reklaamkirjad vastutustundetult rahva ostuhimu üles piitsutamas.

«Antonio,» tutvustas end rõvetseja, urgitses kombinesooni põuetaskust nimekaardi.

Taas mulatt! Palju teid vabaduses hulgub? Oled äkki sinagi priiuse ostnud teisi mulatte mõrvates?

Junge randmele oli tätoveeritud osutitega kell, see näitas viie minuti pärast kaksteist. Mille eest kergats ennast ja rahvast hoiatas?

Ei maksa kohe lähedasteks hakata, tõrjus Maron mõtteis, keeldus visiitkaarti vastu võtmast.

Kuigi tuvastav asitõend kuluks ära, aga see idee saabus hilja.

«Minu õde,» osutas eputav kolge neiule, pakkumise tagasilükkamisest põrmugi haavumata.

Maroni esimene assotsiatsioon tõi talle meelde vaaraoliku verepilastuse, teine kupeldamise santaaži eesmärgil, kolmas süüdistas mulatti petmises — ei ole ju poolmust patsaan ja anglosaksi välimusega tüdruk nii ligidalt sugulased.

Toata pargiprostituut, seljas puupöörade ja kapuutsiga tormijakk! oli vanemteaduri otsus kebjaka libu kohta, kelle piidlev pilk tõotas kõiki sängiõndsusi.

Voodis oleks ta kabe, siputaks häbet pläru mahvides. Säherdused on ikka vabaduses! Pole Aa-Aalgi hakkamist alatuse lõplikul ja kiirel likvideerimisel!

Tõesti, on kohti uulitsal, kus viivuks peatuminegi riivab positsiooni ja südametunnistust. Kabinetis on turvalisem.

Jõhkralt tülitatud ametimees käänas end vaatama vitriinis sündivat.

Ühel põlvel põrandale toetudes, tiris naine perekonnapea jalast säärikud, mähkis lahti kolmnurksed, vativalged, labase toimega taftnartsud, sooritas stsenaariumis ettenähtud operatsioonid treenitu vilumusega, viis kõik jalanõud kuivatile. Elektrituul hõljutas nartse, säärikuile tekkisid valged soolasõõrid.

Maron märkas, et demonstratiivmehe kontsad pole ei kabjastunud ega pragunenud, nagu oli paarikuise säärikukandmisega juhtunud temal.

Ise oled süüdi, õpi jalalappe ilusti talla alt panema, manitses ta ennast.

Mees naist ei aidanud, tõttas kandade välkudes kohemaid sirmi taha, rõivastus lahti, jäi pika valge aluspesu väele, mille kalsoonid käisid kederluude kohalt paelaga kinni.

Mees asetas frentši ja kalifeed tumedale riidepuule, rapsis hellalt paitades kehakatteilt kortsud, heitis narile, pööras publikule selja.

«Aga dušš, aga hammaste nühkimine?» kuulis Maron irvitamas või nurisemas toorutsenud passatskit, kes oli end Antoniona tutvustanud. Hilbakas säravakrooniliste lõualuudega mulati kõrval reageeris näotule kommentaarile kihistamisega, milles helises seksuaalne noot.

Võibolla leidub režiis tõepoolest üksikuid vigu — ehkki tükk on kindlasti väga kõrgel sanktsioneeritud —, kuid ei maksa nii avalikult ka asja kallale minna. Kriitikaks on välja kuju-

nenud konstruktiivsed vormid — näiteks öördekastid, mõtles Maron.

Imeosavalt sai naine hakkama säärikute jalast kiskumisega, asetas need mehe omade kõrvale sooja, marssis sirmi varju vastasseinas. Ta varbaküüned olid pediküürimata, labajalgade roosakad välisküljed mõhakad.

Naine kustutas toa ainsa lambi ümmarguse laua kohal laes, vaateakna ette kõrises eesriie.

Niisugune on siis teatrikunsti funktsioon kunagises teatrite Mekas.

Kas sihukesed spektaaklid siis meeldivadki uutele ülemustele? Aga kadestamisväärselt on need propagandamagajad elu sisse seadnud küll — permanentne teenistus! Hommikul etendavad eeskujulikku ärkamist, siis lähevad tööle, kus samuti palka makstakse, öö veedavad eraldi kroonuvoodites. Raha voolab sisse kakskümmend neli tundi päevas, pole vaja üüri tasuda ega mööblit muretseda.

«KUIDAS MA, JOHH, SIND NENDE SINU UUTE JUUStega ära ei tunne,» lausus Anda läbi pruunika hämaruse.

Ikkagi suvatses saabuda, võpatas vanemteadur. Skandaalitsema hilinemise pärast ta ei hakka, näägutamine oli Bannisteri hobi, viis tolle hülgamiseni ja katastroofini.

«Teie ka siin!» rõkatas Anda mulatti ja tolle õde (?) hoomates rõõmsamalt.

Mis lesbilised õrnused! Koverkotis Anda ja tormijakis litakas sülelesid, jaki pöörad hõõrdusid Anda mantli sarvnööpide vastu.

Piirduks õige nelja silma all olekuga.

Äkilist kiivuspistet Anda ei põhjustanud, hõbejas liftipiloditürbis pätiga kätles tüdruk siiski põgusalt.

Nende viieteistkümneaastane vanusevahe lööb hinge ainult Anda tuttavate kaudu, kahekesi olles ta seda ei taju.

«Tšauka!» jättis Anda — nagu kahetsedes — sopaelemendiga hüvasti.

Nad ruttasid mööda trotuaari endise Jaan Oksa väljaku poole. Anda lohistas kõnnitee äärekividel astudes oma suusatajasammu, Maroni vasak, krammiva sangaga kohverportfellist vaba käsi vehkles haraka kombel. Varemeis hoonejäänukitega palistatud tänavkoridoris sagis videvikune inimsumm.

Rangelt suhtudes peaksid nad juba naridel lesima, nagu vitriinis õpetati, olgugi et keelutund pole veel alanud.

Kodudesse kiirustavad pabeliidid peatusid uulitsakaubitsejate lettide ees, sorisid pakutavas täiturukraamis. Roostetanud, lookas raudnaelad; klaasita pirnisoklid, hõõgniidid irvakil; mustad, kalossideta vildid, vasaku kannas kaks sõrmejämedust auku; koguni üks raamat.

Selle vastu on parem mitte huvi tunda.

Toidupoolisest osteti baklažaane ja leiba. Siit sai neid veel kaartideta, devalveerunud luidooride, pistoolide ja kontrabandina sisse veetud Saja Kuuekümne Kolmanda Suurkorruse sigarettide eest; kui nad raha ära kaotavad, on seegi lõbu läbi.

Valitses viletsus. Riigis, kus energia oli tasuta käes, kus tulud x-metalli kaevandamisest voolasid kullajõena keskpanka, pidi rahvas nälgima Aa-Aa Paabeli-vallutusplaanide nimel.

Talvejärgne sügisjahedus kahutas paljast pead.

Ta ei lase end sellest heidutada, need on teised mehed, kes summutuskraanidega — mütside, kaabude, läkiläkidega — oma mõlgutusi mõtetelugemismasina andurite eest varjavad.

Kaubitsejad kraapsasid tikkudest põlema reklaamküünlaid, Anda mantli piibernahkne krae peegeldas läitevalgust salliga katmata kaelale.

Ta kõrval toksis rentslis tardunud basalditükki tüdruk, kelle pärast Bannister oli hulluks minemas, kellega hetkekski kohtumist, kellelt ainukest postkaartigi eelistas perekonnale, karjäärile, teadusele, poeesiale.

Inimene peab endast lugu pidama, ilma ei küünita ta end kuhugi.

Ta ostis lilleneiult Andale pooleteise eküü eest kimbu kannikesi. Rõõm sähvatas tüdruku silmades.

Tema jaoks on Anda partii.

Kärmelt monarhiseeruvas sootsiumis tõuseb sugulussidemete hind. Ehkki SMVSB numbriinstituudi vanemteadur, püsib ta senini võimuhierarhia tagumises ešelonis. Ehkki kirjutab terrorismiuurimust Aa-Aale, ei haisteta temas meest, kes läbi lööb. Ta on juba kolmekümneviiene, ta pillab end tühjale-tähjale, hädasti vajab ta vedru, mis ta kähku ülespoole hoovaks.

«Antonio ja Marju on minu sõbrad,» teatas Anda gümnaasiumiplika avalusega, aga ka mingi kriipiva etteheitega hääles.

«Missugune Antonio ja missugune Marju?»

«Antonio Sewark ja Marju Bedajas. Needsamad, keda sina kõõrdi vaatasid. Kas nad sulle ei meeldi?»

Nad on liigutavad, tahtis Maron torgata, ent sai sõnasabast kinni — taolisest vastusest kumaks läbi iroonia, tüdruk oli terane hääle tundetoone tabama. «Kas seesama Antonio Sewark, kes end kevadkarnevali järel protestiks väljaku ümberristimise vastu põletas?» meenutas Maron Bannisteri mälestusi.

«Seesama!» tunnistas Anda uhkelt. Talle meeldis, kui jutuks tulid tema tuttavad, olid nad nii kõntsased kui olid.

Muidugi: poliitiline olukord on muutunud, momendil võis enesesüütamist keskplatsil käsitleda hoiatava manifestatsioonina end Korrusekorraldajaks tituleerinud usurpaator Joosep

Giblebruckeri vastu. Siin suurkorrusel pole püsivaatepunkti kunagi olnud — see võib põhineda ainult eetikal —, siin suurkorrusel pakkus vaatepunktide kiire vahetamine lisaks võimalusele hammasrataste vahele jääda ka šansi saada rehabiliteerituks. «Ta elab?»

«Nagu nägid.»

«Bannister luges kord ammu ühe kangi all ajalehest surmakuulutust. Leinas mingi Värviliste Gastarbeiterite Liit või mõni teine sarnane, nüüd laialisaadetud ühing.»

«Johh, habemikuna sa polnud rassist!»

«Ma pole seda praegugi,» kinnitas Maron kähku. Mõtteis ta korrigeeris ennast: ma järgin punktipealt Aa-Aa liini. Aga kuidas sa hõiskad seda Anda juuresolekul?

«Kui nõnda, siis ma räägin sulle. Kuulutus oli konspiratsioon. See ei ilmunud ammu, vaid kolmveerand aastat tagasi. Lapski ei jõuaks nii ruttu sündida. Aga Antonio viidi Tuhande Neljakümnendale Suurkorrusele ravile. Panid sa tähele, et tal pole ainukestki põletusarmi? Südamlik ja usaldustäratav nägu, eks ole? Tänu arstidele! Mul on hea meel, et nad Marjuga edasi käivad.»

«Kes viis?»

«Haled.»

Haled. Sa ütled seda nii loomulikult. «Miks?»

«Arvas, et poisist saab asja. Keskuski vormistas Antonio uuesti tööle.»

Maroni niudearter tuksatas. Jälle see Keskuse-jama! Kinnisluulud? Või oled sa tõesti terrorist? «Kas Marju Bedajas on toosama sinu klassiõde?»

«Lõpuks tuli sul meelde,» ohkas Anda tänulikult. «Me oleme ju kolmekesi koos olnud, ja üsna mitu korda. Muidugi minu klassiõde! Sõbrants, kes ei reeda. Suvel, kui pakane paukus ning kui Antoniot Alpides ja sinu kehandit repertses tohterdati, pidasime meie Marjuga Haledi triiphoones palmide all maha ägeda aiapeo «Kümme aastat sõprust». Kahju, Johh, et teid polnud, oleksite võinud omavahel tutvuda. Usutavasti te sobite. Mõlemad olete targad. Antonio valdab itaalia keelt, te oleksite võinud omavahel lobiseda, nii et keegi poleks teist aru saanud.»

Kümme aastat sõprust ja viis aastat defloratsiooni. Marju Bedaja nimi meenutas Maronile veretilkadega skalpelli noorte, puutumatute reite vahel.

Kord oli Bannister pinninud Andalt andmeid seksuaalse mineviku kohta. Meie Marjuga torkisime viieteistkümneselt teineteisel selle lollaka naha ise katki, et plass poleks ja et mõni poiss kuskil kohvikus teiste ees poosetada ei saaks, oli kõlanud Anda siiras vastus.

Loomulikult sukeldusid säärased ettevõtlikud neiud ülepeakaela feministlikusse liikumisse, kuulusid amorfse režiimi ajal kolme-nelja hüsteerilisse naisteorganisatsiooni. Millise õhinaga oli Anda Bannisterile hõisanud sufražettide tollastest võitudest: meie saavutasime, et keelustati meeste ja naisrobotite abielud, samuti meeste ja meesrobotite homoseksualism; me jätkame võitlust selle nimel, et seadusvastaseks tunnistataks meeste ja naisrobotite suhted üldse; me taotleme tõuaretust — geenide sorkimist — selle nimel, et sünniksid hüümenita pabeliiditarid.

Kuidas on teie moodsas Moosese koodeksis lood naiste ja meesrobotite ning naiste ja naisrobotite vahekordadega, kas nemad tohivad isekeskis häbet paljastada? oli Bannister pärinud. Teie, fallokraadid, ärge toppige oma nina naiste asjadesse! oli Anda tsiteerinud lauset feministide manifestist.

Nüüd olid kõik ühingud kinni, ei tohtinud olla ainukestki organisatsiooni peale Miitinguerakonna.

Nad olid kohal.

Minareti oli murdnud maavärin, mošee oli kohaldatud meeveemajaks, ainukeseks terves Citys, kunagises «meeveemajade megalopolises».

Minarett, nagu kirikutorngi, sümboliseerib fallost, tähistab ja kuulutab kauge maa taha meeste üleolekut naistest; aga mille võrdpilt on ümberkukkunud minarett? Kas tsölibaadi või kastreerimise? mõtiskles Maron stalaktiide meenutava võlvportaali kaudu sisenedes.

«Tervitame, tervitame kalleid kundesid!» hüüatas tumelillas, tagumikult läikima hõõrdunud varesesabafrakis ja sama tooni sätendavate mummudega kikilipsus administraator ning juhatas nad läbi kuppelmošee.

Eeskoja marmorseinu kaunistasid kärjemotiividega lüsterglasuurplaadid. Seejärel turnisid nad vaigulõhnalisil tellinguil ja laudistel. Siin ja seal seisid reas mördipanged, ühe sangale oli ehitusmees unustanud presentlabaka. Pukk toetas kallakil voodireformi üht otsa, lihtsat, oma kätega tehtud seadeldist kasutati kruusa sõelumiseks.

Pühakoja kohendamine vist esindusmeeveemajaks alles kestis. Kufamotiividega arabesksed ornamendid seintel olid pooleldi üle võõbatud, loosungil «Demokraatliku Tuhande Neljakümne Teise Rahvakorruse pabeliidid on kõige õnnelikumad pabeliidid Pabeliitias!» puudus viimane silp ja hüüumärk.

Sõnatult läbisid nad arkaadidega löövideks liigendatud sammasõue. Pitsäärisega rõdult rippuva tali konks kõlkus nööri otsas, tsemendikotid olid laotud riita. Kaev, millest ammutati vett rituaalseks pesemiseks, oli ehitusrääma raketeni täis.

Viimaks jõudsid nad Meka-poolsesse kabiini.

«Kas preilile ja härrale meeldib?»

Maron noogutas automaatselt, Anda mitte. Tüdruku sõltumatu vaim ei lubanud vastata väljanurutud komplimendile.

«Kas aidata preilit?» küsis itaallase kongusninaga administraator lipitsevalt, tõstis käed Anda õlgade kohale, pakkus end appi koverkottmantli mahavõtmisel. Personali esindaja küüned ja haaramisvalmis sõrmed sobisid frakiga, meenutasid varesekoibi.

«Saame ise hakkama.» Maron astus Anda ja tüüaka isanda vahele, teenis neiu kiitva pilgu.

Administraator vaatas kabiini üle, rapsas peoga kahvatuvalget laudlina. «Kus on menüü? Kus on menüü, küsin ma! Meie restoranis on menüü alati laual. Esimest korda elus näen ma, et menüüd ei ole laual. Mida see peaks tähendama, soovin ma teada? Kindlasti on selle näpanud meie toredad eelmised kliendid. Mälestuseks meie kuulsast meeveemajast. Eelmised olid välismaalased, sõitsid siia spetsiaalselt inkognito. Meie väga *charme* menüü. De Daumier Smithi kujundatud. Tunnete seda kunstnikku?» pildus nagu kuulipritsist meeveemaja prestiiži eest väljas mees. Ta kluksatas sõnalõppe hääldades, ta kõne kostis kraaksatuste haaval.

Anda ja Maron vilksasid kõheldes teineteisele silma — ametlikult ei pääsenud ükski võõrkorruslane demrahvplatile.

«Ja paluks vaasi. Väiksemat,» nõudis Maron, osutas metskannikestele neiu peos.

Administraator kummardas aupaklikult. «Jalamaid organiseerin nii vaasi kui menüü.»

Lahkudes sosistas ta pealetükkiva sõbralikkusega Maroni küünarnukki pitsitades vanemteadurile kõrva:

«*Sine Cerere et Baccho friget Venus,*» pilgutas musta, rasvakurdudesse mattunud silma ja kadus ukse taha.

«Mis ta ütles?» küsis Anda.

«Kõige tavalisemad kelnerlikud totrused,» vastas Maron, asetas kohverportfelli toolile, aitas Andal mantli seljast.

Lillekimp libises läbi varruka, nähtavale ilmusid ristis, üle rindade jooksvad tumerohelised laiad seelikutraksid.

Maron riputas koverkoti mustast tammest ringvarna, pani oma beeži topelttaskutega sügiskevadmantli selle kõrvale.

«Issand, kuidas frentš istub kokku su punaste vurrudega,» lausus Anda.

Nad võtsid istet. Valmispandud nuge ja kahvleid, tühje taldrikuidki laual ei olnud.

«Ma pole siin varem käinud,» ütles Anda lilli nuusutades.

«Mina ka mitte. Usun, et siit saab häid tigusid.»

Maron venitas lina trammi, kontrollis tuhmhallide kividega mansetinööpe. Need olid augupiludega perpendikulaarselt. Mees nõjatas küünarnukid lauale, mõlemad peod toetasid lõuga.

Kabiini interjöör oli lahendatud pseudojaapanlikus stiilis. Ju said disainerid idee hoone endisest funktsioonist. Islam ja Neljasaja Kahekümne Kolmas Suurkorrus, üks oriendikupatus matsidele kõik.

Laest langes laua kohale pallikujuline erepunasest siidist lambivari, millele olid tikitud küpsete viljadega ploomioksad. Anda selja taga, Maroni vaateväljas, oli knopkadega tapeedile kinnitatud hiigelsuur fotoreproduktsioon üheksanda sajandi joonistusest «Ahvid tiigil kuupaiste helki püüdmas». Puuoks kaardus veepinnale, pärdikud kiikusid sabapidi selle küljes, lahmisid käppadega kuuvalguse peegeldust.

Bannister mäletas teose originaali (?) nüüd lammutatud Floorigaleriist. Juba siis, kui eelkehastus kultuurihimulise tudengina korruste ja saalide kaupa muuseumi pähe tuupis, oli tubli noorur joonistuse ees mõtisklenud: on see naljapilt või on autor püüdnud tabada kordumatut motiivi? Bannister oli mõistnud: kunstnik on mänginud noateral, kujutanud hetkelustis igavikku. Maron hindas teost madalalt, 3 palliga 114-pügalasel skaalal. Ta ei silmanud ühtki alatusevastasele võitlusele mobiliseerivat motiivi.

Kabiini uksenurka varjas lõõtsas sirm, mille katteriidele oli õmmeldud üleskäänduvate räästatega ja mitmekorruselise katusega lossi kääbusmändiderohkes aias aset leidev pilusilmade rahvakoosolek.

Kas siinsele asutusele ei laienenud harrastatav isolatsionism? Kambri sisustus oli vastuolus Aa-Aa liiniga, isegi Juhi roosa portree puudus.

Ja miks viibib söögi- ja joogikaardi toomine?

«Johh, kuidas sul täna tööl läks?»

«Hästi.»

«Mis sa tegid? Mis sa seal üldse teed? Mul pole selle kohta udust ettekujutustki.»

«Saladus,» vastas Maron vaikselt ja tajus viivuks teravat, hingeülendavat naudingut.

Aga ta ei hakka oma sekreetsusega uhkeldama, ei hakka.

«Nii ei tulegi vestlusest midagi välja,» mossitas Anda kroonlehte näperdades. «Sa vaata, kui kirju õis!»

«Kuidas sul läks? Mida sina tegid?»

Anda jutustas. Täna seadistatud uues tsehhis pandi tööle teine konveier, mis hakkas stantsima N-Mi statuette. Homme toimuvat miiting, kujutava kunsti president ise saabuvat linti katki lõikama. Niisugune olevat kumu. Igatahes luusivat SVSB-

mehed juba kolmandat päeva miiniotsijatega ringi ja neil kästud homme tööle ilmuda, Aa-Aa märgid rinnas. N-Mi automaatliin olevat Aa-Aa konveierist modernsem, poolteist korda tootlikum. «Kui hinded samaks jäävad, hakkame rohkem teenima. Ma ei tea kohe, kas pidada teda oma võõrasemaks. Räägitakse, et ta abiellub Halediga,» lõpetas Anda.

«Miks sa seal üldse oled? Kas stantsimine pole liiga rutiinne?»

«Sa oled nagu Haled. Temagi käib peale, et tulgu ma ära. Teie, mehed, ei mõista seda eales,» ohkas Anda ja selgitas. Kui õdus olevat minna, jõupaberisse pakitud võileib kaenla all, vahetusse, kus ootamas sõbralik kollektiiv. Garderoobis isiklik kapp, duši all naistejutud. «Meil on seal ainult üks mees — kümnik. Paistab, et kohik. Terve päeva lõõbime tema kulul. Teised pabeliiditarid on minust vanemad. Ma olen neilt palju teada saanud. Niisuguseid eluasju, mis sulle huvi ei paku, Johh. Kas siin suitsetada tohib?»

Anda läitis «Shelli» kompanii välgumihkliga sigareti. Tuhatoosi polnud, tuli põrandale raputada.

«Kas see Marju Bedajas töötab ka seal?»

«Iseenesest mõista. Me oleme juba kümme aastat lahutamatud.» Anda tuju tõusis alati, kui jutt pöördus ta sõpradele.

«Pedajas tähendab lõuna-eesti keeles mändi.»

«Siis on Marjul ilus nimi. Sa oled tõeline polüglott, Johh. Mis sa arvad, miks see sirm siin on?»

«Peab olema ja on. Inventarinimestikus ette nähtud.»

«Huvitav, mis seal sirmi taga on?»

«Rotiaugud. Varjavad korralagedust,» lõi Maron käega.

«Läheks vaataks. Kas need augud on ka suured?»

Sigaretisuits hõljus ümber punase kuppellambi. Anda rohekais silmades oli süttinud kiimas tuluke. Maron pistis labakäe portupeerihma vahele. Uksele koputati.

Õige viisakaks läinud. «Sisse!»

Kabiini astus violetses frakis administraator, vasakus käes tilluke lillevaas.

«Nõnda kähku!» üllatus antsakas teenindaja, kratsis sõrmega kongus nina. Ta ilme oli kaval ja omapoisilik. «Vaas maksab kaks topeltpistooli. Kokku, palun, kaksteist. Küll on ilus ja ümmargune arv. Täpselt tosin! Kumb teist maksab? Härra või preili?»

«Mille pagana eest? Kus on menüü?» kärkis Maron.

Administraator reageeris mundris kunde protestile süütu hämmeldusega, upitas end seejärel kikivarvule üle sirmi vaatama. «Ah sedasi on lood, ah sedasi on lood. Härra ei võta vedu, härra on pikkade juhtmetega,» mõmises enesekindel

isand, lükkas sirmi pakki. Nähtavale ilmus plüüšsohva, poleeritud öökapp peatsis.

Administraator tõmbas valla kapiukse — hinged oigasid —, kiskus välja maleruudulised voodilinad ja tühja, tilbendava kummipadja. Vilunult ja kärmelt laotas mees linad lilla frakisabaga vehkides pooleteiseinimese sohvale, puhus allveesportlase kolme sõõmuga täis padja, korgitas nibu. «Palun!» Mehe kluksatuses kähises viril haavumisenoot, temast polnud peetud lugu.

«Johh, ausõna, siin pole salakaameraid ja salamikrofone. Ma vastutan selle eest. Usu mind,» tõotas Anda pateetikast väriseval häälel, kui kahtlane tegelinski oli teist korda väljunud. «Mõnikord võiksid sa teisest inimesest ka aru saada. Eriti siis, kui palutakse.»

Nad on ühe mütsi all, sedastas põrpinud, ent valvas Maron. Tema ei lase end provokatsioonidesse meelitada Juhi käsutütrelgi. «Anda, kallis, meil ei ole ette registreeritud. Me ei ole ühistaotlustki novembrikuuks kirjutanud. Praktiliselt on lõpetatud lubade väljastamine inimestele, kes ei ole omavahel abielus. Ka abielulistele piiratakse järsult,» seletas ta veenmisjõule toetudes. «Küsimus ei ole mikrofonides ja kaamerates. Küsimus on sisemises distsipliinis. Küsimus on instinktide suretamises. Küsimus on . . .»

Anda korsatas valjult, neiu silmanurgad niiskusid. Koverkotti nagist kaasa haarates — palitu vaskketist tripp katkes — tuiskas tüdruk pseudojaapanlikult disainitud kabiinist minema.

Vaat missugused toredad stseenid! Aga oli mis oli, ta ei tohi adopteeritud piigat hätta jätta; kui Andaga midagi juhtuks, võib kogu asi SVSB kõrvu kostuda, kirvendas Maronis kume ohutunne.

Meeleheitel tüdruk tormas ees, mantel, mille piiberkraest ta kinni hoidis, lohises mööda lubjaseid lavatilaudu järele. Vanemteadur, kes polnud maha unustanud küülikumaski sisaldavat kohverportfelli, rõivastus jooksul, tülikas oli salli ühe käega ümber kaela panna.

Tellingud õõtsusid, mördiämbrite sangad klõksatasid. Pooleldi ülevärvitud islamlik seinaornamentika virvendas silme ees. Paistis, et kohmakal suusatajasammul keharaskust ühelt jalalt teisele koigerdav Anda tunneb hästi teed välja. Tüdruku seelikutraks varises küünarnukile, mantel takerdus trepiraudnaela, rebenes põõna kohalt lõhikusse.

Tema, hommikuvõimleja, olgugi et marssimiseks ettenähtud säärikuis, püüab hüsteeritseja igal juhul kinni.

Sammasõue kuhjaga prügi täis püha kaevu juures Anda peatus. Kehakultuuri põlgav plika lõõtsutas. Maron virutas talle lahtise peoga tulise vastu põske.

«Mantel selga, lurjus ja libu!» käratas punapäine, turritavate vuntsidega tedretähniline mundrimees.

Anda taltus, kuuletus. «Johh, anna mulle andeks. Olen süüdi.» Ta hääl murdus, rinnust kruuksus ebamäärane rägin. Ta rusutud silmadesse valgusid pisarad, nirisesid sarnadele. Äkki ta nägu selgines. «Sedapuhku on afektiseisund möödas,» teatas ta naissoo puhul haruldase eneseirooniaga.

Nad liikusid edasi kuppelmošee väljapääsu poole.

Teisest aspektist lähtudes võib plika tiirasusest tulugi sugeneda. Kiim võib ta kallutada otsusele abielluda. Aga muidugi peab ta enne lahutama. Bigaamia on rangelt keelatud. Ja ennekõike peab ta siiski jõudma otsusele, kumb variant on talle kasulikum: kas pantvangina laagris talle punkte teeniv Bannisteri abikaasa või Aa-Aa kasuväiks olemine.

Kui nad jõudsid endise kultusehoone tuulekotta, kuhu moslemid palvetama minnes olid jätnud jalavarjud, oli Anda viimase närvirakuni rahunenud.

«Minuga juhtub seda harva,» lohutas teda tüdruk semulikult naeratades.

Maron maksis varesefrakis ja kongus itaallaseninaga kupeldajale nõutud kaksteist topeltpistooli, olgugi et teenused jäid pruukimata ja lillevaas — nagu ehtsad metskannikesedki — pordukabiini.

Rahaasjad olgu klaarid, muidu sigib pahandusi.

Andagi otsis seelikutaskust, naelast lõhki kaksatud koverkotihõlma alt, paar kupüüri.

Maron lõi ohvitserlikult käega. Küllap Andal tema õilsus meeles püsib.

Lisatasu üleminutite, vooditegemise ja padjapuhumise eest administraator ei küsinud. Eks sundinud ametiau tedagi suuremeelitsema, ja valmiskohendatud sohva ootas kägisemisigatsuses uut, distsipliinile allumatut paari.

Öördeurni juurde on tal homme igatahes asja. Probleeme tekitab vaid signaali vormistamine. Ta peab välistama oma isiku, ehkki kaebus kasvataks tema punktiarvet.

«Oli väga kosutav,» lausus Maron väljudes.

Õhtusöögita nad ei jäänud. Pruunis pimeduses, suletud ajaleheputka kõrval, emissioonipanga varemete ees auras reklaamküünla valgel kaitsevärvi pirukatermos.

Nad haakusid vonklevasse sappa. Kas tõesti on nii paljud pabeliidid šlikerdanud endale ööloa? Tragid korruptandid, vitaalne loodrikari! Kas pole isegi Aa-Aa suutnud mahhinatsioone lõpetada? Kas manomaani üritus on luhtunud? Või ta ei taotlegi pistisesüsteemi likvideerimist, on tema eesmärgiks hoopis tulude ümberjagamine — endale ja oma maffiale?

Järjekord nihkus termosjauffideni vaevaliselt.

Korpulentne müüjatar, kel valge kittel kasuka peal, oli äge praalima, kuid koba kauplema. Oma korrutisigi rehkendas ta keemilise pliiatsiga paberi peal soojapidava tsisterni kaanel. Villaste sõrmikute näpud olid maha lõigatud, nii et paljastusid kolm briljantsõrmust ning paksult ja inetult lakitud, tahumatud töönaiseküüned. Mis võigas liberaalitsemine! Kas teenindajate tarvis on teised eeskirjad? Alatasa läks ta pirukalugemisega sassi, ostjad nurisesid, naine kasutas iga vastusõimlemisest vaba hetke grafiiditera huulte vahel niisutamiseks.

Nende majas ärgu olgu lahkhelisid. Teineteisemõistmine on kavaluse küsimus. Nende — seda enam, et tsölibaatliku — kooselu kõrvakiilud ja muud stseenid ununegu kähku. Tüdruk laseb muidu temagi juurest jalga, nagu ta lasi trullaka Bannisteri juurest. Andale tuleb kinkida võimalus rääkida lähedastest, see teema virgutab neiu morni tuju.

«Kuule, kui ma hakkan järele mõtlema, siis selgub, et ma ei tea peaaegu midagi su päris vanematest.»

Anda vidutas ripsmeid, krimpsutas nina, kaalus ja meenutas. Seejärel süttiski ta rohekais silmades pihtimiserõõm.

Ema polevat tal kunagi olnud, seepärast ei oskavatki ta viisakalt käituda. Tema rohmakus, tormakus ja afektid — millest ta täiesti teadlik on — pärinevat naiseliku elemendi puudumisest lapsepõlvekodus. Isa õppinud koos Halediga Sorbonne'is, valinud spordieriala, hilisem kasuisa aga tudeerinud filosoofiat ja psühholoogiat. Nad olnud lahutamatud nagu tema Marjuga. Isast saanud naiskümnevõistlejate treener. Isa olnud otsekohene ja siiras inimene, meevett rüübates ärbelnud alati: ühe ala treenerid on vaesed kui kirikurotid, neil on lisaks üldvarustusele võimalik näpata ainult üht vahendit, tema aga paneb kõrvale kettaid, odasid, kuule, kõrgus- ja teivashüppelatte, tõkkeid, finišilinte, realiseerib kõik rahaks. Ent ühel treeningul läbistanud suurkorruse kolmanda naisheerose kaarekalt lennanud oda isa rinna. Haled Smithki — tollal opositsioonijõudude ühendatud bloki liider — leidnud poliitikategemisest vaba aega, palvetanud isa kirstu ees.

«Miks ta sind lapsendas?»

«Ma ise tahtsin, et ta seda teeks. Ta on mulle kogu aeg meeldinud.»

«Missugune oli temapoolne põhjus?»

«Maksud. Amorfse režiimi ajal kooriti lastetuilt vanapoistelt kõrgeid makse. Haled tühistas need kohe.»

«Ega sul temaga ole midagi olnud?»

«Ära tee nalja. Ära armukadetse. Isa rääkis, et Sorbonne'is pühitseti Haled mingi tobeda sekti liikmeks, kuhu kuulumise eeltingimuseks oli enesekohitsemine.»

«Skopetsiks?»

«Johh, kas su teadmistel on piire? Viis aastat olen täiesti tulutult seda sõna meenutanud. Nimelt just skopetsiks.»

Naisi on lihtne faktoloogiapuruga hurmata. Tõelist, integreerivat tarkust nemad ei adu, ei.

Müüja suskas kaheharulise kahvli järgemööda pirukaisse — koorepragudest pritsis välja moosi —, tõukas siis pirukad pöidlaga tuutusse Maroni käes. Keelutunnil tuli mehel maksta topelthind.

«Ei taha käies süüa,» ütles Anda lahkelt ja nad tõmbusid emissioonipanga mustade müüride äärde.

Parajasti puistas saba kordnikekolmik, parabellumid kannikail, sinelikäistel veripunased varrukalindid, mille valges sõõtis must koonus ja muna.

Pirukakaubitseja loovutas ettenähtud taksi, neli pabeliiti lunastasid ööloa puudumise kümne luidooriga (see asi hakkas pärast esimest hirmu taas üha avalikumalt käima), üks hädavares tiriti tukast nurga taha. Kostis summuti tasandatud pauk. Võibolla õhku.

«Johh, kas sihukese ülekohtu vastu ei pea võitlema?»

Hüümeniamputeerijad ja hüsteerilised feministid on siis pärit ematusest, mõtles Maron Anda lapsepõlvele.

«Kas sa täna üldse söönud oled? Kas teil seal instituudis mõni söökla või midagi sarnast on?»

«Kõik, mis puudutab minu tööd, ei kuulu avaldamisele,» vastas Maron.

Tüdruk seisis reklaamküünla poole, ainus valgus tümjas pimeduses särjas ta nägu. Mees jälgis, kuidas Anda mugib. Paksud huuled haardusid ümber voorja ja tohtja, moosipisarais küpsetusvärvi koore, suunurgakurrud pinguldusid trammi, lõuaalune ja kõrisõlm piiberkraes lunksatasid, suust väljusid hammustatud, nõgusa ja valge otsaga pirukakolmveerand ning suitsuhall hingeaur; punjas alahuul norgus longu.

Tühine tüüp, nõnda sööb ja elab väga tühine tüüp, lõikas Maronist läbi — nagu kaua teel olnud selginemine — otsus Anda kohta. Tavaline stantsijaplika, rauanaast küüne all! Tema hoiakuid kujundavad kogenumailt töökaaslasilt lõunavaheajal kõrva taha pandud printsiibijupid: «peaasi et enne palka raha otsa ei saa», «voodis on kõik ühepikkused, aga peab ikka pisut meeldima ka», «eelmine armastus on üleelatud etapp», «enne kahekümneviieseks saamist mehele!».

Kõditav parastus häälestas Maroni eufooriasse. Sihukest amoraalset tühisust jumaldas — hülgamise järel! — too kauge ja võõras armastustraagik, psühhasteeniline ringiulaja, kes trotsis võimu ja distsipliini, kes maksvat korda õõnestada püüdis, parasiitteadmisi täis kolu opositsionääriloorberitega ehtida

soovis. Oli too habemik kiindunud oma kujutelmadesse või rihtis juba temagi kasuäia positsiooni?

PÄEV ALGAB HETKEL, TA EDUTEE PEAB JÄTKUMA, sugereeris endale Johannes Maron ühiselamutoapimeduses, upitas käe kasarmukareda teki alt välja; manuaalne mälu juhtis näpu äratuskellani, mees vajutas nupule — et mõne minuti pärast puhkev plärin entusiasmi ei kahandaks, et ta ei sarnaneks lihtpabeliidile, keda kell tööle käsutab.

Barbamüülituim pea oli porsunud. Aga tahtejõudu tal jätkub, tema sunnib end ise, mõtles ta valgust sisse lülitades.

Öölamp valgustas Anda uneleebet nägu. Tüdruk põõnas, ülalavatsil paljas põlv üle ääre krõnksus, ta lehviklaiad ripsmed puhkasid põseäärtel. Laugudel kiiskasid pärlmuttermingi suhkruterad — tema tohtis end meikida. Andal on jälle uus kallim, plika on taas partnerit vahetanud. Armastusest hullunud, vaimu- ja sugueluga liialdanud, paljulugenud ja eruditsiooniga epateerinud depersonaliseerunud Bannister on talle «üleelatud etapp».

Tegelikult polnud too koomik ihanud muud kui naist, kes teda kamandaks, kui naist, kellele kuuletuda. Bannisteri juurest oli Anda nelja tuule poole pagenud, tema aga pani Aa-Aa kasutütrele käpa peale.

Seegi näitab, mida ta väärt on.

Bannistergi oli oma vatsaka kere hommikul vara voodist välja veeretanud, kuid too pärsitud närvidega tüüp polnud kannatanud kella tiksumist. Mida oli nooremteadur kartnud hammasrataste põkseid paljastavat? Uskus Bannister, et need jutustavad surma? Aga surma Bannister otsiski, vähemalt deklareeris, et otsib.

Ja mida tähendasid tolle epateerija aususemanifestid? Mida tsiviliseeritum ühiskond, seda enam valet, tõde kuulub primitiivse mühaklikkuse juurde. Loomad on ausad, ei luiska. Artikulatsioonivõimeta inimesedki mitte, aga nemad oskavad valetada nonverbaalselt, käitumisega.

Leidub jahupäiseid narre, kes oma elu ise komplitseerivad, kes asjade puntrasolekust mõnulevad.

Maailm oli lihtne ja saladusteta, igale probleemile üks, ordinaarne vastus. Mida ütleb selle kohta Juht? «Sooritades sisselõike mõnda seesugusesse kasvajasse, leiame sealt tõuguna närtsinud ihus juudihinge.» («Mein Kampf», lk. 61.) Juudilik enesessoperdaja Bannister oligi, otsis tõde oma naba põrnitsedes, arusaadavalt viis säärane tee kujutluste riiki.

Nooremteadur ei taibanud, et maailm on tunnetatav, et seda, mida ei saa puudutada, pole olemas.

Maron riietus spordirõivaisse, laskus ühiselamutoa esikukorrusele, kinnitas seal otsmikulaterna laubale. Patarei miinus-

klemm ei puudutanud täpselt soklipõhja, lamp tahtis põrutamist.

Tänavkoridori laudpõrand vetrus, kiirtevihk hüples kartulihaisuses katakombis. Kolme käisetriibuga dressi siid paitas unest hella nahka. Kolmandal sammul alustas ta sörki, tegi seda vasaku jalaga — ebausk polnud veel keelatud, mõtteviisi sügavuti suunamine seisis ees. Ent küll kiivas Juht peatselt ebausugi — nagu usugi — likvideerib, loota ei tohtinud ei oomenitele ega Jumalale, vaid ainult talle, kõikidest kõige vägevamale. Tema, Maron, peab tuult nuusutama, ateistlik kampaania tõotab kõrgeid kohti, kus temal oleks lööki — Bannister pärines religioossest perekonnast, Bannister oli õppinud teoloogiat, tema saaks Bannisteri teadmised maha müüa. Erijaotuspunktist muretsetud jooksutossud püsisid jalas valatult. See, nagu potaste hankimisviiski, lisas väärikustunnet, usku võimsasse eneseteostusesse. Üldises vaesuses on lihtsalgi kaubal hinda, tavaline pudi-padi tõstab su prestiiži.

Sammassaalväljakul, mille sirisevad luminestsentslambid hõõgusid sinkjasvalgelt aoeelsel režiimil, hakkas ta pihta harjutustega. Täna oli neljapäev, täna oli ta virgunud enne äratuskella, täna sooritas ta sõjalist kompleksi.

Kolmkümmend kaks korda viskas ta granaati — kaugele ja täpselt. Sihtmärgina kujutles ta lasteaeda.

Ta roomas üle okastraadi vaenlase tagalasse; küünarnukid tirisid ja põlved tõukasid ta kiibakat keha, ta vingerdas ussina, dressi tõmblukk kõrises väljaku marmorpõrandal, meelt valdasid patriootlikud tunded.

Ta treenis täägivõitluse torkeid ja samme, astus ette, taha ja kõrvale, sukeldus vastase piste eest kummargile, lõpetas seejärel nurjatu oleskelu; ta tajus ülevuspahvakut iidsest relvakandmise instinktist.

Seejärel õppis ta arreteeritaval käte selja taha väänamist ja tropi suhu toppimist, aistis enesekindlusepakatust, mille kingib identifitseerumine võimuga. Too vennike — kaua SVSB eest põgenenud vahistatav — rähkles südilt vastu, vaeva tuli näha ta lõuapoolte lahtikiskumisega, äärepealt oleks vastane hambad kinni plaksanud, tema sõrmed suus. Taas kolmkümmend kaks granaadiheidet; taas vaimusilme ees lasteaed.

Maron asus igahommikuse põhinumbri kallale — jooks trepist üles. Otsmikulamp valgustas astmeid, marmor kiilgas. Talle ei sobinud vaiba kinnituskonksudele komistada. Ta võttis alul neli, poole trepi peal — valgetest lõvidest alates — kolm astet korraga.

Iga sammu juurde kuulus terroristide keele idioom: *sapere frenare la lingua* (oskama keelt hammaste taga hoida), *muovere sette volte la lingua in bocca* (enne mõtlema, siis ütlema),

lasciare la lingua a casa (tumm nagu kala), *tenere la lingua a sé* (ettevaatlikult väljenduma), *lite intrigata, mezza guadagnata* (rünnak on parim kaitse), *andre lontano* (edukas olema), *gettare luce sinistra su qd* (kedagi mustama), *avere una ciabatta di Machiavelli* (kaval olema), *maestro nasuto* (kavalpea), *maestro di giustizia* (timukas), *maestro di Palazzo* (tsensor), *far mancistio* (tapatalguid korraldama), *mostrare la mandragola* (lolli mängima), *usare la maniera forte* (otsustavalt tegutsema), *avere il timone in mano, mascherone di santità* (silmakirjatseja), *matrimonio zoppo* (ebavõrdne abielu), *matrimonio di convenienza* (mõistuseabielu), *ha bel mentire chi vien da lontano* (kaabakaile hästi valetama).

Pealismademel, täikaplatsil, lohistas ta end liftipeatusesse koopakaupluse nurga taga, urgitses dressipükste tagataskust õhtul valmispandud veerandeküü. Ta lõõtsutas, pulss randmel peksles vastu sõrmi, lugemine läks sassi.

Aga ta oli end võitnud, taas võitnud.

Ta polnud hilinenud, 4.16-ne püstrong, mis pidi ta alla viima, mille kupees ta tahtis lihaseid lõdvestada, oli saabumas.

Rahapilule oli kleebitud pitsatiga ristpaberriba, mulk ei võtnud münti vastu. Turnikeeuks oli jämedate naeltega piita kinni taotud.

Õige, nad likvideerivad liftinduse, pole häda rahval rännelda. Ilusti, mõnitava künismiannusega — ei mingit silti uksel kõlkumas, ei ainsatki hoiatavat sõna ajalehes. Teavad need, kel tarvis teada, ülejäänud olgu kuss, kui soovivad hinges püsida.

Varsti kolib ta siit agulikoobastikust väärikamasse paika, seal sahisevad aristokraatselt eliitliftid. Mida vähem sõiduvahendeid, seda kindlamini nad liiguvad, seda hubasemad nad on. Sootsium pole eales nõnda jõukas, et hüvesid kõigile pakkuda.

«Tere, tere,» venitas jaama sissepääsuetiku varjust ilmunud säravahambuline tõmmu noormees, pilgus ülbe irvitus, seljas popp liftipiiloditürp.

«Varahommikutervitus minugi poolt,» hõikas reipalt tormijakis neiu, kes samast peidikust tuli.

Käivad nad siin prahihunnikus magamas?

«Oi, kuidas ma ei salli, kui mehed teineteisele tigedalt otsa vahivad!» lasi piiga lahti sõnademulina. «Esiteks on selles midagi inimvääritut. Teiseks hakkab mul piinlik, kuna ma tunnen, et minagi olen veidi süüdi. Ma tahaksin end kohe karistada. Ei, ma ei pea end tüli põhjustajaks, seda ma kindlasti ei ole, mu iseloom on leplik ja ma suudan paljutki kannatada, kaasa arvatud vastuvõtmatut. Kui aga naise juuresolekul kaks meest . . .»

«Hea küll, hea küll, ära laterda!» pidurdas teda mulatt, kelle paremale randmele oli tätoveeritud kell, mille osutid näitasid viie minuti pärast kaksteist.

Maron pööras pead, sihtis otsmikulambi kiirtejoa passatski kätele.

Indigokahja joon jõnksles noormehe turbapruunil nahal, tätoveerimisnõelatorked sarnanesid õmblusmasinapunktiiriga, pistete ümbrust täppisid värvipritsmed.

Oli sul, Antonio Sewark — Maron tundis eilse ropendaja ja tolle kaaslase Marju Bedaja mööblipoe vitriini eest ära —, väga valus, kui sind kaunistati? Ja mille eest sa maailma saabuva lõpptunni meenutamisega randmel hoiatad? Et arstide mahalaidetud tätoveerimistõbi aina levib? Et viieteistkümneaastased plikad on teatavaid asju hakanud skalpelliga ajama?

Maron muigas kuivalt. Teda olid tülitanud vaenlased, kelle käsi olnuks tarvis selja taha väänata. Ei, nad ei ole vist vaenlased — Aa-Aa olevat nooruki eest hoolitsenud. «Millega võiksin olla kasulik?»

«Esialgu ainult sellega,» ulatas ülbitseja nimekaardi.

Et Anda tuttava ja Aa-Aa ravile saadetu au mitte haavata, võttis mees pakutu vastu. Nime all oli kirjas: IX Ülikooli soome-ugri filoloog.

«Niipalju kui mina aru saan, on andmed vananenud. Mis ma siis sellega tegema pean?» küsis Maron.

«Hoidke taskus,» nihvas Marju Bedajas tormijaki puupööra näperdades.

EI TEA, ON ANDA NENDEGA MESTIS, PUNUVAD NAD kolmekesi tema ümber mingit santažeerimisintriigi? mõtles ta vannis, iseotsijaga ja iselindistajaga magnetofonraadio ruugekarvalisel ja teravaroidelisel rinnal. Vesi pahises, šampoon vahutas, peegel ja seinte poleerpinnad hägustusid.

Ta pinnib plikalt välja kõik, aga esialgu ei lase ta töötujul langeda.

Vorst vorsti, reetmine reetmise vastu.

DTNTRK oli rajanud sajamegavatise raadiojaama saadete edastamiseks väliskorrustele ja välissaadete summutamiseks kodukorrusel. Uus jaam laiutas eetris, mattis teised, kordas kõigis Paabeli keeltes Bannisteri desarmeerimisettepanekut — ilma neutraalsete riikide kohustusteta.

Kavatseb Aa-Aa maailma vallutada?

Maron kruttis nuppu, keris kassetilinti edasi-tagasi — iseotsija oli kõigilt lainepikkustelt salvestanud kodumaist juttu. Mees meenutas kelneripõlves õpitut. Keeled hakkasid ununema, ta oli hädas mõistmisega, kuigi tekst oli talle tuttav. Nii see progress käib: kompuutrite areng ähmastas arvutusoskuse, audiovideo levitab analfabeetsust, isejoonistajad kas-

vatavad kobakäppi, kelle sõrmede vahel pliiats väriseb, robotid ja tasuta energia harjutavad logelema, hermeetiline isolatsionism pühib meelest võõrkeeled.

Ja hea ongi: polüglottidele võõraid vihkavad neljakümneteiselased lahke pilguga ei vaata. Ja näib, et Aa-Aa kurss — keskajastamine — on naasmine terviklikku isiksusse, kelle aju ja käed oleksid rakkus.

Siiski oli automaatika leidnud prao propagandaga üleujutatud eetris, lindistanud Üheksasaja Seitsmenda Suurkorruse ringhäälingult kaks uudist — nende rahvplat olevat lõhenenud, Joosep Giblebruckeri ja Caesarioni rahvuslik rahvavabastusarmee «Tasume rahva eest kätte!» hõivavat üha uusi mademeid, piiravat juba varemeis Cityt; pealinnas endas arenevat sissisõda; eile pillutud granaate Hitleri ja Stalini põikikoridoride nurgal asuva *establishment*'i lasteaia teise korpuse pihta, personaliga kokku 18 surmasaanut, 7 haavatut.

Sel ajal kui tema ametis oli, võibolla enesepaljastuskoosolekul. Julgelt panevad — tegutsevad päisel päeval, aga kuidas sa lasteaeda teisiti ründad, asutus suletakse ju ööseks.

Järgnes higus vile, mida tekitab klaasikillu hõõre vastu pöörlevat saeketast. Ehk olid segajad välja peilinud tema isepüüduri ega hoolinud sellestki, et temal oli luba välissaadete kuulamiseks.

Ta nühkis end massaažiharjaga, nahk vooldus, luisel rinnakorvil roosatasid lööbelaigud. Lihased olid täna saanud topeltvatti, jalgsi allatulekut treeningplaanis ei olnud.

Froteelina õlul, tõusis ta töökabinetti. Anda hingas sõõrmetega nohistades, põlve kattis ühiselamu lilla templiga lina.

Vanemteadur tõmbas paljale ihule numbriinstituudi laborikitli, asus laua taha.

«Olivettis» puhkas kahevärviline lint kustutusribaga keskel, karvapealt ühtemoodi teravaks ihutud pliiatsid vahtisid koolatopsist välja nagu sõdalaste piigid.

Ta keeras lahti termosekorgi, puistas õhtul valmiskeedetud kohvisse kofeiini. Pulber libises pakendivoldirennis, pruunimullisele kohvipinnale sadas valge pihu.

Sõõm forsseeritud jooki turgutas, vallandas eufooria. Miski ei löö teda rööpast välja, kahe kuu pärast esitab ta Teaduslikule Nõukogule Aa-Aa tellitud terrorismiuurimuse! Ta promoveerub *magister artium*'iks.

Personaalseifi lukukeel klõpsatas, ta võttis traatriiulilt pataka kahekordse mulgureaga ja allkirjastatud perfokaarte:

Ta luges pealmist:

«Uuskura ja eetika.

Mässu ja roimade sakraliseerimine — niisugune oli kuue-

kümnendate-seitsmekümnendate aastate vasakradikaalide poliitiline filosoofia. Igasugune võim tähendas neile türanniat, igasugune õpetus doktrinäärsust. Ideaaliks kujunes kontseptsioonitu permanentne revolutsioon kõikide organiseeritud kooselu vormide vastu, indiviidi piirideta empiirilise vabaduse eest. Vabadust peab aegajalt pühitsema usurpaatorite ja ehtsate patriootide verega, säärane on vabaduse hind, kuulutasid Tuhande Kolmekümne Üheksanda Suurkorruse RAFi terroristid. «Tunnustage kuritöövabadust ja te leiate end õndsuses. Piiritu terrorism kindlustab piiritu naudingu,» kirjutas Ulrika Meinhoff.

Revolutsioonilise elaani kultus võrdsustas elu ja vägivalla, loomise ja hävitamise, vabaduse ja kuritöö. Tapmine ei ole roim, vaid püha karistus, kõlas keskne deviis. Demokraate (tolleaegses kitsas tõlgenduses — J. M.) *süüdistasid vasakradikaalid niimoodi: nende suurim puudus on see, et nad ei ole kedagi tapnud.*

Tungida vabadusesfääri tähendab ületada vabaduse raamid, tähendab roimastada vabadus, deklareerisid nad. Ja et sootsium pole abstraktne nähtus, vaid organiseerunud konkreetsed inimesed, siis omandab tung vabadusse spetsiifilise iseloomu tappa neid konkreetseid inimesi. Vasakanarhistid vastandasid markii de Sade'ile toetudes filisterlikule, õlitatult korras hallusele hävingu ja kaose kultuse kui eksistentsi loomingulise alge, mis kulmineerub tapmise ja enesetapmise püha akti sooritamisel. Siit pärineb nende viljeldud revolutsiooni vampiiriline iseloom: tappes teist (või ennast), ilmutub tapjale Tõde, tapja elu omandab mõtte . . .»

Matsti! hüppas ülalavatsilt põrandale Anda, rinnad plaksasid vastu ihu. Maron ei vaadanud. Ta teadis plikat riieteta tatsavat, meel unine, juuksed puhmas. Anda oli küll ainus inimene, kelle ruumis viibides sai ta töötada, kuid paljajalgsed, naksuvad sammud selja taga hajutasid tähelepanu, häirisid teda keskendumisel.

«Tere hommikust, Johh!» hüüatas Anda äkkvirgunu reipusega. «Ma olen täna esimeses vahetuses. Täna käivitatakse meil N-Mi konveier. Skulptuuriresident ise lõikab lindi läbi. Kasuisa märk kästi rinda panna.»

«Ma tean. Eile rääkisid.»

«Miks sa torised. Segan ma sind?»

«Mida sa ise arvad?»

«Saada mind tööle.»

«Pole võimalik. Tähtaeg kipitab.»

«Teel näitan sulle oma uut korterit.»

«Misasja?» Terrorismiideoloogiat täis perfokaart Maroni sõrmede vahel värahtas.

«Uut korterit. Mul pole mahti olnud sulle seda öelda. Me vestleme harva.»

NAD KÕNDISID NAGU SEADUSLIK PAAR, ANDA KÄSI tema küünarnukil. Nende tee viis kroonuloosungitega tapetseeritud treppkoridorist üles, hommikurutus mademel pöörasid nad paremale.

Helepruun ja vidus hämu kerkis laastatud kõnnumailt. Tänavkoridori palistasid kahjutuleasemed. Tundus, et siin on maaraputamise järel põletatudki. Kas tegid seda instruktorite üleskihutatud teismelised tarviliku meelsuse kasvatamise kolooniast? Maron komistas nõgisele lapsevankrivrakile. Ülespaiskunud tuhakübemete sahmakas tolmutas beeži sügispalitu altääre, khakivärvi kalifeede lopsakad reiekotid ja akuraatselt viksitud säärikud hallikribuliseks.

Näeb ta kole välja?

Kanti, kust nad läbi sumasid, mäletas mees Bannisteri kaudu. Selles sajandivahetuse ühepereelamute rajoonis oli tudeng olnud Saarahi vanemate pool kostil, siin oli aktsioonkonna stipendiaat õpetanud meditsiinilütseumi puupäisele kursandile ladina keelt. *Pectus, pectoris, pectori, pectus, pectore, pectora, pectorum, pectoribus, pectora, pectoribus.* Huvitav, kas nad on sihukese erogeense sõna programmist kõrvaldanud? Mis kõrvaldanud! Pole enam meditsiinikooligi, saneeritud sootsiumis pabeliidid ei haigestu.

Nad on lammutanud Korrusekorraldaja Ideede Tundmaõppimise Tsentrumigi, mille ehitamise eel oli buldooserisahk hunnikusse lükanud Saarahi vanemate eramu. Võinuksid ju vägevasse ampiirsesse hoonesse paigutada hegeliaanliku akadeemia, hekutas mõrult mundris Maron.

Aga ei: tema ei luba endal pilada, mõtteiski mitte.

Bannisteri mälestused kunagisest elupaigast olid tuhmid ja tundetud, ei tikkunud vastikult ligi. Veel paar kuuri repertses sõber Marc Ystadti patsiendina ja ta on ehtne mankurt, hingetu tööriist, võimu manipuleerida ilma piinavate, omanikuta mälestusteta, mis vastutustundetult tema meelde kippusid.

«Kuule, Anda!»

«Jah?» Suusatajasammul, pilk maas, astunud tüdruk ärkas omaetteolemisest, rapsis peoga koverkotisiilu puhtamaks tuhalajust.

«Täna hommikul, kui ma sörki tegin, kohtasin sinu sõpru. Nad varitsesid mind.»

«Ma tean. Antonio andis sulle nimekaardi. Marju käskis selle taskusse panna.»

Anda palgeil libises rõõm — jutt oli pöördunud tema tuttavaile. Aga neiu hääl oli absoluutselt ükskõikne. Loomulik ja

ükskõikne. Nõnda öeldakse möödaminnes: tänan küsimast, elan hästi.

«Kust sa tead?»

«Varsti saad teada, kust ma tean.»

ALKLV univorm mantli all aitas säilitada mõõdetud ametnikusammu, sisendas respekti enese vastu. Tema ei vaaru, tema ei taaru. Tema on usaldanud end kõrgemate meelevalda.

Ta on tasakaalukas, teda ei raba põrutavaimgi üllatus. Tema kõnnib oma saatusele vastu. Talle on toeks raudkindel ja anonüümne organisatsioon, mille teenistusse ta on värvatud. Enese müünud hingi ikka hoitakse, neid ei jagu priisata. Siin pole tähtis poliitiline meelsus, vaid andumus.

Katakombikäigud kitsenesid, muutusid madalamaks ja räpasemaks. Luiderjas ja pikk Maron võinuks kohati väljasirutatud käega lage ripsata.

Ühekorruseliste loguskite eesseinu praotasid lõhed, kiidakil luuke akende ees logistas hommikubriis.

Tänava jääkirmes põrandasse oli külmunud puutaldadega lääpas kingi, rüüpeaukudega piimatorbikuid, idusilmadega kartulikoori, kahukil lehmakooke, keelatud raamatuid, kaaned pannialuseks rebitud. Oli härmatiskarras, kärisenud pitsiga must kombinee, sinepikollane roos esitükil, oli lõhkine pöiaprotees, needid kutsikakihvadena irevil. Solki ja prügi kallati siinkandis vist otse aknast välja.

Peeti pudulojuseid. Õuedest kostis röhitsemist ja kokutamist. Hüsteeriliselt määgis lammas, punik meenutas perenaisele hommikust lüpsikorda.

Ei ainukest inimhinge. Ei uksetrepi ees pingil viirastuslike kujudena konutamas, ei aknakardina taga tigedail silmil luuramas.

Kes pügas lamba, jõi piima, kohitses põrsa? Ega täna öösel küüditatud see paik puhtaks?

Vaevu mahtusid nad teineteise kõrvale lobudike esiseinu riivamata, ja see meeldis Andale. Tüdruk liibus usaldavalt ja ennastloovutavalt ta külje vastu, piiberkrae kõditas Maroni kaela.

Äkki lahvatas nende ees võlvja, tohutu kõrge laega ovaalne saalväljak, ümbritsetud fantoomlikest varemeist. Avarus tuli nii ootamatult, et vanemteadur võpatas.

Anda lükkas juuksetuka laubalt. «Oleme peaaegu kohal. Johh, ma ei tahtnud sind ehmatada.»

Neetult reetlik närvitõmblus! «Sa ei olegi mind millegagi ehmatanud,» valetas Maron.

Kunagiste hiilgavate paleede räämas portikusi valvasid hõredas reas marmorsambad, osa kaldu, osa huisku ulpiva laavajupi poolt päris pikali puksitud. Hommikuvalguses kum-

musid sisselangenud kuppellaed, kaardusid fragmentaarsed arkaadid, sarrusvardad alasti.

Siin oli toonane eliitrajoon, siin oli elanud pootsmaniparraga Bannisteri lemmik, professor Valentin Chernygi. Püramiididerea ots terendaski läbi müüriaukude. Siia oli antud riigipöörde põhihoop.

Maron ja Anda suundusid üle kiviparkettväljaku. Rikkis energiaplaadikesed piuksusid.

Platsi teises ääres puges Anda ahtast lõhest sisse, kahkvel Maron järgnes talle. Südilt kahlas plika varisenud lubjakamakail, Maronile tundus, et müürid kõikusid.

Püsti jäänud seintesse oli kraabitud erootiliste stseenide galerii. Oli idamaiseid asendeid, milliseid isegi eksperimendihimuline Bannister poleks oma rõlgemaiski fantaasiavahekordades suutnud ette kujutada.

Ega ta, sunnik, sellepärast?

Uikas kõrikähe öökull, ultraheliparoole säutsudes pagesid nahkhiired. Rutates läbisid nad lodakil lodžadega ja vuliseva purskkaevuga ballisaali, tõusid puretud astmetega trepist üles.

Anda seisatas. «Siin,» teatas tüdruk käsi mantlitaskuisse torgates, paremat puusa ette nihutades.

Maron silmitses, lootustest petetud pilk umbusklik. Ta pistis sõrme frentši püstkrae vahele — kaelal liimerdas higi.

Kus on korter, õdus neiusalong? Miks teda ninapidi veeti, uurimuse juurest eemale kisti? Aga ta ei protesteeri, ei. Tema ootab hambad ristis oma tundi, mil ta enam ei ole mitte kellegi kapriiside pillutada.

Veeuputuse-eelne, disainimatu, vineerümbrisega robot ladus kahvaturoosat voodriseina, paremas haaratsis kellu, pahemas telliskivi, vaaderpass pesunööriga amuletina kaelas. Kanged kehaliikmed ei paindunud, mörti kivide vahele plätserdades oli kohmakas elektronmehike end sopakäiaks määrinud. Nad olid mingis esikusarnases ruumis, siit hargnesid neli uksetühikut remontimata tubadesse. Lõhnas kondiliimi järele, ehk mõistis lopak rühmaja tisleritöödki. Vannitoanurgast oli põrand betoneeritud, ülejäänud osa liivapõhjane. Müta-müta kõmpis nelinurkne töömees telliskiviriida ja pooleli vooderseina vahet, kaablipundar järel lohisemas, vineeritapid nagisemas.

«Ta ei räägi?» küsis Maron, kuna robot polnud neid tervitanud, isegi mitte kükloobisilmset, kolme harali tunnalanteniga kuubikujulist pead nende poole pööranud.

Tööriistakapil tirises ekraanita telefon. Robot asetas telliskivi ja kellu laudile, tõttas juhtmeisse takerdudes aparaadi juurde, tõstis kuuldetoru oma ainukese membraankelmeni koljukasti vasakul küljel — tuim sulane oli ühekõrvaline.

«Halloo!» hõikas ta Anda erksa häälega, plekiribadest huuli muigutades. «Vastake, palun! Ah jälle teie, vaikija. Ma räägin teile pidevalt, et jätke ükskord oma jukerdamised,» hurjutas mehekolakas, naases kruvidel kõlksuvaid pukk-koibi püüdlikult üle toitekaabli sirutades pooleli töö manu.

Kust muuseumist sihuke on pihta pandud?

«Kontrollitakse,» ütles Anda, kui nad teistesse tubadesse, kus taastamine polnud veel alanud, pilke heitsid, ja jutustas.

Keegi tahtvat temalt seda korterit üle lüüa. Lokkavat üldine õelus ja üksteisele jala tahapanemine. Uskumatu, kui palju olevat sellele elamispinnale pretendente. Siin restaureeritavat eliitmadet, aadlipesa, kõik neljakümneteiselased mõtlevat, et nad midagi väärt on ja et just nemad peaksid parima krabama. Haledi plaanid olevat kolossaalsed. Puuritakse ja läbindatakse uued, laiad bulvarid, uuristatakse ja ennistatakse hooned, mis hakkavat DTNTRK-le kogu Paabeli silmis kuulsust tooma. Pilpaküla, kus lojused määgisid, lammutatakse. Seal vuravat varsti funikulöör, üldse eelistavat uus transpordipoliitika liftidele köisraudteed. Lõppude-lõpuks tehtavat selge vahe, kes on kes, mitte nagu amorfse režiimi ajal, mil igaüks arvas endal õiguse olevat kobiseda. Iseenesest mõista olevat see kõik praegu saladus. Naised vabrikust kadestavat teda. Praegu varemeis väljakule püstitatavat ringjas, sisetänavatega palee. Projekt olevat valmis, kõige kõrgemal tasemel kinnitatud. Tema korter paiknevat palee Edelarajoonis. Kasuisa — tujukas ja võimukas nagu ta on — olevat vembu visanud, polnud arvanud teda nende õnnelike ringi, kellele apartement korruse kulul ehitatakse, tema pidavat ise paotama oma kukrut, aga polevat viga — preemiatega kokku teenivat ta parajalt, naise kohta kopsakalt.

Mehe hinge roomanud pettusekartus haihtus. Anda, kui sul säärased plaanid on, siis oleme ühel meelel! «Rahaga võin toetada,» teatas Maron. Talle meenus, et täna on iganädalane palgapäev. Täna tööle minnes leiab ta pneumopostilaekast kinnise instituudiümbriku kahekümne nelja topeltpistooli ja üheksakümne eküüga.

Ta astus tüdrukule hästi lähedale, sõlmis käed ümber koverkoti piiberkrae, suudles roboti nähes neiut huultele. Anda piidles teda jaheda pilguga, polnud tõrjuv, kuid ei aidanud üritusele ka millegagi kaasa, ja suudlus luhtus, oli rohkem ninade kokkuklopsimise moodi.

«Oo, millega teie siin nii vapralt tegelete!» kuulis vanemteadur Andat teist korda emmates võõraid hääli.

Tulevase korteri siseruumidest ilmusid esikusse randmetätoveeringuga mulatt ja tormijakis piiga.

«Johh, kui sa teed kõik, mida Antonio ja Marju käsivad, siis ma abiellun,» sõnas Anda.

FATALISMI VÄÄRAMATU JÕU OMAKSVÕTT, MIS OLI teda viivuks halvanud eilsel aa-aajuugendi koosolekul, ning sisendatud kuulekus vedasid Johannes Maroni noorukitega kaasa. Ta marssis nende kahe vahel, ta laskis liftivõidusõitja liibuvas reklaamtürbis tõmmul kõurikul ja tolle alalisel saatjal Marju Bedajal endid arreteerijaina ja konvoeerijaina tunda. Puberteetide initsiatsioonikübelus, lapsik agressiivsus allutada oma tahtele vanemaid inimesi. Nad ei aima, et noor olla on häbi, et noorus pole enam ammu ühiskonna baromeeter.

On nad relvastatud?

Ei: teda tõukab päevavarastega ühes minema uurijavaim, ei muu. Lihtsalt huvitav, kaugele ja kuhu nende mäng areneb ning mis määral on Anda kõlvatu paarikesega ühe mütsi all.

Uulitsail sirendas keskhommik. Trajektoorile sõidutatud aastaaja kohta ülearu ere päike lõõmas kirkal leegil, värvis muredad varemed nõiduslikult paatjaskõrviks. Mattvalge seibne tõuk vingerdas paekivimüüri eenduvale nukile peesitama. Kojamees, lahmakas presentpõll üll, toksis kangiga jäässe sulaveerenne. Hilissügisene vesi vulises kevadiselt.

Pööravad kliimamõrtsukad kõik pahupidi?

«Härra, ma mäletan Bannisteri loenguid,» ütles Sewark, kui nad möödusid Tsentraalliftijaama ristis laudadega kinni taotud peauksest.

«Mina ka! Oi, issand, millist toredat musta habet vabalektor kandis, see kiiskas auditooriumisse,» haakus neiu.

«Ja kuidas need loengud olid?» päris Maron distantsi minetava lahkuse ja huviga — ehk saab sulidega kaubale, ehk seletavad ära, mida see narr komejant endast kujutab, rehkendas mees.

«Arthur Bannister põles! Rääkis peast! Mees oli parim loengupidaja, keda ma olen näinud. Oli meie lemmik. Me ootasime Bannisteri alati,» ülistas Bedajas mõõdutundetult.

«Bannister ütles, et ajalooteadus on multifilmistunud, et historiograaf sarnaneb etoloogiga, kes videoekraanilt walt-disneylikke animafilme vahtides uurib loomade käitumist ja psühholoogiat. Mul on tolle poeedi ja kriitiku keeruline lause meeles,» kinnitas Antonio Sewark.

«Võimalik, et Bannister nii ütles. Aga kas teie polnud sel ajal Alpides tervist parandamas?» küsis Maron.

«Olin,» tunnistas nolk. «Marju saatis mulle konspektid järele.»

«Ja teie ei ole Bannisteriga nõus?» peilis Maron noormehe seisukohta.

«Väga nõus, mis te nüüd. Väga nõus. Siiski lisaksin ma täpsustuse.»

«Palun. Ma kuulan.»

«Täpsustuse, milles ma olen üsna veendunud.»

«Seda huvitavam.»

«Ka poliitik sarnaneb taolise etoloogiga, eks ju?» Noormehe hääles kostis õrritav toon. «Ka poliitik opereerib maailmamudelitega, millel pole tegelikkusega mingit pistmist. Millel on dekoratiivne, fassaadilik, propagandistlik, rituaalne väärtus. Kas pole nõnda?»

«Peab järele mõtlema,» laveeris vanemteadur.

«Meie pliksidega lugesime ühikas Bannisteri artikleid. Kui julgelt ta ikka pani!» kiitis neiu tormijaki kapuutsi kinnitõmbepaela lutsides.

«Missugune teile eriti meeldis?»

«Õieti öeldes olen unustanud. Eladeski ei lähe meelest üldine fiiling . . .»

«Mis asi?» lõikas Maron vahele.

«Imelik, et teile peab seda kordama. Jessas, mis nad teiega teinud on!» vangutas pabeliiditar pead.

«Bannisteri artiklite üldine fiiling torkis oligarhiat.»

«Missugust oligarhiat?» Maroni valvsusinstinkt haistis lõksu.

«Kõiki oligarhiaid kõikidel aegadel. Nii eilset kui tänast. Nii eilset sotsiaalnatsionalismi kui tänast natsionaalsotsialismi. Bannister oli laia joonega. Ratsutas läbi terve ajaloo ja filosoofia. Hea küll, oli kuidas oli,» tõmbas mulatt kriipsu alla. «Meie oleme päral.»

Nad peatusid kingunõlva uuristatud, teatrihoonet meenutava avaliku käimla võimsa ja toretseva paraadna ees. Sissekäiku pabeliiditaride poolele valvasid karüatiidid, Bedajas, keevaline, sõbrannadele, sõpradele ja üritusele ennast ohverdav veidrik, läks «Tšauka!» visates sinna; nemad Sewarkiga suundusid tribüüni kandvate atlantide vahelt härrade salongi.

See maja, mis pärines ajajärgust, mil Uus-Paabelis lokkas imiteerimine ja plagieerimine, ning millele polnud sihitud looduskatastroofide hoope, oli nüüd ainus omasugune ja täitis enamjaolt esindusfunktsiooni. Ent viimast varjati peenelt — nimelt avati asutus hädalistele paariks tunniks ööpäevas.

Hõrenenud juustega, kuid tüdrukutirtsu patsi ja patsipaelaga raugastunud perenaine, valge villane suurrätt õlgadel, kalossideta viltides jalad laua alt väljas, kasseeris dooria kolonnaadiga ja rokokoopeeglitega esikus raha. Daam haigutas, puseriti hammastel häilatasid x-metallist kroonid. Maron, kuigi kutsutu, maksis mõlema eest, jättis galantselt jootrahagi. Naine rebis rohmaka liigutusega jõupaberirullist piletiribad,

mille ametlikkust tõestasid finantspresidendi kuuenda asetäitja allkiri ja violetne templijälg «Ühendatud toitlustrust».

Nad siirdusid mulati kamandaval osutamisel taevassinise laega ja nõtkelt väänleva taimornamendiga dekoreeritud asjaajamiseruumi, kus ninna tungis pleeklubja limaskesta ärritav lehk.

Kui Maronit ja Bannisteri üldse veel miski ühendas, siis oli see ühiskondlike WC-de vihkamine. Gümnasistina oli Bannister Citys hulkumas käinud, siinse vahutava pissuaari ees oli temaga koos asjal olnud masajate huultega neegriätt. Maron ei mõistnud kuidagi pabeliite, kes kogunesid soojade ilmadegagi — ja sissepääsu rahaga lunastades — peldikuisse mõnusalt aega surnuks lööma. Praegugi arutas dušikambri ukse kõrval poliitikavärki meestekobar, ainus pabeross liikus suust suhu. Neid sidus mingi erilist laadi sügav seltsimehelikkus, tunnetamatu sootsiumi kõrgematele, klipsakatele kihtidele. Ehk oli Maroni põlgus tegelikult kadedus — temaga ei sõbrustanud keegi.

«Sinna!» juhtis Antonio Sewark ta äärmise kabiinini, vajutas kruvipeaks maskeeritud salanupule sagaral. Elektronlukk lõvipealingis surises, keel piitade vahel värises. Nooruk virutas põlvega matsu vastu tahvlit, keel kargas lukku.

«Parool on «lasteaed»,» õpetas teda Sewark ust lahti tõmmates.

Maron sisenes kõheldes. Siin oli panipaik, siin hoiti õliseks määrdunud kupardega pillirooluuda, saepurust lappi ja sangata solgiämbrit.

Ta ei ole saatuse ülekohut millegagi ära teeninud. Aga ta aitab ennast ka ise.

Varsti jälgisid teda naaberkabiinist läbi seinamulgu Antonio Sewarki pruunid, siuglevate vereniitidega silmad.

«Come stai?» sosistas noormees terroristide keeles, huuled torus.

«Non c'e male,» valetas Maron, meel mõru. «E dove mi vuoi condurre?»

«No, ma . . .» kõhkles Antonio.

«Ma? Presto, non tenermi sulla brace,» keelitas Maron.

«Sei l'uomo fatale, mandato in terra per provare come quattro e quattr'otto che bisogna fare il bucato alla vecchia società,» vuristas nooruk kiirkõnes, Lombardia moodi s-i sisistades.

Kloseti läiketu lehterpott, käänik haisulukk ja firma «Demokraatlik Impeerium» kroonitud embleemiga loputuskast tõmbusid kõrvale, kabiini kärbsepeletusvärvi tagaseinas avanes peituks torutunnelisse.

Kaugel ees virvendas tine tuluke.

«Avanti!» käsutas tohe soome-ugri tudeng.

Maron kuuletus.

Osalt ka Anda pärast, põhjendas ta endale. Vaid loll või masohhist jätab lukskorterisse kolimata.

Piki ümara tunneli seina kulges musta kummiisolatsiooniga kaablikeerd, mida kandsid telefonipostide tolmused eboniitkõrvad. Näppu undaval juhtmel libistades astus Johannes Maron hägusa valgusallika poole. Säärikukontsade plaksud metallrestpõrandal kajasid, kalifeepükste klošid hõõrdusid teineteise vastu, vasak käelaba vehkles haraka kombel, parem nimetissõrm jõukles kaablipõimel.

Kahju, et mask koju ununes. Ta on hoolimata kõigest salastatud isik. Anda pidanuks teda hoiatama.

Ja tänane terrorismipeatükk läkski plika kapriiside nahka, ta ei kirjutanud ridagi. Homme teeb ta tasa, kaitsmise tähtaeg kipitab. Mahajäämust tema ei salli, ei. Päevavargad looderdavad, tema mitte. Aga itaalia keele tuupimisest on kasu, näe, tuligi paras juhus praktiseerida. Küllap ta kõneles aktsendi ja grammatikavigadega — nagu siis, kui ta idioome omaettegi pomiseb —, kuid tundus, et tolle ärapõlenu ja fööniksina sündinu Antonio Sewarkigi pruuk eriti perfektne polnud.

Momendil on peamine siinse rahvaga asjad kähku ühele poole saada. Instituuti hilinemist vuhvaikas vaht ja elektronkell ei andesta. Kas katkeks lilla orientiirvääd labürindi koridoridežungli põrandavaibas? Eksitataks teda umbkäikudesse?

Tühiasi iseenesest, aga kummalise paari Bannisteri-kiitus ei jätnud teda leigeks. Muidugi pidas noid loenguid ja avaldas noid artikleid teine mees, kelle tema on enda seest minema kihutanud, aga end mustadesse rõivastesse mässinud poeet-Bannister tema sees on nooremteadurlikult vitaalne, ei anna lihtsalt alla, nõuab eluõigust.

Ka meditsiin peaks olema kõrgemal tasemel. Ka Marc Ystadti ravi tõhusam. Või on repertsessegi ulatunud rituaalitsemine, lakeerimine, *pro forma* retušeerimine? Tehti tal pea moepärast punaseks, löödi tedretähnid ninale, võeti kehakaalust 85 naela maha — et paberid oleksid korras, et preemia jookseks —, sisulisele küljele aga pöörati minimaalset tähelepanu?

Sestap too visa poeet ja tarmukas ringiaeleja ta hinges rabelebki. Ta peab ennast ise ametnikustama, ise kalgistama, tal peab piisama läbilöögiks tahtejõudu.

Ehk ei soovinud psühhiaatridki soetada konkurente, jätsid meelsuse ümberkujundamise nimme pooleli?

«Parool!» käratati süngelt.

««Lasteaed»,» vastas Johannes Maron sõdurliku krapsakusega, instinktiivselt valvelseisangusse võpatudes.

Mees oli jõudnud kahe tunneli lõikumiskohta. Ristmiku keskel rippus laest roosast krepp-paberist tuutus tõntsi valgusega pirn, neljal suunal pidasid vahti neli kanamaskis ja süsimustas univormis tunnimeest, snaipervisiiridega arkebuusid laskevalmilt tulistamisharkidel.

««Lasteaed» läheb vist sinna,» oletas kogukaim, kinnastatud käega kõhklemisi paremale osutades.

«Ei, sinna!» vaidles teine, veendunult vasakule viibates.

«Eile ja üleeile läksid «lasteaia» omad otse,» meenutas kolmas. «Kesse täpselt mäletab, palju kooserdab igasugu jõlgatseid ringi.»

«Pangu tagasikäik sisse,» sihtis neljas maski riivates pöidlaga üle õla. «Minu arust on ta kõik segi ajanud. Ta tuleb «lasteaiast».»

Fataalse paratamatuse teostumistunne oli paralüseerinud Maroni otsustamisvõime, mees ei viitsinud pöörata, marssis söakal soldatisammul sirgelt edasi.

Kolm mujalejuhtinut ümahtasid keelavalt, laskusid ühele põlvele. Selja tagant kuuldusid relvade õigesse tuleasendisse nihutamise kääksud, seejärel lukuriivide metalsed klõpsatused. Maronil tekkis soov võtta kuklast kuul välja.

Titsid kandsid õõskäigu murenevat lage. Nõgusast külgseinast igritses paeplaatide vahelt kollakat vett. Katmata näo ees lendlesid hämaruselembelised kaevanduseliblikad. «Aa-Aa ja N-M käigu persse!» oli leeklambiga tahmatatud toestussarra rõhtprussile. «Tapa sigu, röövi röövitut!», «Roimastada vabadus!», «Õigus kuritööle on püha!», «Valimised on jama, vintpüss ajab asja ära!», «*Provocation — répression — révolution!*», «Revolutsioon — see on verine happening uulitsal!», «Elagu grupikoin!», «Demokraatide ainus häda: nad pole kedagi tapnud!» manifesteerisid teised loosungid niiskel ja hallitunud urbsel müüril.

Kas põrandaalustel on siis kanamaskid? Mida see sümboliseerib? Kas terroristide eraldusvärviks on süsimust?

KESKUS luges Maron kuldkirjalist silti tunneli lõpus. Pöördkangiga rauduks paotus hääletult ja automaatselt. Promoveerumata vanemteadur marssis sisse.

JALG PÕLVEL, TREPIJOOKSUDEST TREENITUD SÄÄRElihas säärikus tõmblemas, istus Johannes Maron spartaliaskeetliku kantselei taburetil. Seintepragudest nirises krohvipuru, kummunud põrandalauad olid õõtsunud, kui ta beeži topelttaskutega sügispalitu ringvarna riputas.

See küll ei sobiks, kui kramp nüüd jalga lööb, aga masseerida ka ei tihka.

Tema vastas, Korrusekorraldaja Joosep Giblebruckeri esindusportree all, sahtliteta ja pussitsälgetest kirjatud kontorilaua

taga oli end paigale seadnud mustas mundris, oberobersti õlakutega ja kanamaskis ülekuulaja, kes oli moonutatud, kuid siiski üsna tuttaval häälel end Residendina tutvustanud.

Pärines see ninakõlaline tremuleering Bannisteri lapsepõlvest?

Leghornitõugu kanamaski sulestik oli valge, tihe ja jäik. Ookerkollakas, vahanahkseks sarvistunud nokk lõppes tüvikuga, millel vistrikuna tursus kühm, määritud lillast tindist. Ettepoole kooldus särapunane hari kattis pead, kaela varjasid lõuakohalt rippuvad kahkjamad lokutid ja lõpused.

Siiski oli palgesirm disainitud südamlik-naiivseks — arkebuuserite maskid olid väljendanud karmust — eesmärgil keelitada ülekuulatavaid lobisema.

Kanalised on enamjaolt polügaamsed, meenus vanemteadurile, harrastavad rühmamänge, äkki sümboliseerib näokate terroristidele kohustuslikku kollektiivset seksi?

Suurkorruse Isa ja Paabeli Päikese lumivalge frentši rind oli täiendunud paari Maronile tundmatu briljantauristiga. Küllap oli marssaladmiral — kes ehk oma arust põranda allgi säilitas lisaks muule ka legislatiivse võimu — mõned uued ordenid asutanud, nendega ennast autasustanud. Ja vahest polnudki Joosep, kelle kujud vulkaanipurse Citys purustas, enam marssaladmiral, võibolla oli ta ennast kes teab kelleks ülendanud, näiteks supergeneralissimuseks.

Üheaegselt mõlemaid käsi kergitades kontrollis teadur mansetinööpe. Need asetsesid augupiludega akuraatselt risti.

Ta ei näita muidugi millegagi oma suhtumist välja, aga ta ei võta seda Aa-Aa-vastasuse komejanti tõe pähe. Loosungid tunnelis, portree kabinetis, kanamaskid ja läikmustad mundrid võisid olla püünised tema peibutamiseks avameelsusele.

Vahest oli sulissirm ja must frentš SVSB kõrgemate, ülisekreetsete ohvitseride vorm?

Lauadispleile oli tärkkirjas kuvastunud tema sõnakuulelikkuseindeksiks 143, truuduseindeksiks samuti 143.

«Palun,» pakkus Resident sulistunud huuli muigutades.

Vastupuiklemine olnuks sõge, Maron neelas ulatatud tõetableti alla. Siirupllääge pakend lahustus söögitorus, manustatud pill tekitas vaimse kirgastuse ja õilsustunde. Jah, DTNTRK pabeliidid on kõige õnnelikumad pabeliidid Pabeliitias!

Kandilised vetikrohelised kvartsnumbrid kumeral ekraanil virmeldasid, peatusid korrigeerunud näitudeks: sõnakuulelikkuseindeks 152, truuduseindeks 124.

«Noh, kumba ma uskuma pean?» küsis oberoberst, bassihääles sõbralik muhelus.

Pagan võtaks, isegi selles laisas viipes, millega ülekuulaja käsi laiutas, oli Bannisterile ja mitte Maronile midagi väga

tuttavlikku! «Võibolla jukerdab elektroonika? Ehk on terminaalis lühis?» oletas Maron.

«Võibolla, võibolla. Kõik võib olla. Teeme siis vanaviisi,» põristas Resident ja lausus selektorisse: «Assistendid, palun!»

Kas vanaviisi tähendab nõelte küünte alla torkimist või Tuhande Kahekümne Üheksanda Suurkorruse saapaid?

ALKLV khakivärvi munder, teenistuskoht SVSB-le alluvas numbriinstituudis, Anda tehtud vihje võimalikule abielule ja Aa-Aa ilmne protežeering sisendasid Maronisse enesekindlust, mis segatud psühhodroogist pärit jumaliku õnnelikkusega. ALKLV ja SVSB — lihtpabeliitide jaoks müstilised, kõikvõimsad organisatsioonid — ei tohtinud oma poegi, kes kolme veretilga loovutamisega on endast lahti öelnud, jätta juhuste pillutada.

Sisenesid kaks kanamaskis (aga ilma harja ja lokutiteta; vist aukraadilt madalamad) küüslaugu järele lõhnavat tümakat abilist, nööpisid lahti särgi ja kalifeede tilluaugu — pähe tikkus rõlgeid mõtteid: kastreerimine?, pederasm? —, ühendasid ta meelekohad, kaenlaalused ja kubeme valedetektori juhtmeklemmidega; lahkusid sõnagi lausumata. Kleepeklemmid kõditasid, mitmevärvilised isoleertraadid jooksid kokku põrandaauku. Küllap on ta traatelaja moodi.

«Alustame pisut bürokraatlikult. Ei saa meiegi paberipahnast ja eeskirjadest lahti,» vabandas Resident. «Teie nimi?»

«Johannes Maron.»

«Nõnda-nõnda. Tähendame üles: Johannes Maron.» Lillat kirja vedav terassulg krabises, narmastas pehmet protokollipaberit. «Isanimi?»

«Isa ei ole.»

«Miks?»

«Leidlaps.»

«Kust leitud?»

«Pillirookätkist.»

«Täpsemini!»

«Liftikupeest.»

«Üksikasjad!»

«Mähkmeil hausakeelne tekst: halastage, head inimesed, selle väeti peale, needke mind igavesti!»

«Ema või isa kirjutatud?»

«Ei tea,» kehitas Maron õlgu; klemmile liimunud kaenlaaluse tuusti karv tekitas nõrka valu.

«Niisuguseid asju peab teadma,» noomis usutleja heatahtlikult. «Aga olgu. Kus see juhtus?»

«Viiesaja Kuuekümne Kuuendal Suurkorrusel.»

«Täpsemini!»

«Petlemas.»

«Jeesuse-kandis?»
«Juhuslik kokkusattumus.»
«Aa, immigrant,» muigles Resident.
«Just nii!»
«Kes leidis?»
«Maroniitide kloostri abt.»
«Mis edasi sai?»
«Pandi nimi, pandi lastekodusse.» Loomulikult ei häbene ta lastekodu. Ta ei tee sellest küll erilist numbrit, aga tema on *self-made-man*, tema on ennast ise üles töötanud.
«Õpingud?»
«Alul kloostrikool, siis iseõppimine — sain selgeks paarteist-kümmend keelt —, seejärel Korrusekorraldaja Kantselei nimeline eliitülikool.»
«Kust gümnaasiumidiplom?»
«Ostetud. Mu lütseumidiplom on ostetud.»
«Kellelt?»
«Rektorilt.»
«Ja mitte turult?» päris oberoberst umbusklikult.
«Ei.»
«Mis rahade eest ostetud?»
«Meeveemaja peremehelt varastatud rahade eest. Olin meeveemajas kelneriks ja ooberiks.»
«Palju maksis?»
«Seitsesada eküüd.»
«Ah, kolkas on kõik odav. Mis diplomisse kirjutatud?»
«Et mina, Johannes Maron, olen õppinud Gaius Julius Caesar Germanicus-Caligula nimelises Riiklikus Lütseumis kaksteist täisaastat, valdan keelte- ja ratsutamiskunsti, olen sooritanud eksamid *cum laude*, evin õigust astuda Paabeli mis tahes humanitaar- ja spordiülikoolidesse.»
«Tubli. Ratsutada oskate?»
«Ei.»
«Ülikoolidiplom on šlikerdatud samal moel?»
«Ei.»
«Ei?»
«Ma pole ülikoolis käinudki. Ausõna.»
«Aga mis nipiga te siis vanemteaduriks saite?»
«Maksu eest.»
«Sel meeveemaja peremehel pidi ikka tengelpunga jätkuma, vend Johannes, maroniit.»
«Jätkuski. Mul oli ka kelneri- ja ooberiteenistus kõrvale pandud.»
«Ega te kedagi Saarah Bannisteri nimelist kodanikku ei tunne?»
«Ei.»

«Lapsi on teil?»
«Ei. Tasun korralikult lastetusmaksu.»
«Ametialad?»
«Alul — nagu ma olen juba rääkinud — kandsin kundedele meeveepiaale ette, hiljem olen teaduses proovinud.»
«Teie varustasite DTNTRK hiilgava ajalooga?»
«Ei.»
«Ei?»
«Aga ma olen sellest kuulnud.»
«Mida?»
«Et on varustatud.»
«Kes?»
«Et keegi Arthur Bannister on varustanud. Vahest tema tunneb seda kodanikku, kellest te huvitusite,» lisas Johannes Maron lipitsevalt.
«Kust niisuguseid asju kuuldakse?»
«Mõrsjalt.»
«Anda Koqq'ult?»
«Just nii. Ta on minu mõrsja ja Aa-Aa kasutütar.»
«Teie kinkisite usurpaator Haled Smithile relva Paabeli vallutamiseks?»
«Missuguse relva?»
«Desarmeerimisettepaneku. Vaat, niisuguse relva,» tõdes Resident.
«Ei.»
«Olete sellest kuulnud?»
«Olen.»
«Kust?»
«Raadiost.»
«Te pole oma aparaati ära andnudki?»
«Mul on luba.»
«Miks astusite Miitinguerakonda?»
«Jumal käskis revolutsionääriks hakata, sellepärast astusin ALKLV-sse,» vältis vanemteadur partei vulgaarset käibenimetust.
«Palju meelehead nõuti?»
«5000 topeltpistooli.»
«Kust raha?»
«Vahetusautomaadist. Nõiutud kupüüri abil.»
«Kuulsin ma õigesti, et te olete Jumalaga vestelnud?» täpsustas Resident sõrmeküünega maski vastukarva kõõbates.
Paljastusid alumised, rootsulähedased uduebemed, pealmised kattesuled jäid sorakile nagu vastutuules kanal. Tindine näpp määris valgele rüüle lilla pleki, mis sulestikku imbudes laienes.
«Ainult üks kord. Rohkem mitte.»
«Kus?»

«Ühes nurgataguses metodistipalvelas. Kodutute ja pättide mademel. Nüüd on see puhas.»

«Näete, sisse rääkisite ennast,» nentis Bannisterile tuttav bassihääl kahetsedes.

«Kuidas?» imestas Baron.

«Ütlesite, et olete maroniit, aga Jumalaga vestlesite ühes nurgataguses metodistipalvelas. See ei sobi. See kõlab prostituutlikult.»

«Uuele kodumaale saabudes vahetasin sekte. Praegu olen metodist.»

«Maroni-nimeline metodist! Erakondi te ei kavatse vahetada?»

«Ei. Ja polekski võimalik. Üksainus neid on.»

«Ometi on meile laekunud teistsuguseid andmeid.»

«Et mina tahan ALKLV reeta?» hüüatas Maron, meel valmis vastulöögiks igale provokatsioonile.

«Kas just nii . . .»

«Aga kuidas siis?»

«Eile instituudis liikusid teie peas mõtted kaaskaabakaist, kaaslurjustest, kaasnärakaist, kaasjätistest . . .»

«See ei tähenda veel erakonnavahetamist! Ja millega te üldse seda tõestate?» lõikas Johannes Maron vahele.

«Eile ajalehekioskist möödudes mõtlesite: Aa-Aa on kiivas, jättis ilmuma ainult ühe väljaande. Hiljem ajalehte lugedes mõtlesite: leht on sellepärast piltideta, et fotod paljastaksid retušeerituinagi suurte kurjategijate palge. Noormiitinglaste koosolekut juhatades mõtlesite: debiilikuist, juhmardeist ja invaliididest uue võimu toetajaskond koosnebki. Olete mõelnud teisigi üsna isepäraseid mõtteid, aga las nad olla.»

«Ma ütlesin juba: teie elektroonika jukerdab! Teie kompuuter on logu! Peate tarkvaras midagi ümber sättima, et see võõraid mõtteid mulle kaela ei määriks.»

«Vaevalt need mõtted teile võõrad on.»

«Santažeerite! Palju võlgnen?»

«Ei santažeeri, härra Maron. Meenutan vaid Jumala käsku revolutsionääriks hakata.»

«Ja siis?»

«Järgmisele küsimusele vastamisega oodake. Vastate siis, kui ma käega märku annan. Ootate?»

«Ootan.»

«Kas te teate, mis on revolutsionääri kohus?»

Oberoberst klõbistas kuvariklaviatuuri, informatsioon sisenes Maronisse juhtmete ja meelekohtadele kinnitatud kleepeklemmide kaudu.

«Tean,» kostis vanemteadur, kubemes ja kaenlaalustes mõnus elektrisurin.

«Mis?»

«Lasteaed,» vastas Maron.

«Mitmes korpus?»

«Kolmas korpus,» teadis Maron ilmeksimatult.

«Õige. Esimene ja teine korpus läksid üleeile ja eile. Vahvad poisid olid. Teete seda?»

«Teen. Aga mul on kiire.»

«Miks teil kiire on?»

«Pean kella kaheks tööle jõudma. Meil on vali kord. Hilinemisi meil ei andestata.»

«Jõuate. Ma garanteerin teile.»

«Tänan.»

«Palun. Pole tänu väärt.»

Assistendid kaksasid ihu küljest lahti juhtmed, nahk venis klemmidega kaasa.

«Kas võiks esitada ühe küsimuse?» ütles Maron mantlit selga tõmmates.

«Ma kuulan,» lubas oberoberst sulalahkelt.

«Kas te olete poolt või vastu?»

Lihakas jätke Residendi maski ookerkollasel nokal tõmbus kipra. «Töö vajab tegemist, ja mis tähtsust sel on?»

«Kas te pooldate piirideta vabadust?»

«Mis asja?»

«Õigust kuritööle? Vabaduse roimastamist? Tapmisnaudingut?»

«Puhas teoreetikute pläma! Meie töö aluseks on ja jääb raudne distsipliin. Ütlen teile ainult niipalju,» küsitlenu astus talle lähemale, sulishuuled kudistasid Maroni kõrvalesti, kui mees sosistas: «Me lähtume vihkamisest, meie eesmärgiks on kurjus.»

Küünilise avameelitsemise järel päästis põrandaalune (?) kukla tagant lahti näokatte kinnituskummi haagi, asetas maski lauale kummuli.

Mis kallis jällenägemine! Või maalib kaemus soove reaalsuse pähe? Tuksatas niudearter, vererõhk on kindlasti üle normi. Pulss lööb arvatavasti 90.

On Residendiks tõesti Arthur Bannisteri noorem vend, kunagise nimega Freddy Bannister? Freddy äravahetamatud põletikulised fanaatikusilmad, lapsepõlveleukoomist tõllarattaina ümarad, pupillides hundilik pinge, fikseeris Maron.

Muus osas võiks neid praegu ühemunakaksikuiks pidada: luiderjad mõlemad, tedretähnid ninal, punakad, pumatised juuksed, ruuskavad hitlerivuntsid (Bannisteri vennal kanasirmi muljutud), kummalgi sirged, akuraatsust möönvad seitlid, roosatavad peanahad juustelahkudes. Ja ometi olid Arthur ja

Freddy gümnaasiumi ajal Julianas täiesti erinevad: Arthur turske ja brünett, Freddy kõhn ja blond, vaagis Maron.

Huvitav, kas Freddylegi poogiti külge koordinatsioonihälve, kas temagi kiirel kõnnil vasaku käelabaga uhjutab? mõtles Maron.

«Sa, mees, oled kõvasti muutunud,» lausus Resident.

«Pada sõimab katelt.»

«Ema nägin viimati suvistepühal. Ta on üsna läbi.»

«Kelle ema?» küsis Maron.

«Südameastma. Klapirikked, hingelämb. Vanainimese asi. Aastaid ka juba,» jätkas Resident.

«Kurb.»

«Kurb. Meie arstid hoolitsevad tema eest.»

«See on hea,» kiitis Maron.

«Isa oli ka. Olime palvemajas. Isa pidas jutlust. Oli käre külm. Kuskilt polnud saada kaski, millega meigudeks kiriklat ehtida. Mul siiski õnnestus hankida. Lõhnasid nagu muistegi. Meie süsteem alt ei vea. Aa, Victoria ja Mary olid ka seal. Koos abikaasadega. Kõik vabad. Kedagi meie omadest pole sõrmeotsagagi puudutatud. Sind polnud, muidu oleks olnud koos terve pere,» rääkis Resident.

«Kelle isast ja kelle õdedest te räägite?»

«Sina olid sel ajal repertses. Sul oli seal hea. Muide, ellu jäid tänu sellele kollenduvate põskedega direktor Li'le.»

«Jah?»

«Tema näppas sult dünastia autorluse, kõik, kes sellega seotud olid, määrati eksekuteerimisele.»

«Kuidas Bannisteri õdedel läheb? On nad ikka õpetajad?» päris Maron.

«Õpetajad!» osatas noorem vend. «Koolid on kinni, kuidas nad õpetajad saavad olla? Victoria töötab meie liinis, Mary sokutasin IRVKKV-sse intiimlubade väljastajaks. Kirjuta traat üles, võibolla läheb vaja. Sul ju noor mõrsja.»

Resident ütles numbri, Maron kirjutas peopessa. Pastakakuul vedas neljakohalise arvu üle kahe elujoone. Bannisteri ajal olid telefoninumbrid olnud üheksakohalised, tähtkood käis veel ette, valis mademete keskjaamu.

Ta nühib selle kohe maha, peaasi et Anda haisu ninna ei saaks.

«On veel midagi?» küsis oberoberst juttu lõpetades.

«Aga see?» näitas Maron marssaladmirali ordeniohtrale esindusportreele.

«See on mu lemmik,» sähvatas helk Residendi soepupillides.

«Kas Joosep Giblebrucker tohib praegu olla kellegi lemmik?»

«Kõike tohib, kõike tohib. Peab ainult oskama,» ütles Resident teda tunnelisuhu saates. Kobakas rauduks paotus hääletult ja iseenesest.

«On vana Joosep elus? Võitleb? Mida teeb N-Mi poeg, keisrikandidaat Caesarion-Jeesus?»

«Eks kunagi räägime pikemalt,» põikles Resident. «Üldiselt oled sa õigel teel. Oled viimaks aru pähe võtnud. Operatiivkorraldused, samuti lahingumoon tulevad Antonio Sewarkilt ja Marju Bedajalt.»

Nad jätsid südamlikult hüvasti.

«Tervita Bannisteri ema, kui juhtud esimesena nägema.»

«Tervitan kindlasti,» lubas Resident.

Maron sammus tunnelititside vahel kemmergpalee poole. Ta talitab targu, ta ei eksi. Ta välistab juhuse.

Lemmik! Korrusekorraldaja Joosep Giblebrucker, kes ametliku teate järgi on jalgupidi poodud, on oberobersti lemmik. Või Residendil on suva lemmikuid pidada! Ometi ei peaks hierarhia ülapulkadel vabadus suurenema, vaid kahanema. Niisugune on türannia seadus.

Ta ei usu silpigi. Säärane ei ole loomulik seletus. Ta võib kihla vedada, et punker on kujundatud sisepresidendi näpunäiteil. Nad vajavad värsket hauatäit hirmuõhkkonna ülesküt-miseks. Provokatsioonidega ülaltpoolt motiveeritakse repressioone, mis lämmatavad revolutsiooni.

Maronile meenus lugu Bannisteri gümnaasiumipõlvest.

Freddy oli nooraktsioonlaste — kelle hulka Arthur Bannister tõrksast tuulepäisusest ei kuulunud — koosolekul tahtnud tõstatada ordeniteküsimuse. Arthur oli arvanud, et Freddy teeb pulli, Arthur oli aidanud nooremal vennal üles astuda. Emakeeles ja kirjandeis oli Freddy nõrk, oi kui nõrk. Oma nimegi kritseldas kaua ühe d-ga. Arthuri poolt Freddy idee järgi kirjutatud kõne sai umbes säärane:

«Võitluskaaslased! Kamraadid! Suuri patte mu hingel pole, ühest väikesest teen juttu. Olen ikka sõna ja teoga toetanud alatusevastast liikumist ja teen seda surmani. Ilma Korrusekorraldajata ei kujuta ma oma elu ette; ta on mulle isaks. Igal ööl näen teda unes mind paitamas. Ja kui mõnikord on sarnaseid sõnu pruugitud variserlikult — alles hiljuti võisime ajalehtedest lugeda alatust põrandaalusest rühmitusest, mille liikmed olid pugenud kõrgetesse korruseametitesse —, siis minu puhul on need siirad, tulevad südamest ja, ma usun, lähevad südameisse. Meie siin oleme aatevennad, ustavad Paabeli Päikesele.

Siiski on mul üks mure, mis mind kibedalt rõhub. On väga hea, et Korrusekorraldaja portreedele klassiruumides ordeneid juurde maalitakse, et sel puhul toimuvad pidulikud aktused, et maalivad kuldsete kätega pabeliidid. Aga kuidas on lugu

koduste portreedega? Meie kodusel portreel on uuemad ordenid pisut plätserdatud. Mitte küll inetult — värvi frentšile tilgutatud pole —, aga siiski teinuksid spetsialistid minu asemel selle töö meisterlikumalt. Miks pole see tähtis probleem seni ametlikult lahendatud? Mina näen oma südamelaiskusepattu selles, et ma ei oska maalida. Ma tunnistan selle üles, otsustage minu üle.

Milline oleks väljapääs? Kunstiõpetuse osa kasv sellétagi ülekoormatud gümnaasiumikursuses? Erialase ordenitemaalijate tsunfti loomine? Pakun aktsioonkonna atamanidele välja mõlemad võimalused, jään kannatamatult ootama ülemuste otsust.

Kauem probleemi lahendamisega viivitada ei tohi. Iga päev suurendab ordenitevaegust kodustel portreedel!»

See oli kakskümmend aastat tagasi, kui Arthur ja Freddy veel ühte pusšpalli noortemansasse kuulusid, kolmandas B liigas ilma tegid, kui treener nende poistevõistkonda roboti sokutas.

Freddy oli juba tollal nõndapalju poliitik, et mõistis ekvilibristina köiel kõndida. Muidugi tabas noorem veli, et Arthur pilab, et tekst sobinuks avaldada mõne tollase opositsioonilehe huumorirubriigis. Aga näe — Freddy luges pala koosolekul sõna-sõnalt ette ja jäi silma, teda hakati meeles pidama.

Praegu vajab Arthuri noorema venna Freddy sulivilumusi SVSB.

Neli arkebuuserit, kellest kolm olid tema tulekul endid tulistama seadnud, viskasid nüüd Maronile tunneliristmikus aupaklikult kulpi. Vanemteadur läks otse, libistas näppu tolmuta kaablikeerul — sisenedes oli ta liuka juhtme puhtaks kraapinud. Teise käe nimetissõrm oligi pihune.

Jaa, Arthuri noorem veli on end üles töötanud, poisi kiire lend algas tollest kõnest, oma poliitilisele kapitalile pani Freddy põhja Arthuri vembuga.

Freddy on keskpärane praktitsist, madalalaubaline hierarhianuusutaja — iga isevalitsuse tugi.

Mida oli öelnud Arthuri vend Freddy — juba SVSB kooli kadett —, kui tema, Johannes Maron, oma noorusrännult mööda Paabelit naases? Et umbkeelne loll on üks kord loll, polüglott paljundatud loll, vallatavate keelte arvuga läbikorrutatud loll.

Freddy oli edvistanud oma nobeda karjääriga saamameeste poolt eriti himustatud kohtades — repressaalasutusis, mille tegevust varjas saladuskate, mis võimaldas enese maksmapaneku nimel sigatseda.

Rats race, enese loovutamine, enese vaimne mahakupelda-

mine! oli tollal röökinud kelner Maronist tagasi Arthur Bannisteriks muutunu.

Paksunahaline Freddy ei teinud neist ja muist nöökimistest väljagi, alatasa põrnitses tulitavate rõngassilmadega, imetles oma tõusu nooraktsioonkondlaste redelil. Freddy oli olnud just niisugune poiss, kes armastas poosetada, et tal ilmus karvaoras kaenlaaukudesse väga vara. Siis kandis ta varrukateta särki, hoidis käsi vahetpidamata püsti.

Vaevalt, et ta ise seda kõike mäletab, Freddyle anti juba kadetikoolis teine nimi ja plastilise operatsiooniga teine nägugi, spetskiiritusega kustutati Freddy minevik. Truu ei tohi lapsepõlve endaga kaasas vedada.

Vaid silmi muutma oli kirurgia saamatu.

Miks tema kallal tehti praaktööd, jäeti ümberformeerimine ligadi-logadi? Tahtis sõber Marc Ystadt sellega head või halba? Aga ta peab Arthur Bannisteri nooremast vennast ette jõudma, olgu too pealegi oberoberst.

Maron kastis tolmuse nimetissõrme keelele, hõõrus vasakult peopesalt maha neljakohalise telefoninumbri.

Mälunõrkust ta igatahes ei põe.

Ja mida tähendab üldse kiire areng? On nii, et igal pabeliidil on oma akmee. Mõne plika elu kõrgpunkt on eelkoolieas, lasteaias, seal on ta käsutaja, maailm tema ümber vastab ja allub ta sisekonstitutsioonile, see kingib talle söakuse mängida liivakastikaaslaste pingetel. Mõni — jälle tüdruk — leiab end gümnaasiumi alamklassides; ALKLV mudilasorganisatsiooni pisiaktsioonkonna pealikuna rahmeldab edukalt ja enesele teadvustamatult alatult, ta kodu seinatapeeti katavad diplomid ja aukirjad nõmeduse, pealekaebamise ning enese mahatallamise eest — kuniks kustub temagi täht. Mõni poiss hiilgab gümnaasiumi lõpuklassides või ülikooli esimestel semestritel, ta tegevusel on mõnikord puberteetlik opositsioonimehe varjund, kuid seejärel kaob ta unaruse hämarusse, kerjab kunagise kuulsuse eest kõrtsides meeveepõhjasid. Elu lõpuni jääb ta pealetükkivalt meenutama, kelle kõigiga ta ühes on õppinud ja pummeldanud.

Mõni õitseb ülikooli viimastel semestritel, mõni kolm-neli aastat lõpetamise järel, kaitseb laineid lööva *magister artium*'i, vallutab kolmekümneselt neljakümnesele ettenähtud ametipositsiooni ja jääb sinna pensionini tukkuma — tema mobiilsus on otsas, energiaressursid kulutatud. Mõne saavutuste sinusoid hakkab kerkima alles pealt poolesaja juubelit ja mõnel mitte eales, too laseb oma elul vinduda hallil tagaplaanil ja on kõigiti rahul.

On tema, Maroni akmeeks lasteaia kolmanda korpuse õhkimine?

Aga Freddy? Nii poliitilise kui finantsilise algkapitali pisiressoori rentimiseks on Bannisteri vend leidnud. Nutti Bannisteri vennal on, kuid poiss on siiski raasukeste jahtija. Ei jätku sel tüübil plastilisust, ei smuugelda ta end Residendist kõrgemale, näiteks presidendiks. Sõjas omasugustega tunnustuse nimel jääb Bannisteri vend kaotajaks. Hierarhia on kalk, vahel küll grupeerutakse mingi ajutise eesmärgi nimel maffiatesse, kuid peatselt lagunevad needki. Egoism ja võimuinstinkt ei talu kaaslasi, saamamehe kõrval on ruumi ainult kuulekal alluval. Küll oberoberst komistab oma tsirkuseköiel — millel ta niigi kaua on tasakaalus püsinud —, mees on liiga rohmakas, et osaleda rünnakuil tippudele. Õrnus ja peretunded kuuluvad demokraatia maailma. Bannisteri vend aga rääkis soojalt oma emast, toetab oma õdesid. Vitaalsed, targemad ja kavalamad petised, üks lurjuslikum teisest, torkavad Bannisteri vennale ilmtingimata jala ette. Sõpruse ja inimlikkuse peale vilistatakse. Kõik vaenutsevad, halastus on mõnitusobjektiks.

«E ADESSO TUTTO ANDRÀ ANCORA MEGLIO,» SOSISTAS korehuulne Antonio Sewark läbi mulgu naaberkabiinist.

Johannes Maron komistas varreta, lühikeseks kulunud jõhvistikuga pürstile.

Riiv klõpsatas lahti, uks avanes, hõbejalt küütlevas liftipilooditurbis mulatinolk pani talle käe õlale. «Nessuno le vuole veramente del male,» julgustas teda toonane kipakas soome-ugri filoloogiatudeng, kes vist kunagi oli Bannisterilt loenguvaheajal suitsu kerjanud, siis põlenud, seejärel velmunud tuhast maailma muutma.

Pissuaarirenn kobrutas, kloorlubja mõrkjas vina kipitses ninasõõrmeis. Füüsiline kokkupuude Antonio Sewarkiga kandis mõtted homoseksualismile. Räägitakse, et pederastid nõretavat härdameelsusest. Nooruk surus end päris vastu tema külge. Nailonist pilooditurp kõsises, nad astusid kramplikult ühtesammu.

Peegelseintega sammassaalesikus nõudis viltides piletöör neilt tagasi pääsmete rebitavad kontsud, tõmbas kinninööritavasse arveraamatusse kaks rantsjat kriipsu.

«Kus on Marju Bedajas?» küsis Johannes Maron väljas. «Resident ütles, et tema peab ka siin olema.»

Kinku uuristatud tribüüniga peldikpalee rokokoolikest vihmatorudest ladistas hilissügist sulavett.

«La donna è sconcertante e ambigua, chi non lo sa?» itsitas säravate neegrihammaste välkudes Antonio Sewark talle granaate taskutesse pistes.

Hea, et ta beežil sügispalitul olid topelttaskud, kolm tapamuna leidsid eri aseme.

Johannes Maron räpsis sõrmeküünega mügaraid rõuskkrobelisel metallvutlaril, puudutas eboniitvinnakut.

Kõrgele lendav mees peab säilitama rahu, manitses end vanemteadur, võttis ühe sidruni — säärane oli terroristide termin — taskust välja, silitas selle krobehalli raudpinda, teda läbistas iidne relvakandmise instinkt. Detonaatorile oli kogunenud tolmu, Maron puhus selle ära.

Ega teda pole petetud, ega talle pole susatud õppegranaate?

Mees pani metallmuna kalifeede tagataskusse.

«Ma olen siin!» hüüdis Marju Bedajas, ruttas lähemale, ulatas granaadi neljandagi tasku jaoks.

Maron hämmeldus. Agressiivsustungi ta emainstinktist tugevamaks ei pidanud.

Ongi seni selgitamata, kas Ulrika Meinhoff armastas lapsi.

«Senti, Johannes, ci saranno mali in cui è vero il detto che mal comune mezzo gaudio,» lohutas tormikuues piiga kapuutsi tõmbepaela suust võttes, otsekui tema kohkumismõtteid lugedes.

Antonio Sewarkile taoline jutt ei meeldinud. «Tu, però mettiti una mano sulla coscienza!» lõikas noormees vahele, pöördus siis vanemteaduri poole: «La fortuna va afferrata per i capelli!»

«Preciso. E l'imbroccherò quasi sempre,» lubas Maron. «E poi che cosa farò?»

«Ti verrà in mente al momento giusta,» vastas Sewark, vilksas randmel tätoveeringkella.

Indigokahjad, nahka söövitatud osutid seisid viiel enne kahtteist.

Johannes Maron koukis frentšitaskust lüülketiga ladina numbrilise hõbeuuri, Bannisteri pulmakingituse Saarahi isalt ja emalt. Sellegi seierid valgel sihverplaadil näitasid punktipealt sama aega. Vanemteadur kuulatas. Kell tiksus, käis korralikult. Järelikult oli tal mahti ainult viis minutit.

Vasaku labakäega veheldes tõttas ta minekule.

Marju Bedajas ja Antonio Sewark jäid maha. Nõnda oli ka konspiratsiooni mõttes etem, nõnda ei pea ta au ja tasu kellegagi jagama.

On nad, kes nad on, igatahes pole nad tedretähnilised, punapäised, kulmutud, ilmetud ja anonüümsed kroonularhvid nagu tema ja Resident, tikkusid Maroni pähe korrusevastased uiud.

Bannister ilmutab end tema sees kõige sobimatumal hetkel, võib takistada ülesande täitmist. Ega ta äkki enese surma hakka tolle neurootiku kombel igatsema? Relvad *itsemurha* — nagu tavatses öelda Marc Ystadt — sooritamiseks on hangitud.

Vaja end taltsutada. Ta ei lase endas ärgata poeedist nooremteaduril, ei. Ta pühendub eesmärgile.

Dilemmat ei ole, vähid on peidus mõlema kivi all: kui Resident on Aa-Aa poolt, ootab teda edutamine; toetab oberoberst välisraadio andmeil toimuvas kodusõjas Cityt piiravaid Joosep Giblebruckeri vägesid, on nood järelikult nii peenelt organiseerunud, et kindlasti pääseb Korrusekorraldaja uuesti võimule, ja tema, Maron, on parajal momendil paati vahetanud.

Läbilööv poliitik ei rüga huupi, mängib topelt- ja mitmekordseid mänge, alati on tal paar rauda tules.

Muidugi: tõenäoseim, et Residendil pole oidugi, kelle teenistuses ta on. Ka tema, Marongi, ei aima, kellele ta tulest kastaneid tarib. Nad on mõlemad suure ja alatu operatsiooni kruvikesed, keda ei vaevuta informeerima.

Võimu monopoliseerimine algab informatsiooni monopoliseerimisest, teateid jagades kahandad ja loovutad oma vägevust, kingid trumpe rivaalile, kes homme võib su kukutada.

Täbar seis loomulikult. Aga ta võtab end kokku. Ta keskendub. Ta ei tee teadmatusest numbrit. Umbusk pole talle omane. Ta ei talu soigumist, eneses urgitsemist, kohe sugugi mitte. Ta on uljas ja reibas. Ta on truu, ustav ja sõnakuulelik.

Raskused venitasid mantli parhvoodrit, lõhkekehad alltaskuis pontsasid vastu reisi. Ahervaremete väljal seisis püsti üksik kuuekandiline telliskivikorsten, küljel obadustest trepp, peal lehterjas, nõgine siiberkatus. Karmulõõrist vupsas tiibu pahistades välja must, surma kraaksuv vares.

Kindlasti on lind ehtne, elektronelukatega vigurdamiseks ei jätku energiat, enamik plaatide sõtkujaist on laagreisse küüditatud.

Seniiti veeretatud siretav mademepäike langetas tõkkepuuna üle laavast laastatud puustusmaa ta ette korstna tuhmi varju. Ta küünitas sammu südilt pikemaks, vältis varjule astumist. Tald lartsatas tümale basaldivaalule tänavpõrandal, lendu paiskus tuhk, söekahused ebemed kirjasid ta läikivad säärsaapad ja khakivärvi kalifeed pihuseks.

Algas Stalini bulvarkoridor, varemete vahel kõrgus juba päris terveid hooneid, üksnes fassaadid olid lõhestatud pragudest. Tal tuli minna Hitleri põigini. Truuks rahvale Stalin meid kasvatas kõiki, pomises Johannes Maron.

Metafüüsilises plaanis on kõik surmad ja lahkumised tinglikud, arutles kraadita vanemteadur, eales ei aima, kus ja kunas sa kellegagi trehvad. Loodus ei tunne absoluutset surma. Elu kiigub anabioosi ja nektobioosi vahel, keskel õitsemine. *La vie, c'est la mort.* Hegel ütles, et elu kannab endas lõimetuse. Kierkegåård uskus sisemisse kestvusesse. Renessansimüstifikaatorite sepitsetud Platon, Aristoteles ja Sokrates kuulutasid hinge surematust. Hegel eitas Jumala transtsendentsust, seega ka surma kui üleminekut immanentsest maailmast transtsendentaalsesse. Kierkegåård jaatas seda, talle oli oluline eetiline vastutus. Kant lükkas ümber kõik varasemad hauataguse elu kontseptsioonid, tembeldas need steriilseiks ja tautoloogilisteks, ometi soovitas inimesel käituda nii, nagu ootaks meid uus elu, kuhu pääsemisel arvestatakse eelkõige moraalseid väärtusi. Petrarca loodud Lucretius ja Nietzsche täävitasid iidset tagasitulekut. Ahura Mazda jagab elu, Ahriman külvab hukku. Freud sedastas surmatungi.

Need autorid on keelatud, neile ei tohi mõelda, manitses end Johannes Maron.

Kahju, et lojaalsustablette käepärast pole. Aga ta ei lase end häirida, tema kalgistab end ise.

Umbsus nööris kõri. Pulss hüppas korraks pooleteisesaja peale, siis kiire tuksumine rauges. Ergud olid töntsistunud, kaetatud sisendatud sõnakuulelikkusega. Meeli pärssis paakunud loidus, elutahe vaibus. Psühhofarmakonidest piinatud, tööst kurnatud ja spordist vintsutatud igerik keha hakkas alla andma.

Teisi tappes sured ise, mõtles ta bannisterlikult. Muidugi, ta ei tee seda näitama, aga tal on tunne, et lõpp on käes, arvas Johannes Maron.

Tahtejõu varal tiris mees end Hitleri nurgani.

Kus siin on *establishment*'i lasteaia kolmas, seni purustamata korpus? Miks seda ei valva kordnike ahel?

Hinges kopitas, taju kuhtus. Närtsinud ja loppis võitleja prantsatas käpuli munakividele. Mantli parhvooder ja hangunud laavalamu ristmiku põrandal summutasid granaadikolksud tümpsudeks.

Kahju, et need lopergused munad ei plahvatanud, ärkas Maronis hetkeks Bannister.

Ta on roomamist treeninud, tegi seda täna hommikuvõimlemiselgi, ta veab end küüntega pinnast sonkides küünarnukkide ja põlvede abil kohale, ta on harjutanud granaadiheitmistki, ta tabab täpselt, täidab talle usaldatud ülesande, mõtles Johannes Maron.

Kurgust korsatas läppundlehane luksatus, hääbuv taju aistis kellegi lähedalolekut. Kõhuli tänaval kraadita noorem-vanemteadur upitas pead. Läbi udukardina hoomas sõdalane koverkotpalitus neidu, piiberkrae kergitatud lõuga soojendama, vasak jalg varvukil parema kannal.

Lurjus ja libu, ma armastan sind! röögatas Bannister endamisi. Mu kallis mõrsja, mu väärt partii, mahendas Maron.

Ja Anda kädistas kellegi tüübiga, kes kure kombel seisis ühel jalal, teise tald toetumas vastu paekivimüüririnnatist, põlvel kõvakaaneline bloknoot, millesse skribent, aegajalt pilku

tõstes, jälgimaks põnevil silmil teda, roomavat linnasissi, nobeda pastakajooksuga märkmeid tegi.

Bannister tundis toda ülestähendajat, oli tollele isegi raha võlgu.

Täna on Maroni palgapäev, täna õhtul saaks tagasi maksta, mõtles Bannister. Miks säherdusi pole vahistatud? Miks tema peab tasuma Bannisteri võlgu? hämmastus Maron.

Bannister-Maron plaksatas peoga laksu põsele, vidutas silmi. Hämune loor hajus, tohletanud pilk selgines.

Jah, seal kirjutas, funktsionaalselt stiile vahetades, Olev Remsu, tortis karvapulst ninasõõrmeist irvakil, oma totaalset ja polüfoonilist hiidromaani.

Bannisterile meenusid hakitud katked oma kiiduretsensioonist teose esimesele trükile: ei mingit halastust lugeja vastu, ikka täie agressiivsusega, ikka kuulipildujast; hulkuri ekspressionistlik tekst; jõuline seljapööre faabulale ja karaktereile; suubumine iseendasse, ainureaalsesse tõesse.

Marongi oli numbriinstituudis ametikohustusi täites raamatut lehitsenud, ta oli soperdist hinnanud kaheksa punktiga 114-pallisel skaalal. Poliitiliselt vildak, kõlbeliselt ilge, parasiitinformatsiooniga küllastatud ja eputav; redigeerimine, ähmastamine ning kärpimine ei aita; keelata, esimese trüki tiraaž vanapaberiks jahvatada, oli punapäise, kraadita vanemteaduri kuvariklaviatuuri tipitud otsus.

«Tule, kirjanik, päästa inimene, päästa prototüüp, viimaks ometi on sul võimalus maailma seletamise ja kirjeldamise asemel maailma muuta!» kutsus Bannister ribedal häälel.

«Ära ainult Bannisteri võlga tagasi norima hakka, muidu saad granaadiga!» hoiatas Maron.

«Teate, te üksnes segate mind keskendumast,» ühmas Remsu sulge paberilt tõstmata; raske oli mõista, kas tõrjuvad sõnad olid öeldud Anda Koqq'ule või Bannister-Maronile.

Hoolimata mõneteistkümnemeetrisest vahemaast ja sobimatust vaatenurgast projitseerus äkki sulavetest porisel mademepõrandal väänleva haritlase-tšinovniku teadvusesse Remsu alles pooleli reportaažilehekülg, täidetud spontaanse looja ja terase sootsiumiuurija rohmakas-intelligentsest segakäekirjast:

««Tule, kirjanik, päästa inimene, päästa prototüüp, viimaks ometi on sul võimalus maailma seletamise ja kirjeldamise asemel maailma muuta!» kutsus Bannister ribedal häälel.

«Ära ainult Bannisteri võlga tagasi norima hakka, muidu saad granaadiga!» hoiatas Maron.

«Teate, te üksnes segate mind keskendumast,» ühmas Remsu sulge paberilt tõstmata; raske oli mõista, kas tõrjuvad sõnad olid öeldud Anda Koqq'ule või Bannister-Maronile.

Hoolimata mõneteistkümnemeetrisest vahemaast ja sobima-

tust vaatenurgast projitseerus äkki sulavetest porisel mademepõrandal väänleva haritlase-tšinovniku teadvusesse Remsu alles pooleli reportaažilehekülg, täidetud spontaanse looja ja terase sootsiumiuurija rohmakas-intelligentsest segakäekirjast:

«Seal vintskleb vappekrampides lõhestunud hingega Maron-Bannister (Bannister II, 1102—1107; vaaraona Menku-Bor), tapamunad taskuis, meel harras, luurav surm tulekul.

Kui paneks kõiges süüdi autorile granaadiga, oleks kõik olemata, maailm sündimata, mõtles see kahestatud kohtlane mees, kes oma mõlemas elus ei ihanud muud kui osadust tunda, kui kellegagi või millegagi identifitseeruda, haarata päästerõngast, mis aita

Tartu—Kallavere, 1983 — 6. jaan. 1986

Remsu, O.

R 39 Kurbmäng Paabelis: Sürrealistlik barokkromaan. — Tln.: Eesti Raamat, 1989. — 496 lk.

ISBN 5—450—00617—9

«Kurbmäng Paabelis» jutustab võimu kurjusest, maailma tunnetamatusest ja alatuse võidukäigust väljamõeldud riigis, Paabeli torni 1042. Suurkorrusel, peategelaseks neurootilise psüühikaga ja anarhistliku meelsusega poeet ja ajaloolane Arthur Bannister. Autor on püüdnud kokku sulatada fantastilist ulmelisust ja lausa näpuga kombitàvat realismi, sellest romaani küllaltki suur mahukus.

R **4702770201—203**
901(15)—89 **204—89** **84.3E**

Литературно-художественное издание
Олев Ремсу
ТРАГЕДИЯ В ВАВИЛОНЕ
Роман
На эстонском языке
Художник-оформитель Ю. Пальм
Таллинн, изд-во «Ээсти раамат»
Toimetaja M. Altsoo
Kunstiline toimetaja M. Raid
Tehniline toimetaja H. Kruustee
Korrektorid E. Kõrge ja I. Torm
ИБ № 6843
Laduda antud 06. 09. 88
Trükkida antud 30. 01. 89.
МВ-00056.
Formaat 60×90/16
Trükipaber nr. 2
Kiri: baltika
Kõrgtrükk
Trükipoognaid 31,0
Tingtrükipoognaid 31,0
Tingvärvitõmmiseid 31,88
Arvestuspoognaid 33,08
Trükiarv 24 000
Tellimus nr. 2160
Hind rbl. 2.20
Kirjastus «Eesti Raamat», 200090,
Tallinn, Pärnu mnt. 10
Trükikoda «Ühiselu», 200001,
Tallinn, Pikk t. 40/42